

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 59540 Dublet

Inventar 279774

6039-XXII a/mab.

368

~~A. 3554~~

THOMAS BACON MACAULAY

DISCURSURI

TRADUSE DIN LIMBA ENGLEZA

SI

ADNOTATE

DE

ANG. DEMETRIESCU

Directorul Liceului Sf. Gheorghe.

251867

BUCUREȘTI

LITO-TIPOGRAFIA L. MOTZATZEANU & P. LAMBRU.

- 2, Strada Lipscani 2. -

1895

YALUACAM 1110

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
Cota 59540 Dublet
Inventar 279774

2222/02

7

BIBLIOTECA
CENTRALA UNIVERSITARA
BUCUREȘTI

GA 5

B.C.U. Bucuresti

C279774

Dublet
doc
59540

HKK
OK2

Am fost așa de tare isbit de bărbăteasca frumusețe a discursurilor Lordului Macaulay, în cât am crezut că ar fi o adevărată pierdere pentru țara mea, dacă o parte însemnată din cercurile culte ale concetățenilor mei ar fi în imposibilitate de a le cunoaște. Ele nu au fost pînă acum traduse în limba franceză, singura limbă foarte răspândită în publicul nostru. Această împrejurare m'a decis a le traduce în limbă noastră, lăsând la o parte numai trei cari nu înfățișează o prea mare însemnătate pentru cititorii români. Sper că lucrarea de față, cu toate neajunsurile și desideratele ei, va aduce servicii reale nu numai tinerilor ce se destină carierei politice, nu numai deputaților și senatorilor cari ambiționează a juca un rol în parlamentul nostru, ci și bărbaților noștri politici, ale căror talente sunt mai pre sus de or ce invidie printre noi. Arta în adevăr superioară cu care sunt întocmite aceste discursuri le pune în rîndul producțiunilor clasice. Fie ca studiul lor să inspire pe tinerii de talent cari au intrat sau sînt gata să intre în arena politică, să le înalțe inimile, să le întinză vederile, să 'i deprinză cu acele forme de urbanitate parlamentară cari sînt apana-

giul naturelor alese, pentru ca ast-fel atmosfera noastră politică să se curețe o dată de vulgaritate și de acele personalități mai-mai triviale, cărora din nenorocire regulamentul le dă precădere asupra cestiunilor de interes public.

Traductorul.

VIAȚA LORDULUI MACAULAY

Rare orî natura și educația s'au asociat într'un chip așa de norocit ca în persoana lui Macaulay. Armonia desăvîrșită dintre aceste două elemente a făcut dintr'însul nu numai un om mare, ci și un om «cult» în înțelesul cel mai înalt al cuvîntului. Cunoștințele dobândite prin studiū nu au rămas la dînsul un material juxta-pus și prin urmare sterp, ca în capul unui pedant, ci au devenit o parte intimă a vastului său intelect. Ele sînt scara pe care el s'a ridicat în siguranță către cele mai îndrăznețe abstracțiuni și cele mai vaste generalisări, fără a se rătăci în paradoxuri și fantasmagorii literare. Minteă lui, nutrită prin studii întinse și temeinice, era un laborator minunat, în care substanțele cele mai variate se aflau într'o neconținută fierbere, se desfăceau în elementele lor primordiale și se lămurău pînă la o limpeziciune cristalină, se combinau în proporțiile cele mai felurite și se pîtrundeau între ele prin acțiuni și reacțiuni adînci; și din aceste operațiuni au eșit la lumină substanțe noi, cari ne uimesc prin strălucirea, ne încântă prin armonia și perfecția formelor lor.

Talentele lui Macaulay sînt așa de variate, și activitatea lui se desfășură asupra unor domenii așa de vaste și cu un succes așa de desăvîrșit, în cât este greu să decidem în care ramură s'a ilustrat mai mult. Ca poet, mai ales ca autor al poemelor *Armada* și *Ivry*, precum și al *Baladelor Vechiei Rome*, el ocupă o pozițiune pe care numai puțin înși i o pot disputa. Ca *essayist*, el este principele prosatorilor englezi, și frasa lui are un relief așa de puternic și un colorit așa de viu, în cât cri-

ticii l-au proclamat de Tiziano al stilului englezesc. Ca politic, el a fost alături de personalitățile cele mai marcante ale timpului său, și dacă pe acest tărîm numele său nu este tot așa de celebru ca al lui John Russel, Robert Peel, Palmerston, Disraeli și Gladstone, cauza este că el a părăsit de timpuriu arena politică și incinta Camerei Comunelor, spre a se închina cu totul literelor. Ca orator, a jucat rolul de căpetenie într'un șir de legislaturi, în care figurau talente parlamentare ca Lord Stanley, Sheil, Robert Peel și Gladstone, și, după pronunțarea marelui și frumosului său discurs asupra reformelor de introdus în guvernul Indiei, a fost judecat de vrednic emul al lui Burke, fruntașul eloquenței engleze¹⁾. Ca jurisconsult, a dat, cu ocazia modificării Codului Penal al Indiei, dovezi eminente de ceea ce ar fi putut deveni, dacă s'ar fi consecrat studiului exclusiv al dreptului. În fine ca istoric, el stă pînă acuma pe același pedestal cu cei-l-alți patru corifei ai științei istorice în Engliera: Gibbon, Grote, Motley și Froude, avînd asupra lor superioritatea unui stil incomparabil.

Mintea noastră rămîne uimită în fața unui cumul așa de fericit de talente și aptitudini, de străduințe și isbânzi. Dar dacă Macaulay este, în tot ce a întreprins, maestru, și nică-ieri diletant, cauza este că el era nu numai un cărturar fără seamăn și un cugetător original, ci și un artist adevărat și om de lume; că unca, printr'o excepțiune singulară, înțelegerea faptelor cu fantasia ce le întrupează în forme neperitoare, simțul practic al națiunii sale cu nobilele aventuri ale naturelor generoase, puterea inducțiunilor și deducțiunilor logice cu puterea creatoare de forme estetice, facultățile savantului și facultățile și mai nobile ale artistului; că educația făcuse din atâtea elemente eterogene un tot organic și armonios, care se prevede așa de limpede în toată purtarea lui publică și privată, ca și în superbe sale scrieri și discursuri.

¹⁾ George Otto Trevelyan, *The Life and Letters of Lord Macaulay*, vol. II, p. 73, nota: «A Tory member said that Macaulay resembled both the Burkes: that he was like the first from his eloquence, and like the second from his stopping other people's mouths».

I

Thomas Babington Macaulay s'a născut la 25 Octombrie 1800 în Rothley-Temple, aproape de Leicester. Tatăl său, Zacharia Macaulay, este unul din acei filantropi cari au lucrat cu Wilberforce pentru desființarea robiei Negrilor, și aceste nobile străduințe i-au meritat înmormântarea în Abbația de Westminster, una din cele mai înalte onori pentru un Englez. Micul Thomas da dovezi de o precocitate rară. Abia era de patru ani, când, într'o mână cu o bucată de pâine acoperită cu unt și în cea-l-altă cu o carte cât el de mare, citea povești și istorioare, pe cari apoi le povestea servitoarelor din casă, într'o limbă așa de corectă, în cât acestea ziceau că «vorbește ca o carte». Sub îngrijirile afectuoase ale mamei sale, o femeie distinsă, el înveță în casa părintească pînă la vîrsta de trei-sprezece ani. Chiar de atunci el prevestea ce avea să fie mai în urmă: un cititor pasionat, o inteligență viuă, un scriitor eminent, o memorie uimitoare. O carte citită o dată, era asimilată de el pentru tot d'a una. După ce-și sfinși educația în familie, el fu așezat într'o școală din Shelford, aproape de Cambridge, iar la Octombrie 1818 trecu la Trinity College din Cambridge. Aici, ca și la Shelford, Macaulay întrecu mai pe toți tinerii săi camarazi și câștigă câte-va succese universitare: de două ori *Medalia Cancelarului* pentru cea mai bună poemă în limba englezească, apoi un premiu pentru cea mai bună compoziție în proză, și în fine titlul de agregat (*fellow*) al Colegiului său, ceea ce îi aducea o subvenție anuală de 300 lire sterling (7.500 lei). Studiile ce el făcu în Trinity College erau pe atât de întinse, pe cât de solide, și amintirea anilor petrecuți în acest institut strălucit, în dulcea societate a cărților și a unor camarazi iubiți, a rămas tot d'a una asociată cu o viuă plăcere în memoria lui.

Pregătit printr'o instrucțiune generală așa de temeinică și așa de vastă pentru lupta vieței, Macaulay, care începuse deja studiile sale juridice, publică, în anii 1823 și 1824, într'o revistă fondată de cățiva studenți și intitulată *Quarterly Magazine*, câte-va studii remarcabile și delicioase articule de fantasmă, cari

anunțau un scriitor de rasă. Aceste producțiuni poartă titlurile: *Critici asupra principalilor autori italieni* (Dante, Petrarca), *O convorbire între Abraham Cowley și John Milton asupra Marelui Răsboi Civil, Oratoriilor athenieni, O narațiune profetică dintr'o mare poemă epică națională ce ar trebui intitulată «Wellingtoniada», Fragmente dintr'o narațiune romană, Scene din petrecerile atheniene*. În același timp el se exercita în arta elocvenței, ca membru al societății *Union*, unul din acele *debating clubs*, în cari tinerii eșiți din universitățile englezești se pregătesc pentru viața parlamentară, desbătând chestiuni de politică generală. În 1826, el fu înscris în tabloul advocaților și în această calitate însoți pe judecătorii în cursul unei sesiuni trimestriale în districtele de la miază-noapte. Dar ambițiunea lui viza mai departe, și preferențele sale firești îl împingeau către cariere de o glorie mai înaltă. El singur spunea mai târziu cu oare care «humour» că tot câștigul său ca avocat a constat dintr'o guinee ce a priimit într'un proces de urmărire a unui furt.

Pe când scria încă la *Quarterly Magazine*, el fu invitat de către Jeffrey, directorul *Revistei de Edinburgh*, să colaboreze la această din urmă publicație importantă, pe care o întemeiaseră câțiva dintre fruntașii partidului whig și care se afla acum în decadență din cauză că întemeietorii ei îmbetrâniseră, și cei mai mulți dintre tinerii de talent din Edinburgh erau partizani ai ideilor conservatoare. Macaulay publică aici strălucitoarele sale *essay-uri* asupra lui *Milton*, *Macchiavelli*, *Dryden* și *Hallam*, cari revela un scriitor de o stofă cu totul neobiceiuită. Câpeteniile liberale nu voră să piarză ocasiunea de a-și asocia un auxiliar așa de prețios. În 1827, sub ministeriul Lordului Grey, el fu numit în funcțiunea destul de lucrativă de *Comisar al Curții falimentelor*, cu leafa anuală de 600 lire sterling (15,000) lei, iar la 1830 fu ales membru al parlamentului pentru târgul Calne, mulțumită patronagiului Lordului Lansdowne, care îl cunoștea încă de pe când se afla în Cambridge și care urmase cu o atenție din ce în ce mai încordată frumoasele lui *essay-uri* din *Edinburgh Review*. Așa de mare era nerăbdarea Camerei Comunelor de a asculta pe noul depu-

tat, în cât, într'o, cestiune, în care James Mackintosh, celebru jurisconsult și publicist de înaltă valoare, și Macaulay, se ridicaseră de o dată ca să vorbească, strigăte unanime chieamară pe Macaulay la tribună. Discursul său de fecioară (*maiden speech*), cum zic Englezii, întări speranțele ce amicii lui politici puseseră într'însul. Încă de la ântâia sa cuvântare se putu vedea ce comori de eloquență, ce vervă neseacă, ce eleganță și vigoare de dicțiune, ce forță de convingere se ascundeau în tînărul debutant. Macaulay abia împlinea 30 de ani.

Dar mărețele lui calități parlamentare se arătară în anul 1831, sub ministeriul Lordului Grey, când Lord John Russel, propuse billul pentru reforma legii electorale.

Camera Comunelor se compunea pe atunci din reprezentanții comitatelor, orașelor și târgurilor; dar în această împărțire nu se ținea seamă nici de populația, nici de întinderea, nici de bogăția ținutului. Numărul deputaților aleși de comitate era câte două de fiecare comitat. Marile orașe fuseseră priimate într'un mod arbitrar la dreptul de a fi reprezentate; Birmingham, Manchester, Liverpool și altele aproape tot așa de însemnate prin populația și bogăția lor nu erau nici de cum reprezentate. În schimb, cele mai multe din târguri, numite târguri pătrede (*rotten boroughs*) sau târguri cu drept de a numi deputați (*nominee boroughs*), alegeau câte două deputați, de și populația lor se reducea la câte-va zecimi de locuitori. Altele nu aveau nici atâta; Old Sarum număra numai două-spre-zece locuitori și da două deputați. Un abus și mai straniu păstra dreptul electoral pentru un orașel de altă-dată, care acum era înneecat în mare; proprietarul locului de pe mal, însoțit de trei alegători, se transporta într'o luntre la locul unde fusese altă-dată orașelul și proceda la alegerea deputatului. Acest sistem era ultima expresie a feudalității, căci lăsa puterea în mâinile proprietarilor de moșii și a marilor familii aristocratice. Sub acest sistem electoral, ducele de Norfolk numea de fapt 11 deputați, Lord Lonsdale 9, Lord Darlington 7, Ducii de Ruthland și de Buckingham câte 6 fiecare. În orașele și târgurile unde alegerea deputaților nu era un drept al proprietarilor, corupțiunea electorală bântuia cu un cinism revoltător. Sumele ce se cereau erau enorme;

candidații cumpărau voturile pe prețuri fabuloase. Ast-fel un candidat plăti scaunul său în Camera cu 750,000 lei, altul cu 1.750.000, iar altul dede colosala sumă de două milioane numai pentru două voturi.

Billul propus de Lord Russel lua înapoi drepturile electorale de la 86 de târguri putrede și acorda aceste drepturi la 42 de orașe, cari pînă aici nu aveau drept la nici o reprezentatie, iar în comitate fixa numărul deputaților proporțional cu numărul locuitorilor lor. Billul fu discutat în trei rînduri în Camera Comunelor, după regulile englezești de procedură parlamentară; respins de Camera Lorzilor, el se întoarse din nou în Camera Comunelor, și fu iară-și discutat de trei ori. În sfîrșit, billul fuse votat și de Camera Lorzilor, și priimi sancțiunea regală la 7 Iunie 1832.

Nimeni n'a contribuit mai mult de cât Macaulay la triumful propunerii Lordului Russel. Cele șase discursuri ce el pronunță în cestiunea reformei parlamentare sînt de o frumusețe așa de împlinită, de o vervă așa de puternică, de o logică atît de strînsă, în cât admirația nu le va părăsi nici o dată. Ele sînt adevărate modele nu numai neîntrecute, dar nici chiar egalate, de eloquență parlamentară.

De și timbrul vocii sale nu era destul de viril și de și acțiunea lui nu avea perfectă măiestrie a lui Burke sau Sheridan, totu-și Macaulay era considerat ca cel d'antăiu orator al timpului său. Si merita acest rang, pentru-că el nu se ridica nici o dată să vorbească fără să arunce valuri de lumină puternică și nouă asupra obiectului desbătut, și fără să mânuiască matetialul ideilor sale cu o dexteritate extraordinară, punînd în relief toate punctele favorabile temei sale cu o grație de expunere, cu o adîncime și o abundență de știință, pe care nici unul din rivalii săi nu o poseda. Drept vorbind, discursurile lui sînt adevărate studii politice, pe cari cine-va le poate citi cu folos chiar acum când interesele și pasiunile ce le au provocat au fost îndestulate sau stinse. Așa de mare era plăcerea ce ele produceau asupra auditoriului, în cât de îndată ce se răspîndea șgomotul că Macaulay va vorbi, această știre producea asupra Camerei Comunelor efectul unui talisman. Toți acei reprezentanți cari nu

luaă o parte activă la desbateri și așteptău momentul votului prin sălile laterale, prin bibliotecă, bufet sau culoarele parlamentului, se apropiau de sala ședințelor și pîndeau cu o nerăbdare vedită momentul când se scula el ca să vorbească; abia simțeau că a început, și toată sala se umplea de lume ca prin farmec. Numai acest fapt, într'un parlament ca cel din Londra, ne dă măsura talentului său. Toate succesele și promoțiunile sale politice el le a datorit nu nașterii, nu favorii regale, nu intrigelor sau înrolării sale necondiționate într'un partid, ci superiorității talentelor și întinderii cunoștințelor sale. Numai eloquența și strălucitele lui calități ca bărbat de stat l-au ridicat pînă la treptele cele mai înalte ale scării politice.

Ceea ce înălța așa de mult pe Macaulay în ochii politicilor timpului său, nu era numai măeștra alcătuire a discursurilor sale, ci și înțelepciunea sa de bărbat de stat, care îl conducea cu o siguranță perfectă în primejdiile cărării ale tendințelor sale democratice, mai-mai radicale. Minteă lui fusese exercitată în vechile forme; însă el, în loc de a cristaliza în ele, făcea dintr'însele pedestalul inovațiilor celor mai îndrăznețe. Cu chipul acesta el însufla celor sficioși mai multă încredere de cât cel mai îndrăznic aderent al *statului quo*. Macaulay nu desprețuia povețele ce i se dau în numele trecutului, nici nu se îngrozea de prezicerile adversarilor săi, cari pretindeau că măsurile susținute de dînsul vor pune statul în primejdie. El se lupta cu toate afirmările și primea lupta pe propriul lor tărîm. O părere contrarie pe care inimicii săi politici i o opunea, el știa să o înlătore printr'o argumentație viguroasă, să o încorporeze cu o dibăcie rară în sistemul său, pe care îl mărea, îl lărgea neconținut, îl întărea, fără să-l lase a șovăi într'un singur punct. El nu arunca un dispreț nerod asupra trecutului, ci știa să facă dintr'însul făclia prezentului, dându-i un sens și o interpretare pe atât de originală, pe cât de înțeleaptă; știa să facă din trecut nu o piedică pentru inovațiunii, ci un ajutor și un agent propulsiv pentru reforme viitoare. Or cât de îndrăznețe ar fi fost reformele ce reclama, el știa să le scoată din învățămintele și spiritul timpurilor trecute, dând inovațiunii sfințenia și puterea tradițiunii. Este o plăcere să

vază cine-va cu ce logică fină el dă interpretări noui unor legi și forme vechi, și înpacă cu o artă superioară anticul cu noul, înțelepciunea bătrânilor cu nevoile mai înalte ale timpului său. Cu toată strălucirea imaginației sale, el este și rămâne unul din bărbații de stat cei mai practici ai Engliterei. El își împodobește subiectul cu toate podobeale ce îi procură frumosul său geniū, dar nu 'și pune credința numai într'însele. Ferme-cătoarele lui florī se sprijinesc pe o tulpină ce poate înfrunta vijelia. Instinctul lui sigur îi spune unde trecutul vine în ajutorul părerilor lui; prin acest instinct, vechiul absoarbe în sine noul, și noul suflă viața asupra anticului. Când el vine cu un sistem de reforme cari vor dărîma vechile forme și vechile tradițiuni, el știe să probeze că nu innovează ci antiquizează, că cel ce atacă este mai bătrân de cât cel atacat, în scurt că pretinsa revoluție este în faptă o simplă restaurație. Cu această artă în adevăr superioară a putut Macaulay să facă a trece multe din reformele sprijinite de el înaintea unei adunări așa de conservatoare ca parlamentul englez de atunci. El are toată îndrăzneala și originalitatea ideilor democratice, fără să aibă aparența de a pretinde egalitatea și a face din toți o apă, ceea ce ar naște mânia și indignația trufașei aristocrației engleze. În fine, în discursurile lui domnește o simetrie așa de perfectă, o știință de o calitate așa de superioară, o simțire așa de caldă și așa de adevărată, o logică așa de strînsă, o ironie așa de incisivă, în cât impresia finală a fie căruia din ele este o convingere adîncă și o plăcere incomparabilă.

Succesul discursurilor sale asupra reformei electorale fu așa de strălucit, în cât fiul modestului Zacharia Macaulay fuse în curs de trei ani eroul saloanelor din Londra. Acesta fuse periodul cel mai fericit din viața lui. În veselele și spiritualele lui scrisori către sora sa Hannah, el își exprimă cu efusiunea lui firească fericirea de a se vedea srbătorit de familiile cele mai nobile ale Mării Britanii, de a indrepta asupra-ī privirile unei societăți compuse din conți și contese, marquizi și marquize, duci și ducese; o societate în care toți erau lorzi afară de el. Cu o sete nestinsă de viață și deliciile ei, el era pretutîndenī unde se putea vedea sau auzi ceva, femeī încântătoare și mu-

sică divină, în casa Lordului Holland plină de portretele lui Reynolds și ale lui Lawrence, unde Pasta și Paganini fermecau, una cu vocea cel-alt cu arcușul lui magic, unde se întâlneau spiritele cele mai culte ale timpului, unde el își putea satisface natura lui nesățioasă de frumos și adevăr. Adesea i se întâmpla să rămână câte cincă nopți din săptămână în Camera Comunelor pînă la trei ore despre ziuă, iar cele-lalte două să le petreacă în prânzuri cu bărbații cei mai iluștri ai timpului său.

Rolul așa de eminent ce jucă Macaulay în reforma legii electorale fu pentru dînsul titlul de căpetenie în alegerile din Decembrie 1832. Alegătorii din Leeds, recunoscători pentru serviciile ce adusese marilor orașe nerepresentate, îl onorară cu mandatul lor. Indată după aceasta, ministeriul Lordului Grey îi încredință locul de secretar al Oficiului de Control pentru afacerile Indiei (*India Board of Control*). El își puse toată înțelegința pentru studierea și rezolvarea cestiunilor privitoare la India engleză. Vechiul privilegiu al Companiei Indiilor Orientale expirase de curînd, și era de neapărată trebuință de a se regula din nou raporturile dintre guvern și Companie. În acest sens guvernul propuse un bill, pe care Macaulay îl susținu într'un superb discurs, care, după părerea tuturilor, este cel mai mareț din câte a pronunțat el și care supoartă concurența cu cele mai frumoase discursuri cunoscute pînă astăzi.

După priimirea billului asupra Indiei, Macaulay fu numit membru în Consiliul Superior, care trebuia să asiste pe Guvernatorul General al acelei țări. Condițiunile ce i se ofereau în această demnitate erau foarte avantagioase. Onorariul său anual era de 625.000 lei. Momentul era grav. A priimi acest post înalt era a renunța pe timp de patru ani la cariera parlamentară, în care își făcuse un nume așa de mare și așa de frumos, și prin care ar fi putut ajunge o dată șeful partidului liberal din Anglita. A nu priimi, era a 'și expune la multe privațiuni pe tatăl și pe iubitele lui surori, al căror sprijin era el. Acest din urmă motiv îl hotărî să plece la 1834 în India, însoțit de sora sa Hannah, care chiar în anul următor se căsătorii cu Sir Charles Trevelyan. În acești patru ani, el lucră împreună cu cei-lalți membri ai Comisiunii judiciare la redactarea unui nou codice

penal pentru India. Partea de căpetenie a acestei opere se datorește tot lui Macaulay, care dovedi și în această funcțiune cu ce superioritate inteligența lui se adapta la lucrările cele mai diverse și mai delicate. Dar chiar în acești patru ani ai funcțiilor sale administrative și judecătorești, el nu uită de a cultiva cu ardoare domeniul literilor. Citirile sale în acest timp de muncă încordată pun în mirare chiar pe aceia cari pun dulcea societate a cărților mai pre sus de orice bine pământesc. Nimic nu'i scapă din vedere, chiar cărțile cele mai relegate în fundul bibliotecelor. Sutam de scrieri englezești, franceze, italienești, spaniole, portugheze (*Os Lusíadas*) și germane, le trece în revistă. El citește cărțile, zise unul din biografii lui, mai repede de cât le percurg alții, și le percurge mai repede de cât le ar răsfoi alții. Autorii clasici ai Greciei și ai Romei sînt citirea sa de predilecție; și aci nu se uită dacă are în mână pe Thukydides sau pe Diodorus Siculus, pe Virgil sau pe Silius Italicus, pe Platon sau pe Sfîntul Augustin. Si printre aceste citiri necontenite și ocupațiuni încordate cu afacerile Indiei, el găsea destul răspas ca să scrie frumosul său essay asupra revoluțiunii engleze din 1688 à propos de opera lui James Mackintosh asupra aceluia-și subiect, și admirabilele sale studii asupra lui *Bacon*, *Lord Clive* și *Warren Hastings*.

În Iunie 1838, Macaulay se întoarse în Engiltera; petrecu iarna aceluia-și an în Franța și Italia, apoi se întoarse în patria sa pentru a-și pune, în Maiu 1839, candidatura la onoarea de reprezentant al orașului Edinburgh, unde un scaun devenise vacant prin înălțarea lui Abercomby la demnitatea de lord. Indată după alegerea sa, Macaulay fu invitat să facă parte din Cabinetul liberal al Lordului Melbourne, ca Ministru de război. Pozițiunea whigilor nu mai era acum ca la 1834, când Macaulay părăsise Anglia spre a se duce în India. În Camera Comunelor, ministerul era nevoit să dea mai-mai în fie-care săptămână câte o luptă de existență, iar în Camera Lorzilor nu avea mai nici un sprijin. Macaulay pronunță și acum un discurs eloquent, în care apără Cabinetul contra atacurilor partidului advers condus cu o dibăcie și niște talente rare de Robert Peel. Lovitura fuse parată cu o artă incomparabilă; dar zilele administrației liberale

erau numărate. În cele din urmă, Cabinetul Melbourne făcu loc, la 19 August 1841, guvernului conservator, al cărui șefi erau Robert Peel și Ducele de Wellington, unul oracolul Camerei Comunelor, cel alt oracolul Camerei Lorzilor. Macaulay, care se alesese iară-și la Edinburgh, pentru legislatura 1841—46, nu încetă un moment de a-și împlini rolul de oponent cu un talent superior. Nică o chestiune importantă nu se tractă în parlament, fără ca adunarea să nu asculte bărbăteasca sa elocvență, plină de învățăminte unele mai prețioase de cât altele. În fine la 1846 Cabinetul lui Sir Robert Peel fu nevoit a se retrage, și Lord John Russel ajunse Prim Ministru. În acest nou Cabinet whig, Macaulay fu numit Tesaurar General al armatei. Această funcțiune era mai mult o sinecură, și tocmai pentru aceasta Macaulay o priimi, de ôre ce el era aprôpe hotărît a părăsi arena luptelor politice, spre a se închina cu totul scumpelor sale lucrări literare. Este drept că, chiar pe când, între anii 1838—46, era așa de tare pasionat pentru desbaterile parlamentare, el nu se arătase mai puțin fecund pe tărîmul literilor. În acest period cad cele mai frumoase din essay-urile sale critice și istorice, precum și acea colecție de poezii intitulate *Baladele Vechiei Rome*, colecție originală, plină de o adevărată inspirație poetică; din care causă a fost și este considerată de clasică.

Însă în mijlocul acestor polemice parlamentare și a ocupațiilor sale literare, Macaulay strîngea neconținut materialul pentru *Istoria Engliterei*. Cea d'ântăi indicație despre acest proiect se vede într'o scrisoare a sa din 1838 către Napier, Directorul *Revistei de Edinburgh*. În această scrisoare el spune că are de gând să scrie istoria patriei sale mai ales de la suirea pe tron a lui Iacob II (1685) pînă la moartea lui Georgiu IV (1830). O asemenea operă, așa cum o concepea Macaulay, trecea dincolo de marginile puterilor unui singur om. Zece ani trecură pînă când să se publice cele d'ântăi două volume. Pe când strîngea vastul său material din ziare, chronice, memorii, corespondențe, acte oficiale, el era membru al parlamentului și din când în când al guvernului. Căzînd la alegerile generale din 1847 din cauza opiniunilor sale favorabile pentru cererile Irlandezilor moderați, el se consecră de aici înainte într'un mod exclusiv

redacțiunii istoriei englezești, și găsi în această ocupație o mângâiere mai mult de cât îndestulătoare pentru neisbânda sa electorală; ba chiar refuză mai multe combinații politice cari ar fi putut să 'i deschiză iară-'și porțile parlamentului.

Cele d'ântâi două volume, cari coprindeau o revistă succintă a istoriei poporului englez pînă la abdicarea lui Richard Cromwell, o narațiune mai dezvoltată a domniei lui Carol II și o expunere și mai amănunțită a guvernului lui Iacob II pînă la revoluțiunea din 1688, apărură în Noembre 1848. Succesul acestei publicațiuni fuse unic în istoria literilor englezești. În mai puțin de o săptămână, ântâia edițiune de 3000 exemplare se sfîrși; și pe la mijlocul lunei se desfăcu a doua ediție de acela-'și număr de exemplare. În șese luni, se făcură 13 edițiuni. Popularitatea cărții fuse așa de mare, în cât invidia și chiar critica amuțiră. Cum că ea coprindea câte-va erori, era mai pre sus de or ce îndoială. Chiar astă-'zi puțin înși vorbesc de greșelile lui Macaulay, preferind a admira spiritul înalt și aceea artă superioară în care este concepută și executată această operă minunată. Așa de adîncă fu impresia ce aceste două volume făcură în publicul cult al Engliterei, în cât două domnișoare gentile cari se duseră în Grădina Zoologică din Londra ca să vază un ipopotam sosit de curênd, zărind pe Macaulay, strigară instinctiv: «domnul Macaulay!» și din acel moment uitară și ipopotam și toată grădina zoologică, ținându-se pas cu pas după autorul *Istoriei Engliterei*.

În 1852, fu ales, fără să solicite, representant al orașului Edinburgh, și 'și reluă scaunul în Camera Comunelor, după cinci ani de absență. Toți așteptau cu nerăbdare să asculte pe oratorul care îi fascinasese altă dată. La 1 Iunie 1853, vorbi ca să combată un bill ce tindea a escluse pe judecătorii din Camera Comunelor. Toți recunoscură aceea-și înlesnire de expresiune, acela-și debit repede care arunca un torent de frase și idei, aceea-și limpeziciune de gândire, aceea-și vigoare de argumentație. De aici înainte sănătatea sa, așa de resistantă la muncă și osteneală, începu a declina. El se hotărî să renunțe cu totul la discușiune și în cele din urmă să înceteze de a se mai arêta în parlament, pentru ca să-'și poată întrebuița puterile ce 'i

remăneau la terminarea istoriei sale. În 1855, tipări al treilea și al patrulea volum, cari se termina cu pacea de la Ryswick (1697). Această parte era poate și mai bine întocmită de cât cea d'ântăiu. Ea se tipări în 25.000 de exemplare la ântăia ediție ; în 25 de anî se vëndură 140.000 de exemplare numai în regatul Britaniei. Câștigurile lui Macaulay din literatură au fost enorme. Într'un singur an (1856) el priimi de la librarul său suma de 20.000 lire sterling (500.000 lei). Adevărul este că puține succese au fost așa de meritate ca al lui. Asiduitatea și strădania lui conștiințioasă pentru citire și cercetări era cel puțin egală cu a lui Gibbon, și adesea superioară. «El citea două-zeci de cărți, zice Thackeray, ca să scrie o frază ; călătorea o sută de mile ca să scrie un rând de descrițiune». În adevăr, el poseda acel spirit eminentemente istoric care se apropie de conștiințiositatea morală. El n'ar fi descris câmpia de la Marathon ca Grote, nici Constantinopolul ca Gibbon. El n'ar fi scris o linie descriptivă fără să fie călcat cu piciorul său pe locurile importante sau pe câmpurile de bătăie. Acest neobosit investigator vizită Olanda, Belgia, Scoția, Irlanda și Franța, numai în interesul operei sale. Notele ce luă din călătoria sa în Irlanda erau tot așa de lungi și de elaborate ca unul din conștiințioasele sale essay-uri. Făcu o călătorie din Londra la Glencoe numai ca să scrie ceva mai mult de două-spre-zece propozițiuni. Tot la dînsul se întemeiază pe intuițiune ; chiar superbele sale portreturi ale persoanelor marcante din istoria sa sînt mai ântăiu vëndute cu visiunea sa internă, pe basa documentelor. Se înțelege ușor ce credință merită un asemenea om, care face patru sute de mile ca să scrie câte-va fraze, citește sute de pamflete ca să găsească un grăunte de adevăr. De aceea compoziția lui Macaulay se caracterizează printr'o acurateță incomparabilă. Limba sa este de o limpiditate cristalină ; frazele lui curg ca o apă clară peste o albie de pîrîu captușită cu mușchiu ; câte o dată cititorul trebuie să citească fraza de două ori, pentru ca să guste armonioasa ei cadență, nici o dată însă de două ori pentru ca să-î apuce înțelesul ; prin vorbele lui sensul se vede mai limpede de cât pietrele din fundul albiei prin apa unui pîrău de munte. El scria din bogăția minții, dar cu o deplină stăpînire de sine. Ar fi scris

de cincî orî un paragraf numai ca să rotunzească asperitățile câtor-va propozițiuni cari îl nemulțumeau. Iată pentru ce pînă astă-zî el este cel mai gustat dintre prosatoriî englezî. Să adăogăm că *Istoria Engliterei* de Macaulay, de și nutrită cu o mulțime uimitoare de documente, este totu-șî scrisă cu o artă așa de superioară, în cât pare că autorul a scris-o fără să lase condeiul din mână, fără să-și arunce ochiul pe o notă sau un memoriu, din plin și d'a'ntregu. De aceea nu există citire istorică mai interesantă de cât aceasta.

Răsunetul ce produsera cele patru volume din *Istoria Engliterei* în cercurile culte din țară și din străinătate, fuse imens. Academiiile din Utrecht, München și Turin îl numira membru. Regele Prusiei îi dete un ordin de merit. Guizot îl propuse ca membru al Institutului de Franța. Instituția Filosofică din Edinburgh îl alese președinte. Universitatea din Oxford îi dete gradul de doctor în legea civilă. In fine la 28 August 1857, fu înălțat la demnitatea de Lord, sub titlul de Baron Macaulay de Rothley, cea mai înaltă distincțiune la care un Englez se poate ridica prin meritele lui.

Dar măreața operă care ridicase numele lui la cele mai înalte trepte ale gloriei, era ursită să rămână neterminată. Volumul al cincilea abia ajunsese pînă la moartea lui William III (1702). Macaulay adunase deja materialul necesar pentru domnia reginei Anna; dar acest material, pe care nimeni nu l-ar fi utilizat cu mai multă măiestrie de cât el, a rămas sterp. Atât cât este, *Istoria Engliterei* de Macaulay este un torso superb, asemenea aceluî torso antic din Galeria Belvedere, care singur prețuește mai mult de cât multe statui întregi. Ceea ce avem-ne poate da o idee de ceea ce Macaulay ar fi făcut pentru partea mai nouă a istoriei, în care el era așa de bine pregătit prin studii și cercetări întinse.

Pe când Macaulay era încă preocupat cu opera de la care își aștepta nemurirea, boala sa de inimă făcea progrese îngrijitoare. Nu era bătrîn, dar simțea că moare de bătrânețe. La 28 Decembrie 1859, scrise pentru cea din urmă oară o scrisoare către un vicar sărac, punându-î înlăuntru două-zeci și cincî de lire sterling. Spre seară, la aprinsul lumînărilor, marele om se afla

în biblioteca sa și începuse a citi un roman nou al lui Thackeray. Nepotul său, văzându-l cu totul slăbit, se duse să chieме pe cea mai iubită dintre surorile lui, pe Hannah, ca să petreacă noaptea lângă dînsul. Abia plecase nepotul, și Macaulay spuse că ar dori să se culce în acea noapte mai de vreme de cât altă dată. Feciorul îl pofti să se odihnească puțin pe o sofa. Macaulay lăsă cartea din mână și făcu o străduință ca să se scoale; atunci căzu pe spate pe scaun și adormi pentru tot d'a una.

Gladstone l-a caracterizat în următoarele cuvinte: «s'a arătat în toată plenitudinea sa d'asupra orizontului, și tot în plenitudinea lui se coborî sub orizont, după ce răspândise o strălucire neconținută în curs de trei-zeci și cinci de ani.»¹⁾

Pe când era în viață, Macaulay vizita cu plăcere Colțul Poetilor (*Poets' Corner*) din Abbatia Westminster, și exprimase speranța că și el va avea o dată gloria de a fi înmormântat cu cei mai iluștri bărbați ai țerei sale. Această speranță și dorință i s'a împlinit; la 9 Ianuarie 1860 rămășițele lui pămîntești fură depuse chiar în acel Colț al Poetilor, care îi plăcea așa de mult, la picioarele lui Addison și nu departe de Milton, două genii pe cari le admira de o potrivă: pe cel d'ântăiu pentru curățenia stilului, pe cel d'al doilea pentru sublimitatea cugetărilor și demnitatea caracterului.

Macaulay era un om cu desăvîrșire lipsit de viciu. Caracterul său era simplu, sincer și generos. Mulți oameni mari pierd a fi cunoscuți de aproape; de aceea Erasm zicea cu mare dreptate: «oamenii mari sînt ca tapetele de Flandra: fac efect numai de departe». În adevăr, la mulți inși gloria este în raport direct cu pătratul distanței. Macaulay nu avea de ce să se ferească a fi cunoscut de aproape. Intriga și astuția nu găseau loc în caracterul lui franc și deschis, precum se poate citi cu înlesnire pe trăsăturile chipului lui. Capul lui era masiv, de o frumusețe virilă, un ochi viu, o gură bine tăiată. Avea pasiuni, dar ele nu-l stăpîneau nici o dată, și acelea cari îl predomneau erau pasiunile

¹⁾ Ca să dau mai bine coloritura și relieful cugetării lui Gladstone, o voi cita în original: «Full-orbed he was seen above the horizon; and, so full-orbed, after thirty-five years of constantly emitted splendour, he sank beneath it».

nobile. Cunoștea valoarea banilor, dar aceasta nu-l oprea de a fi darnic cu amicii și generos cu cei nenorociți. Nu'î plăcea animalele, și în deosebire nu putea suferi câinii; dar iubea pe copii cu o adevărată pasiune, și una din plăcerile lui era de a se juca cu dîșii. De și manierele lui erau de o simplitate aproape rustică, totuși spiritul, talentul lui pentru convorbire, întinderea și varietatea cunoștințelor lui, siguranța miraculoasei lui memorii, făceau adesea dintr'însul podoaba cercurilor culte și chiar a saloanelor din Londra. Convorbirea lui așa de bine frasă, înviorată cu trăsuri de spirit și presărată cu citații bine alese, exercita un adevărat farmec asupra acelor cari-l auzeau convorbind.

Macaulay nu s'a însurat, și titlul său de Lord s'a stins de o dată cu dînsul.

Ang. Demetriescu.

COPRINS

	<u>Pag.</u>
1. Viața Lordului Macaulay	I
2. Reforma Parlamentară, Antâiul discurs	I
3. » » Al doilea discurs	26
4. » » Al treilea discurs	48
5. » » Al patrulea discurs	70
6. » » Al cincilea discurs	86
7. » » Al șaselea discurs	108
8. Abrogarea Unirii cu Irlanda	120
9. Guvernul Indiei	141
10. Alegerea din Edinburgh	192
11. Increderea în Ministeriul Lordului Melbourne	220
12. Răsboiul cu China	251
13. Proprietatea literară, Antâiul discurs	277
14. » » Al doilea discurs	301
15. Charta poporului	314
16. Porțile din Somnath	332
17. Starea Irlandei	358
18. Capelele Nonconformiștilor	397
19. Taxa asupra zacharului	419
20. Seminariul Maynooth	449
21. Biserica de stat a Irlandei	469
22. Jurământul de confesiune în Universitățile Scoțiene	497
23. Legile Cerealelor	520
24. Billul de zece ore	537
25. Literatura Britaniei	563
26. Instrucția	575
27. Discurs inaugural la Universitatea din Glasgow	608
28. Realegerea pentru Parlament	619

REFORMA PARLAMENTARA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 2 Martie 1831.

Martî, la 1-iă Martie 1831, Lord John Russel propuse Camerei Comunelor să'i permită a aduce un bill pentru îmbunătățirea reprezentăției poporului din Englitera și Wales. Discusiunea ținu șapte nopți. In cele din urmă, Joi dimineață, la 10 Martie, moțiunea trecu fără a se procede la vot. Următorul discurs fu pronunțat în a doua noapte a debaterii¹⁾.

Este o înprejurare de fericit auguriu, Domnule Președinte²⁾, pentru moțiunea supusă debaterilor Camerei, că mai toți aceia cari 'i s'au opus, s'au declarat ostili în principiu reformei parlamentare. Două reprezentanți, mi se pare, au mărturisit că, de și d-lor desaproabă proiectul supus noue, totu-și sînt nevoiți să admită necesitatea unei schimbări în sistemul nostru reprezentativ. Insa chiar și acești gentlemen n'au adus, pe cât am observat, nici un argument care să nu se aplice tot

¹⁾ Ședințele Camerei Comunelor încep la 4 ore după amiază.— Macaulay era înscris al 14-lea între oratorii ce se anunțaseră a vorbi asupra propunerii Lordului John Russel. Inainte de dînsul vorbiseră Sir Robert Harry Inglis, H. Twiss, Lord Gower, Sheil, Wall, Lord Darlington și Lord Stormont.

²⁾ In Parlamentul englezesc, oratorii se adresează la Președinte.

aşa de bine la schimbarea cea mai moderată ca şi la aceea ce s'a propus de guvernul Maiestăţii Sale. Zic, Domnule Preşedinte, că privesc aceasta ca o înprejurare de fericit auguriu; căci ceea ce 'mă însufla temere nu era opoziţia acelor care sînt contrarii or cărei reforme, ci neunirea partizanilor reformei. Ştiam că, de trei luni, fie-care reformator s'a ocupat a conjectura ce poate fi proiectul guvernului. Ştiam că fie care reformator întocmise în mintea sa o schemă deosebită fără îndoială în unele puncte de schema, pe care a desvoltat-o onorabilul meu amic, Tesaurarul Trupelor¹⁾. De aceea mă temeam foarte tare ca nu cum-va unul să fie nemulţumit cu o parte a billului, altul să fie nemulţumit cu altă parte, şi ast-fel toate forţele noastre să se piarză în desbinări interne. Această temere a încetat acum. Am văzut cu o deosebită plăcere perfecta concordie ce domneşte între toţi aceia cari merită numele de reformatori în această Cameră; şi pot cu toată încrederea să consider aceasta ca un prognostic al concordiei ce va domni între reformatorii din ţară. Nu voi eu exprima, Domnule Preşedinte, de astă dată părerea mea asupra amănuntelor proiectului; dar, după ce am examinat cu cea mai serioasă luare aminte, în cursul celor din urmă 24 de ore, principiile sale generale, nu preget de a declara că el este o măsură înţeleaptă, nobilă şi comprehensivă, întocmită cu inteligenţă pentru vindicarea unor rele mari, pentru asigurarea libertăţilor publice şi a liniştei publice în acela-şi timp, pentru împăcarea şi unirea tuturilor claselor din stat.

Onorabilul²⁾ Baronet, care se aşeză chiar acuma.

¹⁾ Lord John Russel.

²⁾ «Onorabil» se numeşte în limba parlamentară or ce membru al Camerei Comunelor. «Prea onorabil» (right honorable) se numeşte acela care

jos¹⁾), ne a spus că Miniștrii s'au încercat să unească două principii incompatibile într'o măsură abortivă. Acestea sînt propriile d-sale cuvinte. D-sa este de părere, dacă l'am înțeles bine, că noi trebuie să lăsăm sistemul reprezentativ așa cum este, să l facem pe deplin simetric. Eū crez, Domnule Președinte, că Miniștrii ar fi lucrat neînțelepțește, dacă ar fi apucat pe or care din aceste căi. Principiul d-lor este simplu, rațional și consequent. El constă întru a admite clasa de mijloc într'o parte mare și directă la reprezentație, fără a da o lovitură violentă instituțiilor noastre. Înțeleg aceste murmure; dar, de sigur, gentlemenii cari le profer vor recunoaște că schimbarea ce se va face în instituțiile noastre cu acest bill este cu mult mai puțin violentă de cât aceea care, după onorabilul Baronet, ar trebui să se facă, dacă am face vr'o reformă. Eū laud pe Miniștri că nu încearcă de astă dată să facă o reprezentație uniformă. Îi laud că nu au voit să șteargă vechia deosebire dintre orașe și comitate, și că nu acordă districtelor deputați conform practicei americane, după regula de trei. Guvernul a făcut, după părerea mea, tot ce era neapărat pentru înlăturarea unui mare rău practic, și nu mai mult de cât era neapărat.

Eū consider aceasta, Domnule Președinte, ca o cestiune practică, și nu sprijinesc părerea mea pe nici o

face său a făcut parte din Ministeriū, și care prin aceasta este consilier privat (Privy Councillor). «Invățat» (learned) se chiamă un jurisconsult. «Nobil și invățat» (noble and learned), jurisconsultul, care a fost ridicat la demnitatea de Lord, a fost Lord Cancelar și face parte din Camera Lorzilor. «Onorabil și invățat» (honorable and learned), jurisconsultul care face parte din Camera Comunelor.

¹⁾ Sir John Walsh.

teorie generală de guvern. Nu mă încrez în nici o teorie generală de guvern. Nu pot afirma cu siguranță că nu există o formă de guvern care, în anumite împrejurări, să nu fie cea mai bună posibilă. Eu crez că sînt societăți în cari fie care om poate fi admis la vot fără pericol pentru stat. Unii gentlemen pot să murmure; dar așa este părerea mea. Zic, Domnule Președinte, că există țări în cari condiția claselor muncitoare este ast-fel în cât li se poate acorda fără pericol dreptul de a alege pe membrii legislaturei. Dacă lucrătorii din Anglia ar fi în starea în care aș dori din inimă să-î văz, dacă muncitorii ar găsi în tot d'a una de lucru, dacă salariile ar fi în tot d'a una mari, hrana în tot d'a una efină, dacă o familie numeroasă ar fi privită nu ca o povară ci ca o bine-cuvîntare, principalele obiecțiuni ce se aduc sufragiului universal ar fi, după părerea mea, înlăturate. Sufragiul universal există în Statele-Unite fără să producă vr'un efect înfricoșat; și eu nu crez că poporul din aceste state, sau din or care altă parte a lumii, este înzestrat de natură mai bine de cât poporul nostru. Dar din nenorocire clasele muncitoare din Anglia și din toate țările bătîrâne se află de o cam dată într'o stare de adîncă suferință. Unele din cauzele acestor suferințe mă tem că sînt mai pre sus de controlul guvernului. Știm ce efecte produce suferința chiar asupra unor oameni mai inteligenți de cât poate fi majoritatea claselor muncitoare. Știm că ea chiar pe înțelepți îi face irritable, nerațional, creduli, impațienți după vindecări imediate, neprevăzători de consecuente depărtate. Nu este șarlatanie în medicină, în religie sau în politică, care să nu amăgească chiar o minte puternică, când această minte a fost turburată de durere sau

spaimă. De aceea nu vorbesc numai de clasele sărace din Anglittera, cari nu sînt, și firește nu pot fi culte, când zic că suferința produce asupra lor efectele ei naturale, efecte pe cari le ar produce asupra Americanilor sau asupra or cărui altui popor, că le orbește judecata, că le aprinde patimile, că le însuflă promnirea de a crede pe aceia cari îi lingușesc, și de a nu crede pe aceia cari vor să'i servească. De aceea, în interesul societății întregi, în interesul chiar al claselor muncitoare, eū crez că este folositor ca, într'o țară ca aceasta, dreptul de vot să fie subordonat unei calificații pecuniare.

Dar, Domnule Președinte, tot motivele cari mă silesc a mă opune sufragiului universal, mă îndeamnă să susțiu proiectul supus desbaterilor noastre. Sînt contra sufragiului universal, pentru că crez că el va produce o revoluție destructivă. Sprijinesc acest proiect, pentru că sînt sigur că el este cel mai puternic stăvilar contra revoluției. Nobilul Tesaurar al Trupelor a făcut în adevăr o delicată și depărtată alusiune la acest subiect. D-sa a vorbit despre pericolul de a amăgi așteptarea națiunii; și pentru aceasta a fost acusat că amenință Camera. Domnule Președinte, în anul 1817, răposatul Lord Londonderry ¹⁾ a propus suspendarea Actului

¹⁾ *Henry Robert Stewart, Lord Castlereagh* pînă la 1821, de aci înainte *Marquis de Londonderry*, bărbat de stat, născut la 1769. El ajută fără nici o rezervă pe Pitt în măsurile sale opresive contra poporului. Fuse în mai multe rînduri ministru și cel mai înviersunat partizan al războiului contra Franței, și contribuī mult la căderea lui Napoleon, căruia nu voia să'i lase nici insula Elba, nici titlul de împărat, precum se hotărîse în primul Congres de la Viena din 1814. După 1815, el intră cu totul în politica de reacțiune a Sfîntei Alianțe, și prin măsurile sale opresive deveni unul din miniștrii cei mai nepopulari. Muri la 1822, tăiîndu-și vinele gâtului cu un briceag. Bucuria poporului fuse așa de mare în cāt la o biserică din Londra se traseră clopotele, cînd seauzi de moartea lui.

Habeas Corpus¹⁾). Cu această ocazie, el zise Camerei că, de nu se vor acorda măsurile propuse de dînsul, pacea publică nu se poate ținea. Fost-a el acusat că amenință Camera? În anul 1819, el propuse legile cunoscute sub numele de Șease Acte²⁾). Atunci el zise în Cameră că, dacă puterea executivă nu va fi întărită, toate instituțiile țerei vor fi răsturnate de violența populară. Fost-a el atunci acusat că amenință Camera? Zice-va vre un gentleman că este parlamentar și cuviincios să se invoace pericolul ce se ridică din partea poporului nemulțumit ca un argument pentru severitate; dar că este neparlamentar și necuviincios a se invoca același pericol ca un argument pentru conciliație? Eă, Domnule Președinte, simț o mare temere pentru soarta țerei mele. Crez în conștiința mea că, dacă proiectul propus, sau altul similar lui, nu va fi priimit, mari și înfricoșate nenorociri vor cădea asupra noastră. Avînd

1) Bill votat în 1679 sub Carol II; este una din legile fundamentale ale Englierei pentru garantarea libertății personale.

2) *Six Acts*. Legi draconiene, cari au lăsat cele mai triste amintiri în istoria contemporană a poporului englez. Cea d'ântăiî lua inculpaților dreptul de a amâna judecata pentru altă sesiune, dacă erau priuși asupra faptului. A doua autorisa Curtea să pună mîna pe toate exemplarele unui libel condamnat, și să pedepsească pe autorul lui, în cas de recidivă, cu închisoarea și chiar cu deportațiunea. Pamsletele erau supuse la aceleași taxe de timbru ca și ziarele, și tipografil trebuiau să depună o cautiune ca să garanteze plata amendelor. Nicî o întrunire de mai mult de 50 persoane nu putea să se țină, fără declarația prealabilă a șapte proprietari, și judecătorul avea dreptul de a schimba ziua de întrunire. Or ce *meeting* ce tindea a ațita la disprețul regelui era declarat sedițios. Era pedepsit cu două ani de închisoare or cine se arăta la o întrunire cu arme, stindarde, drapele, insemne și embleme de or ce fel; sălile de citire erau supuse unei autorizații și unei inspecții. Era oprit sub pedepse severe de a exercita pe cineva la mînuirea armelor, și magistrații aveau dreptul de a căuta și confisca armele în toate comitatele în cari s'ar fi întîmplat turburări.

— H. Reynal, *Histoire de l'Angleterre depuis la mort de la reine Anne jusqu'à nos jours*, pag. 252 sq.

această părere, mă crez dator să o expun, nu ca o amenințare, ci ca un argument. Susțiu acest bill, pentru că el va înbunătăți instituțiile noastre ; dar îl mai susțiu și pentru-că el tinde a le păstra. Dacă putem exclude pe cei-ce trebuie să 'i escludem, sîntem datorî să admitem pe aceia pe cari siguranța statului cere să 'i admitem. Acum ne opunem la planurile revoluționariilor numai cu o jumătate, numai cu un sfert din puterile noastre. Susținem, și susținem cu drept cuvânt, că națiunea nu trebuie guvernată numai de simple numere, ci de proprietate și inteligență. Dar, pe când zicem acestea, escludem de la or ce participație la guvernări mase de proprietate și inteligență, un mare număr din aceia cari sînt foarte interesați a apêra liniștea și cari știu foarte bine să o păstreze. Facem mai mult. Inpingem de partea revoluțiunii pe aceia pe cari îi escludem de la putere. Trăim oare într'un timp în care cauza legii și a ordinii se poate scuti de unul din aliații săi firești?

Nobilul meu amic, Tesaurarul Trupelor, a descris cu talent impresia ce unele părți ale sistemului nostru reprezentativ ar produce asupra spiritului unui strein, care a auzit multe despre libertatea și mărirea noastră. Dacă, Domnule Președinte, aș voi să fac pe un asemenea strein să înțeleagă lămurit ceea ce e considerat ca marî neajunsurî ale sistemului nostru, l-aș conduce prin acea imensă cetate care se întinde la nord de Great Russel Street și de Oxford Street¹⁾, o cetate superioară în mărime și populație capitalelor multor regate puternice ; și, după toată probabilitatea, superi-

1) Două strade din Londra, la nord de cari se întinde *City*, partea cea mai comercială și mai bogată a capitalei regatului britanic.

oară în avuție, inteligență și respectabilitate generală, or cărei cetății din lume. L-aș conduce prin acea succesiune nesfârșită de strade, de square, formate din case bine zidite și frumos mobilate. I-aș atrage luarea a-minte asupra strălucirii magazinelor și mulțimii equipagiilor elegante. I-aș arăta mărețul cerc de palate cari înconjoară Regent's Park. I-aș spune că venitul acestui cartier este mai mare de cât venitul regatului Scoției întregi pe timpul Unirii¹). Și apoi 'i aș spune că acest arondisment este nerepresentat. Nu este nevoie să mai dau alte exemple. Nu este nevoie să vorbesc de Manchester, Birmingham, Leeds, Sheffield, cari nu au nici o representație, sau de Edinburgh și Glasgow, cari au o representație de rîs. Dacă am pune un impozit asupra proprietății după vechiul principiu că nici o persoană care are mai puțin de 150 lire sterling pe an să nu contribuiască de loc, nu m'aș mira nici de cum, dacă am constata că o jumătate în număr și avere din contribuabili nu au nici un vot; și, fără îndoială, se va descoperi că 1/50-ea parte în număr și avere dintre contribuabili are o mai mare parte în guvern de cât cele-l-alte 49/50 părți. Aceasta nu va să zică guvern al proprietății; ci guvern al unor părți desfăcute și de fragmente de proprietate, alese din cele-l-alte și preferite restului, fără a se lua ca bază un principiu rațional.

A zice că un asemenea sistem e vechiu, nu este a-lapăra. Onorabilul meu amic, reprezentantul Universității de Oxford²), ne somează să 'i arătam dacă con-

¹) Unirea parlamentului scoțian cu cel englezesc, adică unirea definitivă a celor două țări respective, s'a efectuat în an. 1707. Cele două regate unite s'au numit de aici înainte *Britania Mare*.

²) Sir Robert Harry Inglis. Născut la 1786, mort la 1855, representă în

stituția a fost vr'o dată mai bună de cât acum. Domnule Președinte, noi sîntem legiuitori, nu antiquari. Cestiunea ce ne preocupă este nu dacă constituția a fost mai bună înainte, ci dacă putem să o facem mai bună acum. În faptă, cu toate acestea, sistemul nu era nici de cum în timpurile vechi așa de absurd ca în epoca noastră. Un nobil Lord¹⁾ ne a spus astă seară că orașul Aldborough, pe care îl reprezintă d-sa, nu era mai mare pe timpul lui Eduard I²⁾ de cât acum. Linia zidurilor sale, ne asigură d-sa, se poate constata și acum. Orașul actual ajunge pînă la această linie. D-sa induce de aci că, de vreme ce întemeietorii instituțiilor noastre reprezentative aũ dat reprezentanți orașului Aldborough pe când era tot așa de mic ca acum, aceia cari vor să 'i ia acest drept întemeiându-se pe micșorimea sa actuală, nu sînt în drept să afirme că se întorc la principiul original al instituțiilor noastre reprezentative. Dar își amintește oare nobilul Lord schimbarea ce s'a realizat în țară în cursul celor din urmă cinci veacuri? Își amintește oare d-sa cât a sporit populația Engliterei, pe când Aldborough a rămas pe loc? Ține d-sa seamă de faptul că pe timpul lui Eduard I regatul nu coprindea două milioane de locuitori, pe când astă-zî numără aproape 14 milioane? Un cătun de astă-zî ar fi fost un oraș de oare care însemnătate pe timpul ântăielor noastre parlamente. Aldborough, privit în mod absolut, poate fi astă-zî

mai multe rînduri Universitatea de Oxford și se opuse tutulor reformelor în stat și biserică, precum emancipării catolice, reformei parlamentare, desființării taxei pe grânele streine și împămîntenirii Ebreilor. La 1850 fu numit profesor onorar de antiquități în locul lui Walter Scott.

1) Lord Stormont.

2) Rege al Engliterei între anii 1272 și 1307.

tot așa de considerabil ca or când. Inșă, comparat cu regatul, el este mult mai puțin considerabil, chiar după arătarea nobilului Lord, de cât când el a ales pentru ântâia oară reprezentanți. Onorabilul meu amic, reprezentantul Universității de Oxford, a cules numeroase exemple de tirania ce regi și nobilii au exercitat în vechime atât asupra acestei Camere cât și asupra alegătorilor. Nu este de mirare ca, în niște timpuri când nimic nu era privit ca sacru, drepturile poporului și drepturile reprezentanților poporului să nu fi fost privite ca sacre. Faptele pe cari le a amintit onorabilul meu amic nu probează că, sub vechia constituție a regatului, această Cameră trebuia să fie un instrument al regelui și al aristocrației, precum Benevolențele¹⁾ și Taxa Năvilor²⁾ nu probează legalitatea lor, sau precum acele arestări nejustificabile ce s'au făcut cu mult mai în urmă de rati ficarea Marei Charte³⁾, și chiar după Petițiunea de Drept⁴⁾, nu probează că supușii nu aveau în vechime nici o

¹⁾ Pretinse dări gratuite, pe cari regi englezii le storceau de la supușii lor. Introducerea acestor benevolențe se datorește lui Eduard IV, (1461—1483). Ele fură desființate sub Richard III (1483—85), dar în urmă fură reinviate de el sub alt nume, și apoi de Enric VII (1485—1509), cu consimțimântul parlamentului. La 1505, Enric impuse altă benevolentă, fără învoirea parlamentului.

²⁾ *Ship-money*. Taxă ce fusese o dată impusă de Elizabetha, dar care exista din timpuri mai vechi. Ea consta în aceasta că porturile de mare, și chiar comitatele maritime, erau îndatorate să procure, în timp de război, corăbii pentru serviciul statului. Carol I voi să întinză această sarcină asupra regatului întreg și să o prefacă în bani, în loc de armarea în natură. Perceperea acestei taxe sub Carol I, în 1634, produse o nemulțumire generală, în fruntea căreia se puseră Chambers, Lord Saye și Hampden.

³⁾ *The Great Charter, Magna Charta* acordată de regele Ioan *Sans Terre* sau *Lackland*, în 1215 Junie 15.

⁴⁾ *Petition of Right* din 1628, prin care Camera Comunelor cerea de la Carol I să i se confirme și lămurească drepturile întemeiate pe Magna Charta. Să nu se confunde cu *Bill of Right* (Billul de Drept), votat îndată după

libertate personală. Vorbim de înțelepciunea străbunilor noștri; și într'o privință cel puțin ei erau mai înțelepți de cât noi. Ei legiferau pentru timpurile lor. Ei nu se uitau la ceea ce era Anglia înainte de ei. Ei nu credeaau că este neapărat trebuincios să dea de două ori mai mulți deputați orașului York de cât Londra, pentru că York fusese capitala Britaniei pe timpul lui Constantius Chlorus; și ar fi rămas de sigur uimiți, dacă ar fi prevăzut că un oraș de mai bine de o sută de mii locuitori va fi lăsat fără reprezentanți în secolul al 19-lea, numai pentru că se află pe pământul care, în secolul al 13-lea, fusese ocupat de câteva colibe. Ei întocmiră un sistem reprezentativ, care, de și nu fără neajunsuri și neregularități, era potrivit cu starea Engliterei de pe timpul lor. Însă o mare revoluțiune s'a făptuit. Caracterul vechilor corporații s'a schimbat. Noi forme de proprietate au eșit la lumină. Noi părți din societate au dobândit o însemnătate necunoscută pînă aici. În districtele noastre rurale erau cultivatori bogați, cari nu erau *freeholderi*¹⁾. În capitala noastră erau negustori bogați, cari nu se bucuraau de toate drepturile civile și politice. Orașe au scăzut la starea de sate. Sate s'au mărit, ajungînd orașe mai

suirea pe tron a lui William III și a soției sale Maria, fiica lui Iacob II.

¹⁾ Proprietarii ai pământurilor numite *freeholds*, în opoziție cu stăpînitorii de pământuri numite *copyholds*, pe cari seniorii sau proprietarii *manorurilor* le dau vasalilor lor cu anumite condițiuni. În Engliterra sînt mai multe feluri de proprietate; toate pământurile sînt legalmente proprietatea statului sau a regelui. *Freehold* înseamnă o proprietate, care, atîrnînd nemijlocit de stat, supune pe proprietarul sîu numai la serviciul demne de un om liber; aceasta este așa numita *tenure de franc soccage*. După un act al lui Enric VI (1422—1461), cavalerii comitatelor erau aleși numai de *freeholderii* cari locuiau în comitat și aveau un venit teritorial de 40 de shillingi.

marî de cât Londra Plantagenetilor¹⁾). Din nenorocire, pe când creşterea firească a societăţii continua, politica artificială remânea neschimbată. Vechia formă de reprezentaţie sta pe loc; şi tocmai fiind că forma persista, spiritul o părăsea. Atunci veni presiunea ce făcu să explodeze vinul-cel nou în buteliile vechi, noua societate în vechile instituţii. Acum este pentru noi timp să dăm un omagiū cuviincios, raţional, viril, străbunilor noştri, nu ţinând cu dinţii ca nişte superstiţioşi la ceea ce ei au făcut în alte împrejurări, ci făcând ceea ce ar fi făcut ei în împrejurările noastre. Toată istoria este plină de revoluţiuni, produse de cause analoage cu acelea cari lucrează astă-zî în Anglia. O parte a societăţii care nu avea nici o însemnătate câştigă forţa de expansiune şi devine puternică. Ea cere în sistem un loc potrivit nu cu slăbiciunea ei de mai 'nainte, ci cu puterea ei actuală. Dacă i se acordă aceasta, toate merg bine; dacă i se refuză, atunci începe lupta între tînăra energie a unei clase şi vechile privilegii ale celei-l-alte. Aşa a fost lupta dintre Plebeii şi Patricienii la Roma. Aşa a fost lupta aliaţilor italienii pentru admiterea lor la drepturile de cetă'enii romanii. Aşa a fost lupta coloniilor noastre din America de Nord contra patriei-mume. Aşa a fost lupta pe care clasa a treia din Franţa a susţinut-o contra aristocraţiei de naştere. Aşa a fost lupta pe care Romano-catolicii din Irlanda au susţinut-o contra aristocraţiei crezului. Aşa este lupta pe care poporul de culoare liber din Jamaica o susţine astă-zî contra aristocraţiei

¹⁾ Dinastie ce a domnit în Anglita de la 1154 pînă la 1399, de când se continuă în linie laterală prin dinastiile de Lancaster şi de York pînă la 1485.

de piele. Aşa, în fine, este lupta pe care clasa de mijloc din Anglia o susţine contra unei aristocraţii de simplă localitate, contra unei aristocraţii al cărei principiu este de a investi pe o sută de *potwalloper*¹⁾ beţivi dintr'o localitate saŭ pe proprietarul unei şandramale ruinate dintr'altă localitate cu puteri ce se refuză unor oraşe renumite pînă în cele mai depărtate unghiuri ale pămîntului pentru minunile bogăţiei şi ale industriei lor.

Dar aceste oraşe mari, zice onorabilul meu amic, reprezentantul Universităţii de Oxford, sînt reprezentate în mod virtual, dacă nu direct. Nu sînt consultate, întrebă d-sa, dorinţele oraşului Manchester tot aşa de bine ca ale or-căruî alt oraş care trimite reprezentanţi în parlament? Eŭ nu înţeleg, Domnule Preşedinte, cum o putere, care este salutară cînd este reprezentată în mod virtual, poate fi vătămătoare cînd este exercitată în mod direct. Dacă dorinţele oraşului Manchester cîntăresc pentru noi tot aşa de mult cît ar cîntări într'un sistem care ar acorda reprezentanţi Manchesterului, cum ar fi periculos dacă am da reprezentanţi Manchesterului? Un reprezentant virtual este, crez, un om care lucrează ca un reprezentant direct; căci neapărat ar fi absurd să zicem că un om, care de obicei zice *nu*, represintă în mod virtual poporul din Manchester, cînd un reprezentant direct al poporului din Manchester ar zice *da*. Tot ce se poate aştepta de la o reprezentaţie virtuală este ca ea să fie

1) Cuvîntul Englezesc *pot-wallopers* saŭ *pot-wabblers* nu se poate traduce pe româneşte. Acest nume se da, sub vechiul regim electoral, alegătorilor ce votaŭ într'o localitate «pentru-că îşi găteau bucatele acolo», adică trăiau în propria lor gospodărie, fie că ocupaŭ singuri o casă (*house-holders*) saŭ ca chiriaşi parţiali (*lodgers*).

tot așa de bună ca reprezentația directă. Dacă este așa, atunci de ce să nu acordăm o reprezentație directă unor localități cari, precum fie care din noi recunoaște, trebuiau, într'un chip saū altul, să fie reprezentate ?

Dacă s'a zis că schimbarea ca schimbare este un rău, răspunz că nemulțumirea ca nemulțumire este un rău. Aceasta este în adevăr partea cea mai tare a cauzei noastre. S'a zis că sistemul funcționează bine. Contest aceasta. Contest că un sistem funcționează bine, când poporul îl privește cu aversiune. Noi putem zice aici că sistemul este bun, perfect. Dar dacă cine-va ar vorbi așa la 658¹⁾ de arendași și negustori respectabili, luați la întemplantare din or care parte a Angliei, ar fi huידuit și batjocorit. Sînt oare acestea simțiminte cu cari trebuie întempinată o parte a guvernului ? Mai presus de toate, sînt acestea simțiminte cu cari trebuie întempinată partea populară a legislaturii ? Este mai tot așa de esențial pentru utilitatea unei Camere a Comunelor ca ea să posedeze încrederea poporului, pe cât este de esențial ca ea să merite această încredere. Din nenorocire, ceea ce este în teorie partea populară a guvernului nostru, este în practică partea nepopulară. Cine dorește să detroneze pe rege ? Cine dorește să dea afară pe Lorzi din Camera lor ? Pe ici și colea câte un descreierat de radical, pe care copiii îl arată cu degetul pe stradă. Cine dorește să schimbe constituția acestei Camere ? Tot poporul. Și e natural să fie așa. Camera Comunelor este, după expresia lui Burke, un frâu nu în gura poporului, ci în mâinele lui. Pe cît timp acest frâu este eficace, n'avem nici un cuvânt de a ne teme că regele saū nobiliilor vor împila pe po-

1) 658 era numărul total al membrilor din Camera Comunelor.

por. Dar dacă acest frâu are nevoie de a fi înfrânat, cum trbue să-l înfrânăm? Daca sarea 'și a pierdut gustul, cu ce să i 'l redăm? Neîncrederea cu care națiunea privește această Cameră poate fi nedreaptă. Dar ce e de făcut? Puteți înălătura această neîncredere? Cum că ea există, nu se poate tăgădui. Cum că ea este un rău, nu se poate tăgădui. Cum că acest rău merge crescând, nu se poate tăgădui. Un gentleman ne spune că ea s'a produs de ultimele evenimente din Franța și Belgia; altul, că ea este efectul scrierilor sedițioase ce s'a publicat de cât-va timp. Dacă acest simțimânt are o origine așa de proaspătă, atunci am citit istoria cu puțin profit. Domnule Președinte, această nemulțumire alarmantă nu este fătul unei zile sau unui an. Dacă există simptome după cari să fie cu puțință a se deosebi boalele chronice ale corpului politic de inflamațiile trecătoare, apoi toate aceste simptome există în cazul de față. Această contagiune s'a întins puțin câte puțin și a devenit din ce în ce mai malignă, în cursul vieței a două generații. Am încercat cu anodinele. Am încercat operații crude. Ce să mai încercăm acum? Cine își face iluzii că poate nimici acest simțimânt? Este vr'un argument care să fi scăpat comprehensivei inteligențe a lui Burke¹⁾ sau subtilității lui Windham?²⁾ Rămas-a vr'un fel de coercițiune care să nu fi fost

1) Celebru orator, bărbat de stat și scriitor englez, născut la Dublin în 1730, mort în 1797.

2) Bărbat de stat englez născut la 1750 în Londra, mort la 1810. La începutul carierei sale parlamentare, el făcu ca și Burke parte din opoziția liberală; dar evenimentele revoluțiunii franceze îl siliră, ca și pe Burke, să'si schimbe vederile politice și să devină unul din aderenții cei mai înfocați ai lui Pitt, atât întru combaterea revoluțiunii franceze, cât și întru oprimarea democrației engleze și irlandeze.

încercat de Pitt sau de Lord Londonderry?¹⁾ Am avut legi; am avut sânge. Noui trădări s'a sâvârșit. Presa a fost încătușată. Actul Habeas Corpus s'a suspendat. Evenimentele au dovedit că aceste expediente erau numai paliative. Acum ați sîrșit cu paliativele. Răul rămâne, și este mai formidabil de cât or când. Ce trebuie să facem?

În aceste împrejurări, un mare plan de împăcare, pregătit de Miniștrii Coroanei, s'a adus înaintea noastră, un plan care dă un lustru adițional unui nume nobil, nedespărțit asociat, în curs de două veacuri, cu cele mai scumpe libertăți ale poporului englez²⁾. Nu voi zice că acest plan este în toate amănuntele sale întocmai așa precum aș fi dorit eu să fie; însă el este întemeiat pe un principiu mare și sănătos. El ia o vastă putere din mâinile a câtor-va și împarte această putere în marea masă a clasei de mijloc. De aceea or cine cugetă ca mine este dator să stea neclintit de partea Miniștrilor, cari s'a hotărît să rămână la guvern sau să cază cu această măsură. Dacă aș fi unul dintre d-lor, aș preferi să caz cu această măsură de cât să rămân la guvern cu unul din acele mijloace cari sprijinesc de regulă Cabinetele.

Onorabilul meu amic, reprezentantul Universității de Oxford, ne asigură că, dacă va trece această lege, Engiltera se va preface îndată în republică. Camera reformată a Comunelor, după părerea d-sale, înainte de a trece zece ani, va depune pe rege și va goni pe Lorzi din Camera lor. Domnule Președinte, dacă ono-

¹⁾ Vezi nota de la pag. 5.

²⁾ Acest nume nobil este numele Russel. Se știe că billul de reformă parlamentară a fost adus în Cameră de către Lordul John Russel.

HKK672
 rabilul meu amic va putea să probeze aceasta, d-sa va isbuti să aducă în favoarea democrației un argument cu mult mai puternic de cât toate câte se găsesc în operele lui Paine¹). Proposițiunea onorabilului meu amic este în substanță aceasta: instituțiile noastre monarchice și aristocratice nu au nici un punct de rezim în spiritul public al Angliterei; aceste instituțiuni sînt privite cu aversiune de o majoritate hotărîtă a clasei de mijloc. Acestea, Domnule Președinte, afirm, se pot deduce din propozițiunea d-sale; pentru că d-sa ne spune că reprezentanții clasei de mijloc vor fi mai înclinați către o revoluțiune democratică de cât alegătorii lor. Din parte'mi, Domnule Președinte, dacă aș fi convins că marele corp al clasei de mijloc din Anglia privește cu aversiune monarchia și aristocrația, aș fi nevoit, în contra voinței mele, să viû la conclusia că instituțiile monarchice și aristocratice sînt nepotrivite cu țara mea. Monarchia și aristocrația, prețioase și folositoare cum le crez eû, sînt prețioase și folositoare numai ca mijloace, iar nu ca scop. Scopul guvernului este fericirea poporului; și eû nu înțeleg cum, într'o țară ca aceasta, fericirea poporului poate fi sporită de o formă de guvern în care poporul nu are nici o încredere, și care există numai pentru că clasa de mijloc nu are un organ prin care să 'și manifeste simțimintele sale. Inșă, Domnule Președinte, eû sînt pe deplin convins că clasa de mijloc dorește cu

1) Celebru publicist englez, născut în comitatul Norfolk la 1757, mort la 1809 în New-York. El luă parte cu Americanii în lupta lor contra Angliterei, apoi trecu în Franța, unde se naturaliză și se alese membru în Convențiunea Națională, urmând ideile Girondinilor. In cele din urmă trecu în America, unde și muri. El este unul din cei mai înfocați aderenți și promotori ai democrației.

sinceritate să păstreze prerogativele regale și drepturile constituționale ale Camerei Lorzilor. Ce fapte produce onorabilul meu amic întru sprijinirea opiniei sale? Un singur fapt; și acest fapt nu are întru nimic a face cu cestiunea de față. Efectul acestei reforme, zice d-sa, va fi de a face Camera Comunelor atotputernică. Ea a mai fost o dată atotputernică, la începutul anului 1649. Atunci ea a tăiat capul regelui și a desființat Camera Lorzilor. Prin urmare, dacă va mai avea iară-și puterea supremă, va lucra în acela-și chip. Inșă, Domnule Președinte, nu Camera Comunelor a tăiat capul lui Carol I; și nici nu era atunci atotputernică. Ea a fost mult redusă la număr prin expulsiuni succesive. Ea era sub domnia absolută a armatei. O majoritate a Camerei era dispusă a primi condițiile propuse de rege. Soldații au gonit majoritatea; și minoritatea, nici a șasea parte din Camera întreagă, a votat acea hotărîre de care vorbește onorabilul meu amic, hotărîre pe care clasa de mijloc a desaprobat-o și pe care o desaprobă încă.

Onorabilul meu amic și mai toți gentlemanii cari s'au așezat de aceea-și parte cu d-sa în această desbatere, au insistat mult asupra utilității târgurilor închise și putrede¹⁾. Cu ajutorul acestor târguri, zice d-sa, s'au introdus în parlament cei mai talentați bărbați. Este adevărat că mulți bărbați distinși au reprezentat localități de acest fel. Inșă, Domnule Președinte, noi trebuie să judecăm o formă de guvern după tendințele ei generale, nu după accidente norocite. Fie care formă de

1) In text: *close and rotten boroughs* Ele erau niște localități fără însemnătate, adesea compuse numai din câte-va case, închise în proprietatea unui mare senior, care dispunea de creaturele sale după placul lui.

guvern își are accidentele ei norocite. Despotismul își are și el accidentele lui norocite. Cu toate acestea noi nu sîntem înclinați a desființa toate frînele constituționale, să punem un stăpîn absolut asupra noastră, și să așteptăm de la noroc ca el să fie un Caligula sau un Marcu Aureliu. Pe or ce cale s'ar compune Camera, pe acea cale se vor alege câți-va bărbați de talent cari nu se vor alege sub alt sistem. Dacă ar fi o lege ca o sută de oameni cei mai înalți din Anglia să fie membri ai parlamentului, probabil se vor găsi între dînșii câți-va bărbați de talent, cari vor intra în Cameră în virtutea acestei legi. Dacă cele 100 de persoane ale căror nume figurează ântăiul pe lista alfabetică a Anuarului de Adrese¹⁾ ar trebui numite membri ai parlamentului, probabil se vor găsi între dînsele bărbați capabili. Citim în istoria vechie că un rege foarte capabil s'a ales după nechezatul calului său²⁾; dar eu crez că noi n'am adopta un asemenea mod de alegere. În una din cele mai celebre republice ale antiquității, Athena, senatorii și magistrații se alegeau la sorți; și de câte-va ori sorții au căzut bine. O dată, spre exemplu, a fost în oficiu Socrates. O propozițiune crudă și nedreaptă se făcuse de un demagog. Socrates se împotrivi ei cu pericolul vieții sale. Nu este în istoria greacă un eveniment mai interesant de cât această împotrivire memorabilă. Și cu toate acestea cine ar voi să aibă funcționarii numiți la sorți, pentru că întemplantarea sorților a putut da unui mare și bun bărbat o putere, pe care probabil el n'ar fi dobândit-o nici o dată pe altă cale? Noi trebuie să judecăm, precum am zis, după tendința ge-

1) În text: *Court Guide*, adică Conductorul Curții.

2) Acel rege este Darius, fiul lui Hystaspes. Narațiunea despre suirea lui pe tronul Persiei se află în Herodot, lib. III, 84—86.

nerală a unui sistem. Nimeni nu se poate îndoii că o Camera a Comunelor, aleasă liber de clasa de mijloc, nu va coprinde mulți bărbați foarte capabili. Nu zic că tocmai aceiași bărbați capabili cari vor fi pătruns în actuala Camera a Comunelor vor pătrunde în Camera reformată; dar cestiunea nu e aici. Nicî un particular nu este necesar statului. Noi putem fi siguri că dacă vom înzestra țara cu instituții populare, aceste instituții o vor înzestra cu oameni mari.

Mai este o obiecție, care, pe cât știu, a fost ridicată de onorabilul și învățatul reprezentant de Newport ¹⁾. D-sa ne spune că dreptul electoral este proprietate; că a lua înapoi acest drept de la un om care n'a fost dovedit judecătorește că a abusat de dînsul, este spoliațiune; că nici o crimă nu s'a dovedit contra alegătorilor din târgurile închise; că nici o crimă nu li s'a imputat nici chiar în preambulul billului; și că prin urmare a li se lua înapoi acest drept fără compensațiune, ar fi un act de tiranie revoluționară. Onorabilul și învățatul gentleman a comparat purtarea actualilor Miniștri cu purtarea acelor odioase instrumente ale puterii, cari, către sfîrșitul domniei lui Carol II, au confiscat privilegiile Corporațiilor whige. A fost alt precedent, pe care mă mir că d-sa nu 'și l-a amintit, atât pentru că este mult mai aproape de acela la care s'a raportat d-sa, cât și pentru că nobilul meu amic, Tesaurarul Trupelor, a făcut mai 'nainte alusie la dînsul. Dacă dreptul electoral este proprietate, dacă a lua înapoi acest drept fără crimă vedită sau fără a acorda compensațiune, ar fi spoliație, era oare un act de spoliațiune luarea înapoi a dreptului de vot de la freeholderii irlandezi cari aveau 40 de shillingi? Datu-li-s'a o com-

¹⁾ Horace Twiss.

penzație pecuniară? Declaratu-s'a, în preambulul billului care le lua înapoi acest drept, că ei aũ fost dovediți vinovați de abus? Numitu-s'a vr'o cercetare judecătorească asupra purtării lor? Fost-aũ ei vr'o dată acușați de vr'o crimă? Saũ, dacã susțineți că a fost o crimă din partea electorilor din Clare de a vota pentru onorabilul și învęțatul gentleman care represintă acum comitatul Waterford ¹⁾, trebuia oare pedepsit un freeholder din Louth pentru crima unui freeholder din Clare? Dacã principiul onorabilului și învęțatului reprezentant de Newport ar fi adevęrat, atunci dreptul țeranului irlandez era proprietate. Miniștrii sub cari onorabilul și învęțatul deputat era în oficiũ n'aũ avut nici un scrupul de a'i lua înapoi acest drept. Acusa-va d-sa pe acei Miniștri de spoliatiune? Dacã nu, cum poate d-sa să ridice o asemenea acușatie contra urmașilor lor?

Fie care gentleman, crez, care a vorbit din cealaltă parte a Camerei, a făcut alusie la opiniile pe cari uniĩ din Ministerii Majestății Sale le aveaũ înainte asupra reformei. Ar fi indiscret din parte 'mĩ, Domnule Președinte, de a lua asupra-mĩ apęrarea unor bărbați cari sînt destul de capabili ca să se apere înși-și. Voiũ zice numai că, dupã părerea mea, țara nu 'și vã face o idee rea despre capacitatea saũ patriotismul d-lor, pentru că aũ dovedit că știũ să profite de experiență, pentru că aũ învęțat să vazã nebunia amãnării schimbărilor inevitabile. Sînt alții cari ar fi trebuit să în-

¹⁾ Daniel O'Connell, (1775—1845), celebru orator și agitator al Irlandei pentru a dobândi acestei țeri autonomia, de care fusese despuiată prin Actul de Uniune. Alegerea din Clare, care hotări emanciparea catolicilor din Britania Mare și Irlanda (1829 Aprilie 13), era din punctul de vedere legal nedreaptă, pentru că în acel moment catolicii nu se bucurau încă de drepturi electorale.

vețe aceea-și lecțiune. Zic, Domnule Președinte, că sînt persoane cari, după părerea mea, nu vor avea în destul în tot cursul vieții lor de a simți umiliațiunea ce urmează după o înapotrivire îndărătnică și trufașă la schimbările ce aũ ajuns neapărate prin progresul societății și desvoltarea spiritului public. Este oare posibil ca aceste persoane să dorească a ocupa iară-și o poziție ce nu se poate nici apăra nici ceda cu onoare? Imi amintesc foarte bine, Domnule Președinte, o seară din luna lui Maiu 1827. Nu aveam pe atunci onoarea unui scaun în această Cameră; dar eram un observator atent al procedurilor sale. Prea onorabilul Baronet din partea opusă¹⁾, despre care personal aș dori să vorbesc cu acel înalt respect ce simț pentru talentele și caracterul d-sale, dar despre a cărui purtare publică trebuie să vorbesc cu sinceritatea cerută de datoria mea publică, era atunci, ca și acum, afară din Cabinet. D-sa depusese chiar atunci sigiliul departamentului de interne, pentru că crezuse că recentele dispoziții ministeriale fuseseră prea favorabile pretensiunilor catolice. D-sa se ridică pentru ca să întrebe dacă intențiunea noului Cabinet²⁾ era de a revoca Actul de Test³⁾

¹⁾ Sir Robert Peel, celebru bărbat de stat englez, născut la 1788, mort la 2 Iulie 1850; eminent practic și priceput în afaceri. După moartea lui Canning, el rămase leaderul conservatorilor moderați.

²⁾ Cabinetul presidat de George Canning, care luă cărma afacerilor publice, după îmbolnăvirea Lordului Liverpool. Fiind-că șeful Cabinetului era favorabil catolicilor, cari cereau să li se dea dreptul de a fi aleși în parlament și de a ocupa funcțiuni publice, Ducele de Wellington și Sir Robert Peel își dederă demisiunile. Canning făcu apel la whigii ca Lansdowne, Holland, Brougham, cari priimira a da sprijinul lor noului Cabinet.

³⁾ Lege pe care parlamentul o smulse de la Carol II, în 1673, și prin care se cerea ca or care funcționar să jure că nu crede în transsubstanțiune, adică în prefacerea pâinii și vinului în corpul și sângele lui Christos. Prin această lege, Catolicii erau escluși de la funcțiuni și din parlament.

și de Corporație¹⁾ și de a reforma parlametul. D-sa, îmi aduc bine aminte, lega aceste două cestiuni împreună; și declară că, dacă Ministrii vor încerca să abroage Actele de Test și de Corporație, sau să propună un proiect de reformă parlamentară, d-sa va crede de datoria d-sale de a li se opune din toate puterile. De când s'a făcut această declarație au trecut patru ani; și care este acum starea celor trei cestiuni cari agitaă cu deosebire pe atunci spiritul bărbaților de stat? Ce s'a întemplat cu Actele de Test și de Corporație? Ele s'au revocat. De cine? Chiar de onorabilul Baronet. Ce s'a făcut cu incapacitățile catolice? S'au suprimat. De cine? Chiar de onorabilul Baronet. Cestiueea reformei parlamentare a rămas neresolvată. Dar semne, a căror importanță e peste putință să nu se înțeleagă, dovedesc lămurit că, dacă această cestiune nu se va rezolva în grabă, proprietatea și ordinea, și toate instituțiile acestei mari monarhii, vor fi expuse la niște pericole înfricoșate. Este oare cu putință ca niște bărbați versați în afacerile înalte ale politiceii să nu poată citi aceste semne? Este oare cu putință ca d-lor să creadă în adevăr că sistemul reprezentativ al Angliei, așa acum este acum, va dura pînă în anul 1860? Dacă nu, pentru ce să ne facă a aștepta? Vor d-lor să ne facă a aștepta numai pentru ca să arătăm lumii întregii cât de puțin am profitat de recenta noastră experiență? Vor oare să ne facă a aștepta, pentru ca să ajungem încă o dată în acel punct, în care nici nu putem refuza cu autoritate nici concede cu grație?

¹⁾ Lege votată tot sub Carol II, la 1661. Printr'insa se hotăra ca toți funcționarii să se împărtașească «după riturile Bisericei Anglicane», și deosebit de aceasta să jure că nu vor lua armele contra regelui. Această lege, ca și cea precedentă, a fost revocată în 1829.

Vor oare să ne facă a aştepta pînă cînd numărul partidului nemulţumit va deveni mai mare, cererile sale mai înalte, simţimintele sale mai acrimonioase, organizaţia sa mai completă? Vor oare să ne facă a aştepta pînă cînd tragi-comedia de la 1827 se va juca încă o dată? pînă cînd vor fi aduşi la guvern de strigătele «jos reforma», ca să fie reformatori, precum aū fost odată aduşi la guvern de strigătul «jos papismul», ca să fie emancipatori? Şters-aū oare din mintea d-lor — poate că unii aū şters cu plăcere din mintea d-lor — transacţiile din acel an? Şi aū uitat oare toate transacţiile din anul următor? Uitat-aū cum spiritul de libertate în Irlanda, lipsit de răsufătorile sale fireşti, 'şi a găsit un drum prin nişte canale oprite? Uitat-aū că am fost siliţi să permitem Catolicilor toată licenţa rebeliunii, numai pentru că am voit să-'i oprim de la libertăţile supuşilor? Aşteaptă d-lor nişte asociaţii mai formidabile de cât aceea pentru schimbul grăului, nişte contribuţiuni mai mari de cât renta, nişte agitatori mai violenţi de cât aceia cari, acum trei ani, împărţeau cu regele şi parlamentul suveranitatea Irlandei? Aşteaptă oare ultimul şi cel mai teribil paroxism al turbării populare, ultima şi cea mai crudă încercare a fidelităţii militare? Să aştepte dar, dacă experienţa trecută îi induce a crede că dintr'o asemenea politică se poate culege o înaltă onoare sau o plăcere deosebită. Să aştepte, dacă sunt coprinşi de o infatuaţie atît de stranie şi infricoşată, în cât nu pot vedea cu ochii sau auzi cu urechile sau înţelege cu inima. Dar noi să înţelegem mai bine interesul şi datoria noastră. Or încotro ne vom întoarce, în lăuntru, de jur împrejur, vocea marilor evenimente ne strigă: «Reformă; pe aceasta trebuie să o aveţi înaintea.» De aceea,

acum când toate în lăuntru și în afară anunță ruină pentru aceia cari stăruiesc într'o luptă fără speranță contra spiritului timpului; acum când sgomotul căderii celui mai falnic tron de pe continent răsună încă la urechile noastre; acum când acoperișul unui palat britanic ofere un adăpost înjositor exilatului moștenitor a patru-zeci de regi; acum când vedem în toate părțile vechile instituții răsturnate, și vechile societăți disolvate; acum când inima Engliterei este încă sănătoasă; acum când vechile simțiminte și vechile idei păstrează o putere și un farmec cari pot trece foarte repede; acum, în acest timp favorabil spre a ceda; acum în această zi de mântuire,—inspirați-vă nu de prejudiții, nu de spiritul de partid, nu de trufia rușinoasă a unei îndărătniciei fatale, ci de istorie, de rațiune, de epocele trecute, de semnele acestui timp plin de cele mai funeste prevestiri. Pronunțați-vă într'un mod vrednic de așteptarea ce a precedat această desbatere, și de lungile amintiri ce ea va lăsa în urmă-î. Reinnoiți tinerețea statului. Salvați proprietatea, votați contra dv. înși-vă. Salvați mulțimea pusă în primejdie de neînfrânarea propriilor sale patimi. Salvați aristocrația pusă în primejdie de nepopularitatea puterii sale. Salvați cea mai mare, cea mai frumoasă și cea mai civilizată societate ce există, de calamitățile ce pot în câte-va zile să nimicească această bogată moștenire a atâtor generații de înțelepciune și glorie. Primejdia este înfricoșată. Timpul este scurt. Dacă acest bill va fi respins, rog pe Dumnezeu ca nici unul din aceia cari au contribuit a-l respinge, să nu 'și amintească nici o dată votul său cu o remușcare zadarnică, în mijlocul naufragiului legilor, a confusiei rangurilor, a spoliațiunii proprietății, a disoluțiunii ordinii sociale.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 5 Iulie 1831.

La a doua citire, în 22 Martie 1831, billul de reformă obținu 302 voturi contra 301, adică trecu cu o majoritate numai de un vot. Indată după aceasta, Miniștrii fură învinși în niște cestiuți cari erau în legătură cu proiectul de reformă. Regele disolvă parlamentul, ca să se convingă dacă în adevăr opinia publică era pentru billul de reformă. Resultatul alegerilor fuse cu totul favorabil partizanilor reformei.

Marți, la 4 Iulie 1831, Lord John Russel propuse a doua citire a billului pentru reformarea representației poporului din Anglia și Wales. Sir John Walsh, reprezentantul de Sudbury, propuse un amendament, ca billul să se citească peste șease luni. După o discuțiune, care ținu trei nopți, amendamentul fu respins cu 367 voturi contra 231, și moțiunea originală se priimi. Următorul discurs a fost pronunțat în a doua noapte a desbaterii.

Acest discurs produse un efect extraordinar. Intr'o scrisoare către sora sa Hanna, Macaulay se exprimă așa: «Am vorbit ieri noapte cu un succes mai pre sus de or ce așteptare. Mi e rușine să-ți spun toate complimentele ce am priimit; dar tu știi că o fac nu din vanitate, ci pentru ca să-ți fac plăcere, spuindu-ți ce se vorbește de mine. Lord Althorp 'm'a spus de două ori că discursul meu a fost cel mai bun din câte a auzit vr'o dată; și Lord John Russel 'm'a vorbit în același fel; și O'Connell m'a urmat pînă afară din Cameră, ca să 'm'î facă cele mai entusiaste complimente. Am pronunțat discursul mult mai rar de cât mai 'nainte, și de aceea el este reprodus în ziare mai bine de cât cele precedente, de și nu bine de tot¹⁾».

Nici unul din cei ce au urmat cursul desbaterii nu a putut, Domnule Președinte, să nu observe că gen-

¹⁾ George Otto Trevelyan, *The Life and letters of Lord Macaulay*, vol. I. p. 272).

țlemenii cari se opun acestui bill aŭ stăruit cu deosebire asupra unei obiecțiuni preliminare, pe care trebuie să o înlătuărăm înainte de a cerceta dacă schimbările propuse în sistemul nostru reprezentativ sînt sau nu înbunătățiri. Dreptul electoral, s'a zis, este o proprietate privată. El este al cutăruî om liber, al cutăruî alegător de burg, al proprietarului cutărei case, al proprietarului cutăruî zid vechiŭ; și dv. nu aveți dreptul de a i-l lua înapoi fără compensație, precum nu aveți dreptul de a confisca dobânda unui creditor al statului său renta unui proprietar rural.

Admit, Domnule Președinte, că, dacă această obiecțiune ar fi întemeiată, atunci ea ar fi decisivă contra proiectului de reformă supus desbaterilor noastre. Dacă privilegiul electoral ar fi în adevăr o proprietate privată, noi nu am avea dreptul de a lua deputații orășelului Gatton fiind-că Gatton este mic, și de a'i da Manchesterului fiind-că Manchester este mare, precum Cyrus, în istoria vechie, nu avea dreptul de a lua vestmântul mare de la copilul cel mic și a-l pune pe copilul cel mare. În nici un cas, și sub nici un pretext, or cît de specios, nu aș lua de la un membru al comunității vr'un obiect care este de natura proprietății, fără să'i dau o deplină compensație. Dar eu contest că dreptul electoral este proprietate; și crez că, asupra acestui punct, am cu mine rațiunea, precedentele și toată autoritatea. Acest lucru este cel puțin sigur că, dacă luarea înapoi a dreptului electoral ar fi spoliațiune, sistemul de representațiune ce există astăzi este întemeiat pe spoliațiune. Cum s'a fixat dreptul electoral în comitatele englezești? Prin actul lui En-

ric VI ¹⁾, care desbracă de dreptul electoral zecimi de miî de alegători cari nu aveaû o proprietate teritorială de 40 shillingi. Fost-a aceasta o spoliațiune? Cum s'a fixat dreptul electoral în comitatele Irlandeze? Printr'un act al lui George IV ²⁾, care desbracă de dreptul electoral zecimi de miî de alegători cari nu aveaû o proprietate teritorială de zece lire sterling. Fost-a aceasta spoliațiune? Saû fost-a marea reformă parlamentară a lui Oliver Cromwell desemnată vr'o dată ca spoliațiune, chiar de către aceia cari detestaû mai mult numele lui? Fie cine cunoaște că modul autoritar în care el a luat drepturile electorale de la micile târguri a fost aplaudat pe întrecute, de regaliști, cari îl uraû pentru că doborîse o dinastie, și de republicani, cari îl uraû pentru că a întemeiat alta. Luați pe Sir Harry Vane ³⁾ și pe Lord Clarendon ⁴⁾, amândouî bărbați înțelepți, amândouî bărbați onești în general, crez, dar pe atât de opuși unul altuia în politică pe cât pot fi douî oameni înțelepți și onești. Amândouî detestaû pe Oliver, însă amândouî aprobară proiectul de reformă parlamentară al lui Oliver. Ceea ce regretaû ei era că o schimbare așa de salutară a fost făcută de un usurpator. Vane dorea să fi fost făcută de Rump ⁵⁾; Clarendon dorea să fi fost făcută de rege. Cuvintele

1) Rege al Anglierei între anii 1422 și 1461.

2) A domnit dela 1820 — 1830 Iunie 24.

3) Politic englez însemnat, născut la 1612, ucis la 1662, după restaurația lui Carol II, pentru că luase parte la omorul lui Carol I. Făcu parte din Lungul Parlament și se distinse ca oponent extrem contra lui Carol I.

4) Mare Cancelar al Britaniei, născut la 1608, mort la 1674. Fuse partizan al lui Carol I și apoi al lui Carol II. Scrise *Istoria rebeliunii și a războiului civil din Angliera* completată cu *Istoria războiului civil din Irlanda*.

5) «Tirtiță», nume ce se dede în batjocoră Camerei Comunelor din 1648, din care Cromwell depărtase pe toți deputații nerepublicani.

lui Clarendon asupra acestui subiect sînt foarte importante, pentru că el nu era un inovator pripit. Inclinarea minții lui era de partea antiquității și a prescripțiunii. Cu toate acestea el descrie această mare luare înapoi de drepturi de la târguri ca o  nbunătățire ce trebuia făcută într'un chip mai autorizat și într'un timp mai bun. Cuvintele fură profetice. Acesta este acel chip mai autorizat. Acesta este acel timp mai bun. Ceea ce Cromwell a atentat să realizeze cu o autoritate usurpată, într'o țară care mai 'nainte fusese sɡuduită de răsboiul civil, și care fusese ținută cu greutate într'o stare de liniște silită cu forța militară, a fost norocul nostru să o realizăm în pace ad ncă, și sub guvernul unui principe al c ruil titlu nu este pus în cestiune, a c ruil funcțiune este respectată și a c ruil persoană este iubită. Este ușor de înțeles cu ce dispreț și mirare ar fi ascultat Clarendon, dacă i s'ar fi spus că reforma ce i se părea cu totul dreaptă și rațională, aș  în c t el o lăuda chiar făcută de un regicid, nu putea fi făcută, fără cea mai mare iniquitate, de un rege legal și de un parlament legal.

Domnule Președinte, în numele instituției proprietății, al acelei mari instituții, în virtutea căreia mai cu seamă există toate cele-l-alte; în numele acelei mari instituții căreia îi datorăm toată știința, tot comerțul, toată industria, toată civilizația, tot ce ne face să ne deosebim de sălbaticii tatovați ai Oceanului Pacific, protestez contra primejdioasei practice de a adscrie la ceea ce nu este proprietate sfințenia ce se cuvine numai proprietății. Dacă, spre a scăpa abuzurile politice de soarta cu care le amenință ura publică, dv. reclamați pentru ele imunitățile proprietății, trebuie să vă așteptați a vedea proprietatea privită cu o parte din ura

ce deșteaptă abusurile politice. Dv. legați la un loc două lucruri foarte deosebite, în speranța că ele vor sta împreună. Luați seama să nu cază amândouă de o dată. Dv. spuneți poporului că este tot așa de injust de a lua unui mare lord dreptul de a alege într'un burg de numire¹⁾ ca și de a 'i confisca moșia. Luați seama să nu isbuteți a convinge mințile slabe și ignorante că nu este mai multă nedreptate de a 'i confisca moșia de cât de a lua târgului său drepturile electorale. Cum că acesta nu este un pericol imaginar, discursurile dv. în această desbatere o dovedesc de ajuns. Dv. începeți prin a adscrie dreptului electoral al târgului Old Sarum sfințenia proprietății; și sfârșiți destul de natural, trebuie să mărturisesc, tractând drepturile de proprietate cu aceeași ușurință, cu care eu aș fi înclinat să tractez drepturile electorale ale târgului Old Sarum. Când vi se amintește că dv. ați votat, nu mai departe de cât acum două ani, pentru luarea dreptului electoral de la un mare număr de freeholderi²⁾ din Irlanda, și când sînteți întrebați cum, față de principiile ce profesăți acum, puteți justifica acest vot, dv. răspundeți foarte rece: «Fără îndoială, aceasta a fost spoliațiune. Fără îndoială, am luat țeranilor din Munster³⁾ și Connaught⁴⁾, fără să le dăm un ban ca despăgubire, aceea ce era tot așa de bine proprietatea lor ca porcii și zeghiele lor. Dar am făcut aceasta pentru binele public. Am fost siliți de o mare nevoie de stat.» Domnule Președinte, dacă

1) *Nominee borough*. Se numea ast-fel burgul cu drepturi electorale.

2) Vezi pag. 11, nota.

3) Cea mai meridională și mai mare provincie a Irlandei, cu o suprafață de 24,554 kil. pătrați și o populație de aproape 1 $\frac{1}{2}$ milion.

4) Citește «Connat.» Cea mai de nord-vest și mai mică din cele patru provincii ale Irlandei.

acesta ar fi un răspuns, am putea să susținem și noi că avem în vedere binele public, și că sîntem siliți de o mare nevoie de stat. Dar nu voi recurge la un asemenea argument. Sînt copriți de indignație și alarmă, cînd auz oamenii serioși mărturisind că ceea ce posedă dînșii este curată spoliațiune, și justificînd spoliațiunea pe temeiul unei necesități politice. Nu, Domnule Președinte; este un drum, și numai unul singur, pe care acei domni, cari aū votat pentru Actul de reluare a dreptului electoral din 1829, pot să 'și spele reputațiunea. Saū că d-lor nu aū nici o apărare, saū că apărarea d-lor trebuie să fie aceasta: că dreptul electoral nu este un drept de natura proprietății, și că prin urmare luarea înapoi a aceluī drept nu este spoliațiune.

După ce am limpezit, precum crez, cestiunea de drept, viū la cestiunea de oportunitate. Am ascultat, Domnule Președinte, cu multă plăcere și interes pe un nobil Lord care a vorbit pentru ântâia oară în această desbatere ¹⁾. Dar trebuie să mărturisesc că d-sa n'a isbutit să mă convingă că este un temeiū real pentru temerile de cari d-sa este muncit. D-sa ne a făcut istoria Franței de la Restaurațiune încoa, ne a vorbit de fluxurile și refluxurile simțimentului public în acea țară, ne a spus că partidul revoluționar s'a ridicat de o dată pe cînd d. De Cazes era ministru, că atunci s'a născut o reacțiune violentă în favoarea monarhiei și a preoțimii, că atunci partidul revoluționar a ajuns din nou predominant, că s'a schimbat dinastia și că în fine Camera Pairilor a încetat de a fi un corp ereditar. După aceasta d-sa a prezis, dacā l-am înțeles bine, că, de vom

¹⁾ Lord Porchester.

vota acest bill, vom suferi tot ce a suferit Franța, că vom avea certuri violente între partidele extreme, o revoluțiune, și o desființare a Camerei Lorzilor. Aș putea, poate, să discut exactitatea unor părți din narațiunea nobilului Lord. Dar contest că narațiunea d-sale, exactă sau neexactă, este aplicabilă la cazul de față. Contest că există o analogie între starea Franței și a Engli-terei. Contest că aci la noi există un partid mare care corespunde cu partidul revoluționar sau contra-revo-luționar din Franța. Și mai energic contest că este vr'o asemănare în caracter și că este oare care probabili-tate de asemănare în destine între cele două Camere ale Pairilor. Eă unul am privit Camera ereditară înființată de Ludovic XVIII ca o instituție ce nu poate dura. Ea nu era în armonie cu starea proprietății, nu era în armonie cu simțimântul public, nu avea nici forța ce derivă din bogăție, nici forța ce derivă din prescripțiune. Ea era desprețuită ca plebeiană de către vechia nobilime, era urită ca patriciană de către de-mocrați. Ea nu ținea nici de vechia Franța nici de cea nouă. Era un ce cu totul exotic transplatat din in-sula noastră. Aici ea prinsese rădăcină adânci, și, pentru că a trăit în cursul a mai multor generații, era încă verde și viguroasă. Inșă, într'un pământ strein și în-tr'un aer strein, ea se ofili, și fu smulsă de cea d'ân-tăiū furtună. Nu ar fi tot așa de ușor de a desrădē-cina aristocrația Englițerei.

Cu mult mai multă forță, sau cel puțin cu mult mai multă plausibilitate, nobilul Lord și mai mulți alți reprezentanți din partidul advers aū argumentat con-tra reformei propuse, susținēnd că sistemul existent a funcționat bine. Ce țară mare, zic d-lor, este țara noa-

stră! Ce superioară în avuție și cunoștințe, în arte și arme! Cât de mult admirată! Cât de invidiată! Este oare cu puțință să admitem că am ajuns ceea ce simtem sub un guvern rău? Și dacă avem un guvern bun, pentru ce să-l schimbăm? Domnule Președinte, sînt foarte departe de a tăgădui că Englitera este mare, prosperă și foarte civilizată. Sînt de asemenea departe de a tăgădui că ea datorește o mare parte din mărirea, prosperitatea și civilizația ei formeii sale de guvern. Dar nu e oare nici o națiune care să nu'și reformeze instituțiile pentru că ea a făcut mari progrese sub acele instituții? Tocmai progresul, Domnule Președinte, face reforma neapărat trebuincioasă. Țarul Petru, precum știm cu toții, a făcut mult pentru Rusia. Fără geniul lui aspru și energic, această țară ar fi fost încă barbară. Dar ar fi oare rațional să zicem că poporul rusesc trebuia neconținut, pînă la sfîrșitul lumii, să fie guvernat despoticește, pentru că Țarul Petru a fost despot? Să ne aducem aminte că guvernul și societatea aū între dînsese o mișcare de acțiune și reacțiune. Câte o dată guvernul apucă înaintea societății și o silește să meargă înainte. Ast-fel împinsă, societatea se mișcă cu pași repezi, ajunge pe guvern, îl întrece, și începe să ceară ca guvernul să se mișce mai iute. Dacă guvernul este înțelept, cedează acestei cereri drepte și naturale. Marea cauză a revoluțiunilor este că, pe cînd națiunile merg înainte, constituțiile rêmân pe loc. Norocul special al Engliterei este că aici, în curs de mai multe generațiuni, constituția a mers înainte cu națiunea. Unii gentlemeni ne aū spus că cei mai ilustri streini aū vorbit, în tot d'a una, cu admirație de constituția Engliterei. Comines, ne spun

d-lor, în veacul al 15-lea, lauda constituția englezească ca cea mai bună din lume. Montesquieu, în secolul al 18-lea, o lauda ca cea mai bună din lume. Și nu ar fi nebunie din partea noastră să lepădăm ceea ce acești oameni au crezut că este cel mai prețios din bunurile noastre? Dar oare constituția pe care o lauda Montesquieu era aceeași cu constituția pe care o lauda Comines? Nu, Domnule Președinte. Dacă ar fi fost așa, Montesquieu n'ar fi laudat-o nici o dată. Căci cum era cu puțință ca o politică care se potrivea pe deplin pentru supușii lui Eduard IV ¹⁾ să se potrivească perfect pentru supușii lui Georgiu II? ²⁾ Englezii au fost, este adevărat, mult timp un popor mare și fericit. Dar au fost mari și fericiți pentru că istoria lor a fost istoria unui șir de reforme venite la timp. Magna Charta ³⁾, Petițiunea de Drept ⁴⁾, Declarația de Drept ⁵⁾, billul care în acest moment se află pe biuroul nostru, ce sînt de cât niște trepte într'un mare progres? La fie care din aceste trepte s'au făcut de sigur aceleași obiecțiuni ca cele ce ați auzit în noaptea aceasta: «Sînteți cu mult mai bine de cât vecinii voștri. Sînteți cu mult mai bine de cât părinții voștri. Pentru ce nu puteți sta liniștiți?»

Cu câtă abundență nu ar fi vorbit un orator jacobit ⁶⁾

1) Rege al Angliterei între anii 1461 și 1483.

2) Rege al Britaniei Mari între 1727 și 1760.

3) Vezi pag. 10 nota 3.

4) Ibid. nota 4.

5) Declarația prin care Convenția întrunită la 22 Ianuarie 1689 în Westminster stabili principiile fundamentale ale constituției englezești, pe temeiul cărora William de Orange fusese chemat la tronul britanic. Această declarație este oare cum o repetițiune a *Petițiunii de Drept*.

6) În Anglia și Scoția, numele partizanilor lui Iacob II, care fuse alungat la 1688 din Anglia. Cel mai mulți din aceștia țineau în Anglia

asupra acestui subiect în Convenția de la 1688 ! « Pentru ce să facem o schimbare de dinastie ? Pentru ce să ne muncim a inventa siguranțe noi pentru legile și libertățile noastre ? Vedeti ce națiune sîntem. Vedeti cum populația și bogăția noastră a crescut de când cu ceea ce numiți bunele vechi timpuri ale reginei Elizabetha. Nu puteți tăgădăui că această țară a fost mai prosperă sub regii din casa de Stuart de cât sub or care din predecesorii lor. Păstrați această dinastie atunci și mulțumiți-vă cu dînsa. » Tocmai așa este raționamentul oponentilor la acest bill. D-lor ne spun că sîntem un popor ingrăt, și că, față cu niște instituțiuni de la cari am cules beneficii inestimabile, sîntem mai nemulțumiți de cât sclaviî Beifului din Tripoli. Domnule Președinte, dacă am fi fost sclaviî Beifului din Tripoli, am fi fost foarte cufundați într'o degradare intelectuală și morală prea adîncă, pentru ca să mai fim capabili de nemulțumirea rațională și virilă a oamenilor liberi. Tocmai fiind-că instituțiile noastre sînt bune noi nu sîntem pe deplin mulțumiți cu dînsese ; căci ele ne aŭ educat întru capacitatea de a ne bucura de niște instituții și mai bune. Cum că guvernul englezesc a fost în genere înaintea mai tuturilor celor-l-alte guverne, este adevărat. Dar tot așa de adevărat este că națiunea englezească este, și în curs de cât-va timp a fost, înaintea guvernului englezesc. O dovadă pipăită despre aceasta este că nimic nu se face așa de rău în insula noastră ca legile. In toate cîte depind de inteligența, cunoștințele, industria, energia indivizilor, saŭ de combinațiile voluntare

și Scoția de partidul tory ; în Scoția de sus, toată nobilimea era jacobită. Puterea Jacobitiilor încetă la 1746, în urma înfrîngerii ce suferiră la Culloden, când cei mai însemnați din șefii lor fură decapitați.

ale indivizilor, această țară este în fruntea țărilor din lume, vechi și noi. Dar în cestiuni cari privesc direct statul, noi nu avem așa de multe pretenții la superioritate. Câmpiile noastre sînt cultivate cu o artă necunoscută aiurea, cu o artă care scoate recolte bogate din lăcoviști și smîrcuri. Casele noastre sînt pline cu un confort pe care regiile de mai 'nainte l-ar fi invidiat. Podurile, canalele, drumurile, mijloacele noastre de comunicație, umplu pe or ce strein de admirație. Nică-ieri manufacturele nu se află într'un grad așa de înalt de perfecție. Nică-ieri nu se află grămădită o masă așa de vastă de putere mecanică. Nică-ieri nu se exercită o asemenea domnie asupra materiei. Acestea sînt opere ale națiunii. Comparați-le cu operele guvernanților națiunii. Uitați-vă la legea criminală, la legea civilă, la modurile de a se transmite proprietatea rurală, la procedura și formele proceselor. Acestea sînt elementele după cari trebuie să judecăm pe legiuitorii noștri, întocmai precum judecăm pe industriașii noștri după stofele de bumbac și cuțităria ce produc, întocmai cum judecăm pe inginerii noștri după podurile suspendate, tunelele, locomotivele ce construiesc. Este oare mecanismul cu care se administrează justiția întocmit cu aceea-și artă superioară, cu care sînt întocmite cele-lalte mecanisme? Poate să fie un contrast mai isbitor de cât cel ce există între frumusețea, desăvîrșirea, promptitudinea, precisiunea cu care se execută fie care proces în fabricile noastre, și stîngăcia, primitivitatea, incertineala, nesiguranța aparatului prin mijlocirea căruia se pedepsesc delicturile și se apără drepturile? Priviți la acele șiruri de statute penale, cele mai sângeroase

și mai ineficace din lume, la ficțiunile copilărești cari fac fie care declarațiune și or ce pledoarie neinteligibilă atât pentru reclamant cât și pentru pîrît, la mascarada amendelor și a perceperii taxelor, la chaosul precedentelor, la groapa fără fund a Curții Cancelariei. De sigur, vedem barbaria secolului al 13-lea și civilizația cea mai înaltă a secolului 19-lea una lângă alta; și vedem că barbaria este de partea guvernului și civilizația de partea poporului.

Aceasta este o stare de lucruri ce nu poate dura. Dacă ea nu se va termina cu înțelepciune, se va termina cu violență. A sosit un timp în care nu este numai de dorit, ci neapărat pentru siguranța publică, ca guvernul să fie pus în armonie cu poporul; și fiindcă mi se pare probabil că acest bill va pune în armonie guvernul cu poporul, simț că este de datoria mea de a da sprijinul meu cordial Miniștrilor Maiestății Sale.

Ni s'a spus în adevăr că nu acesta este planul de reformă pe care l-a cerut națiunea. Fie așa. Dar nu puteți tăgădui că acesta este planul de reformă pe care națiunea l-a priimit. Dacă acest proiect, cu toate că în multe privințe se deosibește de acela pe care l-a cerut națiunea, a fost priimit cu transporturi de bucurie și grațitudine, aceasta este o dovadă hotărîtoare de înțelepciunea concesiunilor făcute la timp. Nici o dată în istoria lumii nu s'a văzut un exemplu așa de strălucit de acea adevărată știință politică, care, aprinzînd și potolind în același timp cu blîndețe entuziasmul onest a milioane de oameni, îi duce în siguranță și neconținut către un scop fericit. Nu este straniu ca oamenii să ceară ceea ce este

nerațional, când li se refuză ceea ce este rațional. Nu este straniu ca ei să plece o urechie prea ascultătoare agitatorilor de nimic, când ved că opiniunea lor este neținută în seamă și desprețuită de legiuitori. Am văzut cum se poate produce nemulțumirea. Am văzut de asemenea cum se poate potoli. Am văzut că adevăratul isvor al puterii demagogilor este îndărătnicia guvernanților și că un guvern liberal face un popor conservator. În primele zile ale sesiunii trecute ¹⁾, Primul Ministru al Coroanei declara că nu va consimți la nici o reformă; că d-sa credea că sistemul nostru reprezentativ, așa cum era, era capul d'operă al înțelepciunii omenești; că, dacă ar fi să-l facă din nou, d-sa l-ar face tocmai cum este, cu toate ruinele lui reprezentate și cu toate orașele nerepresentate ²⁾. Ce a urmat? Toate erau tumult și panică. Scrisurile publice căzură. Stradele erau nesigure. Inimile oamenilor fură coprinse de spaimă. Incepurăm a asigura averea noastră la institutele din Germania și America. Așa era starea spiritului public, în cât nimeni nu credea că este sigur pentru Suveran de a trece din palatul său în palatul municipal al Capitalei sale ³⁾. Este oare acum o parte a regatului în care

¹⁾ După moartea lui Georgiu IV, se disolvă parlamentul, cu suirea pe tron al lui William IV, la 24 Iulie 1830. Atunci Ducele de Wellington făcu declarația de care vorbește Macaulay; însă ministeriul Tory al Ducelui de Wellington demisionă la 16 Noembrie acela-și an, și atunci veni Ministeriul Whig compus din Conte Grey, Lord Althorp, Lord Brougham, Lord Palmerston, Lord Melbourne, Lord Goderich, Sir James Graham, etc., care continua și în momentul când Macaulay ținea acest discurs.

²⁾ Acestea sînt cuvintele Ducelui de Wellington într'una din ședințele parlamentului asupra răspunsului la mesagiū, în Octobrie 1830.

³⁾ Cu ocazia unui banchet ce comuna Londrei voi să dea regelui, la 9 Noembrie 1830, Miniștrii Tori sfătuiră pe rege să nu asiste la acel banchet.

Maiestatea Sa să aibă nevoie de altă gardă de cât de afecția supușilor săi? Sînt, în adevăr, nemulțumiți și acum; și ei se pot împărți în două categorii: a amicilor corupțiunii și a semănătorilor de răscoale. Este firesc ca toți câți profită direct de abuzuri, și toți câți trag foloase din nemulțumirile provocate de abuzuri, să se unească împreună contra unui bill care, făcînd guvernul curat, va face națiunea leală. Este, și în tot d'a-una a fost, o unire reală între cele două partide extreme din această țară. Unul face jocul celui-l-alt. Unul trăiește după urma celui-l-alt. Unul nu ar avea nici o influență, dacă cel-alt ar dispărea. Demagogul n'ar găsi nici un auditoriu, dacă insolența inamicilor reformei n'ar provoca indignația în mijlocul mulțimii; și cea din urmă speranță a inamicilor reformei se întemeiază pe neliniștea ce vor provoca între toți aceia cari aū ceva de pierdut prin furia demagogului. Vez, și sînt vesel de a vedea, că națiunea înțelege perfect și prețuește la justa ei valoare această coalițiune dintre cei ce uresc or ce libertate și cei ce uresc or ce ordine. Englitera a vorbit, și a vorbit tare. Din porturile ei marine cele mai opulente, din orașele ei manufacturare, din capitală și din giganticele ei suburbii, din mai fie care din comitatele ei, a pornit un glas, ce răspunde neîndoios și fără preget la acel glas în adevăr regal, care la 22 Aprilie trecut făcu apel la simțimîntul națiunii. ¹⁾

Acest simțimînt al națiunii s'a exprimat așa de lim-

¹⁾ La 22 Aprilie 1831, se disolvă parlamentul convocat îndată după suirea lui William IV pe tron, și se făcu apel la alegători, spre a se cunoaște mai bine simțimîntul națiunii asupra billului de reforma legii electorale.

pede, în cât cu mare greutate cine-va se aventurează acum a se declara ostil or căreia reforme. Noi sîntem, pe cât mi se pare, o Cameră de reformatori. Chiar acei gentlemen, cari, acum câte-va luni, erau adversarii neînpăcași ai or căreia reforme, acum mărturisesc că o schimbare este oportună, necesară. D-lor ne asigură că opoziția d-lor este îndreptată nu contra reformei parlamentare, ci în contra proiectului particular care este acum înaintea noastră, și că un ministeriū tory ar întocmi un proiect cu mult mai bun. Nu pot crede de cât că această tactică este nedibace. Nu pot crede de cât că, pe când oponentii noștri apăraū sistemul existent în toate părțile lui, ei ocupaū o poziție cu mult mai tare de cât acum. Precum zicea nobilul meu amic, Tesaurarul General, d-lor aū comis o greșală ce se aseamănă cu greșala armatei scoțiene la Dunbar ¹⁾. D-lor aū părăsit tărîmul înalt de unde noi nu'î puteam mișca de cât cu mare greutate și s'aū scoborît în vale, unde sînt la discreția noastră. De sigur, precum zicea Cromwell, de sigur, Domnul 'î a dat în mâinile noastre.

De sigur, Domnule Președinte, este peste putință să nu priceapă cine-va că mai fie care argument ce d-lor ridică contra acestui bill de reformă, se poate ridica cu o forță egală, sau cu o forță mai mare, contra unui bill de reformă ce ar propune d-lor înși.

Mai întâiū luați ceea ce, în realitate, nu sînt argumente, ci niște nenorocite substitute de argumente, acei termini vagi de mustrare ce s'aū întrebuițat cu atâta profusiune, aci și în alte ocațiuni, de către oponentii noștri: revoluționar, anarchic, trădător, și așa mai încolo. Nu se va pu-

¹⁾ Oraș pe țărmul mării în Scoția; aci, la 3 Septembrie 1650, Cromwell învinse pe presbyterianii scoțieni comandați de Leslie.

tea contesta, crez, că aceste epitete se pot aplica cu o egală înlesnire unui bill de reformă ca or căruia altul.

Dar, ziceți dv., intimidarea a fost întrebuintată spre a trece acest bill; și ar fi neplăcut și de un rău exemplu, ca parlamentul să cedeze în fața intimidării. Inșă, de sigur, dacă acest argument ar fi de oare care forță contra billului de față, el ar fi de o forță înzecită contra unui bill de reformă propus de dv. Căci acest bill este opera unor bărbați cari sînt reformatori din convingere conștiințioasă; a unor bărbați, dintre cari unii erau reformatori pe când «reformator» era un nume de imputare; a unor bărbați, cari toți erau reformatori înainte de a începe națiunea să ceară reforma în niște tonuri imperative și amenințătoare. Dar este știut că dv. sînteți reformatori numai de frică; sînteți reformatori de nevoie. Dacă trebuie să se facă o concesiune importunității publice, nu puteți tăgădui că această concesiune se va face cu mai multă grație și demnitate de către Lord Grey de cât de dv.

Apoi vă plângeți de anomaliile acestui bill. Un comitat, ziceți dv., va da două-spre-zece deputați; și alt comitat, care este mult mai mare și mai populat, va da numai zece. Unele orașe, cari vor da numai un deputat, sînt mai considerabile de cât alte orașe cari vor da două. Aceia cari fac aceste obiecțiuni, — obiecțiuni cari, fie zis în treacăt, ar fi mai la locul lor când acest bill va fi în comitet, — afirmă oare cu toată serioșitatea că un bill tory de reformă nu va lăsa nici o anomalie în sistemul reprezentativ? Din parte-mi, eă unul nu mă turbur nici de cum de anomalii, întru cât sînt simple anomalii. Nu 'mi aș da nici de cum osteneala de a ridica mâna în sus pentru ca să scap de

o anomalie care nu este și un abus tot de o dată. Dar dacă d-lor aū o asemenea oroare de anomalii, este straniū cum aū stăruit așa de mult timp întru a mântinea un sistem compus din anomalii cu mult mai mari de cât or care s'ar putea găsi în acest bill (un strigăt de *nu!*). Da; mult mai mari. Răspun-deți-mi, dacă puteți; dar nu mē înterupeți. Asupra acestui punct este în adevăr mult mai comod de a în-trerupe de cât de a răspunde. Căci cine poate răspunde la o demonstrație curat aritmetică? Sub sistemul actual, Manchester, cu două sute de miș de locuitori, nu dă nici un deputat, pe când Old Sarum, cu nici un locuitor, dă două deputați. Găsiți-mi o asemenea ano-malie în proiectul de lege ce se află acum pe biuroū. Dar este cu puțință ca dv., ca tori, să cugetați serios a adopta singurul proiect care poate înlătura toate ano-maliile din sistemul nostru reprezentativ? Sînteți oare pregătiți a priimi, după fie-care cens de zece ani, o nouă împărțire de deputați între districtele electorale? Este planul dv. de reformă acela pe care d. Canning l-a satirizat ca pe cel mai extravagant din toate pro-iectele discipulilor lui Tom Paine? ¹⁾ Voiți dv. în adevăr

«Ca fie care burg, liber numericește,

Să-și aleagă reprezentanți după regula de trei?

Dacă nu, atunci nu ne mai vorbiți de anomaliiile bil-lului de reformă.

Dar marea dv. obiecțiune este că acest bill nu va fi cel din urmă. Vē întreb dacă billul de reformă ce dv. aveți de gând să faceți, va fi final. Din parte-mi, eū crez că proiectul propus de Miniștrii Maiestății Sale va fi final, numai în sensul în care un om înțelept poate

¹⁾ Vezī pag. 17, nota.

întrebuința acest cuvânt. Eă crez că el va dura în cursul timpului pentru care numai trebuie de o cam dată să ne gândim a legifera. Altă generație va găsi în noul sistem reprezentativ defecte ca acelea ce noi găsim în vechiul sistem reprezentativ. Civilizația va merge înainte. Bogăția va spori. Industria și comerțul vor găsi noi piețe. Causele cari aă prefăcut atâtea sate în orașe mari, cari aă prefăcut atâtea mii de mile pătrate de brază și bălării în câmpuri de grâu și grădini cu arbori fructiferi, vor continua a lucra. Cine poate afirma că în o mie de ani de aici înainte, pe țermul unei băi desolate și tăcute din Hebride, nu se va ridica alt Liverpool, cu docurile, interpositele și nesfârșitele sale păduri de catarte? Cine poate zice că enormele coșuri de fabrici ale altui Manchester nu se vor înălța în pustietățile de la Connemara? ¹⁾ Pentru copii noștri noi nu pretindem a legifera. Tot ce putem face pentru ei este de a le lăsa un exemplu memorabil de modul în care trebuie făcute marile reforme. De aceea, numai în înțelesul în care un bărbat de stat trebuie să zică că un lucru este final, declar că acest bill este final. Dar în ce înțeles va fi billul dv. final? Presupuneți că ați învins pe Miniștri, că ați isbutit a 'i da jos de la putere, că ați format un guvern, că ați obținut o majoritate în această Cameră, — ce curs vor lua evenimentele? Nu este nici o greutate de a prevedea treptele repedelui progres în jos. Mai ântâiă vom avea o batjocoră de reformă; o reformă zăpăcită; o reformă demnă de acei politiciani cari, când un tîrg delinquent abusase de drepturile lui electorale, și când trebuia să ho-

¹⁾ Ținut în provincia irlandeză Connaught, pe țermul Oceanului Atlantic.

tărăscă ce să facă cu cele două scaune din parlament, după chibzuire, ei dederă acele scaune, nu oraşului Manchester sau Birmingham sau Leeds, nu comitatului Lancashire sau Staffordshire sau Devonshire, ci unui corp electoral ales numai pentru că nu era mare şi pentru că nu era independent ; o reformă demnă de acei politiciani cari, acum două-spre-zece luni, refuzau de a da reprezentanţi la trei din cele mai mari oraşe manufacturare din lume. Vom avea o reformă care va produce toate relele şi nici una din binefacerile schimbării, care va lua înapoi sistemului reprezentativ temelială prescripţiunii, fără să o înlocuiască cu temelială mai sigură a raţiunii şi a binelui public. Poporul se va însemeţi şi se va exaspera tot de o dată ; se va însemeţi, pentru că va vedea că a înfricoşat pe tori ca să pretinză a reforma parlamentul ; şi se va exaspera, pentru că va vedea că reforma conservatoare era o simplă vorbă. Atunci va veni agitaţia, tumultul, asociaţiile politice, libelele, discursurile inflamatorii. Coerciţiunea nu va face de cât să agraveze răul. Aceasta nu este o epocă, aceasta nu este o ţară de război pentru putere în contra opiniunii. Acei soţarii jacobini, pe cari acest bill îi va împinge de o dată în obscuritatea lor nativă, vor dobândi o însemnătate înspăimântătoare. Legea va fi când înfruntată, când eludată. În scurt, Anglia va fi îndată ceea ce era Irlanda la începutul anului 1829. Atunci, în fine, ca la 1829, va veni căinţa târzie şi zadarnică. Atunci, Domnule Preşedinte, în mijlocul aplauselor generoase ale whigilor, cari vor ocupa iarăşi vechile lor scaune la stânga dv., şi în mijlocul murmururilor întăritate ale torilor statornici cari acum se încred pentru ca să fie iarăşi trădaţi, onorabilui Ba-

ronet oposit se va ridica de pe banca Tesaureriei, spre a propune acest bill, în care sînt puse toate speranțele poporului. Dar fi-va oare acest bill priimit atunci cu mulțumirea și recunoștința cu care a fost salutat în Martie trecut? Aduceți-vă aminte de Irlanda. Aduceți-vă aminte cum, în această țară, concesiuni prea mult timp amânate aū fost în cele din urmă priimate. Acea mare favoare, care în 1801, în 1813, în 1825, ar fi câștigat inimile a milioane de cetățeni, dată prea târziu, și dată de frică, a produs numai strigăte de nemulțumire și pericole. Nu este oare o asemenea lecțiune de ajuns pentru o generație? Un nobil Lord din partidul opus ne a zis să nu ne așteptăm ca acest bill să aibă efecte reconciliatorii. Amintiți-vă, a zis d-sa, cum aristocrația franceză a renunțat la privilegiile sale în 1789, și cum a fost răsplătită această renunțare. Amintiți-vă ziua sacrificiilor care a fost numită în urmă ziua înșelaților. Domnule Președinte, această zi a fost numită în urmă ziua înșelaților, nu pentru că a fost ziua sacrificiilor, ci pentru că a fost ziua sacrificiilor prea mult amânate. Fiind-că aristocrația franceză s'a împotrivit reformei la 1783, ea a fost incapabilă de a rezista revoluțiunii la 1789. Fiind-că ea se agățase prea mult de odioasele sale scutiri și distincții, ea a fost în cele din urmă incapabilă de a 'și salva domeniile, castelele, capul. Ea n'a voit să îngăduie pe Turgot, și a suferit pe Robespierre.

Sînt departe de a dori ca membrii acestei Camere să fie influențați de frică în înțelesul cel rău și nedemn al cuvîntului. Dar este o frică onestă și onorabilă, care prinde pe aceia cărora li s'a încredințat cele mai scumpe interese ale unei mari comunități; și la

această frică nu mă sfiesc de a face cel mai serios apel. Este foarte bine să vorbim că vom combate se-
dițiunea cu curaj, și că vom da putere legii contra a-
celora cari ar turbura pacea publică. Nu mai încape
îndoială că un tumult pricinuit de o întăritare locală
și timporară va trebui să fie suprimat cu promptitu-
dine și vigoare. Așa de ex., turburări ca acelea pe
cari le a provocat Lord George Gordon ¹⁾ în 1780,
aū trebuit să fie înnăbușite la moment cu mâna ar-
mată. Dar vai guvernului care nu poate deosebi na-
țiunea de gloată! Vai guvernului care crede că o mare,
statornică, și mult timp continuată mișcare a opiniei
publice se va opri ca o răscoală de stradă! Această
greșală a fost de două ori fatală marelui Case de Bour-
bon ²⁾. Mulțumită lui Dumnezeu, guvernantiī no-
ștri aū fost mai înțelepți. Ocasiunea de aur care, dacă
a scăpat o dată, nu se mai găsește, a fost apucată.
Nimic, am neclintita credință, nu va împiedica trecerea
acestei nobile legi, acestui al douilea Bill de Drepturi.
(*Murmure*). Da, îl numesc, națiunea îl numește, pos-
teritatea noastră îl va numi mult timp al douilea Bill
de Drepturi, o Chartă mai Mare a libertăților Engli-

¹⁾ Născut la 1751, mort la 1793. Când prin actul de la 1778 se acor-
dară catolicilor libertăți mai mari de cât cele ce aveau pînă aci, el în-
temeieă o asociație protestantă și convocă, la 1780 Iunie 2, în piața St.
George din Londra, o întrunire generală, la care luară parte 100 de mii
de inși. Se redactă către parlament o petițiune, în care se cerea revoca-
rea actului de la 1717. Urmă apoi un tumult, în care se arseră bisericile
catolice, închisorile și alte edificii; mulți criminali fură puși în libertate;
banca și vama fură atacate. Gordon, arestat și acusat de trădare, fu a-
quitat. După mai multe delictе, el fugi în Olanda, unde trecu la reli-
giunea mosaică. Mai pe urmă fu prins la Birmingham și aruncat în inchi-
soare, unde și muri.

²⁾ La 1789 și la 1830.

tereii. Anul 1831, sînt încredințat, va da cel d'ântăiū exemplul de modul în care un popor liber și luminat se cuvine să purifice politica sa de abuzuri vechi și adînc înrădăcinate, fără vîrsare de sânge, fără violență, fără spoliațiune, desbătînd toate puntele în libertate, păstrînd cu puntualitate toate formele deliberațiunii senatoriale, neîntreprupînd un singur minut industria și comerțul, nesuspendînd un singur moment autoritatea legii. Acestea sînt lucruri de cari putem fi mîndri. Acestea sînt lucruri cari îmi dilată inima de o bună speranță pentru destinele omenirii. Nu mă pot opri de a prevedea un lung șir de ani fericiți; de ani în cursul cărora un guvern părintesc va fi tare sprijinit de o națiune recunoscătoare; de ani în cari războiul, dacă războiul va fi inevitabil, ne va găsi un popor unit; de ani cu deosebire ilustrați prin progresul artelor, îmbunătățirea legilor, sporirea bogăției publice, scăderea sarcinelor publice, prin toate acele victorii de pace, în cari, mult mai mult de cât în isbînzile militare, constă adevărata fericire a statelor, și adevărata glorie a bărbaților de stat. Cu asemenea speranțe, Domnule Președinte, și cu asemenea simțiminte, dau cordialul meu asentiment citirii a doua a acestui bill, pe care îl consider ca meritînd în sine cea mai călduroasă aprobare, și ca neapărat trebuincios, în actuala dispoziție a spiritului public, pentru liniștea țării și stabilitatea Tronului.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 20 Septembrie 1831.

A doua zi după pronunțarea discursului al doilea al lui Macaulay, se procedă la vot, și a doua citire a billului de reformă se priimi cu o majoritate de 136 de voturi. Legea trecu acum în Comitet, unde se mișcă încet, însă priimi și câte-va schimbări înțelepte. Partidul tory făcea opoziție cu scop de a câștiga timp, de a obosi atențiunea poporului și de a face pe Lorzi să respingă proiectul fără pericol pentru ordinea publică. În aceste străduințe, oponentii fură sprijiniți de propunerile radicalilor, de Hume, și de alții.

În fine Luni, la 19 Septembrie 1831, Lord John Russel propuse ca proiectul să se citească pentru a treia oară, și atunci începu desbateră hotărâitoare, în cursul căreia Macaulay pronunță discursul de mai jos.

În dimineața zilei de 22 Septembrie, Camera procedă la vot, și billul trecu cu 345 voturi contra 236.

Nu fără mare sfială, Domnule Președinte, mă ridic să vorbesc asupra unui subiect, în care s'a zis aproape tot ce se putea zice. În adevăr, nu m'aș fi ridicat dacă n'aș fi crezut că poziția noastră, de și argumentele asupra acestei cestiuni sînt în cea mai mare parte vechi, este în acest moment în mare măsură nouă. În cele din urmă billul de reformă, după ce a trecut fără stricăciuni vitale prin toate primejdiile ce-l amenințau, în cursul unei discuțiuni lungi și amănunțite, din partea atacurilor inimi-

rilor și din cauza disensiunii amicilor săi, vine înaintea noastră pentru ratificarea noastră finală, schimbat, în adevăr, în unele amănunte în bine, și în altele în rău; însă în marile sale principii tot acel bill care, la 1-iulie Martie, a fost propus de fostul parlament; tot acel bill care a fost priimit cu bucurie și recunoștință de națiunea întreagă; tot acel bill care a luat într'o clipă puterea agitatorilor interesați, și a unit într'un corp puternic toate sectele reformatoților sinceri; tot acel bill care, la alegerile din urmă, a priimit aprobarea mai tuturor marilor corpuri electorale din imperiū. Cu o încredere pe care discușiunea a întărit-o și mai mult, cu o speranță sigură de mari binefaceri publice dacă dorința națiunii se va împlini, cu o adîncă și solemnă temere de mari calamități publice dacă această dorință va fi amăgită, eū, pentru cea din urmă oară, dau sentimentul meu cel mai cordial acestei nobile legi, destinate, sînt încredințat, a fi muma multor legi bune, și, în cursul unui lung șir de ani, a asigura liniștea și a duce mai departe prosperitatea țerei mele.

Cînd zic că mă aștept ca acest bill să ducă mai departe prosperitatea țerei, nu înțeleg nici de cum a încuraja acele speranțe chimerice pe cari onorabilul și învîțatul reprezentant de Rye ¹⁾, care s'a distins așa de mult în această desbatere, le a imputat reformatoților. Poporul, zice d-sa, este pentru acest bill, pentru că așteaptă de la dînsul ușurarea imediată a suferințelor sale. Domnule Președinte, eū crez că foarte puțin din această mare și respectabilă clasă, pe care sîntem pe cale de a o admite la o parte de putere politică, nutresc

¹⁾ Pemberton.

o așa de absurdă speranță. Ea așteaptă ușurare, nu mă îndoiesc; și nu mă îndoiesc că o va găsi; dar o ușurare subită, ea este prea înțeleaptă ca să o aștepte. Billul, zice onorabilul și învățatul gentleman, nu e bun de nimic; el este numai teoretic; nu înlătură nici un rău real și simțit; nu va da poporului mai mult de lucru, saū salarii mai mari, saū pâine mai efină. Fără îndoială, Domnule Președinte, billul nu va da îndată toate aceste lucruri poporului. Dar e vr'o instituție care să dea toate aceste lucruri? Îi asigură oare actualele instituții ale țerei aceste avantagii? Dacă am declara că billul de reformă nu e bun de nimic, pentru că nu va ridica de o dată națiunea de la suferință la prosperitate, ce să zicem de acel sistem sub care națiunea s'a coborât în cele din urmă de la prosperitate la suferință? Defectul nu este în billul de reformă, ci în însă-și natura guvernului. Asupra condițiunii fizice a marelui corp al poporului, guvernul nu lucrează ca specific, ci ca alterativ. Acțiunea sa este puternică, în adevăr, și sigură; însă gradată și indirectă. Chiamarea guvernului nu este de a face pe oameni bogăți în mod direct, ci de a 'i protege spre a se îmbogăți; și un guvern care încearcă mai mult de cât atât, este tocmai guvernul care este probabil că va realiza mai puțin. Guvernul nu duce în spinare și nu poate duce în spinare pe popor. Noi nu avem puteri miraculoase; nu avem vergeaua legiuitorului ebreesc; nu putem face să plouă asupra poporului mâncare din cer; nu putem isbi stânca și să 'i dăm să bea. Noi îi putem da numai libertatea de a 'și întrebuița munca și inteligența sa spre a scoate dintr'însele cele mai mari foloase, și securitatea de a se bucura de ceea ce a câștigat prin munca

sa. Este datoria noastră să 'i dăm aceste avantagie cu cele mai mici spese posibile. Activitatea și prevederea individului va avea ast-fel un joc liber; și numai prin activitatea și prevederea individului această comunitate poate deveni prosperă. Nu știu că Miniștrii Maiestății Sale, sau alți sprijinitori ai acestui bill, au încurajat poporul a spera că reforma va înlătura suferințele în alt chip de cât prin acest proces indirect. Prin acest proces indirect billul va conduce, sînt sigur, la prosperitatea națională. Dacă el ar fi trecut acum cinci-spre-zece ani, ne ar fi scăpat de încurcăturile presente. Dacă va trece acum, ne va scăpa treptat de dînsese. El ne va asigura o Cameră a Comunelor, care, păstrând pacea, desființînd monopolurile, reducînd sarcinile publice netrebucioase, va îmbunătăți mult, cu progresul timpului, condițiunea noastră. Iată ce va face acest bill; și aceia cari îl defaimă că nu face mai mult, îl defaimă pentru că nu face ceea ce nici o constituție, nici un codice de legi, nu a făcut și nu va face vre o dată; ceea ce nici un legiutor, care nu a fost un ignorant sau un șarlatan fără principii, nu s'a aventurat a promite.

Dar or cât de chimerice ar fi speranțele pe cari onorabilul și învățatul reprezentant de Rye le impută poporului, ele nu sînt, crez, mai chimerice de cât spaîma pe care a mărturisit-o d-sa însu-și. În adevăr, tocmai acei domni cari ne spun într'una că facem un pas în întuneric, că nu dăm nici o luare aminte lecțiunilor experienței, că sîntem niște simpli teoretici, tocmai d-lor desprețuesc experiența și sînt niște simpli teoretici. D-lor se înspăimîntă la idea că vom admite în parlament reprezentanți aleși numai de proprietarii de case cu un venit anual de zece lire sterling. D-lor 'și

aă format în imaginația d-lor o idee înfricoșată de acești reprezentanți. Onorabilul și învățatul meu amic, reprezentantul de Cockermonth ¹⁾, este sigur că acești reprezentanți vor profita de or ce ocasiune spre a favoriza interesele lucrătorilor în contra intereselor capitaliștilor. Onorabilul și învățatul reprezentant de Rye este convins că numai acele persoane cari aă legături locale vor fi trimise din partea unor asemenea corpori electorale. Onorabilul meu amic, reprezentantul de Thetford ²⁾, ne spune că numai oratorii de răspântii, oameni cari sînt gata a face cea mai josnică curte gloatelor, vor avea oare care noroc. Alți oratori aă mers și mai departe, și ne aă descris pe viitorii reprezentanți ai burgurilor ca pe niște Marat și Santerre, oameni josnici, fieroși, desperați, cari vor preface Camera într'o grădină de urși, și vor încerca a preface monarchia în republică, simpli agitatori, fără onoare, fără simț, fără educație, fără simțiminte sau maniere de gentlemeni ³⁾. Or de câte ori, în cursul obosi-

1) Sir James Scarlett.

2) Alexander Baring, proprietar, împreună cu fratele său mai tîner Henry, al băncei și casei de comerț *Baring Brothers and Co.* Pînă la 1835, Alexander Baring conduse însu-și afacerile comerciale, fuse unul din directorii Companiei Ostindice și al Băncei de Englitera. După ce, la 1835, părăsi afacerile, el fuse numit lord ca Baron de Ashburton. În 1842 isbuti a duce la bun sfîrșit diferendul ce se iscască între Englitera și Statele-Unite pentru hotarele Canadei.

3) Astă-zî prin acest cuvînt se înțeleg în Englitera persoanele cari aă o cultură literară, funcționari, ofițeri, clerici, rentieri, negustori mari etc., prin urmare persoane cari prin cultura, ca și prin averea lor, fac parte din societatea cea bună. În acest înțeles, cînd vorbește cine-va către o adunare, se adresează cu cuvintele «Gentlemen», ceea ce ar echivala cu «Domnilor» al nostru. Dar cuvîntul «gentleman» mai are alte două înțelesuri: 1) se aplică omului care este pîtruns de legile onoarei și se poartă conform lor; 2) la omul care cunoaște manierele elegante și cuviința aleasă.

toarelor desbateri ce ne aũ ocupat aša de mult, a fost un strigãt de «la cestiune!» sau un sgomot la barã, oratorul care a fost intrerupt, a observat cã asemenea proceduri ar fi foarte la locul lor în parlamentul reformat, dar cã sîntem datorii sã ne aducem aminte cã pînã acum Camera Comunelor este o adunare de gentlemen. Aceasta, zic eũ, este simplã teorie, sau mai bine simplu prejudiciu, în opoziție cu lungã și îndesulãtoarea experiență. Nu știu oare gentlemenii cari vorbesc ast-fel cã avem mijloace de a judeca ce fel de oameni vor trimite în parlament proprietarii de case cu venit anual de zece lire sterling? Nu știu cã avem chiar acum orașe mari cu drepturi electorale foarte populare, cu drepturi electorale chiar mai democratice de cãt cele ce se acoardã prin billul de față? Nu trebuie oare d-lor, potrivit cu propriile d-lor principii, sã se uite la rezultatele experiențelor ce s'aũ făcut deja, în loc sã prezicã în mod gratuit nenorociri prãpãtioase? Cum se împacã faptele ce avem înainte-ne cu teoriile d-lor? Nottingham este un oraș cu drepturi electorale mai democratice de cãt acelea pe cari le înființeazã billul de față. Trimite oare Nottingham aici numai demagogi vulgari? Acest oraș a trimis douã bărbați distinși, unul avocat, cel alt militar, amẽndouã fãrã nici o legãturã cu orașul. Or cine plãtește contribuțiile personale are un vot în Leicester. Acesta este un drept electoral mai ușor de cãt acela al proprietarilor de case cu venit anual de zece lire sterling. Gãsit-am noi oare cã reprezentanții de Leicester sînt niște simple instrumente ale lucrãtorilor? Eram la Leicester pe timpul luptei din 1826; și 'mã aduc aminte cã sufragiile electorilor cari plãtesc numai con-

tribuțiile personale aũ fost mai-mai de o potrivă împărțite între două candidați, dintre cari nici unul nu era în legătură cu orașul, nici un sclav al mulțimii: unul un Baronet tory din Derbyshire, cel alt un foarte respectabil și escelent amic al meu, legat prin interese manufacturare, și de asemenea locuitor din Derbyshire. Priviți la Norwich. Priviți la Northampton, cu drepturi electorale mai democratice chiar de cât al plății contribuțiilor personale. Northampton a ales mai 'nainte pe d. Perceval, și acum alege gentlemeni de o înaltă respectabilitate, gentlemeni cari aũ o mare însemnătate în prosperitatea și liniștea țerii. Priviți la arondismentele metropolitane. Acesta este un cas *a fortiori*. Ba încă este, — expresiunea mă tem că e stângace —, un cas *a fortiori* în două grade. Proprietarii de case cu zece lire sterling din capitală sînt persoane dintr'o treaptă de viață mai jos de cât proprietarii de case cu zece lire sterling din cele-l-alte orașe. Dreptul de vot pe temeiul plății contribuțiilor personale în capitală este la rîndul său mai jos de cât dreptul electoral întemeiat pe zece lire sterling. Cu toate acestea trimis-aũ Westminster și Southwark reprezentanți de cari să avem cuvînt de a ne rușina, de cari să nu avem cuvînt de a ne mândri? Nu pretind că locuitorii din Westminster și Southwark 'și aũ exprimat în tot d'a una simțimintele lor politice cu moderațiunea cuvenită. Nu acest punct este în desbatere. Întrebarea este aceasta: ce fel de oameni aũ ales? Adevăratul principiu al or căruia guvern reprezentativ este că oamenii cari nu judecă bine afacerile publice sînt foarte competenți de a alege pe alții cari vor judeca mai bine. Pe cine, dar, ne aũ trimis Westmin-

ster și Southwark în cursul celor din urmă cinci-zeci de ani, ani plini de mari evenimente, ani de întinsă excitație populară? Luați pe or care din acele burguri cu drepturi electorale, ai căror patroni au căutat în conștiința a trimite tot oamenii capabili în Cameră. Comparați pe reprezentanții aceluși burg cu reprezentanții de Westminster și Southwark; și nu veți avea nici o îndoială de cui se datorește preferența. Nu mai este nevoie să amintesc pe Fox¹⁾, pe Sheridan²⁾, pe Tierney³⁾, pe Sir Samuel Romilly⁴⁾. Cu toate acestea trebuie să mă opresc la numele lui Sir Samuel Romilly. Fost-a el un orator de stradă? Fost-a un lingușitor slugarnic al mulțimii? Domnule Președinte, dacă el avea vr'o greșală, dacă era vr'un defect în acest caracter foarte senin și fără pată, în acest caracter pe care or ce om public, și mai ales or ce om profesional angajat în politică, ar trebui să 'și-l propună de model, — era că desprețuia popularitatea prea mult și prea pe față. Onorabilul reprezentant de Thetford ne spunea că onorabilul și învățatul reprezentant de Rye, cu toate talentele sale, nu va avea perspectiva unui loc în parlamentul reformat, din lipsa de calificății cu cari se isbutește în alegeri. Apărut-a vr'o dată Sir Samuel Romilly în alegerile din Westminster? El n'a solicitat nici o dată un vot, nu s'a arătat nici o

1) Charles James Fox, 1749—1806, celebru orator și bărbat de stat.

2) Richard Brinsley Sheridan, 1751—1816, poet și mare orator parlamentar. Cel mai celebru dintre discursurile sale este cel pronunțat în procesul lui Warren Hastings, a cărui acușare o susținu dinaintea Camerei Lorzilor.

3) Personagiū mai puțin cunoscut de cât cei precedenți.

4) Distins juriconsult, francez de origine; 1757—1805. Se distinse ca orator în parlament, vorbi pentru emanciparea catolicilor și atinse de mai multe ori reforma parlamentară.

dată alegătorilor, înainte de a fi ales în fruntea listei. Chiar atunci, pe cât am aflat de la unul din cei mai intimi ai săi, numai cu mare greutate el priimi președința întrunirii. El refuza de a se da în spectacul. Iubea poporul și îl servea; dar însu-și Coriolan nu era mai îndărătnic de cât dînsul pentru a solicita voturile poporului. Voiu cita alt nume, al unui bărbat despre care am numai o amintire din copilărie, — care trebuie să fi fost de aproape cunoscut la mulți din domnii cari mă ascultă, — pe Henry Thornton. El era un bărbat cu deosebire drept, onorabil și religios; un bărbat înzestrat cu o inteligență puternică, un bărbat cu mari cunoștințe politice; dar, în toate privințele, diametrul opus al unui orator de stradă. El era un bărbat care n'ar fi cedat cu nici un preț la ceea ce el considera ca o cerere nerațională, nu voiu zice ca să-și păstreze scaunul, ci pentru ca să-și scape viața. Cu toate acestea el continuă a reprezenta Southwark, parlament după parlament, în curs de mai mulți ani. Ast-fel a a fost purtarea alegătorilor din capitală investiți cu dreptul electoral pe temeiul plății contribuției personale; și de aceea este învederat mai puțin cuvânt de a aștepta violențe democratice de la alegătorii de zece lire sterling de cât de la cei cari plătesc contribuția personală; și de la proprietarii de case cu venit de zece lire sterling din orașele din provincie de cât de la proprietarii cu venit de zece lire din Londra. Experiența, afirm, este decî de partea noastră; iar de partea oponentilor noștri nimic de cât numai conjectura și aserțiunea.

Domnule Președinte, când acest bill a fost propus pentru întâia oară, l-am susținut, nu numai înteme-

îându-mă pe meritele lui intrinsece, ci și pentru că eram convins că respingându-l vom intra pe un drum plin de pericole. Eă crez că pericolul acestei linii de purtare nu s'a micșorat nici de cum. Crez, din potrivă, că a crescut. Ni s'a spus că a început o reacțiune. Căldura simțimentului public, se pare, a scăzut. După acest sgomot, amëndouë secțiunile partidului opus reformei s'au unit: aceia cari urësc reforma pentru că va înlătura abuzurile, și aceia cari o urësc pentru că va nimici anarchya; aceia cari doresc să vază corpul electoral controlat cu expulsioni, și aceia cari doresc să-l vază controlat cu răscoale de stradă. Ei trebuie acum, crez, să fie desamăgiți. Ei trebuie să fi descoperit deja că drumul cel mai sigur de a împiedica o reacțiune este de a vorbi de dînsa, și că entuziasmul poporului se aprinde de o dată printr'o amintire indiscretă a răcelei sale aparente. Aceasta, Domnule Președinte, nu este cea d'ântăiū reacțiune pe care sagacitatea opoziției a descoperit-o, de când s'a adus în parlament billul de reformă. Fie care gentleman, care a făcut parte din parlamentul precedent, fie care gentleman care, în cursul ședințelor parlamentului precedent, a dat atențiune discursurilor și publicațiilor politice, trebuie să 'și aducă aminte cum, cu cât va înainte de desbaterea moțiunii Generalului Gascoyne¹⁾,

¹⁾ Moțiunea generalului Gascoyne, făcută la 18 Aprilie 1831, era îndreptată contra unei propunerii mijlocii a Lordului John Russel de a lăsa drepturile electorale unor localități, a căror populație după nouele date era mai mare, de a spori numărul reprezentanților pentru comitatele mai populate și de a acorda noui reprezentanți câtor-va localități. Generalul Gascoyne obținu în favoarea contra-propunerii sale o majoritate de 8 voturi, la 19 Aprilie, și această înfrîngere a miniștrilor fuse principalul motiv al disolvării parlamentului.

și în cursul desbaterii asupra acestei moțiuni, și după aceasta pînă în ziua disoluțiunii, ni se spunea că simțimântul public s'a răcit. Prea onorabilul Baronet, reprezentantul de Tamworth¹⁾, ne vorbea așa. Toate organele literare ale opozițiunii, de la *Quarterly Review* și pînă la *Morning Post*, ne vorbeau așa. Toți membrii opozițiunii cu cari vorbeam în particular ne afirmam același lucru. Imi aduc aminte de un nobil amic, care mă asigura, chiar în noaptea ce a precedat disoluțiunea, că poporul a încetat de a fi zelos pentru proiectul ministerial, și că era foarte probabil că mai mult vom pierde de cât vom câștiga în alegeri. Apelul către popor s'a făcut; și care a fost rezultatul? Ce semn de reacțiune s'a arătat din partea alegătorilor din Londra? Ce semn de reacțiune a găsit din partea freeholderilor²⁾ din Cornwall onorabilul Baronet care represintă acum Okehampton?³⁾ Ce s'a întîmplat cu marile orașe reprezentate? Răcitu-s'a Liverpool? sau Bristol? sau Leicester? sau Coventry? sau Nottingham? sau Norwich? Ce s'a întîmplat cu marile piețe de manufactură și industrie, cu Yorkshire, și Lancashire, și Staffordshire, și Warwickshire, și Cheshire? Ce s'a întîmplat cu districtele agricole, Northumberland și Cumberland, Leicestershire și Lincolnshire, Kent și Essex, Oxfordshire, Hampshire, Somersetshire, Dorsetshire, Devonshire? Ce s'a întîmplat în fortărețele influenței aristocratice, Newark, și Stamford, și Hertford, și St. Alban's? Nicî o dată n'a desfășurat vr'un popor, în marginile prescrise de lege, o

1) Sir Robert Peel.

2) Vezi pag. 11, nota.

3) Sir Richard Vyvyan

ardoare așa de generoasă sau o hotărîre așa de neclintită, ca însu-și acel popor a cărui lîngezeală aparentă umpluse cu puțin mai 'nainte pe inimicii reformei de o speranță amăgitoare.

Așa a fost sfîrșitul reacțiunii din Aprilie; și, dacă această lecțiune nu va folosi aceloră căroră li s'a dat, alta și mai puternică va fi sfîrșitul reacțiunii din Septembrie ¹⁾. Amêndouë casurile sînt de aproape analoge. In amêndouë casurile poporul era neastêmpêrat cînd credea că billul este în primejdie, și liniștit cînd credea că este în siguranță. In cursul celor trei sau patru sêptemâni ce urmară după publicarea proiectului ministerial, tot era bucurie, și gratitudine, și activitate viguroasă. Pretutindenî se ținură meetinguri, pretutindenî se luară rezoluțiuni; din fie care unghiū se trimiseră petițiuni la Camera și adrese Tronului; și atuncî națiunea, după cede curs primelor sale simțiminte de satisfacție, după ce 'și exprimă opiniunile lămurit și cu energie, după ce vëzu principiul billului adoptat de Camera Comunelor la a doua citire, se potoli, și așteptă rezultatul cu liniștea pe care opozițiunea se înșelă a o lua drept indiferență. De o dată toată priveliștea lucrurilor se schimbă. Amendamentul Generalului Gascoyne trecu; billul era din nou în primejdie; acțiunea era din nou neapêrată. Atuncî se vëzu bine dacă liniștea spiritului public era un semn de nepăsare. Adîncimea și sinceritatea simțimintelor predominitoare se dovedi, nu numai cu vorba, ci cu fapte, voturi, jertfe. Intimidarea fu înfruntată; nicî un sacrificiū de banî nu fu cruțat; vechile legături fură rupte; poporul se luptă cu bărbăție; triumfă

¹⁾ Cititorul n'a uitat că acest discurs s'a ținut la 20 Septembrie.

cu glorie; puse billul în securitate deplină, întru cât privea pe această Cameră, și se întoarse la odihna sa. El așteaptă acum, precum aștepta în seara moșionii Generalului Gascoyne, rezultatul deliberațiilor parlamentului, fără vr'o manifestare necuviincioasă de violență, dar cu un interes îngrijat și cu o hotărîre nestrămutată. Și fiind-că acum nu arată acel entusiasm sgomotos și frenetic care prin natura lui este trecător, fiind-că nu este așa de mult escitat ca în ziua când proiectul guvernului i s'a făcut cunoscut pentru întâia oară, or în ziua când precedentul parlament a fost disolvat, fiind-că nu străbate în fie care săptămână stradele urlând, și nu ține meetinguri, și nu se plimbă în sus și în jos cu drapele, și nu aprinde focuri de bucurie, și nu își iluminează casele, ni se zice că a început o reacțiune. Pînă în acest grad se pot amăgi oamenii de dorințele lor, în disprețul recentei lor experiențe. Domnule Președinte, nu e nici o reacțiune; și nu va fi nici o reacțiune. Tot ce s'a zis în această privință nu face de cât a mă convinge că aceia cari înalță acum, pentru a doua oară, acest strigăt, nu cunosc nimic din criza în care sunt chemați a lucra, său din națiunea pe care aspiră să o guverneze. Toate opiniunile d-lor privitoare la acest bill se întemeiază pe o mare greșală. D-lor își închipuesc că simțimîntul public asupra reformei este un simplu caprițiu, care a răsărit de o dată din senin, și care se va pierde tot de o dată în nimic. De aceea d-lor așteaptă cu încredere o reacțiune; se uită într'una după o reacțiune. Or ce ved, or ce aud, se preface pentru dînșii într'un semn de reacțiune apropiată. D-lor se aseamănă cu omul lui Horațiu, care seade pe țermul rîului, așteptând din moment în moment

să se scurgă de tot și să'l lase să treacă pe uscat, fără să cunoască adâncimea și bogăția isvorului ce'l nutrește, fără să știe că el curge și va curge în veci. D-lor aū născocit sute de invențiuni ingenioase spre a se înșela înși-și. Une orî ne spun că simțimentul public despre reformă s'a născut din ultimile evenimente ce s'aū petrecut la Paris acum aproape patru-spre-zece luni, de și fie care observator imparțial știe că întăritarea pe care a produs-o în Englitera revoluțiunea franceză era nu causa, ci efectul progresului ce ideile liberale făcuseră în mijlocul nostru. Altă dată ne spun că n'am fi fost turburați de plângerî privitoare la representațiune, dacă Camera Comunelor ar fi priimit o moțiune, făcută în sesiunea din 1830, pentru cercetarea cauzelor miseriei publice. Nu 'mî amintesc din această moțiune nimic, de cât că a dat naștere celei mai stupide debaterî ce s'a vëzut vre o dată, și că țara, sînt ferm convins, n'a ținut nicî o seamă de dînsa. Dar nu este oare straniū ca niște bărbați de reală capacitate să se înșele într'un mod așa de grosolan, în cât să crează că o schimbare în guvernul unei națiuni streine, saū respingerea unei singure moțiuni, or cât de populare, a putut să ridice de o dată o națiune mare, bogată, luminată, contra vechilor ei instituții? Se poate oare ca niște picături așa de mici să producă o revërsare, dacă vasul n'ar fi fost deja plin pîna la buze? Aceste explicații sînt de necrezut, saū, dacă ar fi de crezut, atunci n'ar fi de loc mângâietoare. Dacă ar fi în realitate adevërat că poporul englezesc a fost coprins de o aversiune subită contra sistemului reprezentativ pe care l-a iubit și admirat în tot d'a una, numai pentru că un singur vot al parlamentului a mers contra

dorințelor sale, sau pentru că, într'o țară streină, în niște împrejurări cari nu aveau cea mai mică analogie cu acelea în cari ne aflăm noi, s'a întâmplat o schimbare de dinastie, ce speranță să mai avem pentru o națiune de ast-fel de nebuni? Cum să ne mai așteptăm ca actuala formă de guvern sau altă formă de guvern să fie durabilă la dînsul?

Domnule Președinte, simțimentul public asupra reformei nu este de o origine așa de recentă, și derivă nu din niște cauze așa de frivole. Primul său început slab se poate fixa cu mult, foarte mult înapoi în istoria noastră. În curs de șapte-zeci de ani acest simțiment a avut o mare influență asupra spiritului public. În cei d'ântâiu 30 de ani ai domniei lui Georgiū III ¹⁾, acest simțiment a crescut treptat. Marii leaderi ai celor două partide din stat erau favorabili reformei. Proiecte de reformă au fost susținute de minorități mari și foarte respectabile în Camera Comunelor. Revoluțiunea franceză, însuflând claselor înaltă și de mijloc o groază extremă de schimbare, și războiul abătînd atenția publică de la politica internă spre cea externă, amână rezolvarea cestiunii; dar poporul nu 'și luă nici o dată ochii de la dînsa. Veni pacea, și cu dînsa timpul de a ne gândi la îmbunătățirile interne. Veni miseria, și poporul bănuie, precum era și natural, că ea era rezultatul unei administrații de rea credință și a unei legislații nedibace. O opinie favorabilă reformei parlamentare crescuse repede, și deveni puternică, în clasele de mijloc. Dar o legătură, o legătură strînsă, unea aceste clase cu partidul tory. Voi să zic cestiunea

¹⁾ Rege al Britaniei Mari între 1760 și 1810, când, înnebuind definitiv, se alege ca regent Principele de Wales, iar el fu pus sub privighierea soției sale și a Ducelui de York, și muri orb la 29 Ianuarie 1820.

catolică. Este peste putință a tăgădui că, asupra acestui subiect, o proporție mare, o majoritate, crez, a clasei de mijloc din Anglittera, avea în conștiință păreri opuse acelorora ce eă am avut în tot d'a una, și era dispusă a sacrifica or ce altă considerație față cu ceea ce ea privea ca o datorie religioasă. Ast-fel cestiunea catolică ascunse, ca să zic așa, cestiunea reformei parlamentare. Simțimântul în favoarea reformei parlamentare crescū, dar crescū la umbră. Or cine, sper, trebuie să fi observat progresul acestui simțimânt în cercul seă social. Puține meetinguri de reformă se ținură, și puține petițiuni în favoarea reformei se presentară. În cele din urmă Catolicii fură emancipați; singura legătură de simpatie ce unea pe popor de tori se rupse; strigătul de «jos papismul» nu mai putu fi opus mult timp strigătului de «reformă.» Ceea ce, în opiniunea celor două mari partide din parlament, și a unei vaste părți din societate, fusese cestiunea principală, dispăru de o dată; și cestiunea reformei parlamentare luă primul loc. Atunci eși la iveală toată acea energie care crescuse în tăcere și întuneric. Atunci se învederă că reforma avea de partea sa o coalițiune de interese și opiniuni fără precedent în istoria noastră, toată liberalitatea și inteligența care sprijinise cererile Catolicilor, și toate strigătele ce i se opuseseră.

Aceasta este, crez, adevărata istorie a aceluși simțimânt public asupra reformei, care s'a adscris la cause cu totul nepotrivite pentru producerea unui asemenea efect. Dacă a fost vr'o dată în istoria lumii un simțimânt național care a fost diametralmente opusul unui caprițiu, cu care întêmplarea nu are de loc a face, care a fost produs de progresul încet, continuū, sigur al spi-

ritului omenesc, este acest simțimânt al poporului englez asupra reformei. Circumstanțe întâmplătoare au putut să grăbească, într'un an particular său într'o lună particulară, maturitatea acestui simțimânt. Nu voi discuta asupra acestui punct, pentru că nu merită nici o discuțiune. Dar aceste împrejurări accidentale au influențat asupra reformei, numai ca împrejurarea care, într'un timp particular, — când indulgențe se ofereau spre vînzare într'un oraș particular din Saxonia, — a adus marea separațiune de Biserica romană. În amîndouă casurile spiritul public era pregătit a se mișca la cea mai ușoară impulsione.

Avînd această credință despre opinia publică privitoare la reformă, fiind convins că această opiniune este produsul matur al timpului și discuțiunii, nu mă aștept la nici o reacțiune. Nu aștept să văz pe compatrioții mei mulțumiți numai cu fantasma representațiunii, cum nu mă aștept să 'i văz înneacănd vrăjitorile, să arzînd pe eretici, judecînd pricinele cu fiare de plug roșite în foc, să aducînd jertfe omenestî la idoli de richită. Nu aștept o reacțiune în favoarea burgurilor Gatton sau Old Sarum¹⁾, cum nu aștept să văz o reacțiune în favoarea lui Thor și a lui Odin²⁾. Crez că o asemenea reacțiune este tot așa de imposibilă ca o minune, tot așa ca mergerea d'a 'ndaratele a umbrei pe un cadran. Revoluțiunile produse de violență sînt adesea urmate de reacțiuni; victoriile rațiunii o dată câștigate, sînt câștigate pentru vecie.

În faptă, dacă ar fi, în priveliștea actuală a afacerilor

¹⁾ Cele mai neînsemnate și mai discreditate din așa numitele «burguri putrede».

²⁾ Vechi zeii germanici.

publice, vre un semn cu deosibire plin de prevestiri rele pentru oponenții reformei, acest semn ar fi chiar în liniștea spiritului public, pe care d-lor își întemeiază asteptarea izbândeii. D-lor cred că aceasta este liniștea nepăsării. E liniștea speranței încredzătoare; și în proporție cu încrederea speranței va fi și amărăciunea amăgirii. Nu mă tem, vă mărturisesc, de amăgire. Cum că sîntem siguri de izbîndă în această Cameră este acum recunoscut; și oponenții noștri, prin urmare, în cursul acestei întregi sesiuni, și mai ales în cursul desbaterii de față, aū adresat argumentele și exortațiile d-lor mai mult Camerei Lorzilor de cāt adunării din care fac parte d-lor. Principalul d-lor argument a fost în tot-d'a-una că acest bill va nimici Camera Lorzilor. Onorabilul și învățatul reprezentant de Rye a făcut apel, în termiņi foarte clari, la Baroniū Engliterei să scape ordinul lor de impietările democratice, respingēnd această mēsură. Toate aceste argumente, toate aceste apeluri, dacā le am interpreta, ar suna ast-fel: «Declarați compatrioților dv. că dv. nu aveți nici un interes comun cu dînșii; că nu puteți fi puternici de cāt prin slăbiciunea, și înălțați de cāt prin înjosirea lor; că corupțiunea care îi desgustă, și apēsarea în contra căreia se revoltă spiritul lor, sînt neapērate pentru autoritatea dv.; că libertatea și curățenia alegerilor sînt incompatibile cu însă-și existența Camerei dv. Dați-le lămurit a înțelege că puterea dv. se reazimă, nu, precum 'și aū închipuit ei pînă acum, pe convingerile lor raționale, saū pe venerațiunea lor obicīnuită, saū pe marea dv. proprietate, ci pe un sistem fertil de rele politice, fertil de asemenea în iniquități josnice de cari justiția ordinară iea cunoștința. Legați, printr'o unire inseparabilă,

privilegiile clasei voastre cu nemulțumirile clasei noastre; hotărâți-vă a sta sau a cădea cu niște abuzuri osîndite la nimicire; spuneți poporului că vă atacă pe voi atacând cele trei găuri din părete, și că nu vor face să dispară cele trei găuri din părete pînă nu vă vor depărta pe voi; că o Cameră ereditară a Lorzilor și o adunare reprezentativă pot coexista numai cu numele, și că dacă el voește să aibă o adevărată Cameră a Lorzilor, trebuie să se mulțumească cu o batjocoră de Cameră a Comunelor». Acesta, afirm, este sfatul dat Lorzilor de aceia cari se chiamă amicii aristocrației. Acest sfat pernicios nu va fi urmat, sînt foarte sigur; și cu toate acestea nu 'l pot asculta de cât cu mîhnire. Nu mă pot opri de a mă mira că pornește din buzele unor bărbați cari ne povățuesc într'una să consultăm istoria și experiența. N'au auzit d-lor nici o dată ce efecte au produs consiliile ca ale d. lor, când au fost cu fidelitate urmate? N'au vizitat nici o dată acea țară vecină, care încă înfățișează, chiar ochilor unui strein trecător, semnele unei mari disoluțiuni și reînnoiri sociale? Nu s'au preumblat nici o dată prin acele donjoane maiestuoase, cari acum sînt în decadență și împărțite în camere de închiriat, cari sînt înșirate d'a lungul stradelor tăcute din Faubourg St. Germain? N'au văzut nici o dată ruinele acelor castele ale căror terațe și grădini se întind d'a lungul rîului Loire? N'au auzit nici o dată că din acele mărețe palate, din acele castele vechi, una din aristocrațiile cele mai strălucite, cele mai viteze, cele mai mîndre, cele mai desăvîrșite ce Europa a văzut vr'o dată, a fost gonită în exil și cerșetorie, a fost silită să implore mila guvernelor ostile și a religiunilor ostile, să taie lemne în

coloniile depărtate ale Americii, sau să dea lecții de limba franceză în școlile din Londra? Și pentru-ce au fost nimiciți acești trufași nobili cu această nimicire completă? Pentru-ce au fost înprăștiați pe suprafața pământului, titlurile lor desființate, blasoanele lor sfărâmate, parcurile lor devastate, palatele lor dărâmate, patrimoniile lor date streinilor? Pentru că nu aveau nici o simpatie cu poporul, nici o inteligență pentru semnele timpului; pentru-că, în trufia și îngustimea inimelor lor, numeau pe aceia ale căror consilii 'i ar fi scăpat, teoretici și filosofi; pentru că au refuzat or ce concesiune pînă a venit timpul când nici o concesiune nu mai folosea. Nu mă tem nici de cum că o asemenea fatalitate așteaptă pe nobilii Engliterei. Nu schitez nici o paralelă între aristocrația noastră și aristocrația franceză. Aceia cari ne înfățișează aristocrația ca o clasă a cărei putere este incompatibilă cu dreapta influență a poporului în stat, fac această paralelă, și nu eă. D-lor fac tot ce le stă în putință spre a pune pe Lorzii și Comunele Engliterei în acea pozițiune reciprocă, în care nobilimea franceză se afla față de clasa a treia. Dar sînt convins că acești sftnici nu vor isbuti. Noi vedem, cu mândrie și plăcere, printre amicii poporului, pe Talboti, pe Cavendish, casa princiară de Howard. In fruntea acelora cari au meritat, prin străduințele lor în această Cameră, statornica recunoștință a compatrioților lor, vedem pe urmașii lui Marlborough, Russel și Derby. Sper, și crez cu tărie, că Lorzii vor vedea că interesul și onoarea lor le reclamă această reformă. Sper și crez cu tărie că ei vor lucra așa în cât să câștige titluri la stima și afecțiia poporului. Dacă nu, să nu 'și închipuiască inimicii reformei că domnia lor va reîn-

cepe îndată, său că au câştigat alt ceva de cât un răspascurt și neliniștit. Noi datorim respect drepturilor constituționale ale Lorzilor; dar sîntem datorî să nu uităm pe ale noastre. Avem și noi privilegiile noastre; și noi sîntem o clasă în regat. O Cameră a Comunelor tare în dragostea și încrederea poporului, o Cameră a Comunelor care nu are a se teme întru nimic de o soluțiune, este ceva în guvern. Știu bine că unii domni nutresc speranța că respingerea billului va restaura de o dată domnia aceluî partid care a fugit de la putere în Noembre trecut¹⁾, lăsând toate în confusiune în lăuntru și în afară; lăsând sistemul european, pe care l-a întocmit cu multă vîrsare de sânge și risipă de bani, să se destrame în bucăți în toate direcțiile; lăsând dinastiile pe cari le a restaurat să fugă în exil²⁾; lăsând națiunile pe cari le a unit, să se desfacă una de alta³⁾; lăsând pe detentorii de bunuri publice în consternațiune; lăsând țărănimea în insurecție; lăsând comitatele cele mai roditoare luminate de focurile incendi-arilor; lăsând capitala într'o ast-fel de stare, în cât cortegiul regal nu putea să treacă printr'însa. Intunecoasă și înfricoșată, mai grozavă de cât tot ce 'mi aduc aminte în afacerile publice, a fost ziua fugei lor. Mai întunecoasă și mult mai înfricoșată va fi ziua întoarcerii lor. Ei se vor întoarce în contra voinței națiunii britanice întregi, mai uniți de cât au fost or când într'o cestiune internă; uniți tot așa de tare precum erau când Armada plutea peste Canal⁴⁾; uniți tot așa

¹⁾ Cabinetul tory al ducelui de Wellington demisionase la²⁾₁₄ Noembre 1830.

²⁾ Carol X gonit din Franța și fugit în Anglîtera.

³⁾ Despărțirea Belgiei de Olanda.

⁴⁾ Flota lui Filip II. regele Spaniei, trimisă la 1588 în contra Angliei. Această flotă uriașă fu nimicită parte de furtună, parte de Englezî.

de tare precum erau când Bonaparte își smolea flota pe stîncele de la Boulogne. Ei se vor întoarce hotărîți să apere relele pe cari poporul este hotărît să le nimecească. Se vor întoarce într'o situație în care vor sta numai strivind și călcând în picioare opinia publică, și din care, când vor cădea, vor putea să tîrască în jos cu dînșii toată clădirea noastră socială. In contra acestor rele, dacă asemenea rele vor amenința vr'o dată țara, va fi privilegiul și datoria noastră de a atrage luarea a minte a grațiosului și iubitului nostru Suveran. Va fi privilegiul și datoria noastră de a comunica dorințele unui popor leal tronului unui rege patriot. Intr'o asemenea criză, locul cel mai nemerit pentru Camera Comunelor este de a fi în fruntea națiunii; și în acel loc, această Cameră se va găsi de sigur. Or ce va face aiurea prejudițiul său slăbiciunea ca să dărîme un imperiū, aici, sînt încredințat, nu vor lipsi înțelepciunea, virtutea și energia cari îl mântuesc.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 10 Octobree 1831.

Sâmbătă dimineața, la 8 Octobree 1831, Camera Lorzilor, după o desbatere nu mai puțin demnă și strălucită de cât cea din Camera Comunelor, respinse billul de reformă cu o majoritate de 199 contra 158. În aceste împrejurări, nu mai rămânea pentru Camera Comunelor alt ceva de făcut de cât de a exprima stăruința sa în principiile billului de reformă și încrederea sa că Miniștrii nu vor părăsi drumul ce au apucat pentru binele țerei. În acest sens Lord Ebrington, reprezentant de Devonshire, propuse, Lună la 10 Octobree, următoarea rezoluțiune în Camera Comunelor :

«Camera, deplângând adânc presenta soartă a billului pentru îmbunătățirea reprezentației poporului din Anglittera și Wales, în favoarea căruia opiniunea țerei s'a pronunțat fără equivocitate, și care a fost maturit prin discusiunile cele mai îngrijite și mai laborioase, se simte datoare a afirma statornică sa aderență la principiul și dispozițiile fundamentale ale acestei mari măsuri, și a exprima încrederea sa neclintită în integritatea, perseveranța și capacitatea acelor Miniștri, cari aducând-o în Cameră și conducând-o, au ținut seamă de cele mai scumpe interese ale țerei.»

Rezoluțiunea trecu cu 329 voturi contra 198. Următorul discurs fu pronunțat de timpuriu în cursul desbaterii.

Mă îndoesc, Domnule Președinte, dacă cine-va care a auzit discursul prea onorabilului reprezentant al Universității de Cambridge ¹⁾, a fost în stare să bănuiască ce cestiune este în desbatere și ce ocasiune ne a adu-

¹⁾ Goulburn.

nat aici. Din parte-²mă, pot declara cu o perfectă sinceritate că nici o dată în viața mea nu ²mă am simțit spiritul oprimat de un așa de adânc și solemn simț de responsabilitate ca în momentul de față. Crez cu tărie că țara este acum amenințată de primejdiile mari de cât or când, din partea relei guvernări interne și a ostilității din afară. Primejdia cea mare este că se poate întâmpla ca poporul să se înstreineze cu desăvârșire de guvernanței săi. A potoli spiritul public, a îndupleca pe popor să primească amânarea, scurta amânare, ce trebuie să intervie înainte de împlinirea dorințelor sale legitime, și între acestea a înlătura discordia civilă, și a mântui autoritatea legii —, iată, pe cât înțeleg eu, preocupările nobilului meu amic, reprezentantul de Devonshire. Acestea ar trebui, în criza de față, să fie preocupările or căruia englez onest. Această țintă o vom ajunge fără îndoială, dacă ne vom ridica în această mare ocaziune, dacă ne vom lua locul ce constituția ne dă, dacă ne vom servi, cu statornicia și demnitatea cuvenită, de puterile cu cari sîntem învestiți ca mandatarii ai națiunii și ca sfetnici ai Tronului.

Domnule Președinte, rezoluțiunea nobilului meu amic se compune din două părți. D-sa ne îndeamnă să declarăm aderența noastră neschimbată la principiile billului de reformă, precum și încrederea noastră neclintită în Miniștrii Maestății Sale. Eu consider aceste două declarațiuni ca identice. Cestiunea reformei este, după părerea mea, de o importanță așa de suverană, în cât, aprobând principiile billului ministerial, sînt dator a crede că Miniștrii cari au adus acest bill, de și pot să mă deosibesc de dînșii în câte-va puncte mai

mică, merită cel mai puternic sprijin din partea parlamentului. Prea onorabilul gentleman, reprezentantul Universității de Cambridge, a încercat să abată cursul desbaterii spre cestiuni comparativ neînsemnate. D-sa ne a vorbit mult de taxa asupra cărbunilor de pământ, de taxa asupra lumînărilor, de bugetul actualului Ministru de Finanțe. Asupra multor puncte la cari s'a raportat d-sa, ar fi ușor pentru mine, dacă aș fi dispus, să apăr pe Miniștri; și, când nu aș putea să'i apăr, 'mă ar fi ușor să încredințez pe aceia cari 'i au precedat. Prea onorabilul reprezentant al Universității de Cambridge a imputat Miniștrilor căderea ce a suferit în fostul parlament proiectul d-lor privitor la comerțul lemnului. Aș fi tentat poate, într'o ocaziune mai potrivită, a examina dacă această cădere este mai rușinoasă pentru dînșii de cât pentru predecesorii lor. Aș fi tentat poate a întreba pe prea onorabilul gentleman: oare, dacă n'ar fi fost tractat, pe când era în Cabinet, cu mai multă nepărtinire de cât a arătat d-sa în opozițiune,—oare ar fi putut d-sa să treacă cel mai bun bill al d-sale, billul asupra berei? D-sa a acuzat pe Miniștri că aduc propunerii finanțiare, și apoi că retrag acele propunerii. N'a adus oare d-sa, în sesiunea din 1830, un proiect privitor la taxa asupra zăchărului? Și n'a fost acest proiect, retras? Dar, Domnule Președinte, acestea sînt curate frivolități. Nu mă voi îndepărta de obiectul în cestiune, după exemplul prea onorabilului gentleman. În momentul de față vîd numai o cestiune în stat: cestiunea reformei; numai două partide: amicii billului de reformă și inimicii lui.

Nu este intențiunea mea, Domnule Președinte, de a discuta din nou meritele billului de reformă. Princi-

piul acestui bill a priimit aprobarea fostei Camere a Comunelor după o desbatere de zece nopți ; și billul, așa cum este acum, după o lungă și foarte laborioasă examinare, a trecut în presenta Cameră a Comunelor cu o majoritate care a fost aproape o dată și jumătate mai mare de cât minoritatea. Aceasta s'a întâmplat acum ceva mai mult de cincî-spre-zece zile. De atunci nu s'a petrecut nimic care să schimbe părerea noastră. Dreptatea casului este nealterată. Entusiasmul public este nemișorat. Old Sarum nu s'a făcut mai mare. Manchester nu a scăzut. De aceea, adresându-mă către această Cameră, sînt în drept să afirm că billul este în sine bun. Dacă este așa, trebuie oare să-l părăsim numai pentru că a fost respins de Camera Lorzilor ? Sîntem datorî a respecta privilegiul legal al Camerei d-lor ; dar în acela-și timp sîntem datorî să afirmăm pe al nostru. Constituționalicește, noi sîntem tot așa de independenți de Lorzi precum dînșii sînt de noi. Noi avem un drept tot așa de bun de a ținea la opiniunea noastră, precum d-lor aŭ dreptul de a nu se uniceu părerea noastră. Vorbind despre decisiunea d-lor, voiŭ încerca să urmez acel exemplu de moderațiune care a fost cu atâta inteligență dat de nobilul meu amic, reprezentantul de Devonshire. Voiŭ zice numai că d-lor nu sînt mai competenți de cât noi într-o a'și forma o judecată asupra unei cestiuni politice. Este sigur că, în toate punctele importante asupra cărora cele două Camere s'aŭ deosebit mult timp, Lorziŭ aŭ trecut în cele din urmă de partea Comunelor. Sînt prin urmare în drept de a afirma că, în ceea ce privește toate acele puncte, chiar după judecata Lorzilor, dreptatea era cu Camera Comunelor și nedreptatea cu

Camera Lorzilor. Aşa a fost cu cestiunea comericiului cu Negrii; aşa a fost cu emanciparea Catolicilor; aşa cu cele mai multe cestiuni importante. De aceea, nu pot crede că, în ocasiunea de faţă, noi trebuie să părăsim părerea noastră pentru a priimi pe a acelor cari au recunoscut că, în ocasiunile precedente de acelaşi fel, noi am judecat mai bine de cât dînşii.

Pe de altă parte, Domnule Preşedinte, nu pot uita cum erau compuse majoritatea şi minoritatea din această Cameră; nu pot uita că majoritatea coprindea mai pe toţi acei gentlemen cari erau aleşi de marile corpuri electorale. Nu este, crez, nici o exageraţie, de voi zice că unii membri ai majorităţii au avut mai mulţi alegători de cât putea întruni toată minoritatea la un loc. Vorbesc după reflesione şi cu toată serioşitatea. Crez că numărul freeholderilor din Yorkshire întrece numărul tuturilor electorilor cari au ales pe membrii opoziţiunii. Cuvinţa mă opreşte de a comenta aci sgomotele ce au putut să circule cu privire la majoritatea şi minoritatea din Camera Lorzilor. Pot să amintesc, cu toate acestea, aceste fapte de notorietate istorică, că în cursul celor din urmă patru-zeci de ani puterile guvernului executiv au fost exercitate, fără întrerupere, de un partid opus reformei; că un foarte mare număr de Lorzi a fost creat, şi că toţi episcopii actuali au fost ridicaţi la acest rang în cursul acestor ani. ¹⁾ De aceea, în această privinţă, pe când simţ mai mult de cât respectul obicînit pentru judecata Camerei Comunelor, simţ mai puţin de cât respectul obicînit pentru judecata Ca-

¹⁾ Din cele 41 de vcturi cu cari billul de reformă a căzut în Camera Lorzilor, 21 au fost date de episcopi. Numai doi episcopi, cel de Chichester şi cel de Norwich, au votat pentru bill.

merei Lorzilor. Decisiunea noastră este decisiunea națiunii; decisiunea Lorzilor nu poate fi considerată nici măcar ca decisiunea acelei clase din care se aleg în genere Lorzii, și ai cărei reprezentanți virtuali ei se pot considera: marii proprietari teritorială ai Angliei. De aceea, mi se pare limpede că noi trebuie, fără a ne uita la cele ce s'au petrecut în cea-l-altă Cameră, să păstrăm opinia noastră privitoare la billul de reformă.

Cestiunea imediat următoare este aceasta: trebuie oare noi să facem o declarație formală că rămânem în părerea noastră? Crez că trebuie să facem o astfel de declarațiune; și sînt încredințat că nu o putem face în niște termeni mai moderați sau mai constituționali de cât aceia pe cari onorabilul meu amic ne invită să-'i adoptăm. Susțiu din toată inima și din tot sufletul rezoluțiunea propusă de d-sa; o susțiu ca amic al reformei; dar o susțiu încă și ca amic al legii, al proprietății, al ordinei sociale. Nici un bărbat observator și fără prejudiții nu va privi înainte fără alarmă la efectele ce recenta decisiune a Lorzilor va putea produce. Nu prezic, nu aștept, o insurecție fățișă, armată. Lucrul de care mă tem este ca nu cum-va poporul să se înfigă într'un război tăcut, dar extensiv și stăruitor contra legii. Lucrul de care mă tem este ca nu cum-va Englitera să înfățișeze aceea-și privilegiu ca Irlanda acum trei ani: agitatori mai puternici de cât magistrații, asociații mai puternice de cât legea, un guvern destul de puternic spre a fi urît, dar nu destul de puternic spre a fi temut, un popor nevoit a se mânji cu escese ilegale din lipsă de privilegii legale. Mă tem că nu peste mult timp vom

vedea tribunalele înfruntate, perceptoriî neascultați, creditul public sguduit, proprietatea nesigură, toată întocmirea socială mergând cu pași repezi spre soluțiune. Este ușor să zicem: «Fii tare, fii neclintit; înfruntă intimidarea; lasă legii cursul ei; legea este îndestul de tare ca să înfrîngă pe sedițioși». Domnule Președinte, noi am auzit mai 'nainte această fanfaronadă; și știm cum s'a sfîrșit. Câte o dată soarta a căzut peste oameni mici în crize mari. Xerxes biciuind vînturile, Canut poruncind valurilor să se tragă înapoi dinaintea scaunului său, erau niște tipuri de nebunia acelor cari aplică maximele judecătorilor de pace la marile convulsiuni ale societății. Legea nu are mâini; legea nu e nimic, nimic de cât o bucată de hîrtie tipărită de tipograful Regelui, cu armele Regelui în frunte, pînă când opinia publică nu suflă suflarea vieții în litera moartă. Am văzut aceasta în Irlanda. Asociația Catolică a înfruntat guvernul. Guvernul a hotărît să doboare Asociația. O acușare s'a făcut contra onorabilului și învățatului meu amic, reprezentantul de Kerry.¹⁾ Marele Juriu a respins-o. Parlamentul se întruni. Lorziî Comisionariî veniră cu un discurs care recomanda suprimarea legislaturei de sine constituite în Dublin. Se aduse un bill, care trecu prin amîndouă Camerele cu o mare majoritate, și priimi sancțiunea regală. Și ce efect a produs acest bill? Exact același efect pe care l-a produs acel vechi Act al Reginei Elizabetha, încă nerevocat, prin care se dispunea ca or cine va mânca, fără o scutire specială, carne Vinerea și Sîmbăta, să plătească o amendă de douăzeci de shillingi sau să stea o lună la închisoare. Nu numai

¹⁾ Daniel O'Connell.

că Asociația Catolică nu a fost desființată, dar încă puterea ei nu fusese suspendată o singură zi; ea înflori și ajunsese puternică sub legea ce fusese făcută spre a o nimici. Alegerile din 1826, alegerea din Clare cu două ani mai târziu, dovedii nebunia aceloră cari își închipuiesc că națiunile se guvernează cu ceară roșie și pergament; și, în cele din urmă, la încheierea anului 1828, guvernul avea înainte-și numai o alternativă: concesiunea sau războiul civil. Domnule Președinte, eu cred cu tărie că, dacă poporul englez va pierde or ce speranță de a face să isbutească billul de reformă prin mijloacele constituționale, el va începe îndată să facă guvernului acela-și fel de rezistență care s'a făcut fostului guvern, acum trei ani, de către poporul din Irlanda; o rezistență care nu va ajunge cu nici un chip rebeliune; o rezistență care rare ori se va urca pînă la o crimă definitivă de lege; dar cu toate acestea o rezistență care va fi de ajuns ca să împiedice cursul justiției, să turbure continuarea industriei și să oprească grămădirea averii. Și nu este oare aceasta o primejdie de care trebuie să ne temem? Și nu este oare aceasta o primejdie pe care noi sîntem datorii să o înlăturăm cu toate mijloacele ce stau în puterea noastră? Și cine sînt aceia cari ne impută că cedăm intimidării? Cine sînt aceia cari afectează a vorbi cu dispreț de asociațiunii, de agitații și de întruniri publice? Chiar acele persoane cari, abia acum două ani, au jertfit în fața asociațiilor, și a agitatorilor, și a întrunirilor publice, vestita lor Constituție Protestantă, de și repețeauă într'una că ei vedeau relele Emancipării Catolice mai bine de cât or cînd. De sigur, de sigur, tonurile de îndemn care sună acum așa

de tare la urechile noastre, prind cu deosebire rău pe niște oameni a căror glorie de căpetenie este că s'au plecat pînă la pămînt înaintea unui popor pe care politica lor l-a împins pînă la furie ; pe niște oameni al căror moment mai mîndru din viața lor a fost acela în care s'au arătat cu caracterul de persecutori, prefăcuți de frică în toleranți. Aū oare de gînd să se indemnizeze călcînd în picioare poporul din Anglia de umiliațiunea spaîmei ce 'i a coprins în fața poporului din Irlanda ? Dacă este așa, apoi se înșală. Casul Irlandei, de și puternic, nu era nici de cum așa de puternic ca acela cu care avem a face acum. Guvernul, în lupta lui contra Catolicilor din Irlanda, avea Britania la spatele lui. Pe cine va avea la spate în lupta contra reformatoților din Marea Britanie ? Eū cunosc numai două căi pe cari societățile pot fi guvernate în permanență : opinia publică și sabia. Un guvern care are la ordinele sale armatele, flotele și veniturile Mării Britanii, poate ținea în frâu Irlanda cu sabia. Așa a ținut Oliver Cromwell Irlanda ; așa a ținut-o William III ; așa a ținut-o Pitt. Dar să guverneză Marea Britanie cu sabia ! O idee așa de nesănătoasă n'a trecut, voiū îndrăzni a zice, prin capul nici unui bărbat public din vre-un partid ; și, dacă cine-va ar fi destul de smintit să facă o asemenea încercare, va găsi, înainte de a trece trei zile, că nu este sabie mai bună de cît cea făurită din fiare de plug. Dar, dacă nu prin sabie, cum se poate guverna țara ? Înțeleg cum se ține pacea la New-York : cu învoirea și sprijinul poporului. Înțeleg de asemenea cum se ține pacea la Milan : cu baionetele soldaților Austriaci. Dar cum se poate ținea pacea cînd nu ai nici asentimentul popo-

rului nici forța militară, cum se poate ținea pacea în Englitera de către un guvern care lucrează pe principiile opoziției actuale, nu înțeleg.

Este în adevăr o mare anomalie în raporturile dintre poporul englez și guvernul său. Instituțiile noastre său sînt foarte populare său nu sînt îndestul de populare. Poporul nu are destulă putere în facerea legilor; dar are destulă putere ca să împiedice executarea legilor după ce s'a făcut. Legislatura este mai-mai cu totul aristocratică; mecanismul prin care decretele legislaturei sînt aduse la îndeplinire este mai-mai cu totul popular; și de aceea vedem neconținut toată puterea care trebuia să execute legea, întrebuintată a contracara legea. Așa, de exemplu, cu un cod criminal care împingea rigorile sale pînă la cea din urmă atrocitate, avem o judicatură criminală care adesea împinge moliciunea pînă la marginea sperjuriului. Legea noastră asupra pamfletelor este cea mai absurd severă din câte a existat vr'o dată; așa de absurd severă în cât, dacă s'ar fi aplicat întocmai, ar fi fost mult mai apăsătoare de cât censura. Și cu toate acestea, cu această lege severă asupra pamfletelor, noi avem o presă care în faptă este liberă ca aerul. În 1819, Miniștrii se plînseră de alarmanta creștere a publicațiilor sedițioase și impii. Ei propuseră un bill de mare asprime spre a opri creșterea răului; și făcură să treacă acest bill. Se decretă că autorul unui libel sedițios putea, în cas de recidivă, să fie exilat, și, dacă se va întoarce din exil, să fie deportat. De câte ori s'a pus în practică această lege? Nici o dată. În anul trecut am desființat-o; dar ea era de mult moartă, său mai bine se născuse moartă. Ea căzuse în desuetudine înainte de ce *Le Roi le*

*veut*¹⁾ se pronunțase asupra ei. Căci toate efectele ce ea a produs se puteau dobândi prin Codul Napoleon sau prin colecția de legi a Engletereii. Și pentru ce guvernul, după ce solicitase și 'și procurase o armă așa de ascuțită și așa de grea, o atîrnase numai de cât și o lăsase să ruginească. Era oare mai puțină sedițiune, erau oare mai puține libele, după trecerea Actului de cât înaintea lui? Domnule Președinte, chiar anul următor era anul 1820, anul Billului de Represiuni și Pedepse²⁾ contra reginei Carolina, anul în care spiritul public era foarte întăritat, anul când presa publică era foarte injurioasă. De ce Miniștrii nu se serviră atunci de noua lege? Pentru că nu îndrăzneau, pentru că nu puteau. Ei au obținut legea ușor; pentru că, spre a o obține, aveau a face cu un parlament ascultător. Dar n'au putut-o executa, pentru că, spre a o executa, trebuiau să aibă a face cu un popor refractar. Iată exemple de greutatea ce se ivesc întru îndeplinirea legii, când poporul este înclinat a se împotrivi guvernanților. Marea anomalie, sau, ca să mă exprim mai nemerit, marele rău pe care l-am descris, s'ar putea, crez, înlătura cu billul de reformă. Acest bill va stabili armonia între popor și legislatură. El va da, în facerea legilor, o bună parte acelora, fără cooperațiunea căroră legile sînt numai hârtie stricată. Sub un sistem reformat nu vom vedea, precum am văzut adesea, națiunea abrogând Actele Parlamentului cu

1) Formula de promulgare a legilor în Anglittera.

2) *Bill of Pains and Penalties*. Sub acest nume se înțelege în Anglittera o lege penală îndreptată contra unei persoane anume. Legea la care Macaulay se referă aci, este legea care dispunea ca regina Carolina să piarză titlul, drepturile și privilegiile de regină a Angliei, și căsătoria ei cu regele să fie considerată ca desfăcută.

aceea-și autoritate cu care noi și Lorziile le facem să treacă. Precum crez că billul de reformă va produce această concordie bine cuvântată și mântuitoare, tot așa mă tem că respingerea billului de reformă, dacă această respingere trebuie considerată ca finală, va agrava răul pe care l-am descris, dându'i o întindere fără precedent, înfricoșată. La toate legile ce vor trece pentru sporirea impozitelor, sau pentru preîntâmpinarea sedițiunii, poporul va opune acela-și fel de rezistență cu care a isbutit a îndulci, aș putea zice a abroga, legea asupra libelelor. Vor fi așa de mulți delinquenți în cât guvernul nu va ști în contra cui să-și îndrepteze loviturile. Fie-care delinquent va avea așa de mulți complici și apărători, în cât lovitura nu 'și va ajunge nici o dată scopul. Veto al poporului, un Veto pronunțat într'o formă nu așa de regulată ca al Tribunalilor Români, dar tot așa de eficace ca al Tribunalilor Români spre a împedica măsurile publice, va întâmpina pe guvern în fie care ocaziune. Administrația nu va fi în stare să păstreze ordinea în lăuntru, sau să ție sus onoarea națiunii în afară; și, în cele din urmă, oameni cari acum sînt moderați, cari acum se gîndesc cu groază la revoluțiune, vor începe să dorească ca această agonie înceată a statului să se sfirșească cu o criză feroasă, acută, hotăritoare.

Este un mijloc de a scăpa de aceste nenorociri? Eu crez că este. Crez că, de ne vom face datoria, de vom da poporului cuvînt de a crede că împlinirea dorințelor lui este numai amînată, de vom declara aderența noastră nemișorată la billul de reformă, și hotărîrea noastră de a nu sprijini nici un Ministeriū care nu va spijini acest bill, vom abate înfricoșatele nenorociri

cari amenință țara. Este de temut ca nu cum va, în această împrejurare critică, oameni de mai mult zel de cât înțelepciune să nu dobândească o influență fatală asupra spiritului public. Cu acești oameni se vor uni alții, cari nu aū nici zel nici înțelepciune, capete seci în politică, drojdiile societății, cari, în timpuri de agitație violentă, se ridică din fund la suprafață, și cari, în timpuri liniștite, cad din nou de la suprafață la locul lor firesc, în fund. Pentru acești oameni nu este nimic așa de odios ca perspectiva unei împăcăciuni între ordinele din stat. O criză ca aceea care întristează și îngrijaște pe fie care cetățean onest, pe ei îi umple de bucurie și de o speranță detestabilă. Și cum e posibil ca asemenea oameni, meniți prin natura și educația lor a fi un obiect de dispreț, să poată inspira spaîmă? Cum e cu putință ca asemenea oameni, lipsiți de talente și de instrucțiunea trebuincioasă pentru a conduce o adunare de mahala, să fie câte o dată primejdioși pentru imperii mari? Secretul puterii lor stă în nepăsarea saū lipsa de bună-credință a acelor cari ar trebui să iea cârma în satisfacerea nemulțumirilor publice. Toată istoria precupeților în se-dițiuni se coprinde în această frumoasă fabulă ebraică, pe care am citit-o cu toții în cartea Judecătorilor. Arborii s'aū întrunit ca să aleagă un rege. Vița, smochinul și măslinul aū declinat această onoare. Atunci suveranitatea pădurii a trecut la mărăcine; atunci de la acest arbust josnic și vătămător a pornit focul care a mistuit cedrii Libanului ¹⁾. Să învățăm minte din această fabulă. Dacă ne temem de Uniunii Politice și de Aso-

¹⁾ Judecătorii, IX, 8—16.

ciațiunii de Reformă, să facem ca Adunarea Comunelor să fie punctul principal de unire politică; faceți ca Adunarea Comunelor să fie marea Asociație de Reformă. Dacă ne temem ca poporul să nu încerce a 'și împlini dorințele prin mijloace nelegale, să 'l asigurăm în mod solemn că ne vom folosi în cauza sa de toate înaltele și vechile noastre privilegii, așa de des biruitoare în toate conflictele noastre cu tirania; acele privilegii pe cari strămoșii noștri nu le au invocat în deșert, în ziua când un rege de rea credință ¹⁾ umplu Camera noastră cu garzii săi, se așază, Domnule Președinte, pe scaunul d-le, și văzu pe predecesorul d-le îngenuchiând pe parchet înaintea sa ²⁾. Constituția Engliterei, mulțumită lui Dumnezeu, nu este una din acele constituții care a trecut prin toate reparațiile, și care, pentru binele public, trebuie numai de cât dărîmată. Ea are o parte putredă; dar are și o parte sănătoasă și prețioasă. Ea are nevoie de purificație; dar coprinde în sine mijloacele prin cari se poate realiza această purificație. Citim că în vremile vechi, când servi erau împinși la revoltă de înpilare, când castelele nobilimii erau arse și dărîmate, când magazinele Londrei erau prădate, când o sută de mii de insurgenți se arătară armați la Blackheath ³⁾, când un omor odios făptuit în prezența lor întăritase patimele lor pînă la turbare, când ei căutați în toate părțile un căpitan ca să urmeze și să răsbune pe acela pe care îl perduseră, tocmai atunci, înainte de a se putea

¹⁾ Carol I Stuart.

²⁾ Vezi Guizot *Histoire de Charles I*, vol. I p. 324 sqq. — Macaulay *Critical and historical Essays*, vol. II, p. 64 (*Lord Nugent's Memorial of Hampden*.) — *The student's Hume*, p. 389 sq.

³⁾ Câmpie și loc de joc la sud-est de Londra, la sud de Greenwich Parc, cu care se atinge, așezată pe un loc înalt și înconjurată de numeroase ville.

pune în fruntea lor Hob Miller, său Tom Carter, său Jack Straw, regele veni călare înaintea lor și strigă: «Eū voiū fi căpitanul vostru!», și de o dată mulțimea înfuriată puse jos armele, se supuse conducerii lui, se înprăștiă la comanda lui ¹⁾. Compatrioții noștri, mă tem, sînt în acest moment foarte dispuși a pleca o urechie lesne crezătoare impostorilor egoiști. Să le zicem dar: «Noi sîntem leaderii voștri; noi, Camera voastră a Comunelor; noi, interpreții constituționali ai dorințelor voștre; noi, reprezentanții celor patru-zeci de comitate englezești, aleși orașelor voastre celor mai mari. Puterea noastră legală va fi cu tărie exercitată pînă la cea din urmă extremitate în cauza voastră; și puterea noastră legală este așa că, dacă va fi exercitată cu tărie în cauza voastră, va trebui în cele din urmă să învingă». Este interesul și datoria noastră să luăm acest ton. Inprejurările nu sufer nici o amânare. Este vr'unul între noi care se nu privească cu o îngrijare încordată la viitoarele știri ce ne pot sosi din cele mai depărtate părți ale regatului? Chiar pe cînd vorbesc, momentele trec, irevocabilele momente ce poartă într'însele destinele unui mare popor. Țara este în primejdie; ea poate

¹⁾ Sub domnia lui Richard II, cu ocazia unui impozit de un shilling asupra or cărei persoane, de or ce sex, de la 15 anî în sus, se răsculă populația din mai multe comitate sub conducerea lui Wat Tyler, a lui Jack Straw, Jack Carter și Jack Miller, la 1381; săvîrși mai multe acte de cruzime contra proprietarilor și nobilimii, și ucise mai mulți demnitari. Intr'o întîlnire ce Tyler, unul din capiî răsculaților, avuse cu regele Richard II, regele, neputînd suferi insolența lui Tyler, trase sabia și-l ucise. Atunci regele, temîndu-se ca nu cum va soții lui Tyler, cari asistaseră la acest omor, să nu sară asupra lui, eși înaintea lor și le zise: «Ce fel! amicii mei; vreți să uciideți pe regele vostru? Vă pare rău că ați pierdut pe șeful vostru? Urmați-mă; eū sînt regele vostru; eū voiū fi căpetenia voastră». Și răsculații ascultară. În urmă mulți dintre dînșii aū fost uciși.

fi scăpată; noi o putem scăpa; acesta este drumul; acesta este timpul. În mâinile noastre ținem soarta unui mare bine și a unui mare rău, soarta vieții și a morții statului. Fie ca rezultatul deliberațiilor noastre să dea liniștea și prosperitatea acestei nobile țări, care are dreptul la toată dragostea noastră și pentru mântuirea căreia sîntem răspunzătoare către conștiința noastră, către memoria generațiilor viitoare, către Judecătorul tutulor inimelor!

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 16 Decembre 1831.

Semnele timpului au devenit amenințătoare. Opozițiunea Camerei Lorzilor a întăritat poporul, partidul radical crede că a venit timpul său și face agitații violente; se formează societăți în cari se cere desființarea tuturilor privilegiilor nobiliare și dreptul de vot cu scrutin secret pentru or cine; Miniștrii sînt tractați de trădători, episcopi sînt blestemați; în Bristol se naște o răscoală care trebuie înăbușită cu armele; în mai multe comitate se fac dese tumulturi, se săvîrșesc acte de violență și jafuri. Pe de altă parte, Miniștrii isbutesc a se înțelege cu torii moderați.

La 20 Octobree 1831, parlamentul se amânase, pentru ca să se re-deschiză la 6 Decembre acela-și an. La 12 Decembre, Lord John Russell propuse al treilea proiect de reformă, care, păstrînd principiul fundamental, lățirea dreptului electoral, făcea concesiile însemnate adversarilor celor două proiecte de mai înainte. Cu toate acestea torii se declarară și contra acestui proiect cu violența de mai înainte și profitară de agitația ce domnea în țară ca să acuse pe whigii că ei, cari în parlament au fost nevoiți să fie mai moderați, se declară afară dintr'însul partizanii ai ideilor extreme. O asemenea imputare i se făcu și lui Macaulay de către Lord Mahon, care comunică Adunării că a văzut o scrisoare îndreptată către «alegătorii embrionari» din Leeds—, acest oraș nu avea încă dreptul de a fi reprezentat—, care scrisoare era subsemnată «Thomas Babington Macaulay» și în care autorul se declara pentru votul secret. Lord Mahon profită de această împrejurare ca să tragă concluzia că Macaulay, de și vorbește de «descreierați radicali, pe cari băieții îi arată cu degetul pe stradă», face însu-și parte din partidul radical. Inceputul discursului de mai jos se rapoartă la acele cuvinte ale Lordului Mahon. Acest discurs s'a pronunțat la a doua citire a billului celui mai nou de reformă—; cea d'antăiu citire s'a făcut la 12 Decembre fără înpotrivire.

Vineri, la 16 Decembre 1831, Lord Althorpe propuse a se citi a doua oară billul pentru îmbunătățirea reprezentațiunii poporului din Anglittera și Wales. Lord Porchester propuse un amendament ca billul să se citească a doua oară peste șase luni. Desbaterea ținu pînă după miezul nopții și apoi se amână pînă la 12 ore din zi. Camera nu procedă la vot de cât tocmai în noaptea de Sâmbătă spre Duminică la unu după miezul nopții. Amendamentul a fost respins cu o majoritate de 324 contra 162; și moțiunea primitivă a trecut. Ur. mătorul discurs a fost pronunțat în ântâia noapte a desba'terii.

Pot asigura pe nobilul meu amic¹⁾, pentru care păstrez simțiminte de respect și bună-voință pe cari nici o deosebire politică, sînt încredințat, nu le va turbura vr'o dată, că observațiile d-sale nu 'mă aũ pricinuit nici o supărare, de cât numai mîhnirea ce în adevăr simț de a fi nevoit să zic câte-va cuvinte despre mine. Aceste cuvinte vor fi foarte puține; știu cât de nepopular este egoismul în această Cameră. Nobilul meu amic zice că, în desbaterile din Martie trecut, m'am declarat contra votului secret, și că după aceea m'am retractat, ca să câștig popularitatea locuitorilor din Leeds. Nobilul meu amic se înșeală cu desăvîrșire. N'am zis nici o dată, în nici o desbatere, că sint contra votului secret. Cuvîntul «vot secret» n'a eșit din gura mea în această Cameră. Am păstrat o strictă tăcere în această privință pentru două motive: ântâi pentru că părerile mele aũ fost, pînă foarte târziu, nehotărîte; și al douilea, pentru că știam că agitația acestei cestiuni, — o cestiune a cărei importanță mi se pare că a fost foarte exagerată —, va împărți pe aceia de a căror fermă și cordială unire atîrnă siguranța imperiului. Nobilul meu amic a profitat de această ocașiune ca să respunză la un discurs pe care l-am pro-

1) Lord Mahon, 1805—1875, bărbat de stat din partidul tory; a scris mai multe opere istorice de valoare.

nunțat în Octobrie trecut. Doctrina pe care o susțineam era, după d-sa, foarte necumpătată și primejdioasă. Acum, Domnule Președinte, se întemplă, ceea este destul de curios, că nobilul meu amic a exprimat, în discursul d-sale din astă noapte, tocmai acea doctrină, în niște terminii așa de aproape asemănați cu ai mei, în cât mai-mai aş putea să-l acuz de plagiat. Am zis că legile nu au nici o putere prin ele înse-le, și că, dacă nu vor fi sprijinite de opinia publică, ele sînt numai o literă moartă. Nobilul Lord a zis tocmai acela-și lucru astă-noapte. «Păstrați vechia constituție, a exclamat d-sa; pentru-că, or-cari ar fi defectele ei în teorie, ea are din venerația publică mai mult de cât va avea noua d-v. constituție; și nici o lege nu are o putere eficientă, de nu va avea venerațiunea publică». Eă am zis că legile sunt prin ele înse-le numai ceară roșie și pergament; și am fost numit de opoziție incendiar. Nobilul Lord a zis astă-noapte că legile sînt prin ele înse-le numai cerneală și pergament; și tot acele persoane cari pe mine m'aă injuriat, l-aă aplaudat pe d-sa cu entusiasm. Nu pot nici de cum înțelege cum o doctrină care în gura d-sale este adevărată și constituțională, poate fi într'a mea falsă și revoluționară.

Dar, Domnule Președinte, este timp să vorbesc despre cestiunea cea importantă ce se află înaintea noastră. Voiă da de sigur sprijinul meu cel mai puternic acestui bill în toate fazele sale; și, făcënd ast-fel, sînt încredințat că voiă lucra în strictă conformitate cu rezoluțiunea prin care această Cameră, către închiderea sesiunii trecute, a declarat adesiunea sa nestrămutată la principiile și dispozițiile fundamentale ale ântâiului bill de reformă. Toate acele principii, toate acele

dispozițiunii fundamentale, le găsec în măsura de față. In amănunte, sînt fără îndoială schimbări însemnate. Foarte multe din schimbări mi se par înbunătățiri ; și chiar acele schimbări pe cari nu le pot considera în ele înse-le ca înbunătățiri, vor fi totu-și foarte folositoare, dacă efectele lor vor fi de a concilia pe adversari și de a înlesni regularea unei cesțiuni care, în interesul ordinei, în interesul păcii, în interesul comerțului, ar trebui să fie hotărîtă nu numai într'un mod satisfăcător, ci și grabnic. Ni s'a zis, Domnule Președinte, că dacă vom declara că acest bill este mai bun de cât cel precedent, retractăm toate doctrinele pe cari le-am susținut în cursul sesiunii expirate ; cântăm palinodia noastră ; recunoaștem că suntem fericiți că am scăpat de dînsul ; recunoaștem că purtarea noastră a meritat muștrare ; recunoaștem că partidul care este în minoritate în această Cameră și, din nenorocire pentru țară, în majoritate în cea-l-altă Cameră, a scăpat țara de o mare calamitate. Domnule Președinte, chiar dacă aceste acuzări ar fi întemeiate, sînt oameni cari au fost împedicați de prudență, dacă nu de mărînimie, de a le aduce în Cameră. Imi aduc aminte de o opozițiune care a luat un drum cu totul deosebit. Imi aduc aminte de o opozițiune care, pe cînd era esclusă de la putere, inocula guvernului toate doctrinele sale ; care, după o muncă îndelungată și multe sacrificii, spre a realiza înbunătățiri în deosebitele părți ale sistemului nostru politic și comercial, vèzu pe alții apropiîndu-și onărea acestor înbunătățiri. Dar membrii acelei opozițiuni aveau, crez, o dorință sinceră de a spori binele public. De aceea ei nu înălțară nici un strigăt de triumf pentru retractarea proseliților lor. Ei se bucurară, dar nu cu

o bucurie negeneroasă, când principiile lor asupra comerțului, jurisprudenței, politice externe, a libertății religioase, deveniră principiile guvernului. Ei erau mulțumiți că acela care veni în tovărășia lor la ceasul al un-spre-zecelea luă o parte de răsplată cu mult mai mare de cât aceia cari suportaseră povara și arșița zilei. In anul 1828, un singur vot al acestei Camere schimbă întreaga politică a guvernului față cu Actele de Test și de Corporație. Nobilul meu amic, Tesaurarul Trupelor, ședea atunci în locul unde șade acum prea onorabilul Baronet, reprezentantul de Tamworth ¹⁾. Nu-mi aduc aminte ca, în momentul când prea onorabilul Baronet anunță schimbarea sa de plan, nobilul meu amic să fi sărit în sus ca să vorbească de palinodii, să fi făcut elogiul înțelepciunii și virtuții whigilor, și să fi luat în rîs pe noii săi coajutori. In adevăr, nu știu dacă membrii fostei opozițiuni nu aū dus indulgența lor prea departe; dacă nu aū suferit prea ușor ca reputațiunea lui Grattan și Romilly să treacă la pretendenți mai puțin meritoși; dacă ei nu s'aū prea grăbit, în bucuria cu care salutaū târzia și comoda căință a convertiților lor, de a acorda o amnistie generală pentru greșeli și nesincerități de ani. Dacă ar fi adevărat că noi ne am retractat, acesta ar fi trebuit să fie nu un motiv de încredințare din partea unor oameni pe cari posteritatea 'i va pomeni numai pentru retractările lor. Dar în realitate noi nu am retractat nimic. Nu avem nimic de retractat. Noi sprijinim acest bill. Este posibil ca noi să credem acet bill mai bun de cât ce l-a precedat. Dar sîntem oare pentru aceasta ținută a admite că nu

¹⁾ Sir Robert Peel.

aveam dreptate, că opozițiunea avea dreptate, că Adu-narea Lorzilor a conferit o mare bine-facere națiunii? Noi vedeam — cine nu vedea? — mari defecte în primul bill. Dar n'am mai văzut alt-ceva? Nu este amânarea un rău? Nu este oare rău ca inima unui mare popor să fie amărită din cauza unei speranțe amânate?

Mărturisim că multe din schimbările ce s'aũ făcut sînt înbunătățiri. Dar noi credem că ar fi fost mult mai bine pentru țară să fi avut billul precedent, cu toate defec-tele lui, de cât billul actual, cu toate înbunătățirile lui. Gândul de pe urmă, zice proverbul, este cel mai bun; dar sînt înprejurări critice cari nu admit al douilea gând. După toată probabilitatea, n'a fost nici o dată lege care să nu fi putut fi înbunătățită prin amâ-nare. Dar aũ fost multe casuri în cari ar fi fost mai multă pagubă în amânare de cât folos în amenda-mente. Ântâiul bill, or cât de inferior ar fi putut fi în amênuntele sale față cu billul present, era totu-și cu mult superior billului present în aceasta că era cel d'ântâiũ. Dacă ântâiul bill ar fi trecut, ar fi pro-dus, crez cu tărie, o deplină reconciliație între aris-tocrație și popor. Dorința și rugăciunea mea cea mai fierbinte este ca billul present să poată produce acest efect bine-cuvântat; dar nu pot zice că speranțele mele sînt tot așa de vii ca la începutul sesiunii trecute. Mă tem că decisiunea Camerei Lorzilor a escitat în spiritul public simțiminte de nemulțumire cari nu se vor potoli repede. «Atunci de ce voiți să legiferați în grabă, ni se zice? Voiți să legiferați în timpuri de mare escitație asupra unei materii de o însemnă-tate așa de înaltă?» Da, Domule Președinte, voiũ să

legiferez ; și dacă această pripă și ațîtare ar fi dat naștere la niște urmări rele, aș fi aruncat răspunderea asupra aceloră cari, pe când nu era nevoie de nici o pripă, pe când nu exista nici o ațîtare, refuzău de a auzi vorbindu-se de un proiect de reformă ; ba ce e mai mult, făceaū un argument contra reformei din faptul că spiritul public nu era ațîtat. Când se țineaū puține întruniri, când ni se trimiteaū puține petițiuni, acești politiciani ziceaū : «Voiți să schimbați o constituție de care poporul este pe deplin mulțumit?» Și acum, când regatul este frământat de la o margine la cea-l-altă de cestiunea reformei, acelea-și persoane ne zic : «Voiți să schimbați sistemul reprezentativ în niște timpuri așa de agitate?» Jumătate din logica unui rău guvern se află în această dilemă sofistică : dacă poporul se agită, nu merită libertate ; dacă este liniștit, nu are nevoie de libertate.

Mărturisesc că o legislațiune pripită este un rău. Mărturisesc că se pot ridica mari obiecțiuni contra legislației în timpuri turbure. Dar reformatorii sînt zoriți să legifereze repede, pentru că fanaticii nu vor să legifereze de timpuriū. Reformatorii sînt zoriți să legifereze în timpuri de ațîtare, pentru că fanaticii nu vor să legifereze în timpuri de liniște. Dacă acum zece ani, ba chiar acum numai doui ani, ar fi fost în fruntea afacerilor oameni cari înțelegeaū semnele timpului și temperamentul națiunii, nu am fi fost siliți să ne grăbim acum. Dacă ne lipsește acum timpul, este pentru că d-lor l-aū pierdut înainte. Dacă d-lor ar fi reformat treptat, am fi reformat și noi treptat ; dar noi sîntem siliți a ne mișca repede, fiind-că d-lor nu s'aū mișcat de loc.

De și admit, Domnule Președinte, că acest bill este în amănuntele lui superior billului precedent, totu-și trebuie să spun că cele mai bune părți ale acestui bill, acele părți în considerația cărora îl susțiu cu deosebire, acele părți în considerația cărora l-aș fi susținut, or cât de imperfecte ar fi fost amănuntele lui, sînt părți pe cari le are comune cu billul precedent. El nimiceste influența a tot-puternică a câtor-va inși în alegeri; acordă marelui corp al claselor de mijloc o parte în guvern, și coprinde dispozițiuni cari, pe cât înțeleg eu, vor micșora mult speșele alegerilor.

Cu privire la speșele în alegeri voi zice câte-va cuvinte, pentru că această parte a subiectului n'a priimit, crez, atențiunea ce merită. Or de câte ori se atacă burgurile putrede, oponenții reformei produc o lungă listă de bărbați eminenți cari aũ reprezentat aceste burguri, și cari, ne zic d-lor, n'ar fi luat parte la afacerile publice fără aceste burguri. Domnule Președinte, sper că nimeni nu va susținea că un corp electoral mare este propriu a preferi bărbați ignoranți și necapabili înaintea unor bărbați instruiți și capabili. Or ce obiecțiuni s'ar aduce instituțiilor democratice, nici o dată, crez, nu s'a ridicat indoiiala că aceste instituții nu sînt favorabile desvoltării talentelor. Putem preferi constituția Spartei înaintea constituției Athenei, sau constituția Veneției înaintea constituției Florenței; dar nimeni nu va tăgădui că Athena a produs mai mulți oameni mari de cât Sparta, sau că Florența a produs mai mulți oameni mari de cât Veneția. Dar să viũ mai aproape la noi. Cele cincî mai mari orașe englezești cari aũ acum dreptul de a alege doui reprezentanți prin alegere populară, sînt

Westminster, Southwark, Liverpool, Bristol și Norwich. Să vedem ce reprezentanți au trimis aceste localități în parlament. Nu voi vorbi de cei vii, de și între dînșii sînt cîte-va din cele mai distinse ornamente ale Camerii. Mă voi mărgini la morți. Intre alți mulți membrii respectabili și folositori ai parlamentului, pe cari 'i au trimis aceste orașe, în cursul expiratei jumătăți de veac, găsesc pe Burke, Fox, Sheridan, Windham, Tierney, Sir Samuel Romilly, Canning, Huskisson. Aceștia sînt opt din cei mai iluștri leaderi ai generației trecute. Pitt este, poate, singura persoană vrednică de a fi a nouălea după ei. Este, de sigur, o împrejurare vrednică de notat că, dintre cei nouă mai distinși membri ai Camerei Comunelor cari au murit în cei din urmă patru-zeci de ani, opt au fost aleși în parlament de cele cinci mai mari orașe reprezentate. De aceea sînt autorizat a zice că marile corpuri electorale sînt tot așa de competente a discerne meritul, și tot așa de mult dispuse a răsplăti meritul, ca și proprietarii burgurilor. Este adevărat că unii din distinșii bărbați de stat pe cari 'i am numit nu ar fi fost nici o dată cunoscuți de marile corpuri electorale, dacă n'ar fi fost numiți mai întăiu de burguri de nominațiune. Dar pentru ce? Numai pentru că speșele în lupta pentru ocuparea locurilor populare, sub sistemul actual, sînt ruinos de mari. Un om sărac nu poate să le facă; un om nepus la probă nu poate aștepta ca să plătească alegătorii lui pentru dînsul. Și acesta este argumentul cu care se apără sistemul nostru reprezentativ! Corupțiunea susține corupțiunea. Fie-care abus este un argument pentru alt abus. Trebuie să avem la Gatton un deputat ales de un

mare proprietar, pentru că avem risipă la Liverpool.

Domnule Președinte, aceste argumente mă conving nu că nu se cere nici o reformă, ci că se cere o reformă foarte adâncă și radicală. Dacă două rele servesc în unele privințe a se contrabalansa unul pe altul, acesta este un motiv nu ca să le păstrăm pe amândouă, ci ca să scăpăm de amândouă. Acum dv. închideți oamenilor de talent această intrare mare, nobilă ce li se cuvine, și care ar trebui să stea larg deschisă înaintea lor ; și în schimb le deschideți o intrare piezișă, scurtă și îngustă, în tot-d'auna întunecoasă, adesea murdară, prin care foarte adesea ei trec numai tîrîndu-se pe mâini și pe genuchi, și din care foarte adesea se ridică mînjiți de pete ce nu se mai spală nici o dată. Dar luați casul cel mai favorabil. Inchipuiți-vă că membrul care reprezintă un burg cu dreptul de a alege, datorește scaunul său unui bărbat de virtute și onoare, unui bărbat în al cărui serviciu se bucură de perfectă libertate, unui bărbat care s'ar crede degradat dacă i s'ar da o probă de grațitudine din partea protejatului său. Dar nu e nimic oare că un asemenea reprezentant intră în această Cameră purtând semnele, dacă nu simțimentul fiarelor servituții ? Nu e nimic oare că el nu poate vorbi de independența sa fără să provoace un suris ? Nu e nimic oare că el este considerat nu ca un reprezentant, ci ca un aventurar ? Iată ce face sistemul dv. pentru bărbații de geniu. El îi admite la puterea politică, însă nu cum ar fi admiși la putere sub niște instituții mai bune, cu fruntea sus, independenți, nepetați ; ci prin mijloace cari corup virtutea multora, și, pînă la oare care punct, micșorează autoritatea tuturilor. Se

poate oare imagina un sistem mai potrivit pentru a perverti principiul și a slăbi curagiul unor oameni meniți a fi gloria țerei lor? Și oare nu putem cita nici un cas în care acest sistem a făcut pe niște asemenea oameni nefolositori, sau mai rău de cât nefolositori țerii, pentru care talentele lor erau o podoabă, și cari ar fi putut, în împrejurări mai fericite, să fie mântuirea ei? Ariel, frumosul și blândul Ariel, împlinind porunca odiosului și reu-voitorului Sycorax, este un tip slab de geniū robit de fermecile, și întrebuițat la munca silnică, a corupțiunii. —

«Un spirit prea delicat

Spre a împlini asemenea porunci pământești și odioase!».

Nu putem face un serviciū mai mare bărbaților de merit real de cât desființând ceea ce s'a numit refugiul lor, și care în faptă a fost temnița lor; luând de asupra lor patronagiul celor mari și dându-le în locu-i respectul și încrederea poporului. Billul ce avem înaintea noastră va produce, crez, acest efect fericit. El înlesnește dobândirea voturilor, reduce cheltuielile legale pentru funcționari; scurtează operația votului, mai pre sus de toate iea privilegiul isbânzei în alegeri de la aceia cari se alegeau cu bani. Nu este ușor a se calcula precis în ce proporție aceste alegeri vor micșora cheltuielile alegerilor. Cu toate acestea eu am încercat a culege câte-va informații asupra acestui punct. Am făcut apel la un gentleman cu mare experiență în afaceri de felul acesta, un gentleman care, în ultimele trei alegeri generale, manipula finanțele partidului popular în unul din cele mai mari burguri ale

1) Versuri din comedia lui Shakespeare «The Tempest», Act. I, scena II.

regatului. D-sa 'mi a spus că la alegerea generală din 1826, în lupta electorală pentru voturile acestui burg, cheltuielile candidatului popular s'a răidicat la opt-sprezece mii de lire sterling ¹⁾; și că, după cel mai bun calcul ce se poate face acum, cheltuielile electorale pentru dobândirea voturilor acestui burg, sub sistemul reformat, se răidică la a zecea parte din această sumă. În nouile corpuri electorale nu s'a mai păstrat nici unul din vechile drepturi. De aceea în aceste corpuri cheltuielile unei alegeri vor fi și mai mici. Eū crez cu tărie că va fi cu puțință să se aleagă cine-va la Manchester cu cheltuieli mai mici de cât cu prețul curent al burgului Old Sarum.

Domnule Președinte, de la începutul acestor desbateri, am sprijinit reforma pentru două motive: întâiū pentru că o crez că este bună în sine; și al doilea pentru că crez că primejdia de a o împiedica este așa de mare în cât, chiar dacă ea ar fi un rău, ar fi cel mai mic din două rele. Pericolele țerei nu s'aū micșorat nici de cum. Eū crez că ele aū crescut mult. Este imposibil să tăgăduim că ceea ce s'a întâmplat cu cele mai multe cesiuni mari cari aū împărțit omenirea nu s'a întâmplat și cu billul de reformă. Or unde sint în joc interese mari, este și multă escitare; și or unde este multă escitare, este și câte o extravaganță. Aceea-și mare mișcare a spiritului omenesc care a produs reforma religioasă, a produs și nebuniile și crimele Anabapțiștilor. Acela-și spirit care s'a împotrivit la Taxa Navilor și a desființat Camera Stelată, a produs pe Nivelatori și pe oa-

¹⁾ Peste 450,000 lei.

menii Monarchiei a cincea¹⁾). Și ast-fel, nu se poate ta-gădui că oameni răi, cari au profitat de agitația produsă de cestiunea reformei, au propagat, și propagat cu oare care succes, doctrine incompatibile cu existența, nu zic a monarchiei, sau a aristocrației, ci cu existența or cărei legi, a or cărei ordinii, a or cărei proprietăți, a or cărei civilizațiunii, a tot ce ne face să ne deosebim de Mohawki²⁾ sau de Hotentoți. Nu ridic această acușatie contra claselor muncitoare cari au fost amăgite de aceste doctrine. Acestea sînt ceea ce le a făcut situația lor: ignorante din lipsa de timp liber spre a se instrui, irritable din cauza simțului ce au despre suferințele lor. Că ele au putut fi amăgite de afirmări nerușinate și de sofisme grosolane; că, suferind privațiunii crude, au dat o credință repede la făgăduieli de ușurare; că, neexaminând nici o dată natura și operația guvernului, ele așteaptă de la dînsul imposibilității; toate acestea sînt perfect naturale. Nici una din greșelile ce ele ar putea comite nu trebuie să ne facă a uita că, după toată probabilitatea, noi datorim numai accidentului situațiunii noastre că nu am căzut în erori similare. Puțini sînt între noi aceia cari nu știu din experiență că, chiar cu toate avantajele noastre de educație, suferința și durerea ne pot face foarte tânguitori și neraționali. De aceea nu trebuie să ne mirăm

¹⁾ *Fifth monarchy men*, sectă fanatică, care a apărut în Anglia pe timpul Republicei (1649—1660), a respins or ce domnie lumească, pe care voiau să o dea lui Christos care trebuia să se întoarcă și să întemeieze al Cincilea Imperiu. Pînă la arătarea lui Christos, lumea trebuia să fie administrată de un Consiliu de sfinți ales dintre dînsii. În an. 1657 ei anunțară o conjurație, care fu năbușită de Cromwell.

²⁾ Trib indigen din America de Nord, o dată foarte puternic, acum redus la câte-va sute de indivizi înprăștiați prin Canada superioară și la Nord de lacul Ontario.

dacă, precum zice proverbul Scoțian, «un sătul și un flă-mând pot vorbi rău între dinșii»; dacă logica bogatului care apără drepturile de proprietate pare foarte slabă săracului care 'și aude copiii țipând după pâine. Nu aduc, o repet, nici o acuzație contra claselor muncitoare. Nu le aş opri de la nimic care ar fi spre binele lor să-l poseadă. Vez cu plăcere că, prin dispozițiile billului de reformă, cei mai activi și mai cu vază dintre lucrătorii noștri vor fi admiși la o parte în guvernul statului. Dacă aş refuza claselor muncitoare acea parte mai mare de putere pe care au cerut-o uniă dintr'înșii, le aş refuza-o, pentru că sunt convins că, dându-le-o, aş spori suferințele lor. Admit că scopul guvernului este fericirea lor. Dar, dacă ele trebuie guvernate pentru fericirea lor, apoi nu trebuie guvernate după doctrinele ce au învățat de la inculții, incapabili și strâmții lor la minte lingușitori.

Dar, Domnule Președinte, faptul că asemenea doctrine au fost propagate în mijlocul mulțimii este un argument puternic în favoarea unei reforme grabnice și eficace. Faptul că guvernul este atacat, este un cuvânt pentru a face temeliile guvernului mai largi, și mai adânci, și mai solide. Faptul că proprietatea este atacată, este un cuvânt pentru a uni pe toți proprietarii la un loc într'un mănuchiū foarte tare. Faptul că agitația cestiunii de reformă a pus în poziție pe niște demagogi de nimic de a propaga ideile lor cu oare care succes, este un cuvânt pentru a lămuri în grabă cestiunea în singurul mod în care ea poate fi lămurită. Este greu, Domnule Președinte, să ne închipuim o priveriște mai alarmantă de cât priveriștea ce ni se înfățișează, când privim la cele două partide extreme din țară : sus, o o-

ligarchie îngustă ; jos, o mulțime infuriată ; de o parte, vițiile născute din putere ; de cea-l-altă, vițiile născute de miserie ; de o parte, o aversiune oarbă contra inbunătățirilor ; de cea-l-altă, strigăte nesocotite de destrucțiune ; un partid făcându-și o onoare din abuzul politic pe care îl identifică cu sfințenia proprietății ; cel alt partid strigând tare contra proprietății ca in contra unui abus politic. Amândouă aceste partide nu cunosc adevăratele lor interese. Să ne ferească Dumnezeu ca statul să ajungă vr'o dată pe mâinile lor, sau să experimenteze nenorocirile ce trebuie să resulte dintr'o ciocnire între dinsele ! Nu crez in posibilitatea unui eveniment așa de oribil ; căci între aceste două partide se află al treilea partid, infinit mai puternic de cât cele-l-alte două luate împreună, atacat de amândouă, defăimat de amândouă, însă merit, sint incredințat, a scăpa pe amândouă de urmările fatale ale propriei lor nebunii. La acest partid n'am incetat nici o dată, cu toate vicisitudinile afacerilor publice, de a privi cu incredere și cu mare speranță. Vorbesc de acel mare partid care a sprijinit cu zel și fără preget ântâiul bill de reformă, și care, nu mă indoesc, va sprijini al doilea bill de reformă cu un zel egal și cu o egală tenacitate. Acest partid este clasa de mijloc a Engliterei, cu floarea aristocrației în frunte, și cu floarea claselor muncitoare ca arriere-gardă. Acest mare partid 'și a luat pozițiunea neclintită între inimiții or cărei ordin și or cărei libertăți. El voește reforma, nu voește revoluția ; el voește să sfărîme abuzurile politice ; el nu va suferi ca drepturile proprietății să fie asaltate ; el va scăpa, fără voia lor, pe aceia cari au dat asalt la proprietate, din dreapta și din stânga, cu acușațiuni contradictorii ;

el va fi omul păcii între amândouă partidele; el va pune mâna d'asupra amândorora și nu va suferi să se sfîșie în bucăți uni pe alții. Pînă cînd acest mare partid va continua a fi nesfărîmat, precum este acum, nu voi părăsi speranța că această luptă mare va fi condusă, cu mijloace legale, la un sfîrșit fericit. Dar de aceasta sînt incredințat: că prin mijloace legale sau nelegale, la un sfîrșit fericit sau nefericit, această luptă trebuie să ajungă în grabă. Tot ce știu din istoria timpurilor trecute, toate observațiunile ce am fost în stare să fac asupra stăreii actuale a țării, m'a convins că a sosit timpul cînd o mare concesiune trebuie făcută democrației din Anglittera; că concesiunea dacă schimbarea în sine este bună sau rea, a devenit o concesiune secundară; că, bună sau rea, ea trebuie făcută; că o lege tot așa de puternică ca legea atracțiunii și a mișcării a decretat-o.

Știu bine că istoria, dacă o privim în porțiuni mici, se poate construi ast-fel în cât să ne dea un lucru, ce se poate interpreta în felurite chipuri ca un oracul Delphic. «Revoluțiunea franceză», zice un interpret, «a fost efectul concesiunii.»—«Nu», strigă altul; «revoluțiunea franceză a fost produsă de îndărătnicia unui guvern arbitrar.»—«Dacă nobilimea franceză», zice cel d'ântăi, «ar fi refuzat de a șede alături cu clasa a treia, ea n'ar fi fost nici o dată gonită din țara ei.»—«Ea n'ar fi fost nici o dată gonită din țara ei», răspunde cel-alt, «dacă ar fi priimit reformele propuse de Turgot». Aceste controverse nu pot fi nici o dată aduse la o dovadă decisivă, sau la o concludie mulțumitoare. Dar precum crez că istoria, cînd o privim în fragmente mici, nu probează nimic, tot așa crez că

ea este plină de învățăminte folositoare și prețioase când o considerăm în porțiuni mari, când coprim cu o singură privire întregul curs al vieții marilor societăți. Eu crez că este posibil să dobândim o cunoștință despre legile cari guvernează creșterea comunităților, și o înțelegere a efectelor produse de această creștere. Istoria Engliterei în particular este istoria unui guvern care a cedat, câte o dată în mod pacinic, altă dată după o luptă violentă, dar care a cedat regulat înaintea unei națiuni care înainta regulat. Legea asupra vânătorii, legile asupra șerbiei, puterea împilătoare a bisericei Romano-Catolice, puterea nu mai puțin împilătoare care, cât-va timp după reforma religioasă, a fost exercitată de Biserica Protestantă, prerogativele Coroanei, censura presei, au încetat una câte una. Abusurile sistemului reprezentativ cedează acum înaintea aceleia-și forțe iresistibile. A fost imposibil pentru Stuarti, și le ar fi fost imposibil, chiar de ar fi posedat energia lui Richelieu și toată puterea lui Mazarin, de a governa Englitera precum o guvernaseră Tudorii. A fost imposibil pentru Principii din Casa de Hanovra de a governa Englitera cum o guvernaseră Stuartii. Și tot așa de imposibil este să fie mult timp guvernată cum a fost sub cei patru principii din Casa de Hanovra. Zic imposibil. Crez că asupra marilor schimbări din lumea morală noi avem tot atât de puțină putere ca asupra marilor schimbări din lumea fizică. Noi nu putem opri timpul de a schimba împărțirea proprietății și a inteligenței, nu putem opri proprietatea și inteligența de a aspira la puterea politică, precum nu putem schimba cursul ano-timpurilor și fluxul mării. În pace sau în tumult, prin mijlocirea vechilor instituțiilor,

unde ele sunt flexibile, sau pe ruinele vechilor instituții, unde ele opun o rezistență nemlădioasă, marele mers al societății înaintează, și trebuie să înainteze. Slabele străduințe ale indivizilor de a se împotrivi se pierd și se nimicesc în impetuoasa mișcare ce împinge generațiile înainte. Aceia cari par că sînt conducătorii mișcării, sînt, în faptă, împinși mai repede înaintea ei; aceia cari încearcă să-i se împotrivescă, sînt doborîți și striviți de dînsa.

Fiind-că guvernauții nu dau destulă atenție fazelor acestei mari mișcări, fiind-că ei nu prețuiesc de ajuns forța ei, fiind-că nu cunosc legile ei, de aceea atâtea revoluțiuni violente și infricoșate au schimbat fața societății. Am auzit zicîndu-se de sute de ori în cursul acestor discuțiuni, am auzit zicîndu-se de repetite ori chiar în cursul acestei desbateri, că poporul englezesc este mult mai liber de cît or cînd, că guvernul este mai democratic de cît or cînd. Și acest fapt este invocat ca un argument contra reformei. Admit faptul; dar contest conclusia. Este un principiu care nu trebuie uitat nicî o dată, în discuțiuni ca aceasta, că națiunile se întărită pînă la turbare nu contra unui guvern absolut rău, ci relativ rău. Nu este de ajuns să ne uităm numai la forma de guvern. Trebuie să ne uităm și la starea spiritului public. Cel mai rău tiran căruia i s'a răsucit gâtul în Europa modernă, ar fi putut să treacă de un ideal de blîndețe în Persia sau Marocco. Supușii noștrii Indieni suportă cu răbdare monopolul sării. Noi am încercat a pune taxa timbrului, o taxă așa de ușoară în cît abia s'ar fi simțit, asupra mîndrilor urmași ai vechilor Puritani; și am pierdut un imperiu. Guvernul lui Ludovic XVI a fost de sigur

cu mult mai bun și mai blând de cât al lui Ludovic XIV ; cu toate acestea Ludovic XIV era admirat, ba chiar iubit, de către poporul său. Ludovic XVI muri pe eșafod. Pentru ce ? Pentru că, deși guvernul urcase multe trepte pe scara îmbunătățirilor, totu-și nu înaintase așa de repede ca națiunea. Priviți istoria noastră. Libertățile poporului au fost cel puțin tot așa de respectate de Carol I ca și de Enric VIII, de Iacob II ca și de Eduard VI. Dar putut-a aceasta sa scape coroana lui Iacob II ? Putut-a aceasta să scape capul lui Carol I ? Or cine cunoaște istoria războaielor noastre civile știe că toate aceste argumente ce se invoacă de oponenții billului de reformă ar fi putut fi invocate, și au fost în adevăr invocate, de nenorociții Stuarti. Raționamentul lui Carol, și al tutulor apărătorilor lui, era aceasta : — «Ce abuzuri suferă acum națiunea ? Ce a făcut Regele mai mult de cât Enric ? mai mult de cât Elizabetha ? Bucuratu-s'a oare poporul de mai multă libertate de cât acum ? Bucuratu-s'a chiar de o libertate egală ? » — Dar ce ar fi răspuns la asemenea argumente un consilier înțelept și onest, dacă regele Carol ar fi fost așa de fericit ca să aibă un asemenea consilier ? El ar fi zis : «Sire, recunosc că poporul n'a fost nici o dată mai liber de cât sub guvernul vostru. Recunosc că aceia cari vorbesc de restatornicirea vechiei constituțiuni a Angliterei se servesc de o expresiune improprie. Recunosc că s'a făcut o îmbunătățire continuă chiar în cursul anilor în cari mulți își închipuiesc că s'a făcut o deteriorațiune continuă. Dar, de și nu s'a făcut în guvern nici o schimbare în mai rău, s'a efectuat totu-și o schimbare în spiritul public, care produce exact acela-și efect ce s'ar fi produs de o schim-

bare în mai rău în guvern. Poate că această schimbare în spiritul public este de regretat. Dar ce e de făcut? Nu ne putem întoarce înapoi. Nu poți desface tot ce ai făcut opt-zeci de ani plini de evenimente. Nu poți transforma pe Englezii din 1640 în Englezi de la 1560. Poate că simpla lealitate a părinților noștri era de preferit spiritului examinator, scrutator, resistant care acum a mers departe. Poate că timpurile când oamenii plăteau cu bucurie benevolențele erau mai bune de cât acestea, când un gentleman se duce înaintea Camerei Tesaureriei ca să refuze a plăti douăzeci de shillingi¹). Și așa se poate ca copilăria să fie mai fericită de cât virilitatea, și virilitatea de cât bătrânețea. Dar Dumnezeu a întocmit ca bătrânețea să urmeze virilității, și virilitatea copilăriei. Tot așa și societățile își au legile lor de creștere. Cu cât puterea lor sporește, cu cât experiența lor devine mai extensivă, nu mai poți să îți ții înfășurați în scutice, să ai să dormi în leagăn, să ai să încânți cu jucării, să ai să sperii cu muma-pădurii și cu ființele fantastice ale copilăriei. Nu zic că sint mai buni sau mai fericiți de cât erau înainte; dar zic că ei nu mai sint ce erau, că nu mai poți să-ți faci ceea ce erau, și că nu poți în siguranță să-ți tractezi ca și cum ar continua a fi

¹) Chambers intentă cel d'ântăiū o acțiune contra Lordului Mayor care îl pusese la închisoare pentru că nu voise să plătească taxa năvilor (ship-money). Judecătorii îi respinseră plângerea. După dînsul John Hampden refuză de a plăti cei 20 de shillingi (25 lei), și afacerea ajunse înaintea Ministrului de Finanțe. După desbateri cari nu ținură mai puțin de șeasē luni, și în cari marea chestiune despre legalitatea acestei taxe a fost discutată cu mult talent, Hampden a fost condamnat cu o majoritate de șapte contra cinci. Însă, de și hotărîrea în formă a fost în favoarea regelui, în realitate ea a fost contra lui; pentru că refuzul lui Hampden a făcut perceperea taxei mai anevoioasă.

ceea ce erau». Acesta este sfatul pe care un înțelept și onest ministru l-ar fi dat lui Carol I. Acestea sînt principiile după cari ar fi trebuit să lucreze acest nefericit principe. Dar nu. El a voit să guverneze, nu zic rău, nu zic tiranicește; zic numai că a voit să guverneze pe oamenii secolului al 17-lea ca și cum ar fi fost oameni din secolul al 16-lea; și de aceea s'a întîmplat că toate talentele și toate virtuțile lui nu l-au scăpat de nepopularitate, de războiul civil, de închisoare, de judecată, de eșafod. Aceste lucruri sînt scrise pentru învățarea noastră de minte. Altă revoluțiune mare intelectuală s'a realizat; soarta ne a aruncat pe noi într'un timp analog, în multe privințe, cu timpul care a precedat imediat întrunirea Lungului Parlament. O schimbare s'a făcut în societate. Trebuie să se facă o schimbare corespondentă în guvern. Este în natura lucrurilor că noi nu sîntem, nu putem fi, ceea ce au fost părinții noștri. Noi nu mai sîntem ca oamenii de pe timpul războiului American, sau ca oamenii de pe timpul legilor de constringere, precum aceia cari strigașă «libertate» inprejurul trăsorei lui Carol I nu erau ca oamenii cari schimbașă religiunea lor pe fie care an după porunca lui Enric VIII. Cum că o asemenea schimbare s'a realizat, eu unul nu mă îndoiesc, precum nu mă îndoiesc că avem mai multe răsboaie mecanice, mai multe mașini cu abur, mai multă lumină aeriformă, de cât străbunii noștri. Cum că o asemenea schimbare s'a realizat, vor vedea de sigur miniștrii cari vor încerca să potrivească jugul lui Pitt pe grumajii Englezilor din secolul al 19-lea. Ce puteți face d-v. ca să aduceți înapoi acele timpuri când constituția acestei Camere era un obiect de venerațiune pentru popor?

Tot atâta cât aș putut face Strafford și Laud pentru a aduce înapoi zilele Tudorilor; tot atâta cât aș putut face Bonner¹⁾ și Gardiner²⁾ ca să aducă înapoi zilele lui Hildebrand; tot atâta cât aș putut face Villèle și Polignac ca să aducă înapoi zilele lui Ludovic XIV. D-v puteți face schimbarea anevoioasă, o puteți face violentă; o puteți — Dumnezeu în mila sa să ne ferească! — o puteți face sângeroasă; dar să o înlăturați, nu puteți. Agitațiile spiritului public, așa de adânci și așa de îndelung continuate ca acestea la cari sîntem față, nu se sfirșesc cu nici un chip. În pace sașă în convulsione, prin lege sașă în contra legii, prin parlament sașă pe d'asupra parlamentului, reforma trebuie realizată. De aceea mulțumiți-vă să călăuziți această mișcare pe care nu o puteți opri. Deschideți porțile mari acestei forțe care altmintrelea va pătrunde prin spărturi. Atunci va fi încă, precum a fost pînă aci, gloria particulară a constituției noastre că, de și nelipsită de decadența pe care o aduc vicisitudinile fortunei și curgerea timpului în lucrările cele mai falnice ale puterii și înțelepciunii omenești, totu-și coprinde într'însa mijloacele de reparațiune. Atunci Englitera va adăuga la numeroasele sale titluri de glorie pe acesta, cel mai nobil și mai curat din toate: că toate bine-facerile pe care cele-lalte națiuni aș fost silite să le caute, și le aș căutat mult timp în zadar, cu mijloace violente și revoluțiuni sângeroase, ea le a realizat printr'o reformă pacinică și legală.

¹⁾ Adversar al Reformei sub Enric VIII. Sub Maria Tudor el se distinse prin persecuțiunile sângeroase contra Protestanților din Anglia.

²⁾ Adversar hotărît al Protestantismului în Anglia, intrigă contra lui Cranmer, fuse închis în Tower sub Eduard VI; iar sub Maria Tudor ajunsese cancelar și întreprinse, ca și Bonner, o persecuție sângeroasă contra Protestanților.

REFORMA PARLAMENTARA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Comitetul Camerei Comunelor la 28 Februarie 1832.

La 18 Decembre 1831, al treilea bill de reformă fuse priimit în a doua citire cu o majoritate de 162 voturi și ajunse în Comitet. În aceste debateri privitoare la dispozițiile de amănunte, se repetă jocul opoziției de a amâna prin obiecțiuni și amendamente votarea definitivă a legii. Dar se produsese și obiecțiuni serioase, între altele asupra numărului prea mare al deputaților Capitalei. Până atunci Londra și districtul ei avuseseră zece deputați; proiectul de reformă cerea încă nouă. Torii vorbeau, după socoteala lor, de 12 deputați noi, pe când partidul ministerial da un spor numai de opt.

Marți, la 28 Februarie 1832, în Comitetul pentru billul de a înbunătăți reprezentarea poporului din Anglterra și Wales, s'a pus cestiunea «Ca Tower Hamlets și Middlesex să figureze pe schedula C.» Oponenții billului s'au adunat toată puterea cu această ocazie, și cu dinșii s'au unit și câți-va reprezentanți cari votaseră cu guvernul la a doua citire. Cestiunea s'a votat cu toate acestea cu 316 voturi contra 236. Următorul discurs a fost pronunțat ca răspuns Marquizului Chandos și lui Sir Edward Sugden, cari, întemeiându-se pe argumente foarte diferite, se opunea la sporirea numărului reprezentanților metropolitanii. Si a nume Marquizul Chandos propunea să se adauge Lambeth la Southwark, Marlylebone la Westminster, Tower Hamlets cu Finsbury la vechiul oraș Londra, prin urmare să nu sporească numărul deputaților pentru aceste părți ale Capitalei; dar pe de altă parte să adauge încă doi deputați la comitatul Middlesex din cauza marilor interese agricole ale acestui comitat important.

D-le Bernal¹⁾,

Am vorbit așa de multe ori asupra cestiunii reformei parlamentare, în cât sint foarte puțin dispus a ocupa timpul Comitetului. Dar însemnătatea amendamentului propus de nobilul Marquiz, și împrejurările particulare în cari ne aflăm astă seară, mă îngrijesc așa de tare în cât nu pot păstra tăcerea.

În această desbatere, ca în or care alta, obiectul nostru de căpetenie ar trebui să fie de a statornici cine trebuie să probeze. Mie mi se pare cu totul învederat că greutatea probei cade asupra acelor cari susțin amendamentul. Sint autorizat a crede că este pe deplin dovedit cum că este drept și înțelept de a da reprezentanți la câte-va localități bogate și populate, cari pînă acum aũ fost nerepresentate. Pînă aici, cel puțin, noi toți, aproape fără escepție, ne declarăm reformatori. Este, în adevăr, o mare parte care pregetă de a lua înapoi drepturile electorale de la târgurile prea mici. Dar toți șefii cei mai distinși ai acestui partid aũ admis, aici și în alte părți, că drepturile electorale trebuiaũ date la câte-va orașe mari cari aũ câștigat însemnătate de când sistemul nostru reprezentativ a luat forma actuală. Dacă este așa, atunci pe ce temeiũ se contestă acestor arondimente ale Capitalei dreptul de a fi reprezentate? Sint ele oare inferioare în importanță celor-l-alte localități cărora noi sintem cu toții gata a le acorda reprezentanți? Mă slujesc de cuvântul «importanță» cu o prefectă încredere, căci, de și în des-

¹⁾ Când parlamentul se adună în Comitet asupra unui bill, adică de liberează nu dacă billul trebuie să fie priimit or nu, ci numai examinează mai de aproape fie care din dispozițiile lui, Președintele titular al Camerei (Speaker) își părăsește scaunul, care este ocupat de Chairman (Președintele Comitetelor).

baterile noastre recente s'au ivit oare cari neînțelegeri asupra normei cu care trebuie măsurată importanța orașelor, totu-și nu este loc de neînțelegere aici. Aici, de veți lua or ce normă, rezultatul va fi acela-și. Luați populația, luați venitul, luați numărul caselor cu un venit de zece lire sterling, luați suma taxelor puse; luați or ce normă, în scurt; luați un număr oare care de norme, și combinați aceste norme, și combinați-le în chipurile cele mai ingenioase ce au născocit oamenii de știință; înmulțiți, împărțiți, scădeți, adunați; încercați a le ridica la patrat sau la cub; încercați a extrage rădăcinile pătrate sau cubice; nu veți fi în stare să găsiți un pretext pentru a esclude aceste arondismente din numărul celor ce trebuie să priimească reprezentanți. Dacă se recunoaște dar că dreptul electoral trebuie dat localităților importante cari acum nu sînt reprezentate, și dacă se recunoaște că aceste arondismente nu sînt inferioare în importanță or căruia din arondismentele nerepresentate astăzi, sînteți nevoiți să ne dați motive puternice pentru a ne opri de a da drepturi electorale acestor districte.

Onorabilul și învățatul gentleman¹⁾ a încercat să ne dea asemenea motive; și, făcînd ast-fel, d-sa a doborît cu desăvîrșire întregul discurs al nobilului Marquiz²⁾, pe care d-sa crede că-l sprijinește. Adevărul este că nobilul Marquiz și onorabilul și învățatul gentleman, de și sînt de acord asupra votului, nu sînt nici de cum de acord asupra profețiilor sau asupra scopurilor d-lor ulterioare. Onorabilul și învățatul gentleman crede că este periculos de a crește numărul alegătorilor din Ca-

1) Sir E. Sugden.

2) Marquizul Chandos.

pitală. Nobilul Lord este cu totul dispus a spori numărul votanților din Capitală, și se împotrivesc numai la sporirea numărului reprezentanților metropolitană. «Voiți, zice onorabilul și învățatul gentleman, să fiți așa de temerari, așa de nesocotiți, în cât să înființați colegii electorale de douăzeci și sau treizeci de mii de alegători?» «Da», zice nobilul Marquiz, «și mai mult de cât atât. Voi înființa corpuri electorale de patruzeci de mii, șeaizeci de mii, o sută de mii. Voi adăoga Marylebone la Westminster. Voi adăoga Lambeth la Southwark. Voi adăoga Finsbury și Tower Hamlets la City». Este învederat că nobilul Marquiz nu se sperie de escitarea ce se poate produce prin votarea unei mulțimi imense. Atunci de ce se sperie? Numai de opt reprezentanți; ba chiar de șase reprezentanți; pentru că d-sa este dispus, precum ne spune, a adăoga două deputați la cei două cari actualmente reprezintă Middlesex, și cari se pot considera ca reprezentanți metropolitană. Sînt oare șase reprezentanți așa de formidabili? Aș putea să numesc un singur Lord care acum trimite în Cameră mai mult de cât șase deputați. Dar, zice nobilul Marquiz, reprezentanții districtelor Capitalei vor fi chemați să-și dea seama dinaintea constituenților lor; vor fi niște simpli delegați; vor fi siliți să vorbească nu după propria lor judecată, ci după judecata Capitalei. Voi răspunde la aceasta, Domnule Președinte, că ei nu vor fi chemați la o mai strictă dare de seamă de cât acei gentlemen cari acum sînt numiți de câți-va mari proprietari de burguri. Nu este oare învederat că aceia cari ne înfățișează ca ceva primejdios și degradator în cel mai înalt punct faptul ca un bărbat public să fie

dator a 'și da seama înaintea unui mare oraș care a încredințat grijei lui interesele sale cele mai scumpe, cred cu toate acestea că el este ținut de cele mai sfinte legături de onoare de a vota conform dorințelor patronului său, sau de a obține Chiltern Hundreds¹⁾? Este rău, admit pe deplin, ca un membru al parlamentului să fie un simplu delegat. Dar nu este mai rău să fie delegatul a sute de mii de oameni de cât al unuia sau două indivizi. Ce spirit sucit, ce spirit neconsequent este acesta! Prea trufaș pentru a se pleca dinaintea dorințelor unei națiuni, prea gata a linge pulberea de la picioarele unui patron! Și cum este dovedit că un reprezentant de Lambeth sau Finsbury va fi sub o mai servilă spaimă de alegătorii săi de cât un reprezentant de Leicester, sau un reprezentant de Leicestershire, sau un reprezentant al Universității de Oxford? Nu este oare perfect cunoscut că mulți reprezentanți vota, an după an, contra Emancipării Catolice, numai pentru că știa, că, de vor vota altfel, își vor pierde scaunele? Fără îndoială este un rău. Dar este un rău care va exista sub o formă sau alta pe cât timp natura omenească va fi aceea-și, pe cât timp vor fi oameni cu mintea așa de joasă în cât să pună satisfacerea unei ambițiuni vulgare mai pre sus de aprobarea conștiinței și fericirea țerei lor. Intocmiți sistemul d-v. reprezentativ cum veți voi, acești oameni vor fi în tot d'a una niște lingușitori. Dacă veți da putere arondimentului Marylebone, ei vor linguși pe alegătorii din Marylebone. Dacă veți da putere burgului Gatton, ei vor linguși pe proprietarul

¹⁾ Funcțiunii curat nominale, a căror priimire obligă pe un membru al Camerei Comunelor să 'și dea demisiunea.

burgului Gatton. Nu v $\ddot{e}$ z nici un motiv de a crede c $\acute{a}$ baze $\acute{t}$ ea lor va fi mai r $\acute{e}$ u-f $\acute{a}$ c $\acute{a}$ toare $\acute{i}$ n cazul d' $\acute{a}$ n-t $\acute{a}$ i $\ddot{u}$ de c $\acute{a}$ t $\acute{i}$ n cel din urm $\acute{a}$.

Dar, se zice, puterea acestei Capitale enorme este acum primejdios de mare; $\acute{s}$ i dv. voi $\acute{t}$ i s $\acute{a}$ spori $\acute{t}$ i a-
ceast $\acute{a}$ putere? Domnule Pre $\acute{s}$ edinte, s $\acute{i}$ nt departe de a
t $\acute{a}$ g $\acute{a}$ dui c $\acute{a}$ puterea Londrei este, dintr'un punct de ve-
dere, primejdios de mare; dar tot de o dat $\acute{a}$ contest
c $\acute{a}$ primejdia va cre $\acute{s$ te prin acest bill. S'a v $\acute{e}$ zut $\acute{i}$ n tot
d'a una ca o sut $\acute{a}$ de mii de oameni aduna $\acute{t}$ i l $\acute{a}$ ng $\acute{a}$
sediul guvernului exercit $\acute{a}$ o mai mare influen $\acute{t}$ $\acute{a}$ asu-
pra afacerilor publice de c $\acute{a}$ t cinc $\acute{i}$ sute de mii r $\acute{e}$ s $\acute{p}$ $\acute{a}$ n-
di $\acute{t}$ i peste provinci $\acute{i}$ dep $\acute{a}$ rtate. Dar aceast $\acute{a}$ influen $\acute{t}$ $\acute{a}$ nu
este propor $\acute{t}$ ional $\acute{a}$ cu num $\acute{e}$ rul reprezentan $\acute{t}$ ilor ale $\acute{s}$ i de
Capital $\acute{a}$. Influen $\acute{t}$ $\acute{a}$ se simte acum, de $\acute{s}$ i partea mai
mare a Capitalei nu este reprezentat $\acute{a}$. Aceast $\acute{a}$ influ-
en $\acute{t}$ $\acute{a}$ se simte $\acute{i}$ n $\acute{t}$ erile unde sistemul reprezentativ nu
exist $\acute{a}$ nici de cum. In fapt $\acute{a}$, aceast $\acute{a}$ influen $\acute{t}$ $\acute{a}$ nu este
nic $\acute{a}$ -ier $\acute{i}$ a $\acute{s}$ a de mare ca sub un guvern despotic. Nu
am nevoie s $\acute{a}$ amintesc Comitetul $\acute{u}$ i c $\acute{a}$ Cesari $\acute{i}$, pe c $\acute{a}$ nd
domnea $\acute{u}$ cu sabia, pe c $\acute{a}$ nd da $\acute{u}$ mor $\acute{t}$ i $\acute{i}$ f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ nici o ju-
decat $\acute{a}$ pe or care senator, pe or care magistrat, care
c $\acute{a}$ dea $\acute{i}$ n disgra $\acute{t}$ ia lor, totu- $\acute{s}$ i g $\acute{a}$ siser $\acute{a}$ necesar de a
 $\acute{t}$ inea popula $\acute{t}$ ia cet $\acute{a}$ $\acute{t}$ i $\acute{i}$ imperiale $\acute{i}$ n bune dispozi $\acute{t}$ i $\acute{i}$ prin
 $\acute{i}$ mp $\acute{a}$ r $\acute{t}$ iri de gr $\acute{a}$ u $\acute{s}$ i spectacule de fiare s $\acute{e}$ lbatic $\acute{e}$. Or
ce $\acute{t}$ ar $\acute{a}$, din Britania p $\acute{i}$ n $\acute{a}$ $\acute{i}$ n Egipt, a fost silit $\acute{a}$ s $\acute{a}$
caute mijloace de a umplea gr $\acute{a}$ oarele $\acute{s}$ i de a $\acute{i}$ npodobi
teatrele Romei. In mai mult de o ocaziune, mult mai
 $\acute{i}$ n urm $\acute{a}$ de ce Cortesii Castilliei ajunseser $\acute{a}$ numai un
nume, plebea din Madrid se aduna $\acute{i}$ naintea palatului
regal, silea pe regele s $\acute{e}$ $\ddot{u}$, pe absolutul s $\acute{e}$ $\ddot{u}$ rege, s $\acute{a}$
se arate $\acute{i}$ n balcon, $\acute{s}$ i cerea de la d $\acute{i}$ nsul promisiunea

că va congedia pe un ministru odios. În acest chip Carol II¹⁾ a fost silit să se despartă de Oropesa, și Carol III²⁾ a fost silit să se despartă de Squillaci. Dacă este vr'o țară în lume în care există despotismul curat, această țară este Turcia; și cu toate acestea nu este nici o țară în lume în care guvernul să se teamă așa de mult de locuitorii Capitalei. Sultanul, care nu se teme de nimic, se teme de populația turbulentă, care poate, într'un moment, să-l asedieze în Seraiu. De îndată ce Constantinopolul s'a sculat în picioare, toate se acoardă. Edictul nepopular este revocat. Vizirul nepopular este decapitat. Acest fel de putere nu are a face întru nimic cu reprezentațiunea. Ea atîrnă de forța fizică și de vecinătate. Dv. nu propuneți să luăm înapoi de la Londra acest fel de putere. În faptă, nu o puteți lua înapoi. Nimic nu o poate lua înapoi afară de un cutremur mai înfricoșat de cât cutremurul din Lisbôa³⁾ sau un foc mai distructiv de cât cel din 1666⁴⁾. Legea nu poate face nimic contra acestei puteri; pentru că este o putere care devine formidabilă numai când legea încetează de a exista. Pe cât timp domnia legii continuă, opt voturi într'o Cameră de 658 de reprezentanți nu vor putea face mult rău. Când domnia legii încetează și domnia violenței începe, însemnăta-tea unui milion și jumătate de oameni, toți adunați la un loc și mergînd asupra palatului, parlamentului, băncii, curții de justiție, nu se va măsura cu opt sau

¹⁾ 1675 – 1700.

²⁾ 1746 – 67.

³⁾ Cutremurul de la I-iu Noembrie 1755 dărîmă două treimi din oraș și costă viața a 30.000 locuitori.

⁴⁾ Focul cel mare din Londra, la 2 Sep. 1666, nimici 1300 case și 90 de biserică, sub domnia lui Carol II.

opt-zeci de voturi. Vedeți dar ce faceți. Puterea care nu este primejdioasă, o refuzați Londrei. Puterea care este primejdioasă, o lăsați nemicșorată; ba încă o faceți și mai primejdioasă, pentru că, refuzând de a lăsa opt sau nouă sute de mii de oameni să-și exprime părerile și dorințele pe o cale legală și constituțională, dv. creșteți riscul nemulțumirii și tumultului. Nu este nevoie să alerg la discursurile sau scrierile democraților ca să arăt că un district reprezentat este cu mult mai departe de a fi turbulent de cât un district nerepresentat. Burke, care de sigur nu era un inovator impetuos, nici un lingușitor al mulțimii, descria mult timpacum, în acest loc, cu o eloquență admirabilă, efectul produs de legea care da instituții reprezentative muntenilor rebeli din Wales. Această lege, zicea el, a fost pentru o națiune agitată ceea ce stelele gemene cântate de Horațiu erau pentru o mare furtunoasă: vântul a încetat; norii s'au împrăștiat; valurile amenințătoare s'au potolit. Am amintit commoțiunile din Madrid și Constantinopol. Pentru ce populațiunea Londrei nerepresentate, de și fisicește mult mai puternică de cât populațiunea din Madrid și Constantinopol, a fost cu mult mai pacinică? Pentru ce noi n'am văzut nici o dată pe locuitorii Capitalei asediând St. James¹⁾ sau făcându-și cu sila drum în această Cameră? Pentru care alt motiv, de cât pentru că ei au avut alte mijloace de a-și manifesta simțimintele, pentru că se bucură de libertatea unui tipar ce nu are nevoie de autorizația guvernului și de libertatea de a ținea într-

¹⁾ Arondisment al Londrei, în care se află palatul regal; palatul regal însu-și; de aceea ministeriul britanic este desemnat prin cuvintele «Cabinetul de St. James».

niri publice. Precum poporul din Londra nerepresentată are mai multă ordine de cât poporul din Constantinopol și Madrid, tot așa poporul Londrei reprezentate va avea mai multă ordine de cât poporul Londrei nerepresentate.

De sigur, Domnule Președinte, nimic nu poate fi mai absurd de cât de a nu acorda puterea legală unei porțiuni din țară pentru că această porțiune din țară posedă puterea naturală. Și cu toate acestea nobilul Marquiz ar voi ca noi să facem tocmai aceasta. În toate epocile, o cauză principală de desordini intestinale ale statului a fost că împărțirea naturală a puterii și împărțirea legală a puterii nu au corespuns între ele. Acesta nu este un adevăr descoperit de curând. El era bine cunoscut lui Aristoteles acum mai bine de două mi de ani. El este ilustrat de fie-care parte a istoriei vechi și noi, și mai ales de istoria Angliei din cele din urmă câte-va luni. Țara noastră a fost într'o primejdie serioasă; și pentru ce? Pentru că un sistem reprezentativ, întocmit ca să se potrivească pe Anglia din secolul al 13-lea, nu se potrivea pe Anglia din secolul al 19-lea; pentru că un zid vechi, ultima rămășiță a unui oraș dispărut, păstra privilegiile aceluia oraș, pe când orașe mari, celebre în lumea întreagă pentru bogăția și inteligența lor, nu luaă mai multă parte la guvern de cât dacă ar fi fost încă niște cătune. Obiectul acestui bill este de a îndrepta aceste disproporții monstruoase, și de a pune ordinea legală a societății în oare care armonie cu ordinea naturală. Atunci ce poate fi mai neconsequent cu principiul fundamental al billului de cât de a esclude câte va districte de la participarea la guvern, fără alt cuvânt de cât că

acest district are, și va trebui în tot d'a una să aibă, o mare însemnătate. Acest bill a fost propus cu intențiunea de a împăca și de a uni. Voiți dv. să-l întocmiți așa în cât să producă într'un mod inevitabil iritație și discordie? Acest bill a fost făcut cu intenția de a fi final numai în înțelesul rațional al cuvântului final. Voiți dv. să-l întocmiți așa în cât să fie inevitabil de scurtă viață? Voiți oare ca atâtăia ocupație a atâtăiei Camere a Comunelor reformate să fie de a vota un nou bill de reformă? Gentlemanii opuși au prezis adesea că așezământul ce facem nu va fi statornic; și acum d-lor ieaă drumul cel mai sigur spre a împlini propria d-lor predicțiune. Mă unesc cu d-lor întru a desaproba schimbarea numai ca schimbare. M'aș împăca mai ușor cu multe lucruri ce nu se pot apêra în teorie, chiar cu oare cari lucruri cari sînt dureroase în practică, de cât să aventurez o schimbare în compunerea parlamentului. Dar dacă o asemenea schimbare este neapêrată,—și că o asemenea schimbare este neapêrată este admis de oameni din toate partidele,—atunci țiū să fie întregă și efectivă. O mare criză poate fi urmată de o desăvîrșită redobîndire a sănătății. Dar nici o constituție nu supoartă o experiență perpetuă. Dacă amendamentul nobilului Marquiz va trece din nenorocire, este moralmente sigur că imensa populație din Finsbury, din Marylebone, din Lambeth, din Tower Hamlets, va cere, cu stăruință și strigăte, îndreptare de la parlamentul reformat. Acest parlament, ne ziceți dv., va fi mult mai democraticește dispus de cât parlamentele din timpurile trecute. Dacă este așa, cum vă puteți dv. aștepta ca el să se opună cererilor stăruitoare ale unei populații de un milion alături

de porțile sale? Aceste opt scaune se vor da. Mai mult de opt scaune se vor da. Intreaga cestiune a reformei se va deschide din nou; și vina va cădea asupra acelor cari, slutind această mare lege în una din părțile ei esențiale, vor face ca sute de mii de oameni ce o consideră acum ca o bine-facere să o privească ca o insultă.

Domnule Președinte, ne am dat cuvântul. Să ne amintim de promisiunea solemnă ce am dat națiunii în Octobree trecut în niște momente primejdioase. Această promisiune era că vom rămânea neclintiți în principiile și dispozițiile principale ale billului de reformă. Sinceritatea noastră este acum pusă la probă. Una din dispozițiile conducătoare ale billului este în primejdie. Cestiunea este nu numai dacă aceste districte vor fi reprezentate, ci dacă noi vom păstra cuvântul ce ne am dat față cu compatrioții noștri. Să nu facem nici o concesie acelor cari, după ce au încercat în deșert să respingă legea, se încearcă acum a o sfărâma cu bucata. O încercare s'a făcut de a îndupleca pe reprezentanții Irlandezii să voteze contra guvernului. Li s'a dat a înțelege că, poate, unele din scaunele luate de la Capitală se pot da Irlandei. Amicii noștri Irlandezii își vor aminti, nu mă îndoiesc, că tocmai persoanele cari le propun acest târg se străduiau, nu mult acum, a ridica un strigăt contra propunerii de a se da reprezentanți adiționali orașelor Belfast, Limerick, Waterford și Galway. Adevărul este că dușmanii noștri vor numai să ne înparță, și nu pregetă nici de cum prin ce mijloace. Intr'o zi ei încearcă a escita gelozia Englezilor susținând că planul guvernului este prea favorabil Irlandei. A doua zi încearcă a

amăgi pe Irlandezii și a'î face să deserteze de la noi, promițându-le că vor da ceva Irlandei din ceea ce vor lua de la Englitera. Să luăm or ce speranță acestor astuțioși. Din or ce parte a Regatului-Unit am veni, să fim de bună credință unul către altul și către cauza cea bună. Avem încrederea țării, și cu drept am câștigat-o. Pentru Dumuezeu! să nu o pierdem. Se pot ivi alte ocațiuni în cari niște reformatori onești pot foarte bine să ia atitudinî deosebite. Dar astă seară cel ce nu este cu noi este contra noastră.

ABROGAREA UNIRII CU IRLANDA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 6 Februarie 1833.

—

Incă din secl. 13-lea Irlanda își avea parlamentul ei. În urma mai multor încercări din partea Irlandezilor de a se despărți de Engiltera, regele Enric VII trimise pe Sir Edward Poynings ca guvernator al insulei. Acesta dădă, la 1494, prin Poynings—Act, o schimbare constituției, care schimbare rămase în curs de trei veacuri. De aci înainte îi era permis guvernatorului numai de a convoca parlamentul cu aprobarea regelui, pe când proiectele de legi trebuiau arătate mai dinainte guvernului englezesc. Acest sistem ținu pînă la 1782, când actul Poynings fu revocat. În fine la 1801, prin așa numita *Unire finală*, parlamentul irlandez se uni cu cel britanic.

La 29 Ianuarie 1833, atâtăiul parlament ales sub Actul de reformă din 1832 se întruni la Westminster. La 5 Februarie, Regele William IV pronunță un discurs al Tronului, în care zicea că turburările din Irlanda au luat o proporție îngrijitoare. «Spiritul de neascultare și de violență a ajuns la un grad primejdios, face nesigură viața și proprietatea, înfruntă legea și amenință cu urmări fatale, de nu se vor lua măsuri rezezi și eficace». Regele își exprima speranța că Adunarea îl va investi cu puterile ce erau necesare pentru mântuirea ordinii în Irlanda și pentru conservarea și întărirea unirii dintre această țară și Marea Britanie. O adresă, asigurând pe Maiestatea Sa de concursul și sprijinul Comunelor, fu propusă de Lord Ormelie și susținută de Iohn Marshall. O'Connell se opuse adresei și propuse un amendament, ca Adunarea să se transforme în Comitet pentru ca să delibereze asupra discursului Maiestății Sale. După o discuțiune de patru nopți amendamentul fu respins cu 428 de voturi contra 40. În a doua noapte a desbaterii, următorul discurs fu pronunțat.

În noaptea trecută, Domnule Președinte, am crezut că nu este necesar pentru mine să ieau vr'o parte în desbateră de față; dar apelul ce mi s'a făcut astă seară de către onorabilul meu amic reprezentantul de Lincoln¹⁾ m'a silit să mă ridic. Voiu amâna cu toate acestea puținele vorbe ce am de zis întru apărarea consecvenței mele, după ce 'mă voiu exprima părerea asupra mult mai importantului subiect ce este înaintea noastră.

Onorabilul meu amic ne spune că noi sîntem acum chiumați a face o alegere între două moduri de a pacifica Irlanda; că guvernul ne recomandă coercițiunea; că onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin²⁾ ne recomandă îndreptarea relelor; iar că datoria noastră este de a încerca efectul îndreptării relelor înainte de a recurge la coercițiune. Antiteza este întocmită cu tot spiritul ce caracterizează stilul onorabilului meu amic; dar nu mă pot opri de a crede că, în această ocasiune, spiritul d-sale l-a amăgit, și că d-sa nu a cumpenit în de ajuns înțelesul acestei fraze de care d-sa s'a slujit cu așa de mult efect. Îndreptarea relelor este fără îndoială un cuvânt ce sună frumos. Ce poate fi mai rațional de cât de a cere îndreptare? Ce mai nedrept de cât de a refuza îndreptarea? Dar onorabilul meu amic va înțelege, reflectând, că, de și d-sa și onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin sînt de acord în pronunțarea cuvântului «îndreptare», nu sînt de acord mai încolo. D-lor eruit acela-și sunet; dar îi dau două înțelesuri diametralmente opuse. Onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin înțelege prin «îndreptare» nici mai mult nici

¹⁾ Eduard Lytton Bulwerr, 1803—1873, cunoscutul romanțier, însemnat și ca bărbat de stat și orator.

²⁾ O'Connell.

mai puțin de cât Abrogarea Unirii. Pe de altă parte onorabilul meu amic reprezentantul de Lincoln este un adversar hotărît al Abrogării Unirii. Dacă intrăm în adevăratul înțeles al cuvintelor d-sale, găsim că d-sa, ca și noi, nu voește să acorde îndreptarea pe care o ceré onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin. Numai o mică minoritate din Cameră voește, sper și crez, a vota cu onorabilul și învățatul reprezentant; dar minoritatea care cugetă ca d-sa va fi mult mai mică.

Ni s'a spus, în adevăr, de câți-va gentlemen, cari nu vor Abrogarea, că cestiunea Abrogării merită o mult mai serioasă luare a minți de cât i s'a dat. Abrogarea, zic d-lor, este un obiect în care milioane de inși, de și neînțelepțește, 'și aũ pus toată inima lor; și oamenii cari vorbesc în numele a milioane de inși nu pot fi neluați în seamă sau tractați cu dispreț. Ceea ce o națiune în suferință privește, pe drept sau pe nedrept, ca singurul remediũ al tuturilor nenorocirilor sale, nu trebuie tractat cu ușurință, ci trebuie să fie obiectul unei desbateri depline și solemne. Toate acestea, Domnule Președinte, sînt foarte adevărate; dar sînt surprins că această lecțiune a fost făcută pentru noi cari ședem la dreapta dv. Ea s'ar fi adresat, mi se pare, cu mai multă dreptate în altă parte. A cui greșală este că n'am avut pînă acum, și nu avem, nici o perspectivă de a avea acea desbatere deplină și solemnă? Este oare vina Miniștrilor Maiestății Sale? N'aũ redactat oare d-lor discursul pe care Regalul lor Stăpîn l-a pronunțat de pe tron, așa ca să provoace grava și adîncă desbatere a cestiunii Abrogării? Și n'a fost oare invitarea declinată? Nu este

oare recent în memoria noastră că onorabilul și învătăatul reprezentant de Dublin a vorbit două ore, poate trei ore, — nimeni nu poate să ție o socoteală exactă de timp când d-sa vorbește —, însă două sau trei ore, fără să se încumeteze a se întelni cu noi pe acest tărîm? În adevăr, d-sa a priimit ca sentința să se dea în contra d-sale în absența d-sale. Noi din această parte a acestei Camere, am făcut tot ce ne a stat prin putință ca să-l provocăm la luptă. Noi l-am chemat să susție aici acele doctrine pe cari le a proclamat aiurea cu atâta vehemență, și 'mă pare rău că sînt nevoit a adauga, cu o scurilitate nedemnă de talentele și eloquența d-sale. Nicî o dată nu s'a făcut o provocare mai fățișă; dar n'a fost priimită. Marele campion al Abrogării n'ar fi trebuit să lase mînușa noastră neridicată. D-sa s'a făcut mic, s'a ascuns, nu, de sigur, pentru că nu se încredea în puterile d-sale, cari nu s'au arătat nicî o dată mai viguroase de cât în această desbatere, ci din neîncredere în cauza d-sale. Rare ori am auzit un discurs așa de dibaciū ca al d-sale; de sigur, nicî o dată n'am auzit un discurs mai evasiv. De la început pînă la sfîrșit d-sa se ferea cu mare luare aminte de a scoate o singură vorbă care să tinză a ridica o discussiune asupra Abrogării, care, după cum afirmă d-sa neîncetat în alte locuri, este singura panacee contra tuturilor relelor de cari este bîntuită patria d-sale. Nu numai atât. Ierî noapte d-sa punea în protocoalele noastre nu mai puțin de patru-spre-zece propunerî; și din aceste propunerî nu e una singură care să aibă vr'o legătură cu Unirea dintre Marea Britanie și Irlanda. De aceea pentru mine este învederat nu numai că onorabilul și învătăatul gentleman

nu este acum pregătit a desbate cestiunea în această Cameră, dar că nu are nici de cum de gând de a o desbate în această Cameră. D-sa o păstrează, și o păstrează înțelepțește, pentru auditori de un fel cu totul deosebit. De aceea, o repet, sînt foarte surprins când auz că guvernul este acusat că evită discușiunea asupra acestui obiect. Cum am evita noi o bătălie în care semețul și talentatul căpitan al inamicului recunoaște lămurit că noi trebuie să fim victorioși?

Un gentleman, de și nu partizan al Abrogării, ne a rugat să nu ne declarăm hotărît contra ei pînă când nu vom studia petițiunile ce ne vin din Irlanda. În realitate, Domnule Președinte, acesta nu este un obiect asupra căruia un bărbat public are nevoie să-și formeze acum o părere. Părerea mea este formată. Motivele mele sînt așa în cât, sînt sigur, nici o petițiune din Irlanda nu o va schimba. Aceste motive sînt de mult gata spre a fi date la lumină; și fiind-că sîntem acusați că ne dăm la o parte, eu voesc să le dau îndată la lumină. Sînt pregatit a demonstra că Abrogarea Unirii nu va înlătura relele politice și sociale de cari suferă Irlanda, ba încă va agrava mai-mai fie-care din aceste rele.

Înțeleg, de și nu aprob, procedurile sărmanului Wolfe Tone și ale confederațiilor săi. Ei dorea să facă o deplină separațiune între Marea Britanie și Irlanda. Ei dorea să stabilească o republică Hiberniană. Planul lor era rău; dar, ca să le dau dreptate, el era perfect consequent; și un om ingenios ar putea să-l apere cu unele argumente plausibile. Dar nu este așa planul onorabilului și învățatului reprezentant de Dublin. D-sa ne asigură că dorește ca connexiunea între in-

sule să fie perpetuă. D-sa este pentru o deplină separațiune între cele două parlamente; dar este pentru unirea nedisolubilă dintre Coroana acestui regat și Coroana de Hanovra. Căci n'am nevoie să spun că, de și aceeași persoană este rege al Mării Britanii și al Hanovreii, totuși nu este nici o conexiune politică între Marea Britanie și Hanovra, precum nu este între Marea Britanie și Hessa saă între Marea Britanie și Bavaria. Hanovra poate fi în pace cu un stat cu care Marea Britanie e în război. Mai mult încă: Hanovra poate, ca membru al Confederației Germanice, să trimită un contingent de trupe ca să încruciseze baionetele cu garzii pedestri ai regelui Engliterei. Nu așa este raportul în care onorabilul și învățatul gentleman propune să stea Marea Britanie față de Englitera. Planul d-sale este ca fie-care din cele două țări să aibă o legislaură independentă, dar amândouă să aibă același guvern executiv. Este oare cu puțință ca o minte așa de acută și așa de bine informată ca a d-sale să nu înțeleagă că acest plan conține o absurditate, o contradicție patentă? Două legislaturi independente! Un singur guvern executiv! Cum e posibil acest lucru? Fără îndoială, dacă puterea legiuitoare ar fi cu totul deosebită de puterea executivă, Englitera și Irlanda ar putea ușor să aibă două legislaturi, precum și două cancelarii saă două Curți ale Băncii Regelui. Dar, de și în cărțile scrise de teoreticiani, puterea executivă și puterea legislativă pot fi considerate ca niște lucruri cu totul deosebite, or ce om familiar cu funcționarea reală a constituției noastre știe că cele două puteri sînt foarte de aproape unite, ba încă întreșesute între ele. In cursul mai multor generațiuni, întreaga

administrație a afacerilor a fost pusă în conformitate cu vederile parlamentului. Este privilegiul parlamentului de a'și da avisul asupra or-cărui exercițiu al prerogativelor Coroanei; și nici un rege înțelept nu va trece cu vederea acest avis. Este prerogativa Suveranului de a alege pe servitorii săi; dar este cu nepuință pentru dînsul de a'i ținea în oficiu, dacă parlamentul nu va voi să'i sprijinească. Este prerogativa Suveranului de a face război; dar el nu poate ridica un batalion sau echipa o fregată fără concursul parlamentului. Prin urmare partizanii abrogării pot fi combătuți cu propriile lor cuvinte. Eî zic că Marea Britanie și Irlanda trebuie să aibă o putere executivă. Dar legislatura are o parte foarte importantă din puterea executivă. De aceea, chiar după mărturisirea partizanilor abrogării, Marea Britanie și Irlanda trebuie să aibă o singură legislatură.

Considerați pentru un moment în ce situație va fi pus guvernul executiv dacă veți avea două legislaturi independente, și dacă aceste legislaturi vor diferi, precum toate corpurile cari sînt independente unul de altul vor diferi câte o dată. Presupuneți cazul unui tractat comercial care este nepopular în Anglita și popular în Irlanda. Parlamentul Irlandez exprimă aprobarea sa asupra condițiilor, și dă un vot de mulțumire negoțiatorului. Noi de la Westminster censurăm condițiile și des aprobăm pe negoțiator. Sau vom avea două Ministerii de externe, unul în Downing Street și altul în Dublin Castle? Trimite-va Maiestatea Sa la fiecare Curte a creștinătății câte două agenți diplomatici, ca să se contracareze unul pe altul și să fie unul spionul celui-l-alt? Un asemenea lucru nu se poate concepe, fără ca peste puțină an, între aceste două co-

munități așa de absurd unite și așa de absurd neunite să se nască certuri cari să se sfârșească numai cu armele. Toată istoria ne confirmă acest raționament. Observatorii superficiali 'și au imaginat că au găsit dovezi pentru părerea contrară. Dar îndată ce veți examina acele fapte veți vedea dacă ele sufer vr'o analogie cu casul cu care avem a face, sau dacă ele corroborează argumentul meu. S'a citat chiar casul Irlandei. Irlanda, s'a zis, a avut o legislatură independentă de la 1782 pînă la 1800; în curs de opt-sprezece ani au fost acolo două parlamente coequale sub o singură Coroană; și cu toate acestea n'a fost nici o collisiune. Domnule Președinte, cuvântul pentru care n'a fost acolo o collisiune perpetuă a fost, precum știm cu toții, că parlamentul irlandez, de și cu numele independent, a fost generalmente ținut într'o dependență reală prin mijlocirea celei mai desăvîrșite corupțiuni din câte au existat în vr'o adunare. La șase ani după ce legislatura irlandeză deveni independentă, o collisiune s'a întemplat, o collisiune care ar fi putut să producă un război civil. În anul 1788, Georgiū III devenise prin boală incapabil de a'și împlini funcțiunile regale. După constituție, datoria de a lua o măsură pentru împlinirea acestor funcțiuni trecea la parlamentele Mării Britanii și Irlandei. Intre guvernul Mării Britanii și guvernul Irlandei nu era, cât a ținut interregnul, nici un fel de connexiune. Suveranul, care era capul comun al amîndoror guvernelor, încetase virtualmente de a exista, și cele două legislaturi nu erau una către alta mai mult de cât această Cameră către Camera Deputaților din Paris. Ce a urmat? Parlamentul Mării Britanii hotărî să ofere regența

Principelui de Wales cu multe restricțiuni importante. Parlamentul Irlandei îi oferi regența fără nici o restricțiune. Cu acela-și drept cu care Lorzii și Comunele irlandeze făceau această ofertă, ele puteau, dacă doctrina lui Pitt ar trebui privită ca constituțională, percum eu crez că este, să facă regent pe Ducele de York sau pe Ducele de Leinster. Acestui regent ele îi puteau da toate prerogativele Regelui. Presupuneti, — ceea ce nu este o presupunere extravagantă —, că Georgiu III nu s'ar fi însănătoșit, că restul vieții lui s'ar fi petrecut în seclusiune; atunci Marea Britanie și Irlanda ar fi fost, în curs de trei-zeci și două de ani, tot așa de separate ca Marea Britanie de Spania. Nu ar mai fi fost nimic comun între guverne, atât cu privire la puterea executivă cât și cu privire la puterea legislativă. De aceea este învederat că o separațiune totală între cele două insule putea fi, în cursul firesc al lucrurilor și fără cea mai mică violare a constituției, efectul aranjamentului recomandat de onorabilul și învătăatul gentleman, care declară solemn că privește o asemenea separațiune ca cea mai mare nenorocire.

Fără îndoială, Domnule Președinte, în multe regate continentale au fost două legislaturi, și în faptă mai mult de cât două legislaturi sub aceeași Coroană. Dar explicarea este simplă. Acele legislaturi nu aveau nici o greutate reală în guvern. Sub Ludovic XIV, Britania își avea statele ei, Burgundia își avea statele ei; și cu toate acestea nu era nici o collisiune între statele Britaniei și statele Burgundiei. Dar pentru ce? Pentru că nici statele Britaniei nici statele Burgundiei nu puneau o stavilă reală puterii arbitrare a monarhului. Așa, în țările Casei de Habsburg, este o umbră

de legislatură în Ungaria și o umbră de legislatură în Tyrol; dar toată puterea reală este în mâinile împăratului. Nu zic că d-v. nu puteți avea o singură putere executivă și două batjocore de parlamente, două parlamente cari să expedieze afacerile locale, două parlamente cari să nu exerciteze asupra marilor afaceri ale statului mai multă influență de cât adunarea parochială din St. Pancras sau adunarea parochială din Marylebone. Ceea ce zic, și ceea ce simțul comun ne povățuește, și ceea ce istoria ne învață, este că de nu puteți avea o singură putere executivă și două parlamente reale, două parlamente cu așa puteri precum parlamentul acestei țări a avut de la Revoluțiune încoa, două parlamente cu ale căror mature chibzuirii să se conforme Suveranul. Dacă ele vor diferi, cum se va conforma el cu hotărârile amândorora? Lucrul este învederat ca o propozițiune a lui Euklides.

Este cu neputință pentru mine să crez că niște considerațiuni așa de ușoare de înțeles și așa de importante nu s'au prezentat onorabilului și învățatului reprezentant de Dublin. Fără îndoială ele i s'au înfățișat; și de aceea d-sa se ferește de a limpezi cestiunea aici. Mai mult încă: chiar când d-sa vorbește către adunări mai credule asupra acestui subiect, evită cu mare grijă lămuririle precise; și declarațiile ce'i scapă câte o dată nu sînt ușor de împăcat între dînsele. Intr'o singură ocaziune, dacă trebuie să credem ziarele, d-sa a declarat că scopul d-sale este de a stabili o unire federală între Marea Britanie și Irlanda. Un parlament local, așa se pare, trebuie să reșează în Dublin, și să trimită deputați la un parlament imperial care își va avea reședința la Westminster. Onorabilul și învățatul

gentleman crede, presupun, că cu chipul acesta scapă de dificultățile ce am pus în evidență. Dar șe înșeală. Dacă, în adevăr, legislatura d-sale locală trebuie supusă legislaturii d-sale imperiale, dacă legislatura d-sale locală va fi numai ceea ce este Adunarea din Antigua sau Barbados, sau ceea ce parlamentul Irlandez era înainte de 1782, primejdia colisiunii ar fi fără îndoială înlăturată. Dar, după propriile principii ale onorabilului și învățatului gentleman, ce ar câștiga Irlanda cu un asemenea aranjament? Dacă, pe de altă parte, legislatura d-sale locală ar fi în oare cari privințe independentă, d-v. riscați iară-și de a veni în colisiune. Presupuneți că o deosebire de părere s'ar naște între parlamentul imperial și parlamentul Irlandez în privința marginilor puterii lor,—cine trebuie să hotărască între ele? O dispută între Camera Comunelor și Camera Lorzilor este destul de rea. Însă, în acest cas, Suveranul, printr'un înalt exercițiu al prerogativei sale, poate produce armonie. El ne poate trimite din nou înaintea alegătorilor noștri; și, dacă acest expedient nu isbutește, el poate crea mai mulți lorzi. Când, în 1705, disputa între camere asupra afacerilor din Aylesbury ajunse la culme, Regina restabili concordia disolvând parlamentul. Cu șapte ani în urmă, ea puse capăt altui conflict între camere făcând doi-spre-zece lorzi într'o singură zi. Dar cine va servi de arbitru între două corpuri reprezentative alese de două corpuri electorale deosebite? Priviți la cele ce se petrec acum în America. Dintre toate constituțiile federale aceea a Statelor-Unite este cea mai bună. Ea a fost întocmită de o convențiune care coprindea mulți bărbați înțelepți și experimentați, și pe cari îi presida Washington. Și cu

toate acestea hotarul care desparte funcțiunile Congresului de ale legislatorilor fie-cărui stat nu este încă lămurit. O dispută asupra fruntariilor exacte s'a ridicat în urmă. Nici o parte nu pare dispusă a ceda; și, dacă amândouă vor persista, nu poate fi alt arbitru de cât sabia.

Din parte-mă, Domnule Președinte, nu preget a declara că aș preferi cu mult mai mult totala separațiune pe care onorabilul și învățatul gentleman mărturisește că o consideră ca o calamitate, de cât separațiunea parțială pe care d-sa învață pe compatrioții d-sale a o considera ca o bine-cuvântare. Dacă, după o încercare onestă, se va dovedi că Marea Britanie și Irlanda nu pot trăi fericite împreună ca părți ale unui singur imperiū, atunci, în numele lui Dumnezeu, despartă-se. Eū doresc să le văz unite cum sînt unite membrele unui corp bine format. Intr'un asemenea corp membrele se ajută unul pe altul: se nutresc cu aceea-și hrană; dacă un membru suferă, toate sufer cu dînsul; dacă un membru merge bine, toate merg bine cu el. Dar nu doresc să văz țările unite, ca acei nenorociți gemeni din Siam cari erau arătați aici acum puțin timp, printr'un ligament nefiresc care făcea din fie-care o statornică plagă pentru cel-alt, în tot d'auna unul în drumul celui-l-alt, mai lipsiți de ajutor de cât alții pentru că aveaū de două orī atâtea mâini, mai anevoioși la mers de cât alții pentru că aveaū de două orī atâtea picioare, simpatizând unul cu altul numai în rău, nesimțind unul plăcerile celui-l-alt, ne-susținut unul de hrana celui-l-alt, ci canoniți între ei unul de infirmitățile celui-l-alt, și siguri de a peri într'un mod miserabil unul de disoluțiunea celui-l-alt.

Irlanda are fără îndoială cause drepte de a se plînge.

Noi auzirăm acele cauze recapitulate în noaptea trecută de onorabilul și învățatul reprezentant, care ne spune că represintă nu numai Dublin singur, ci Irlanda, și că d-sa stă între țara d-sale și războiul civil. Nu contest că cele mai multe din relele pe cari le a expus d-sa există, că ele sînt serioase, și că trebuie vindecate întru cât este în puterea legislaturii de a le vindeca. Ceea ce contest este că ele sînt cauzate de unire, și că Abrogarea Unirii le va înlătura. Am ascultat cu luare aminte pe când onorabilul și învățatul gentleman ne punea înainte acea listă lungă și melancolică; și sînt încredințat că d-sa n'a amintit un singur rău care să nu fi fost un obiect de plângere pe când Irlanda avea un parlament național. Este oare frumos, este rațional din partea onorabilului gentleman de a imputa Unirii niște rele cari, precum d-sa știe mai bine de cât or care altul în această Cameră, existau cu mult înaintea Unirii? *Post hoc: ergo, propter hoc* nu este în tot d'a una un mod sănătos de a raționa. Inșă *ante hoc: ergo, non propter hoc* este peremptoriu. Bătrânul țeran care zicea lui Thomas More că clopotnița din Tenterden era cauza prunturilor de nisip de la Godwin raționa mult mai bine de cât onorabilul și învățatul gentleman, pentru că nu se auzise de înfricoșatele naufragii de pe băncile de nisip de la Godwin înainte de a se fi clădit clopotnița de la Tenterden. Dar onorabilul și învățatul gentleman ar dori să facă din nisipurile de la Godwin cauza clopotniței din Tenterden. O parte din suferințele Irlandei pe cari d-sa le atribuie Unirii nu numai sînt mai vechi de cât Unirea, dar nu sînt nici chiar particulare Irlandei. Ele sînt comune Engliterei, Scoției, și Irlandei; și

tocmai pentru ca să scăpăm de dinsele, am votat, pentru binele comun al Angliterei, Scoției și Irlandei, billul de reformă în anul trecut. Alte suferințe pe cari onorabilul și învățatul gentleman le a amintit sînt fără îndoială locale; dar urmează oare de aici că trebuie să înființăm câte o legislatură locală pe or unde este o suferință locală? Wales a avut suferințe locale. Cu toții ne amintim plîngerile ce se făceau acum câțiva ani asupra sistemului judecătoresc din Wales; dar propus-a oare cine-va pentru aceasta ca Wales să aibă un parlament deosebit? Cornwall are oare cari suferințe locale; dar propune cine-va ca Cornwall să aibă propria sa Cameră a Lorzilor și propria sa Cameră a Comunelor? Leeds are suferințele sale locale. Majoritatea alegătorilor mei nu are nici o încredere și nu aprobă administrația municipală căreia îi este supusă; de aceea ei reclamă în gura mare o reformă a corporațiilor, dat nu cer de la noi o legislatură separată. Sînt pe deplin convins că or ce argument s'a produs spre a demonstra că Marea Britanie și Irlanda trebuie să aibă două parlamente deosebite se poate produce cu mult mai mare putere spre a demonstra că nordul Irlandei și sudul Irlandei trebuie să aibă două parlamente deosebite. Camera Comunelor a Regatului Unit, s'a zis, este aleasă mai cu seamă de protestanți, și de aceea nu poate fi în drept de a legifera pentru catolica Irlandă. Dacă ar fi așa, cum ar putea o Cameră a Comunelor Irlandeză, aleasă mai cu seamă de catolici, fi autorisată a legifera pentru provincia Ulster care este protestantă? Este pe deplin cunoscut că antipatiile teologice sînt mai tari în Irlanda de cât aici. Fac apel chiar la onorabilul și învățatul gentleman.

D-sa ne a declarat adesea că este cu neputință pentru un Romano-Catolic, fie demandor fie pîrît, de a dobîndi dreptate de la un juriu de orangişti. Este în adevăr sigur că, în sânge, religie, limbă, obiceiuri, caracter, populația unora din comitatele de nord ale Irlandei se aproprie cu mult mai mult de populația din Anglittera și Scoția de cât de populația din Munster și Connaught. De aceea disfid pe onorabilul reprezentant sa găsească un motiv pentru a avea un parlament la Dublin, care motiv să nu fie tot așa de bun pentru a avea alt parlament la Londonderry.

Domnule Președinte, demonstrând, precum mi se pare că am demonstrat, absurditatea acestui strigăt pentru Abrogare, m'am apêrat în mare parte pe mine de acușatia de neconșeșență ce mi s'a adus de către onorabilul meu amic reprezentantul de Lincoln. Este foarte ușor să aduci un volum de la Hansard ¹⁾ în Cameră, să citești câte-va frase dintr'un discurs făcut în niște înprejurări cu totul deosebite, și să zici: «In anul trecut d-ta erai pentru pacificarea Anglitterei prin conșeșune; în anul acesta ești pentru pacificarea Irlandei prin coercițiune. Cum mai poți susține că ești conșeșent?» De sigur onorabilul meu amic știe că nimic nu este mai ușor de cât de a scrie o teză asupra asprimei, clemenței, ordinei, libertății, asupra vieții contemplative, a vieții active, și așa mai încolo. Era un exercițiu comun în vechile școli de retorică de a lua o cestiune abstractă, și de a face un discurs mai înțaiu într'un sens și pe urmă în sensul contrar. Cestiunea dacă nemulțumirile populare trebuiesc potolite prin conșeșune sau coercițiune ar fi fost un foarte

1) Celebru tipograf din Londra, 1752—1828.

bun subiect pentru o eloquență de acest fel. Nu lipsesc locuri comune nici pro nici contra. Dar când venim la afacerile reale ale vieții, valoarea acestor locuri comune depinde cu totul de împrejurările particulare ale casului asupra căruia discutăm. Nimic nu este mai ușor de cât a scrie un tractat spre a dovedi că este legal a se împotrivi extremei tiranii. Nimic nu este mai ușor da cât a scrie un tractat în care să dovedești că este o crimă de a aduce de plăcere asupra unei mari societăți miseriile nedespărțite de revoluțiune, de vërsare de sânge, de spoliațiune, de anarhie. Amëndouë disertațiile pot coprinde multe adevăruri; dar nici unul nu ne va pune în stare să decidem dacă o insurecție particulară se poate sau nu se poate justifica fără o de aproape cercetare a faptelor. De sigur nu este nici o neconsequență a vorbi cu respect de memoria lui Lord Russel și cu groază de crima lui Thistlewood; și, după părerea mea, purtarea lui Russel și purtarea lui Thistlewood nu se deosibeau între ele mai mult de cât se deosibește strigătul pentru reforma parlamentară de strigătul pentru Abrogarea Unirii. Billul de reformă crez că este o bine-facere pentru națiune. Abrogarea știu că este o simplă ilusie. Știu că este nepracticabilă; și mai știu că, dacă ar fi practicabilă, ar fi primejdioasă pentru or care parte a imperiului, și absolut ruinătoare pentru Irlanda. Atunci nu este absurd a zice că, de oare ce în anul trecut doream să liniștim poporul englez dându-și ceea ce era folositor pentru el, sînt ținut în consequență să liniștesc poporul Irlandez în anul acesta dându-și ceea ce îi va fi fatal? Contest de asemenea în mod absolut că, consimțind a arma guvernul cu puteri extraordinare

pentru a reprima turburările din Irlanda, sînt culpabil de cea mai mică inconsecvență. În ce ocaziune am refuzat eu de a sprijini un guvern întru reprimarea turburărilor? Este perfect adevărat că, în desbaterile asupra billului de reformă, am imputat răului guvern tumulte și crimele din 1830. Dar zis-am vr'o dată că aceste tumulte și crime trebuiesc tolerate? Am atribuit tumulte din Kent, din Hampshire, arderea și-relor de grâu, distrugerea mașinelor de treierat, îndărătnicieii cu care Miniștrii Coroanei au refuzat de a asculta cererile poporului. Dar zis-am eu vr'o dată că insurgenții nu trebuie închiși, că incendiarii nu trebuiesc spînzurați? Am adscris desordinele din Nottingham și îngrozitoarea jăfuire a Bristolului neînțeleptei respingeri a billului de reformă de către Camera Lorzilor. Dar zis-am vr'o dată că escese ca cele săvîrșite la Nottingham și Bristol nu trebuiesc înnăbușite, dacă este necesar, cu sabia?

Aș lucra față de Irlanda după același principiu după care am lucrat față de Englitera. În Irlanda, ca și în în Englitera, aș dori să înlătur or ce cauză dreaptă de plângere; și în Irlanda, ca și în Englitera, aș dori să sprijinesc guvernul în păstrarea liniștei publice. Unde e neconsecvența aici? Onorabilul meu amic pare a crede că nimeni din cei ce cred că turburările au fost pricinuite de o administrație rea nu poate da concursul său pentru potolirea acestor turburări. Dacă ar fi așa, atunci onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin este tot așa de inconsecvent ca și mine; ba chiar mult mai mult de cât mine; pentru că d-sa are despre guvern o idee mult mai rea de cât mine; și cu toate acestea d-sa declară că priimește a ajuta pe guvern în nă-

bușirea tumultelor pe cari, după cum ne asigură d-sa, este probabil că le a pricinuit reaua lui administrație. D-sa ne a spus ieri că politica cea aspră a împins poate populația nesocotită a Irlandei la răscoală; și d-sa adăuga că, dacă ar fi răscoală, d-sa, de și ne urêște ca pe advêrații autori ai tutulor relelor, se va găsi în rîndurile noastre, și va fi gata a ne sprijini în or ce va fi necesar pentru restatornicirea ordinei. Asupra acestui punct, nu este nici o deosebire în principiu între onorabilul și învățatul gentleman și mine. După părerea d-sale, este probabil că va veni îndată un timp când coercițiunea viguroasă va fi necesară, și când va fi datoria fie căruia amic al Irlandei de a conlucra la opera de coercițiune. După părerea mea, acest timp a sosit. Suferințele Irlandei sînt fără îndoială mari, așa de mari, în cât nu m'aș fi aliat nici o dată cu un guvern pe care nu l-aș fi crezut că are de gând să îndrepteze aceste rele. Dar, fiind-că suferințele Irlandei sînt mari și trebuiesc îndreptate, se cuvine oare să mă abțiu de a îndrepta cea mai grea suferință din toate? Trebuie oare să mă uit în liniște când legile sînt insultate de o gloată furioasă, când casele sînt jăfuite și arse, când concetățenii mei pacinici sînt măcelăriți? Împărțirea proprietății bisericești, ne ziceți, este nedreaptă. Poate sînt de acord cu dv. Dar atunci ce e de făcut? La ce să mai vorbim de împărțirea proprietății bisericești când nici o proprietate nu e sigură? Apoi dv. voiți să ne speriați ca să nu înfrînăm hoția, incendiul și omorul, dacă ne ziceți că de vom alerga la coercițiune vom aprinde răsboiul civil. Am trecut prin această spaîmă. Amintiți-vă că numai într'un comitat, s'aun întemplat în câte-va sêptemâni sease-zeci de omoruri sau încercări de omor, și

șease sute de furturi prin spargere. De când ne am despărțit în vara trecută, măcelurile din Irlanda au întrecut măcelul unei bătălii în regulă; distrugerea proprietății a fost așa de mare că și cum trei sau patru orașe ar fi fost luate cu asalt. Răsboiul civil, în adevăr! Aș voi mai bine să trăesc în mijlocul unui răsboi civil, pe care l-am avut în Englitera în cursul celor din urmă două secole, de cât în unele părți ale Irlandei în timpul de față. Mai bine, mult mai bine aș fi trăit în linia de marș a armatei pretendentului în 1745 de cât în Tipperary acum. E de prisos să mai fim amenințați cu răsboiul civil, pentru că îl avem deja; și, pentru că sîntem hotărîți a-i pune capăt, sîntem numiți josnici, brutali, sângeroși. Iată epitetele ce onorabilul și învățatul reprezentant de Dublin crede că trebuesc aruncate în fața aceluși partid, căruia d-sa îi datorește or ce drept politic de care se bucură. D-sa nu trebuie să se teamă că un membru al acestui partid se va lua cu d-sa la întrecere într'un conflict de cuvinte violente. Obicînuința înpietrește or ce inimă simțitoare contra invectivelor; și, de și vocabularul d-sale este bogat, totu-și d-sa va găsi anevoie într'însul un nume murdar care să nu fi fost aplicat de multe ori la aceia cari șed înprejurul meu, din cauza zelului și statornicieii cu care ei au sprijinit Emanciparea Romano-catolicilor. Imputările d-sale nu sînt mai înepătore de cât imputările pe cari, în timpuri nu prea depărtate, le am îndurat cu întrepiditate în cauza d-sale. Il pot încredința că niște bărbați cari au bravat strigătul de «jos papismul!» nu se vor speria de strigătul «Abrogare». Va veni timpul când istoria va da dreptate Whigilor Engliterei și va relata cu sinceritate

cât de mult aș făcut și aș suferit ei pentru Irlanda; cum, pentru cauza Irlandei, aș părăsit puterea la 1807; cum, pentru cauza Irlandei, aș rămas afară din oficiu mai mult de două-zeci de ani, bravând încruntările Curții, bravând fluerăturile mulțimii, renunțând la putere, și patronagiū, și onorariū, și la demnitatea de lorzi, și nedobândind în schimb nici chiar o mică popularitate fugitivă. Vêz pe băncile de lângă mine bărbați cari, de ar fi pronunțat o singură vorbă contra Emancipării Catolice, ba chiar de s'ar fi abținut numai de a scoate un cuvânt în favoarea Emancipării Catolice, ar fi putut să fie aleși în această Cameră fără greutate sau cheltuieli, și cari, de cât să fie nedreptiți cu compatrioții lor Irlandezi, aș preferit să renunțe la toate obiectele onorabilei lor ambițiuni, și să se retragă în viața privată cu conștiința și reputația nepătată. In ceea ce privește pe o persoană eminentă, care pare a fi privită cu o specială rea voință de către aceia cari nu ar trebui nici o dată să pronunțe numele său fără respect și grațitudine, voiū zice numai că strigătele cele mai violente ce onorabilul și învățatul gentleman poate ridica în potriua Lordului Grey, sînt slabe în comparație cu strigătele pe cari Lord Grey le înfrunta, pentru ca să pună pe onorabilul și învățatul gentleman în locul unde se află acum. De și membru tînăr al partidului whig, totu-și mē voiū încumeta să vorbesc în numele corpului întreg. Declar onorabilului și învățatului gentleman că spiritul care ne a susținut într'o luptă dreaptă pentru d-sa, ne va susține într'o luptă tot așa de dreaptă contra d-sale. Calumnia, injuriile, disgrația regală, furia populară, îndepărtarea de la putere, escluderea din parlament,

le-am îndurat pe toate pentru ca d-sa să nu fie mai puțin de cât un supus Britanic. Nu vom suferi nici o dată ca d-sa să fie mai mult.

Stați aici, Domnule Președinte, ca reprezentant pentru întâia oară al unui nou corp electoral, al unuia din cele mai mari, mai înfloritoare și mai luminate orașe ale regatului. Alegătorii din Leeds, crezând că în aceste timpuri serviciul poporului nu este incompatibil cu serviciul Coroanei, m'au trimis în această Cameră însărcinându-mă,—ca să mă servesc de cuvintele scrisorii Maiestății Sale,—să lucrez și să încuviințez, în numele și în interesul lor, acele măsuri ce se vor propune în marele Consiliu al națiunii. În numele dar și în interesul alegătorilor mei, dau deplinul meu asentiment acelei părți din Adresă, în care Camera declară hotărîrea ei de a păstra neviolată, cu ajutorul lui Dumnezeu, conexiunea dintre Marea Britanie și Irlanda, și de a încredința Suveranului puterile ce vor fi neapărate pentru asigurarea proprietății, pentru restatornicirea ordinei, și pentru păstrarea întregității imperiului.

GUVERNUL INDIEI

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 10 Iulie 1833.

Privilegiul Companiei Indiilor se acordase la 1813 pe douăzeci de ani, ca de obicei, și termenul acestui privilegiu expirase în anul 1833. Încă de mai înainte, în anul 1829, începuseră atacurile contra monopolului Companiei, și din ce în ce se făcea mai înverdat că trebuia să se procedeze la o reformă mai adâncă. Oficiul de Control al Indiei, în fruntea căruia se afla Charles Grant, pusese să se facă lucrări pregătitoare, la cari luase parte și Macaulay. După desbateri lungi și în parte animate cu reprezentanții Companiei, se ajunsese în fine la o înțelegere, și la 17 Iunie 1833 Grant propuse în Camera Comunelor trei rezoluțiuni, în cari se coprindeau puntele hotărâtoare. Aceste rezoluțiuni sună astfel :

1° Este folositor ca toți supușii Majestății Sale să dobândească libertatea de a pluti în porturile chinezești și să cumpere de acolo ceai și alte produse ale numitului imperiu ;

2° Este folositor ca, în cazul când Compania Ost-Indiilor ar transmite Coroanei toate pretenșiunile și drepturile ei privitoare la teritoriul Indian, Coroana să ia asupra-și toate obligațiile legate de teritoriul și să dea Companiei o despăgubire ;

3° Este folositor ca guvernul să ia asupra-și posesiunile britanice din India ale numitei Companii în condițiile pe cari parlamentul le va găsi de cuviință, pentru ca să întinză comerțul acestei țări, și să asigure poporului din India un guvern bun și prosperitatea intereselor sale morale și religioase.

Restul coprinsului legii asupra înnoirii privilegiului Companiei se înțelege din discursul ce urmează. Macaulay fu ales ca să conducă revizuirea legilor indiene așa de călduros recomandată de el, și în Decembrie 1833 el plecă în India ca al patrulea membru al Consiliului.

De oare ce, pe când se pregătea acest bill, m'am bucurat de cea mai deplină și cea mai bine-voitoare încredere a prea onorabilului meu amic, Președintele Oficiului de Control¹⁾); de oare-ce mă unesc pe deplin cu d-sa în toate acele vederi pe cari d-sa într'o ocaziune anterioară le a dezvoltat într'un mod așa de luminos și cu atâta elocvență; de oare-ce împărtășesc preocupările d-sale și simț că pînă la oare-care punct împărtășesc responsabilitatea d-sale, simț dorința firească de a obține atențiunea acestei Camere, pe cât timp voi încerca să apăr principiile aranjamentului propus. Aș dori să vă pot promite că voi fi foarte scurt; dar subiectul este așa de întins, în cât tot ce vă pot promite este de a condensa cât voi putea mai mult cele ce am de zis.

Mă bucur, Domnule Președinte, că sînt pe deplin scutit, prin întorsătura ce a fost luată desbaterile noastre, de necesitatea de a zice ceva în favoarea unei părți din proiectul nostru, deschiderea comerțului cu China. Nici un glas, crez, nu s'a ridicat pînă acum pentru sprijinirea monopolului. Asupra acestui obiect toți oamenii publici din toate partidele par a fi de acord. Rezoluțiunea propusă de Miniștri a priimit aprobarea unanimă a amândoror Camerelor, și aprobarea regatului întreg. De aceea, Domnule Președinte, nu vă voi lua timpul apărând ceea ce nici un gentleman nu s'a încumetat să atace, ci voi trece a reclama atențiunea dv. asupra acelor efecte, pe cari le a produs cu necesitate marea revoluțiune comercială asupra sistemului și asupra finanțelor Indiene.

Comerțul cu China este deschis. Rațiunea reclamă

¹⁾ Charles Grant.

aceasta. Opinia publică o reclamă. Guvernul Ducelui de Wellington a simțit această necesitate tot așa de imperios ca și guvernul Lordului Grey. Nicî un Ministru, Whig sau Tory, nu s'a putut găsi ca să propună o reînnoire a monopolului. Nicî un parlament, reformat sau nereformat, n'ar fi ascultat o asemenea propunere. Dar, de și deschiderea comerțului a fost un obiect asupra căruia publicul 'și a fixat de mult părerile, totu-și consecvențele politice ce trebuia să urmeze neapărat din deschiderea comerțului îmi par chiar acum puțin înțelese. Vorbirea ce am auzit mă-măi în fie-care cerc unde subiectul se discuta era aceasta: «Desființați monopolul, și lăsați guvernul Indiei în mâinile Companiei»; un drum foarte scurt și comod de a rezolva una din cele măi complicate cestiuni cu cari o legislatură a avut să se ocupe vr'o dată. Onorabilul reprezentant de Sheffield ¹⁾, de și nu dispus a păstra Compania ca organ de guvern, s'a slujit adesea de niște terminî cari dovedesc că d-sa împărtășește greșita concepție a publicului. Faptul este că desființarea monopolului făcea neapărată o schimbare fundamentală în constituția acestei măi corporații.

Compania a unit în sine două caractere, caracterul de negustor și caracterul de suveran. Intre negustor și suveran era o socoteală lungă și complicată, unde măi-măi fie-care articol da prilej la neînțelegeri. Pe cât timp continua monopolul, neînțelegerea era înlăturată. Efectul monopolului era de a satisface cererile atît ale comerțului cât și ale teritoriului, în paguba părții a treia, a poporului englez; de a asigura în

¹⁾ Buckingham.

acela-și timp bani pentru dividendele detentorilor de acțiuni și fonduri pentru guvernul Imperiului Indian, punând taxe mari pe ceaiul consumat în această țară. Dar când partea a treia nu mai vru să supoarte această sarcină, toate cestiunile mari finanțiare, cari erau ținute în suspensiune pe socoteala părții a treia, se deschiseră de o dată. Connexiunea dintre Companie în calitatea ei mercantilă și aceea-și Companie în calitatea ei politică, s'a disolvat. Chiar dacă s'ar permite Companiei, precum s'a suggerat, a guvernarea India și a face în acela-și timp negoț cu China, nu s'ar putea da nici o sumă de bani din câștigurile comerțului ei cu China pentru sprijinirea guvernului ei Indian. Numai în considerația privilegiului exclusiv Compania a fost îndatorată pînă acum să dea aceste sume de bani; numai prin acest privilegiu exclusiv Compania a fost în stare să le dea. Când acest privilegiu i s'a luat, ar fi nerațional din partea Legislaturei să-i impună o asemenea îndatorire, și cu neputință pentru Companie să o îplinească. Tot sistemul de împrumuturi de la comerț la teritoriū și de plăți de la teritoriū la comerț, trebuie să înceteze. Fie-care parte trebuie să se întemeieze cu desăvîrșire pe propriile ei mijloace. De aceea a fost neapărat ca fie care parte să se asigure de mijloacele ce posedă, să limpezească lunga și încurcătă socoteală dintre ele, și să lase pe seama fie căreia partea convenită de avere și de datorii. Era o proprietate vastă. Cât din această proprietate trebuia afectat la afaceri de stat? Cât trebuia dat pentru dividende? Erau datorii ce se ridicau la mai multe milioane. Cari din acestea erau datoriile guvernului ce domnea în Calcutta? Cari ale marelui case co-

merciale ce cumpăra ceaiu de la Canton? Trebuie creditorii să conteze pe veniturile teritoriale ale Indiei pentru banii lor? Sau sînt în drept să pună sequestru pe magaziile cu marfă din Bishopsgate Street?!)

Erau două căi pentru a lămuri aceste cestiuni: judecata și compromisul. Greutățile judecății erau mari; eu crez că erau insuperabile. Tot ce putea istețimea minții și stăruința s'a făcut. În deosebire, o persoană, ale cărei talente și perseveranță erau a nume potrivite pentru asemenea investigații, și la care nu mă pot gândi nici odată fără regret, d-nul Hyde Villiers, s'a devotat acestei cercetări cu o ardoare și o stăruință cari, crez eu, au scurtat o viață foarte prețioasă pentru țara și prietiniile săi. S'a făcut apel la ajutoarele celor mai pricepuți comptabili. Dar greutatea sunt așa de mari în cât nici un comptabil, or cât de priceput, nu le a putut înlătura. Greutățile nu sunt aritmetice, ci politice. Ele isvoresc din constituția Companiei, din lunga și strînsa legătură dintre caracterul comercial și politic într'un singur corp. Presupuneți că un casier al unei societăți de bine-facere ar amesteca banii ce priimește în socoteala societății cu rentele și dividendele sale personale, că ar vîrsa tot în banca sa pe propria sa socoteală, că ar scoate iară-și bani prin mandate exact în aceea-și formă când ar avea nevoie pentru cheltuelile sale private, ca și când ar avea nevoie de bani pentru trebuințele societății de caritate. Presupuneți că el ar continua a lucra ast-fel pînă când a ajuns să nu mai știe el însu-și dacă a dat mai mult sau mai puțin; și presupuneți că la câți-va ani după

¹⁾ Stradă în Londra.

moartea lui se ridică întrebarea dacă el datorește ceva societății de bine-facere sau societatea de bine-facere îi datorește lui. Așa este cestiunea ce se află înaintea noastră, cu această deosebire însemnată, că socotelile unui individ nu pot fi într'o asemenea stare, afară numai dacă el n'a fost vinovat de fraudă, sau de o neglijență grosolană care nu este mai puțin culpabilă de cât fraudă, și că socotelile Companiei au fost aduse în această stare prin circumstanțe de o speță particulară, prin circumstanțe fără paralele în istoria lumii.

Este o greșală a crede că Compania era numai un corp comercial pînă la jumătatea veacului trecut. Comerțul era scopul ei de căpetenie; însă pentru ca să fie în stare de a ajunge la acest scop, ea a fost, ca și cele-lalte Companii cari erau rivalele ei, precum Compania olandeză a Indiei, Compania franceză a Indiei, investită de timpuriu cu funcțiunii politice. Acum o sută douăzeci de ani și mai bine, Compania a fost în miniatură exact ceea ce este astăzi. Ea era investită cu cele mai înalte prerogative ale suveranității. Avea forturile, căpitanii ei albi, și sepoi ei negri; avea tribunalele ei civile și criminale; era autorizată a proclama legea marțială; trimetea ambasadori la guvernele indigene, și încheia tractate cu ei; era Zemindar¹⁾ a mai multor districte, și în aceste districte, întocmai ca cei-lalți Zemindari de clasa întâia, exercita puterile unui suveran, chiar pînă întru a aplica pedeapsa cu moarte Indienilor de sub jurisdicția ei. De aceea este neexact a se zice că Compania a fost în-

¹⁾ Mare proprietar în Industan.

tâiu un simplu negustor, și că de atunci încoace a devenit suveran. Ea a fost întâi un mare negustor și un mic principe. Funcțiunile politice au fost la început puțin băgate în seamă, pentru că erau un simplu auxiliar al funcțiunilor comerciale. Cu toate acestea puțin câte puțin funcțiunile politice se făcuseră din ce în ce mai importante. Zemindarul se făcuse mare nabab, se făcuse suveranul Indiei întregi; cei două sute de sepoi se făcuseră două sute de mii. Schimbarea s'a realizat treptat, și nu a fost îndată observată. Era natural ca, pe când funcțiunile politice ale Companiei erau simple auxiliare ale comerțului ei, socotelile politice să se amestece cu socotelile comerciale. Era de asemenea natural ca acest mod de ținere a socotelilor, statornicit o dată, să rămână neschimbat; și cu atât mai mult, cu cât schimbările în situația Companiei, de și repezi, n'au fost subite. Este cu neputință să numim o zi sau un an, în care Compania a ajuns un mare potentat. A fost, în adevăr, obiceiul de a se fixa anul 1765, anul în care Marele Mogol a dat un ordin prin care autoriza Compania să administreze veniturile Bengalului, Beharului și Orisei, ca dată precisă a înălțării acestui corp singular la suveranitate. Eă unul nu înțeleg pentru ce s'a ales această epocă. Cu mult înainte de 1765 Compania a avut realitatea suveranității. Cu mult înainte de acest an, ea a făcut un nabab de Arcot; a făcut și desfăcut nababi de Bengal; a umilit pe vizirul de Aud; a înfruntat chiar pe Împăratul Indistanului; mai bine de jumătate din veniturile Bengalului erau sub un pretext său administrate de ea. Dar chiar după aceea înputernicire, Compania nu era, în formă și după nume, o putere in-

dependentă. Ea era un simplu ministru al Curții din Delhi. Monedele ei purtau numele lui Alum Șah. Inscripțiunea care, pînă pe timpul Marquizului de Hastings¹⁾ era săpată pe sigiliul Guvernatorului general, declara că acest mare funcționar era sclavul Mogolului. Chiar pînă astăzi noi n'am depus nici de cum în mod formal pe regele din Delhi. Compania se mulțumește a fi Majordomul lui, pe cînd *Le Roi Fainéant* este îngăduit a juca pe Suveranul. În faptă s'a considerat, atît de Lord Clive²⁾ cît și de Warren Hastings³⁾, ca o normă de politică de a lăsa caracterul Companiei așa nedefinit, pentru ca Englezii să poată tracta pe principii, în numele cărora ei guvernau, ca realități său ca neexistențe, după cum le va veni mai bine.

Ast-fel transformarea Companiei dintr'un corp comercial, care posedă oare cari prerogative de suveranitate pentru scopuri comerciale, într'un corp suveran, al cărui comerț era auxiliarul suveranității, s'a efectuat gradat și într'un mod mascat. De aceea nu este straniu că transacțiunile mercantile și politice ale acestei mari corporații s'a amestecat împreună într'o încurcatură inextricabilă. Valorile comerciale s'a cumpărat din veniturile imperiului. Cheltuielile de război și de guvern s'a acoperit cu câștigurile comerciale. Comerțul și teritoriul a contribuit la ameliorările aceleia-și bucați de țară, la reparațiile aceleia-și clădiri. Asigurările pentru banii ce s'a luat cu împrumutare pentru trebuințele statului și pentru banii ce s'a luat cu în-

¹⁾ General și hărbat de stat englez născut la 1754, mort la 1827, a fost Director general al Indiei.

²⁾ Intemeietorul puterii britanice în India, 1725—1774.

³⁾ Guvernator general al Indiei, născut la 1732, mort la 1818.

prumutare pentru trebuințele negoțului s'au dat exact în aceea-și formă. Este ușor, în adevăr, — și aceasta este o împrejurare care, precum crez eu, a indus în eroare pe mulți gentlemen, — este ușor a se vedea ce parte din activul Companiei apare sub formă comercială, și ce parte apare sub formă politică sau teritorială. Dar cestiunea nu este aci. Activuri cari sînt comerciale în formă, pot fi teritoriale în ceea ce privește dreptul de proprietate; activuri cari sînt teritoriale în formă, pot fi comerciale cu privire la dreptul de proprietate. O ladă de ceai nu este numai de cât proprietate comercială; poate să fi fost cumpărată din venitul teritorial. Un fort nu este neapărat o proprietate teritorială; poate să se afle într'un loc pe care Compania l-a cumpărat acum o sută de ani din câștigurile ei comerciale. Judecata, dacă prin judecată înțelegem o hotărîre conform unor reguli de lege cunoscute, este afară din cestiune. A lăsa asemenea cestiuni să fie determinate de maximele ordinare ale jurisprudenței noastre civile, ar fi cea mai mare absurditate și nedreptate. Așa de exemplu, datoria englezească a Companiei a fost, se crede, contractată parte pentru scopuri politice și parte pentru scopuri comerciale. Dar nu avem nici un semn care să ne autorizeze a fixa fie căreia ramuri partea ei proprie. Polițele circulă toate în aceea-și formă; și o curte de justiție, firește, său ar pune toată povara pe acționari, său ar pune-o întreagă asupra teritoriului. Noi avem opinii legale, opinii legale foarte respectabile, cari susțin că, după strictetea legii, teritoriul nu este responsabil, și că activul comerțului este răspunzător pentru fie-care ban al datoriilor ce au fost contractate

pentru administrarea și apărarea Indiei. Dar, de și legea poate fi așa, și eu cred că este așa, totu-și nu este rațional și drept. Pe de altă parte, se pretinde de către advocații Companiei că unele părți prețioase de teritoriū sînt proprietatea acelei corporații în calitatea ei de comerciant; că, spre exemplu, Calcutta, este averea particulară a Companiei; că, pe de altă parte, Compania deține insula Bombay, ca feudă liberă și comună ca manoarul feudal din East Greenwich. Nu voi emite nici o părere asupra acestor puncte. Le am considerat în de ajuns, ca să văz că într'însele se află destule greutăți capabile de a frământa ingeniositatea tuturilor jurisconsulților din regat în curs de două-zeci de ani. Dar faptul este, Domnule Președinte, că dreptul comun nu a fost făcut pentru controverse de felul acesta. Existența unui corp cum este această corporație gigantică, acest monstru politic cu două naturi, supus într'o emisferă, suveran în cea-l-altă, nu a preocupat nici de cum pe legiuitorii sau judecătorii timpurilor trecute. Numai o absurditate grotescă și o nedreptate atroce ar putea să rezulte, dacă pretențiile și obligațiile unui asemenea corp s'ar judeca după regulile Curții de Westminster, dacă maximele notarilor s'ar aplica la titlurile, în virtutea cărora el deține cetăți și provincii înfloritoare, sau maximele dreptului comercial la acele obligații cari sînt asigurări pentru o mare datorie națională, făcute cu scopul de a extermina pe Pindari ¹⁾ și a umili pe Burmesii ²⁾.

Era, precum am zis, peste puțină a se aduce ces-

¹⁾ O trupă de hoți, cari de la începutul secl. 18 prădau India. Ei fură învinși și înprăstiați la 1817 de către Marquizul de Hastings.

²⁾ Locuitorii ai ținutului indian Burma; sînt de rasă indo-chinezi; au fost bătuiți și supuși în 1826 de Lord Amherst.

tiunea dintre comerț și teritoriū la o judecată mulțumitoare; și trebuie să adaug că, chiar dacă greutățile ce am amintit ar putea fi învinse, chiar dacă am avea motive de a spera că se poate obține o judecată mulțumitoare, aș dori să evităm acest drum. Crez că este de dorit ca Compania să continue a avea o parte în guvernul Indiei; și fără îndoială ar fi fost imposibil, pe cât timp litigiul dintre comerț și teritoriū ar fi fost pendinte, de a lăsa Companiei oarecare putere politică. Ar fi fost învederat datoria acelor care erau însărcinați cu superintendența Indiei, de a fi apărătorii Indiei în cursul acestui litigiū important, de a cerceta cu cea mai mare severitate pretențiile ce s'ar putea face asupra veniturilor Indiene, și de a se opune, cu energie și stăruință, la orice pretenții de acest fel, afară numai dacă dreptatea lor nu va fi învederată. Dacă Compania ar fi să se angajeze într'un proces de mai multe milioane, într'un proces care ar putea să țină mai mulți ani, contra teritoriului Indian, am putea noi investi Compania cu guvernul acestui teritoriū? Am putea noi pune pe demandor în situația de *pro-chain ami* al defendorului? Am putea oare numi guvernatori cari să aibă un interes opus în chipul cel mai direct interesului celor guvernați, ale căror acțiuni să se urce după fie-care hotărîre care ar spori sarcinile supușilor lor, și să scază după fie-care hotărîre care ar micșora acele sarcini? Ar fi absurd să presupunem că ei ar apăra într'un mod efectiv imperiul nostru Indian contra pretențiilor ce ar putea să ridice ei înșii contra lui; și ar fi tot așa de absurd a da guvernul Indian pe mâinile acelor cărora nu li se pot încredința interesele lui.

Vezând dar că era foarte anevoie, dacă nu cu totul imposibil, de a recurge la judecată între comerț și teritoriū; vezând că, dacă am recurge la judecată, ar fi neapărat să facem o revoluțiune completă în constituția Indiei, guvernul a propus un compromis. Acest compromis s'a priimit cu oare cari modificări cari nu ating întru nimic principiul sēū, și cari, dând satisfacție Companiei, nu vor pune eventual nici o sarcină adițională asupra teritoriului. Acest compromis a fost, ca toate cele-l-alte compromisuri, tare criticat de partizanii violenți ai amândoror părților. A fost înfățișat de uniī ca foarte favorabil Companiei, și de alții ca foarte nedrept pentru Companie. Domnule Președinte, mărturisesc că nu putem proba că aceste acușățiuni sînt neîntemeiate. Este chiar esența casului nostru că nu vom putea fi în stare de a demonstra că am dat, — fie comerțului, fie teritoriului, — ceea ce li se cuvine. Căci motivul nostru de căpetenie pentru a recomanda un compromis a fost deplina noastră convingere că era absolut imposibil a fixa cu precisiune ceea ce se cuvenea comerțului și ceea ce se cuvenea teritoriului. Nu este straniu ca uniī să ne acuse că despuiăm Compania, iar alții că dăm Companiei un dar imens, în paguba Indiei; căci noi am propus un drum de mijloc, pentru motivul că era cu puțință pentru Companie să ajungă la un rezultat cu mult mai favorabil de cât aranjamentul nostru, și pentru că era cu puțință să ajungă în acela-și timp la un rezultat mult mai puțin favorabil. Dacă cestiunea pendentă între Companie și India s'ar fi hotărit precum preziceau ardenții sprijinitori ai Companiei, India ar fi plătit, dacă am calculat drept, cu un-spre-zece milioane mai mult de cât va plăti a-

cum. Dacă aceste cestiuni s'ar fi hotărît cum preziceau câți-va inimizii violenți ai Companiei, acest mare corp s'ar fi ruinat fără doar și poate. Adevărata însemnătate a compromisului este că fie-care parte renunță la perspectiva unui succes desăvârșit, pentru ca să fie asigurată contra perspectivei unei pierderi inevitabile. Inșă, de oare ce oamenii de un temperament sanguin exagerează în tot-d'a una șansele în propriul lor folos, fie care compromis este sigur de a fi aspru censurat de amândouă părțile. Susțiu că, într'un cas așa de întunecos și complicat ca acesta, compromisul pe care îl recomandăm este de ajuns motivat, dacă nu se poate dovedi că este neonest. Noi nu sîntem ținuți să probăm că este onest, căci ar fi fost în adevăr de prisos pentru noi să recurgem la compromis, dacă am fi fost în posesiunea dovezilor cari ne ar fi autorizat să pronunțăm cu siguranță ce pretenții erau drepte și cari erau nedrepte. Mi se pare că am lucrat cu considerațiunea cuvenită pentru fie-care partid. Dividendul ce dăm detentorilor de acțiuni este exact acela-și dividend pe care d-lor l-au priimit în curs de patru-zeci de ani, și pe care d-lor au așteptat să-l priimească în permanență. Prețul acțiilor d-lor stă astăzi în aceea-și proporție cu prețul ce alte acțiuni aveau acum patru sau cinci ani, înainte de a începe să lucreze neliniștea și escitarea pe cari le au produs în mod firesc ultimele negocierii. În ceea ce privește teritoriul, pe de altă parte, este adevărat că dacă acțiunile ce există acum în formă comercială nu vor produce un capital suficient pentru plata datoriilor și dividendelor Companiei, teritoriul trebuie să răspundă de pierdere și să plătească diferența. Dar în schimbul acestui pericol, teritoriul ob-

ține o ușurare imediată de pretenții ce se ridică la mai multe milioane. Neapărat, eu nu crez că toate aceste pretenții s'aũ putut dovedi; dar știu că bărbați foarte capabili cred alt-fel. Și, dacă numai un sfert din suma cerută s'ar recunoaște Companiei, India ar fi pierdut mai mult de cât cea mai mare sumă pe care, după părerea mea, ar putea să o piarză cu aranjamentul propus.

Din punctul de vedere pecuniar, prin urmare, crez că noi putem apăra măsura întru cât privește teritoriul. Dar pentru teritoriũ cestiunea pecuniară este de o importanță secundară. Dacă am fi făcut o bună afacere pecuniară pentru India, dar o rea afacere politică; dacă am fi scăpat trei sau patru milioane din finanțele acestei țări, și i-am fi dat în acela'si timp instituțiunii vătămătoare, am fi făcut în realitate cea mai ruinătoare economie. Dacă, pe de altă parte, se va găsi că am adăogat cincî-zeci sau o sută de miș de lire sterling pe an la cheltuielile unui imperiũ care aduce un venit de două-zeci de milioane, dar că în acela'si timp am asigurat acestui imperiũ, pe cât stă în puterea noastră, bine cuvântările unui bun guvern, nu vom avea nici un cuvânt de a ne rușina de profusiunea noastră. Sper și crez că India nu va avea să plătească nimic. Dar în suposiția cea mai nefavorabilă ce se poate face, ea nu va avea să plăteasca Companiei atâta cât plătește acum pe fie care an unui singur figurant de stat, Nababului titular de Bengal, spre exemplu, sau Regelui titular de Delhi. Ceea ce ea plătește acestor principți nominali, cari, când fac ceva, fac rele, și cari acum nu fac nimic, ea va consimți să plătească bucuros aceea sumă administratorilor ei reali, dacă va primi de la dînșii, în schimb, o protecțiune eficace și o legislație bună.

Venim acum la cestiunea cea mare. Este de dorit să păstrăm Compania ca un organ de guvern pentru India? Eū crez că este de dorit. Cestiunea este, o recunosc, înconjurată de greutate. Avem a rezolva una din cestiunile cele mai abstruse în politică. Incercăm a face cărămidă fără paie, a scoate un lucru curat din altul necurat, a da un guvern bun unui popor căruia nu'î putem da un guvern liber. În această țară, într'o țară vecină, este ușor să se întocmească singuranțe contra în-pilării. În Europa, aveți materialurile unui bun guvern or unde la dispoziția dv. Popoarele sunt or unde pe-deplin competente a ținea o parte, nu în fie-care țară o parte egală, dar o parte, din puterea politică. Dacă ar fi întrebarea: «care este cel mai bun mod de a asigura un bun guvern în Europa?» cea mai ușoară tinctură de știință politică ar răspunde: «instituțiile reprezentative». În India nu puteți avea instituții reprezentative. Dintre toți nenumărații teoreticiani cari 'și aū emis modul lor de a vedea asupra politicei Indiene, nu este unul singur, pe cât știū eū, or cât de democrat în opiniile lui ar putea fi, care să fi susținut posibilitatea de a se da, în timpul de față, asemenea instituții Indiei. Un gentleman, extrem de bine versat în afacerile imperiului nostru Oriental, cel mai prețios servitor al Companiei, și autorul unei istorii a Indiei, care, de și nu scutită neapărat de greșeli, este, crez, în general, cea mai mare operă istorică ce a apărut în limba noastră de la a lui Gibbon, voiū să zic d-nul Mill, a fost consultat asupra acestui punct. Acest gentleman este bine cunoscut drept un politic îndrăsneț și incapabil de compromisuri. D-sa a scris cu vigoare, prea multă vigoare, crez, în favoarea democrației pure. D-sa a mers:

aşa de departe, în cât a susţinut că o naţiune care nu are o legislatură reprezentativă, aleasă prin sufragiū universal, nu se bucură de securitate contra înpilării. Dar când a fost întreat înaintea comitetului din anul trecut, dacă crede că guvernul reprezentativ este practicabil în India, răspunsul d-sale a fost: «despre aceasta nici nu poate fi vorba». Aceasta este starea în care ne aflăm. Avem a alcătui un guvern bun pentru o ţară în care, după recunoaşterea universală, nu putem introduce acele instituţiuni pe cari toate deprinderile noastre, toate raţionamentele filosofilor europeni, toată istoria continentului nostru ne silesc a o privi ca o mare siguranţă de guvern bun. Avem a altoi pe despotism acele bunuri cari sînt fructul firesc al libertăţii. In aceste împrejurări, Domnule Preşedinte, se cuvine să fim circumspecţi, chiar pînă la marginea sfeliei. Lumina ştiinţei politice şi a istoriei s'a stins; păşim în întuneric; nu vedem limpede încotro mergem. Înţelepciunea unui om pus în această situaţie cere să'si încerce drumul, şi să nu'si înfigă piciorul înainte de a se asigura dacă pămîntul dinaintea lui este tare.

Cu toate acestea în mijlocul acestui întuneric pot vedea limpede câte-va lucruri. Vez, de exemplu, că este de dorit ca autoritatea exercitată în această ţară asupra guvernului Indian să fie împărţită între două corpuri, între un ministru sau un consiliū numit de Coroană şi alt corp independent de Coroană. Dacă India trebuie să fie o dependenţă a Engliterei, să fie în războiū cu inimicii noştri şi în pace cu aliaţii noştri, să fie apărata de flota englezească contra agresiunilor maritime, să aibă o parte de ar-

mată englezească amestecată cu sepoiă ei, atunci urmează neapărat că Regele, căruia constituția îi dă direcția afacerilor streine și comanda forțelor militare și navale, trebuie să aibă o parte în direcția guvernului Indian. Inșă, pe de altă parte, un venit de douăzeci de milioane pe an, o armată de două sute de mii de oameni, un serviciu civil bogat în funcțiuni lucrative, să fie lăsat la dispoziția Coroanei fără nici un frâu, este un ce pe care nici un ministru, îmi închipuesc, nu se va încumeta a-l propune. Această Cameră este în fapt frâul prevăzut de constituție contra abuzurilor prerogativei regale. Dar că această Cameră este, său poate fi după toată probabilitatea, un frâu contra abuzurilor practicate în India, iată ce contest în acela-și timp. Noi avem, ceea ce crez că simțim cu toții, prea destul de lucru. Dacă am lua asupra-ne sarcina de a ne ocupa de afacerile Indiene, precum ne ocupăm de afacerile Britanice; dacă ar trebui să avem bugetele Indiene; dacă ar trebui să ne ocupăm de cestiunea creditului Indian și privilegiile Băncii din India; dacă, pe lângă disputele noastre asupra Belgiei și Ollandeii, asupra lui Don Pedro și Don Miguel, ar trebui să adăogăm disputele asupra datoriilor Guikowarului ¹⁾ și a desordinelor din Maïsur, asupra ex-regelui Afganilor și a Maharagealei Rangit Sing ²⁾; dacă ar trebui să ne ocupăm o noapte cu deturnările de fonduri ale Benaresului, și alta cu panica din piața finanțiară a Calcutteii; dacă cestiunile de suttee saū ne suttee ³⁾, taxa pelerinilor

¹⁾ Titlu al principelui de Baroda din India Occidentală.

²⁾ Rangit Sing, născut la 1780, mort la 1839, ajunsse căpetenia sectei Sikhilor, și dobândi o mare însemnătate în nord-westul Indiei.

³⁾ Vêduva ce se arde cu cadavrul bărbatului ei. Englezii au oprit acest obicei în 1830.

saŭ ne taxa pelerinilor, Ryotwary ¹⁾ saŭ Zemindary, jumătate Batta ²⁾ saŭ Batta întreagă, s'ar desbate tot așa de pe larg ca reforma Bisericeii saŭ impozitele directe—, două-zeci și patru de ore pe zi și trei sute șase-zeci și cinci de zile pe an ar fi un timp prea scurt pentru ca să ne împlinim datoriile. Camera, este cunoscut, nu are timpul necesar ca să limpezească aceste subiecte; și nici nu are cunoștințele necesare; și nici nu are motive ca să dobândească aceste cunoștințe. Schimbarea din urmă în constituția sa a făcut dintr'însa, crez, o reprezentativă mult mai fidelă a poporului englezesc. Dar este tot așa de departe ca or când de a fi reprezentativa poporului Indian. Un cap spart în Cold Bath Fields produce o mai mare senzație între noi de cât trei bătălii date în India. Acum câte-va săptămâni am avut a ne pronunța asupra pretenției aduse de un individ contra veniturilor Indiei. Dacă ar fi fost o cestiune englezească, zidurile abia ar fi putut încăpea pe reprezentanții cari s'ar fi grămădit la vot. Dar a fost o cestiune Indiană, și abia am putut să ținem o ședință, și încă după multe rugăminte. Chiar când prea onorabilul meu amic, Președintele Curții de Control, a dat splendida și interesanta d-sale explicație asupra proiectului pe care d-sa avea să-l propună pentru guvernarea a o sută milioane de ființe omenești, asistența nu era așa de numeroasă cum am văzut-o

¹⁾ Ryot, citește *rai*ot, din arabul *rai*yat: omul care în India se nutrește din cultivarea pământului și duce o viață sedentară, nu nomadă. Prin sistemul Ryotwary guvernul dă populației rurale pozițiunea economică și iea de la dînsa ca impozit a treia parte a venitului brut. In sistemul Zemindar, detentorul pământului (Zemindarul) iea jumătate din produsul brut.

²⁾ Sporul soldei la ofițerii din armata indiană pe timp de război.

adesea la un bill pentru facerea unei șosele sau la un bill de drum de fier.

Consider dar ca un ce probat că Coroana trebuie să aibă o autoritate asupra Indiei, că trebuie să se pună un frâu eficace autorității Coroanei, și că Adunarea Comunelor nu poate fi un frâu eficace. Atunci trebuie să găsim alt corp ca să înlănească acest oficiu important. Avem un asemenea corp, Compania. Trebuie să o înlăturăm?

Este adevărat că puterea Companiei este o anomalie în politică. Este straniu, foarte straniu, ca o societate de negustori cu capital în acțiune; o societate, ale cărei acțiuni trec zi cu zi dintr'o mână într'alta; o societate, ale cărei părți componente se schimbă neconținut; o societate, care, judecând *a priori* după constituția ei, ar trebui considerată ca puțin nemerită pentru funcțiuni imperiale, ca Societatea negustorilor de galanterii sau Compania New River, să fie investită cu suveranitatea asupra unei populațiuni mai numeroase, cu dispunerea de niște venituri nete mai mari, cu comanda unei armate mai mari, de cât sînt sub directa conducere a guvernului executiv din Regatul Unit. Dar ce constituție care să nu fie stranie, care să nu fie anomală, putem da Imperiului nostru Indian? Imperiul este cea mai stranie din toate anomaliiile politice. Ca o mână de aventurari dintr'o insulă a Oceanului Atlantic să subjuge o țară vastă despărțită de locul lor de naștere prin jumătate din glob; o țară neviolată mai înainte de cel mai faimos dintre cuceritorii apuseni; o țară în care Traian n'a intrat nici o dată; o țară așezată dincolo de punctul unde falanga lui Alexandru refuză de a merge mai

înainte ; ca noi să guvernăm un teritoriū cu zecimi de mi de mile departe de noi ; un teritoriū mai întins și mult mai populat de cât Franța, Spania, Italia și Germania luate împreună ; un teritoriū al cărui venit net actual întrece venitul net actual al or cărui stat din lume, afară de Franța ; un teritoriū locuit de oameni deosebiți de noi prin rasă, culoare, limbă, obiceiuri, datine, religie ; acestea sînt minuni cum lumea n'a mai văzut. Rațiunea se uimește. Întrebăm trecutul în deșert. Regulele generale nu sînt de nici un folos acolo unde totul este o vastă excepție. Compania este o anomalie ; dar ea face parte dintr'un sistem unde fie ce lucru este anomalie. Este cel mai straniu din toate guvernele ; dar este determinat de cel mai straniu din toate Imperiile.

Dacă înlăturăm Compania, trebuie să-'i găsim un substitut ; și, de vom lua un substitut or de unde vom voi, ne vom găsi incapabili de a da un motiv pentru ce credem că corpul, pe care l'am pune în locul Companiei, va fi în stare să se aquite de datoriile sale mai bine de cât Compania. Comisarī numiți de Rege pe cât timp îi va plăcea, nu vor fi nici un frâu pentru Coroană ; Comisarī numiți de Rege sau de Parlament pe viață, vor fi numiți în tot-d'a-una de partidul politic care va fi dominant, și dacă s'ar întempla o schimbare în administrație, vor hârțui pe noul guvern cu opoziția cea mai vexatorie. Proiectul sugerat de prea onorabilul gentleman, reprezentantul de Montgomeryshire¹⁾, este, după părerea mea, cel mai rău din câte am auzit vr'o dată. D-sa ar voi Directorī numiți la fie-cari patru ani de Coroană. Nu este oare învederat că a-

¹⁾ Charles Wynn.

cești Directori vor fi în tot-d'a-una numiți dintre sprijinitorii ministeriului ce va fi atunci? Că situația lor va atârna de permanența acestui ministeriū? Că prin urmare toată puterea și influența lor va fi întrebuințată pentru sprijinirea acestui ministeriū, și, în cazul unei schimbări, pentru a pune piedici acelor cari vor urma la putere? Că vor fi serviabili pe cât amicii lor vor fi în oficiū, și facțioși când amicii lor vor fi afară din oficiū? În ce situație s'ar fi aflat ministeriul Lordului Grey, dacă întregul corp al Directorilor ar fi fost numit de Ducele de Wellington în 1830? Nu voesc să fac nici o imputare ducelui de Wellington. Dacă actualii miniștri ar numi pe Directori pe patru ani, ei ar numi, nu mă îndoiesc, bărbați cari nu puțin ar turbura pe Ducele de Wellington, dacă d-sa s'ar întoarce în oficiū. Ceea ce trebuie să avem, este un corp independent de guvern, și nimic mai mult de cât independent, nu un instrument al Tesaureriei, nici un instrument al opoziției. Nici un proiect nou din câte am auzit propunându-se nu ne va da un asemenea corp. Compania, or cât de stranie ar fi constituția ei, este acest corp. Ea nu este, ca corporație, nici liberală nici conservatoare, nici partizană a bisericii înalte nici a bisericii de jos. Nu poate fi acuzată că a fost pentru saū contra billului catolic, pentru saū contra billului de reformă. Ea a lucrat cu statornicie având în vedere nu politica englezească, ci politica Indiană. Noi am văzut țara sbuciumată de turburări. Am văzut miniștri scoși din oficiū de această Cameră, un parlament disolvat în mânie, alegeri generale de o turbulență fără precedent, desbateri de un interes fără precedent. Am văzut două ramuri ale legislaturii puse

într'o opoziție directă între dînsele. Am văzut pe consilierii Coroanei congediați într'o zi, și aduși înapoi a doua zi pe umerii poporului, și, în mijlocul tuturilor acestor agitații, Compania a păstrat o neutralitate strictă și nebănuită. Acesta este un avantajii neprețuit; și este un avantajii la care noi trebuie să renunțăm cu desăvîrșire, dacă vom consimți să adoptăm unul din proiectele ce am auzit propunându-se de partea cealaltă a Camerei.

Trebue să judecăm guvernul Indian, ca pe toate celelalte guverne, după efectele sale practice. După onorabilul reprezentant de Sheffield, India este rău guvernată; și toată vina este a Companiei. Nenumărate acușatii, mari și mici, s'au adus de d-sa contra Directorilor. D-lor le place rășboiul; d-lor le place domnia; taxarea este oneroasă; legile sînt necugetate; drumurile sînt rele; poșta merge pe picioare; și Compania este răspunzătoare de toate. De la detronarea principilor mongoli pînă la nenorocirile curierului lui Sir Charles Metcalfe, fie-care nenorocire ce s'a întemplat în Răsărit în curs de șase-zeci de ani este pusă în sarcina acestei corporații. Și conclusia este că toată puterea ce posedea ea trebuie luată din mîinile ei și trecută cu totul la Coroană.

Mi se pare, Domnule Președinte, că pentru toate relele pe cari onorabilul gentleman le a expus așa de patetic, miniștrii trebuesc învinovățiți tot atîta cât și Compania; ba chiar mai mult; pentru că Oficiul de Control ar fi putut, fără consimțimîntul Directorilor, să îndrepteze acele rele; iar Directorii, foarte siguri, nu le ar fi putut îndrepta fără consimțimîntul Oficiului de Control. Luați casul aceluî grozav neajuns

care pare a fi făcut cea mai adîncă întipărire asupra minții onorabilului gentleman: încetineala poștei. Ei bine, Domnule Președinte, dacă onorabilul meu amic Președintele Consiliului nostru, ar fi crezut de cuviință, m'ar fi putut însărcina a scrie Curții Directorilor și a'î invita să facă o depeșă asupra acestui subiect. Dacă Curtea Directorilor nu s'ar fi supus ar fi putut însuși să facă o depeșă ordonând Lordului William Bentinck să pună expediția postală în tot Bengalul pe cai. Dacă Curtea ar fi refuzat de a expedia această depeșă, Oficiul de Control ar fi putut să apeleze la Banca Regelui pentru ca să obțină un *Mandamus*. Dacă pe de altă parte, Directorii ar fi dorit să grăbească transportul poștei, și Oficiul de Control s'ar fi împotrivit la acest lucru, Directorii n'ar fi putut face absolut nimic. Pentru toate măsurile de politică internă servitori Regelui, și numai ei, sînt răspunzători. Am rămas surprins când am auzit pe onorabilul gentleman acuzând pe Directori de ambițiune și rapacitate nesățioasă; d-sa trebuie să știe că nici un act de agresiune asupra unui stat indigen nu se poate săvîrși de Companie fără sancțiunea Oficiului de Control, și că, în faptă, Oficiul de Control a aprobat în repețite rînduri măsuri răsboinice, la cari Compania s'a opus cu tărie. D-sa trebuie să știe, în deosebire, că, în timpul energice și strălucitei administrații a Marquizului Wellesley, Compania era întreagă pentru pace, și Oficiul de Control întreg pentru răsboi. Dacă o linie de purtare, pe care onorabilul gentleman o crede nejustificabilă, a fost urmată de ministrii Coroanei în disprețul remonstranțelor Directorilor, acesta este de sigur un motiv straniu de

a desființa pe Directori, și de a da o putere nemărginită Coroanei.

Onorabilul reprezentant ne spune că India, sub sistemul actual, nu este așa de bogată și înfloritoare cum era acum două sute de ani. În realitate, Domnule Președinte, mă îndoiesc dacă noi avem destule date cari să ne autorize a pronunța o judecată asupra acestui punct. Dar cestiunea este de mică importanță. Noi trebuie să comparăm India de sub Guvernul nostru nu cu India de sub Acbar ¹⁾ și urmașii lui imediați, ci cu India așa cum am găsit-o noi. Calamitățile prin cari a trecut această țară în intervalul de la căderea puterii Marelui Mogol pînă la statornicirea supremației englezești, erau de ajuns să împingă poporul înapoi cu veacuri întregi. Ar fi de sigur nedrept a zice că Alfred a fost un rege rău, pentru că Britania, sub domnia lui, nu era așa de bogată și așa de civilizată ca pe timpul Romanilor.

În ce stare am găsit dar India? Și ce am făcut din India? Am găsit societatea în această țară vastă într'o stare care anevoie își găsește un paralel în istorie. Cea mai apropiată paralelă ar fi poate starea Europei în secolul al cincilea. Imperiul mongol pe timpul urmașilor lui Aurengzib ²⁾, întocmai ca imperiul Roman pe timpul urmașilor lui Teodosiū, cădea sub vi-

¹⁾ Acbar cel Mare sau mai bine *Gelal Eddin Mohamed*, cel mai mare și mai celebru dintre domnitorii Indiei din dinastia Marelui Mogol, născut la 1542, mort la 1605. Celebru atât ca general cât și ca organizator.

²⁾ Stăpânitor al Indiei sau Mare Mogol, născ. la 1619. Comorile lui erau fabuloase. El întinse mohametismul cu spațiu în India, ridică veniturile ei pînă la 200 milioane lei. Atrase învățații la curtea sa, adună bibliotecă și înființă pretutindenți școli. Iubea cu deosebire arhitectura și poesia. Simplu în felul lui de viață, zelos întru împlinirea înaltelor lui datorii, el iubea pompa și extraordinarul.

țiile unei administrații rele interne, și sub asalturile năvălitorilor barbari. La Delhi, ca și la Ravenna, era un suveran derisoriu, închis într'o închisoare de stat sumptuoasă. El era tolerat să-și permită or ce plăcere sensuală. Era adorat cu prostrațiunii servile. Lua și conferea cele mai mărețe titluri. Dar, în faptă, era o simplă păpușă în mâinile câtor-va supuși ambițioși. Pe când Honorii și Augustuli din răsărit, înconjurați de lingușitorii lor eunuchi, banchetau și adormeau fără să știe saū să se îngrijească de ceea ce se putea petrece afară din zidurile păzitorilor palatului, provinciile încetaseră de a respecta un guvern, care nu putea nici să le pedepsească nici să le apere. Societatea era un chaos. Elementele sale neliniștite și schimbătoare se formaū în fie-care moment în combinații noi, pe cari momentul următor le desfăcea. În cursul unei singure generații se ridicaseră o sută de dinastii, înfloriseră, decăzuseră, se stinseseră, fuseseră uitate. Fie-care aventurar care putuse să adune o ceată de călăreți putea să aspire la tron. Fie care palat era în fie-care an scenă de conspirații, trădări, revoluțiuni, paricidii. Câte odată o repede succesiune de Alarici și Attila trecea peste imperiul lipsit de apărare. Un năvălitor persan pătrunse pînă la Delhi, și aduse înapoi cu sine cele mai prețioase comori ale casei lui Tamerlan. Afganul urmă îndată, pe acelea-și urme, ca să măture cea ce Persanul lăsase. Ghoții se statorniciră pe Giumna. Seikii devastară Lahora. Fie-care parte a Indiei, de la Tangiur pînă la Himalaya, a fost supusă la contribuție de către Mahrați. Poporul fusese trîntit în pulbere de împilatorul din afară și de împilatorul din lăuntru, de hoții de cari Nababul era incapabil de a-i apăra, de Nabab care lua tot ce hoțul

le lăsase. Toate relele despotismului, și toate relele anarchiei, apăsău de o dată această rasă nenorocită, care nu cunoștea din guvern de cât exacțiunile lui. Desolarea domnea în orașele imperiale, și foamea d'a lungul latelor și redundantelor sale rîuri. Se părea că numai câți-va ani aŭ fost de ajuns ca să șteargă toate urmele bogăției și civilizației din epocile de mai 'nainte.

Așa era starea Indiei când Compania începu a lua parte la disputele efemerilor ei suverani. Vr'o opt-zeci de ani trecuseră de când noi ne arătarăm ca auxiliari într'o ceartă dintre două familii rivale pentru suveranitatea unui mic colț din peninsulă. Din acest moment începu un proces mare, uimitor: reconstituirea societății descompuse. Două generațiuni aŭ trecut, și procesul este complet. Fragmentele înprăștiate din imperiul lui Aurengzib aŭ fost împreunate într'un imperiŭ mai puternic și mai bine închiegat de cât acela peste care domnea Aurengzib. Puterea nouilor suverani străbate domeniile lor mai desăvîrșit, și este ascultată cu mult mai mare încredere de cât puterea celor mai trufași principii din dinastia Mogolului.

Este adevărat că istoria primitivă a acestei mari revoluțiuni este amestecată cu crime și rușine. Este adevărat că întemeietorii imperiului nostru Indian aŭ abusat prea des de puterea ce o derivaŭ din o energie superioară și o știință superioară. Este adevărat că, cu câte-va din cele mai înalte calități ale rasei din care eșiseră, ei uniseră câte-va din cele mai odioase defecte ale rasei peste care domneaŭ. Cum ar fi putut fi alt-fel? Născuți în clase umile, obicnuiți a câștiga o existență săracă cu o muncă obscură, ei se găsiră

transformați în câte-va luni din băieți de prăvălie cari munceau pe pupitrele lor, sau din căpitani de regimente în marș, în bărbați de stat și generali, cu armate sub comanda lor, cu veniturile regatelor la dispoziția lor, cu putere de a face și depune suverani după placul lor. Ei erau ceea ce era natural să fie niște oameni ce se ridicaseră cu o suire așa de repede la niște înălțimi așa de amețitoare: risipitori și rapaci, imperioși și corupți.

Este adevărat dar că într'înșii era prea mult material pentru descrierile acelor satirici și dramaturgi cari înfățișau caracterul Nababului englez spre râsul și ura generației trecute. Este adevărat că câte-va intrigă rușinoase, câte-va războaie nedrepte și crude, câte-va exemple de odioasă perfidie și lăcomie, mânjesc analele Imperiului nostru Oriental. Este adevărat că datoriile de guvern și datoriile de legislație au fost mult timp cu totul neținute în seamă sau împlinite cu nepăsare. Este adevărat că mai târziu când cuceritorii au început a se ocupa cu seriozitate de împlinirea înaltelor lor funcțiuni, au făcut greșeli naturale unor guvernanți imperfect versați în limba și deprinderile supușilor lor. Este adevărat că unele proiecte, cari au fost dictate de cele mai curate și mai bine-voitoare simțiminte, nu au atins succesul dorit. Este adevărat că India suferă pînă astăzi de o mare împovărare de taxe și de un sistem defectuos de legi. Este adevărat, mă tem, că în statele cari sînt unite cu noi prin alianțe subsidiare, toate relele despotismului oriental s'au arătat prea des în forma lor cea mai desgustătoare și distructivă.

Toate acestea sînt adevărate. Cu toate acestea, în

istoria și în starea actuală a imperiului nostru Indian, eă vëz puternice motive de bucurie și de bună speranță.

Vëz că am statornicit ordinea acolo unde am găsit confusie. Vëz că micile dinastii cari se născuseră din descompunerea marelui imperiū Mohamedan, și cari, acum un veac, țineaă toată India într'o agitație necontentită, s'aă stins de o putere precumpënitoare. Vëz că triburile prëdalnice cari, în mijlocul veacului trecut, treceaă în fie-care an peste recoltele din India cu repeziciunea destructivă a unei vijeliī, aă pierdut curagiul în fața valoareī unei rase mai brave și mai austere, aă fost învinse, înprăștiate, fugărite în fortărețele lor, și saă aă fost stîrpite de sabia englezească, saă silite să schimbe câștigurile răpiriī pe ale industriei.

Mă uīt înapoi cu mulți ani, și abia vëz o urmă din viștile cari pëtaă strălucita faimă a primilor cuceritori ai Bengalului. Vëz pacea păstrată cu mare grijă. Vëz buna credință inviolabil observată față cu statele slabe și dependente. Vëz încrederea înfiltrându-se în mințile bănuitorilor vecini. Vëz grozăviile răsboiului înblânzite de spiritul cavaleresc și creștin al Europei. Vëz exemple de moderațiune și blândete, așa cum le caut în deșert în anele altei națiunii biruitoare și dominante. Vëz tirani captivi, a căror viclenie și cruzime ar fi scusat o pedeapsă aspră, trăind în siguranță, confort și demnitate, sub protecția unui guvern pe care ei aă lucrat să-l sfărîme.

Vëz un corp mare de funcționari civili și militari neasemănându-se în nimic de cât în capacitate și valoare cu acei aventurari cari, acum șapte-zeci de ani, aă venit aici, încărcați de bogății și infamie, ca să

facă paradă înaintea părinților noștri cu comorile furate din Bengal și Tangiur. Mă gândesc cu mândrie că îndoioasei străluciri care înconjură memoria lui Hastings și Clive, noi putem opune gloria fără pată a lui Elphinstone și Munro. Privesc cu respect și plăcere sărăcia onorabilă care este dovada pipăită a recititudinii neclintite în mijlocul unor ispite puternice. Mă bucur văzând pe compatrioții mei că, după ce au administrat milioane de supuși, după ce au comandat armate biruitoare, după ce au dictat condițiile păcii la porțile capitalelor vrăjmașe, după ce au mânuit veniturile unor provincii mari, după ce au judecat cauzele unor Zemindari bogați, după ce au residat la Curțile Regilor tributari, se întoc în țara lor de naștere cu nimic mai mult de cât cu ceea ce le trebuie spre a trăi cuviincios.

Văz un guvern serios preocupat din binele public. Chiar în greșelile lui recunosc un simțiment părintesc către acel mare popor încredințat grijilor sale. Văz toleranța observată cu stricteță; și cu toate acestea văz sângeroase și degradatoare superstițiuni pierzându-și treptat puterea. Văz moralitatea, filosofia, gustul Europei, începând a produce un efect salutar asupra inimilor și inteligenței supușilor noștri. Văz spiritul public al Indiei, pe care l-am găsit înjosit și sluit de cele mai rele forme ale tiraniei politice și religioase, înălțându-se către vederile drepte și nobile ale scopurilor guvernului și ale datorii sociale ale omului.

Văz rele; dar văz guvernul lucrând cu activitate la opera de vindecare a acestor rele. Impositele sînt grele; dar opera de ușurare se urmărește fără preget. Ne-

mulțumirile produse de sistemul alianței subsidiare sînt mari; dar guvernanzii Indiei sînt pe deplin convinși de aceste nemulțumiri, și s'aũ îndatorat a lua măsuri contra acestor neajunsuri. Or unde ei intervin pentru ca să sprijinească un guvern indigen, intervin și ca să-l reformeze.

Vezënd aceste lucruri, pot fi eũ oare gata a înlătura Compania ca organ de guvern? Nu. Neapërat nu mē voiũ da nici o datã înapoi în fața inovației, întru cãt vëz motive de a crede cã inovația va fi înbunătățire. Cum cã guvernul actual nu se dă înlăturî de la inovații pe cari le privește ca înbunătățiri, billul supus desbaterilor acestei Camere o dovedește de ajuns. Dar de sigur sarcina probei cade asupra inovatorilor. Ei sînt ținuți sã demonstre cã este multã probabilitate de a se dobãndi oare cari foloase, înainte de a ne invita sã desființãm temelia guvernului Indian. Nu am nici o venerație superstițioasă pentru Curtea Directorilor saũ pentru Adunarea Acționarilor. Gãsiți-'mî un Consiliũ mai bun, și sînt gata a priimi schimbarea. Dar dintre toți înlocuitorii Companiei ce s'aũ sugerat pîna acum, nici unul nu s'a probat cã este mai bun de cãt Compania; și cei mai mulți din ei aș putea p̄roba ușor, crez, cã sînt mai rēi. Inprejurãrile ne pot sili sã încercãm o schimbare. Dacă Compania nu va voi sã priimească propunerile guvernului de nu'ĩ vom garanta foloasele pecuniare pe cari eũ le gãsesc exagerate, saũ de nu vom renunța la clausele din acest bill cari permit Europeilor sã aibã proprietate ruralã și indigenilor sã ocupe funcțiuni, atunci o voiũ prinde cu vorba. Dar nu o voiũ înlătura numai și numai din patimã de a face experiențe.

Numesc eũ oare guvernul Indiei un guvern perfect?

Sînt foarte departe de aceasta. Nici o nație nu poate fi perfect de bine guvernată pînă cînd nu va fi în stare să se guverneze ea însă-și. Eū compar guvernul Indian cu alte guverne de aceea-și clasă, cu despotismul, cu despotismul militar, cu despotismul militarilor streini; și găsesc că nici unul nu se apropie de dînsul în merite. Il compar ca guvernul provinciilor romane, cu guvernul coloniilor spaniole; și sînt mîndru de țara și generația mea. Aici sînt o sută de milioane de oameni sub domnia absolută a câtor-va streini, cari se deosibesc de dînșii fizicește, cari se deosibesc de dînșii moralește, adevărați Mameluci, nenăscuți în țara peste care domnesc, neavînd de gînd să-și îngroape oasele într'însa. Dacă 'mî ați cere să fac acest guvern tot așa de bun ca al Angliei, Franței sau al Statelor Unite din America, v'aș mărturisi cu franchetă că nu pot să fac asemenea lucru. Raționînd *a priori*, aș ajunge la conclusia că un asemenea guvern trebuie să fie o tiranie îngrozitoare. Este un izvor de statornică mirare pentru mine că el este așa de bun cum îl găsesc eū. De aceea, într'un cas în care nu am nici principii nici precedente cari să mă călăuzească, nu voiū dărîma sistemul existent din cauza unor defecte teoretice; căci știū că alt sistem pe care l-aș putea pune în locu-i va fi de asemenea osîndit de teorie, fără să fie de asemenea confînțit de experiență.

Câte-va schimbări în constituția Companiei aū devenit, precum am arătat, neapărate prin deschiderea comerțului cu China; și era datorია guvernului de a îngriji ca această schimbare să nu fie păgubitoare Indiei. Eraū multe căi pe cari se putea atinge la o învoială între comerț și teritoriū. Puteam lua asupra

noastră activul și plăti o sumă, lăsând Compania să facă cu această sumă ce va crede ea de cuviință. Puteam oferi siguranța englezească cu o dobândă mai mică. Puteam lua drumul care a fost indicat de miniștrii precedenți. Aceștia ar fi voit să lase Compania în posesiunea mijloacelor de a 'și continua comerțul în concurență cu negustorii privați. Credința mea ne-strămutată este că, dacă se va lua acest drum, Compania va trebui, în foarte puțini ani, să părăsească comerțul, sau comerțul să ruineze Compania. Cu toate acestea guvernul a fost condus în această ocazie nu în mod exclusiv nici cu deosebire de interesele Campaniei sau în general de ale negustorilor englezi. Drumul ce ni s'a părut cel mai nemerit pentru înflorirea Imperiului nostru Oriental a fost de a face pe proprietarii acțiunilor Indiene creditorii ai teritoriului Indian. Cu chipul acesta interesul lor va fi într'un grad înalt identic cu interesul poporului, pe care ei sunt chemați a-l governa. Venitul lor va depinde de veniturile imperiului lor. Veniturile imperiului lor vor depinde de modul în care vor fi administrate afacerile acestui imperiū. Noi le procurăm cele mai puternice motive de a supraveghia interesele cultivatorului și ale comerciantului, de a păstra pacea, de a continua cu vigoare opera de scădere a impozitelor, de a descoperi și pedepsi extorsiunea și corupția. De și ei trăesc departe de India, de și puțin dintr'înșii au văzut sau vor vedea vr'o dată poporul pe care îl guvernează, ei vor avea un mare interes la fericirea supușilor lor. Dacă răul lor guvern va produce desordine în finanțe, ei înșii vor simți efectele acestor desordini în cheltuielile lor din Anglia. Eū crez că, după constituțiunea represen-

tativă, această constituție este cea mai bună siguranță de un bun guvern. India nu poate avea astăzi o constituție reprezentativă. Și de aceea ți am dat, crez, cea mai bună constituție de care ea este capabilă.

O singură vorbă asupra noului aranjament ce noi propunem cu privire la funcțiuni. Guvernul are de scop de a introduce principiul concursului în dispunerea sa de funcțiunile de scriitori; și de la această schimbare nu mă pot opri de a aștepta cele mai fericite rezultate. Servitorii civili ai Companiei sînt fără îndoială un corp de oameni foarte respectabili; și în acest corp, ca în or care corp mare, sînt persoane de o capacitate eminentă. Mă bucur din inimă văzînd aceasta. Mă bucur văzînd că nivelul moralității este așa de ridicat în Anglia, că inteligența este așa de general respîndită în Anglia, că persoane tinere cari sînt luate din masa societății prin favoare și nu prin merit, și cari sînt prin urmare exemple adevărate de ceea ce este masa întregă, sînt așa de rar considerate ca necompetente pentru locuri de o importanță așa de înaltă. Dar nu este mai puțin adevărat că India are drepturi la serviciul celor mai bune talente de cari poate dispune Anglia. Că nivelul culturai și virtuții este foarte înalt în această țară, este pentru noi un cuvînt de bucurie onestă. Dar nu este un cuvînt să ne servim de bărbați de mijloc, cînd putem avea bărbați superiori. Considerați de asemenea, Domnule Președinte, cît de repede a înaintat spiritul public în India, cîtă luare a minte se dă de către clasele înalte ale indigenilor acelor ocupații intelectuale de cultură, de care depinde cu deosebire superioritatea rasei europene asupra restului omenirii. De sigur, în asemenea

Împrejurări, pentru motive mai înalte, noi ar trebui să umplem magistraturile Imperiului nostru Oriental cu oameni cari pot face onoare țerei lor, cu oameni cari pot reprezenta cea mai bună parte a națiunii engleze. Aceasta este, Domnule Președinte, ținta noastră; și credem că, cu proiectul ce se propune acum, această țintă va fi atinsă. Se propune ca pentru fiecare vacanță în serviciul civil să se numească patru candidați, și cel mai bun candidat să fie ales prin concurs. Noi sperăm că, în acest sistem, persoanele trimise în India vor fi tineri ce vor trece peste mediocritate, tineri superiori masei atât în talente cât și în activitate. Se zice, știu, că examinele de latinește, ellinește și de matematică nu sînt dovezi de ceea ce un om va proba că este în viață. Știu foarte bine că ele nu sînt certificate infalibile; dar că sînt certificate, aceasta o afirm cu încredințare. Uitați-vă la orice sferă a vieții: în această Cameră, în Camera cea-l-altă, în Curțile judecătorești, în barou, în biserică, și vedeți dacă nu este adevărat că aceia cari ajung la o distincțiune mai înaltă în lume sînt în genere oameni cari s'au distins în cariera lor academică. În realitate, Domnule Președinte, această obiecțiune ar proba foarte mult chiar pentru aceia cari se servesc de dînsa. Ea ar proba că educația nu folosește absolut la nimic. La ce să luăm noi pe băieți de pe strade? La ce să silim pe un tîner, care s'ar juca mai bucuros cu zmeul său ar rostogoli un cerc, să învețe gramatica latinească? De ce să ținem pe un tîner la Thukydidēs sau La-place, dacă el voește mult mai bucuros să se ducă la vînătoare? Educația ar fi numai o tortură nefolositoare, dacă, la douăzeci și două sau douăzeci și trei

de ani, un om care 'și a neglijat studiile ar fi exact *al pari* cu un om care s'a ocupat cu dînsele, exact tot așa de capabil a împlini toate funcțiunile vieții publice cu glorie pentru sine și cu folos pentru societate. Dacă sistemul englezesc de educație este bun sau rău, întrebarea nu este acum aceasta. Poate crez și eu că se dă prea mult timp limbilor vechi și științelor abstracte. Dar ce urmează de aici? Or cari ar fi limbile, or cari ar fi științele, cari sînt la modă în învățămînt, într'o țară sau într'o epocă, persoanele cari aū făcut cele mai mari progrese în acele limbi și, în acele științe, vor fi în genere floarea tinerimii, cele mai ascuțite la minte, cele mai active, cele mai ambițioase de distincțiuni onorabile. Dacă sistemul lui Ptolemeu s'ar învăța la Cambridge în locul sistemului lui Newton, *wranglerul* ¹⁾ superior va fi totu-și în genere un om superior stîngaciul *spoon*. ²⁾ Dacă, în loc de a învăța limba ellenă, am învăța limba cerokeeză ³⁾, omul care ar înțelege mai bine limba cerokeeză, care ar face cele mai corecte și mai melodioase versuri cerokeeze, care ar pricepe mai lămurit efectul particulelor cerokeeze, ar fi în general un om superior aceluia care ar fi lipsit de aceste merite. Dacă astrologia s'ar învăța în universitățile noastre, tînerul care ar face oroscopul mai bine, ar trece în general de un om superior. Dacă s'ar învăța alchimia, tînerul care ar dovedi mai multă activitate în căutarea pietrei filosofale ar trece în general de un om superior.

1) Unul din cei d'ântăiū studenți eșiți la examen în universitățile englezești.

2) Cel din urmă eșit la examenele universitare.

3) Un mare popor indigen din America de Nord; locuște acum, de cînd a fost gonit din ținutul său primitiv de pe malul de apus al râului Mississippi, un district în Nordul și Estul teritoriului Indienilor.

Voiu adauge numai încă o observație asupra acestuî subiect. De și sînt înclinat a crede că se dă o prea mare atenție limbilor moarte în educația tinerilor gentlemeni englezî, totu-și sînt convins că de câte ori dv. alegeți bărbați spre a ocupa situațiunii pentru cari cea d'ântăiū și neapărată condiție este familiaritatea cu limbile streine, va fi anevoie să găsiți un mai bun certificat de aptitudine de cât studiile lor clasice.

Câte-va persoane au exprimat îndoieli asupra posibilității de a avea examene bune. Sînt foarte sigur că nimeni din cei ce au fost la Cambridge sau la Oxford nu împărtășesc aceste îndoieli. Simț, în adevăr, că trebuie să 'mî cer scuse numai că am notat o obiecțiune așa de frivolă.

După deschiderea comerțului cu China, Domnule Președinte, schimbarea cerută cu mai multă stăruință de către poporul englez era ca restricțiunile pentru admiterea Europeanilor în India să fie desființate. In această schimbare sînt fără îndoială foarte mari foloase. Folosul de căpetenie este, crez, îmbunătățirea ce spiritele supușilor noștri indigeni pot aștepta să câștige din raporturile cu un popor mult mai înaintat de cât dînșiî în cultura intelectuală. Nu pot cu toate acestea tăgădui că foloasele sînt însoțite de oare cari pericole.

Pericolul este că nouii veniți, făcînd parte din națiunea domnitoare, asemănându-se în coloare, în limbă, în obiceiuri, cu aceia cari au puterea supremă politică și militară, și deosebindu-se în toate aceste privințe de marea masă a populațiunii, se vor considera ca o clasă superioară, și vor călca în picioare rasa indigenă. Pînă acum au fost restricțiunii puternice, contra Eu-

ropeilor așezați în India. Permișiunile nu se dobândeau ușor. Domiciliații cari erau în serviciul Companiei aveau cuvinte puternice de a se purta cuviincios. Dacă ei își atrăgeau serioasa nemulțumire a guvernului, speranțele lor de înaintare se stingeau. Chiar aceia cari nu erau în serviciul public erau supuși puterii formidabile pe care o avea guvernul de a-i expulsa după bunul său plac.

Permișiunea guvernului nu va mai fi de aici înainte necesară persoanelor cari doresc să se așeze în provinciile colonizate ale Indiei. Puterea expulsării arbitrare s'a abrogat. De aceea, dacă nu voim să lăsăm pe indigeni expuși la tirania și insolența celui d'ântâiu aventurar destrăbălat care ar visita Răsăritul, trebuie să punem pe Europei tot sub puterea care legiferează pentru Indieni. Nimeni nu ține la libertatea politică mai mult de cât mine. Dar un privilegiu de care se bucură câți-va indivizi, în mijlocul unei populațiuni întinse care nu se bucură de acel privilegiu, nu trebuie numit «libertate». Este tiranie. Nu am cea mai mică îndoială, că în Indiile Occidentale, existența judecății prin juriu și a adunărilor legiuitoare a contribuit a face condiția sclavilor mai rea de cât ar fi fost almintrelea. Sau, ca să vii chiar la India pentru un moment, trebuie să spun că, de și crez că un cod penal blând este mai bun de cât un cod penal aspru, cel mai rău din toate sistemele a fost de sigur acela de a avea un cod blând pentru Brahmani, cari au eșit din capul Creatorului, pe când pentru Sudras, cari au eșit din picioarele lui, există un cod aspru. India a suferit destul de deosebirea castelor și de adânc înrădăcinatele prejudeții pe cari le a născut această deo-

se bire. Să ne ferească Dumnezeu să'i adăogăm blestemul unei caste noi, să'i trimitem o nouă rasă de Brahmani, autorizați a tracta toată populația indigenă ca pe niște Paria!

Gândindu-ne la întâmpinarea acestui rău, noi propunem să se dea Guvernului Suprem puterea de a legifera pentru Europei ca și pentru Indigeni. Propunem ca dispozițiile guvernului să fie obligatoare pentru Curtea Regelui ca și pentru toate cele-l-alte curți, și ca înregistrarea de către Judecătoria Curții Regelui să nu mai fie neapărată pentru a da validitate acelor dispoziții în orașele Calcutta, Madras și Bombay.

Nu 'mi vine să crez urechilor mele, Domnule Președinte, când auz această parte a proiectului nostru osîndită de partidul advers. Eū am crezut că ea va fi priimită cu o favoare specială de acel partid care a întâmpinat-o cu cea mai aspră condamnare. Cum stă lucrul acum? Dacă Curtea Supremă și Guvernul se deosebesc într'o cestiune de jurisdicțiune, saū într'o cestiune de legislație, în orașele cari sînt sedii de guvern, acolo nu este alt arbitru de cāt Parlamentul Imperial. Invențiunea cu punerea unui elefant sēlbatic între două elefanți domestici este ingenioasă; dar nu poate fi în tot-d'auna pusă în practică. Presupuneți însă că am pune un elefant domesticit între două elefanți sēlbatici, saū presupuneți că am lăsa toată turma să alerge în voia ei. Lucrul nu este fără exemplu. Și nu este oare foarte nedrept și ridicul ca, de o parte a șanțului, edictul Guvernatorului General să aibă putere de lege, iar de cea-l-altă parte să nu aibă nici un efect, dacă nu va fi înregistrat de Judecătoria Curții Supreme? Dacă înregistrarea ar fi o garanție pentru o legislație

bună, atunci ar trebui să dăm această garanție tuturilor claselor supușilor noștri. Dacă înregistrarea nu este o garanție pentru o bună legislație, de ce să o dăm cui-va? Este sistemul bun? Intindeți-l. Este rău? Desființați-l. Dar, în numele bunului simț, nu-l lăsați cum este. El este tot așa de absurd ca vechea noastră lege de asil. Legea care autorizează închisoarea pentru datorii poate fi bună sau rea. Dar nici un om în toate mințile nu poate aproba vechiul sistem sub care un datornic, care putea fi arestat în Fleet Street, era scăpat îndată ce fugea în Whitefriars¹⁾. Tot așa, îndoielii se pot ridica asupra oportunității de a numi patru sau cinci persoane pentru facerea legilor în India; dar a le autoriza să facă legi pentru toată India pînă la șanțul Mahratta și a escepta Calcutta, aceasta este culmea absurdității.

De aceea eu zic că sau trebuie să întindeți puterea Curții Supreme și să-i dați un veto general asupra legilor, sau trebuie să întindeți puterea guvernului și să faceți regulamentele sale obligatoare pentru toate curțile fără deosebire. Nimeni nu s'a încumetat a propune ântâia cale. La cea din urmă cale s'a făcut obiecțiuni; dar obiecțiuni cari mie, trebuie să mărturisesc, mi se par cu totul frivole.

Este recunoscut că necuviințele anilor trecuți s'a născut din relațiunea în care Curtea Supremă stă cu guvernul. Dar se zice că Suprema Curte a fost la început înființată pentru apărarea indigenilor contra Europeilor. Prin urmare calea cea înțeleaptă ar fi de a restaura caractrrul ei originar.

Faptul este, Domnule Președinte, că Suprema Curte

¹⁾ Două strade în Londra.

n'a fost nici o dată așa de vătămătoare ca în cei d'ântâiū zece ani ai puterii ei, și nici o dată așa de respectabilă cum a fost în urmă. Or cine cunoaște ceva din istoria ei primitivă, știe că, mult timp, ea a fost spaîma Bengalului, biciul populațiunii indigene, adăpostul delinvenților europeni, un instrument comod al guvernului pentru tot felul de rele, o stavilă insuperabilă pentru guvern în toate încercările lui pentru sporirea binelui public; că procedurile ei se compuneaū din pedanterie, cruzime și corupție; că disputele sale cu guvernul erau o dată cât p'aci să sfârîme întreaga clădire a societății; și că o sgduitură a fost înlăturată numai prin politica dibace a lui Warren Hastings, care în cele din urmă cumpără opoziția Judecătorului Suprem cu opt miū de lire sterling pe an. Este notoriū că, pe când Suprema Curte se opunea lui Hastings în toate măsurile lui cele mai bune, ea era complicele ei nedespărțit la toate relele; că lua parte la cele mai scandaloase din înpilările cari, acum cincî-zeci de ani, aū ridicat indignația parlamentului și a țerii; că l-a ajutat în spoliarea principeselor din Aud; că a pronunțat sentința de moarte contra lui Nuncomar. Și aceasta este Curtea pe care noi voim să o restaurăm din actuala ei stare de degenerare în puritatea ei originală. Iată protecția ce noi voim să dăm indigenilor contra Europeilor. Domnule Președinte, așa de puțin adevărat este că firea Supremei Curți s'a deteriorat, în cât, poate, ea s'a îmbunătățit mai mult de cât or care altă instituție din India. Dar rēul zace adînc în natura instituției însă-și. Judecătorii aū meritat în timpul nostru cel mai mare respect. Judecata și integritatea lor a făcut mult ca să modereze vițiile

sistemului. Cea mai gravă acușăție ce se poate aduce contra unora dintr'înșii este acușăția de îndărătnicie, — de și îndărătnicie desinteresată, conștiințioasă, — în eroare. Răul real este în starea legii. Aveți două puteri supreme în India. Nu aveți nici un arbitru de cât o legislatură la o depărțare de cincisprezece mii de mile. Un asemenea sistem este o absurditate în politică. Mirarea mea este, nu că acest sistem a fost de mai multe ori cât p'aci să producă urmări fatale pentru pacea și isvoarele de viață ale Indiei; — acestea, mi se pare, sînt cuvintele cu cari Warren Hastings descria efectul neînțelegerii dintre guvernul sėu și judecătorii; — dar că n'a produs astăzi asemenea urmări. Cei mai distinși membri ai guvernului indian, cei mai distinși judecătorii ai Supremei Curți fac apel la dv. ca să reformați acest sistem. Sir Charles Metcalfe și Sir Charles Grey ne înfățișează cu o egală stăruiță necesitatea de a avea un singur Consiliu Suprem armat cu putere legiuitoare. Admiterea Europeilor în India cere imperios să nu amănăm hotărîrea noastră. Efectul acelei admiteri va fi de a ridica sute de cestiuni, de a produce sute de neînțelegeri între Consiliu și judicatură. Guvernul va fi paralizat tocmai în momentul cînd va avea nevoie de toată energia sa. Pe cînd cele două puteri egale vor lucra în direcțiuni opuse, întreaga mașină a statului va rēmânea pe loc. Europeii vor fi necontrolați. Indigenii nu vor fi apėrați. Nu mē încumet a prevedea urmările. Or ce lucru acolo este întuneric și confusiune.

După ce am dat guvernului suprema putere legislativă, mai propunem a i se da pentru cât-va timp asistența unei comisiuni, pentru ca să studieze și refor-

meze legile Indiei, așa ca aceste legi să poată fi, cât mai curând, adunate într'un cod. Gentlemenii despre cari doresc a vorbi cu cel mai înalt respect au exprimat o îndoială dacă India este astăzi într'o stare capabilă de a primi binefacerile de cari nu se bucură această țară liberă și înalt civilizată. Domnule Președinte, pot acorda acestui argument prea puțină greutate afară de aceea pe care o câștigă de la autoritatea personală a d-lor ce se servesc de dînsul. Căci, mai întâiu de toate, libertatea noastră și înalta noastră civilizație fac această îmbunătățire, or cât de dorită ar fi în tot d'a una, mai puțin neapărat necesară pentru noi de cât pentru supușii noștri Indieni; și, al douilea, libertatea și civilizația noastră fac, mi se pare, mult mai anevoioasă dobândirea acestei binefaceri pentru noi de cât acordarea aceleia-și binefaceri lor.

Crez că n'a fost vr'o dată o țară care să fi avut așa de multă nevoie de legi ca India; și mai crez că n'a fost nici o dată o țară în care această lipsă să se poată împlini așa de ușor. Ziceam că erau multe puncte de analogie între starea acestei țări după căderea puterii Marelui Mogol, și starea Europei după căderea imperiului roman. Intr'o privință analogia este foarte isbitoare. Precum erau atunci în Europa, tot așa sînt acum în India mai multe sisteme de legi foarte deosebite una de alta, dar coexistente și coegale. Populația indigenă își are propriile ei legi. Fie-care din rasele succesive de cuceritori a adus cu sine jurisprudența ei particulară: Musulmanul Koranul său și nenumărabilii comentatori ai Koranului; Englezul dreptul său scris și consuetudinar. Precum s'a așezat în Italia, într'unul și acela-și timp, legea romană, legea

lombardă, legea ripuară, legea bavareză și legea salică, tot așa avem acum în imperiul nostru Oriental legea indiană, legea mohamedană, legea parsi, legea englezească, neconținut amestecate una cu alta și încurcându-se una pe alta, variând după persoană, variând după localitate. Într'una și aceeași cauză, procedura și pledoariile sînt după obiceiurile unei nații, judecata după legile alteia. O cestiune se desfășură după regulile din Westminster, și se hotărăște după cele din Benares. Singura carte mohamedană în forma unui cod este Koranul; singura carte indiană, Instituțiile. Or cine cunoaște aceste cărți știe că ele prevăd foarte puține din casurile ce se pot ridica în fie-care comunitate. Tot ce nu figurează într'insele este comentar și tradițiune. Regulamentele noastre în cestiuni civile nu definesc drepturi, ci coprink numai sentințe. Dacă se ridică un punct din legea indiană, judecătorul face apel la Pundit¹⁾ ca să-și dea părerea. Dacă se ridică un punct de lege mohamedană, judecătorul apelează la kadiu. Ce este integritatea acestor funcționari, putem afla de la Sir William Jones. Acest bărbat eminent declara că nu putea să ia pe conștiință de a decide un punct din lege pe temeiul unui interpret indian. Sir Thomas Strange confirmă această declarație. Chiar dacă n'ar fi nici o bănuială de corupțiune contra interpreților legii, totu-și știința pe care o profesază ei este într'o ast-fel de stare de confusiune, în cât nu se poate pune nici o încredere pe răspunsul lor. Sir Francis Macnaghten ne spune că este o greșeală

¹⁾ *Pundit* sau *Pandit*, indigeni asiatici, mai ales Indieni, cari sînt crescuți de Englezi pentru cercetări științifice în India. Din cauza neîncrederii locuitorilor în or ce strein, și mai ales în călătorii cari fac cercetări, numele Pundiților sînt ținute secrete.

de a-și închipui cine-va că poporul Indian trăește sub o lege cunoscută și fixată; că se pot produce texte de o parte sau de alta într'o cestiune; că interpreți, egali în autoritate, se contrazic într'una; că legea căzută în desuetudine se confundă neconținut cu legea în vigoare, și că cea d'ântâiu lețiune ce trebuie întipărită în mintea unui funcționar care are să aplice legea indiană, este că e o greșală de a crede că se poate extrage certitudine din cărțile unui jurisconsult. Urmarea este că în practică hotărârile tribunalelor sînt cu totul arbitrare. Ceea ce se administrează nu este legea, ci un fel de equitate primitivă și caprițioasă. Am întreat pe un judecător abil și escelent, întors de curînd din India, cum ar decide una din curțile noastre Zillah, mai multe cestiuni juridice de mare importanță, cestiuni ce nu implicaū considerații de religie sau de castă, cestiuni de curată lege comercială. El mî-a spus că aci era curată lotărie. El știa cum ar fi decis el asupra lor. Dar nu știa nimic mai mult. Am întreat pe un distins funcționar civil al Companiei asupra clausei din billul privitor la robie, dacă astă-zî, când o dănuitoare fuge de la stăpînul ei, judecătorul poate să o silească a se întoarce înapoi. «Unii judecători», zise dînsul, «trimit fata înapoi. Alții o pun în libertate. Toate sînt o cestiune de noroc. Fie-care lucru depinde de temperamentul individual al judecătorului».

Chiar în această țară, am avut plîngerî contra judecătorilor ce fac legî; chiar în această țară, unde drapelul moralității este mai sus de cât în or care parte a lumii; unde, în curs de mai multe generații, nici un depositar al tradițiilor noastre juridice n'a că-

zut sub bănuiala de corupțiune personală; unde sînt instituții liberale; unde fie-care hotărîre este supraveghiată de un auditoriū fin și învățat; unde este un public cult și observator; unde fie-care cas remarcabil este reportat pe larg în o sută de ziare; unde, în scurt, sînt atâtea elemente pentru îndulcirea relexor unuī asemenea sistem. Dar acolo unde domnește un guvern absolut și o moralitate relaxată, unde nu este nici un barou și nici un public, acolo un judecător ce face legi este un blestem și un scandal ce nu pot fi suferite. Este timp ca magistratul să cunoască legea pe care are să o administreze, ca supusul să cunoască sub ce lege trăește. Nu înțelegem ca tot poporul Indiei să trăiască sub aceea-și lege; departe de aceasta; nu este nici o vorbă în bill, nu este nici o vorbă în discursul prea onorabilului meu amic, susceptibilă de o asemenea interpretare. Știm cât este de dorit acest obiect; dar știm pe de altă parte că este nerealizabil. Știm că trebuie să purtăm respect simțimintelor născute din deosebiri de religie, de națiune, de castă. Mult se poate face, sînt convins, pentru asimilarea deosebitelor sisteme de lege fără să revoltăm aceste simțiminte. Dar, vom asimila sau nu aceste sisteme, este necesar să le fixăm, să le codificăm. Noi nu propunem o inovație repede; nu dorim să dăm o lovitură prejudețiilor unei părți a supușilor, noștri. Principiul nostru este numai acesta: uniformitatea unde o puteți avea; diversitatea unde trebuie să o aveți; dar, în orice cas, siguranța.

Precum crez că India are nevoie de un cod mai mult de cât or care altă țară din lume, de asemenea crez că nu este o țară căreia să se poată conferi mai ușor

de cât ei această bine-facere. Un cod este aproape singura bine-cvântare, poate este singura bine-cuvântare, pe care guvernele absolute sînt mai proprii a o conferi unei națiuni de cât guvernele populare. Opera codificării unui sistem vast și artificial de jurisprudență nescrisă se poate realiza mult mai ușor și mult mai bine de puține spirite de cât de multe, de un Napoléon de cât de o Cameră a Deputaților și o Cameră a Pairilor, de un guvern ca al Prusiei sau Danemarcei de cât de un guvern ca al Engliterei. Un simplu mănuchiș de două sau trei jurisconșulți veterani este un mecanism infinit mai bun pentru un asemenea scop de cât o mare adunare populară împărțită, cum sînt mai tot-d'anna asemenea adunări, în facțiuni adverse. De aceea mi se pare că ne aflăm tocmai în momentul în care privilegiul unui codice complet de legi scrise se poate foarte ușor conferi Indiei. Aceasta este o operă ce nu se poate realiza bine într'o epocă de barbarism, ce nu poate fi fără mari greutăți realizată într'o epocă de libertate; este o operă care se cuvine în deosebii unui guvern ca al Indiei, unui despotism luminat și părintesc.

Am ocupat Camera așa de mult timp, Domnule Președinte, în cât cele ce mai am de zis asupra unor părți din acest proiect, — părți importante în adevăr, însă mult mai puțin importante, după cum crez eu, de cât acelea asupra cărora am atras atențiunea dv., — le voiș amâna pentru una din ședințele din Comitet. Cu toate acestea este o parte a billului asupra căreia, după cele ce s'aũ petrecut de curênd aiurea, mă simț nevoit a zice acum câte-va cuvinte. Fac alusie la acea înțeleaptă, bine-voitoare, nobilă clausă, care dispune

ca nici un indigen din Imperiul nostru Indian să nu fie, din cauza colorii, originii sau religiunii sale, incapabil de a ocupa o funcțiune. Cu riscul de a fi numit cu acel termen care este privit ca cel mai rușinos din terminii de oameni cu inimi egoiste și minți înguste, cu riscul de a fi numit filosof, trebuie să spun că, pînă la cea din urmă zi a vieții mele, voi fi mândru că am fost unul din aceia cari au contribuit la alcătuirea billului ce coprinde această clausă. Ni se spune că nu va sosi nici o dată timpul când indigenii Indiei vor putea fi admiși la înaltele funcțiuni civile și militare. Ni se spune că aceasta este condiția cu care putem păstra puterea noastră. Ni se spune că sîntem datorii a conferi supușilor noștri or ce binefacere — de care ei sînt capabili a se bucura? — nu; care este în puterea noastră de a le o conferi? — nu; ci pe care le o putem conferi fără primejdie pentru perpetuarea propriei noastre domnii. In contra acestei propuneri protestez în mod solemn ca incompatibilă cu politica sănătoasă și cu sănătoasa moralitate.

Sînt departe, foarte departe, de a dori să trec repede asupra acestui punct foarte delicat. Simț că, chiar pentru binele Indiei, priimirea pămîntenilor în funcțiunile înalte trebuie făcută încetul cu încetul. Dar, când împlinirea timpului va sosi, când interesele Indiei vor reclama această schimbare, să refuzăm noi a face această schimbare pentru ca să nu punem în primejdie propria noastră putere, aceasta este o doctrină la care nu mă pot gândi fără indignație. Guvernele, ca și oamenii, pot cumpăra existența prea scump. *Propter vitam vivendi perdere causas*, este o politică disprețiabilă atît în indivizi cît și în state. In cazul de față, o asemenea politică

ar fi nu numai disprețiabilă, ci și absurdă. Numai întinderea imperiului nu este neapărat un avantaj. Pentru multe guverne ea a fost vătămătoare; la câte-va a fost fatală. Fie-care bărbat de stat al timpului nostru va recunoaște că prosperitatea unei societăți se compune din prosperitatea acelor cari compun societatea, și că este cea mai copilărească ambiție de a umbla după o domnie care nu sporește confortul și siguranța nimănui. Pentru o mare națiune comercială, pentru o mare națiune manufacturată, nici un progres pe care o parte din rasa omenească îl poate face în știință, în gustul pentru înlesnirile vieții sau în bogăția prin mijlocirea căreia se produc aceste înlesniri, nu poate fi un lucru indiferent. Este imposibil să calculăm binefacerile ce putem trage din răspândirea civilizației europene peste întinsa populație a Răsăritului. Ar fi cu mult mai bine pentru noi, chiar din punctul de vedere cel mai egoist, ca poporul Indiei să fie bine guvernat și independent de noi, de cât rău guvernat și supus nouă; să fie guvernat de proprii săi regi, dar să poarte postavurile noastre cele fine, și să lucreze cu fierăria noastră, de cât să facă selem-alekimuri perceptorilor englezi și magistraților englezi, dar să fie prea ignoranți pentru a prețui, sau prea săraci pentru a cumpăra manufacturele englezești. A face comerț cu oamenii civilizați este mult mai folositor de a cât a governa sălbatici. Ar fi în adevăr o înțelepciune neroadă, înțelepciunea care, pentru ca India să poată rămânea o dependență, ar face dintr'însa o dependență nefolositoare și costisitoare, și ar opri o sută de milioane de oameni de a fi mușterii noștri, pentru ca să 'i țină ca robi noștri.

Era, precum ne spune Bernier, practica miserabililor tirani pe cari 'i am găsit noi în India, când se temeau de capacitatea și spiritul vre unui supus distins, și totu-și nu puteau îndrăzni să-l omoare, de a'i administra pe fie-care zi o doză de *pusta*, o preparație din opium, al cărei efect era de a nimici în câte-va luni toate puterile corporale și mintale ale nenorocitului, care era nutrit cu dânsa, și de a face dintr'însul un idiot incurabil. Detestabilul artificiu, mai oribil chiar de cât asasinatul, era vrednic de aceia cari îl întrebuințau. Acesta nu este un model pentru națiunea engleză. Noi nu vom consimți nici o dată a administra *pusta* unei societăți întregi, a idiotiza și a paraliza un mare popor pe care Dumnezeu l-a încredințat grijei noastre, pentru criminalul scop de a-l face mai supus controlului nostru. Ce preț are puterea dacă se întemeiază pe vițiu, pe ignoranță și pe miserie? dacă o putem ținea numai violând cele mai sfinte datorii pe cari noi ca guvernanți le avem către guvernații noștri, și pe cari noi, ca popor bine-cuvântat într'o măsură mult mai mare de cât ordinară de libertate politică și lumină intelectuală, le avem către o rasă degradată prin trei mii de ani de despotism și putere preoțească? Sîntem în deșert liberi, în deșert civilizați, dacă refuzăm unei părți din rasa noastră o măsură egală de libertate și civilizație.

Trebue oare să ținem poporul din India ignorant, pentru ca să-l putem ținea supus? Sau credem că'i putem da știință fără să'i deșteptăm ambițiunea? Sau credem că'i vom deștepta ambițiunea fără a'i lăsa un canal legitim? Cine va răspunde la toate aceste cestiuni în mod afirmativ? Cu toate acestea la or care din ele

trebuie să se răspundă în mod afirmativ de către or cine susține că noi trebuie să excludem neconținut pe indigenii de la funcțiuni înalte. Eă unul nu mă tem nici de cum. Calea datoriei este limpede înaintea noastră; și ea este calea înțelepciunii, a prosperității naționale, a onoarei naționale.

Destinele imperiului nostru indian sînt acoperite de un întuneric des. Este greu să facem o coniectură în privința soartei rezervate unui stat care nu se aseamănă cu nimic în istorie, și care formează singur o clasă separată de fenomene politice. Legile ce regulează mărirea și decadența sa ne sînt încă necunoscute. Se poate ca spiritul public al Indiei să se desvolte sub sistemul nostru așa de mult în cât să nu mai încapă în acest sistem; ca prin guvern bun să educăm pe supușii noștri întru capacitatea de un guvern mai bun; ca, după ce se vor învăța cu știința europeană, să ceară, într'o epocă viitoare, instituțiunii europene. Dacă o asemenea zi va veni vr'o dată, nu știu. Dar nici o dată nu voi încerca a o opri sau a o întârzia. Or când va sosi, ea va fi cea mai falnică zi din istoria englezească. A găsi un mare popor cufundat în adîncimile cele mai de jos ale robiei și superstiției, a-l governa ast-fel în cât să-l faci doritor și capabil de toate privilegiile cetățenilor, ar fi într'adevăr un titlu neperitor de glorie pe lângă celelalte titluri de glorie ale noastre. Sceptrul poate trece de la noi la alții. Accidente neprevăzute pot strica combinațiile noastre cele mai profunde de politică. Victoria poate fi nestatornică armelor noastre. Dar sînt triumfuri după cari nu urmează nici o cădere. Există un imperiū scutit de toate cauzele naturale de deca-

dență. Acele triumfuri sînt triumfurile pacifice ale rațiunii asupra barbariei; acel imperiū este imperiul neperitor al artelor și moravurilor noastre, al literaturii și legilor noastre.

ALEGEREA DIN EDINBURGH, 1839

DISCURS

PRONUNȚAT LA

Edinburgh, la 29 Maiu 1839.

Intre discursul precedent și cel de față este un timp de cinci ani și mai bine, în care Macaulay a fost în India, ca membru în Consiliul Suprem al acestei țeri. Când Macaulay se întoarce, Abercomby fiind înălțat la demnitatea de lord în Maiu 1839, locul de reprezentant al orașului Edinburgh deveni vacant. O întrunire de alegători se ținu, pentru ca să hotărască modul în care trebuia împlinită această vacanță. La această întrunire s'a pronunțat următorul discurs. Macaulay fuse ales.

Lord Primar și Gentlemen,

După cererea unei foarte numeroase și respectabile părți dintre dv., apar înaintea dv. ca aspirant la o înaltă și solemnă încredere, pe care, neinvitat, aș fi crezut că este presumpțiune să o solicit, dar pe care, ast-fel invitat, aș fi crezut că este lașitate să o declin. Dacă m'aș fi simțit îndreptățit a urma propriile mele înclinări, nu știu bine dacă chiar o invitare ca aceea ce am priimit, ar fi fost în stare să mă abată de la ocupații mult mai potrivite cu gustul și temperamentul meu de cât tumultul luptelor politice. Dar simț că

sortul meu a căzut în niște timpuri în cari nimeni nu este liber a judeca, consultând numai gustul și temperamentul său, dacă trebuie să se devoteze vieții active sau celei contemplative; în timpuri în cari societatea este în drept a cere, de la fie-care din membrii săi, străduințe active și viguroase. De aceea am ascultat de chemarea dv.; și acum mă înfățișez înaintea dv. pentru ca să vă ofer nu, ceea ce sînt sigur că ați respinge cu dispreț, lășuirea ce degradă de o potrivă pe candidat ca și pe corpul electoral; ci lămuriri raționale, sincere și virile cum se cuvine să emită gura unui bărbat liber, ambițios de a câștiga încrederea unui popor liber.

Nu este necesar să spun că mă aflu aci fără legături cu această mare comunitate. Ar fi curată afectare să nu recunosc că, cu privire la cestiunile locale, am multe de învățat; dar sper că nu veți găsi în mine un elev servil sau neatent. Încă din copilărie am simțit un interes puternic pentru Edinburgh, de și nelegat de Edinburgh prin alte legături de cât acelea ce 'mă sînt comune cu mulțimile; acea legătură ce unește pe or ce om de sânge scoțian cu vechia și renumita capitală a rasei noastre; acea legătură ce unește pe or cine studiază istoria cu locul înnobilit de atâtea mari și memorabile evenimente; acea legătură ce unește pe or ce călător de gust cu cel mai frumos din orașele britanice; și acea legătură ce unește pe or ce amator de literatură cu un loc care, de când a încetat de a fi reședința de regat, a câștigat prin poezie, filosofie și eloquență, o distincțiune mult mai mare de cât o poate acorda regatul. Dacă la aceste legături veți bine-voi a adăuga o legătură mai strînsă și mai

particulară, vă pot numai asigura că va fi dorința și preocuparea vieței mele de a mă conduce ast-fel în aceste timpuri turburate, în cât să nu aveți nici un cuvânt de a vă rușina de alegerea dv.

Acei gentlemenî cari m'aû invitat să apar ca aspirant la încrederea dv. cunoșteaû fără îndoială partea ce am luat în afacerile publice în cursul celor trei prime parlamente ale defunctului Rege¹⁾. Inprejurările de atunci încoa aû luat o mare schimbare; dar nici o schimbare nu s'a petrecut în principiile mele. Nu voiû să zic că reflesiunea, discusiunea și nouile fenomene produse de acțiunea unui nou sistem reprezentativ, nu m'aû îndemnat să modific câte-va din vederile mele asupra cestiunilor de amênunte; dar, cu privire la principiile fundamentale de guvern, opiniunile mele sînt încă ceea ce erau când, în 1831 și 1832, am luat parte, în măsura capacității mele, la acea mare victorie pacinică care a curățit sistemul reprezentativ al Engliterei, și care pentru ântâia oară a dat un real sistem reprezentativ Scoției. Chiar atunci pornirea minții mele era în favoarea unei măsuri contra căreia ilustrul leader al partidului whig, al cărui nume nu trebuie nici o dată pronunțat fără grațitudine și reverență într'o adunare de electori britanici, voiû să zic Contele Grey, se zicea că face obiecțiuni puternice, și contra căreia Cabinetul seû, ca guvern, se opunea ne-strămutat. Vorbesc de votul secret în alegeri. Tot ce s'a petrecut de atunci mă întărește în părerea ce eram inclinat a avea în această importantă cestiune. În acela-și timp nu crez că toate foloasele sînt de o parte și toate neajunsurile de cea-l-altă. Trebuie să admit că

¹⁾ William IV, 1830—37.

efectul practicei votului secret va fi de a depărta pe alegătorii de la operație din motive salutarii și onorabile, precum și din motive pernicioase și degradatoare. Dar văzând, după cum nu mă pot opri de a vedea, că practica intimidării, în loc de a scădea, câștigă tărîm, sînt nevoit să mă întreb dacă n'a sosit timpul, când trebuie să aplicăm ceea ce ni se pare că e singurul remediū efficace. Și sînt împins a cerceta dacă, făcînd așa, nu urmez cu stictețā principiile bilului de reformă în concludsiile lui legitime. Căci, de sigur, aceia cari aū sprijinit billul de reformă înțelegaū a da poporului Britaniei o realitate, nu o ilusie; a desființa în faptă numirea deputaților de către marii proprietari, iar nu numai a o desființa în aparență; a da drepturi electorale, iar nu numele drepturilor electorale; și mai ales a nu da suferința și umiliațiunea sub numele de libertăți electorale. Dacă e vorba ca deputații să fie trimiși în parlament nu prin alegerea populară, ci prin numire, atunci afirm fără esitațiune că sistemul vechiū era cu mult mai bun. Amîndouē sistemele de o potrivă trimit în parlament oameni cari nu sînt liber aleși de corpuri electorale independente; dar sub vechiul sistem nu era nici de cum saū era puțină nevoie de intimidare, pe cînd, sub noul sistem, avem miseria și rușinea produse de intimidarea ce se face în această operație. De aceea, dacă este să avem numirea, prefer numirea care se obicînuia la Old Sarum în locul numirii cum se face acum la Newark. In amîndouē casurile aveți reprezentanți numiți după voința unui proprietar de pămînt; dar la Newark aveți douē sute de expulsiuni pe d'asupra, ca să nu zic nimic despre rușinea și remușcările acelor cari, de și n'aū fost expulsați,

aŭ votat totu-și contra conștiinței lor de frica expulșării.

Nu este poate nici un punct asupra căruia bărbații onești din toate partidele să fie mai pe deplin uniți de cât asupra necesității de a restrînge și pedepsi corupțiunea în alegerea membrilor parlamentului. Relele corupțiunii sînt fără îndoială foarte mari; dar mi se pare că aceleași rele ce se atribue corupțiunii s'ar putea, cu o egală dreptate, atribui intimidării, și că intimidarea produce câte-va rele monstruoase ce nu se pot imputa corupțiunii. În amîndouă casurile, electorul comite o infracțiune la datoriile sale. În amîndouă casurile, el întrebuițează în folosul său propriu o putere importantă ce i s'a încredințat pentru ca el să se slujească de dînsa, după cum va judeca el mai bine, pentru binele general al comunității. Pînă aici corupțiunea și intimidarea lucrează în același chip. Dar este o deosebire între cele două sisteme: corupțiunea lucrează procurînd plăcere, intimidarea procurînd durere. Dînd unui sărac cinci lire sterling, nu 'i pricinuești nici o durere; din potrivă, îi pricinuești plăcere. În sine însăși, aceasta nu este, o faptă rea. În adevăr, dacă cele cinci lire sterling i s'ar da în altă ocaziune și fără un scop immoral, aceasta ar putea trece de o faptă umană. Dar a zice unui om că-l vei reduce la o situație în care va fi lipsit de confortul său de mai 'nainte, și în care familia sa va fi silită să'si cerșească pâinea, este o faptă crudă. Corupțiunea are un fel de înrudire nelegitimă cu bună-voința, și naște oare cari simțiminte de natură cordială și prietenească. O noțiune de caritate se unește cu împărțirea banilor celui bogat la săraci, chiar de se face pentru un scop immo-

ral. Scriitorul comic care ne spune că tot sistemul de corupțiune trebuie considerat ca un comerț de generositate de o parte și de grațitudine de alta, mai mult a exagerat de cât a înfățișat greșit ceea ce se întâmplă în realitate în multe din acele colegii electorale englezești, unde banii se risipesc pentru dobândirea favorii și câștigarea sufragiilor poporului. Dar în intimidare întregul proces are în sine ceva odios. Tot simțimentul din partea alegătorului este un simțiment de rușine, de degradare, și de ură contra persoanei căreia 'i a dat votul. Alegătorul este în adevăr pus într'o situație mai rea de cât aceea de a nu avea nici un vot; nu este nici unul între noi care să nu prefere a rămânea fără vot de cât să fie silit a-l da persoanei pe care nu o prefere înaintea altora.

De aceea, crezând că practica intimidării are toate relele ce se pot găsi în corupțiune, și că mai are alte rele ce nu se pot găsi în corupțiune, eu eram firește condus a mă întreba dacă nu cum va este cu puțință a o împiedica printr'un procedeu similar cu acela prin care se împiedică corupțiunea. Corupțiunea, știți cu toții, este supusă legilor penale. Dacă se dovedește aceeaș părților, atunci ele sînt pasibile de pedepse severe. De și acest lucru nu s'a dovedit adesea, totu-și sînt câte-va exemple. Imi amintesc mai mulți oameni cu proprietăți întinse închiși la Newgate¹⁾ pentru corupțiune. S'a dictat contra celor vinovați amende ce se urcau pînă la cincisute de lire sterling. Câți va membri ai parlamentului au fost invalidați pe temeiul malversațiunilor agenților lor. Dar mă tem că nu veți putea opri intimidarea prin legi penale. Asemenea legi

¹⁾ Cea mai veche închisoare din Londra.

ar înfrînge cele mai sfinte legi ale proprietății. Cum pot eu pretinde de la un om să cumpere de la un negustor care a votat contra lui, sau să reînnoiască contractele arendașilor cari au votat contra lui? Ce zice Ebreul în comedie?

«Nu voi răspunde la aceasta,

Dar zic că așa e gustul meu.»¹⁾

Sau, precum s'a exprimat un creștin din timpul nostru: «am dreptul să fac ce voi cu al meu.» Este multă greutate în raționamentul lui Shylock și al Ducelui de Newcastle. Ați pune sfârșit dreptului de proprietate, dacă ați interzice unui proprietar de a expulsa un arendaș, dacă ați sili pe un gentleman să aibă un măcelar al său și să cumpere tot atâta carne de vacă în anul acesta ca în anul trecut. Principiul dreptului de proprietate este că un om nu numai poate să dispună de averea sa în mod rațional și folositor, ci și să-și satisfacă pasiunile și caprițiile sale, să se servească de negustorii și cultivatorii ce 'și alege, să 'și arendeze sau să refuze de a 'și arenda moșia după placul său, fără să dea seamă sau să ceară permisiunea cui-va. Imi aduc aminte că, într'una din cele d'ântăiū serî în cari am șezut în Camera Comunelor, d-nul Poulet Thompson a censurat pe Ducele de Newcastle pentru purtarea Grației sale către alegătorii din Newark. Sir Robert Peel s'a opus acestei moțiuni, nu numai cu o abilitate remarcabilă, ci și cu motive în adevăr peremptorii. D-sa a întrebat dacă se înțelege că un arendaș care a votat contra proprietarului său trebuia să-și păstreze contractul de arendă pentru tot-d'a-una. Dacă ar fi așa, arendașii ar vota contra proprietarului, pen-

1) Shakespeare, *Negustorul din Veneția*, act. IV, sc. 1.

tru ca să se asigure, precum astă-zî votează cu dînsul ca să se asigure. Eū am crezut, și crez acel argument peremptoriū. Dar atunci el este peremptoriū in favoarea votului secret; pentru că, dacă este cu neputință să înpiedecați intimidarea prin pedeapsă, atunci sînteți datorî să vĕ gîndiți daca nu sînt mijloace de a o preîntĕmpina; și singurul mijloc de prevențiune care s'a suggerat vr'o dată este scrutinul secret. Cum că votul secret are neajunsuri cari cumpĕnesc foloasele sale, o admit; dar mi se pare că avem să alegem numai din rele, și că relele al căror leac specific este scrutinul secret sînt mai mari de cît acelea pe cari este probabil că le produce scrutinul secret. Observați cu ce acurateță extraordinară scrutinul secret trage linia de demarcațiune între puterea ce trebuie să dăm proprietarului și puterea ce nu trebuie să'i dăm. El lasă proprietarului puterea absolută de a face ce vrea cu averea lui. Nimeni nu-l întrebă pentru ce a expulsat pe arendașul sĕu or nu mai este mușteriu cutăruī negustor. El îi lasă libertatea de a 'și urma gusturile, de a 'și urma caprițiile cele mai straniī. Singurul lucru ce-l pune afară din puterea lui este votul arendașului, votul negustorului, pe care este datoria noastră de a-l protege. Trebuie tot de o dată să spun că este o singură obiecțiune de natură serioasă contra scrutinului secret, dar care obiecțiune crez cu toate acestea că se poate înlătura. Este foarte învederat că, dacă vom adopta scrutinul secret, nu vom mai avea nici un mijloc de a constata printr'o anchetă subsequentă o votare nelegală. De aceea dacă nu vom putea compta pe o înscriere corectă a alegătorilor, scrutinul secret ne va dŭce fără îndoială

la mari neajunsuri. Iată pentru ce mi se pare că o revizuire îngrijită a întregului sistem de înscriere, și o reformă a tribunalului dinaintea căruia trebuiesc stabilite drepturile alegătorilor, ar fi o parte inseparabilă a măsurii prin care trebuie să se introducă scrutinul secret.

Aceste rele, pe cari le am considerat, sînt simțite în practică; ele sînt rele cari apasă tare asupra unei părți mari din corpul electoral; și de aceea nu trebuie să ne mirăm, dacă strigătul de remediū este tare și urgent. Dar este alt subiect, cu privire la care mi se spune că mulți dintre dv. sînt foarte îngrijați, un subiect de o natură cu totul deosebită. Voi să vorbesc despre durata parlamentelor.

Trebuie să se admită că de câți-va ani avem puține cuvinte de a ne plînge de lungimea parlamentelor. De la 1830 încoia am avut cincî alegeri generale; două pricinuite de moartea a două Suverani, și trei de înprejurări politice. În ceea ce privește parlamentul actual, nu crez că, or care ar fi părerea ce gentlemenii aū asupra purtării acestui corp, vor imputa greșelile sale încrederii ce reprezentanții aū că sînt aleși pe șapte ani; căci nu crez că este vr'un gentleman în Camera Comunelor care să'și inchipuiască saū care 'și-a închipuit vr'o dată că scaunul seū este cumpărat pe termin sigur de trei ani. De aceea cînd discutăm această cestiune, trebuie să ne amintim că discutăm o cestiune nu imediat grabnică. Admit bucuros cu toate acestea că acesta nu este un cuvînt ca să nu considerăm acest subiect cu toată serioșitatea; pentru că este de datorita oamenilor înțelepți de a prevedea toate relele cari, de și nu actualmente simțite, se pot raționalmente ima-

gina. Mie mi se pare că aici, ca și în cazul scrutinului secret, sînt considerații serioase ce se pot ridica de o parte ca și de partea contrară. Obiecțiunea făcută parlamentelor lungi sare în ochi. Adevărul este că, în parlamentele prea lungi, nu aveți nici o representație. Spiritul poporului merge înainte schimbându-se; și parlamentul, rămânînd neschimbat, încetează de a reflecta opiniunea corpurilor electorale. În vechile timpuri, înainte de Revoluțiune¹⁾, un parlament putea să dureze cât viața unui monarch. Parlamentele țineau pe atunci câte o dată opt-spre-zece sau două-zeci de ani. Ast-fel parlamentul convocat de Carol II îndată după întoarcerea lui din exil, și ales când națiunea era beată de speranță și sguđuită de paroxismul isteric al fidelității, continuă mult după ce două treimi din aceia, cari salutaseră din inimă pe Rege de bună-venire din Olanda, doreaū tot așa din inimă ca el să se ducă iară-și în Olanda. De la Revoluțiune n'am simțit acest rău în acela-și grad; dar trebuie să admitem că termenul de șapte ani este prea lung. Cu toate acestea sînt alte considerații cari compensează pe aceasta. Sînt două rele foarte serioase legate de fie-care alegere generală: cea d'ântăiū este violenta escitare politică; a doua, cheltuiala ruinătoare. Amēndouē aceste rele aū fost tare micșorate prin Actul de reformă. Mai 'nainte, acestea erau lucruri despre cari d-v. nu știați nimic în Scoția; dar în Anglia relele aduse păcii și moravurilor societății de o alegere generală erau necalculabile. În cursul unei votări de cincī-spre-zece zile într'un oraș de o sută de miū locuitori, banii curgeaū în toate direcțiile, stradele înnotaū în bere, toate afacerile erau sus-

¹⁾ Revoluțiunea engleză de la 1688.

pendate; și pretutindenă nu era alt ceva de cât desordine și tumult de strade, și defăimare, și calomnie, și certuri, cari lăsaă în pieptul familiilor private ast-fel de amariciuni în cât nu se ștergeaă după mulți ani. Mărginind durata votării, Actul de Reformă a adus, asupra țerii,—și cu aceasta zic o vorbă îndrăzneată;—un bine așa de mare cum nu coprinde nici una din cele-l-alte dispoziții ale sale. Cu toate acestea nu se poate tăgădui că sînt rele nedespărțite de acea stare de escitare politică, în care este aruncată or ce societate de pregătirile pένtru o alegere. Un mult mări mare rău este cheltuiala. Și acest rău a fost micșorat prin operația Actului de Reformă; dar el există încă într'o întindere considerabilă. Nu mări auzim, ce e drept, de alegeri ca cea din Yorkshire în 1807, sau cea din Northumberland în 1827. Nu mări auzim de alegeri cari costă două sute de mii de lire sterling ¹⁾. Dar este un mare rău ca a zecea parte din această sumă, sau chiar a suta parte din această sumă să se cheltuiască într'o luptă electorală. Să nu vă închipuiți, Gentlemen, că tot acest rău cade asupra candidaților. Răul cade asupra dv. Efectul trebuie să fie neapărat de a vă mărgini în alegerea dv. de bărbați capabili de a vă servi. Numărul bărbaților cari pot da cincă-zeci de mii de lire sterling ²⁾ este neapărat mult mări mic de cât numărul bărbaților ce pot plăti cincă mii de lire sterling; și numărul bărbaților cari pot plăti cincă mii de lire sterling la fie cari trei ani este neapărat mări mic de cât numărul acelor ce pot plăti cincă sute de lire sterling la fie cari șapte ani. De aceea mi se pare că această cesti-

¹⁾ Peste cincă milioane de lei.

²⁾ Peste 1,250,000 lei.

une este o cestiune de comparație. În lungile parlamente caracterul reprezentativ se șterge pînă la oare care punct. Pe altă parte, dacă veți avea parlamente scurte, alegerea dv. se va mărgini la puține persoane. Acum, în toate cestiunile de acest fel, partea înțelepciunii este de a cumpeni, nu cu o acureteță amănunțită, — pentru că cestiunile de prudență cetățenească nu pot fi supuse la o probă aritmetică, — ci de a cumpeni totu-și foloasele și neajunsurile cu luare aminte, și apoi de a observa limba balanței. Gentlemanii vor judeca probabil după deprinderile d-lor de a judeca, și după ocasiunile d-lor de observație. Aceia cari au văzut multe din relele alegerilor vor înclina probabil către parlamentele lungi; aceia cari au văzut puține sau nici unul din aceste rele vor înclina probabil către un termen scurt. Observați numai că, or care ar fi termenul legal, el trebuie să fie cu un an mai lung de cât acela pentru care sînt de regulă alese parlamentele; pentru-că, or care ar fi starea țării, trebuie să avem o alegere generală la sfîrșitul termenului legal. Se poate să fie tumult; se poate să fie revoluție; se poate să fie foame în țară; și cu toate acestea dacă ministeriul așteaptă pînă la sfîrșitul termenului legal, publicația de convocare trebuie să se facă. De aceea un ministru înțelept va dizolva în tot d'a una parlamentul cu un an înainte de sfîrșitul termenului legal, dacă țara va fi liniștită. Mult timp s'a obicînuit ca un parlament să nu țină mai mult de șase ani. Ast-fel parlamentul ce s'a ales în 1784 a ținut pînă la 1790, șase ani; parlamentul de la 1790 pînă la 1796, parlamentul de la 1796 pînă la 1802, parlamentul de la 1812 pînă 1818, și parlamentul de

la 1820 pînă la 1826. Prin urmare, dacă dv. doriți ca durata parlamentelor să fie redusă la trei ani, drumul cel mai nemerit ar fi să se fixeze termenul legal la patru ani; și dacă doriți să dureze patru ani, drumul cel mai nemerit ar fi să fixați termenul legal la cinci ani. Inclinarea mea ar fi de a fixa termenul legal la cinci ani, așa în cât să avem în realitate un parlament la fie cari patru ani. Permiteți-mi să adaug că, dacă se va face o scurtare de durată a parlamentului, noi trebuie să schimbăm acea regulă care cere ca parlamentul să se disolve, de câte ori se întîmplă o transmisiune a Coroanei. Aceasta este o regulă pentru care nu se poate da nici un cuvînt de om de stat; ea este mai mult o cestiune de obicei, și deja autoritatea ei este așa de slăbită în cât, chiar considerată ca cestiune de obicei, este absurdă.

Acum vii la alt subiect, de cea mai mare și mai gravă însemnătate: voii să vorbesc de drepturile electorale; și recunosc că nu știu dacă părerea mea asupra acestui subiect va plăcea tot așa de mult la mulți din cei prezenți, precum, dacă trebuie să judec după aclamările dv., aș plăcut simțimintele mele asupra altor subiecte. Voi exprima cu toate acestea părerile mele asupra acestui subiect cu aceeași francheță, cu care le am exprimat când ele aș putut să placă mai mult. Le voi exprima cu francheță unui bărbat care dorește să câștige mai mult stima de cât voturile dv. Sînt de principiul originar al billului de reformă. Crez că acest principiu este escelent; și 'mi pare rău că ne am abătut de la dînsul. Aș fost două abateri la cari m'am opus din toate puterile mele, și la cari autorii billului, tare siliți de oponenții lor, și slab spri-

jiniți de amicii lor, au consimțit fără voia lor. Una a fost admiterea vechilor corporații la dreptul de a vota în orașe ; cea-l-altă a fost admiterea la dreptul de a vota în comitate a arendașilor de cincî-zeci de lire sterling al căror contract de arendă se poate desființa după voia proprietarilor. Trebuie să spun tot de o dată că desper de a putea să găsesc un remediū direct la vr'unul din aceste rele. Scrutinul secret poate să fie un remediū indirect pentru cel din urmă. Eū crez că sistemul de înscriere al alegătorilor trebuie amendat, că dispozițiile privitoare la plata impozitelor trebuiesc schimbate sau cu totul înlăturate, și că dreptul electoral trebuie întins la fie-care proprietar de casă cu venit de zece lire sterling, locuiescă în sau afară din hotarele unui oraș. Pîna aci sînt gata a merge ; dar n'aș lucra cu toată sinceritatea ce sînteți în drept să așteptați de la mine, dacā nu v'aș spune că nu sînt pregătīt a merge mai departe. Mai sînt alte multe cestiuni asupra cărora sînteți în drept de a cunoaște pārerile reprezentantului dv. ; dar voiū trece repede la cea mai importantă. Am fost în tot d'a una vrājmaș neînpăcat al comerțului cu sclavi, și al robiei personale sub or ce formă. Am fost în tot d'a una amic al instrucției populare. Am fost în tot d'a un amic al dreptului de discusiune liberă. Am fost în tot d'a una adversar al or cărei restricțiuni a comerțului, și în deosebī al acelor restricțiuni cari privesc prețul obiectelor neapērate la viață. Am fost în tot d'a una adversar al persecuțiunilor religioase, fie că ele luaū forma unor directe legi penale, sau a incapacităților civile.

Acum, după ce am vorbit așa de mult asupra măsurilor, sper că-mī veți permite să vorbesc ceva asu-

pra oamenilor. Dacă mă veți trimite ca reprezentantul dv. în parlament, doresc să știți că mă voi duce acolo hotărît a sprijini ministeriul actual. Voi face aceasta nu dintr'un interes sau simțiment personal. Am într'adevăr fericirea de a număra mai mulți amici buni și de înaltă valoare între membrii guvernului; și este un membru al guvernului, nobilul Președinte al Consiliului, căruia îi datorez multe obligații, pe cari voi fi în tot d'a una mândru a le mărturisi. Acest nobil lord, pe când eram cu totul necunoscut în viața publică, și abia cunoscut d-sale chiar, m'a introdus în Camera Comunelor; și sînt dator să declar că d-sa nici o dată nu s'a amestecat cătu-și de puțin în libertatea purtării mele parlamentare. De atunci am reprezentat un mare corp electoral, pentru a cărui încredere și bună voință nu pot fi îndestul de recunoscător, voi să zic populatul oraș Leeds. Se poate ca prin bună-voința dv. să fiu pus în mândra situație de reprezentant al Edinburghului; dar n'aș putea fi nici o dată un membru mai independent al Camerei Comunelor de cât am fost când am figurat într'insa ca numit al Lordului Lansdowne. Inșă, de și recunosc obligațiile mele către acest nobil bărbat, de și mărturisesc amiciția ce simț pentru mulți din colegii d-sale, totu-și nu pe aceste motive imi întemeiez sprijinul ce le voi da. Nu am nici un drept de a sacrifica interesele dv. simțimentelor mele personale sau private; principiile mele nu 'mă permit să fac aceasta; și nici amicii mei nu așteaptă să fac aceasta. Sprijinul ce 'mă propun a da actualului ministeriū îl voi da întemeiat pe următoarele motive. Crez că actualul ministeriū este cu mult cel mai bun ministeriū ce se poate forma

în actuala stare a țării. Crez că avem numai o alegere. Crez că alegerea noastră este între un ministeriū în substanță, — căci negreșit nu vorbesc de indivizi particulari, — între un ministeriū în substanță identic cu acela pe care îl avem, și un ministeriū sub direcția Ducelui de Wellington și a lui Sir Robert Peel. Nu preget de a declara că alegerea mea este în favoarea celui d'ântâiu. Uniī gentlemenī par a nu fi de acord cu ceea ce zic. Dacă aș ști în ce constau obiecțiunile d-lor, aș încerca să le resping. Dar îmi este cu neputință să răspunz la niște sgomote nearticulate. Se obiectează oare că guvernul este prea conservator? Sau se obiectează că guvernul este prea radical? Dacă înțeleg bine, obiecțiunea este că guvernul nu procede cu destulă vigoare la opera de reformă. La această obiecție mă voiū adresa. Sînt departe de a contesta că miniștrii aū făcut greșeli. Dar, în acela-și timp, recunosc și știū seamă de greutățile cu cari se luptă; și după ce am făcut aceste concesiuni, zic cu încredere, uitându-mē în trecut, că îi crez vrednici de laudă, și, privind înainte în viitor, pot declara cu mai multă încredere că merită a fi sprijiniți.

Este o eroare comună, și una pe care o găsesc la oameni nu numai inteligenți, ci și foarte versați în afacerile publice, care eroare constă întru a crede că, în politică, legislația este tot și administrația nimic. Nimic nu este mai obicnuit de cât de a auzi oameni zicend: «Ce fel! încă o sesiune terminată și nu s'a făcut nimic; nici o lege nouă n'a trecut; Billul Municipal Irlandez s'a oprit în Camera Lorzilor. Cum am putea fi mai rău dacă ar fi Toriī la putere?» Răspunsul meu este că dacă Toriī ar fi la guvern, legislația

noastra ar fi într'o stare tot așa de rea ca și acum, și că am mai avea și o administrație rea pe lângă aceasta. Mi se pare straniu ca gentlemenii nu observă că ar fi mai bine să avem legi nereformate administrate într'un spirit reformat, de cât legi reformate administrate într'un spirit ostil la or ce reformă. Ade-sea auzim maxima: «Măsuri nu oameni», și într'un înțeles această maximă este escelentă. Măsuri nu oameni, de sigur; adecă nu trebuie să ne opunem lui Sir Robert Peel numai pentru că d-sa este Sir Robert Peel, sau să sprijinim pe Lord John Russel numai pentru că d-sa este Lord John Russel. Noi nu vom urma pe leaderii noștri politici în felul în care oneștii mei străbuni din Highland urmau pe căpeteniile lor. Nu vom imita acel devotament orb care făcea pe toți Campbellii să ia partea lui Georgiū II, pentru că ducele de Argyle era whig, și pe toți Cameronii să ia partea Stuartilor pentru că Lochiel era Jacobit. Dar dacă înțelegeți că, pe cât timp legile rămân acelea-și, este indiferent cine le execută, atunci afirm că o doctrină mai absurdă de cât aceasta nu s'a formulat nici odată. Ce, ce sînt legile? Ele sînt curate vorbe; sînt literă moartă pînă când nu vine un agent viu ca să sufle viață într'însele. Aceasta este adevărat chiar în materii judecătorești. Puteți lega pe judecătorii țerei mult mai strîns de cât ar fi drept de a lega pe Secretarul Departamentului de Interne sau pe Secretarul Afacerilor Streine. Inșă este oare indiferent dacă legile vor fi administrate de Inaltul Judecător Hale¹⁾ sau de Inal-

¹⁾ Jurisconsult și bărbat de stat englez, 1609-1676; a scris între altele *Istoria dreptului comun în Anglîtera*.

tul Judecător Jeffreys¹⁾? Și puteți dv. să vă îndoiiți că deosibirea este cu mult mai mare, dacă veniți la ces-tiunile politice? Ar fi foarte ușor, precum mulți din-tre dv. trebuie să știe, să vă dați exemple în cari socie-tatea a prosperat sub legi defectuoase, bine adminis-trate, și alte exemple în cari societatea a fost nenorocită sub instituțiuni cari erau bune pe hârtie. Și nu avem nevoie să ieșim afară din țara și din timpurile noas-tre. Să luăm, spre exemplu, legea contra pamfletelor. Eu socotesc că starea actuală a legii noastre asupra pamfletelor este un scandal pentru o societate civili-zată. Nu se poate găsi nimic mai absurd în toată is-toria jurisprudenței. Cum s'a abusat mai 'nainte de legea contra pamfletelor, știți cu toții. Știți cu toții cum s'a abusat sub administrația Lordului North, a lui Pitt, a lui Perceval, a Contelui de Liverpool; și cu părere de rău adaug că s'a abusat, abusat în modul cel mai nedrept, de Lord Abinger, sub administrația Du-celui de Wellington și a lui Sir Robert Peel. Este cine-va care să afirme că s'a abusat vr'o dată sub gu-vernul Lordului Melbourne? Acest guvern are destui inimiți; a fost atacat de torii nemulțumiți și de ra-dicali nemulțumiți; dar avut-a vr'unul dintr'înșii în-drăsneala de a afirma că dînsul a abusat de puterea de a urmări *ex officio* pamfletele? Fost-a aceasta din lipsă de provocare? Din contra, guvernul actual a fost in-sultat prin pamflete într'un chip în care nici un gu-vern n'a fost mai 'nainte vr'o dată atacat prin pam-

¹⁾ Cunoscutul judecător și Lord Cancelar sub Jacob II, născut la 1643, mort la 1689 de beție. Asprimea și brutalitatea lui către acușații politici a ajuns proverbială. În 1685, după răscoala ducelui de Monmouth, spin-zură 3:0 de preținși rebeli.

flete. Schimbatu-s'a legea? Modificatu-s'a întru ceva? Nicî de cum. Avem exact acelea-și legi pe cari le aveam cînd Perry era tradus în judecată pentru că zisese că Georgiū III era nepopular, Leigh Hunt pentru că zisese că Georgiū IV era gras, și Sir Francis Burdett pentru că exprimase, nu poate în cel mai bun gust, o indignație firească și onestă contra măcelului ce s'a făcut în Manchester la 1819. Legea este exact aceea-și; dar chiar dacă ar fi fost turnată din nou, scriitorii politici n'ar fi putut să aibă mai multă libertate de cît aceea de care s'aū bucurat de cînd Lord Melbourne a venit la putere.

V'am dat un exemplu de puterea unei bune administrațiuni pentru a înblânzi o lege rea. Acum, să vedeți cît de neapărat este să existe o bună administrație pentru a aduce la îndeplinire o lege bună. Un bill excelent a fost adus în Camera Comunelor de către Lord John Russel în 1828, și a trecut. Pentru alt bărbat de cît Lord John Russel aducerea unui asemenea bill ar fi fost o distincțiune în adevăr de invidiat. Dar numele d-sale este identificat cu reforme și mai mari. Cu toate acestea i se va socoti ca unul din titlurile sale la recunoștința publică faptul că d-sa a fost autorul legii care a abrogat Actul de Test. Ei bine, la puțin după aceasta, un nobil lord, Lordul Locotenent al comitatului de Nottingham, s'a crezut în drept de a pune din nou în vigoare Actul de Test, întru cît privea acel comitat. Am numit deja pe Grația sa Ducele de Newcastle, și, ca să spun adevărul, nu este o viață mai bogată de cît a d-sale în exemple de toate formele și ramurile unui guvern rău. Grația sa informă cu mult sînge rece pe miniștrii Maiestății Sale că

n'a recomandat pe un oare care gentleman pentru funcțiunea de judecător de pace, pentru că gentlemanul era dissident¹⁾. Noi avem o lege care priimește pe dissidenți în funcțiuni; și un nobil tory își iea de la sine puterea de a abroga legea. Dar din fericire avem miniștri whigî. Ce aũ făcut-ei? Aũ pus pe dissident în funcțiune; și aũ destituit pe nobilul tory din Locotenență. Credeți dv. că acest lucru s'ar fi petrecut sub o administrație tory? Nu doresc să zic nimic nerespectuos despre marii leaderi tory. Voiũ vorbi în tot d'a una cu respect despre marile calități și serviciile publice ale Ducelui de Wellington; nu am despre d-sa alt simțimânt de cât acela de a fi mândru că țara mea a produs un bărbat așa de mare; de asemenea nu simț alt ceva de cât respect și bună-voință pentru Sir Robert Peel, despre a căruî capacitate nici o persoană care s'a întelnit cu d-sa într'o desbatere nu va vorbi vr'o dată cu ușurință. Nu 'mî închipuesc că acești doui bărbați eminenți aũ aprobat purtarea Ducelui de Newcastle. Crez că Ducele de Wellington s'ar fi gândit mai de grabă a părăsi un câmp de luptă de cât a face acela-și lucru în Hampshire, unde d-sa este Lord Locotenent. Dar credeți dv. că d-sa ar fi dat afară pe Ducele de Newcastle? Eũ crez că d-sa n'ar fi făcut

¹⁾ Englezește «Dissenter». În înțeles mai larg, se chiamă toți cei ce nu țin de religiunea statului, prin urmare și Romano-catolicii; în înțeles mai strins, numai sectele protestante ce s'aũ despărțit de biserica anglicană, precum Wesleyaniî, Independentii, Methodistii, Bapțiștii, Quakerii, Irvingianiî, Unitarianii etc. Ei aũ avut a suferi multe pînă când la 1689 li s'a acordat toleranța. Numai în secolul nostru li s'aũ mai întins drepturile așa de restrinse prin Actul de Test și Actul de Corporație, scutindu-se de taxele ce plăteau Bisericeî Anglicane și dându-li-se în 1871 prin Actul de Test Universitar, în Univesitățile din Oxford și Cambridge, drepturi egale cu ale studenților Bisericeî Anglicane.

aceasta. Precum a zis, acum o sută de ani, Pulteney, un mare leader politic, «capii de partide, ca și capetele șerpilor, se sprijinesc pe coadă». Ar fi fost absolut imposibil pentru miniștrii tory să depărteze pe puternicul Duce tory, afară numai dacă nu s'ar fi hotărât în același timp, ca d-nul Canning la 1827, să se adreseze la sprijinul whigilor.

V'am dat aceste două exemple pentru ca să vă arăt că o schimbare în administrație poate produce efectele unei schimbări în lege. Vedeți că a avea un guvern tory este a pune virtualmente din nou în vigoare Actul de Test, și că a avea un guvern whig este a abroga virtualmente legea pamfletelor. Și dacă așa stau lucrurile în Engllitera și Scoția, unde societatea se află într'o stare sănătoasă, cu cât mai mult trebuie să fie așa în partea bolnavă a imperiului, în Irlanda? Întrebați pe cine-va de acolo, or care ar fi religiunea, or cari ar fi părerile sale politice, partizan al bisericeii anglicane, presbiterian, romano-catolic, partizan al abrogațiunii Unirei Irlandei, Precursor, Orangist¹⁾, întrebați pe d-nul O'Connell, întrebați pe Colonelul Conolly, dacă este indiferent în ale cui mâini este încredințată puterea executivă. Fie-care Irlandez vă va declara că aici este o cestiune de viață și de moarte; că în faptă mai mult se așteaptă de la oameni de cât de la legi. De aceea nu pot suferi să auz bărbați de principii liberale zicând: «care este folosul că avem un guvern whig? Miniștrii nu fac nimic pentru țară.

¹⁾ Partizan al asociațiunilor întemeiate de Englezii protestanți din Irlanda spre a se împotrivi acțiunii catolicilor. De la agitațiunile lui O'Connell încoa, orangiștii începură o luptă crâncenă, dar fără succes, contra partidului catolic din Irlanda și Engllitera, precum și în contra liberalismului și a spiritului de toleranță ce pătrunsese în clasele de mijloc.

Au lucrat patru ani la un Bill Municipal Irlandez, fără să fie în stare a-l face să treacă prin Camera Lorzilor». Fac oare zece legi o ast-fel de deosebire pentru Irlanda ca deosebirea dintre a avea pe Lord Ebrington ca Lord Locotenent, cu Lord Morpeth ca Secretar, și a avea pe Conte de Roden ca Lord Locotenent, cu d-nul Lefroy ca Secretar? Intrebați pe leaderii populari ai Irlandei dacă le place mai mult a rămânea ceea ce sînt, cu Lord Ebrington ca Lord Locotenent, sau să aibă Billul Municipal, și alte trei billuri de or ce natură ar fi, cu Lord Roden ca Vice-rege; și ei vor răspunde cu toții: «lăsați-ne pe Lord Ebrington, și ardeți-vă billurile». Adevărul este că, cu cât legislația este mai defectuoasă, cu atît este mai importantă o bună administrație, întocmai precum calitățile personale ale Suveranului sînt de mai multă însemnătate în țările despotice, ca Rusia, de cât într'o monarhie limitată. Dacă nu avem în legile noastre scrise toate siguranțele trebuincioase pentru o bună guvernare, atunci este de mai multă importanță să avem o siguranță adițională în caracterul oamenilor cari administrează guvernul,

Dar ni se zice că guvernul e slab. Aceasta este foarte adevărat; și eu crez că mai tot ce sîntem tentați a critica în purtarea guvernului, trebuie atribuit slăbiciunii. Dar să cercetăm de ce natură este slăbiciunea lui. Este oare acel fel de slăbiciune care ne face o datorie să ne opunem guvernului? Sau este acel fel de slăbiciune care ne face o datorie de a sprijini guvernul? Este oare slăbiciune intelectuală, slăbiciune morală, incapacitate de a discerne, sau lipsa de curagiū de a servi adevăratele interese ale națiu-

niî? Aşa era slăbiciunea d-lui Addington, când această țară era amenințată cu invasiunea din Boulogne. Aşa era slăbiciunea guvernului care făcu nenorocita expedițiune asupra insulei Walcheren ¹⁾, și era să facă pe ducele de Wellington să moară de foame în Spania; un guvern a cărui energie se arăta numai întru a urmări pe scriitorii cari expuneaū abusurile, și a măcelări pe răsculații, pe cari înpilarea îi împinsese la delict. Aşa este oare slăbiciunea guvernului actual? Nu crez. Comparat cu or care alt partid capabil de a ținea frânele guvernului, el nu este inferior nici în vigoare intelectuală nici în vigoare morală. În toate cestiunile de deosebire între miniștri și opozițiune eū susțiu că miniștrii aū dreptate. Când consider greutățile cu cari aū a se lupta, când vëz cât de bărbătește e susținută această luptă de către Lord Melbourne; când vëz că Lord Iohn Russel a escitat chiar admirația oponenților săi prin modul eroic în care d-sa a continuat, an după an, în boală și întristare familiară, a se lupta lupta Reformei, sînt dus la conclusia că slăbiciunea miniștrilor este de acelea cari ne fac o datorie de a le da, nu înpotrivirea, ci sprijinul nostru; și acest sprijin eū sînt hotărît a-l da, pe cât îmi vor permite puterile.

Dacă, în adevër, m'aș crede liber de a consulta propria mea înclinare, aș sta la o parte de luptă. Dacă dv. veți crede de cuviință a mă trimite în parlament, voiū intra într'o adunare cu totul deosebită de aceea pe care am lăsat-o la 1834. Am lăsat pe whigii uniți și dominanți, tari în încrederea și iubirea uneia din Ca-

¹⁾ La 1809, Olanda fiind în puterea lui Napoleon I., guvernul englez trimise pe Lord Catham, care bombardă orașul Flissingen de pe țărmul de la miază-zi al insulei Walcheren.

merile parlamentului, tari de asemenea prin frica ce însuflău celei-l-alte Camere. Mă voiă întoarce ca să'î găsec fără sprijin în Camera Lorzilor, și siliți să dea mai-măi în fie-care săptămână o luptă de existență în Camera Comunelor. Pe mulți din aceia pe cari 'î am lăsat strîns uniți între dînșii prin legături private și publice ce 'mă păreaū indisolubile, îi voiă găsi acum asaltându-se uniî pe alții cu mai mult de cât amărîciunea ordinară a vrăjmășiei politice. Pe mulți din aceia cu cari ședeam alături, luptându-ne împreună nopți întregi pentru billul de reformă, pînă când răsărea soarele peste Tamisa și razele lui străluceaū peste rîndurile noastre nerărite, îi voiă găsi acum pe bănci ostile. Voiă fi nevoit să mă angajez în altercații dureroase cu mulți din aceia cu cari n'am sperat nici o dată să am a mă lupta, de cât numai în lupta generoasă și amicală pentru cauza comună. Am lăsat guvernul liberal destul de tare pentru ca să se mîntină contra unei Curți adverse; vėz că guvernul liberal așteaptă sprijin de la preferența unei Suverane, în care țara vede cu plăcere promisiunea unei Elizabethe mai bune, mai gentile, mai fericite; a unei Suverane în care noi sperăm că copii și nepoții noștri vor admira statornicia, agerimea și curagiul cari aū ilustrat pe cea din urmă și mai mare dintre Tudori, temperată prin bine făcătoarea influență a unor timpuri mai umane și a unor așezăminte mai populare. Dacă favoarea regală, care n'a avut nici o dată mai multă nevoie și n'a fost nici o dată mai bine servită, va pune pe guvern în stare de a învinge greutățile cu cari are a se lupta, nu pot anticipa cu judecata. Se poate ca lovitura să se fi amănat numai pentru o sesiune,

și ca un period lung de domnie tory să ne aștepte. Fie așa. Am intrat în viața politică ca whig, și whig sînt hotărît să rămân. Ieău acest cuvânt, și doresc să mă înțelegeți că-l ieău, nu într'un înțeles strîmt. Înțeleg prin whig nu pe acela care subscrie orbește copriusul unei cărți, chiar dacă acea carte ar fi scrisă de Locke; nu pe acela care aprobă întreaga purtare a unui bărbat de stat, fie acel bărbat de stat Fox; nu pe acela care priimește opiniunile profesate de un cerc, chiar dacă acel cerc ar fi compus din spiritele cele mai culte și mai nobile ale epocei. Dar mi se pare că, uitându-mă înapoi în isoria noastră, pot deosebi un mare partid care 'și-a păstrat identitatea în cursul a mai multor generații; un partid adesea deprimat, nici o dată stins; un partid care, de și adesea pătât de greșelile epocei, a mers în tot d'a una înaintea timpului său; un partid care, de și vinovat de multe rătăcirii și de câte-va crime, are gloria de a fi așezat libertățile noastre civile și religioase pe o temelie statornică; și din acest partid sînt mândru a face parte. Acest partid, în marea cestiune a monopolurilor, a stat în potriua Elizabethei. Acest partid a organizat, pe timpul lui Iacob I, cea d'ântăiū opoziție parlamentară, a apărat fără șovăire privilegiile poporului, și a smuls prerogativă peste prerogativă de la Coroană. Acest partid a silit pe Carol I să renunțe la taxa năvilor. Acest partid a nimicit Camera Stellată ¹⁾ și Curtea de

¹⁾ *Star Chamber*, tribunal înființat de Enric VII pentru judecarea crimelor de stat și de maiestate. El se compunea dintr'un Lord Cancelar și din judecători numiți de rege, și se făcu odios prin asprimea și nedreptatea sa. Tavanul sălei de ședințe era acoperit cu stele; de aci numele lui. El fuse desființat sub Carol I, la 1641.

Inaltă Comisiune ¹⁾). Acest partid a votat, sub Carol II, Actul Habeas Corpus, a realizat Revoluțiunea, a făcut să treacă Actul de Toleranță ²⁾, a sfărîmat jugul unei biserici streine în țara noastră, și a scăpat Scoția de soarta nefericitei Irlande. Acest partid a înălțat și susținut tronul constituțional al casei de Hanovra contra ostilității bisericeii și a aristocrației teritoriale din Anglîtera. Acest partid s'a opus războiului cu America și războiului contra Republicei Franceze, a întins asupra non-conformiștilor bine-facerile liberei noastre constituțiuni, și, în cele din urmă, prin niște sacrificii și străduințe fără paralele, a împărțit aceleași bine-cuvîntări și Romano-Catolicilor. Whigilor din secolul al șapte-spre-zecelea datorăm că avem o Cameră a Comunelor. Whigilor din secolul al nouă-spre-zecelea datorăm purificarea Camerei Comunelor. Desființarea comerțului cu robii, desființarea robiei din coloniî, întinderea instrucției populare, înblînzirea asprimei codului penal, tot, tot s'a realizat de acest partid; și din acest partid, o repet, fac parte. Privesc cu mîndrie la tot ce whigii aî făcut pentru cauza libertății omenestî și a fericirii omenestî. Îi vîz acum tare apesați, luptându-se cu greutate, dar luptând încă lupta cea bună. În fruntea lor vîz bărbați cari aî moștenit spi-

¹⁾ Acest tribunal înființat de Elizabetha la 1559 avea de obiect de a judeca pe toți câți refuzaî Coroanei jurămîntul de supremație în afacerile religioase. Pedepsele erau foarte aspre. Cf. Brewer *A History of England* pag. 293, 315. Acest tribunal a fost desființat de o dată cu Camera Stellată.

²⁾ Votat la 1689 sub William III. Printr'însul se desființau unele din pedepsele impuse asupra dissidenților. Or cine depunea un jurămînt nou de supunere și supremație, și declara că este contra transsubstanțiunii, era scutit de pedepsele la cari se expunea lipsind de la biserică saî frecventînd adunări nelegale.

ritul și virtuțile, precum și sângele bătrânilor câmpioni și martiri ai libertății. Cu acești bărbați sînt hotărît a rămînea unit. Minciuna poate să biruiască; dar isbânzile minciunei sînt numai de o zi. Noi putem fi biruiți; dar principiile noastre vor dobîndi o nouă vigoare din aceste învingeri. Întemple-se cu toate acestea or ce se va întempla, hotărîrea mea este luată. Pe cît timp un singur petec din bătrînul steag va mai flutura, lângă acest steag mă voiî afla pînă la cea din urmă suflare. Buna cauză bătrînă, cum a numit-o Sidney ¹⁾ pe eșafod, biruită sau biruitoare, călcată în picioare sau triumfătoare, buna cauză bătrînă va fi pentru mine tot cauza cea bună. În parlament sau afară din parlament, vorbind cu autoritatea ce trebuie să aibă în tot d'a una reprezentantul acestei comune mari și luminate, sau exprimînd simțimintele modeste ale unui simplu cetățean, voiî păstra pînă în cele din urmă credința mea neclintită către principiile cari, de și năbușite cît-va de strigăte nesocotite, sînt totu-și tari de tăria și nemuritoare de nemurirea adevărului, și cari, or cît de rău vor fi înțelese sau rău înfățișate de contemporani, vor găsi de sigur dreptate înaintea unei epoci mai bune. Gentlemenî, am zis. Imî

¹⁾ Algernon Sidney, născut la 1622, decapitat la 1683. Sub domnia lui Carol I, el se luptă în armatele parlamentare contra regelui. Luă parte în juriul numit pentru judecarea regelui, dar nu asistă la ședința de condamnare și nu voi să subscrie sentința de moarte. Sub Cromwell, trăi retras la moșiiile sale. Sub Carol II, petrecu câțiva ani în streinătate, pînă cînd i se permise a se întoace în țară la 1677; fu ales membru în Camera Comunelor și făcu o opozițiune îndrăzneată miniștrilor. După descoperirea complotului Rye-House, care avea de scop uciderea lui Carol II și a fratelui lui, el fu acusat că ar fi luat parte la complot împreună cu Lord Russel și cu ducele de Monmouth, și muri pe eșafod (1683). William III dade ordin să se reabiliteze onoarea lui Sidney, casînd sentința de condamnarea lui la moarte.

rămâne numai să vă mulțumesc de bună-voitoarea atenție cu care m'ați ascultat, și să-mi exprim speranța că, fie saū nu principiile mele de acord cu ale dv., cel puțin francheța cu care le am exprimat va dobândi aprobarea dv.

INCREDEREA IN MINISTERIUL LORDULUI MELBOURNE.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 29 Ianuarie 1840.

La 28 Ianuarie 1840, Sir John Yarde Buller propuse următoarea moțiune :

«Guvernul Majestății Sale, așa cum este actualmente constituit, nu posedă încrederea Camerei».

Macaulay făcea parte din Cabinet ca Ministru de Răsboi. Observațiunile personale cu cari începe Macaulay se rapoartă la atacurile lui Sir James Graham. In discursul lui către alegătorii din Edinburgh, Macaulay vorbise în favoarea scrutinului secret la alegeri, a întinderii dreptului de vot și a duratei de patru ani a parlamentului, și aceasta dede ocaziune lui Sir John Yarde Buller să impute guvernului că are în sênul său un radical său, precum se zicea atunci, un «chartist».

După o desbatere de patru nopți, moțiunea fu respinsă cu 308 voturi contra 287. Următorul discurs a fost pronunțat în a doua noapte a desbaterii.

Camera, Domnule Președinte, 'și ar putea închipui că mă ridic sub înboldirea unor simțiminte de iritație, ca să răspunz reflesiunilor personale ce s'aũ întrodus în discusiune. Ar fi ușor să răspunz la aceste reflesiuni; ar fi și mai ușor să le întorc contra celor ce le aũ făcut; dar crez că amëndouë căile sînt nedemne de mine și de această ocaziune solemnă. Dacă vr'o

dată mă voi uita așa de mult în cât să mă abat de la subiectul desbaterii la cestiuni ce mă privesc numai pe mine, aceasta nu va fi, sper, într'un timp în care cele mai scumpe interese ale țerei sînt puse în joc de rezultatul deliberațiilor noastre. Mă ridic sub înboldirea unor simțiminte de îngrijire cari, în mintea mea, nu lasă nici un spațiu vanității egoiste sau răsbunării meschine. Crez cu cea mai intensă convingere că, pledând pentru guvernul din care fac parte, pledez pentru siguranța averii publice, pentru reformarea abuzurilor, și în acela-și timp pentru păstrarea unor așezăminte auguste și venerabile; și sînt încredințat, Domnule Președinte, că, de câte ori se ridică cestiunea dacă un Cabinet este sau nu vrednic de încrederea parlamentului, cel d'ântâi membru al acestui Cabinet care vine înainte ca să se apere pe sine și pe colegii săi va găsi aici o parte din generositatea și bunele simțiminte ce deosibeau o dată pe gentlemenii englezi. Dar fie ce va fi; vocea mea va fi auzită. Repet că pledez tot de o dată pentru reformarea și păstrarea așezămintelor noastre, pentru libertate și ordine, pentru dreptate împărțită cu blîndețe, pentru legi egale, pentru drepturile de conștiință, și pentru unirea reală a Britaniei cu Irlanda. Dacă într'o ocaziune așa de gravă, îmi voi întoarce luarea a minte către una sau două din acușiunile ce s'a adus contra mea personal, o voi face pentru că sînt convins că acele două acușiții ating pînă la oare care punct caracterul guvernului din care fac parte.

Una din acușițiile de căpetenie adusă contra guvernului de către prea onorabilul Baronet¹⁾ care a des-

¹⁾ Sir John Yarde Buller.

chis desbaterea, și repetită de oratorul ce a urmat după d-sa¹⁾, precum și de mai toți gentlemenii cari s'au adresat către Camera de pe băncile opozițiunii, este că eu am fost învitat a face parte din Cabinet, de și opiniunea mea în privința votului este știut că se deosibește de a colegilor mei. Ni s'a spus de repetite ori că un ministeriū în care nu domnește o unanimitate perfectă asupra unui subiect așa de important nu poate să merite încrederea publică. Este adevărat, Domnule Președinte, că eu înclin pentru votul secret, că nobilii și prea onorabilii mei amici de lângă mine sînt favorabili votului pe față, și cu toate acestea ne aflăm în acela-și Cabinet. Dar dacă, pe temeiul acestei deosebiri de păreri, guvernul este nedemn de încrederea publică, atunci sînt sigur că mai nici un guvern, din câte au existat de când țîn minte cei mai bătrâni, nu a meritat încrederea publică. Este bine cunoscut că în Cabinetele lui Pitt, Fox, Lord Liverpool, Canning, al Ducelui de Wellington, erau cestiuni deschise de mare însemnătate. Pitt, pe când era încă zelos pentru reforma parlamentară, a adus în Cabinet pe Lord Grenville, care era adversarul reformei parlamentare. Și iară-și, Pitt, pe când apăra cu eloquență desființarea comerțului cu robii, aduse în Cabinet pe Dundas, care era principalul apărător al comerțului cu robii. Fox, de asemenea, de și aversiunea sa contra comerțului cu robii era intensă, ședea totu-și în acela-și Cabinet cu Lord Sidmouth și Windham, cari au votat pînă în cele din urmă în contra desființării acestui comerț.

¹⁾ Consilierul Thompson.

Lord Liverpool, Canning, Ducele de Wellington, toți, au lăsat cestiunea Emancipării Catolice deschisă. Și cu toate acestea, dintre toate cestiunile, aceasta era poate cea din urmă ce trebuia lăsată deschisă. Căci nu era o simplă cestiune legislativă, ci o cestiune care atingea fie care parte a puterii executive. Dar, pentru ca să vii la timpul de față, închipuiți-vă că ați făcut să treacă rezoluțiunea dv., închipuiți-vă că ați isbutit a înlătura de la putere pe miniștrii actuali, — care din cei ce ar putea să le urmeze va fi în stare să formeze un guvern în care să nu fie nici o cestiune deschisă? Poate prea onorabilul Baronet reprezentantul de Tamworth ¹⁾ forma un Cabinet fără să lase deschisă marea cestiune a privilegiilor Camerei? ²⁾ Intru cât este această cestiune mai puțin im-

¹⁾ Sir Robert Peel.

²⁾ Așa numita cestiune a privilegiilor s'a născut ast-fel. La 1835 se făcu o lege pentru inspecțiunea penitențiarelor și, pe temeiul acestei legi, se inspectă, între alte închisori, și închisoarea Newgate din Londra. Raportul inspectorilor, care fu prezentat unui Comitet al Camerei Comunelor, afirma că, între cărțile citite la Newgate, se afla una tipărită la Stockdale «cu un coprins indecent și cu niște gravuri obscene». La 7 Noembrie 1836, Stockdale intentă proces de calumnie contra celor două Hansard, tipograful și editorul raportului, însă jurații recunoscură exactitatea afirmațiilor din raport și inculpații fură aquitați.

În anul următor, Stockdale făcu o nouă plângere, la care cei două Hansard obiectară, după hotărîrea Camerei Comunelor, că publicarea era privilegiată. Această obiecțiune fuse respinsă, și Curtea condamnă pe inculpați la despăgubiri, pe cari cei două Hansard le plătiră în urma ordinului Camerei Comunelor.

Fiind-că vinderea aceluși raport continua, Stockdale făcu o nouă plângere la 26 August 1839. De astă dată cei două Hansard nu se mai înfățișară la judecată, ci trimiseră lui Stockdale o hotărîre a Camerei, al cărei coprins era că or cine va face o pretenție, prin care ar pune în cestiune privilegiile înaintea unei Curți judecătorești, se face vinovat de delict contra privilegiilor Camerei, și toate persoanele ce vor lua parte la aceea pretenție, vor fi pasibile de pedepse grave. Cu toate acestea Curtea condamnă pe cei două Hansard, acordă lui Stockdale o despăgubire de

portantă de cât cestiunea votului ? Oare nu de la privilegiile Camerei își dobândesc însemnătatea lor toate cestiunile privitoare la constituirea Camerei ? Ce însemnează felul cum sîntem noi aleși, dacă, de câte ori ne întrunim, nu posedăm puterile trebuincioase ca să fim în stare de a împlini funcțiunile unei adunări legiuitoare ? Și cu toate acestea dv., cari ați voi să depărtați pe miniștrii actuali fiind-că nu se înțeleg între dînșii asupra modului în care se vor alege membrii acestei Camere, dv. doriți să aduceți la guvern oamenii cari nu se înțeleg între dînșii asupra raportului în care această Cameră se află cu națiunea, cu cea-l-altă Cameră, și cu Curțile judecătoresti. Voiți oare să susțineți că disputa dintre Cameră și Curtea Băncei Reginei este o dispută de nimic ? În desbaterile din urmă, erați cu toții de perfect acord asupra importanței acestei cestiuni, de și nu erați înțeleși asupra nici unui alt obiect. Unii dintre dv. ne spuneau că ne luptăm pentru o putere esențială onoarei și u-

600 lire sterling și invită pe sheriffii să execute sentința. Sheriffii intrară în tipografie, luară mai multe obiecte în preț de 600 lire sterling și le vîndură. Înainte de a se plăti această sumă lui Stockdale, parlamentul chiemă toate părțile la bara sa și puse pe Stockdale sub gardă. Tot de o dată se dede o hotărîre ca sheriffii să dea înapoi banii luați după obiectele vîndute, și fiind-că aceștia refuzară, fură puși și dînșii sub gardă. Curtea Băncei Reginei dede un ordin Habeas Corpus și porunci «ca corpurile sheriffilor să fie duse înaintea judecătii». Aceasta se făcu, însă cu protestul că sheriffii au fost puși la închisoare din ordinul Camerei Comunelor, din cauză că luaseră parte la un delict contra privilegiilor Camerei. Deținuții fură ceruți din nou ca să fie închiși ; însă mai pe urmă fură puși în libertate pentru motive de sănătate. Fiind-că Stockdale între acestea intentă două procese noi, Camera dede ordin să se aresteze Howard, avocatul lui, și să fie dus la Newgate. După mai multe desbateri, Lord Jehn Russell propuse o lege care acorda o protecție deplină persoanelor însărcinate cu publicarea hârtiilor parlamentului. Legea trecu, și Howard ca și Stockdale fură puși în libertate.

tilității noastre. Mulți dintre dv. protestați contra procedurilor noastre, și declarați că impietăm asupra tărimului tribunalelor, violând libertatea concetățenilor noștri, pedepsind pe niște magistrați onești pentru că nu deveneau sperjuri. Sînt oare acestea cestiuni de nimic? Și putem noi crede că dv. simțiți în adevăr o groază de cestiuni deschise, când vedem pe Primul dv. Ministru ales trimițînd peste noapte oameni la închisoare, și magistrații așteptînd plini de respect primirea acelor prizonieri a doua zi de dimineață? Observați, de asemenea, că această cestiune a privilegiilor nu este numai importantă, ci și urgentă. Ceva trebuie făcut, și în grabă. Credința mea este că din lăsarea deschisă a acestei cestiuni în curs de o lună vor urma mai multe neajunsuri de cât din lăsarea deschisă a cestiunii votului în curs de zece ani.

Votul secret, Domnule Președinte, nu este singurul subiect asupra căruia sînt acusat că am opinii primejdioase. Prea onorabilul Baronet reprezentantul de Pembroke¹⁾ declară guvernul actual de un guvern char-tist²⁾; și d-sa dovedește acest punct zicînd că eî, fiind membru al guvernului, doresc să dau drepturi electorale fie-cărui proprietar de casă cu venit de zece lire sterling, fără deosebire dacă își are casa în oraș sau la țară. Este oare cu puțință, Domnule Președinte, ca onorabilul Baronet să nu știe că principiul fundamental al proiectului de constituție numit Charta Poporului este că fie-care bărbat de două-zeci și unu de ani trebuie să aibă un vot? Sau este cu puțință ca

¹⁾ Sir James Graham.

²⁾ Asupra înțelesului acestui termen, vezi mai jos discursul asupra Chartei Poporului.

d-sa să nu vază nici o deosebire între a da dreptul electoral la fie-care proprietar de casă cu venit de zece lire sterling și a da acela-și drept la fie-care bărbat de două-zeci și unu de anî? Crede d-sa pe proprietarii de case cu venit de zece lire sterling o clasă moralmente și intelectualmente incapabilă de a posede dreptul electoral, d-sa care a jucat un rol de căpetenie în alcătuirea legiî ce le da acest drept în toate orașele reprezentate ale Regatului Unit? Saū voește d-sa să afirme că proprietarul de casă cu venit de zece lire sterling din oraș este moralmente și intelectualmente capabil de a fi alegător, dar că proprietarul cu venit de zece lire sterling care trăește la țară este moralmente și intelectualmente incapabil? Nu este venitul unei case recunoscut mai mare în orașe de cât la țară? Nu este oare de aceea probabil că proprietarul unei case de la țară cu venit de zece lire sterling va fi un om cu mai multă garanție de pace și prosperitate a societății de cât un om care are o casă cu venit de zece lire sterling în Manchester saū Birmingham? Puteți d-v. apëra cu principii conservatoare o dispoziție care dă voturi unei clase mai sărace și le refuză uneia mai bogate? Din parte-mî, eū crez că este esențial pentru prosperitatea statului ca alegătorul să aibă o calificăție pecuniară. Crez că o calificăție de zece lire sterling nu se poate dovedi nici că este prea mare nici că este prea mică. Schimbările, ce se pot întêmpla mai în urmă în valoarea monedei și în condiția poporului, pot face neapërată o schimbare de calificăție. Dar calificăția de zece lire sterling este, crez, foarte potrivită cu starea actuală de lucruri. In or ce cas, nu pot pricepe pentru ce aceasta să fie o calificăție îndestulătoare în

marginile unui burg, și o calificăție neîndestulătoare la un metru dincolo de aceste margini; îndestulătoare la Knightsbridge, dar neîndestulătoare la Kensington; îndestulătoare la Lambeth, dar neîndestulătoare la Battersea? Dacă cine-va numește aceasta Chartism, atunci să 'mă permită a'î spune că nu știe ce este Chartismul.

O moțiune, Domnule Președinte, ca aceea de care ne ocupăm acum, aduce în judecata noastră întreaga politică a regatului, internă, externă și colonială. Nu este dar straniu ca să fie mai multe episozi în această desbatere. S'a zis ceva despre ostilitățile de la Rio Plata, ceva despre ostilitățile de pe coasta Chinei, ceva despre plenipotențiarul Lin, ceva despre Căpitanul Elliot. Dar nu voi stărui asupra acestor punte, pentru că este evident că părerea ce Camera va avea asupra acestor punte nu va decide rezultatul desbaterii. Argumentul de căpetenie al gentlemenilor cari sprijinesc această moțiune, argumentul asupra căruia a stărui mai ales prea onorabilul Baronet care a deschis desbaterea, argumentul pe care următorul d-sale l-a repetit, și care a format substanța fie-cărui discurs pronunțat din partea opusă a Camerei, se poate resuma ast-fel: «Țara nu se află într'o stare mulțumitoare. Este multă temeritate, multă turbulență, multă dorință de schimbări politice; și cauza acestor rele este politica whigilor. Ei au ajuns la putere în 1830 prin agitație; au păstrat puterea prin mijloace de agitație în cursul furtunoaselor luni ce au urmat; au votat billul de reformă prin mijloace de agitație; goniți de la putere, ei au alergat din nou la mijloace de agitație; și acum suferim pedeapsa greșelilor lor. Chartismul este fructul natural al whiggismului. De la a-

ceia cari aũ causat rãul nu putem aștepta nici un leac. Cel d'ântãiu lucru ce trebuie sã facem este de a'ĩ congedia, și de a chieama la putere oameni cari, de oare ce n'aũ ațitãt poporul sã comitã escese, pot, fãrã sã fie acusați de inconsequență, întãri legile».

Mi se pare, Domnule Președinte, cã acest argument a fost pe deplin combãtut prin abilul și eloquentul discurs al prea onorabilului meu amic Judecãtorul Advocat¹⁾. D-sa a zis, și a zis cu multã dreptate, cã aceia cari vorbesc ast-fel acusã în realitate, nu guvernul Lordului Melbourne, ci guvernul Lordului Grey. De aceea am fost, trebuie sã o spun, surprins, dupã discursul prea onorabilului meu amic, sã auz pe prea onorabilul Baronet reprezentantul de Pembroke, care a fost un membru distins în Cabinetul Lordului Grey, pronunțãnd un discurs contra agitației. Cum cã d-sa însu-și a fost agitator, d-sa nu se încumeteazã a tãgãdui; dar d-sa încearcã a se scusa zicẽnd : «Aprobam billul de reformã ; îl credeam bun ; și așa am agitat pentru dînsul ; și, agitãnd pentru dînsul, recunosc cã am ajuns pînã la marginea extremã a legalității». Nu pricepe prea onorabilul Baronet cã, prezentãnd aceastã apãrere pentru purtarea d-sale trecutã, d-sa admite cã agitația este bunã sau reã, dupã cum obiectul agitației este bun sau rãu ? Cãnd îl auz vorbind de agitație ca de o practicã nedemnã de un bãrbat public, și mai ales de un ministru al Coroanei, și adresãndu-mi mie în particular aceastã lecțiune, nu mã pot opri de a mã mira cã nu pricepe cã muștrãrile d-sale, în loc de a mã atinge pe mine, se întorc asupra d-sale. Eũ nu am fost membru al Cabinetului care a propus billul de reformã,

¹⁾ Sir George Grey.

care a disolvat parlamentul într'un moment de escitare intensă pentru ca să facă să treacă billul de reformă, care a refuzat de a mai servi pe Suveran dacă nu va crea lorzi într'un număr îndestulător pentru votarea billului de reformă. Eu eram în acel timp numai unul din acele sute de membri ai acestei Camere, unul din acele milioane de Englezi, cari erau adînc convinși că billul de reformă era una din cele mai bune legi ce s'au întocmit vr'o dată, și cari puseseră o deplină încredere în capacitatea, integritatea și patriotismul miniștrilor; și trebuie să adaug că în nici unul din membri administrației nu pusesem mai multă încredere de cât în prea onorabilul Baronet, care era atunci Lord al Amiralității, și în nobilul lord care era atunci Secretar al Irlandei¹). Imi era în adevăr cu neputință să nu văz că spiritul public era puternic, primejdios mișcat; dar eram încredințat că niște bărbați așa de abili, așa de integri, bărbați cari aveau o vază așa de întinsă în țară, ne vor duce în siguranță prin furtuna pe care ei o ridicaseră. Și nu este oare trist ca încrederea mea în prea onorabilul Baronet și în nobilul lord să mi se impute mie ca o crimă chiar de către acei bărbați cari încearcă să ridice la putere pe prea onorabilul Baronet și pe nobilul lord? Charta, ni s'a zis în această desbatere, este copilul billului de reformă. Dar al cui copil este billul de reformă? Dacă unui bărbat trebuiesc priviți incapabili de a ocupa puterea pentru că au ridicat spiritul național ca să sprijinească acest bill, pentru că au mers atît de departe cât le a permis legea pentru ca să facă să treacă acel bill, atunci susțiu că nimeni nu poate fi mai nepotri-

¹) Lord Stanley.

vit pentru a fi ministru de cât prea onorabilul Baronet și nobilul lord. Poate să fie presumpțiune din parte-mi de a apëra douë persoane cari sint așa de capabile să se apere singure, și cu atât mai mult, cu cât ele aũ un puternic aliat în prea onorabilul Baronet reprezentantul de Tamworth, care credea că ele nu sînt lipsite de calitățile necesare spre a fi miniștri după ce aũ fost agitatori, de oare ce le oferise de douë ori locuri în Cabinetul d-sale. Voiũ încerca, cu toate acestea, a aduce câte-va argumente pentru apërarea purtării nobilului meu amic și prea onorabilului meu amic, cum îi numeam o dată, și precum, cu toată asprimea ce a caracterizat desbaterea de față, voiũ avea încă plăcerea de a'i numi. Voiũ zice în favoarea d-lor că agitația nu trebuie condamnată în mod absolut; că marile abuzuri trebuiesc înlăturate; că în această țară mai-mai nu s'a înlăturat un mare abus pînă când simțimântul public nu s'a sculat contra lui; și că simțimântul public rare ori s'a ridicat contra abuzurilor fără străduințe căroră li s'a dat numele de agitație. In acela-și timp însă contest afirmația pe care am auzit-o de repețite ori în cursul acestei debateri, că un guvern care nu desaprobă agitația nu poate fi însărcinat cu suprimarea rebeliunii. Agitația și rebeliunea, ziceți dv., sînt in fond acela-și lucru: ele se deosibesc numai în grad. Domnule Președinte, ele sînt acela-și lucru în sensul în care a deschide o vênă și a tăia gâtul cui-va este acela-și lucru. Sînt multe puncte de asemănare între fapta unui chirurg și fapta unui asasin. In amëndouë casurile găsim oțelul, tăietura, durerea acută, sângele. Dar amëndouë faptele se deosibesc între ele cât cerul de pămënt, atât prin caracterul lor

moral cât și prin efectele lor fizice. Tot așa este cu agitația și rebeliunea. Nu crez că a fost vr'un moment de la revoluțiunea din 1688, în care insurrecțiunea în această țară s'ar putea justifica. Pe de altă parte, susțiu că noi am datorit agitației un lung șir de reforme bine-făcătoare cari nu se puteau realiza pe altă cale. Și nu înțeleg cum cine-va poate reproba agitația, numai ca agitație, afară numai dacă nu este gata a adopta maxima Episcopului Horsley, că poporul nu are nici un amestec cu legile, ci numai să se supună lor. Adevărul este că agitația este nedespărțită de guvernul popular. Dacă doriți să scăpați de agitație, trebuie să stabiliți o oligarchie ca cea din Veneția, sau un despotism ca cel din Rusia. Dacă un Rus crede că este în stare să aducă vr'o îmbunătățire în codul comercial sau în codul criminal al țerei sale, el încearcă să obție o audiență la Înperatul Nicolae sau la Conte Nesselrode. Dacă îi poate convinge că proiectele sale sînt bune, atunci de sigur, fără agitație, fără controversă în ziare, fără discursuri de pe tribune improvizate, fără întruniri sgomotoase în săli mari și pe piețe, fără petițiuni semnate de zecimi de mii de inși, dv. puteți realiza o reformă numai cu o trăsură de condei. Nu este așa aici. Aici poporul, ca alegători, are puterea de a hotări cestiuni de cea mai înaltă însemnătate. Și trebuie oare el să nu auză și să nu citească înainte de a decide? Și cum poate să auză dacă nu vorbește nimeni, sau să citească dacă nu scrie nimeni? Atunci sînteți dator să admiteți că este dreptul nostru, și că poate să fie datoria noastră, de a încerca vorbind și scriind să facem marele corp al concetățenilor noștri să ia ceea ce noi credem o hotărîre dreaptă. Și ce

este agitația mai mult? Vorbind ast-fel nu apăr un singur partid. Nu a fost o agitație tory? Nicî o agitație contra papismului? Nicî o agitație contra noiei legi a săracilor? Nicî o agitație contra proiectului asupra instrucțiunii alcătuit de actualul guvern? Saă,— ca să trec de la cestiuni asupra cărora ne deosebim la cestiuni asupra cărora sîntem cu toții de acord—, s'ar fi desființat vr'o dată fără agitație comerțul cu robii? S'ar fi desființat vr'o dată fără agitație robia? S'ar fi îmbunătățit vr'o dată fără agitație disciplina închisorilor? S'ar fi înblânzit vr'o dată fără agitație codul dv. penal, o dată scandalul legilor noastre? Sînt departe de a contesta că nu se poate abusa de agitație, că ea nu se poate întrebuița pentru scopuri rele, că nu poate lua niște proporții nejustificabile. Același lucru se poate face cu această libertate a discursului, care este unul din cele mai prețioase privilegii ale acestei Camere. In adevăr, analogia este foarte strînsă. Ce este agitația de cît modul în care publicul, corpul pe care îl reprezentăm noi, marele afară din adunare, dacă pot să mă exprim ast-fel, își ține desbaterile sale? Este neapărat pentru buna guvernare a țerei ca alegătorii noștri să desbată precum trebuie să desbatem noi. Ei merg câte o dată rău, precum mergem și noi câte o dată rău. Adesea în acele desbateri este multă exagerație, multă rea credință, multă acrimonie. Nu este oare nicî una în ale noastre? Unii demagogi nevrednici pot îndemna poporul să se împotrivească legii. Dar care membru al guvernului Lordului Grey, care membru al actualului guvern, a încurajat vr'o dată demersurile nelegale? Este pe deplin adevărat că unele cuvinte

ce s'aŭ pronunțat aici și în alte locuri, și cari, dacă ar fi luate împreună cu contextul și ar fi cu sinceritate interpretate, s'ar dovedi că nu spuneau alt ceva de cât ceea ce este rațional, și constituțional, și moderat, aŭ fost răsucite și slutite așa în cât aŭ luat un aspect sedițios. Dar cine este garantat în contra acestui abus? Sînt sigur că nu onorabilul Baronet reprezentantul de Pembroke. D-sa trebuie să-și aducă a minte că propriile d-sale discursuri aŭ fost aplicate de oameni răi la scopuri rele. D-sa trebuie să-și aducă a minte că vr'o câte-va expresiuni de cari d-sa s'a servit la 1830, asupra veniturilor împărțite între Consilierii Privaiți, aŭ fost citate de Chartiști întru apărarea esceselor lor. Il acus eu pentru aceasta? Nicî de cum. D-sa n'a zis nimic care să nu se fi putut justifica. Dar este cu neputință unui bărbat să-și cumpească vorbele ast-fel în cât vorbirea sa să nu fie câte o dată rău înțeleasă de nerozi, și câte o dată rău interpretată de oameni necinstiți. Nu-l blamez, zic, pentru că s'a servit de acele expresiuni; dar susțiu că, știind cum propriile d-sale expresiuni aŭ fost răsucite, d-sa trebuia să pregete de a arunca asupra unor bărbați, nu mai puțin credincioși de cât d-sa legii, ordinei și proprietății, imputări de sigur nu mai întemeiate de cât acelea la cari s'a expus d-sa.

Și acum, Domnule Președinte, ca să trec cu vederea multe puncte la cari m'aș opri cu plăcere dacă ora n'ar fi foarte înaintată, permiteți-mi să amintesc Camerei că cestiunea supusă desbaterilor noastre nu este o cestiune pozitivă, ci o cestiune de comparație. De și cine-va ar putea să desaprobe unele părți din purtarea miniștrilor actuali, totu-și nimeni nu are mo-

tive de a vota moțiunea supusă desbaterilor noastre, afară numai de nu va crede că o schimbare, în general, va fi bine-făcătoare. Nici un guvern nu este perfect ; dar un guvern trebuie să fie ; și chiar dacă guvernul actual ar fi mai rău de cât îl cred adversarii săi, el totu-și trebuie să existe pînă când va putea fi urmat de altul mai bun. Pentru mine este învederat că, în cas când actualii consilierii ai Maiestății Sale vor fi schimbați, trebuie să se formeze o administrație al cărei cap va fi prea onorabilul Baronet reprezentantul de Tamworth. Față de acest prea onorabil Baronet și față de mulți dintre nobilii și gentlemenii cari probabil se vor asocia cu d-sa în acest cas, nu am de cât simțiminte binevoitoare și respectuoase. Sînt departe, sper, de acea îngustime de minte care face pe un om incapabil de a vedea merit în alt partid de cât în al său. Dacă 'mă ar fi permis a parodia vechiul proverb venețian, aș fi «ântăiū Englez, și apoi Whig» ¹⁾. Mă simț mândru de țara mea când mă gândesc căta capacitate, integritate și patriotism se pot găsi de amîndouă părțile Camerei. Intre oponenții noștri proeminează, distins prin talente, eloquență, știință, și, admit bucuros, prin spirit public, prea onorabilul Baronet reprezentantul de Tamworth. După ce am zis acestea, nu mă voiū scusa de observările pe cari, spre împlinirea datoriei mele publice, le voiū face, sper, fără lipsă de curtenie personală, asupra purtării d-sale trecute și asupra pozițiunii d-sale actuale.

A fost, Domnule Președinte, nu voiū zice greșala

¹⁾ Când principiū creștini, după coperinderea Constantinopolului de către Turci, imputară Venețienilor că au părăsit cauza creștinilor și au tratat cu Mohamed I, ei răspuseră: „*Siamo Veneziani, poi Cristiani.*“

d-sale, ci nenorocirea, destinul d-sale, de a fi leaderul unui partid cu care d-sa nu are nici o simpatie. Ca să mă duc înapoi la ceea ce acum face parte din domeniul istoriei, prea onorabilul Baronet a jucat rolul de căpetenie în restabilirea circulației monetare. Restabilirea circulației monetare este privită de o mare parte a aderenților d-sale ca principala cauză a suferințelor țerei. Prea onorabilul Baronet a sprijinit din inimă politica comercială a lui Huskisson ¹⁾. Dar n'a fost nici un nume mai odios de cât al lui Huskisson pentru șirurile partidului tory. Prea onorabilul Baronet a consimțit la Actul care a desființat incapacitățile Dissidenților Protestanți. Dar, foarte puțin timp acum, un nobil Duce, unul dintre cei mai înalți în putere și rang dintre aderenții prea onorabilului Baronet, refuză în mod categoric de a contribui la aplicarea acestui Act. Prea onorabilul Baronet a adus în Corpurile Legiuitoare billul care a desființat incapacitățile Romano-Catolicilor; dar sprijinatorii d-sale fac un punct principal de acusație contra noastră că am dat efect practic legii care este cel mai bun titlu al d-sale la stima publică. Prea onorabilul Baronet s'a pronunțat hotărît în favoarea noiei legi pentru săraci. Cu toate acestea, dacă s'a ridicat o voce contra «Bastilliilor Whige» și a «Regilor din Somerset House», este aproape sigur că e vocea unuia din cei mai zeloși partizani ai prea onorabilului Baronet. În marea cestiune a privilegiilor, prea onorabilul Baronet a ju-

¹⁾ Născut la 1770, mort la 1830. El este întemeietorul noiei politici comerciale a Anglitterei; acordă tutulor țărilor dreptul de a face comerț cu coloniile englezești, drept care pînă la dînsul era rezervat numai patriei mume; desființă câte-va taxe asupra importului și îndulci dispozițiile Actelor de Navigație de la 1651 și 1696.

cat un rol care îi dă dreptul la recunoștința tuturilor aceloră cari sînt geloși de onoarea și utilitatea ramurei populare a legislaturei. Dar dacă cine-va ne numește tirani, și numește martiri pe accia pe cari 'i am închis noi, apoi acea persoană este de sigur un partizan al prea onorabilului Baronet. Chiar când onorabilul Baronet este din întemplantare de acord cu aderenții d-sale asupra unei concluzii, d-sa rare ori ajunge la acea concluzie prin același proces de raționament care îi satisface pe d-lor. Multe cestiuni mari pe cari d-lor le consideră ca cestiuni de drept și nedrept, ca cestiuni de principiu moral și religios, ca cestiuni ce nu trebuiesc, pentru nici o considerație pămîntească și în nici o împrejurare, rezolvate prin compromis, sînt tractate de d-sa ca simple cestiuni de oportunitate, de loc și de timp. D-sa s'a opus la multe billuri aduse de guvernul actual; dar d-sa s'a opus pe ast-fel de motive că d-sa este pe deplin liber de a aduce aceleași billuri în anul viitor, poate cu oare cari variante ușoare. L-am ascultat, precum l-am ascultat în tot d'a una, cu plăcere, când d-sa a vorbit în sesiunea trecută asupra educației. Nu puteam să nu admir talentul cu care d-sa împlinea ingrata sarcină de a traduce jargonul bigoților într'o limbă care nu ar șede rău în gura unui bărbat de simț. Am simțit în adevăr că d-sa desprețuia prejudețiile de cari condescendea a se servi, și că opiniunile d-sale asupra Școalelor Normale și a Versiunii Douai erau de perfect acord cu ale mele. De aceea nu crez că, în timpuri ca acestea, prea onorabilul Baronet poate conduce administrația cu onoare pentru d-sa sau cu mulțumire pentru accia cari sînt nerăbdători de a-l ve-

dea în oficiu. Nu voiu afecta că simț temeri de cari sînt cu totul liber. Nu mă tem, și nu voiu simula că mă tem, că prea onorebilul Baronet va fi un tiran saū un persecutor. Nu crez că d-sa va lăsa Irlanda la discreția acelor fanatici cari formează, mă tem, partea cea mai tare, și sînt sigur, cea mai sgomotoasă, a cortegiului d-sale. Nu crez că d-sa va șterge numele Romano-Catolicilor din cartea Consiliului Privat, și din Comisiunile de Pace. Nu crez că d-sa va depune pe biuroul nostru un bill pentru abrogarea aceluī mare Act care a fost adus și votat de d-sa la 1829. Ceea ce presupun este că d-sa va încerca să ție unit partidul d-sale prin mijloace cari vor provoca nemulțumiri grave, și cu toate acestea nu va isbuti să-l ție unit; că va perde sprijinul torilor fără să câștige sprijinul națiunii; și că guvernul d-sale va cădea din cause curat interne.

Aceasta nu este, Domnule Președinte, o simplă presupunere. Drama nu este ceva nou. Ea s'a jucat acum câți-va ani pe aceea-și scenă și mai-mai de aceea-și actori. La 1827 prea onorabilul Baronet era, ca și acum, capul unei puternice opozițiunii tory. D-sa avea, ca și acum, sprijinul unei puternice minorități în această Cameră. Avea, ca și acum, o majoritate în cea-l-altă Cameră. Era, ca și acum, favoritul Bisericeī și al Universităților. Toți cei ce se temeau de schimbări politice, toți cei ce urau libertatea religioasă, se strînseseră împrejurul d-sale atunci, precum se strîng împrejurul d-sale acum. Strigătul d-lor era atunci, ca și acum, că un guvern neprietin constituției civile și eclesiastice a regatului era ținut la putere prin intrigă și favoarea Curții, și că prea onorabilul Baro-

net era bărbatul la care trebuia să se uite națiunea ca să'i apere legile contra revoluționarilor, și religia contra idolatrilor. Cu timpul strigătul deveni iresistibil. Animositatea tory urmări pe cel mai desăvârșit dintre bărbații de stat și oratorii tory pînă la locul de odihnă din Westminster Abbey ¹⁾. Aranjamentul ce se făcu după moartea sa ținu numai câte-va luni; un guvern tory se formă, și prea onorabilul Baronet ajunsese ministru dirigent al Coroanei în Camera Comunelor. Adherenții d-sale salutară înălțarea d-sale cu o satisfacție sgomotoasă, și așteptau cu încredere mulți ani de triumf și de domnie. Este oare nevoie să spun în ce decepție, în ce jale, în ce furie, se sfîrșiră aceste așteptări? Prea onorabilul Baronet s'a ridicat la putere prin prejudiții și patimi în cari d-sa nu avea nici o parte. Adherenții d-sale erau fanatici. D-sa era bărbat de stat. D-sa cumpănea cu sânge rece foloasele și neajunsurile, pe când dînșii erau gata să alerge la proscricțiune și să încerce mai bine un război civil de cât să se despartă de ceea ce dînșii numeau principiile lor. Cât-va timp d-sa încercă să apuce un drum de mijloc. D-sa își închipuia că'i va fi cu puțință să stea bine cu vechii d-sale prietini, și cu toate acestea să-și îplinească o parte din datoria d-sale către stat. Dar acelea nu erau timpuri în cari d-sa putea să continue mult a rămânea între două opinii. Ridicarea d-sale, precum a escitat speranțele înpilătorilor, a escitat de asemenea spaîma și turbarea înpilaților. Agitația care, în curs de un an și mai bine, așipise în Irlanda, se deșteptă cu o nouă

¹⁾ Acest bărbat de stat și orator este George Canning, născut la 1770 și mort la 1827.

vigoare, și îndată ajunse mai formidabilă de cât or când. Asociația Romano-Catolică începu să exercite o autoritate pe care parlamentul irlandez, în zilele sale de independență, nu a avut-o nici o dată. Un agitator ajunse mai puternic de cât Lordul Locotenent. Violența născu violență. La fie care exploziune de simțimânt de o parte a Canalului St. Georgiū răspundea o explozie sgomotoasă de cea-l-altă. Alegerea din Clare, întrunirea din Câmpia Penenden arătă că timpul de evasiune și amânare trecuse. Sosi o criză care sili pe guvern să ia neapărat o parte or alta. O singură alegere sta înaintea prea onorabilului Baronet: concesiunea saū războiul civil; a desgusta partidul său, or a'și ruina țara. D-sa alese partea cea bună. Iși împlini o datorie, foarte dureroasă, pînă la oare care punt umilitoare, dar în realitate foarte onorabilă pentru d-sa. Veni în această Cameră și propuse emanciparea Romano-Catolicilor. Intre adherenții d-sale erau unii cari, ca și d-sa, se îpotriviseră la cererile Romano-Catolicilor numai din motive de oportunitate politică, și acele persoane consimțiră îndată a sprijini noua d-sale politică. Dar nu tot așa făcu marele corp al adherenților d-sale. Zelul lor pentru supremația protestantă era o patimă domnitoare, o patimă, căreia ei credeaū că este o virtute de a'î ceda. Ei se străduiseră a ridica la putere pe un bărbat, pe care îl priveaū ca pe campionul cel mai capabil și mai vrednic de încredere al acelei supremații; și dinsul nu numai părăsise cauza cea bună, dar încă devenise adversarul ei. Cine poate uita în ce urlete de insulte a izbucnit mânia lor? Nici o dată pînă atuncî nu se vërsase un ast-fel de potop de calumnie și invective asupra unui singur cap. Toată istoria, toată

ficțiunea a fost scormonită de vechii amici ai prea onorabilului Baronet, pentru ca să găsească într'însele nume de batjocură și alusivni. Un prea onorabil gentleman, pe care regret că nu-l văz în locul său de opozițiune, găsea că prosa englezească este prea slabă pentru ca să-'și exprime indignația, și urmărea pe perfidul său șef cu invective împrumutate de la deliriul părăsitei Dido. Alt tory răsfoia Sfînta Scriptură, pentru ca să găsească paralele, și nu putu găsi să-'l compare de cât cu Iuda Iscariotul. Marea universitate care fusese mândră a conferi onorabilului Baronet cele mai înalte semne de favoare, fu cea d'ântăiū întru a-l înfiera cu semnul infamiei. Din Cornwall, din Northumberland, clericii veniră cu sutele la Oxford, ca să voteze contra aceluia a cărui prezență, cu câte-va zile mai 'nainte, ar fi făcut să sune clopotele de la bisericile lor. Ce zic? Violența acestei noi vrăjmășii era așa, în cât vechia vrăjmășie a torilor contra whigilor, a radicalilor, a dissidenților, a papistașilor, părea uitată. Ministeriul care, când veni la putere către incheierea anului 1828, era unul din cele mai tari ce țara văzuse vr'o dată, era, la încheierea anului 1829, unul din cele mai slabe. El mai ținu un an, șovăind între amîndouă partidele, rezimându-se aci de unul, aci de cel-alt, amețit câte o dată de o lovitură din dreapta, altă dată de o lovitură din stînga, și sigur de a cădea îndată ce opozițiunea tory și opozițiunea whigă vor putea găsi o cestiune asupra căreia să fie de acord. Această cestiune se găsi; și acel ministeriū căzu fără luptă.

Acum ceea ce doresc să știū este aceasta. Ce motive avem noi să credem că o administrație, pe care o poate forma prea onorabilul Baronet, va avea altă

soartă? Schimbatu-s'a d-sa de la 1829 încoa? Schimbatu-s'a partidul d-sale? D-sa este, crez, tot acela-și, tot un bărbat de stat moderat în opiniuni, precaut în temperament, absolut liber de acel fanatism care înflăcărează pe așa de mulți din sprijinatorii d-sale. In ceea ce privește partidul d-sale, admit că nu mai este acela-și; pentru că e mult mai rău. El este mult mai furios și mai nerațional de cât era acum un-spre-zece ani. Judec după întrunirile sale publice; judec după ziarele sale; judec după tribunele sale, tribune cari răsună în fie-care săptămână de injurii și calumnii cari desonorează tribuna. O schimbare s'a făcut în spiritul unei părți, nu crez asupra părții celei mai mari, a corpului tory. Era o dată gloria torilor că, prin toate schimbările norocului, ei erau însuflețiți de o lealitate statornică și înflăcărată care făcea respectabilă chiar eroarea, și da la ceea ce s'ar fi putut numi alt-fel servilism ceva din bărbăția și noblețea libertății. Un mare poet tory, ale cărei servicii eminente pentru cauza monarhiei au fost rău răsplătite de o Curte ingrată, striga că

«Lealitatea este aceea-și,
De câștigă sau pierde jocul;
Credincioasă cum e cadranul către soare,
De și nu este luminat».

Torismul 'și a schimbat acum caracterul. Am trăit să vedem un monstru de facțiune alcătuit din părțile cele mai rele ale Cavalerului și din părțile cele mai rele ale Capului Rotund. Am trăit să vedem tori luând atitudinea insolentă a acelor soldați cari suflău fumul lor de tutun în fața lui Carol I. Am trăit să vedem tori cari, fiind că nu li s'a permis să strivească poporul după metoda lui Strafford, schimbă direcția și injură pe

Suverană în stilul lui Hugh Peters¹⁾). De aceea susțiu că pe când leaderul este încă ceea ce era acum un-spre-zece ani, când moderațiunea sa 'i a înstreinat pe netemperații săi partizani, partizanii săi sînt mai netemperați de cât or când. Credința mea nestrămutată este că majoritatea d-lor dorește abrogarea Actului de Emancipare. Dv. ziceți «nu», dar vă voi da cuvinte și cuvinte peremptorii de ceea ce afirm. Dacă în adevăr doriți a mîntînea Actul de Emancipare, cum explicați dv. acel strigăt ce ați ridicat, și care a găsit un răsunset în tot regatul, strigătul contra celor trei Consilieri Privati Catolici? Dv. considerați ca o calumnie imputarea că doriți să abogați Actul de Emancipare; și cu toate acestea strigați tare că biserica și stat sînt în primejdie de ruină de câte ori guvernul aplică acest Act. Dacă Actul de Emancipare nu trebuie executat nici o dată, de ce să nu fie abrogat? Înțeleg perfect ca un om onest să dorească abrogarea lui. Dar nu pot nici de cum înțelege cum un bărbat onest poate zice: «Dorim ca Actul de Emancipare să fie mîntînit; dv. cari ne acusați că voim să-'l abrogăm ne calumniați într'un mod deloial; noi îl prețuim ca și dv. Să rămână între legile noastre, însă îngrijiiți să rămână o literă moartă. Dacă veți îndrăzni să-l puneți în lucrare, vom agita contra dv.; căci, de și vorbim contra agitației, putem și noi practica agitația; vă vom denunța în asociațiile noastre; căci, de și numim asociațiile neconstituționale, avem și noi asociațiile noastre; preoții noștri vor predica contra

¹⁾ Unul din cei mai fanatici adversari ai lui Carol I, care prin discursurile și insultele sale contra regelui înflăcăra armata parlamentarilor. El fu decapitat ca regicid sub domnia lui Carol II, la 1660

Iezabelei; declamatoriî noştri de cărciumî vor face alusiuni semnificative la Iacob II». Da, Domnule Preşedinte, asemenea alusiuni s'aû făcut, alusiuni că o Suverană care numai a executat legea, trebuie tractată ca o suverană care a violat pe faţă legea. Înţeleg perfect, precum am zis, ca un om onest să desaprobe Actul de Emancipare, şi să dorească a-l abroga. Dar poate un om, care este de părere că Romano-Catoliciî trebuie să fie admişi în funcţiuni, susţinea în mod onest că ei se bucură a cum de mai mult de cât partea cuvenită lor de putere şi emolumente? Care este proporţia Romano-Catolicilor către întreaga populaţie a Regatului Unit? Aproape una a patra. În ce proporţie Consilierii Privaii sînt Romano-Catolici? Aproape una a şapte-zecea. Şi, după toate astea, care este puterea unui Consilier Privat, numai ca atare? Nu sînt oare prea onorabiliî gentlemenî din opoziţiune Consilierii Privaii? Dacă se va face o schimbare, miniştriî actuali nu vor mai fi Consilierii Privaii? Este ştiut de toţi că un Consilier Privat nu se duce la Consiliu, dacă nu este a nume invitat. El este numit «Prea Onorabil», şi are primul pas înaintea Esquirilor şi Cavalerilor. Şi putem noi crede serios că nişte oameni, cari consideră ca o monstruositate că această distincţie onorifică se dă la trei Romano-Catolici, doresc în sinceritate să mîntie o lege, prin care un romano-catolic poate deveni comandant suprem cu dreptul de a dispune de toate funcţiunile militare. Prim Lord al Amiralităţii cu dreptul de a acorda înaintări în flotă, sau Prim Lord al Tesaureriei, cu influenţă capitală în fie-care departament al guvernului? Trebuie dar să presupun că aceia cari ieau parte la strigătul contra celor trei Consilierii Privaii,

sînt sau imbecilii sau ostili Actului de Emancipare.

De aceea repet că, pe cînd prea onorabilul Baronet este tot așa de liber de fanatism precum era acum un-spre-zece ani, partidul d-sale este mai fanatic de cît era acum un-spre-zece ani. Greutatea de a guverna Irlanda în opozițiune cu simțimintele marelui corp al poporului irlandez este, mî tem, tot așa de mare astăzi cum era acum un-spre-zece ani. Care va fi dar soarta unui guvern format de prea onorabilul Baronet? Presupuneți că rezultatul acestei desbateri îl va face pe d-sa Prim Ministru. Fi-voiu oare greșit dacă voiu profetiza că de azi peste trei ani d-sa va fi mai urît și mai insultat de partidul tory de cît cum au fost actualii Consilierii ai Coroanei? Fi-voiu oare greșit dacă voiu zice că toate acele organe literare cari ne asurzesc acum cu laudele d-sale, ne vor asurzi atuncî cu invective contra d-sale? Fi-voiu oare greșit dacă voiu zice că d-sa va fi ars în efigie de aceia cari acum beau în sănătatea d-sale de trei ori cîte trei și un vivat pe d'asupra? Fi-voiu greșit dacă voiu zice că chiar acei gentlemen cari s'au îndesat astă seară aici ca să voteze pentru înălțarea d-sale la putere, se vor îndesa aici ca să voteze întoarcerea Lordului Melbourne? Am mai văzut o dată chiar pe aceste persoane eșind în sala de așteptare și prin culoare, ca să dea jos pe prea onorabilul Baronet din înalta situație unde îl urcaseră ei înșii. Am eșit și eu cu d-lor; da, cu tot corpul gentlemenilor tory de la țară, cu tot corpul înalților clericî. Ceî patru Representanți ai Universităților erau cu noi. Efectul aceluî vot a fost de a aduce la putere pe Lord Grey, Lord Althorpe, Lord Brougham, Lord Durham. Puteți zice că, în acea ocaziune, torii

aŭ judecat rău, că aŭ fost orbiți de patima răsbunării, că, dacă ar fi prevăzut tot ce a urmat, ar fi lucrat alt-fel. Poate să fie așa. Dar ce a fost o dată poate fi încă o dată. Nu crez că aceia cari sprijinesc acum pe prea onorabilul Baronet vor continua a-l sprijini din simpatie personală, dacă vor vedea că politica d-sale este în esență aceea-și cu a Lordului Melbourne. Eŭ crez că d-lor aŭ tot atâta simpatie personală pentru Lord Melbourne câtă aŭ pentru prea onorabilul Baronet. D-lor urmează pe prea onorabilul Baronet pentru că capacitatea, eloquența, experiența d-sale le sînt necesare; dar d-lor s'aŭ împăcat numai pe jumătate cu d-sa. D-lor nu pot uita nici o dată că, în cea mai însemnată criză a vieții d-sale publice, d-sa reflectând a preferit să fie mai bine victima de cât instrumentul nedreptății d-lor. Este de prisos să presupun că d-lor vor fi satisfăcuți vîzînd un nou grup de oameni la putere. Maxima d-lor este «măsurî, nu oameni». D-lor se îngrijesc nu dinaintea cui este purtată la Dublin sabia statului, saŭ cine poartă pe piept steaua Sfîntului Patrick. Ceea ce urîesc d-lor nu este Lord Normanby personal saŭ Lord Ebrington personal, ci marile principii în conformitate cu cari a fost guvernată Irlanda de către Lord Normanby și de către Lord Ebrington, principiile de dreptate, umanitate și libertate religioasă. Ceea ce d-lor doresc să aibă în Irlanda nu este Lord Haddington, saŭ alt vice-rege pe care onorabilul Baronet l-ar preferi, ci tirania de rasă asupra rasei, și a crezului asupra crezului. Dați-le ce vor, și veți arunca statu în convulsiuni. Refuzați-le, și veți disolva partidul tory. Crez că prea onorabilul Baronet însu-și nu este lipsit de temeri că, dacă va fi chemat acum la cărma aface

rilor, va avea foarte iute înaintea d-sale dilema din 1829. D-sa nu era de sigur fără asemenea temeri când, acum câte-va luni, fusese invitat de Maiestatea Sa să-i supună planul unei administrații. Priveliștea afacerilor publice nu era atunci înveselitoare. Chartiștii se agita în Anglia. Erau turburări în Canada. Erau mari nemulțumiri în Indiile Occidentale. O expediție, al cărei rezultat era încă îndoios, se trimisese în inima Asiei. Cu toate acestea, în mijlocul multor cause de îngrijire și neliniște, ochiul pătunzător al prea onorabilului Baronet văzu ușor în ce parte se afla marea și nemijlocita primejdie. D-sa spuse Camerei că greutatea d-sale va fi în Irlanda. Acum, Domnule Președinte, ceea ce ar fi greutatea administrației d-sale este tăria administrației actuale. Miniștrii Maiestații Sale se bucură de încrederea Irlandei; și crez că ceea ce ar trebui făcut pentru această țară va provoca mai puțină nemulțumire făcându-se de dînșii de cât făcându-se de d-sa. D-sale, mă tem, or cât de mare ar fi capacitatea d-sale, și or cât de bune ar fi intențiunile d-sale, precum o admit bucuros, îi va fi ușor să piarză încrederea partizanilor d-sale, dar în adevăr greu să câștige încrederea poporului irlandez.

În adevăr, dacă mă îngrijesc de rezultatul desbaterii de față, mă îngrijesc cugetând la Irlanda. Știu bine ce puțină perspectivă de a dobândi o atențiune bine-voitoare are acela ce vorbește asupra acestei teme. Dea Dumnezeu să mă adresez la un auditoriu, care va judeca această mare controversă cum este judecată de națiunile streine, și cum va fi judecată de generațiile viitoare. Pasiunile ce ne înflăcărează, sofismele ce ne amăgesc, nu vor ținea cât lumea. Paroxisemele facțiu-

nilor aŭ un timp mărginit. Chiar turbarea fanatismului este vremelnică. Va veni un timp când conflictele noastre vor fi pentru alții ceea ce sînt pentru noi conflictele strămoșilor noștri; când predicatorii cari acum turbură statul, și când politicianii cari acum fac din biserică o mască și un pretext, nu vor fi mai mult de cît Sacheverel și Harley. Atunci se va nara, într'o limbă cu totul deosebită de aceea care acum provoacă aplausele mulțimii din Exeter Hall, adevărata istorie a acestor ani turburați.

A fost, se va zice atunci, o parte din regatul Reginei Victoria care făcea un contrast dureros cu restul; nu din lipsă de fertilitate naturală, pentru că nu era pământ mai bogat în Europa; nu din lipsă de înlesniri pentru comerț, pentru că țărmurile acelei regiuni nenorocite erau crestate de băi și estuarii capabile de a cuprinde toate corăbiile lumii; nu pentru că poporul era stupid și nu știa să îmbunătățească acele foloase, sau pusilanim și nu știa să le apere, pentru că în repeziciune naturală de spirit și vitejie el se putea așeza în rîndul națiunilor celor mai bine înzestrate. Dar toate acele bunătăți ale naturei aŭ rămas sterpe prin crimele și greșelile omului. În veacul al 12-lea frumoasa insulă era o provincie cucerită. Secolul al 19-lea a găsit-o tot provincie cucerită. În cursul unui lung interval, multe schimbări mari s'au efectuat și aŭ sporit buna stare generală a imperiului; dar aceste schimbări aŭ agravat miseria Irlandei. Veni Reforma, aducînd Angliei și Scoției adevărul divin și libertatea intelectuală. Ea a adus Irlandei numai calamități noi. Două strigăte noi de răsboi, «protestant și catolic», așțară vechia ură de familie dintre En-

glezi și Irlandezii. Veni Revoluțiunea, aducând Angliei și Scoției libertatea civilă și spirituală, Irlandei subjugarea, degradarea, persecuția. Veni Unirea ; dar ea, de și uni două legislaturi, lăsă inimele tot așa de despărțite ca or când. Veni Emanciparea Catolică, dar veni prea târziu ; veni ca o concesiune făcută de frică, și, după ce a deșteptat speranțe neraționale, a fost fi-rește urmată de decepțiuni neraționale. Atunci veni iritația violentă, și numeroase greșeli de amândouă părțile. Agitația produse coercițiune, și coercițiunea produse o nouă agitație. Greutățile și primejdiile sporiră, pînă când se ridică un guvern care, după ce toate cele-l-alte mijloace nu isbutiseră, se hotări să întrebui-nțeze singurele mijloace cari nu se încercaseră pînă atunci : dreptatea și blîndețea. Statul, mult timp mu-mă vitregă pentru mulți, și mămă bună numai pen-tru puțini, deveni pentru ântâia oară părintele comun al marelui familii întregi. Poporul începu a se uita la guvernanți ca la amicii lui. Batalion după batalion, escadron după escadron, fură retrase din districte cari, după cum se crezuse pînă atunci, puteau fi guvernate numai cu sabia. Siguranța proprietății și autoritatea legii deveneau din zi in zi mai depline. Simptome de îmbunătățire, simptome ce nu se pot nici ascunde nici simula, începură a se arăta ; și aceia cari o dată des-perau de soarta Irlandei, începură a nutri speranța ne-clintită că ea va lua în cele din urmă între națiunile europene acel loc înalt, la care îi dau dreptul să as-pire isvoarele sale naturale de bogăție și inteligența fiilor ei.

În asemenea terminii, sint sigur, va vorbi generația viitoare de evenimentele timpului nostru. Intemeiat pe

dreptatea neîndoioasă a istoriei și a viitorimei, nu mă preocup, intru cât mă privește pe mine personal, dacă vom sta la putere sau vom cădea. Nu știu dacă rezultatul va fi izbîndă sau cădere. Dar știu că sînt căderi nu mai puțin glorioase de cât multe victorii; și apoi am luat parte la câte-va victorii glorioase. Erau zile mîndre și fericite; — câți-va gentlemen cari șed pe băncile opozițiunii pot să și le aducă bine aminte, și trebuie să le regrete, îmi închipuesc; — erau zile mîndre și fericite atunci când, în mijlocul aplauselor și bine-cuvîntărilor a milioane de suflete, nobilul meu amic ¹⁾ ne duse în marea luptă pentru billul de reformă; când sutimi de cetățeni așteptau la ușile noastre pînă la răsăritul soarelui ca să afle cum am eșit; când marile orașe ale nordului scoteau populația lor la drumul mare, ca să întelnească curierii ce aduceau noutăți din capitală și să afle dacă lupta poporului a fost pierdută sau câștigată. Asemenea zile nobilul meu amic nu poate spera să mai vază. Dar poate îl așteaptă încă o mai puțin plăcută, mai puțin inbucurătoare, dar nu o mai puțin onorabilă chiemare, chiemarea de a combate contra unui număr superior, și în cursul unor ani de pierdere, pentru acele libertăți civile și religioase, cari sînt nedespărțit asociate de numele ilustrei sale case. De lângă dînsul nu vor lipsi bărbați cari, cu toată inegalitatea forțelor numerice, și în mijlocul caprițiilor norocului, în zile rele și în mijlocul limbilor rele, vor apărea pînă în cele din urmă, fără a se descuraja, nobilele principii ale lui Milton și Locke. Putem fi dați jos de la putere. Putem fi osîndiți la o viață de opozițiune. Putem fi arętați ca obiect de ură

¹⁾ Lord John Russel.

al sectelor cari, urîndu-se între ele cu o ură de moarte, urăsc totu-și mai mult toleranța. Putem fi expuși la turbarea lui Laud pe de o parte, și la furia Praise-God-Barebonilor ²⁾ pe de alta. Dar dreptate se va face în cele din urmă; și o parte din laudele ce facem vechilor campioni și martiri ai libertății nu se va refuza de generațiile viitoare acelor bărbați, cari în zilele noastre au încercat să unească într'o unire reală rase prea mult înstreinate una de alta, și a șterge prin influența blândă a unui guvern părintesc înfricoșatele urme lăsate de tirania timpurilor.

²⁾ Praise-God Barebone, negustor de piei din Londra, dede nume său parlamentului ales de Cromwell după disolvarea Lungului Parlament. Parlamentul Barebone fu lipsit de demnitate și bun simț; el fuse numai un expedient pentru Cromwell.

RĂSBOIUL CU CHINA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 7 Aprilie 1840

Pentru înțelegerea discursului de mai jos să expunem întreaga cesiune a conflictelor cu China pînă la încheierea tratatului de *Nankin*.

Englezii căutați să pătrună în China, nu pentru ca să o cucerească, ci pentru ca să găsească într'însa o piață pentru comerțul lor. Încă de la începutul acestui secol, ei procurați Chinei cantități considerabile de opiu, acest narcotic puternic pe care Chinezii îl fumează cu patimă și care produce niște efecte așa de nenorocite asupra inteligenței lor. Acest comerț era un izvor de bogăție pentru India. Guvernul chinezesc nu se sperie atîta de efectele dezastruoase ale opiuului cît de exportarea numerariului necesită de această consumație. Țara se deprinsese de două secole a primi numerariul statelor streine fără a exporta pe al său. La 1839, guvernul chinezesc, care oprise de mult importul opiuului, hotărî să facă reală această prohibițiune. Un comisar imperial al Chinei prinse pe căpitanul Elliot, consulul englezesc din Canton, blocă pe Europeii așezați în China și le porunci să dea toate lăzile cu opiu din corăbii. Două-zeci și două de mii de lăzi cu opiu fură date autorităților chinezești (7 Iunie 1839).

La 28 Iunie 1840, o escadră britanică însemnată se arătă dinaintea rîului orașului Canton, și Englezii impuseră orașului (Julie) o contribuție de 26 milioane lei. După mai multe lupte din cari Englezii eșiră biruitori, China încheiă la 1841 Aprilie tratatul de la Nankin, prin care China se îndatora a plăti în trei ani 120 de milioane de lei, a ceda insula Hong-Kong, a deschide *tuturilor streinilor* câteva porturi și a primi importul opiuului.

Înainte de a se termina acest conflict, se petrece incidentul de care este vorba în discursul lui Macaulay.

La 7 Aprilie 1840, Sir James Graham propuse următoarea moțiune :

«Este învederat pentru Cameră, din studierea hârtiilor privitoare la China prezentate Camerei din ordinul Majestății Sale, că întreruperea relațiilor noastre comerciale și amicale cu această țară, și că ostilitățile ce s'au petrecut de atunci, trebuiesc atribuite numai lipsei de prevedere și de precauțiune a consilierilor actuali ai Majestății Sale, cu privire la relațiunile noastre cu China, și mai ales neglijenței lor de a investi pe Superintendentul din Canton cu puteri și instrucțiuni calculate, spre a preîntâmpina relele crescânde legate de contrabanda comerțului cu opiu, și adaptate la noua și greaua situație în care era pus Superintendentul.»

Îndată ce cestiunea a fost pusă la ordinea zilei de către Președinte, următorul discurs a fost pronunțat.

Moțiunea a fost respinsă, după o dezbateră de trei nopți, cu 271 voturi contra 261.

Domnule Președinte,

Dacă prea onorabilul Baronet, sculându-se să facă un atac contra guvernului, a fost nevoit să mărturisească că a fost descurajat și învins de simțul său despre importanța cestiunii ce avea să tracteze, apoi acela ce se ridică ca să respingă atacul, poate, fără rușine, să declare că simte emoțiuni similare. Și cu toate acestea trebuie să mărturisesc că neliniștea, firească și cuvenită neliniște, cu care miniștrii Majestății Sale au așteptat judecata Camerei asupra hârtiilor ce au fost supuse aprețierii sale, nu puțin s'a ușurat prin terminii moțiunii prea onorabilului Baronet, și încă și mai mult s'a ușurat în urma discursului d-sale. Era cu neputință pentru noi să ne îndoim de dorința sa de capacitatea d-sale de a descoperi și expune greșelile ce s'au putut comite; și noi ne putem felicita văzând că, după cea mai serioasă cercetare asupra unei lungi serii de transacțiuni, așa de întinse, așa de

complicate, și, în unele privințe, așa de desastroase, un asaltator așa de dibaci n'a putut produce de cât o acusație așa de frivolă.

Maî întâi, Domnule Președinte, rezoluțiunea ce s'a propus de către prea onorabilul Baronet se rapoartă pe deplin la niște evenimente ce s'a petrecut înainte de ruptura cu guvernul chinezesc. Această ruptură s'a întemplat la 1839. Așa dar onorabilul Baronet nu propune să se pronunțe o censură asupra unui pas făcut de guvern în cele din urmă trei-spre-zece luni; și se va admite în general, crez, că dacă d-sa se abține de a censura procedurile guvernului, cauza este că cea mai neprietinească cercetare nu va găsi nimic de censurat în aceste proceduri. Noi nu contestăm nici de cum că d-sa are tot dreptul de a propune un vot de desaprobare pentru tot ce s'a făcut în 1837 or în 1838. În acela-și timp nu ne putem opri de a ne felicita că d-sa aprobă politica noastră actuală și măsurile ce am luat, de la ruptura încoace, pentru susținerea onoarei naționale și pentru apărarea intereselor naționale.

Trebue de asemenea să observ că prea onorabilul Baronet nu s'a încumetat, nici în moțiunea nici în discursul d-sale, a acusa pe miniștrii Maiestății Sale de o faptă neînțeleaptă sau nedreaptă, de o faptă care ar tinde să înjosească caracterul Engliterei sau să dea Chinei vr'un motiv de supărare. Singurele păcate ce d-sa le impută sînt păcate de omisiune. Plângerea d-sale este numai că d-lor n'a prevăzut cursul ce evenimentele aū luat în Canton, și că prin urmare nu aū trimis instrucțiuni îndestulătoare reprezentantului britanic ce reșea acolo. Acum este învederat că o asemenea acusație

este dintre toate acușățiile acea care cere cea mai deplină și mai neîndoioasă dovadă ; pentru că ea este dintre toate acușățiile cea mai ușoară de făcut și cea mai anevoie de combătut. Un om acusat de o faptă vinovată pe care n'a comis-o, are comparativ puțină greutate de a dovedi nevinovăția sa. Dar când acușăția este numai că, într'un șir lung și încurcat de transacțiunii, nu a făcut tot ce era înțelept să facă, cum se poate oare el apăra ? Și cazul pe care îl considerăm noi are această particularitate că trimisul, căruia Miniștrii se zice că 'i au lăsat o discreție prea largă, se afla la o depărtare de cinci-spre-zece mi de mile ¹⁾ de dînșii. Prin urmare acușăția adusă contra d-lor este că nu au dat instrucțiunii așa de amănunțite și exacte, în or ce înprejurare posibilă, pentru conducerea unui funcționar care se afla la cinci-spre-zece mi de mile departe de dînșii. Acum, Domnule Președinte, sînt gata a admite că, dacă hărțile de pe masa noastră s'ar referi la negoțierii importante cu un stat vecin ; dacă ele s'ar referi, s. ex., la o negoțiere urmată cu Franța, nobilul meu amic Secretarul Afacerilor Streine ²⁾ ar fi putut cu drept cuvânt să fie criticat că a trimis niște instrucții așa de searbede și așa de vage către ambasadorul nostru din Paris ; pentru că nobilul meu amic știe astă seară ce s'a petrecut ieri între ambasadorul nostru din Paris și miniștrii francezi ; și un mesager expediat în această noapte din Downing Street va fi la Ambasada din Faubourg Saint Honoré poi-măine dimineața. Dar acest control continuu și amănunțit, pe care Secretarul de Externe

¹⁾ O milă englezească are aproape 1609 metri.

²⁾ Lord Palmerston.

trebuie să-l exercite asupra agenților diplomatici din apropierea sa, devine o intervenție nefolositoare și primejdioasă, dacă este exercitat asupra unor agenți cari sînt despărțiți de dînsul prin o călătorie de cinci luni. În amîndouă părțile Camerei sînt gentlemen familiarî cu afacerile Indiei. Apelez la acei gentlemen. India este mai aproape de noi de cît China. India ne este mult mai bine cunoscută de cît China. Cu toate acestea nu este oare recunoscut de toată lumea că India nu se poate governa de cît din India? Autoritățile din Londra indică unui guvernator linia generală de politică pe care ele doresc ca el să o urmeze; dar nu'î trimit instrucții privitoare la amănuntele administrației lui. Și cum ar fi oare cu putință ca ele să trimită asemenea instrucții? Gândiți-vă în ce stare s'ar afla afacerile Engliterei, dacă ele s'ar conduce după instrucțiile date de cei mai talentați bărbați de stat din Bengal. O stafetă pornește de aici cerînd instrucții, pe cînd în Londra se fac iluzinații pentru pacea de la Amiens. Instrucțiile sosesc cînd armata franceză este în tabără la Boulogne, și cînd insula întregă este în picioare și sub armă pentru ca să respingă invasia. O stafetă e scrisă cerînd instrucții cînd Bonaparte este în Elba. Instrucțiile sosesc cînd el este la Tuileries. O stafetă e scrisă cerînd instrucții cînd el este la Tuileries. Instrucțiile sosesc cînd el este în St. Helena. Ar fi tot așa de imposibil de a governa India din Londra, precum ar fi de imposibil de a governa Engliterea din Calcutta. Pe cînd aici se pregătesc scrisori pe supozițiunea că o pace adîncă domnește în Carnatic, Haider

Ali ¹⁾ este la porțile Fortului St. George. Pe când aici se pregătesc scrisori pe supoziția că comerțul este înfloritor și că veniturile întrec cheltuielile, recoltele sînt slabe, case mari de bancă aū dat faliment și guvernul negociază un împrumut în condițiuni oneroase. Este știut că marii oameni cari aū întemeiat și păstrat guvernul nostru indian, Clive și Warren Hastings, tractaū toate ordinele particulare ce priimeau din patrie ca hârtie stricată. Dacă acești oameni mari n'ar fi avut simțul și spiritul de a tracta ast-fel asemenea ordine, noi n'am fi avut un imperiū indian. Dar cazul cu China este cu mult mai isbitor. In adevăr, de și o persoană care scrie acum o stafetă din Leadenhall Street ¹⁾ sau Cannon Row pentru Fort William ²⁾, nu poate ști ce s'a petrecut în India în cursul ultimelor două luni, totu-și poate ști de aproape starea generală a acestei țeri, lipsurile, isvoarele ei de bogăție, obiceiurile și temperamentul populațiunii pămîntene, caracterul fie cărui principe și ministru din Nepaul pînă la Tangiur. Dar ce știm noi de aici despre China? Chiar acei Europei cari aū fost în acel imperiū sînt mai tot așa de ignoranți asupra-î ca or care din noi. Toate sînt acoperite cu un vîl, prin care putem arunca cîte o dată o privire ca să vedem ce este înlăuntru, însă adesea o privire ce este de ajuns ca să pună imaginația noastră în lucrare, și mai probabil ca să o rătăcească de cît ca să o informeze. Prea onorabilul Baronet ne a

¹⁾ Ragla de Maîsur, (1728-1782), avu mai multe lupte crâncene cu Englezii, pe cari îi bătū în cîte-va rînduri. In aceste lupte contra Companiei Indiei el fuse sprijinit de Francezii. După moartea lui subită, fiul lui, Tippu Sahib, incheiă pace cu Englezii în favoarea acestor din urmă.

²⁾ Stradă din Londra.

³⁾ Fort în apropiere de Calcutta.

spus că un Englez care locuiește în Canton vede aproape tot atât din China cât vede din Anglita un strein care ar desbarca la Wapping¹⁾ și nu s'ar duce mai departe. De sigur, ceea ce un strein vede și aude în Wapping 'i ar da numai o idee imperfectă de guvernul nostru, de manufacturele, agricultura, de starea instrucției și a artelor din mijlocul nostru. Și cu toate acestea ilustrația este slabă. În adevăr, un strein poate, fără să fi văzut Wapping, fără să fi vizitat nici de cum Anglia, să studieze literatura noastră, și să 'și formeze o idee viuă și corectă de așezămintele și obiceiurile noastre. Dar literatura Chinei nu ne ofere un asemenea ajutor. Învățatul care s'ar hotărî să stăpînească limba chinezească, are a se lupta cu greutate cum nu ofere nici o țară, care posedă cărți. A învăța citirea este o treabă de o jumătate de viață. Este mai ușor să ajungă cine-va un linguist ca Sir Willian Jones de cât să ajungă un bun învățat chinez. Puteți număra pe degete pe Europeii a căror stăruință și geniū, chiar când au fost stimulate de cel mai fierbinte zel religios, a triumfat de greutatele unei limbi fără alfabet. Aici avem o țară despărțită de noi fizicește printr'o jumătate de glob, despărțită de noi mult mai efectiv prin barierele pe cari cel mai gelos dintre guverne și cea mai îndărătnică din toate limbile opune la cercetările streinilor. În acest cas este oare rațional să acuzăm pe nobilul meu amic că nu a trimis agenților noștri dintr'o țară ca aceasta instrucții tot așa de pline și așa de precise ca acelea ce ar fi fost de datoria sa să trimită unui ministru reședinte la Bruxelles sau la

¹⁾ O parochie a Londrei, așezată între dockurile Londrei și Tamisa.

Haag? Prea onorabilul Baronet care înaintează ca acuzator în această ocaziune se acuză în realitate pe sine însu-și. D-sa era membru al guvernului Lordului Grey. D-sa era dator să formuleze cele d'ântăiū instrucții ce s'aū dat de nobilul meu amic ăntăiului nostru Superintendent din Canton. Pentru acele instrucții prea onorabilul Baronet priimește cu francheță că este însu-și răspunzător. Inșă acele instrucții sînt oare bogate și amănunțite? Nicī de cum. Ele statornicesc numai principiile generale. Așa de exemplu, ministrul reședinte este invitat să respecte obiceiurile naționale, și să evite or ce ar putea să ăntărite prejudițiile Chinezilor; dar nu i s'a dat nicī un ărdin în ceea ce privește amănuntele. In 1834, nobilul meu amic părăsi Ministeriul de Externe, și Ducele de Wellington deveni titularul acestui departament. Trimis-a oare Ducele de Wellington acele instrucții bogate și exacte pe cari, după prea onorabilul Baronet, guvernul este dator să le dea agenților sēi din China? Nu, Domnule Președinte. Ducele de Wellington, ănbetrănit în conducerea marilor afaceri, știe mai bine de cāt or cine cā un om de un talent foarte ordinar în Canton este în stare a fi un mai bun judecātor de ceea ce trebuie să se facă ăntr'o ămprejurare critică ce se ivește la Canton de cāt cel mai mare politic din Westminster. De aceea, Grația Sa, ca un bărbat ănțelept ce este, scrise numai o scrisoare cātrec Superintendent, și în această scrisoare invită pe Superintendent să se refere la direcția generală dată de Lord Palmerston. Și cum probează, Domnule Președinte, prea onorabilul Baronet cā, stăruind în linia de purtare pe care a indicat-o d-sa pe cānd făcea parte din guvern, și pe care a mănținut-o Ducele de Wellington

pe când făcea parte din guvern, actualii consilieri ai Maiestății Sale au adus această ruptură pe care o deplângem cu toții? D-sa ne a citit, din voluminoasele hârtii ce sînt pe masă, multe cari stau într'o conexiune foarte depărtată cu cestiunea ce ne preocupă. D-sa a vorbit mult asupra unor lucruri cari s'au petrecut înainte de existența actualului ministeriū, și mult asupra unor lucruri cari s'au petrecut la Canton de la ruptură încoia; dar foarte puțin de însemnătate pentru punctul devenit capital prin rezoluțiunea propusă de d-sa. Acest punct este acesta: dacă greșelile ministeriului actual au produs ruptura. Am ascultat cu cea mai mare luare aminte lungul și dibaciul d-sale discurs, și mi am dat toată osteneala de a despărți acea parte care are oare care legătură cu moțiunea d-sale de marea masă de material strein. Dacă analiza mea este corectă, acuzarea ce d-sa aduce guvernului consistă din patru articule.

Antâiul articol este că guvernul a omis de a schimba acea parte a instrucțiilor originale, cari recomandaū Superintendentului să reșează în Canton.

Al douilea articol este că guvernul a omis de a schimba acea parte a instrucțiunilor originale cari invitaū pe Superintendent să comunice d'a dreptul cu reprezentanții Împăratului.

Al treilea articol este că guvernul a omis de a urma sfatul Ducelui de Wellington, care a lăsat în Ministeriul de Externe un memorandum recomandând ca o corabie de rășboiū britanică să staționeze în Marea Chinei.

Al patrulea articol este că Guvernul a omis de a autorisa și înputernici pe Superintendent să stîrpească

comerțul de contrabandă făcut de supușii britanici cu China.

Acestea sînt, Domnule Președinte, puntele de acușajie. Din aceste punte, al patrulea este singurul care reclamă o apărare mai lungă. Cele d'ântăiū trei pot fi lămurite în foarte puține vorbe.

În cea ce privește ântăiul punct, răspunsul este simplu. Este adevărat că guvernul n'a revocat acea parte a instrucțiunilor care invita pe Superintendent să reșează la Canton; și este adevărat că această parte a instrucțiunilor a causat o dată o neînțelegere între Superintendent și autoritățile chinezești. Dar tot așa de adevărat este că acea neînțelegere a fost aplanată la începutul anului 1837; că guvernul chinezesc a trimis Superintendentului un pasport prin care îl autoriza să reșează în Canton; că, în cursul celor două ani ce aū precedat ruptura, guvernul chinezesc nu a făcut nici o obiecțiune la reședința lui în Canton; și că în toată această voluminoasă Carte Albastră ¹⁾ nu este o singură vorbă care să arate că ruptura s'a pricinuit, direct saū indirect, de reședința sa în Canton. Asupra acestui prim punct, prin urmare, eū sînt încredințat că veridictul trebuie să fie: Nevinovat.

La al doilea punct avem un răspuns similar. Este adevărat că a fost o ceartă cu autoritățile din Canton asupra modului de comunicare. Dar tot așa de adevărat este că cearta s'a terminat printr'un compromis. Chineziū aū făcut o concesiune privitoare la canalul de comunicație. Superintendentul a făcut o concesiune cu privire la forma de comunicație. În acest chip cestiu-

¹⁾ Volumele în cari se copriind documentele parlamentului sînt legate în scoarțe albastre.

nea s'a aplanat înainte de ruptură, și nu are întru nimic a face cu ruptura.

Cât pentru al treilea punct de acuzație, trebuie să spun prea onorabilului Baronet că nu a înțeles nici de cum memorandumul pe care îl citează cu atâta încredere. Ducele de Wellington nu a sfătuit pe guvern să țină neîntrerupt o corabie de război în Marea Chinei. Ducele, scriind în 1835, într'un timp când cursul regulat al comerțului era întrerupt, recomanda ca o corabie de război să staționeze aproape de Canton «pînă când comerțul își va lua cursul său pacinic și regulat». Acestea sînt propriile cuvinte ale Grației Sale. Nu implică ele oare că, dacă comerțul își va lua cursul său regulat și pacinic, ar fi drept ca nava de război să se depărteze? Ei bine, Domnule Președinte, după ce acest memorandum a fost scris, comerțul 'și a reluat cursul său regulat și pacinic; prea onorabilul Baronet însu-'și va recunoaște aceasta, căci d-sa se întemeiază pe faptul că Sir George Robinson a isbutit să restabilească liniștea și siguranța. Așa dar al treilea punct de acuzație este că miniștrii n'au făcut într'un timp de liniște perfectă ceea ce Ducele de Wellington a crezut că trebuie să se facă într'un timp de turburare.

Și acum, Domnule Președinte, viū la al patrulea punct de acuzație, singura acuzație reală; căci cele-l-alte trei sînt așa de puțin serioase, în cât nu pot înțelege cum prea onorabilul Baronet s'a încumetat a le face. Al patrulea punct de acuzație este că miniștrii au omis de a trimite Superintendentului ordine și puteri ca să supprime comerțul de contrabandă, și că această omisiune a fost cauza rupturii.

Permiteți-mi, acum, Domnule Președinte, să întreb

dacă nu era știut, pe când prea onorabilul Baronet făcea parte din guvern, că supușii britanici exercitaă un întins comerț de contrabandă cu China? Trimis-aău prea onorabilul Baronet și colegii d-sale instrucțiunii Superintendentului ca să supprime acest comerț? Nici o dată. Comerțul continua pe când Ducele de Wellington era la Ministeriul de Externe. Trimis-a Ducele de Wellington instrucțiunii Superintendentului ca să supprime acest negoț? Nu, Domnule Președinte; nici o dată. Atunci sînt pregătiți partizanii prea onorabilului Baronet, sînt pregătiți aderenții Ducelui de Wellington să dea un vot de censură contra noastră pentru că am urmat exemplul prea onorabilului Baronet și al Ducelui de Wellington? Dar situația noastră este mai tare. De când actualii miniștri aă venit la guvern, motivele contra trimiterii unor asemenea instrucții erau mai puternice de cât cînd prea onorabilul Baronet era în oficiu, sau cînd Ducele de Wellington era în oficiu. Pînă în luna lui Maiu 1838, onorabilul meu amic a avut motive puternice de a crede că guvernul chinezesc era pe cale de a permite comerțul cu opiu. Nu este nici de cum ușor a urmări sinuositățile politicei chinezești. Dar este sigur că acum aproape patru ani toată cestiunea era luată la Pekin în serioasă considerație. Luarea a minte a Inpëratului era chieamată asupra faptului neîndoios că legea care oprea comerțul cu opiu era o literă moartă. Această lege era îndreptată contra a două rele, pe cari legiuitorii chinezi par a le fi privit cu o groază egală: importarea unei mărfi vătămătoare, și exportarea metalelor prețioase. Cu toate acestea se găsi că toți atâți punzi de opiu intraă, și toți atâți punzi de argint eșiaă,

ca și cum n'ar fi fost nici o lege. Singurul efect al prohibițiunii a fost că poporul a învățat să nu țină seamă de edictele imperiale, și că nici o parte din marile sume cheltuite pentru cumpărarea opritului articol de lux nu intra în vistieria imperială. Aceste considerații fură așternute într'o scriere oficială foarte luminoasă și judițioasă, redactată de Tang Ți, Președintele Oficiilor Sacrificiale. Aflu cu mâhnire că acest ministru luminat a fost depărtat din funcțiune din cauza franchisei sale; căci a fi depărtat din funcțiune este, mă tem, o nenorocire cu mult mai serioasă în China de cât în Anglittera. Tang Ți susținu că era neînțelept a încerca să se escludă opiul, pentru că, pe când milioane de oameni doreau să-l aibă, nici o lege nu putea să-l oprească, și că modul în care această marfă a fost mult timp importată a produs un efect trist atât asupra veniturilor statului cât și asupra moravurilor poporului. Adversarul lui Tang Ți era Ciu Sing, un bărbat de stat dintr'o clasă cu totul deosebită, dintr'o clasă care, cu mâhnire o spun, nu se mărginește numai în China. Ciu Sing pare a fi unul din acei conservatori îndărătnici cari, când găsesc că o lege este neeficace pentru că este foarte aspră, își închipuesc că pot să o facă eficace făcând-o și mai aspră. Cunoștințele sale istorice se află pe același nivel cu înțelepciunea sa legislativă. El pare a fi acordat o deosebită atenție ridicării și progreselor Imperiului nostru Indian, și învață pe imperialul său stăpîn că opiul este arma cu care Anglittera realizează cuceririle ei. Noi am înduplecat, se pare, pe poporul din Hindustan să fumeze și să înghiță această substanță înbătătoare, pînă când vor ajunge așa de slabii

de corp și de minte, în cât să fie subjugați fără greutate. Se pare că a trecut cât-va timp pînă când Împăratul și a format o părere asupra punctului de dispută dintre Tang Ți și Ciu Sing. Superintendentul nostru, Căpitanul Elliot, era de părere că hotărîrea se va da în favoarea rașionalei ideii a lui Tang Ți; și așa era, precum pot declara însu-mi, în cursul unei părți din anul 1837, părerea întregii lumi comerciale din Calcutta. În adevăr, se aștepta ca fie care corabie care sosea din Canton în Hugli să aducă noutatea că comerțul cu opiū a fost declarat legal. Nicī nu s'a știut în Londra pînă în Maiū 1838 că motivele lui Ciu Sing aū prevalat. De sigur, Domnule Președinte, ar fi fost foarte absurd să poruncim Căpitanului Elliot să suprimе acest comerț într'un timp când fie care aștepta ca el să înceteze de a fi o contrabandă. Prea onorabilul Baronet trebuie să admită însu-și, crez, că pînă în Maiū 1838 guvernul nu a omis nimic din ceea ce trebuia să se facă.

Prin urmare cestiunea ce ne preocupă se reduce la niște hotare foarte înguste. Ea este numai următoarea: trebuia nobilul meu amic în Maiū 1838 să trimiță o stafetă prin care să invite și înputernicească pe Căpitanul Elliot să suprimе comerțul cu opiū? Eū nu crez că ar fi fost drept sau înțelept să se trimiță o asemenea stafetă. Gândiți-vē, Domnule Președinte, cu ce puteri trebuia să armăm pe Superintendent. El ar fi trebuit să fie autorizat a aresta, a confina și a trimite peste mare pe or ce supus britanic pe care el l-ar fi crezut că a luat parte la importarea opiului în China. Nu contest că, după Actul Parlamentului, guvernul nu putea să-l învestească cu dictatu-

ra. Dar susțiu că guvernul nu trebuia să investească cu ușurință pe cine-va cu o asemenea dictatură, și că dacă, în urma instrucțiilor trimise de guvern, numeroși supuși ai Majestății Sale ar fi fost luați și trimiși la Bengal sau în Anglittera fără să li se îngăduie ași termina afacerile, această Cameră ar fi tras după toată probabilitatea pe miniștri la o severă dare de seamă. Și nici nu crez că, trimițând asemenea instrucții, guvernul ar fi înlăturat ruptura la care a ajuns. Merg și mai departe. Crez că, dacă s'ar fi trimis asemenea instrucții, am fi fost, precum sîntem acum, în răsboi cu China; și am fi fost în răsboi în niște împrejurări cu deosebire neonorabile și desastroase.

Căci presupuneți, Domnule Președinte, că Superintendentul ar fi fost autorizat și înputernicit de guvern să execute un ordin ce oprea pe supușii britanici de a face comerț cu opiu; presupuneți că ar fi dat un asemenea ordin. Cum ar fi putut el să-l aducă la îndeplinire? Prea onorabilul Baronet are prea multă experiență de afacerile publice pentru ca săși închiuiască că un negoț lucrativ va fi suprimat cu o coală de hârtie și cu un sigiliu. În Anglittera noi avem un serviciu preventiv care ne costă o jumătate de milion de lire sterling pe an. Noi ne servim de mai mult de cincî-zeci de încrucișători pentru paza coastelor noastre. Avem un efectiv de șase mii de oameni a căror treabă este de a prinde pe contrabandiști. Și cu toate acestea or cine știe că or ce articol care este căutat mult, care se poate ascunde ușor, și care este supus unei taxe mari, este introdus în insula noastră prin contrabandă pe o scară întinsă. Cantitatea

rakiului ce se introduce prin contrabandă este știut că nu este mămică de șease sute de miî de galoane ¹⁾ pe an. Unii cred că cantitatea de tutun ce se importă pe ascuns este tot așa de mare ca și cantitatea ce trece prin vămi. Or cum ar fi, nu rămâne îndoială că importăția ilicită este enormă. S'a dovedit înaintea Comitetului acestei Camere că nu mai puțin de patru milioane de punzi de tutun aû fost în timpurile din urmă introduse în Irlanda prin contrabandă. Și toate acestea, observați, s'aû făcut în disprețul serviciului preventiv celui mai eficace, crez, care a existat vr'o dată în lume. Considerați de asemenea că prețul unei uncii de opiû este cu mult, cu mult mai ridicat de cât prețul unui pund de tutun. Cunoscând acestea, cunoscând că toată puterea Regelui, Lorzilor și Comunelor nu poate pune stavilă unui comerț mult mai puțin ușor și mult mai puțin lucrativ de cât comerțul cu opiû, puteți dv. crede că un ordin prohibind comerțul cu opiû ar fi găsit o supunere grabnică? Gândiți-vă de ce motive puternice ar fi fost împins atât cumpărătorul cât și vînzătorul ca să continue relațiile lor. Cumpărătorul ar fi fost împins către vînzător de ceva mai puțin de cât tortura, de o înboldire firească tot tot așa de feroce și nerăbdătoare ca or care din acelea la cari este supusă rasa noastră. Pentru-că, dacă stimulante de acest fel aû fost întrebuințate mult timp, sînt dorite cu o furie care se aseamănă cu furia foamei. Vînzătorul ar fi fost împins către cumpărător de speranța unui câștig colosal și repede. Și credeți dv. că pofta intensivă, de o parte pentru ceea ce a devenit o nevoie

1) Măsură englezească ceva mai mare de 4 litruri și jumătate.

a vieții, și de altă parte pentru bogăție, se va potoli prin câte-va rînduri semnate «George Elliot ? » Cel mai puternic efect ce putem crede că un asemenea ordin ar fi produs, ar fi fost că traficul cu opiū ar fi părăsit orașul Canton, unde traficanții erau sub ochii Superintendentului și unde ar fi riscat întru cât-va de a fi pedepsiți de dînsul, și s'ar fi înprăștiat d'a lungul coastei. Dacă știm ceva asupra guvernului chinezesc, știm că paza coastelor sale nu este nici sigură nici eficace; și știm că o coastă păzită așa de sigur și așa de eficace ca a noastră nu ar fi în stare să taie comunicația dintre negustor care caută argint și fumător care se îngrijește de pipa sa. Flote întregi de corăbii s'ar fi străduit să descarce mărfurile lor d'a lungul coastelor. Conflicte s'ar fi ivit între compatrioții noștri și autoritățile locale, cari nu aū cunoștința de deprinderile și simțimintele europene, ca autoritățile din Canton. Simplul *malum libitum* ar fi produs, ca de obicei, *mala in se*. Comerțul nelegal ar fi dus în mod inevitabil la o mulțime de acte nu numai nelegale, ci chiar immorale. Contrabandistul, prin forța iresistibilă a împrejurărilor, s'ar fi prefăcut în pirat. Noi știm că chiar în Canton, unde contrabandiștii știaū de frica autorității Superintendentului și a opiniunii societății engleze care coprinde multe persoane respectabile, comerțul illicit a pricinuit multe sgomote și ofense. Ce trebuia să așteptăm atunci când fie care căpitan de corabie încărcată cu opiū ar fi fost singurul judecător al propriei sale purtări? Este ușor de ghicit ce s'ar fi întîmplat. Se trimite o luntre la țerm ca să umple butoaiile cu apă și ca să cumpere proviziile proaspete. Proviziile se refuză. Matrozii le ieaū cu sila. Atunci se otrăvește un

puț. Două sau trei oameni din compania corăbiei mor în agonie. Mulțimea furioasă desbarcă pe mal, înpușcă și dă cu pumnalele în or care pe care îl întelnește, și prèdează și arde un sat. Este oare aceasta neprobabil? N'aŭ produs oare de repețite ori asemenea cauze asemenea efecte? Nu știm noi că supraveghierea geloasă cu care Spania escludea corăbiile celor-l-alte națiuni din posesiunile ei transatlantice a prefăcut în pirați niște oameni cari altmintrelea ar fi fost niște onești negustori întreprinzători? Acelea-și cauze cari aŭ produs o rasă de pirați în Golful de Mexico ar fi produs alta în Marea Chinei. Și ne putem oare îndoii de ce ar fi fost în acest cas purtarea autorităților chinezești din Canton? Noi vedem că Plenipotențiarul Lin a arestat și încarcerat oameni de un caracter nepătat, oameni contra cărora el nu avea cel mai ușor motiv de a'î bănuii că aŭ luat parte la un comerț oprit. El a lucrat așa pe temeiul că uniți din compatrioții lor aŭ călcat legile vamale ale Chinei. Cum ar fi lucrat el dacă ar fi aflat că draciți cu capul roșu nu numai aŭ vândut opiu, ci s'aŭ bătut, aŭ prèdat, aŭ ucis, aŭ ars? Nu ar fi dat el o proclamație în stilul sèu cel mai vituperativ, afirmând că barbariți din afară s'aŭ îndatorat a stîrpi comerțul de contrabandă, dar că aŭ fost dovediți ca înșelători, că edictul Superintendentului era numai un *paravent*, că erau mai mulți contrabandiști de cât or când, că la contrabandă s'a adaugat hoția și omorul, și că de aceea el trebuie să oprească ca ostatică pe toți oamenii din rasa vinovată pînă când se va da reparație? De aceea susțiu că, dacă miniștrii ar fi făcut ceea ce prea onorabilul Baronet îi acuză că n'aŭ

făcut, am fi ajuns pe un drum mai rău la punctul în care ne aflăm acum.

Am terminat acum, Domnule Președinte, cu cele patru capete de acusație aduse contra guvernului; și zic cu încredere că întreruperea relațiilor noastre amicale cu China nu poate fi imputată pe dreptate nici uneia din omisiunile menționate de prea onorabilul Baronet. În adevăr, dacă aș fi sigur că nici un gentleman nu va vota moțiunea înainte de a o citi cu atenție, și înainte de a se întreba dacă propozițiunea ce ea afirmă a fost probată or nu, nu aș fi nici de cum îngrijat asupra rezultatului acestei desbateri. Dar știu că nici un reprezentant nu cântărește cuvintele unei rezoluțiuni pe care este invitat să o voteze, precum ar cumpeni vorbele unui *affidavit*¹⁾ pe care este invitat să jure. Și cu toate acestea știu că unele persoane, pentru a căror umanitate și onestitate profesz cel mai mare respect, sînt înclinate a vota cu prea onorabilul Baronet, nu pentru că cred că d-sa a probat aserțiunile d-sale, ci pentru-că 'și aū format părerea că noi facem rășboiul cu scop de a sili guvernul Chinei să priimească opiul în țară la dînsul, și că prin urmare merităm a fi censurați. De sigur, Domnule Președinte, dacă am fi fost vinovați de o absurditate și de o cruzime ca aceea ce acei gentlemeni ne impută, am merita nu numai censura, ci și o pedeapsă severă. Dar imputarea este cu totul neîntemeiată. Linia noastră de purtare era clară. Noi ne putem îndoi dacă este o politică înțeleaptă de a exclude cu totul

¹⁾ În Englitera și în Statele Unite, declarația afirmată cu jurământ de un martur ce depune contra unui acusat. Acest cuvânt latinesc înseamnă: *el a afirmat*.

dintr'o țară un produs de care s'a abusat într'un mod așa de fatal, dar care pentru aceia cari se servesc de dînsul cu măsură este unul din cele mai prețioase bunuri dăruite de Providență omului, un mijloc puternic pentru a ușura durerea, a potoli iritația și a restabili sănătatea. Ne putem îndoi dacă este o politică înțeleaptă de a face legi pentru a opri metalele prețioase de a fi exportate pe calea naturală a comerțului. Am învățat din toată istoria și din propria noastră experiență că cutterii ¹⁾ vamali, funcționarii vamali și denunțătorii nu vor fi nici o dată în stare de a exclude dintr'o țară oare care articulele streine de lux de dimensiuni mici pentru cari consumatorii sînt bucuroși a plăti prețuri ridicate, și nu vor opri nici o dată aurul și argintul de a eși în schimbul acestor obiecte de lux. Noi nu putem crede că ceea ce Englitera, cu tot sistemul său fiscal admirabil întocmit și cu uriașa ei marină, nu a fost nici o dată în stare să facă, se va realiza de gîunkuri ²⁾ ce se află sub comanda mandarinilor din China. Dar, or care ar fi părerea noastră asupra acestor puncte, noi sîntem pe deplin convinși că ele sînt puncte pe cari nu noi, ci Împăratul Chinei este în drept a le decide. El are dreptul netăgăduit de a goni opiul și de a păstra argintul, dacă va putea face aceasta prin mijloace compatibile cu morala și dreptul internațional. Dacă funcționarii săi prind o ladă cu marfă prohibită, noi nu sîntem în drept a ne plînge; și nici nu ne am plîns. Dar dacă Chinezii, vîzînd că nu pot suprima comerțul de contrabandă prin mijloace drepte, ar recurge

¹⁾ Engl. *cutter*, navă ușoară de război, cu un singur catart.

²⁾ Un fel de corăbii.

la mijloace învederat nedrepte, dacă ei ar încarcera pe compatrioții noștri nevinovați, dacă ar insulta pe Suverana noastră în persoana reprezentantului Ei, atunci va fi datoria noastră de a cere satisfacție. Dacă negoțul cu opiū este vătămător or nu, nu este cesiunea aici. Luați un cas paralel ; luați crima cea mai execrabilă ce s'a numit vr'o dată comerț, comerțul cu robi africani. Nu veți zice că negoțul de contrabandă cu opiū este mai immoral de cât negoțul de contrabandă cu Negri. Noi am oprit comerțul cu robii ; l'am declarat de crimă ; l'am declarat de piraterie ; am invitat puterile streine să se unească cu noi ca să-l suprimăm ; le am plătit sume mari la câte-va puteri ca să dobândim cooperația lor ; am întrebuițat forța noastră navală ca să prindem pe hoții de oameni ; și cu toate acestea este cunoscut de toți că, în disprețul tătulor strădănilor și sacrificiilor noastre, un mare număr de robi, chiar acum zece sau douăsprezece ani, a fost introdus din Madagascar în propria noastră insulă Mauritius. Neapărat era dreptul, era datoria noastră de a păzi de aproape coastele acestei insule, de a prinde corăbiile cu robi, de a pedepsi pe cumpărători și vînzători. Dar presupuneți, Domnule Președinte, că o corabie sub un pavilion francez s'ar fi zărit pândind în apropierea insulei, că guvernatorul ar fi fost pe deplin convins, după construcția, după echipamentul și după mișcările ei, că este o corabie cu robi, și că aștepta numai căderea nopții ca să depună pe țerm pe nenorociții cu cari era încărcată. Presupuneți că, neavînd o forță navală indestulătoare ca să prinză această corabie, el ar fi arestat trei-zeci sau patru-zeci de negustori francezi, dintre cari cei mai mulți

n'aũ fost bãnuiți nici o datã de comerț cu robĩ, și cã 'iar fi aruncat în închisoare. Presupuneți cã el ar fi pus o mãnã violentã asupra consulului francez. Presupuneți cã guvernatorul ar fi amenințat pe prisionierii sãi sã 'i lase sã moarã de foame, de nu 'i vor aduce pe proprietarul corãbiei de robĩ. Nu ar avea într'un asemenea cas guvernul francez dreptul de a cere reparațiune? Și dacã noi 'i am refuza reparația, nu ar fi în drept guvernul francez sã 'și facã reparație cu armele? Și ar fi oare pentru noi de ajuns sã zicem: «Acesta este un comerț criminal, un comerț inuman. Gândiți-ve la miseria sãrmanelor creaturĩ cari sînt smulse din patria lor. Gândiți-vẽ la «grozãviile podului din mijloc¹⁾. Voiți sã faceți rãsboiũ ca sã ne siliți a priimi robĩ în coloniile noastre?» De sigur, rãspunsul guvernului francez va fi acesta: «Noi nu vẽ facem rãsboiũ ca sã vẽ silim sã adãmiteți robĩ în Mauritius. Goniți-'i din toate pũterile. «Pedepsiți cu toate mijloacele pe or cine, Francez sau Englez, il veți dovedi cã impoartã robĩ. Lucrul de care ne plãngem noi este cã ați confundat pe nevinovați cu vinovații și cã v'ați purtat cãtre reprezentantul guvernului nostru într'un mod nepermis de dreptul ginșilor. Nu cãlcați, în zelul dv. pentru un principiu mare, toate cele-l-alte mari principii de moralitate». Tocmai acestea sînt temeiurile pe cari ministrii Maiestãții Sale aũ cerut reparație de la China. Și nu era oare timp? Cugetați, Domnule Pre-

¹⁾ Aci este vorba de pardoseala ce se aflã între fundul corãbiei ce slujește pentru marfã și podul ãntãiu, care la corvete se numește podul superior sau ãntãiu. Podul numit de mijloc este pentru pasagerii de clasa a treia. Pe timpul comerțului cu robii, acești nenorociți erau închiesuiți aici, unde mureau cu grãmada.

ședinte, cugetați cât de iute a urmat ofensă după ofensă. Plenipotențiarul imperial, însemețit de ușurința cu care a săvârșit atâtăia sa ofensă, și absolut ignorant de pozițiunea relativă a țerei sale și de a noastră în scara puterii și a civilizației, s'a ridicat cu pretențiunile sale. El începu prin a confisca proprietatea. Cererea sa imediată fu de sânge nevinovat. Un Chinez a fost ucis. O cercetare amănunțită s'a făcut; dar a fost cu neputință de a se descoperi cine a fost omorîtorul său chiar din ce națiune făcea parte omorîtorul. Nu importă nici de cum. Se notifică Superintendentului că trebuie să i se dea un supus or care al Reginei, nevinovat sau vinovat, pentru ca să sufere moartea. Superintendentul refuză. Atunci compatrioții noștri din Canton fură prinși. Ceî din Macao fură goniți de acolo; și nu numai bărbații, ci și femeile cu copii, cu prunci la sên. Ceî goniți se rugau în deșert pentru o bucățică de pâine. Lascarii ¹⁾ noștri, oameni de o culoare deosebită de a noastră, însă or cum supușii noștri, fură aruncați în mare. Un getleman englez a fost mutilat într'un chip barbar. Și trebuiaū oare toate acestea suferite? Sînt departe de a crede că noi, în raporturile noastre cu un popor ca Chinezii, trebuie să facem cas de rășboiū dintr'o cestiune de etichetă. Locul țerei noastre între națiuni nu este așa de neînsemnat sau așa de rău asigurat, în cât să fim nevoiți a pedepsi o simplă impertinență, care este efectul unei ignoranțe vrednice de milă. Conscienți de superioritatea puterii noastre, noi putem suferi să auzim pe Suverana noastră descrisă ca tributara Imperiului

¹⁾ Matrozî indieni.

Ceresc. Conscienți de superioritatea științei noastre, noi putem suferi să ne auzim descriși ca selvatici lipsiți de or ce artă folositoare. Când ambasadorii noștri fură invitați să facă o prostrațiune, care în Europa ar fi fost considerată ca înjositoare, noi mai mult am făcut haz de cât ne am supărat. Ar fi fost nedemn de noi să recurgem la arme din cauza unei frase incivile sau unei dispute asupra unei ceremonii. Dar aici nu e cestiunea de frase și ceremonii. Libertatea și viața Englezilor sînt în joc ; și este bine ca toate națiunile, civilizate și necivilizate, să știe că, or unde ar călători Englezul, el este supravegheat de ochiul și apărat de puterea Angliei.

Am fost mult atins și împreună cu mine foarte mulți alți gentlemen, cutez a zice, de un pasagiū dintr'o depeșă a Căpitanului Elliot. Voiū să zic acel pasagiū în care el descrie sosirea sa în factorerie în momentul primejdiei extreme. Indată ce puse piciorul pe pămînt, el fuse înconjurat de compatrioții săi, toți în agonia spaimei și a desperării. Cel d'ântăiū lucru ce făcu, fu de a da ordin să se ia pavilionul din luntrea sa, și de a se infige în balcon. Această vedere înbărbătă imediat inimile acelor cari cu un minut mai 'nainte se consideraū pierduți. Era natural ca ei să se uite cu speranță și încredere la acest pavilion victorios; pentru-că el le reamintea că ei țin de o țară neobicinuită a fi învinsă, nedepriusă cu supunerea saū desonoarea, de o țară care a obținut ast-fel de reparațiuni pentru ofensele făcute fiilor ei, în cât a făcut să răsune urechile celor ce aū auzit de dînsa; de o țară care a făcut pe Deul din Alger să se plece pîna în pulbere dinaintea Consulului ei insultat; de o țară care a răsrunat victimele din Peș-

terea Neagră pe câmpia de la Plassey¹⁾); de o țară care nu a degenerat de când marele Protector a exprimat dorința ca numele de Englez să fie tot așa de mult respectat, precum a fost o dată numele de cetățean roman. Ei știaū că, deși înconjurați de inimiză și despărțiți prin oceane și continente mari de orice ajutor, totu-și nici un fir de păr de pe capetele lor nu va fi atins fără pedeapsă. Asupra acestui punct din cestiune eū crez că amēdouē marile partide luptătoare din această Cameră sînt de acord. N'am descoperit în discursul prea onorabilului Baronet —, de și l-am ascultat cu cea mai încordată atențiune —, o singură vorbă din care să urmeze că d-sa este mai puțin dispus de cât noi a stărui pentru o deplină satisfacție pentru marea injurie ce ni s'a făcut. Nu pot crede că această Cameră va da un vot de censură așa de învederat nedreaptă ca aceea ce s'a propus. Dar mă bucur gândindu-mă că, noi censurați or nu, onoarea națională va rămânea neatinsă. Se poate să urmeze o schimbare de persoane; dar, cu privire la China, nu va fi nici o schimbare de măsuri. Am terminat; și am numai să exprim ferbintea mea speranță că această luptă justă va fi dusă la un sfîrșit grabnic și triumfător; braviū bărbați cărora li s'a încredințat sarcina de a cere reparațiune își vor împlini datoria așa în cât să împrăștie, prin regiuni pe unde numele de Englez nu

¹⁾ Cămp de bătălie în provincia indiană Bengală. Aci Clive câștigă la 1757 o victorie strălucită asupra lui Suragi ud Daulah, principele din Bengală. În urma acestei bătălii, Bengalul căzu în puterea Englezilor. «Peșterea Neagră» (Black Hole) s'a numit o cameră din Calcutta, în care Suragi ud Daulah închise pe niște prizonieri englezi, cari muriră aici asfixiați de căldură și de lipsă de spațiu — Macaulay *Lord Clive*, vol. IV, p. 36 sqq. Ed. Tauchnitz.

este cunoscut, faîma nu numai a dibăciei engleze, ci și a milostivirei și moderațiunii engleze ; și că grija suverană a acelei grațioase Providențe care așa de des a scos binele din rău va face ast-fel ca rășboiul, la care am fost siliți, să devină un mijloc de statornicirea unei păci durabile, de o potrivă bine-făcătoare pentru biruitori și biruiți.

PROPRIETATEA LITERARA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 5 Februarie 1841.

Legea englezească recunoștea proprietatea literară numai pentru 28 de ani, sau, dacă autorul trăia peste acest termen, pînă la moartea sa. Licențiatul în drept Talfourd cerea să se schimbe această dispozițiune așa ca proprietatea literară să se transmită, în curs de 60 de ani de la moartea autorului, asupra moștenitorilor lui și a urmașilor lui legali, s. ex. librarul care a cumpărat dreptul de edițiune. Macaulay vorbi contra acestei propunerii, care fu respinsă cu 45 de voturi contra 38. Discursul de mai jos a fost pronunțat cu ocaziunea citirii a doua a propunerii lui Talfourd.

De și pînă la oare care punct este plăcut, Domnule Președinte, a atinge un subiect care nu are întru nimic a face cu animositățile politice, totu-și mă înfățișez atențiunii dv. cu oare care repugnanță. Este neplăcut pentru mine să ieaș un drum care ar putea să fie rău înțeles și interpretat ca neamical interesele literaturii și oamenilor de litere. Este neplăcut pentru mine, voiș adăoga, să mă opun onorabilului și învățatului meu amic într'o cestiune, pe care d-sa a luat-o în mână îndemnat de cele mai curate motive, și pe care d-sa o privește cu un interes părintesc. A-

ceste simțiminte m'aŭ făcut să păstrez tăcerea pină acum, când legea dreptului de proprietate literară a fost în discuțiune. Inșă fiind-că, după o chibzuire matură, sînt convins că propunerea de față, dacă va fi priimită, va aduce publicului prejudiții serioase, fără să confere vr'un folos compensator oamenilor de litere, crez de datoria mea de a'mi exprima părerea și de a o apëra.

Cel d'ântăiŭ lucru ce trebuie făcut, Domnule Președinte, este de a stabili principiile după cari vom judeca această cestiune. Sîntem noi liberi a legifera pentru binele public, saŭ nu sîntem? Este aceasta o cestiune de oportunitate saŭ de drept? Mulți din aceia cari aŭ scris și petiționat contra actualei stări de lucruri tractează cestiunea ca o cestiune de drept. Legea naturei, după dînșii, dă fie căruŭ om o proprietate sfîntă și inatacabilă asupra propriilor sale idei, asupra fructelor propriei sale inteligențe și imaginații. Legislatura are în faptă puterea de a'ŭ lua această proprietate, întocmai precum are puterea de a vota un *bill de attainder* spre a tăia capul unui om nevinovat fără proces. Dar precum un *bill de attainder* este un omor legal, tot așa o lege care impietează asupra dreptului de proprietate literară al unui autor este, după acești gentlemen, o hoție legală.

Dacă este așa, Domnule Președinte, atunci trebuie să se facă dreptate, coste cât va costa. Eŭ nu sînt înclinat, ca onorabilul și învățatul meu amic, a priimi un compromis între drept și oportunitate, și a săvîrși o nedreptate pentru folosul public. Dar trebuie să spun că teoria d-sale trece dincolo de marginile facultăților mele. Nu este necesar, în ocazia de față, să

ne cufundăm în cercetări metafisice asupra originii dreptului de proprietate ; și de sigur numai o necesitate imperioasă mă va împinge să discut un subiect care este așa de probabil că nu intră în gusturile acestei Camere. Mă unesc, o declar, cu Paley în credința că proprietatea este o creațiune a legi, și că legea care crează proprietatea poate fi apărută numai pe temeiul că este o lege bine-făcătoare omenirii. Dar nu este de trebuință să desbat acest punct ; căci chiar de așa crede într'un drept natural de proprietate, independent de utilitate și anterior legislației, totu-și voi contestă că acest drept supraviețuește proprietarului original. Puțin, crez, chiar din aceia cari au studiat în cele mai mistice și mai sentimentale școale de filosofie morală, vor fi dispuși să susție că este o lege naturală de succesiune mai vechie și de o autoritate mai înaltă de cât or ce cod omenesc. Căci dacă ar exista un asemenea drept natural, atunci ar fi sigur că avem abuzuri de reformat cu mult mai serioase de cât cele ce se rapoartă la cestiunea dreptului de proprietate literară. Căci această lege naturală nu poate fi de cât una ; și modurile de succesiune din imperiul Reginei sînt douăzeci. Ca să nu merg mai departe de Englitera, pămîntul în genere trece la fiul cel mai mare. In Kent, copii își împart moștenirea în părți egale. In unele districte fiul cel mai mic ia tot. Mai 'nainte o parte din proprietatea personală a unui bărbat era asigurată familiei lui ; și el nu putea să dispună după voința lui de cât de rămășiță. Acum el poate dispune de tot după voință ; dar dv. ați mărginit puterea lui, acum câți-va ani, făcînd un bill prin care dispuneați că voința lui să nu aibă valoare dacă nu va fi exprimată

înaintea a două marturi. Dacă cine-va moare întestat, proprietatea lui personală se împarte în genere după legea de împărțire; dar sînt obiceiuri locale cari modifică această lege. Acum, care din toate aceste sisteme este conform cu norma de drept eternă? Primogenitura, împărțirea egală între copii, sau dreptul de moștenire al celui mai tîner copil? Sînt testamentele *jure divino*? Sînt cei două marturi *jure divino*? Nu poate oare *pars rationabilis* a vechiei noastre legi avea un bun drept de a fi considerată ca instituție cerească? Oare legea de împărțire era făcută în cer cu mult înainte de a fi priimită de parlament? Sau această preeminență se cuvine obiceiului din York or obiceiului din Londra? De sigur, Domnule Președinte, chiar aceia cari susțin că este un drept natural de proprietate trebuie să admită că regulile ce prescriu modul după care trebuie împărțită averea persoanelor moarte sînt curat arbitrare, și 'și aș avea originea numai în voința legiuitorului. Dacă este așa, Domnule Președinte, atunci nu mai este nici o controversă între onorabilul și învățatul meu amic și mine asupra principiilor după cari trebuie rezolvată această cestiune. Legea actuală dă unui autor dreptul de proprietate literară în cursul vieții sale naturale; și nici eu nu propun să călcăm acest privilegiu pe care și eu aș fi, la rîndul meu, gata să-l apăr din toate puterile contra or căruia atac. Singurul punct de neînțelegere între noi este: cît timp după moartea autorului trebuie statul să recunoască dreptul de proprietate moștenitorilor săi naturali sau legali? Și anevoie, crez eu, ar putea să conteste un om rațional că acesta este un punct pe care legislatura poate să-l hotărască

în deplină libertate într'un chip care să pară cel mai propriu a conduce la binele general.

De aceea acum putem, crez, să ne coborîm din aceste regiuni înalte, unde sîntem în primejdie de a ne pierde în nori, pe un tărîm tare și în lumină limpede. Să privim această cestiune ca legiuitori, și, după ce vom cumpeni bine foloasele cu neajunsurile, să ne pronunțăm între legea actuală a dreptului de proprietate și legea ce ni s'a propus acum. Cestiunea dreptului de proprietate literară, Domnule Președinte, ca foarte multe cestiuni de înțelepciune civilă, nu este nici neagră nici albă, ci cenușie. Sistemul dreptului de proprietate literară are mari foloase și mari neajunsuri; și este chie-marea noastră de a hotărî în ce constau ele, și apoi de a întocmi un sistem sub care foloasele să fie pe cât se poate de asigurate, și neajunsurile pe cât se poate de înlăturate. Obiecțiunea ce eă aduc contra billului onorabilului și învățatului meu amic este că el lasă foloasele mai-mai cum sînt acum, și sporește neajunsurile cel puțin de patru ori mai mult.

Foloasele ce urmează dintr'un sistem al dreptului de proprietate literară sînt învederate. Este de dorit să avem o provizie de cărți bune; nu putem avea o asemenea provizie dacă oamenii de litere nu vor fi răsplătiți cu liberalitate; și mijlocul cel mai puțin reprehensibil de a'i răsplăti este asigurarea dreptului de proprietate literară. Dv. nu puteți depinde în ceea ce privește instrucția și plăcerile literare de timpul liber al bărbaților ocupați cu afacerile vieței active. Asemenea oameni pot produce câte o dată compoziții de mare merit. Dar nu trebuie să așteptați de la asemenea oameni opere cari reclamă meditație profundă și cercetări îndelun-

gate. Opere de felul acesta puteţi aştepta numai de la oamenii cari fac din literatură ocupaţia de căpetenie a vieţii lor. Din aceşti oameni puţini se vor găsi între bogaţi şi nobili. Bogatul şi nobilul nu sînt înpinşi de nevoie către ocupaţii intelectuale. Ei pot fi înpinşi către ocupaţii intelectuale de dorinţa de a se distinge, sau de dorinţa de a fi folositori publicului. Dar în genere ei caută a se distinge şi a servi pe concetăţenii lor în această incintă. Atât ambiţiunea cât şi spiritul lor public, într'o ţară ca aceasta, ieau fireşte o întorsătură politică. Aşa dar, pentru ca să avem o provizie de cărţi de valoare, trebuie să ne întemeiem pe nişte oameni a căror profesiune este literatura şi ale căror mijloace private nu sînt însemnate. Ast-fel de oameni trebuiesc răsplătiţi pentru munca lor literară. Şi nu sînt de cât două căi pe care ei pot fi răsplătiţi. Una din aceste două căi este patronagiul; cea-l-altă, dreptul de proprietate literară.

Au fost timpuri în cari oamenii de litere se uitau nu la public, ci la guvern, sau la câţi-va bărbaţi mari, pentru ca să le răsplătească munca. Acesta era timpul lui Maecenas şi al lui Pollio în Roma, al Medicilor la Florenţa, al lui Ludovic XIV în Franţa, al Lordului Halifax ¹⁾ şi al Lordului Oxford ²⁾ în această ţară. Ştiu

¹⁾ Charles Montague, conte de Halifax, 1661—1715, se distinse ca bărbat de stat şi ca poet, dar mai ales ca protector al poezilor şi erudiţilor. Marele Newton era unul din favoriţii lui.

²⁾ Robert Harley, conte de Oxford, bărbat de stat, născut la 1661, mort la 1724. În ultimii ani ai vieţii lui se închină literaturii şi şi făcu o colecţie remarcabilă de cărţi şi manuscrite, pe care o mări fiul său Eduard, conte de Oxford. După moartea lui, această colecţie fu vîndută unui librar pentru sumă de 13.000 lire sterling (325.000 lei). Colecţia de manuscrite, compusă din 2000 de exemplare, se păstrează la British Museum sub numele de *Harleyan Miscellanies*.

foarte bine, Domnule Președinte, că sînt casuri în cari este bine și cuviincios, ba chiar o datorie sfîntă de a recompensa meritele și de a ușura suferințele bărbaților de geniū prin practica acestui fel de liberalitate. Dar aceste casuri sînt escepții. Nu pot să concep un sistem mai fatal pentru integritatea și independența oamenilor de litere de cît acela în care ei învață a se uita pentru pâinea lor de toate zilele la favoarea miniștrilor și a nobililor. Nu pot concepe un sistem mai sigur de a face aceste spirite, cari sînt întocmite de natură pentru bine-cuvîntarea și podoaba speței noastre, să degenereze în scandaluri și nenorociri publice.

Ne rămîne așa dar un singur mijloc. Trebuie să ne hotărîm pentru dreptul de proprietate literară, or cari ar fi neajunsurile acestui drept. Aceste neajunsuri, în adevăr, nu sînt nici puține nici mici. Dreptul de proprietate literară este monopol, și produce toate efectele pe cari vocea generală a omenirii le atribuie monopolului. Onorabilul și învățatul meu amic ne vorbește cu mult dispreț de aceia cari se conduc de teoria că monopolul face lucrurile scumpe. Cum că monopolul face lucrurile scumpe este de sigur o teorie, precum toate marile adevăruri, cari aū fost stabilite de experiența tuturilor epocelor și națiunilor, și cari sînt privite ca garantate cu tot felul de dovezi, se pot numi teorii. Este o teorie în acela-și sens în care este o teorie că ziua și noaptea se urmează una pe alta, că plumbul este mai greu de cît apa, că pâinea hrănește, că arsenicul otrăvește, că alcoolul înbată. Dacă, precum pare a crede onorabilul și învățatul meu amic, toată lumea se înșală asupra acestui punct; dacă efectul real al monopolului

este de a face lucrurile bune și ieftine, de ce se oprește d-sa în drumul d-sale de schimb? De ce mărginește d-sa operația unui principiu așa de mântuitor la șesezeci de ani? De ce nu cere o durată perpetuă? D-sa ne spunea că nu face aceasta pentru ca să găsească un compromis între dreptul strict și oportunitate. Dar dacă părerea d-sale asupra monopolului ar fi corectă, atunci dreptul strict și oportunitatea ar coincide. Sau mai bine de ce n'am da înapoi Companiei ost-indice monopolul comerțului din India de răsărit? De ce să nu reînviăm toate acele monopoluri vechi cari, sub domnia Elizabetei, apăsău așa de tare pe părinții noștri, în cât ei, desnădăjduiți de niște nedreptăți nesuferite, opuseră suveranei lor o rezistență, în fața căreia spiritul ei trufaș cedă pentru ântâia și cea din urmă oară? Oare indignația poporului englez izbucni cu atâta violență din cauza ieftinătății și a eselenței mărfurilor? Eū crez, Domnule Președinte, că pot considera ca dovedit pînă la evidență că efectul monopolului în general este de a face articulele rare, de a le face scumpe, și de a le face rele. Și aș putea cu o egală încredere să invit pe onorabilul meu amic să 'mă găsească o deosebire între dreptul de proprietate literară și alte privilegii de acela-și fel; să 'mă probeze cum monopolul cărților va produce un efect diametralmente opus efectelor produse de monopolul Companiei de Est-India asupra ceaiului său de monopolul Lordului Essex asupra vinurilor dulci. Deci, cestiunea stă așa. Este bine ca autorii să fie recompensați, și cel mai puțin reprobabil din mijloacele de a'i recompensa este monopolul. Cu toate acestea monopolul este un rău. Din cauza bunului trebuie să suportăm răul; dar răul nu trebuie

să dureze o zi mai mult de cât este neapărat pentru asigurarea binelui.

Acum, nu voi afirma că legea actuală este perfectă, că ea nemerește exact punctul în care monopolul trebuie să înceteze; dar pot zice cu toată încrederea că legea actuală este cu mult mai aproape de acest punct de cât legea propusă de onorabilul și învățatul meu amic. Pentru-că nu uitați că relele efecte ale monopolului sînt proporționale cu lungimea duratei lui. Dar bunele efecte, în favoarea cărora noi suferim pe cele rele, nu sunt nici de cum proporționale cu lungimea duratei lui. Un monopol de șasezeci de ani produce de două ori mai multe rele de cât un monopol de treizeci de ani, și de trei ori mai multe rele de cât un monopol de douăzeci de ani. Dar nu este nici de cum adevărat că un monopol postum de șasezeci de ani dă unui autor de trei ori mai multe foloase și de trei ori mai puternice înboldiri de cât un monopol postum de douăzeci de ani. Din potrivă, deosebirea este așa de mică în cât abia se poate simți. Știm cu toții cât de puțin ne momește perspectiva unor foloase foarte depărtate, chiar când sînt foloase de cari putem rațional spera că ne vom bucura înși-ne odată. Dar un folos de care are să se bucure, peste mai mult de o jumătate de veac după moartea noastră, cine-va, nu știm cine,—poate cine-va care nu s'a născut încă, cine-va care nu are absolut nici o legătură cu noi,—nu este în realitate nici de cum un îndemn ca să lucrăm. Este foarte probabil că, peste câte-va generații, pămîntul din neexplorata și nedeseșnata pe nici o chartă inimă a continentului Australian, va avea un preț foarte mare. Dar nu este nimeni între noi care să dea împrumut cincii

lire sterling pentru o întreagă provincie în inima continentului Australian. Știm că nici noi nici vre-unul din aceia cari ne sînt scumpi nu vor priimi un ban ca rentă dintr'o asemenea provincie. Și un om este foarte puțin momit de ideia că, în anul 2000 sau 2100, cineva, care își derivă drepturile de la dînsul, va avea mai multe turme de oi de cât Principele Esterhazy sau cea mai frumoasă casă și galerie de tablouri din Victoria or Sydney. Ei bine, un asemenea fel de dar ofere autorilor onorabilul și învătăatul meu amic. Considerat ca dar pentru dînsii, el este o adevărată nulitate; dar, considerat ca imposit asupra publicului, el nu este o nulitate, ci o realitate foarte serioasă și foarte vătămătoare. Voi lua un exemplu. Doctorul Johnson a murit acum cincî-zeci și șase de ani. Dacă legea ar fi așa cum dorește să o facă onorabilul și învătăatul meu amic, ar fi cine-va care să aibă monopolul operelor Doctorului Johnson. Cine va fi acest cine-va nu se poate spune; dar noi vom încerca să-l ghicim. Eū bănuiesc că va fi un librar, care va fi moștenitorul legal al altui librar, care era nepotul unui al treilea librar, care a cumpărat dreptul de proprietate de la Black Frank, servitorul și moștenitorul principal al Doctorului, în anul 1785 sau 1786. Cunoștința că acest drept de proprietate va exista în 1841 putea să fie oare un izvor de mulțumire pentru Johnson? Ar fi stimulat oare dînsa activitatea lui? L-ar fi sculat oare dînsa o singură dată din pat înainte de miezul zilei? L-ar fi înveselit dînsa o singură dată în accesele sale de spleen? L-ar fi hotărît dînsa să ne mai dea o alegorie, încă o viață de poet, încă o imitație după Juvenal? Eū nu crez nici de cum. Eū crez cu tărie că acum o sută de ani, când

el scria desbaterile noastre pentru *Gentleman's Magazine*, el ar fi voit să aibă mai bine două *pence* ca să-și cumpere o bucată de friptură de vacă dintr' o prăvălie subterană de bucătar. Considerată ca o recompensă pentru el, deosibirea dintre un termen de douăzeci de ani și un termen de șasezeci de ani de drept postum de proprietate nu ar fi fost nimic sau aproape nimic. Dar este această deosebire nulă pentru noi? Eu pot cumpăra pe *Rasselas* ¹⁾ cu șase *pence*; ar fi trebuit să dau pentru dînsa cinci *shillingi*. Pot cumpăra *Dicționarul* ²⁾, Dicționarul complet, adevărat, cu două *guinee*, poate cu mai puțin; aș fi putut să dau pe el cinci sau șase *guinee*. Mă plâng eu de aceasta contra unui bărbat ca Dr. Johnson? Nicî de cum. Arătați-mi că perspectiva unui asemenea avantajîu l-ar fi determinat să facă o străduință viguroasă, sau ar fi sprijinit spiritul lui în niște înprejurări deprimante, și sînt cu totul bucuros a plăti prețul unui asemenea obiect or cât de scump. Dar lucrul de care mă plâng este că situațiunea mea va fi mai rea, și a D-rului Johnson nu va fi mai bună; că voiî da cinci *lire sterling* pentru ceva care lui nu 'i aduce un ban.

Principiul dreptului de proprietate literară este acesta. El este o taxă asupra cititorilor pentru ca să dea un folos scriitorilor. Impositul este unul din cele mai rele, pentru că isbește una din cele mai nevinovate și mai mîntuitoare din plăcerile omenești; și nu trebuie să uităm nicî o dată că un imposit asupra plăcerilor

¹⁾ *Istoria lui Rasselas, Principe de Abyssinia*, narațiune a lui Johnson. Aci Johnson tractează o mulțime de cestiuni cari privesc arta, literatura societatea și filosofia.

²⁾ *Dicționarul limbii engleze* este una din operele cele mai remarcabile ale lui Johnson.

nevinovate este un premiu pentru plăcerile vițioase. Cu toate acestea admit necesitatea de a se da foloase geniului și învățături. Pentru ca să dau un ast-fel de folos, mă supun bucuros chiar acestei taxe severe și împovărătoare. Ba încă sînt gata să sporesc taxa, dacă mi se va arăta că făcînd ast-fel voiu sporii în mod proporțional și foloasele. Plîngerea mea este că onorabilul și învățatul meu amic îndoiește, întreiește, împătrește taxa, și nu face nici un spor simțitor la foloase. Ei bine, Domnule Președinte, la cât s'ar ridica taxa adițională ce s'ar pune asupra publicului numai pentru operele Doctorului Johnson, dacă billul onorabilului și învățatului meu amic ar deveni legea țerei? Eū unul nu am date îndestulătoare ca să'mi formez o părere. Dar sînt încredințat că numai taxa asupra *Dicționarului* s'ar ridica la mai multe mi de lire sterling. Dacă prețuim întreaga sumă adițională pe care proprietarii operelor sale ar fi luat-o din buzunarele publicului, în cursul trecutei jumătăți de veac, la douăzeci de mi de lire sterling, sînt convins că am prețuit mult mai puțin de cât cifra reală. Zic dar iară-și că eū crez că era bine să fi plătit acele douăzeci de mi de lire sterling, pentru ca să procurăm pentru acest preț plăcere și încurajare Doctorului Johnson. Inșă crez că este foarte greu ca noi să plătim douăzeci de mi de lire sterling pentru ceea ce lui nu'i aduce nici cincî shellingî.

Onorabilul și învățatul meu amic stăruiește asupra dreptului urmașilor marilor scriitori. Fără îndoială, Domnule Președinte, ar fi foarte plăcut să vedem un urmaș al lui Shakespeare trăind în opulență de pe urma geniului marelui său străbun. O casă ținută în

splendoare printr'un asemenea patrimoniu ar fi un obiect mai interesant și mai atingător de cât este pentru noi Blenheim, sau de cât Strathfieldsaye ¹⁾ pentru copii noștri. Dar, din nenorocire, este greu ca sub un ast-fel de sistem să se poată întâmpla un asemenea lucru. Onorabilul și învățatul meu amic nu propune ca dreptul de proprietate să treacă la cel mai mare fiu, sau să rămână în familie ca fideicomis irrevocabil. El este numai o proprietate personală. De aceea este foarte neprobabil că ea va trece în curs de șasezeci de ani sau jumătate din acest termen de la tată la copil. Probabilitatea este că mai mulți inși vor avea interes la dânsa. După toată probabilitatea, ei o vor vinde și vor împărți câștigul. Prețul ce va oferi pentru dânsa un librar nu va sta în nici un raport cu suma ce el va lua în urmă de la public, dacă afacerile lui vor merge bine. El va da, dacă va da ceva, puțin mai mult pentru un termen de șasezeci de ani de cât pentru un termen de treizeci sau de douăzeci și cinci de ani. Prețul actual pentru un beneficiu depărtat este în tot d'ă una mic; dar când este mult loc pentru îndoială că beneficiul depărtat va fi în realitate un beneficiu, atunci prețul actual scade aproape la nimic. Așa de mare este nestatornicia gustului public, în cât nici un om de simț nu va cuteza să se pronunțe cu încredere care va fi între anii 1890 și 1900 debitul unei cărți publicate în zilele noastre. Intregul mod de gândire și scriere a suferit o schimbare într'un mult mai scurt period de cât acela la care onorabilul și învățatul meu amic voește să întinză dreptul pos-

¹⁾ Blenheim era proprietatea lui Marlborough, Strathfieldsaye a lui Wellington.

tum de proprietate literară. Ce ar fi prețuit cea mai bună proprietate literară în cea d'ântâiū parte a domniei lui Carol II? Mă gândesc la poema lui Cowley. Săriți cu șese-zeci de ani, și vă aflați în generația în care Pope punea întrebarea: «cine citește acum pe Cowley?» Ce opere aū fost vr'o dată așteptate cu mai multă nerăbdare de public de cât ale Lordului Bolingbroke, cari apărură, mi se pare, la 1754. În 1814, nici un librar nu v'ar fi mulțumit pentru dreptul de tipărit al tuturilor acestor opere, dacă i le ați fi oferit pe nimic. Ce ar da Paternoster Row acum pentru dreptul de tipărit al operei *Triumphs of Temper* a lui Hayley¹⁾, care a fost așa de mult admirată după memoria multora cari trăesc încă? De aceea zic că proprietatea literară, prin chiar natura ei, va trece mai în tot d'a una de la familia autorului; și mai zic că prețul dat pentru dînsa familiei va fi într'un raport foarte mic cu taxa pe care cumpărătorul, dacă afacerile lui vor merge bine, o va lua de la public în cursul unui lung șir de ani.

Dacă, Domnule Președinte, aș dori să găsesc un exemplu puternic și nemerit de efectele pe cari le aștept de la un drept lung de proprietate literară, aș alege —, onorabilul și învățatul meu amic va fi surprins —, aș alege casul nepoatei lui Milton. De câte ori acest bill a fost în discusiune, de atâtea ori sprijinitorii monopolului aū adus înainte soarta nepoatei lui Milton. Onorabilul și învățatul meu amic ne-a povestit de repețite ori istoria ei cu o mare eloquență și efect. D-sa s'a întins asupra suferințelor, asupra să-

¹⁾ William Hayley (1745—1820), o dată poet popular, astă-zî cu totul uitat.

răciei lucie a acestei femei nenorocite, cea din urmă dintr'o rasă ilustră. D-sa ne spune că, în extremitatea nenorocirii ei, Garrick¹⁾ a dat un beneficiu pentru dînsa, că Johnson a scris un prolog, și că publicul a contribuit cu câte-va sute de lire sterling. Era oare frumos, întreabă d-sa, ca ea să primească, sub această formă de milostenie, o mică parte din ceea ce în realitate era o datorie? Pentru ce, întreabă d-sa, în loc de a primi un mic dar de milă, să nu fi trăit în confort și lux din beneficiile vînzării operelor străbunului ei? Dar, Domnule Președinte, voește onorabilul și învățatul meu amic să susție că acest fapt, pe care d-sa l-a descris așa de des și într'un mod așa de patetic, a fost produs de scurtimea termenului de proprietate literară? Apoi în acest timp durata dreptului de proprietate literară era mai lung chiar de cât cum propune d-sa să-l facă acum. Monopolul dura nu șasezeci de ani, ci pentru vecie. Pe timpul când nepoata lui Milton cerea de milă, operele lui Milton erau proprietatea exclusivă a librarului. La puține luni după ziua în care se da beneficiul pe teatrul lui Garrick, proprietarul dreptului de tipărit al *Paradisului Pierdut*,—mi se pare că era Tonson,—trăgea în judecată pe un librar, care scosese din acea mare poemă epică o ediție ieftină, și câștiga procesul. Representarea piesei *Comus*²⁾ a fost, dacă 'mi aduc aminte bine, la 1750; procesul în 1752. Aici dar avem un exemplu ilustru de efectele dreptului prelungit de proprietate literară. Operele lui Milton sînt proprietatea unui singur editor. Or cine are nevoie de ele trebuie să le cumpere

¹⁾ David Garrick (1716—1779), unul din cei mai mari actori ai Englierei.

²⁾ Poemă dramatică a lui Milton.

din prăvălia lui Tonson, și cu prețul lui Tonson. Or cine încearcă să le vînză cu un preț mai mic de cât al lui Tonson este hârțuit cu un proces. Mii din cei ce voesc bucuroși să poseadă un exemplar din *Paradisul Pierdut* trebuie să se priveze de această plăcere. Și care este între acestea situația singurei persoane pentru care noi putem presupune că autorul, protejat astfel pe cheltuiala publicului, s'a interesat? Ea este redusă la o sărăcie desăvîrșită. Operele lui Milton sînt sub monopol. Nepoata lui Milton moare de foame. Cititorul este jefuit; dar familia scriitorului nu s'a îmbogățit. Societatea este taxată îndoit. Ea trebuie să dea un preț exorbitant pentru poeme; și în același timp trebuie să dea de milă singurei descendente supraviețuitoare a poetului.

Dar atîta nu este tot. Crez că este drept, Domnule Președinte, să atrag luarea a minte a Camerei asupra unui rău, care este poate și mai de temut, când dreptul de proprietate literară al unui autor rămîne în mâinile familiei, de cât când trece la librari. Mă tem serios că, dacă o măsură ca aceasta s'ar priimi, multe opere de valoare vor fi saū cu totul suprimate saū grav mutilate. Pot dovedi că acest pericol nu este chimeric; și sînt foarte sigur că, dacă pericolul ar fi real, măsurile de apărare la cari s'a gândit onorabilul și învățatul meu amic vor fi iluzorii. Cum că pericolul nu este chimeric se poate ușor arăta. Cei mai mulți dintre noi, sînt sigur, aū cunoscut persoane cari, într'un mod foarte greșit, după părerea mea, dar îndemnați de cele mai bune motive, n'ar voi să se reti-părească romanele lui Fielding ¹⁾ saū *Istoria Declinării*

¹⁾ Al doilea mare romanțier englez din secolul al 18-ilea (1707—1754).

și *Căderii Imperiului Roman* a lui Gibbon. Unii gentlemen sînt poate de părere că ar fi tot așa de bine dacă nu s'ar mai retipări nici o dată *Tom Jones*¹⁾ și *Istoria* lui Gibbon. Nu voiû stărui dar asupra acestor casurî saû altor casurî similare. Voiû lua casurî asupra cărora nu este probabil că vor fi deosebiri de păreri; casurî, în cari pericolul de care vorbesc acum nu este un lucru de presupunere, ci de fapt. Luați romanele lui Richardson²⁾. Or care ar fi, în ocasiunea de față, părerea mea despre judecata onorabilului și învățatului meu amic ca legiuitor, sînt în tot d'a una dator să respect judecata d-sale ca critic. D-sa va zice, sînt sigur, că romanele lui Richardson sînt dintre cele mai de valoare, dintre cele mai originale opere în limba noastră. Nici o scriere n'a contribuit mai mult a ridica renumele geniului englez în țerile streine. Nici o scriere nu dovedește un simțimēt mai adînc. Nici o scriere, afară de ale lui Shakespeare, nu arată mai multă cunoștință de inima omenească. În ceea ce privește tendința lor morală, pot da cea mai respectabilă dovadă. Dr. Johnson descrie pe Richardson ca pe un om care a învățat a mișca pasiunile după comanda virtuții. Scumpul și onoratul meu amic, Wilberforce, în celebrul său tractat religios³⁾, vorbind de tendința anti-creștină a romanelor de modă din secolul al 18-lea, escēptează a nume pe Richardson din censură. Altă persoană escelentă pe care nu o pot nici o dată numi

¹⁾ Cel mai profund, mai frumos și mai desăvișit dintre romanele lui Henry Fielding.

²⁾ Cel mai mare romanțier englez din secolul 18-lea (1689—1761).

³⁾ Intitulat *Practical View of Christianity* (Vedere practică de creștinism).

fără respect și simpatie, Doamna Hannah More ¹⁾, declara adesea în conversațiile sale, și a declarat într'una din poemele sale publicate, că dînsa a învățat pentru ântăia oară din scrierile lui Richardson acele principii de pietate de cari s'a condus în viața ei. Pot zice cu siguranță că scrieri cari sînt celebre ca opere de artă în toată lumea civilizată, și laudate pentru tendința lor morală de către Dr. Johnson, de către Wilberforce, de către Doamna Hannah More, nu trebuiesc suprimate. Domnule Președinte, este credința mea nestrămutată că, dacă legea ar fi așa cum propune să o facem onorabilul și învățatul meu amic, ele vor fi suprimate. Imi aduc foarte bine aminte de nepotul lui Richardson; el era un cleric în Londra; era un bărbat onest și escelent; dar concepuse un prejudiciu puternic contra operelor de ficțiune. El credea că or ce citire de romane era nu numai un ce frivol, ci și un păcat. El zicea, — mă întemeiez aci pe auctoritatea unuia din frații lui clerici care acum este episcop, — el zicea că n'a crezut nici o dată că e bine să citească una din cărțile moșului său. Presupuneti, Domnule Președinte, că legea ar fi așa cum dorește să o facă onorabilul și învățatul meu amic. Presupuneti că dreptul de proprietate literară al romanelor lui Richardson a trecut, precum s'ar fi putut întempla foarte bine, la acest gentleman. Eū crez cu tărie că el ar fi considerat ca un păcat de a le da o circulație întinsă. Crez cu tărie că el n'ar fi făcut pentru o sută de mii de lire sterling ceea ce el credea că este păcat. El nu le ar fi retipărit. Și ce garanție dă onorabilul și învățatul meu

¹⁾ Scriitoare engleză (1745—1833). Ea a contribuit cât-va la educația lui Macaulay, pe când acesta era copil.

amic publicului într'un ast-fel de cas? D-sa face următoarea propunere: dacă o carte nu s'a tipărit în curs de cinci ani, persoana care dorește să o tipărească poate să publice în *London Gazette*; anunțul trebuie să se repete de trei ori; apoi să treacă un an; și atunci dacă proprietarul operei nu vrea să scoată o nouă ediție, el pierde privilegiul său exclusiv. Ce garanție este aceasta pentru public? Ce este o nouă ediție? Definește oare legea din ce număr de exemplare trebuie să se compună o ediție? Mărginește ea prețul unui exemplar? Două-spre-zece exemplare în format mare și pe prețul de trei-zeci de guinee fie-care, constituiesc ele o ediție? Era obiceiul mai 'nainte, când se acorda un monopol, de a prescrie numărul și de a se mărgini prețurile. Dar eu nu văz că onorabilul și învățatul meu amic propune ceva de felul acesta în cazul de față. Și, fără o asemenea prevedere, siguranța ce d-sa ne ofere este fără îndoială ilusorie. Convingerea mea este că, sub un sistem ca acela pe care ni-l recomandă d-sa, un exemplar din *Clarissa* ¹⁾ va fi tot așa de rar ca un Aldus ²⁾ sau ca un Caxton ³⁾.

Voiu da alt exemplu. Una din cele mai instructive, mai plăcute cărți în limba noastră, este *Viața lui Johnson* de Boswell. Acum este bine cunoscut că fiul cel mai mare al lui Boswell considera această carte, considera toate relațiunile dintre Boswell și Johnson ca o pată în blasoanele familiei sale. El credea, nu poate cu to-

¹⁾ *Clarissa Harlowe*, cel mai frumos din romanele lui Richardson.

²⁾ *Aldo Manuzzi* sau *Manucci*, numit și *Aldus Manutius*, după obiceiul învățaților epocii —, unul din cei mai mari învățați ai Renașterii. Se născu la 1450, muri la 1515. Edițiunile sale din scriitorii clasici sînt celebre, și astăzi extrem de rare.

³⁾ *William Caxton* (1421—1491), introducatorul tipografiei în Anglittera

tul fără cuvânt, că tatăl său s'a arătat într'o lumină ridiculă și înjositoare. Și ast-fel ajunse așa de supărat și iritabil, în cât în cele din urmă nu mai putea să auză vorbindu-i-se de *Viața lui Johnson*. Presupuneți că legea ar fi ceea ce onorabilul și învățatul meu amic dorește să o facă. Presupuneți că dreptul de a tipări *Viața lui Johnson* de Boswell ar fi fost, precum se putea prea bine, în curs de șese-zeci de ani, al fiului celui mai mare al lui Boswell. Care ar fi fost rezultatul? Un exemplu nefalsificat din cea mai frumoasă operă biografică din lume ar fi fost tot așa de rar ca cea d'ântâiă ediție din *Britannia* lui Camden¹.)

Acestea sînt casuri isbitoare. V'am arătat că, dacă legea ar fi așa cum voiți dv. să o faceți, cea mai frumoasă operă de ficțiune în prosă din limba noastră, cea mai frumoasă operă biografică din limba noastră, ar fi fost, după toată probabilitatea, suprimate. Dar am stabilit casurile alegînd pe cele mai slabe. Cărțile pe cari le am menționat sînt cărți cu totul inofensive, cărți cari nu ating nici una din acele cestiuni cari scot chiar pe oamenii înțelepți afară din hotarele înțelepciunii. Sînt cărți de o speță cu totul deosebită, cărți cari sînt punctul de întîlnire a marilor partide politice și religioase. Ce s'ar putea întempla, dacă dreptul de proprietate literară asupra uneia din aceste cărți ar trece, prin moștenire saă prin transmitere, în posesiunea unui fanatic ostil? Voiu lua un singur exemplu. Sînt numai cincizeci de ani de cînd a murit John Wesley²); și toate

¹) Archelog și istoric englez (1551 - 1623). Opera sa de căpetenie este *Britannia, sive florentissimorum regnorum Angliae, Scotiae, Hiberniae et insularum adjacentium ex intima antiquitate chorographica descriptio*. Ea se tipări pentru aintăia oară la Londra în 1586.

²) 1703—1791, întemeietorul sectei Methodiștilor. Se zice că ar fi ținut

operele lui, dacă legea ar fi așa cum dorește să o facă onorabilul și învățatul meu amic, ar fi fost acum proprietatea unuia sau altuia. Secta întemeiată de Wesley este cea mai numeroasă, cea mai bogată, cea mai puternică, cea mai zeloasă din secte. În orice alegere parlamentară este o cestiune de cea mai mare însemnătate de a dobândi sprijinul Methodistilor Wesleyani. Puterea lor numerică este socotită la sute de mii. Ei țin memoria întemeietorului lor în cea mai mare reverență; și nu fără cuvânt, pentru că el era mai presus de orice îndoială un om mare și un om bun. Ei apelează adesea la autoritatea lui. Operele lui sînt pentru dînșii de cea mai înaltă valoare. Scrierile lui de doctrină copriind, după părerea lor, cel mai bun sistem de teologie ce se poate deduce din Sfînta Scriptură. Jurnalele lui, interesante chiar pentru cititorii comuni, sînt cu deosebire interesante pentru Methodist; pentru că ele copriind toată istoria acestei singulare comunități, care, slabă și desprețuită la început, este acum, după trecere de un veac, așa de puternică, așa de înfloritoare, și așa de formidabilă. Imnul căruia el 'i a dat *imprimatur*¹⁾ al său este cea mai însemnată parte din cultul public al proseliților săi. Acum, presupuneți că dreptul de tipărire al acestor opere ar fi al unei persoane care profesează o groază neînvinsă contra memoriei lui Wesley și doctrinelor și disciplinei Methodistilor. Persoane de felul acesta sînt multe. Curțile eclesiastice judecă chiar în acest moment cazul unui cleric din Biserica Stabilită care a refuzat înmormen-

50 de mii de predicii pentru întemeierea și mîntînirea religiunii sale. Scrierile lui copriind peste 100 de volume.

1) Expresie întrebuintată la autorizarea tipăririi unei cărți.

tarea creștinească unui copil botezat de un predicator Methodist. Am luat în mână mai zilele trecute o scriere care este considerată printre cele mai respectabile organe ale unui partid mare și înfloritor din Biserica Engliterei, și acolo am văzut pe John Wesley designat ca preot sperjur. Presupuneți că operele lui Wesley s'ar fi suprimat. Ei bine, Domnule Președinte, o asemenea nedreptate ar fi de ajuns ca să sguđuie temeliile guvernului. Reflecteze un moment gentlemenii cari țin de Biserica Anglicană ce ar putea fi simțimintele d-lor dacă *Cartea Generală de Rugăciuni* (*Book of Common Prayer*) nu s'ar retipări în curs de trei-zeci sau patru-zeci de ani, dacă prețul unei *Cărți generale de Rugăciuni* s'ar urca la cinci sau zeci guinee. Și atunci să hotărască d-lor dacă vor lăsa să treacă o lege sub care este posibil, sub care este probabil că se va face o nedreptate așa de netolerabilă unei secte care se compune poate dintr'o jumătate de milion de suflete.

Sînt așa de recunoscător, Domnule Președinte, de buna-voință cu care Camera m'a ascultat, în cât nu vă voiû ținea mai mult. Voiû adăoga numai că, dacă propunerea de față va trece, și va produce a zecca parte din răul ce este probabil că va aduce, și pe care aștept să-l producă pe deplin, atunci va apărea îndată un remediû, de și de o speță foarte reprehensibilă. Intocmai precum legile absurde cari opresc vinderea vînatului sînt în faptă abrogate de braconieri, întocmai precum multe legi absurde de vamă sînt în faptă revocate de contrabandiști, tot așa această lege va fi în faptă abrogată de librari pirați. Astăzi posesorul dreptului de imprimat al unei cărți are de partea sa simțimîntul public. Aceia cari calcă dreptul de pro-

prietate literară sînt priviți ca pungași cari ieaș pîinea din gura oamenilor cinstiți. Or cine se bucură să-și vază pedepsiți de lege, și siliți să înapoieze câștigurile lor ilicite. Nicî un negustor de bună reputație nu 'și va permite ast-fel de transacții necinstite. Faceți să treacă această lege, și acest simțimînt va pieri. Oamenî foarte deosebiți de actuala rasă de librarî piraiți vor înfrînge îndată acest monopol netolerabil. Capitularî mari vor fi întrebuiņate pențru violarea legii. Toate tertipurile se vor întrebuiņa pentru ca să facă urmăriile legale neeficace; și națiunea întregă va lua parte la complot. De care parte va fi în adevăr simpatia publică cînd cestiunea este dacā o carte așă de populară ca *Robinson Crusoe* sau *Călătoria Pelerinului*¹⁾ va trebui să fie în or care colibă sau să fie mărginită numai în bibliotecile bogatului spre folosul strănepotului unui librar care, cu o sută de ani mai 'nainte, a smuls unui autor redus la extrema miserie dreptul de a o tipări? Amintiți-vă de asemenea că, dacā o dată usurparea proprietății literare încetează de a se considera ca o nedreptate sau ca o rușine, nimenî nu mai poate opri usurparea. Publicul face a rare orî distincțiuni fine. Tot dreptul de tipărit care există acum va lua parte la disgrația și pericolul noului drept de proprietate literară ce sînteți pe cale de a crea. Și veți vedea că, încercînd a impune restricțiuni neraționale asupra tipăririi cărților celor morți, ați anulat, în mare parte, restricțiunile cari acum înpiedecă pe oameni de a jefui și defrauda pe cei viui. Dacā aș vedea, Domnule Președinte, oare care probabilitate că acest bill

1) Opere destul de cunoscute: cea d'ântăiă de Daniel Defoe, cea din urmă de John Bunyan.

va fi amendat în Comitet ast-fel în cât obiecțiile mele să cază, nu aş cere ca Adunarea să procedeze la vot în acest stadiu al cestiunii. Dar sînt pe deplin convins că onorabilul și învățatul meu amic va admite, în proiectul d-sale de lege, numai schimbări, pe temeiul cărora eu nu-l voi putea sprijini, și de aceea sînt nevoit a propune, de și cu părere de rău, ca acest bill să fie citit a doua oară de azi peste șase luni.

PROPRIETATEA LITERARA

DISCURS

PRONUŢAT ÎNTR'UN

Comitet al Camerei Comunelor, la 6 Aprilie 1842

La 3 Martie 1842, Lord Mahon dobândi permisiunea de a aduce un bill pentru amendarea legii dreptului de proprietate literară. Acest bill prelungea termenul de proprietate literară asupra unei cărţi la douăzeci şi cinci de ani, socotiţi de la moartea autorului.

La 6 Aprilie Camera se adună în Comitet pentru acest bill, şi d. Greene ocupă scaunul de Preşedinte. Mai multe votări s'au făcut, şi rezultatul a fost că dispoziţiile propuse în discursul următor au fost priimite cu oare cari modificări.

Domnule Greene,

Am fost încântat şi mulţumit de observările ce nobilul meu amic ¹⁾ a făcut asupra argumentelor de care eu m'am servit, ca să înduplec trecuta Cameră a Comunelor să respingă billul propus de un bărbat inteligent şi talentat, domnul Licenţiat în Drept Talfourd. Nobilul meu amic 'mi a făcut o înaltă şi rară onoare. Pentru că aceasta este cea d'antâiă ocazie, crez, în

¹⁾ Lord Mahon.

care la un discurs făcut într'un parlament s'a răspuns în alt parlament. Nu 'mî ar fi greu a apëra dreptatea motivelor ce am invocat înainte, a le pune într'o lumină mai viuă și a le întări prin fapte adiționale. Dar mi se pare că am face mai bine dacă am discuta billul ce stă pe biuroū acum de cât billul care a stat acum patru-spre-zece luni. Imî pare bine să găsesc că este o foarte mare deosebire între cele două billuri, și că nobilul meu amic, de și d-sa a încercat a respinge argumentele mele, totu-și a lucrat ast-fel ca și cum ar fi fost convins de dînsele. Am combătut terminul de șeaze-zeci de ani pe cât s'a putut de pe larg. Nobilul meu amic l-a prescurtat la două-zeci și cincî de ani. Am atras atențiunea Camerei asupra probabilității că, după prevederile billului domnului Licențiat în Drept Talfourd, opere de valoare pot fi suprimate de către reprezentanții autorilor. Nobilul meu amic a introdus o clausă care, după părerea d-sale va înlătura pericolul. De aceea nu voiū răpi timpul Comitetului desbătënd niște puncte asupra cărora d-sa a cedat, ci voiū păși d'a dreptul la cestiunea acestei seri.

Domnule Președinte, nu am nici o obiecție de făcut asupra principiului propunerii nobilului meu amic. În faptă, nu am nici o obiecțiune contra principiului billului din anul trecut. Am crezut mult timp că terminul de proprietate literară trebuie lungit. Când domnul Licențiat în Drept Talfourd a cerut să i se permită a introduce billul d-sale, nu m'am opus moțiuni. În faptă credeam că voiū vota pentru a doua citire, și 'mî voiū reserva să spun în Comitet cele ce aveam de zis. Inșă învęțatul Licențiat în Drept nu 'mî

a lăsat nici o alegere. D-sa, într'o limbă energică, a cerut ca or cine ar fi dispus să reducă termenul de șase-zeci de ani să nu voteze cu d-sa. «Nu 'mi dați «sprijinul d-v.», a zis d-sa, «dacă tot ce voiți să acor- «dați oamenilor de litere este un miserabil adaus de «patru-spre-zece sau cinci-spre-zece ani la termenul ac- «tual. Nu doresc un asemenea sprijin. Il desprețuesc». Fiind-că nu doream să importunez pe învățatul Li- cențiat în Drept cu un sprijin pe care d-sa îl despre- țuia, nu 'mi rămânea alt drum de cât să cer părerea Camerei la a doua citire. Inprejurările sînt acum al- tele. Billul nobilului meu amic nu este de o cam- dată bun; dar poate fi prefăcut într'un bill bun; și d-sa nu-l va respinge, sînt convins, dacă noi îl vom amenda. D-sa și eū avem acela-și obiect în vedere; dar ne deosebim asupra modului celui mai bun de a dobândi acest obiect. Noi sîntem de o potrivă dori- tori de a lărgi dreptul de protecție de care se bu- cură acum scriitorii. In ce mod se poate lărgi acest drept cu cel mai mare folos pentru dînșii și cu cel mai mic neajuns pentru public, aici e cestiunea.

Starea actuală a legii este aceasta. Autorul unei opere are un drept de proprietate asupra acestei o- pere pentru un termen de două-zeci și opt de ani. Dacă va trăi mai mult de cât două-zeci și opt de ani după publicarea operei, el păstrează dreptul de pro- prietate pînă la sfîrșitul vieții sale.

Nobilul meu amic nu propune să facem un adaus la termenul de două-zeci și opt de ani. Dar d-sa pro- pune ca dreptul de proprietate să dureze două-zeci și cinci de ani de la moartea autorului încolo. Ast-fel nobilul meu amic nu face nici un adaus la acel ter-

min care este sigur, ci face un foarte mare adaus la acel termin care este nesigur.

Proiectul meu este deosebit. Eū nu aş face nici un adaus la terminul nesigur; dar aş face un mare adaus la terminul cel sigur. Eū propun să adăogăm patru-spre-zece ani la cei două-zeci și opt pe cari legea îi acoardă acum unui autor. Dreptul său de proprietate va dura, în acest chip pînă la moartea lui, sau pînă la expirarea a patru-zeci și două de ani, or care din aceste două lucruri s'ar întempla. Și eū crez că voiū fi în stare să probez spre mulțumirea Comitetului că proiectul meu este mult mai folositor literaturii și oamenilor de litere de cât proiectul nobilului meu amic.

Trebue să admitem neapărat, Domnule Președinte, că protecțiunea ce dăm cărților trebue dată cât mai de timpuriū, pentru ca fie-care carte să poată avea din această protecțiune o parte cuviincioasă, nici o carte mai mult de cât partea cuviincioasă. Ar fi învederat absurd de a pune bilete într'o roată de lotărie, cu numere deosebite însemnate pe dînsele, și să punem pe scriitori să scoată, unul un termin de două-zeci și opt de ani, altul un termin de cincî-zeci, altul un termin de nouă-zeci. Și cu toate acestea nobilul meu amic propune să înființăm tocmai acest fel de lotărie. Știu bine că nu putem înlătura cu desăvîrșire norocul. Dv. aveți două termine de drepturi de proprietate: unul sigur, cel-alt nesigur; și noi nu putem, o admit, scăpa de terminul nesigur. Este cuviincios, nu mai încape îndoială, ca dreptul de proprietate al unui autor să țină cât viața lui. Dar, Domnule Președinte, de și nu putem esclude cu desăvîrșire norocul, totu-și putem micșora

foarte mult partea ce norocul trebuie să aibă în distribuirea recompensei ce dorim să dăm geniului și erudițiunii. Prin or care adaus ce vom face terminului sigur vom micșora influența norocului; prin or ce adaus ce vom face terminului nesigur vom spori influența norocului. Mă voiî face mai bine înțeleș luând casurî a nume. Luați douë femeî eminate scriitoare, cari aû murit de când ținem noi minte: Doamna d'Arblay¹⁾ și Domnișoara Austen²⁾. După cum e legea acum, încântătoarele romane ale Domnișoarei Austen ar avea numai de la douë-zeci și opt pînă la trei-zeci și trei de anî dreptul de proprietate; pentru că această femeie extraordinară a murit tîneră, a murit mai 'nainte de ce geniul ei a fost pe deplin prețuit de lume. Doamna D'Arblay a supraviețuit întregii generații din care făcea parte. Dreptul de proprietate al celebrului ei roman, *Evelina*, a ținut, după legea actuală, șese-zeci și douî de anî. De sigur, această neegalitate este destul de mare, șese-zeci și douî de anî pentru *Evelina*, și numai douë-zeci și opt pentru *Persuasiune*. Dar pentru nobilul meu amic această neegalitate nu pare destul de mare. D-sa propune să adăogăm douë-zeci și cincî de anî la terminul Doamnei D'Arblay, și nici o singură zi la terminul Domnișoarei Austen. D-sa ar da *Persuasiunii* un drept de proprietate numai de douë-zeci și opt de anî, ca acum, și *Evelinei* un drept de proprietate de trei ori mai

¹⁾ Frances Burney (1752—1840), mai în urmă Doamna d'Arblay, după căsătoria ei cu contele d'Arblay, un ofițer francez fugit în Englitera din cauza Revoluțiunii. Ea publică romanele *Evelina*, *Cecilia* și *Camilla*.

²⁾ (1775—1817), autoarea romanelor: *Simț și Sensibilitate*, *Mândrie și Prejudițiu*, *Parcul Mansfield*, *Emma* și *Persuasiune*. Acest din urmă roman s'a publicat după moartea ei.

mare și chiar mai mult, un drept de proprietate de opt-zeci și șapte de ani. Este oare aceasta rațional? Vedeți pe de altă parte operațiunea proiectului meu. Nu fac nici un adaus la termenul Doamnei D'Arblay de șese-zeci și două de ani, care, după părerea mea, este destul de lung; dar lungesc termenul Domnișoarei Austen pînă la patru-zeci și două de ani, care, după părerea mea, nu este prea mare. Vedeți, Domnule Președinte, că acum norocul are un rol prea însemnat în acest subiect; că astăzi protecțiunea ce statul dă literelor este dată în mod foarte neegal. Vedeți că dacă proiectul nobilului meu amic ar fi priimit, s'ar lăsa un mai mare rol norocului de cât sub sistemul actual, și ați avea niște neegalități cari sînt necunoscute sub sistemul actual. Vedeți de asemenea că, sub sistemul pe care îl recomand eu, vom avea nu o siguranță perfectă, nu o egalitate perfectă, dar mult mai puțină nesiguranță și neegalitate de cât acum.

Dar aceasta nu este tot. Planul nobilului meu amic nu este numai de a înființa o lotărie în care unii scriitori să scoată numere câștigatoare, iar alții bilete albe. El este mult mai rău de cât atîta. Lotăria d-sale este întocmită ast-fel în cât, în vasta majoritate de casuri, biletele albe vor eși pentru cele mai bune cărți, iar câștigurile pentru cărți de un merit inferior.

Luați pe Shakespeare. Nobilul meu amic dă o protecție mai îndelungată de cât aș da eu piesei *Oste-neală pierdută e amorul* și lui *Pericles, Prinț al Tyru-lui*; dar d-sa dă o protecție mai scurtă de cât 'i aș da eu lui *Othello* și lui *Macbeth*.

Luați pe Milton. Milton a murit în 1674. Dreptul de proprietate al marilor opere ale lui Milton, după

proiectul nobilului meu amic, ar expira la 1699. *Comus* a apărut la 1634, *Paradisul Pierdut* la 1688. Atunci nobilul meu amic ar acorda lui *Comus* șase-zeci și cinci de ani de proprietate literară, iar *Paradisului Pierdut* numai trei-zeci și unu de ani. Este oare rațional? *Comus* este o poemă nobilă; dar cine o va așeza pe aceia-și linie cu *Paradisul Pierdut*? Proiectul meu ar da patru-zeci și două de ani și *Paradisului Pierdut* și lui *Comus*.

Să trecem de la Milton la Dryden. Nobilul meu amic ar da mai mult de șase-zeci de ani de proprietate literară operelor celor mai rele ale lui Dryden: versurilor encomiastice pentru Oliver Cromwell, opereii *Galantul incult*, *Femeilor Rivale*, și altor scrieri slabe, cari sînt așa de rele ca or ce a fost scris de Flecknoe sau Settle; dar pentru *Theodor și Honoria*, pentru *Tancred și Sigismunda*, pentru *Comon și Iphigenia*, pentru *Palamon și Arcite*, pentru *Ospetul lui Alexandru*¹⁾, nobilul meu amic crede că un drept de proprietate de douăzeci și opt de ani este de ajuns. Dintre toate operele lui Pope, aceea căreia nobilul meu amic 'i ar acorda cea mai mare măsură de protecție este volumul de *Pastorale*, remarcabile numai ca producțiunea unui băiat. Antăia carte a lui Johnson a fost *Traducerea unei Cărți de Călătorii în Abyssinia*, publicată la 1735. Ea a fost așa de slabă în cât în cei din urmă ani ai lui nu 'i plăcea să auză vorbindu-se de dînsa. Boswell făcu o ediție dintr'însa și spuse amicului său că a

¹⁾ Narațiunii în versuri modernizate și parafrazate după Chaucer sau luate d'a dreptul din *Decameronul* lui Boccaccio și din nuvelele altor scriitorilor francezi sau italieni. În aceste narațiuni, cari au fost scrise către sfîrșitul vieții lui, strălucesc cele mai nobile calități ale lui Dryden.

făcut-o. «Nu-mi vorbi de aceasta», zise Johnson; «este o lucrare care trebuie uitate». Acestei opere nobilul meu amic 'i ar da o protecție în cursul enormului termen de șapte-zeci și cinci de ani. Pentru *Viețile Poetilor*¹⁾ d-sa ar da protecție în curs de aproape trei-zeci de ani. Bine. Luați pe Henry Fielding²⁾; nu importă pe cine ieău,—dar luați pe Fielding. Cele d'ântăiū opere ale lui sînt citite numai de curioși, și nu ar fi citite nici chiar de curioși, dacā autorul lor în partea din urmă a vieții lui n'ar fi câștigat faimă prin opere de o speță cu totul deosebită. Ce preț aū *The Temple Beau*, *Camerista Intrigantă*, și o jumătate de duzină de alte piese pe cari puținii gentlemeni abia le cunosc după nume? Cu toate acestea, la aceste piese fără valoare nobilul meu amic le ar da un termen de proprietate literară mai lung cu două-zeci de ani de cât acela pe care l-ar da la opere ca *Tom Jones* și *Amelia*.

Să trecem la Burke. Micul său articol intitulat *Aperarea Societății Naturale*, este de sigur nu fără merit; dar nimeni nu 'și ar mai aduce aminte de dînsul în zilele noastre, dacā n'ar purta numele lui Burke. Acestui articol nobilul meu amic 'i ar da un drept de proprietate literară de aproape șapte-zeci de ani. Dar marea operă asupra Revoluțiunii Franceze, operăi sale *Apel de la whigiū cei noi la cei vechi*, scrisorilor sale asupra *Păcii Regicide*, d-sa 'i ar da un drept de proprietate de trei-zeci de ani sau ceva mai mult.

Și observați, Domnule Președinte, că eū nu aleg de ici și de colea exemple extraordinare pentru ca să i-

¹⁾ Ultima scriere a lui Samuel Johnson.

²⁾ Vezi nota de la pag. 292.

lustrez părerea mea. Ieău numele cele mai mari din literatura noastră în ordine chronologică. Treceți la alte națiuni, treceți la epocile depărtate; veți găsi aceea-și regulă generală. Nu era drept de proprietate literară în Athena și Roma; dar istoria literaturii grece și latine ilustrează afirmația mea așa de bine, ca și cum dreptul de proprietate literară ar fi existat în timpurile vechi. Dintre toate tragediile lui Sophokles, singura căreia propunerea nobilului meu amic 'i ar fi dat cea mai slabă recompensă, ar fi fost acel admirabil cap-d'operă *Oedipus la Kolonos*. Cine ar pune discursul lui Demosthenes *Contra Epitropilor* săi alături cu discursul *Pentru Coroană*? Nobilul meu amic, este adevărat, nu le va pune alături; pentru-că d-sa ar da discursului *Contra Epitropilor* un drep de proprietate de aproape șapte-zeci de ani, și incomparabilului discurs *Pentru Coroană* un drept de ceva mai puțin de cât jumătatea acestei durate. Treceți la Roma. Nobilul meu amic ar da declamațiunii juvenile a lui Cicerone pentru apărarea lui Roscius Amerinus un termin de două ori mai mare de cât *Filippiceii a Doua*. Treceți în Franța; nobilul meu amic ar da tragediei lui Racine *Les Frères Ennemis* un termin cu mult mai lung de cât *Athaliei*, și comediei *L'Etourdi* a lui Molière un termin cu mult mai lung de cât lui *Tartuffe*. Treceți în Spania. Nobilul meu amic ar da operelor uitate ale lui Cervantes, operelor pe cari azi nimeni nu le mai citește, un termin mai lung de cât lui *Don Quixote*. Treceți în Germania. După propunerea nobilului meu amic, dintre toate scrierile lui Schiller cea mai favorizată ar fi *Briganzii*; dintre toate operile lui Göthe, cea mai favorizată ar fi *Suferințele lui Werter*. Mulțu-

mesc Comitetului că a ascultat cu atâta bună-voință această lungă enumerare. Gentlemenii mă vor crede, sînt sigur, că nu din pedantism amintesc numele atâtor cărți și autori. Dar întocmai precum, în desbaterele noastre asupra afacerilor civile, noi scoatem ilustrații din istoria civilă, tot așa, într'o desbatere asupra proprietății literare, ne scoatem ilustrațiile din istoria literară. Acum, Domnule Președinte, am dovedit, crez, cu istoria literaturii că efectul propunerii nobilului meu amic va fi de a da la opere necoapte și imperfecte, la opere de al treilea și al patrulea rînd, o mare superioritate asupra celor mai înalte producțiuni ale geniului. Este peste putință să slăbiți puterea faptelor ce am produs atribuindu-le numai întemplerii. Numărul lor este prea mare, caracterul lor prea uniform. Trebuie să căutăm altă explicație, și o vom găsi ușor.

Este legea naturii noastre că mintea ajunge încet și gradat la deplinătatea puterii sale. Fără îndoială, tinerii aș produs adesea opere de mare merit; dar ar fi cu neputință să numim un scriitor de întâiul ordin ale cărui scrieri juvenile să fie cele mai bune din scrierile lui. Nu se poate contesta că cele mai de preț cărți de istorie, filologie, științe fizice și metafizice, de teologie, de economie politică, aș fost produse de oameni în etate matură. Casul poate să nu fie tot așa de limpede cu privire la operele de imaginație. Și cu toate acestea nu cunosc nici o operă de imaginație de cea mai înaltă clasă care să se fi produs, în or ce epocă și în or ce țară, de un bărbat mai mic de treizeci și cinci de ani. Or cât de mari puteri ar fi priimit de la natură un tîner, este cu neputință ca gus-

tul și judecata lui să fie maturite, ca mintea lui să fie bogat înzestrată cu imagini, să fi observat vicisitudinile vieții, să fi studiat cele mai delicate nuanțe ale caracterelor. Cum poate un om, care n'a văzut nici o dată fețe de oameni, precum prea bine zice Marmontel, să zugrăvească portrete? În total, eu crez, că aș putea să afirm, fără a mă teme de contradicție, că, din cărțile bune ce există acum în lume, nouë-spre-zece din douë-zeci au fost publicate după ce autorii lor au atins vârsta de patru-zeci de ani. Dacă este așa, este învederat că propunerea nobilului meu amic se întemeiază pe un principiu greșit. Căci, pe când d-sa dă producțiunilor juvenile o protecție cu mult mai mare de cât aceea de care ele se bucură astăzi, d-sa, comparativ vorbind, face mai puțin pentru operele bărbaților în deplina maturitate a facultăților lor, și absolut nimic pentru operele ce s'au publicat în cursul celor din urmă trei ani din viața scriitorului. Căci, după legea actuală, dreptul de proprietate al unei asemenea opere ține douë-zeci și opt de ani de la publicație; și nobilul meu amic le dă numai douë-zeci și cinci de ani socotiți de la moartea scriitorului.

Ceea ce recomand eu este ca termenul sigur, socotit de la data publicației, să fie de patru-zeci și doi de ani, în loc de douë-zeci și opt. În această întocnire nu este nici o nesiguranță, nici o neegalitate. Folosul ce eu propun a da va fi același pentru orice carte. Nici o carte nu va avea un drept de proprietate așa de lung cum nobilul meu amic îl dă la unele cărți, sau așa de scurt cum îl dă altora. Nici un drept de proprietate nu va dura nouë-zeci de ani. Nici un drept de proprietate nu se va sfârși în douë-zeci și opt

de ani. Eă daă la or ce carte publicată în cursul celor din urmă șapte-spre-zece ani din viața scriitorului un termin de proprietate mai lung de cum îl dă nobilul meu amic; și sînt sigur că nici o persoană versată în istoria literaturii nu va tăgădui că în general cele mai de preț opere ale unui autor s'au publicat în cursul celor din urmă șapte-spre-zece ani ai vieții lui. Voiă enumera repede câte-va, și numai câte-va, din marile opere ale scriitorilor englezi, pentru cari proiectul meu este mai favorabil de cît planul nobilului meu amic. Operele *Regele Lear*, *Macbeth*, *Othello*, *The Fairy Queen*¹⁾, *Paradisul Pierdut*, *Novum Organum* și *De Augmentis* ale lui Bacon, *Essai asupra intelectului omenesc* al lui Locke, *Istoria* lui Clarendon, *Istoria* lui Hume, *Istoria* lui Gibbon, *Bogăția Națiunilor* a lui Smith, *Spectators* al lui Addison, mai tutulor operelor mari ale lui Burke, *Clarissa* și *Sir Charles Grandison*²⁾, *Joseph Andrews*, *Tom Jones* și *Amelia*³⁾, și, afară numai de *Waverley*, tutulor romanelor lui Walter Scott, le daă un termin mai lung de proprietate de cum le dă nobilul meu amic. Poate d-sa combate această listă? Nu coprinde oare ea tot ce Englitera a produs mai mare în multe direcții, în poezie, filosofie, istorie, eloquență, spirit, portreturi escelente de viață și obiceiuri? De aceea, cu toată încrederea fac apel la Comitet se prefere propunerea mea propunerii onorabilului meu amic. Am arătat că protecția ce d-sa propune să dăm literelor este neegală, și neegală în chipul cel mai rău. Am arătat că planul d-sale este

¹⁾ Cea mai însemnată poemă epică a lui Edmund Spenser (1553—1599).

²⁾ Romane ale lui Samuel Richardson.

³⁾ Romane celebre ale lui Henry Fielding.

de a da protecțiune cărților în raport invers cu meritul lor. Voiu propune, când vom ajunge la a treia clausă a billului, să ștergem cuvintele «două-zeci și cinci de ani», și mai târziu, în aceea-și clausă, voiu propune să inlocuim cuvintele «două-zeci și opt de ani» cu vorbele «patru-zeci și două de ani». Sper că Comitetul va priimi aceste amendamente, și simț cea mai tare convingere că billul nobilului meu amic, amendat ast-fel, va conferi un mare bine oamenilor de litere, cu cele mai mici neajunsuri posibile pentru public.

CHARTA POPORULUI

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 3 Maiu 1842.

La 2 Maiu 1842, Thomas Duncombe, reprezentant de Finsbury, presentă o petiție, semnată de foarte mulți inși, a cărei rugăciune era precum urmează :

«Petiționarii dv., exercitând dreptul lor constituțional, cer ca Onorabila dv. Cameră, să remedieze numeroasele rele mari și învederate de cari se plâng petiționarii dv., făcând să treacă imediat, fără schimbare, scădere sau adaus, în lege documentul intitulat Charta Poporului».

În ziua următoare, Thomas Duncombe propuse ca petiționarii să fie ascultați în persoană sau în persoana Advocatului lor la bara Camerei. Contra moțiunii lui Thomas Duncombe s'a pronunțat următorul discurs.

Moțiunea a fost respinsă cu 287 de voturi contra 49.

Coprinsul acelei Charte a Poporului se reducea la următoarele șase puncte :

1° Fie-care locuitor al Regatului, care este major, are dreptul de alegător :

2° Votul în alegeri va fi secret ;

3° Parlamentul va dura numai un an ;

4° Censul de alegător se desființează ;

5° Membrii Camerei Comunelor primesc o diurnă ;

6° Egalitatea între districtele electorale se stabilește prin faptul că numărul deputaților ce va trimite fie-care district va depinde de numărul locuitorilor lui.

Domnule Președinte,

Doream cu deosebire astă seară să întîlnesc privirile dv., pentru-că, pe când era în discușiune moțiunea onorabilului reprezentant de Rochdale ¹⁾, îmi era peste putință să fiu la locul meu. Aflu că, cu această ocașie, absența câtor-va membri din guvernul trecut a fost criticată în termiși aspri, și atribuită la motive neonorabile. În ceea ce mă privește pe mine, Domnule Președinte, am fost împiedicat de boală de a veni la Cameră; unul din nobilișii mei amici, la care s'a făcut în deosebii alusiune, a fost reșinut în alt loc numai de o întîmplare; și sunt convins că nici unul din membrii ultimei administrații nu a fost oprit de o frică nedemnă de a'și arăta opiniunile sale. Eū unul nu pot avea nici un motiv de a 'mii ascunde părerile. Ele aū fost adesea exprimate, și exprimate în fața unui auditoriū care nu era probabil că le va privi cu multă favoare.

Aș dori, Domnule Președinte, să spun ceea ce am de spus în tonul moderat, care a fost observat cu atăta cuviință de prea onorabilul Baronet Secretarul Departamentului de Interne ²⁾; dar, dacă mă voiū sluji de vr'o expresie caldă, sunt sigur că Adunarea o va atribui puterii convingerii mele și solitudinii mele pentru interesele publice. Nimeni din cei ce mă cunosc nu mă va bănuii, sînt sigur, că privesc sutele de mii,

¹⁾ Sharman Crawford.

²⁾ Sir James Graham.

cari au semnat petițiunea ce ne preocupă acum, cu alt simțiment de cât o bună-voință cordială.

Domnule Președinte, nu pot în conștiință da asentimentul meu acestei moțiuni. Și cu toate acestea trebuie să admit că onorabilul reprezentant de Finsbury ¹⁾ a formulat-o cu mare dibăcie. D-sa a făcut tot ce 'i sta prin putință ca să dobândească sprijinul acelor politicieni sficioși și interesați, cari se gândesc mult mai mult la siguranța scaunelor lor de cât la siguranța țerei lor. Ar fi foarte comod pentru mine să votez în tăcere cu d-sa. Atunci aş avea dreptul să zic charțiștilor din Edinburgh: «Când petițiunea dv. era în «Cameră, eu eram de partea dv. ; am fost de părere «să vi se dea o ascultare deplină». In același timp aş putea să asigur pe alegătorii mei conservatori că nu am sprijinit nici o dată și nu voi sprijini nici o dată Charta. Dar, Domnule Președinte, de și acest drum ar fi foarte comod, este un drum pe care simțimentul meu de datorie nu mă va îngădui să-l ieaș. Când cestiuni de drept privat sînt înaintea noastră, ascult, și trebuie să ascult, argumentele părților interesate în aceste cestiuni. Dar practica noastră n'a fost nici o dată, și de sigur nu trebuie să fie, de a acorda ascultare persoanelor cari petiționează pentru sașu contra unei legi, în care ele nu au alt interes de cât interesul ce le este comun lor cu toată națiunea. Dintre cei mulți cari au petiționat contra robiei, contra cererilor Romano-Catolicilor, contra legii asupra grânelor, nimeni nu a fost îngăduit să ne țină discursuri la bara Camerei, pentru ca să susțină vederile sale. Dacă în cazul de față ne abatem de la o regulă generală pe

¹⁾ Thomas Duncombe.

care or cine trebuie să o recunoască de foarte înțeleaptă, ce concluzie se poate trage în mod rațional din purtarea noastră, de cât că noi privim petițiunea de care ne ocupăm acum ca având drept la un respect extraordinar, și că nu ne am hotărât de mai înainte a respinge ceea ce cer petiționarii? Acum, Domnule Președinte, sînt hotărît a mă împotrivi pînă în cele din urmă schimbării ce dînșii stăruesc de noi să facem în constituția regatului. De aceea crez că aș lucra cu nesinceritate, dacă aș da votul meu ca să se permită a vorbi unor oratori, a căror eloquență, sînt sigur, nu va face nici o schimbare în părerea mea. Deosebit de aceasta, crez că dacă, după ce voiū vota pentru ascultarea petiționarilor, voiū vota contra acordării rugăciunii lor, le aș da un cuvânt temeinic ca să mă acuse că mai întăiū 'i am încurajat și pe urmă 'i am părăsit. Această acușatie, cel puțin, nu mi se va aduce nici o dată,

Onorabilul reprezentant de Westminster¹⁾ a exprimat speranța că limba petițiunii nu va fi supusă unei critice severe. Dacă d-sa înțelege critică literară, sînt cu totul de părerea d-sale. Stilul acestei compoziții este scutit de or ce censură din parte-'mă; dar substanța este de neapărată trebuință ca să o cercetăm de aproape. Ceea ce pretind petiționarii este ca noi să traducem îndată în lege ceea ce se chiamă Charta Poporului, și încă fără schimbare, scădere sau adaus. Aceasta este rugăciunea în sprijinul căreia onorabilul reprezentant de Finsbury cere să ascultăm argumente la bară. Este oare atunci rațional a zice, precum aū zis câți-va gentlemen, că, votând pentru moțiunea

¹⁾ Leader.

onorabilului reprezentant, d-lor înțeleg a vota numai pentru o anchetă asupra cauzelor suferințelor publice? Dacă vr'un gentleman crede că o anchetă asupra cauzelor suferințelor publice va fi folositoare, să facă o propunere pentru o asemenea cercetare. Nu mă voi opune. Dar această petițiune nu ne zice să facem anchetă. Ea ne zice că nu trebuie să facem anchetă, ci ne invită să votăm o lege vorbă cu vorbă, și să o votăm fără cea mai mică întârziere.

Voi îndrăzni, Domnule Președinte, cu toată cererea sa să porunca petiționarilor, să exercitez dreptul meu de a vorbi liber asupra Chartei Poporului. Intre cele șase puncte ale Chartei, este unul pe care l-am votat. Este altul pe care hotărît îl încuviințez. Mai sînt altele asupra cărora, de și nu mă unesc cu petiționarii, aș merge totu-și cât-va drum ca să mă întîlnesc cu dînșii. În faptă, este un singur punct dintre cele șase asupra căruia sînt diametralmente opus lor; dar din nenorocire acest punct se întîmplă că este infinit cel mai însemnat dintre cele șase.

Unul dintre cele șase puncte este votul secret. Am votat pentru scrutinul secret; și nu am văzut nici un cuvînt de a 'mi schimba părerea asupra acestui subiect.

Alt punct este desființarea calificației pecuniare pentru reprezentanții acestei Camere. Asupra acestui punct mă unesc din inimă cu petiționarii. D-v. ați statornicit o calificăție bănească îndestulătoare pentru alegător; și de aceea mi se pare că este absolut de prisos de a cere o calificăție pecuniară de la reprezentant. Toată lumea știe că mulți reprezentanți englezi aș numai niște calificății fictive, și că reprezentanții orașelor și țărgurilor scoțiene nu sînt ținuți nici de cum să aibă

o calificăție. De sigur este absurd să admitem ca reprezentanții de Edinburgh și Glasgow să nu aibă nici o calificăție, și în acela-și timp să cerem ca reprezentanții de Finsbury și Marylebone să poseadă o calificăție sau simulacrul unei calificății. Dacă calificăția ar fi în realitate o garanție de respectabilitate, atunci această garanție trebuie cerută și de la noi cari reprezentăm aci orașele scoțiene. Dacă, precum crez eū, calificăția nu este nici o garanție, atunci de ce să o cerem? Ea nu face parte din vechia constituție a regatului. Ea a fost înființată sub domnia reginei Anna; a fost înființată de un parlament rău pentru un scop rău. În faptă, ea a fost o parte dintr'un șir de legi care, dacă n'ar fi fost întrerupt, s'ar fi sfârșit cu revocarea Actului de Toleranță și a Actului de Succesiune la Tron¹).

Chartiștii cer parlamente anuale. Aci mă despart de dînșii în mod hotărît; dar aș fi înclinat, poate, să caz la învoială cu dînșii. Mă mai deosibesc de dînșii în ceea ce privește necesitatea de a plăti pe reprezentanții poporului, și de a împărți țara în districte electorale. Dar nu consider aceste cestiuni ca vitale. Recunosc că regatul ar putea fi liber, mare și fericit, cu toate că membrii Camerei ar priimi diurne, și cu toate că actualele hotare ale comitatelor și târgurilor ar fi înlocuite prin noui linii de demarcațiune. Acestea, Domnule Președinte, sînt cestiuni subordonate. Neapărat, nu crez că ele nu sînt importante. Dar ele sînt subordonate în comparație cu cestiunea ce ne rămâne să examinăm. Esența Chartei este sufragiul universal.

¹) *Act of Settlement* sau legea de succesiune, care da Coroana dinastiei de Hanovra.

Dacă suprimați acest punct, atunci nu importă mult pe cari din cele-l-alte le încuviințați. Dacă acordați acest punct, atunci nu importă nici de cum pe care din cele-l-alte îl suprimați. Dacă acordați acest punct, atunci țara e pierdută.

Nu știu orbește la vechile obiceiuri. Desaprob cu desăvârșire ceea ce s'a poreclit doctrina finalității ¹⁾. Am zis destul astă seară ca să arăt că nu consider așezământul statornicit de Billul de Reformă ca un ce care va dura în veci. Eū crez de sigur că o schimbare extensivă în constituția unei națiuni este însoțită de rele serioase. Cu toate acestea aceste rele pot fi precumpănite de foloase, și sînt cu totul gata, în or ce cas, a cumpăni relele cu foloasele, și de a judeca pe cât pot în cotro se pleacă limba cumpenei. Nu sînt legat prin nici o legătură ca să mă opun unei reforme pe care o crez capabilă de a spori binele public. Voiū merge chiar mai departe; voiū zice că nu mă unesc nici de cum cu aceia cari cred că aū probat absurditatea Chartei Poporului, fiind-că aū probat că ea este incompatibilă cu existența Tronului și cu Camera Lorzilor. Pentru-că, de și sînt un supus credincios și leal al Maiestații Sale, și de și doresc să văz Camera Lorzilor puternică și respectată, totu-și nu pot considera nici monarhia nici aristocrația ca scopuri ale guvernului. Ele sînt numai mijloace. Națiuni aū înflorit fără suverani ereditari și fără adunări de nobili; și, de și 'mă ar părea foarte rău să văz Englitera republică, totu-și nu mă îndoiesc că ea ar putea, ca republică, sa se bucure de prosperitate,

¹⁾ Șe înțelege prin aceasta doctrina care cere ca o lege să fie făcută pentru vecie. Asupra acestui punct vezi pag. 42 sqq. din acest volum.

de liniște și de o înaltă considerație. Frica și aver-siunea cu cari eă privesc sufragiul universal ar scădea mult, dacă aş putea crede că urmările cele mai rele ce el ar produce, ar fi de a ne da pe ântâiul magistrat electiv și un senat, în loc de o Regină și o Cameră a Lorzilor. Convingerea mea neclintită este că, în țara noastră, sufragiul universal este incompatibil, nu cu cutare saă cutare formă de guvern, ci cu toate formele de guvern, și cu or ce lucru în vederea căruia există formele de guvern; că este incompatibil cu proprietatea, și că prin urmare este incompatibil cu civilizația.

Nu este nevoie să expun aici argumentele cari probează mai pre sus de or ce îndoială că civilizația depinde de siguranța proprietății; că, unde proprietatea nu e sigură, nici o climă or cât de delicioasă, nici un pământ or cât de roditor, nici o înlesnire pentru comerț și navigație, nici o înzestrare firească a corpului și a minții, nu pot împiedica o națiune de a cădea în barbarie; că, pe de altă parte, acolo unde oamenii sînt protejați pentru a se bucura de ceea ce s'a creat prin activitatea lor și ceea ce s'a economisit prin privațiunile lor, societatea va înainta în arte și bogăție, cu toată nerodnicia pământului și asprimea aerului, cu toate taxele urcate și răsboaiele destruc-toare. Aceia cari zic că Englitera a fost grosolan de rău guvernată, că legislația ei este defectuoasă, că bogăția ei a fost risipită în lupte nedrepte și nepolitice cu America și Franța, aduc în faptă cea mai puternică dovadă în favoarea adevărului afirmațiunii mele. Căci cum că țara noastră a făcut și face progrese mai în tot ce contribue la comfortul material al omului nu

se poate contesta. Dacă aceste progrese nu se pot adscrie înțelepciunii guvernului, la ce alt ceva le putem adscrie dacă nu silinței, energiei, economiei indivizilor? Și la ce alt-ceva putem adscrie acea silință, acea energie, acea economie, dacă nu siguranței de care proprietatea s'a bucurat aici în cursul a mai multor generațiuni? Așa de mare este puterea acestui mare principiu în cât, chiar în războiul din urmă, cel mai costisitor mai pre sus de or ce comparație, din câte s'au purtat vr'o dată în lume, guvernul nu putea să nimească așa de iute atâtea bogății câte creau clasele productive.

Dacă se admite că buna stare a societății depinde de instituția proprietății, atunci urmează de sigur că ar fi nebunie să dăm puterea supremă în stat unei clase care nu pare înclinată a respecta această instituție. Și dacă se concede aceasta, atunci mi se pare că ar fi nebunie să se încuviințeze cererile acestei petițiuni. Nu am nici o speranță că, dacă vom încredința guvernul regatului în mâinile majorității oamenilor de două-zeci și unu de ani, numărați pe cap, instituția proprietății va fi respectată. Dacă m'ar întreba cine-va de ce nu am o asemenea speranță, răspunz: pentru-că sutele de miș de bărbați de două-zeci și unu de ani cari au semnat această petițiune îmi zic să nu am asemenea speranță; pentru că ei îmi spun că, dacă le aş încredința puterea, cel d'ântâiu us ce vor face de putere va fi de a despuia pe or cine din regat care are o bună haină în spinare și un bun acoperiș d'asupra capului său. Dumnezeu să mă ferească de a interpreta rău limba lor! Voiu citi propriile lor cuvinte. Nu uitați că această petiție este o declarație auto-

ritativă a dorințelor acelor cari, dacă Charta ar deveni vr'o dată lege, vor alege marea majoritate a Camerei Comunelor; și iată vorbele lor: «Petiționarii dv. se «plâng că sînt enorm taxați spre a plăti dobînda a «ceea ce se chiamă datoria națională, o datorie ce se «urcă astă-zî la opt sute de milioane de lire sterling ¹⁾, «care este numai o parte din enorma sumă cheltuită «în răsboaie crude și costisitoare pentru suprimarea «or cărei libertăți, de oameni cari nu aũ fost autori- «zați de popor, și cari nu aũ prin urmare nici un drept «de a taxa posteritatea pentru neomeniile săvîrșite de «dînșii asupra omenirii». Dacă aceste cuviinte aũ vr'un înțeles, apoi ele însemnează că generația actuală nu este ținută a plăti datoria publică contractată de guvernanții noștri din trecut, și că o bancrută națională este și dreaptă și politică. Eũ unul crez că este cu neputință să facem vr'o deosebire între dreptul unui creditor al statului la dividendele sale și dreptul unui proprietar de pămînt la renta sa. Și, ca să fac dreptate petiționarilor, trebuie să spun că dînșii par a fi de aceea-și părere. Ei sînt de părere de a tracta în acela-și chip pe detentorul de hîrtii ale statului și pe proprietarul de pămînt. Ei ne spun că nimic nu va «scăpa munca din lanțurile miseriei pînă cînd poporul «nu va poseda acea putere sub care vor înceta toate «monopolurile și înpilările; și petiționarii dv. men- «ționează cu tot respectul monopolurile actuale ale «sufragiului, al hîrtiei monede, al mașinelor, al pămîntului, al preseii publice, al religiei, al mijloacelor «de călătorie și transit, și o mulțime de alte rele prea

¹⁾ Peste două-zeci de miliarde de lei.

«numeroase ca să fie menționate, și cari toate isvoresc din dreptul de a legifera al unei clase». Or cât de absurd ar fi acest talmeș-balmeș de vorbe, o parte dintr'însul se poate înțelege de ajuns. Ce poate să însemneze monopolul pământului de cât dreptul de proprietate asupra pământului? Singurul monopol de pământ ce există în Engiltera este că nimeni nu poate vinde un pogon de pământ care nu este al lui. Și ce poate însemna monopolul de mașini de cât proprietatea de mașini? Alt monopol care trebuie să înceteze este monopolul mijloacelor de călătorie. Cu alte cuvinte, toată proprietatea de canale și de drumuri de fier din regat trebuie confiscată. Ce alt înțeles pot avea acele cuvinte? Și acestea sînt numai specimene de reformele cari, după cuvintele petițiunii, vor scăpa munca din lanțurile miseriei. Mai rămân, mi se pare, o mulțime de monopoluri similare, prea numeroase spre a fi menționate; îmi închipuesc monopolul pe care un fabricant de postav îl are asupra unui stock de stofe; monopolul ce un pălărier are asupra pălăriilor fabricate de dînsul; monopolul ce fie care din noi are asupra mobilei, patului și haînelor sale. În scurt, petiționarii cer de la dv. să le dați putere ca să nu lase în regat nici un om incapabil de a munci.

Sînt departe de a dori să arunc vr'o defăimare asupra cetelor ignorante, ce s'aună grămădit înprejurul mesei, pe care s'a așezat această petițiune ca să fie subscrisă. Nimic nu este mai firesc de cât ca poporul muncitor să fie înșelat de tertipurile unor oameni ca autorul acestei compoziții absurde și nemernice. Noi înși-ne, cu toată superioritatea educației noastre, sîntem adesea foarte creduli, foarte nerăbdători, foarte

scurți la vedere, când sîntem munciți de nevoi bănești sau de suferințe trupesti. Alergăm adesea la mijloace de ușurare imediată cari, precum ne spune rațiunea, dacă am asculta-o, agravează de sigur suferințele noastre. Bărbați de mare talent și știință 'și au ruinat în acest chip averile și sănătatea. Atunci de ce să ne mirăm că oameni mai puțin instruiți de cât noi, și ispitiți de privațiuni pe cari noi nu le am cunoscut nici o dată, sînt ușor amăgiți de șarlatani cari le promet imposibilități ? Inchipuiți-vă un lucrător harnic și cu bune intențiuni, care își iubește soția și copiii. Vin timpuri rele. El își vede soția pe care o iubește slăbind și devenind din zi în zi mai palidă. Copii săi țipă după pâine ; și el nu are ce să le dea. Atunci vin agitatori de meserie, ispitori, și îi spun că este destul și mai mult de cât destul pentru fie care, și că el are prea puțin pentru că proprietarii cei mari, creditorii statului, banchierii, fabricanții, proprietarii de drumuri de fier, negustorii au prea mult. Este oare straniu ca sormanul om să fie amăgit și să subsemneze în pripă o ast-fel de petiție ? Inegalitatea cu care este împărțită bogăția este învederată pentru fie care. Ochiul o descopere la cea d'ântăiu privire. Motivele cari probează în mod irrefragabil că această inegalitate este trebuincioasă pentru binele tuturilor claselor nu sînt tot așa de învederate. Onestul nostru lucrător nu a priimit o educație care să-l facă capabil de a înțelege că cea mai adîncă miserie ce el a văzut este prosperitate, în comparație cu miseria ce ar suferi dacă ar fi numai o lună de anarchie și jaf general. Dar dv. ziceți că, dacă lucrătorul nu este bine instruit, nu este vina lui. Foarte adevărat. Nu este vina

lui. Dar, de și el nu este vinovat, dacă dv. veți fi destul de nesocotiți ca să-î dați puterea supremă în stat, veți avea partea cea mai mare din pedeapsă. Dv. ziceți că, dacă guvernul nu ar fi uitat în mod culpabil de a stabili un bun sistem de instrucție publică, petiționarii ar fi fost pregătiți pentru dreptul de a vota. Dar este oare acesta un cuvânt de a le da dreptul, când propria lor petiție dovedește că nu sînt maturi ca să-l aibă, când ei ne declară cinstit că, dacă le vom acorda acest drept, ei se vor servi de dînsul pentru ruina noastră și a lor? Nu este nevoie să examinăm acum dacă, cu instrucția universală, vom putea avea în toată siguranța sufragiul universal. Ceea ce ni se cere să facem este de a da sufragiul universal înainte de a avea instrucția universală. Am eû simțiminte rău-voitoare pentru acești oameni săraci? Nu mai mult de cât aş avea pentru un amic bolnav, care mă roagă să 'î dau un pahar de apă cu ghiață, pe care doctorul 'î a interzis-o. Nu mai mult de cât are un colector uman din India pentru acei țărani săraci cari într'un timp de scumpete dau ocoale cu grămada înprejurul grânarelor și se roagă cu lacrimi și cu gesturi dureroase să li se deschiză porțile și să li se înparță orezul. Eû nu-'î voiû da paharul cu apă, pentru că știû că ar fi otravă. Nu 'î voiû da cheile grânarului pentru că știû că, făcënd așa, voiû preface scumpetea în foamete. Și tot așa nu voiû ceda stăruințelor mulțimiî care, desperată de suferință și orbită de ignoranță, cere cu sêlbatică vehemență libertatea de a se distruge pe sine.

Dar ni se zice: «nu trebuie să dați multă importanță acestei petițiuni. Ea este, fără îndoială, prea

«nesocotită și rușinoasă pentru autorul ei, or cine ar «fi el. Dar nu trebuie să presupuneți că aceia cari au «iscălit-o o aprobă. Ei 'și au pus numai numele său «așa atras cu degetul fără să cumpenească înțelesul documentului pe care îl subscria». De sigur, Domnule Președinte, dintre toate motivele ce s'au dat vr'o dată pentru primirea unei petițiunii cu onori particulare, cel mai straniu este acela că ea exprimă simțiminte diametral opuse adevăratelor simțiminte ale acelor cari au subsemnat-o. Și nu este un cuvânt mai puțin straniu de a da oamenilor puterea supremă în stat pentru că ei semnează manifeste politice de cea mai mare însemnătate, fără să-'și dea osteneala de a cunoaște care este cuprinsul ei. Dar cum putem noi crede că, dacă petiționarii vor avea puterea ce cer, nu se vor servi de dânsa așa precum ei ne amenință? În cursul unui lung sir de ani, numeroși vorbitori și scriitori, unii din ei ignoranți, alții necinstiți, au înfățișat neconținut guvernul ca fiind în stare de a face, și ținut a face, lucruri pe cari nici un guvern nu poate încerca să le facă, fără mari neajunsuri pentru țară. Fie-care om cu minte știe că poporul întreține guvernul. Dar doctrina filozofilor chartiști este că misiunea guvernului este de a întreține poporul. Se presupune de mulți inși că guvernării noastre posedă unde-va un deposit nesecat de toate trebuințioasele și de toate bunătățile vieții, și că, numai din înpietire de inimă, ei refuză de a împărți la săraci conținutul acestui magazin. Am citit cu toții discursuri și articule în cari se pare că se admite ca ceva sigur cum că noi cari sîntem aici avem puterea de a face minuni, de a trimite o ploaie de mană peste

West Riding¹⁾, de a lovi pământul și de a da tutulor orașelor din Lancashire apă în abundență, de a sătura cu cincă pâini și două pești pe toți lucrătorii cari sînt fără lucru de la fabricele de tors și de țesut. Nu este lucrător care să nu fi auzit discursuri și să nu fi citit ziare în cari se susțin aceste nebunii. Și credeți dv. că lucrătorii vor uita toate acestea îndată ce le veți da o putere absolută și irresistibilă? Da, Domnule Președinte, o putere absolută și irresistibilă. Charta nu le va da mai puțin. În or ce corp electoral din regat, lucrătorii vor avea o majoritate irresistibilă, de îndată ce le vom acorda obiectul petițiunii lor. În fie care corp electoral, capitalul va fi pus la picioarele muncii; știința va fi strivită de neștiință. Este oare cu puțință să ne îndoim asupra rezultatului total? Onorabilul reprezentant de Bath și onorabilul reprezentant de Rochdale sînt acum considerați ca niște membri democrați ai parlamentului. D-lor vor ocupa o poziție foarte deosebită într'o Cameră a Comunelor aleasă de sufragiul universal, dacă vor isbuti să câștige câte un loc. D-lor, crez, se vor împotrivi în mod onorabil or cărei încercări de a jefui pe creditorii publici. D-lor vor zice cu bărbăție: «dreptatea și binele public cer ca această sumă de trei-zeci de milioane de lire sterling să se plătească pe fie care an», și d-lor vor fi îndată insultați ca aristocrați, monopolisti, împilători ai săracului, apărători ai vechilor abuzuri. În ceea ce privește pământul, este oare cu puțință să credeți că milioanele cărora li s'a spus timp așa de îndelungat și așa de tare că pământul este averea lor, și că pe nedrept li s'a luat, nu se vor sluji

¹⁾ Cel mai mare din cele trei districte în cari este împărțit comitatul Yorkshire.

de puterea supremă, când o vor avea, ca să întărească ceea ce numesc ei dreptul lor? Ce poate urma de aici de cât o spoliațiune vastă? O vastă spoliațiune! Aceasta va fi destul de rău, va fi cea mai mare nenorocire ce a căzut vr'o dată asupra țerei noastre. Și cu toate acestea fi-va o singură spoliațiune cel mai rău lucru? Nu, Domnule Președinte; în adâncimea, cea mai de jos va fi o adâncime și mai adâncă. Antâia despuiere nu va fi cea din urmă. Cum s'ar putea una ca asta? Toate cauzele cari au produs antâia spoliațiune vor continua să lucreze, și vor lucra cu mai multă putere de cât mai înainte. Miseria va fi mult mai mare de cât mai înainte. Ingrădirile cari acum apără proprietatea vor fi toate sfărîmate, trîntite la pămînt, tîrîte de impetuositatea curentului. Cu ce obraz se vor putea ei atunci plînge că au fost jefuiți? Care va fi sfîrșitul acestei situațiuni? Experiența noastră, mulțumită Domnului, nu ne pune în stare de a-l prezice cu siguranță. Putem numai să-l conjecturăm. Conjectura mea este că vom vedea ceva mai grozav de cât se poate închipui, ceva ca asediul Ierusalimului, însă pe o scară mult mai mare. Vor fi milioane de ființe omenești, grămădite pe un spațiu îngust, lipsite de toate acele mijloace cari singure le a făcut cu puțință traiul pe un spațiu așa de îngust; comerțul va pieri; fabricile vor pieri; creditul va pieri. Ce vor putea ei face de cât să se lupte numai pentru traiul natural și să se sfîșie în bucăți, pînă când foametea, și ciurma ce urmează cortegiul foamei, vor veni ca să prefacă înfricoșata sguduire într'o odihnă și mai înfricoșată? Cel mai bun sfîrșit, cel mai bun sfîrșit, ce pot prevedea,—și care va trebui să fie starea lucrurilor, dacă un Englez și un whig numește un

asemenea sfârșit un sfârșit bun?—cel mai bun sfârșit, zic, ce pot prevedea este că din învâlmășală poate să se nască un puternic despotism militar, și că sabia, apucată cu tărie de o mână aspră, va putea să dea un fel de protecție miserabilelor ruine din toată această prosperitate și glorie immensă. Dar cât despre nobilele instituțiuni sub cari patria noastră a făcut ast-fel de progrese în libertate, în bogăție, în știință, în arte, nu vă amăgiți cu speranța că le vom mai vedea vr'o dată. Nu le vom mai vedea nici o dată. Toate acele națiuni cari invidiază mărirea noastră vor insulta căderea noastră, o cădere care va fi propria noastră operă; și istoria nenorocirilor noastre va fi povestită ast-fel: «Anglia avea instituții cari, de și imperfecte, «totu-și coprindeau într'insele mijloacele de a îndrepta «or ce imperfecție; legiuitorii ei, din caprițiū și ne-«bunie, le au desființat, fără să poată avea drept scusă «nici măcar păcătosul pretext că au fost amăgiți de «făgăduieli mincinoase; căci, chiar în petiția cu rugă-«ciunea la care ei au fost destul de slabi ca să acce-«deze, li se spusese, în terminii cei mai lămurii, că «ruina publică va fi urmarea consimțirii lor».

Cugetând ast-fel, mă voiū opune, Domnule Președinte, cu toate facultățile ce 'mi a dat Dumnezeu, la or ce moțiune care, direct sau indirect, va tinde a acorda sufragiul universal. Eū crez că această moțiune tinde într'acolo. Dacă vr'un gentleman de aici este pregătit a vota pentru sufragiul universal cu o deplină vedere de toate urmările sufragiului universal, așa cum ele sînt expuse în această petiție, d-sa lucrează cu o consecvență perfectă votând această moțiune. Dar trebuie să spun că am auzit cu oare care surprindere pe ono-

rabilul Baronet reprezentantul de Leicester ¹⁾ zicând că, de și d-sa desaproabă cu totul petițiunea, de și d-sa cugetă întocmai ca mine, totu-și d-sa dorește ca petiționarii să fie ascultați la bară pentru ca să 'și desvolte părerile. Eū crez că părerile lor sînt deja destul de lămurite; și pentru asemenea părerī nu sînt dispus să acord un semn extraordinar de respect. Voiū da un vot pe față și în conștiință contra moțiunii onorabilului reprezentant de Finsbury; și crez că petiționarii vor avea mult mai puține motive de a se plînge de ostilitatea mea deschisă, de cât de purtarea onorabilului reprezentant, care încearcă să 'și-i facă favorabili consimțind să asculte vorbirea lor, dar care este cu totul hotărît a nu le acorda nimic din ceea ce cer.

---

¹⁾ Sir John Easthope.

PORTILE DIN SOMNATH

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 9 Martie 1843.

Când armata engleză își răsbună de învingerea ce suferise în Afganistan, Lord Ellenborough dăde ordin ca între alte trofee să se ducă înapoi în India și porțile de sandal ale templului din Somnath (orașel în Gugerat). Sultanul Mahmud Gaznavidul, mort la 1028, vestitul cuceritor al Indiei Anterioare, unde el, în zelul său pentru religia lui Zarathustra, dărimase mai multe sute de pagode, dusese aceste porți la Gazna (în Afganistan), unde ele împodobeau după moarte-î mormântul lui. Lord Ellenborough voia prin înapoierea acestor porți să dea Indienilor o satisfacție pentru vechi înfrîngerî, și cu acest gând publicase într'o proclamație datată din Simla, 16 Noembrie 1842, următoarele: «Rușinea de acum opt sute de ani este în sfîrșit răsbunată. Porțile templului din Somnath, așa de mult timp documentul umilinței voastre, au devenit acum semnul de amintire al gloriei voastre naționale, dovada superiorității voastre în arme asupra populațiilor de dincolo de Indus. Vouă, Principi și Suverani de Sirhind, Ratchavara, Malva și Gugerat, vă transmit aceste glorioase trofee ale unui război norocit. Voi veți duce înșii aceste porți de sandal cu toate onorurile prin ținuturile voastre pentru templul restaurat din Somnath. Căpeteniile din Sirhind vor fi încunoștiințate, când armata noastră biruitoare va încredința supra-veglierii lor porțile templului la podul de peste Sutlegi».

Această înapoiere în triumf a porților unui templu păgân produse în Anglittera un sgomot teribil și ajunse, împreună cu alte greșeli și abateri ale Lordului Ellenborough, înaintea parlamentului.

La 9 Martie 1843, Vernon Smith, reprezentant de Northampton, făcu următoarea mișcare:

«Această Cameră, având în vedere înaltele și importante funcțiuni ale «Guvernatorului General al Indiei, caracterul amestecat al populației «indigene și recente măsurii ale Curții Directorilor de a pune capăt «or cărei aparențe de a sancționa idololatria în India, este de părere «că purtarea Lordului Ellenborough în publicarea ordinelor generale «de la 16 Noembrie 1842, și în adresarea proclamației cu aceeași «dată către căpeteniile, principii și poporul din India, privitoare la «restaurarea porților templului din Somnath, este neînțeleaptă, ne- «cuvicioasă și vrednică de a fi censurată».

Emerson Tennent, Secretar al Oficiului de Control, se opuse moțiunii. Ca replică la discursul său următorul discurs fu pronunțat.

Moțiunea a fost respinsă cu 242 de voturi contra 157.

Domnule Președinte,

Dacă practica onorabilului gentleman, Secretarul Controlului, ar fi fost de acord cu principiile d-sale; dacă d-sa, după ce ne a exortat a ne mărgini strict la subiectul de față, nu s'ar fi abătut mult de la acest subiect, m'aș fi înfrânat de la or ce digresie; pentru că în adevăr este mult de zis, atât în ceea ce privește substanța, cât și în ceea ce privește stilul proclamației. Cu toate acestea nu pot lăsa de tot neatinșă perorația onorabilului gentleman. Inșă îl asigur că nu am de gând să mă abat la o mare depărtare și pentru mult timp de la cestiunea supusă debaterilor noastre.

Nu mă pot opri de a mă mira, Domnule Președinte, că acela care a arătat, atât în această ocaziune cât și în altele, așa de multă dibăcie și agerime de spirit, a produs ca un motiv serios de plângere, faptul că prea onorabilul meu amic reprezentantul de Northampton a făcut această moțiune în lipsa Guvernatorului General. Crede oare onorabilul gentleman că această Cameră trebuie să fie interzisă de a examina în ce mod sînt guvernați supușii asiatici ai Maiestății Sale,

în număr de o sută de milioane? Și cum putem noi examina în ce chip sînt ei guvernați fără să examinăm purtarea aceluia ce 'i guvernează? Și cum putem examina purtarea aceluia ce 'i guvernează, de cât numai în absența lui? În ceea ce mă privește, pot afirma în numele meu și așa putea, nu mă îndoiesc, să afirm în numele prea onorabilului meu amic reprezentantul de Northampton, că am dori amîndouî, din toată inima și din tot sufletul nostru, să discutăm această cestiune în prezența Lordului Ellenborough. Facă cerul, Domnule Președinte, în interesul creditului Engliterei și în interesul Indiei, ca nobilul Lord să fie în acest moment în incincta noastră! Dar, Domnule Președinte, dacă este vr'un guvernator care nu are nici un drept de a se plînge de observațiile făcute asupra'î în absența sa, este acest guvernator, care, uîtînd or ce cuviință oficială, uîtînd cât de important este ca, pe cînd toți indivizii cari servesc statul se schimbă, statul să-'și păstreze identitatea sa, introducea într'o proclamație publică reflesii asupra predecesorului său, un predecesor despre a cărui purtare în înprejurarea de față, voiî zice numai că a meritat o răsplată cu totul deosebită. Sînt încredințat că nici un inamic al Lordului Auckland, dacă Lordul Auckland are vr'un inamic în această Cameră, nu va tăgădui că, or cari ar fi greșelile ce dînsul a comis, a fost fără greșală față de Lordul Ellenborough. Nici un frate nu putea să lucreze cu mai multă rîvnă pentru interesele și onoarea unui frate de cât a lucrat Lord Auckland, pentru ca să înlesnească anevoioasa sarcină a Lordului Ellenborough, pentru ca să pregătească

Lordului Ellenborough mijloacele de a dobândi succes și glorie. Și care a fost răsplata? O proclamație din partea Lordului Ellenborough, stigmatizând purtarea Lordului Auckland. Și, Domnule Președinte, de oare-ce onorabilul gentleman, Secretarul Serviciului de Control, a găsit de cuviință a abate desbaterea de la adevăratul ei curs, voiți îndrăzni să cer ca d-sa său onorabilul director ce șeade la spatele d-sale¹⁾, să binevoiască a ne da oare cari lămuriri asupra unui punct important la care s'a făcut alusiune. Lord Ellenborough a fost acusat că a anunțat în public cum că trupele noastre erau aproape de a evacua Afganistanul, înainte de a se fi încredințat dacă compatrioții noștri, bărbați și femei, au fost puși în libertate. Această acușatie, care de sigur este serioasă, onorabilul gentleman, Secretarul Serviciului de Control, o declară de curată calumnie. Ei bine, Domnule Președinte, proclamația care anunță retragerea trupelor poartă data de 1 Octobře 1842. Ceea ce doresc să știu este dacă vre un membru din guvern său din Curtea Directorilor, va cuteza să afirme că la 1 Octobře 1842 Guvernatorul General știa că prinșii au fost puși în libertate? Crez că nici un membru din guvern său din Curtea Directorilor nu va îndrăzni să afirme așa ceva. Se pare sigur că la 1 Octobře Guvernatorul General nu putea ști dacă prisionierii erau în siguranță. Care este urmarea neapărată? Este că data este falsă, că proclamația a fost scrisă după 1 Octobře, și antedatată. Și pentru care cuvânt a fost antedatată? Mă e mai-mai rușine să spun Camerei care crez eu că a fost adevăratul motiv. Crez

¹⁾ Sir James Hogg.

că Lord Ellenborough a pus data falsă de 1 Octobree în proclamația sa pentru că manifestul Lordului Auckland contra Afganistanului purta data de 1 Octobree. Crez că Lord Ellenborough dorea să facă mai isbitor contrastul dintre propriile sale isprăvi și neisbînda predecesorului său, și că pentru acest triumf mesquin, copilăresc, a pus în proclamația sa o dată anterioară, și a făcut să se crează în toată Europa și în toată Asia că guvernul englezesc era nepăsător de soarta Englezilor și Englezelor cari se aflau într'o captivitate miserabilă. Dacă aceasta este așa, și așa fi surprins să auz pe cine-va tăgăduind că este așa, apoi trebuie să declar că numai prin această faptă, numai scriind vorbele «1 Octobree», Guvernatorul General a dovedit că este un om de un spirit rău regulat, un om nepotrivit pentru o înaltă încredere publică.

Aș putea, Domnule Președinte, dacă aș voi să urmez exemplul onorabilului gentleman, Secretarul Serviciului de Control, să mă abat la multe alte obiecte. Aș putea să atrag luarea aminte a Camerei asupra modului sistematic în care Guvernatorul General s'a silit să înjosească caracterul și să omoare spiritul aceluï serviciu civil de a căruï respectabilitate și eficacitate atîrnă fericirea a sute de milioane de ființe omenești. Aș putea să zic multe despre acel comitet finanțiar, pe care d-sa îl numea cu speranța de a găsi greșelile predecesorului său, dar care în cele din urmă nu găsi alte greșeli de cât pe ale sale proprii. Inșă cestiunea supusă desbaterilor noastre reclamă luarea noastră a minte. Această cestiune are două părți, una serioasă și alta ridiculă. Se considerăm mai ântâiî partea serioasă. Domnule Președinte, neg în modul cel mai

energic or ce intențione din parte-mă de a ridica un strigăt fanatic sau de a da ajutor vre unui proiect fanatic. Voiesc cu mult mai bine să fiu victima de cât unealta fanatismului. Dacă Lord Ellenborough ar fi tras la răspundere pentru-că a dat o protecție nepărtinitoare aderenților unor religii deosebite, sau pentru-că a ținut în frâu escesele nejustificabile la cari zelul ar fi rătăcit pe misionarii creștini, de și în politică m'am deosebit foarte mult de d-sa, m'aș fi ridicat întru apărarea d-sale, chiar dacă m'aș fi ridicat singur. Dar acușatia adusă Lordului Ellenborough este că d-sa a insultat religiunea propriei d-sale patrii și religiunea a milioane de supuși asiatici ai Reginei, pentru ca să a ducă onoare unui idol. Și prea onorabilul gentleman, Secretarul Oficiului de Control, numește aceasta o acuzare trivială. Domnule Președinte, eu crez că este o acușatie foarte gravă. Maiestatea Sa este suverana unei populațiuni păgâne mai numeroase de cât a văzut vr'o dată lumea adunată sub sceptrul unui suveran creștin din zilele Împăratului Theodosiu încoa. Cum trebuie să fie purtarea guvernatorilor în asemenea împrejurări este una din cele mai importante cestiuni morale, una din cele mai importante cestiuni politice, ce 'și poate cine-va închipui. Sute de milioane de oameni cari nu profesează credința creștină sînt supuși guvernului britanic în Asia. Mohamedanii sînt în minoritate; însă însemnătatea lor este mult mai mare de cum arată numărul lor, pentru că ei constituiesc o clasă unită, zeloasă pentru religiune, ambițioasă, războinică. Marea majoritate a populațiunii din India se compune din idololatri, orbește legați de niște doctrine și rituri cari, considerate numai din punctul de

vedere al intereselor timporale ale omenirii, sînt primejdioase în gradul cel mai înalt. În nici o parte a lumii n'a existat o religiune mai nefavorabilă pentru sănătatea morală și intelectuală a rasei noastre. Mitologia Brahmană este așa de absurdă în cât înjosește în mod neapărat or ce minte care o priimește ca un adevăr; și cu această mitologie absurdă este unit un sistem absurd de fizică, o geografie absurdă, o astronomie absurdă. Și această formă de păgânism nu este mai favorabilă pentru artă și știință. Vă veți uita în deșert prin tot Pantheonul indian ca să găsiți ceva care să semene cu acele forme frumoase și maiestuoase cari staă în templele vechiei Grecii. Tot este urît, și grotesc, și ignobil. Precum această superstiție este cea mai nerațională dintre toate superstițiile, și cea mai neelegantă dintre toate superstițiile, de asemenea este cea mai immorală dintre toate superstițiile. Embleme de vițiu sînt obiecte de cult public. Acte de vițiu sînt acte de cult public. Curtisanele sînt tot așa de mult o parte din podoaba templului, tot așa de mult servitoare ale zeului, ca și preoții. Crimele contra vieții, crimele contra proprietății, sînt nu numai permise, ci chiar recomandate de această teologie odioasă. Fără intervenția noastră s'ar oferi și acum Gangelui victime omenestii, și veduva ar fi pusă și acum pe rug cu cadavrul bărbatului ei, și arsă de viuă de către proprii ei copii. După comanda și sub protecția specială a uneia din cele mai puternice zeite, Thagiî ¹⁾ se unesc cu călătorul nebănuitor, fac prietenie cu dînsul, îi aruncă lașul după gât, îi înfig cuțitele în ochi, îl ascund în pă-

¹⁾ Sugrumătorii din India.

mânt, și 'și împart bani și bagajul lui. Am citit multe interogatorii ale Thagilor; și 'mi aduc în deosebi a-minte de o altercație ce s'a petrecut între două din acești miserabili în prezența unui ofițer englez. Un Thag imputa celui-l-alt că a fost așa de nereligios în cât a cruțat viața călătorului, pe când semnele arătau că patroana lor cerea o victimă. «Cum puteai tu să-l lași să se ducă? Cum poți tu aștepta ca zeita să ne proteje dacă tu nu te supui poruncilor ei? Asta este una din eresiile voastre din țările de Nord». Acum, Domnule Președinte, este greu să se determine în ce chip trebuie să procedeze niște guvernatori creștini în fața unor superstițiuni ca acestea. Am fi putut să ne purtăm cum s'a purtat Spaniolii în Lumea-Nouă. Am fi putut să încercăm a introduce cu forța propria noastră religie. Am fi putut să trimitem misionari între indigeni cu cheltuiala statului. Am fi putut să punem înaintea celor convertiți speranțele funcțiunilor publice, și să impunem incapacități civile Mohamedanilor și păgânilor. Dar n'am făcut nimic din toate acestea; și aici am judecat înțelepțește. Datoria noastră, ca guvernanți, era de a păstra o strictă neutralitate în toate cesiunile curat religioase, și eu nu știu că noi ne am depărtat de la stricta neutralitate pentru ca să facem proseliți propriei noastre credințe. Dar, o declar cu mâhnire, câte o dată ne am abătut de la cărarea cea dreaptă în direcțiunea opusă. Unii Englezi, cari au ocupat funcțiuni înalte în India, par a fi crezut că singura religie care nu avea drept la toleranță și respect era creștinismul. Ei priveau pe or ce misionar creștin cu o extremă gelozie și dispreț, și sufereau ca cele mai îngrozitoare crime să se comită la lumina

zilei, dacă erau recomandate de superstițiunea indiană. Este dureros să se gândească cine-va cât de mult timp noi, după ce puterea noastră s'a stabilit în Bengal, uitând cea d'ântâiu și cea mai elementară datorie a magistratului civil, am suferit practicele infanticidului și arderea văduvelor să continue neînfrânate. Am înpodobit templele zeilor falși. Am nutrit dănțuitoarele. Am poleit și zugrăvit icoanele, dinaintea cărora ignoranții noștri supuși se prostern. Am reparat și înfrumusețat carele, sub ale căror roate la fie care sərbătoare se aruncau devoți descreierați, pentru ca să fie striviți. Am trimis garde de onoare ca să escorteze pe pelerini la locurile de închinare. Chiar acum am făcut oblațiuni la sicriile idolilor. Toate acestea erau privite, și sînt încă privite de unii Anglo-Indieni cu fundată în prejudețiile vechiei scoale, ca o politică adîncă. Eu crez că nici o dată n'a fost o politică așa de superficială, așa de lipsită de simț. N'am câștigat nimic cu ea. Ne am înjosit înși-ne în ochii supușilor, pe cari voiam să 'i lingușim. I-am făcut să creadă că nu facem nici o deosebire între creștinism și păgânism. Și cu toate acestea ce mare este această deosebire! Mă abțiu cu desăvîrșire de a atinge un domeniu, care aparține preoților. Vorbesc numai ca politic îngrijat de moralitatea și binele tîmporal al societății. Și, vorbind ast-fel, zic că încurajând idololatria brahmană, și descurajând acea religiune care a contribuit așa de mult a înălța dreptatea, mila, libertatea, artele, științele, guvernul bun, fericirea familiei, care a sfărîmat lanțurile robului, care a înblânzit ororile războiului, a înălțat femeia din servitoare și instrument de

plăcere la rangul de soață și amică, comitem o crimă de înaltă trădare contra umanității și a civilizației.

Treptat un sistem mai bun se introduse. Un mare bărbat pe care l-am pierdut de curând, Lord Wellesley, arătă drumul. El opri jertfirea copiilor feminini, și acesta fu cel mai neîndoios titlu al său la recunoștința acestei țări. În anul 1813, parlamentul dede noui înlesniri persoanelor cari erau doritoare de a se duce în India ca misionari. Lord William Bentinck desființă arderea femeilor pe rugul bărbaților lor. La puțin după aceasta guvernul nostru trimise la Calcutta importanta și prețioasa depeșă la care s'au făcut referențe de repetițe ori în cursul acestei discuțiuni. Această depeșă a scris-o Lord Glenelg —, eram atunci la Oficiul Controlului, și pot mărturisi faptul, — cu propria sa mână. Un paragraf, al 62-lea, este de cea mai mare însemnătate. Cunosc acest paragraf așa de bine în cât aş putea să-l reproduc vorbă cu vorbă. El coprinde pe un spațiu mic un codice întreg de reguli pentru conducerea funcționarilor britanici în materii privitoare la idololatrie în India. Ordinele guvernului de aici erau exprese ca întreținerea templelor să se lase cu totul pe seama indigenilor. Neapărat, oare care latitudine se lăsa autorităților locale cu privire la timpul și modul disolvării acelei uniri care a existat mult timp între guvernul englezesc și superstițiunea brahmană. Dar principiul era așezat în chipul cel mai lămurit. Acestea se petreceau în Februarie 1833. În anul 1838 se trimise altă depeșă, care se referea la paragraful 62 din depeșa Lordului Glenelg, și invita pe guvernul Indian să observe regulele coprinse în acel paragraf. În anul 1841, se trimiseră din nou

ordine pe cari Lord Ellenborough mi se pare că le a studiat cu grijă cu scopul expres de a nu ținea seamă de dînsele din punct în punct, și în modul cel mai direct. Dv. murmurăți, dar uitați-vă la ordinele Directorilor și la proclamația Guvernatorului General. Ordinele sînt, limpede și lămurit, că autoritățile britanice din India nu trebuie să se ocupe de templele indigenilor, să nu facă nici un dar acelor temple, să nu decoreze acele temple, să nu dea nici o onoare militară acelor temple. Acum, Domnule Președinte, cea d'ântâi acusație ce aduc contra Lordului Ellenborough este că a fost culpabil de un act de mare neascultare, că a făcut tocmai ceea ce i se interzisesese în terminiî ceî mai categoricî de către aceia de la cari purcede puterea sa. Guvernul de aici zice : «nu te amesteca în afacerile templelor păgâne». Se tăgăduște oare că Lord Ellenborough s'a amestecat în afacerile unui templu păgân ? Guvernul de aici zice : «nu face nici un dar templelor păgâne». S'a contestat oare că Lord Ellenborough a proclamat lumii întregî intențiunea sa de a face un dar unui templu păgân ? Guvernul de aici zice : «nu decora templele păgâne». Contestatu-s'a că Lord Ellenborough a proclamat lumii întregî intențiunea sa de a decora un templu păgân ? Guvernul de aici zice : «nu trimite trupe pentru ca să facă onoare templelor păgâne». Contestatu-s'a că Lord Ellenborough a trimis un corp de trupe ca să escorteze acele porți pentru un templu păgân ? Pentru ca să fie sigur, onorabilul gentleman, Secretarul Oficiului de Control, încearcă să înlătore această parte a acușațiunii într'un mod oare cum singular. D-sa zice că este cu neputință să admitem că, trimițînd trupe

ca să escorteze porțile, Lord Ellenborough a avut de gând să dea un semn de respect unui idol. Și pentru ce? Pentru-că, zice onorabilul gentleman, Curtea Directorilor a dat ordine positive ca trupele să nu fie întrebuințate spre a da semne de respect idolilor. De sigur, Domnule Președinte, dacă admitem ca probat că Lord Ellenborough este un om perfect, dacă toate raționamentele noastre purced de la supozițiunea că d-sa nu poate greși, atunci admit forța argumentului onorabilului gentleman. Dar mi se pare că este ceva straniu și primejdios să conchidem la inocența unui om numai de la flagranța delictului său. Este sigur că autoritățile de aici au dat ordin să nu se întrebuințeze trupele în serviciul vre unui templu. Este sigur că Lord Ellenborough a întrebuințat trupele pentru escortarea unui trofeu, un dar pe care d-sa l-a trimis restauratului templu de la Somnath. Da, restauratului templu de la Somnath. Acestea sînt cuvintele Lordului Ellenborough. Ele au dat prilej la o discuțiune, și par a nu fi fost înțelese de fie care în același fel. Știm cu toții că acest templu este în ruine. Sînt încredințat că Lord Ellenborough știa că este în ruine, și că intenția d-sale era de a-l rezidi cu spesele publice. Acesta este înțelesul învederat al cuvintelor d-sale. Dar, de oare ce acest înțeles este așa de monstruos în cât nimeni nu se poate încumeta a-l apăsă, amicii d-sale pretind că d-sa a crezut că templul era deja restaurat, și că d-sa nu s'a gândit să fie restauratorul lui. Cum pot eu crede aceasta? Cum pot crede că, în momentul când publica această proclamație, d-sa nu știa nimic despre starea templului căruia își propunea să 'i facă un dar de asemenea

importanță? D-sa știa foarte bine că fusese o dată în ruină, sau atunci nu l-ar fi numit templul restaurat. Pentru ce să presupun eu că d-sa 'și a închipuit că templul a fost restaurat? D-sa avea împrejurul d-sale oameni cari știaū bine aceasta, și cari 'i ar fi putut spune că era încă în ruine. A zice că nu a știut că templul era în ruine este a zice că d-sa a publicat proclamația fără să 'și dea osteneala de a pune o singură întrebare aceloră cari erau lângă d-sa și erau cu desăvîrșire competenți a 'i da informațiile trebuincioase. Domnule Președinte, chiar această apărare este o acușatie. Disfid pe onorabilul gentleman, Secretarul Oficiului de Control, disfid toată pētrunderea omenească să scape pe Lord Ellenborough din coarnele acestei dileme. Intr'un cas sau în altul, d-sa merită o severă censură parlamentară: sau că d-sa a publicat această proclamație cu disprețul unei ignoranțe desăvîrșite fără să facă cea mai mică cercetare, sau că d-sa, un guvernator englez și creștin, avea de gând să zidească cu speșele publice un templu unui zeu păgân, în directă neascultare de ordinele superiorilor săi oficiali. Intoarceți și rēsuciți lucrul or cum vreți, nu puteți scoate alt ceva dintr'însul. Pata se aseamēnă cu pata de pe cheia lui Barbă-Albastră din basmul de doici. De îndată ce ai lustruit o parte, pata se arată în cea-l-altă.

Atâta în privința ântâieii acușatii, acușatiei de neascultare. Ea s'a dovedit pe deplin; dar ea nu este acușatia cea mai grea ce aduc contra Lordului Ellenborough. Eu îl acus că a comis o faptă care, chiar dacă n'ar fi fost oprită, precum era, de autoritățile de aici, totu-'și ar fi fost o înaltă crimă. D-sa ar fi trebuit să știe, chiar fără să fi priimit vr'o instruc-

țiune de aici, că era de datoria d-sale de a nu lua parte la disputele dintre falsele religii ale răsăritului; că era de datoria d-sale, în caracterul său oficial, de a nu arăta nici o preferență marcată pentru vr'una din acele religii, și de a nu arăta nici o insultă marcată vr'unea din ele. Dar, Domnule Președinte, d-sa a adus un omagiū necuvenit uneia din aceste religii; d-sa a insultat într'un mod grosolan pe alta, și a ales ca obiect al omagiului d-sale pe cea mai rea și mai degradată din acele religii, iar ca obiect al insultelor d-sale pe cea mai bună și mai curată dintre ele. Omagiul a fost plătit lingamismului ¹⁾. Insulta a fost oferită Mohamedismului. Lingamismul este nu numai idololatrie, ci idololatria sub forma cea mai pernicioasă. Onorabilul gentleman, Secretarul Oficiului de Control, părea a crede că a câștigat o mare victorie când a dovedit că devoțiunea Lordului Ellenborough a fost adusă nu lui Vișnu, ci lui Siva. Domnule Președinte, Vișnu este divinitatea conservatoare din mitologia indiană; Siva este divinitatea destructoare; și, pe cât am oare care preferență pentru unul său pentru altul din zeii Guvernatorului dv. General, mărturisesc că gustul meu m'ar conduce să prefer puterea conservatoare celei destructoare. Da, Domnule Președinte; templul din Somnath era închinat lui Siva; și onorabilul gentleman știe foarte bine sub ce emblemă este reprezentat Siva, și cu ce rituri este adorat. Nu voiū să zic mai mult. Guvernatorul General este, Domnule Președinte, pînă la oare care punct apărut chiar de mărimea ofensei sale. 'Mi e rușine să nu-

¹⁾ «Lingam» este *phallus*-ul indian, cunoscuta emblemă a fecundității.

mesc acele obiecte cărora d-sa nu se rușinează de a le acorda o reverență publică ¹⁾). Acest zeu al destrucțiunii, ale cărui imagini și al cărui cult ar constitui o violare a decenței dacă le aș descrie, sînt alese ca obiect de omagiū. Ca obiect de insultă s'a ales o religiune care a împrumutat de la creștinism multe din teologia și moralitatea ei, o religiune care, în mijlocul politeismului, învață unitatea lui Dumnezeu, și, în mijlocul idololatriei, proscie cu stricteță cultul icoanelor. Datoria guvernului nostru este, precum am zis, de a nu lua nici o parte la disputele dintre Mohamedani și idololatri. Dar, dacă guvernul nostru iea parte, atunci nu mai poate fi îndoială că Mohamedismul are drepturi la preferență. Lord Ellenborough este de o părere contrară. D-sa iea porțile de la o moskee mohamedană, și le ofere într'un mod solemn ca dar unui templu păgân. Din punctul de vedere moral, aceasta este o crimă. Din punctul de vedere politic, este o greșală enormă. Nici unul din aceia cari știu ceva despre Mohamedani din India nu se poate îndoii că această înfruntare făcută credinței lor va așta indignarea lor cea mai feroasă. Susceptibilitatea lor în această privință este extremă. Câte-va din desastrele cele mai serioase cari aū căzut asupra noastră în India aū fost pricinuite de această susceptibilitate. Aduceți-vă aminte de ceea ce s'a întemplat la Vellur în 1806, și mai de curênd la Bangalur. Răscoala din Vellur a fost pricinuită de puțina stimă ce s'a arêtat turbanului mohamedan; răscoala din Bangalur de lipsa de respect arêtată unui loc de

¹⁾ *Siva* sau *Mahâdêva* (marele zeu) este adorat sub simbolul unui *phallus*.

cult mohamedan. Dacă un guvernator general ar fi fost împins de zelul său pentru creștinism a face un afront unei moskee ținute în mare venerație de Musulmani, aș crede că s'a făcut culpabil de o indiscreție, care ar dovedi că este incapabil de postul său. Dar a înfrunta o moskee de o demnitate particulară, nu din zel pentru creștinism, ci pentru plăcerea acestui desgustător zeu de destrucțiune, este nebunie goală. Fără îndoială, Lord Ellenborough poate câștiga oare care popularitate trecătoare în unele cercuri. Auz și crez bucuros că uni Indieni bigoți au salutat această proclamație cu entusiasm, și au început a nutri speranța că guvernul britanic este pe cale de a lua cultul lor sub particulara sa protecție. Dar cât va ținea această speranță? Presupun că prea onorabilul Baronet, Primul Lord al Tesaureriei, nu înțelege a suferi ca India să fie guvernată de principii brahmanice. Presupun că d-sa nu va îngădui ca veniturile publice să fie cheltuite pentru reclădirea templelor, împodobirea idolilor, și închirierea curtisanelor. Nu mă îndoiesc că a pornit deja pe drumul către India o admonițiune care va opri pe Lord Ellenborough de a stărui în calea pe care a apucat. Urmarea va fi că exaltarea Brahmanilor se va sfârși în mortificație și furie. Vedeți dar de ce complicație de greșeli este culpabil Guvernatorul General. Pentru ca să câștige prin lingușiri favoarea Indienilor, d-sa a aruncat o insultă inexpiabilă în fața Mohamedanilor; și acum, pentru ca să liniștească pe Englezii, d-sa este silit să desiluzioneze și să amărăască pe Indieni. Inșă, lăsând la o parte efectul iritant ce aceste transacțiuni trebuie să producă asupra or cărei părți din populația indigenă, nu este oare rău să avem a-

ceastă fluctuațiune și schimbare neconținută? Acesta nu este singurul cas în care Lord Ellenborough a anunțat, cu mare pompă, intențiunile pe cari nu este în stare să le realizeze. Acesta este obiceiul d-sale. D-sa a publicat o notificație că Dorbarul d-sale va fi onorat cu prezența lui Dost Mohamed. Apoi veni o notificare că Dost Mahomed nu se va arăta acolo. În proclamația de care ne ocupăm în acest moment, Lord Ellenborough anunța tutulor principilor din India hotărîrea d-sale de a așeza aceste porți la Somnath. Porțile, precum este acum admis de toată lumea, nu vor fi așezate. Toată India va vedea că Guvernatorul General 'și a schimbat părerea. Schimbarea poate fi atribuită numai nestatorniciei săi ușurinței d-sale; poate fi atribuită desaprobarii cu care purtarea d-sale a fost întempinată aici. În amândouă casurile d-sa se arată într'o lumină în care este mult de deplâns că un guverenator general a apărut.

Atâta în privința părții serioase a acestei cestiuni. Și acum să trecem la partea glumeață. Chiar în vesealia noastră, cu toate acestea, este mâhnire; pentru-că nu este un lucru ușurel ca acela care represintă națiunea britanică în India să fie rîsul poporului din India. Noi 'i am trimis câte o dată guvernatori pe cari îi iubea, și câte o dată guvernatori de cari se temea; dar n'a avut pînă acum un guvernator de care să rîză. Acum însă supușii noștri indieni îl ieaă în rîs. Și cum îi putem mustra că-l ieaă în rîs, când toată Europa și America rid? Vedeți, Domnule Președinte, că înșii gentlemenii din partidul opus nu pot rămănea serioși. Și nu e nici de cum mirare. S'a mai văzut oare pînă acum în limba noastră o asemenea hâr-

tie de stat ? Şi care este scusa ce ni se dă pentru tot acest stil unflat ? Onorabilul gentleman, Secretarul Oficiului de Control, ne aduce nişte traduceri de scrisori persane de la principii indigeni. Asemenea scrisori, precum ştie or cine, sînt scrise în stilul cel mai absurd şi mai unflat. Onorabilul gentleman ne sileşte să ascultăm o mare parte din această retorică detestabilă ; şi apoi întreabă de ce, dacă secretarii Nizamului şi ai regelui din Aud se slujesc de asemenea tropi şi iperbole, nu 'şi ar permite şi Lordul Ellenborough acela-şi fel de eloquenţă ? Onorabilul gentleman ar putea tot aşa de bine să întrebe pentru ce Lord Ellenborough să nu şează turceşte, pentru ce să nu 'şi lase barba să-î crească pînă la brîu, pentru ce să nu poarte turban, pentru ce să nu 'şi atîrne de jur înprejur giuvaericele, pentru ce să nu călărească prin Calcutta pe un cal înpodobit cu clopoţei şi strălucind de mărgele ? Principiile indigeni fac aceasta ; de ce să nu o facă şi d-sa ? Numai pentru că d-sa nu este un principe indigen, ci un guvernator general englez. Când locuitorii din India vîd un Nabab sau un Ragia strălucind în toată pompa sa, ei se înclină înaintea lui cu respect. Ei ştiu că strălucirea portului lui arată un rang şi o bogăţie superioară. Dar dacă Sir Charles Metcalfe s'ar înzorzona ast-fel, ei 'şi ar închipui că dînsul nu este în toată firea. Ei nu sînt aşa de nerozi precum crede onorabilul gentleman. Simplitatea nu este moda lor. Dar ei înţeleg şi respectă simplitatea modelor noastre ; înbrăcămintea noastră simplă impune mult mai mult respect de cât toate giuvaericele pe cari le poartă Zemindarul cel mai îngânfat ; şi vorbirea noastră simplă are mai multă greutate de

cât dicțiunea înflorită a celui mai ingenios scrib persan. Limba simplă și înbrăcămintea simplă sînt inseparabil unite în mințile supușilor noștri cu o știință superioară, cu o energie superioară, cu o veracitate superioară, cu toate calitățile înalte și impunătoare cari aū ridicat, și sprijinesc încă și acum, imperiul nostru. Domnule Președinte, dacă, precum pare a arăta discursul onorabilului gentleman, Secretarul Oficiului de Control, Lord Ellenborough a adoptat acest stil din principiu; dacă intenția precugetată a d-sale este de a imita, în hârtiile d-sale de stat, modele asiatice de gândire și expresiune, acest singur fapt ar fi un cuvânt de a-l rechiama. Dar onorabilul gentleman se înșeală dacă crede că această proclamație este în gustul oriental. Ea nu are nici o dată o asemănare nici chiar cu cele mai rele compoziții orientale ce am văzut vr'o dată. Ea nu este nici englezească nici indiană. Nu este nici măcar originală ; și voiū spune Camerei unde 'și a găsit modelele Guvernatorul General. D-sa a studiat fără îndoială manifestele Jacobinilor francezi din epoca puterii lor, Carmagnolele Convențiunii, proclamațiile scoase de Directorii și de proconsulii săi ; și d-sa a fost coprins de dorința de a imita acele compoziții. Modelul ce d-sa pare a 'și fi propus în deosebă este rodomontada în care se anunța că modernii Galli merg asupra Romei ca să răsbune soarta lui Dumnorix și a lui Vercingetorix. Fie care își amintește aceste rînduri în cari justiția revoluționară este descrisă de Canning :

Nu ca cea care stă în curțile britanice,

Tinënd distrasă balanța în mână,

Ci țeapănă, dreaptă, cu privirea ascuțită întoarsă înapoi,

Ângerul răsbunător al Franței regenerate,

Care cercetează păcatele vechi ale timpurilor noi,
Si pedepsește pe Papa pentru crimele Cesarilor.

În acela-și spirit și cu acela-și stil guvernatorul nostru general a proclamat intenția sa de a răsbuna asupra Musulmanilor de dincoace de munți insultele pe cari strămoșii lor, acum opt sute de ani, le au aruncat idololatriei Indienilor. Cu toate acestea, ca să dau dreptate Jacobinilor, trebuie să spun că ei aveau o scusă care lipsește nobilului lord. Revoluțiunea a produs o schimbare mai tot așa de adâncă în gusturile literare ca și în instituțiile politice. Vechii maestri ai elocvenței franceze împărtășiseră soarta vechilor ordine și a vechilor parlamente. Cele mai înalte posturi în administrație erau umplute cu persoane cari nu aveau nici o experiență de afaceri, cari în confuzia generală se ridicaseră prin îndrăzneala și vivacitatea darurilor lor firești, oameni inculți sau pe jumătate culți, cari nu bănuiau măcar că stilul în care ei auziseră declamând pe eroii și pungașii de tragedii pe scenă nu era stilul adevăraților rășboinici și bărbați de stat. Dar se cuvenea oare unui gentleman englez, unui bărbat de aptitudini distinse și cu un spirit cultivat, unui bărbat care a fost mai mulți ani în parlament și a ocupat câte-va din posturile cele mai înalte din stat, să copieze producțiunile unei asemenea școale?

Dar, se zice, ce importă dacă nobilul lord a scris o rapsodie nesocotită care nu este nici proză nici versuri? Oare fraseologia afectată este un subiect de censură parlamentară? Ce mare administrator se poate numi care n'a comis greșeli mult mai serioase de cât redacția a câtor-va frase de non-sens unflat? Aceasta, admit, sună plausibil. Este foarte adevărat că bărbați

foarte eminenti, Lord Somers, spre exemplu, Sir Robert Walpole, Lord Chatham și fiul său, toți au comis greșeli cari au făcut mult mai mult rău de cât poate face o greșală de stil. Dar rog Camera să observe aceasta, că o greșală care produce cele mai serioase consecvențe nu poate neapărat să probeze că omul care a comis-o nu este un bărbat foarte înțelept; și că, pe de altă parte, o greșală care nu produce direct nici o consecvență importantă poate să probeze că omul care a comis-o este absolut incapabil de încrederea publică. Walpole comitea o greșală ruinătoare când ceda strigătului public pentru războiul cu Spania. Dar cu toată această greșală, el era un bărbat eminentemente înțelept. Caligula, pe de altă parte, când ducea pe soldații săi la țărmurile mării, îi puneă să-și umple coifurile cu scoici, și trimitea scoicile ca să fie puse în Capitoliu ca trofee ale cuceririlor sale, nu făcea vr'un rău mare nimănui; dar de sigur dovedea că era incapabil de a governa un imperiū. Expedițiunea lui Pitt la Quiberon era foarte rău judecată, și s'a sfârșit cu înfrângere și păgubi. Cu toate acestea Pitt era un bărbat de stat de un rang foarte înalt. Pe de altă parte, niște ukazuri ca acelea prin cari împăratul Paul obicinuia a regula portul poporului din Petersburg, de și ele pricinuia mult mai puține nenorociri de cât măcelul de la Quiberon, dovedeau că împăratul Paul nu putea fi investit fără primejdie cu puterea asupra semenilor săi. Intr'o zi el opri purtarea pantalonilor lungi. Altă dată opri pe supușii săi de a 'și pieptena părul pe frunte. Pe urmă proscrise pălăriile rotunde. Un tînăr englez, fiul unui negustor, crezu că va eluda acest decret umblând în oraș cu o

șapcă de vânătoare. Atunci eși un edict care declara de cas penal purtarea pe cap a unui obiect rotund ca acela pe care-l purta fiul negustorului englez. Acum, Domnule Președinte, zic că, dacă examinez substanța proclamației Lordului Ellenborough, și dacă consider toate urmările ce este probabil că va produce o asemenea hârtie, sînt nevoit să afirm că d-sa a săvîrșit o gravă ofensă morală și politică. Dacă examinez stilul, vîz că d-sa a comis o faptă de nebunie escentrică, care se aseamănă mult cu campania lui Caligula asupra scoicilor, și cu ukazul împăratului Paul contra pălăriilor rotunde. Gîndiți-vă ce încredere extravagantă în sine, ce dispreț de exemplele marelui său predecesor și de opiniunile celor mai abili și mai experimentați bărbați cari se găsesc acum în serviciile indiene, probează acest straniu document. Ar fi trebuit să 'i vie în minte Lordului Ellenborough că, dacă acest fel de eloquență ar fi fost probabil că produce o impresie favorabilă asupra minților Asiaticilor, niște guvernatori ca Warren Hastings, Elphinstone, Sir Thomas Munro, și Sir Charles Metcalfe, bărbați cari erau pe atît de familiari cu limba și obiceiurile populației indigene din India pe cît poate fi cine-va aici cu limba și obiceiurile Francezilor, n'ar fi lăsat această descoperire să fie făcută de un nou venit care nu cunoștea nici o limbă orientală. De asemenea trebuia să 'i vină în minte nobilului Lord ca, înainte de a publica o asemenea proclamație, să întrebe pe o persoană care cunoștea de aproape India cam ce efect ar face ea atît asupra Mohamedanilor cît și asupra Indienilor. Eū crez cu tărie că Guvernatorul General său n'a cerut părerea nimănuī său a lucrat în opoziție di-

rectă cu acea părere. D-nul Maddock era pe lângă d-sa ca secretar activ. Cunosc destul pe d. Maddock ca să fiu sigur că d-sa n'ar fi consiliat nici o dată pe Guvernatorul General să publice o asemenea hârtie. Imi pun capul că d-sa saŭ n'a fost invitat să 'și dea părerea, saŭ că 'și a dat o părere contrară drumului ce s'a apucat. Nici un guvernator general care a fost în termină bună cu serviciul civil nu ar fi fost îngăduit să se expună ast-fel. Lord William Bentinck și Lord Auckland erau, de sigur, cei din urmă oameni pe lume cari se puteau gândi să facă un lucru ca acesta. Dar dacă unul din acești două nobili lorzi, în vr'unul din acele nenorocite momente când nu era cu totul el, când mintea lui era scoasă din dreapta cumpănă de trufie saŭ de entuziasmul unui succes extraordinar, 'și-ar fi propus să dea afară o asemenea proclamație, el ar fi scăpat de a comite o greșală așa de mare prin remonstranțele respectuoase, dar foarte energice, ale acelora, în cari el își punea încrederea, și cari se îngrijeau de onoarea lui. De aceea, după aparența acestei proclamațiuni, eu conchiz că terminii în cari Lord Ellenborough se află cu funcționarii civili ai Companiei sînt ast-fel în cât acești funcționari nu îndrăznesc să 'i dea un consiliu când d-sa are foarte multă nevoie de dînsul.

Pentru aceste cuvinte, Domnule Președinte, eu consider pe nobilul lord incapabil de o încredere publică înaltă. Să cumpenim așa dar natura încrederii publice ce acum repausează asupra d-sale. Știu oare domnii deputați că, chiar când d-sa se află la Calcutta, înconjurat de consilierii d-sale, vocea d-sale este de ajuns ca să facă să treacă o rezoluțiune privitoare la

administrația executivă în contra tuturilor celor-l-alte voci? Consilierii pot obiecta, pot protesta, pot așterne părerile lor în scris, și pot cere de la d-sa să-și dea în scris motivele pentru cari stăruiește în calea d-sale; dar atunci trebuie să se supună. În cele mai importante cestiuni, în cestiunea dacă trebuie să se declare un război, în cestiunea dacă un tractat trebuie încheiat, în cestiunea dacă întregul sistem de impozite așezate într-o mare provincie trebuie schimbat, votul d-sale singur cântărește mai greu de cât voturile tuturilor celor ce șed în Consiliu cu d-sa. Prea onorabilul Baronet din partidul opus este un ministru puternic, un ministru mult mai puternic de cât or care altul din câți am văzut în curs de mulți ani. Dar mă voi încumeta a zice că puterea d-sale asupra poporului din Anglia este nulă în comparație cu puterea pe care o posedă Guvernatorul General asupra poporului din India. Așa este puterea Lordului Ellenborough când d-sa este cu Consiliul, și pînă la oare care grad este ținut în frâu. Dar unde este acum d-sa? D-sa a scăpat de Consiliu. D-sa este singur; nu are pe lângă d-sa pe nimeni care să fie în drept și dator de a-i da o povață, întrebat său neîntrebat; nu cere sfat de la nimeni, și d-v. nu puteți aștepta ca oamenii să treacă stricta linie a datoriei lor oficiale dând cu sila povețe unui superior care le ar priimi cu neplăcere. Primejdia de a avea un guvernator general pripit și ușurel este în de ajuns de serioasă, serioasă în gradul cel mai înalt. Dar primejdia de a avea un asemenea guvernator general peste o țară, la opt sau nouă sute de mile departe de o persoană care are dreptul de a-i face remonstranțe, este în adevăr de spaimă. Interese așa

de vaste, în cât limbajul cel mai sobru în care pot fi descrise sună a iperbolă, sînt încredințate unui singur om; unui om care, or care ar fi destoinicia sa,—și ea este în adevăr considerabilă,—a dovedit o neprevădere și o temeritate cari sînt aproape de necrezut; unui om care a fost numai cîte-va luni în India; unui om care nu priimește nici un sfat de la aceia cari sînt familiari cu India.

Nu pot șede a jos fără să mă adresez către acei Directori ai Companiei Indiei Orientale cari sînt de față. Îi exortez să considere înalta responsabilitate care le incumbă. D-lor aŭ puterea de a rechiama pe Lord Ellenborough, și sper că d-lor nu vor pregeta de a exercita această putere. Acesta este avizul unui om care a fost servitorul d-lor, care 'i a servit cu lealitate, și care este încă sincer îngrijat de creditul d-lor și de buna stare a imperiului ai cărui păzitori sînt d-lor. Inșă dacă d-lor, din or ce cauză, nu sunt înclinați a rechiama pe nobilul lord, atunci îi rog să aibă grijă de a 'i da ordin să se întoarcă la Calcutta. Cine poate spune de ce nouă caprițiŭ putem afla cu poșta imediat următoare? Sînt pe deplin încredințat că nici Curtea Directorilor nici Ministrii Maiestății Sale nu pot aștepta sosirea acelei poște fără mare îngrijare. De aceea zic, trimiteți pe Lord Ellenborough înapoi la Calcutta. Acolo cel puțin d-sa va găsi persoane cari aŭ dreptul de a 'i da avizuri și de a 'i face remonstranțe, și cari, nu mă îndoiesc, vor avea curagiul de a face așa. Este ceva că d-sa va fi nevoit să aștearnă în scris cuvintele pentru ceea ce face. Este ceva că d-sa va fi nevoit să auză motivele contrariilor propozițiunilor d-sale. Este ceva că un interval, de și

numai de douăzeci și patru de ore, se va interpune între prima concepție a unui proiect fantastic și execuțiune. Mă tem că aceste frêne nu vor fi de ajuns ca să preîntâmpine multe rele; dar ele nu sunt absolut nule. Conjur pe Directori să considere în ce situație se vor afla dacă, în urma neglijenței d-lor, vr'o calamitate serioasă va cădea pe țara care este încredințată grijei d-lor. Voi zice numai ca concluzie că, dacă este vr'un folos că avem un Consiliu al Indiei, dacă nu se admite că membrii Consiliului primesc salarii mari pentru ca să nu facă nimic, dacă d-lor sînt în adevăr numiți pentru ca să asiste și să țină în frâu pe guvernator, atunci este absurd în cel mai de pe urmă grad ca puterea d-lor să stea în adormire, când acolo este un guvernator care, dintre toți guvernatorii pe cari Anglia 'i a trimis vr'o dată în răsărit, are foarte multă nevoie de sprijin și de frâu.

STAREA IRLANDEI

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 19 Februarie 1844.

La 13 Februarie 1844, Lord John Russell propuse ca întreaga Cameră să se transforme în Comitet pentru ca să iea în considerație starea Irlandei. După o desbatere de nouă nopți moțiunea fu respinsă cu 324 de voturi contra 225. În a cincea noapte a desbaterilor următorul discurs a fost pronunțat.

Nu mă pot opri, Domnule Președinte, de a vă felicita pe dv. și pe Cameră că n'am întâlnit privirile dv. când m'am ridicat mai 'nainte. Aș fi fost foarte trist dacă aș fi împiedicat pe vr'un reprezentant irlandez de a vorbi Camerei asupra unei cestiuni așa de interesante pentru Irlanda, dar cu deosebire aș fi fost trist dacă aș fi stat în drumul onorabilului gentelman care astă noapte a pledat cauza acestei țări cu atâta forță și eloquență¹⁾.

Cu durere mărturisesc că nu pot împăca cu conștiința mea de a urma sfatul ce mi s'a dat chiar acum de onorabilul meu amic reprezentantul de Pomfret²⁾, cu toată autoritatea care, după cum ne a

¹⁾ J. O'Brien.

²⁾ R. Milnes.

reamintit d-sa, se cuvine venerabilei d-sale tinereți. Nu mă pot nici de cum învoi cu d-sa de a crede că cel mai înțelept lucru ce putem face este de a suferi pe miniștrii Maiestății Sale să meargă pe drumul în care se află, pentru-că vîz că drumul pe care aș apucat d-lor de mult este afară din cale rău. Sprijinesc moțiunea nobilului meu amic pentru următoarele simple motive.

Ântâi, susțiu că Irlanda se află într'o stare foarte nemulțumitoare, ba încă foarte primejdioasă.

Al doilea, susțiu că pentru starea în care se află Irlanda, miniștrii Maiestății Sale sînt într'o mare măsură răspunzători, și că nu aș dat dovezi, nici ca legiuitori nici ca administratori, că sînt capabili de a vindeca relele ce aș pricinuit.

Dacă voiți proba, Domnule Președinte, aceste două propozițiuni, atunci urmează că este dreptul și datoria constituțională a reprezentanților națiunii de a interveni, și sînt de părere că onorabilul meu amic, propunînd formarea unui Comitet din toată Camera, a propus o interferență, care este atît parlamentară cît și nemerită.

Antăia mea propunere, Domnule Președinte, nu va putea fi pusă la îndoială. Amîndouă părțile Camerei sînt de perfect acord că situația Irlandei poate da loc la mare îngrijare și temere. Această insulă, în întindere de aproape una a patra din Regatul Unit, în populație mai mult de cît una a patra, superioară probabil în fertilitate naturală or cărei suprafețe egale din Europa, înzestrată cu înlesniri naturale pentru comerț cum nu se pot găsi nică-ieri pe o întindere egală de țermuri, o pepinieră nesecată de soldați viteji, o țară

cu mult mai importantă pentru prosperitatea, tăria, demnitatea acestui mare imperiū de cât toate depărtatele noastre dependențe la un loc, de cât Canadele și Indiile Occidentale adause la Africa Meridională, la Australasia, la Ceylon și la vastele domenii ale Mogolilor, această insulă, Domnule Președinte, este recunoscută de toți ca așa de rău dispusă pentru noi și așa de turbulentă, în cât, la o estimație a puterii noastre, ea trebuie nu adausă ci sustrasă. Trebuie să admiteți că dv. guvernați această insulă nu cum guvernați Englitera și Scoția, ci precum guvernați nouile dv. cuceriri din Sind ; nu prin mijlocirea respectului ce poporul simte pentru legi, ci prin mijlocirea baionetelor, artileriei, a taberilor întărite.

Ântâia mea propozițiune o consider ca demonstrată. Irlanda se află într'o situație primejdioasă. Cestiunea ce rămâne de considerat este dacă pentru starea în care se află Irlanda, miniștrii Maiestății Sale trebuiesc făcuți răspunzători.

Acum, Domnule Președinte, admit de la început că suferințele Irlandei trebuiesc în parte atribuite la cause pentru cari nici actualii miniștri ai Maiestății Sale nici alți bărbați publici astă-zî în viață nu trebuiesc cu drept cuvânt făcuți răspunzători. Nu voiū abusa de pațiunța Camerei cu o lungă disertație asupra acestor cause. Dar este necesar, crez, să arunc cel puțin o repede privire asupra lor ; și pentru ca să fac aceasta, Domnule Președinte, trebuie să ne ducem înapoi la un period nu numai anterior nașterii bărbaților de stat cari sînt așezați astă-zî uniū în potriua altora la dreapta și la stînga scaunului dv., ci anterior nașterii chiar marilor partide ai căror conductorii sînt acești băr-

bați de stat; anterior zilelor când numările de Tory și Whig, de partid al curții și de partid al țării, de cavaleri și de capete-rotunde, veniră în us; anterior existenței acelor Puritani cărora onorabilul reprezentant de Shrewsbury ¹⁾, într'un discurs foarte ingenios, le adscrisa toate nenorocirile Irlandei.

Causa de căpetenie este, fără îndoială, modul în care Irlanda ajunsese supusă coroanei englezești. Aneizarea s'a făcut prin cucerire, și printr'o cucerire de o natură particulară. Nu a fost o cucerire cum ne am obișnuit a vedea în Europa modernă. Nu a fost o cucerire ca aceea care a unit Artois și Franche Comté cu Franța, sau Silesia cu Prusia. A fost cucerirea unei rase de o rasă, o cucerire ca aceea care a stabilit domnia Spaniolului asupra Indianului American, sau a Mahrattului asupra țeranului din Gugerat or Tangiur. Dintre toate formele de tiranie eă crez că cea mai rea este tirania unei națiuni asupra altei națiuni. Populațiuni despărțite prin mări și șiruri de munți se pot numi între ele vrăjmașe naturale, pot purta războaie lungi între dînsele, pot povesti cu mândrie isprăvile ce au repurtat unele asupra altora, și să arate steagurile, tunurile, corăbiile ce au câștigat una de la alta. Inșă nici o vrăjmașie ce a existat vr'o dată între asemenea populațiuni nu se apropie în amărăciune de dușmănia mutuală ce simt populațiunile cari sînt amestecate din punctul de vedere local, dar cari n'au fost nici o dată moralicește și politicește amalgamate; și așa este cazul cu Englezii și Irlandezii. Cu toate acestea se putea spera că trecerea timpului și

¹⁾ Disraeli.

progresul civilizației vor șterge deosebirea dintre împilătorii și împilați. Insula noastră a suferit crud de același rău. Aci Saxonul a călcat peste Celt, Danezul peste Saxon, Normanul peste Celt, Saxon și Danez. Cu toate acestea în cursul vîrstelor câte-și patru rasele s'au contopit împreună spre a forma marele popor englez. O asemenea fusiune s'ar fi operat probabil și în Irlanda, dacă nu ar fi venit Reforma. Coloniștii englezi au adoptat doctrinele protestante cari fuseseră priimate în Anglita. Numai Aborigenii, în mijlocul tuturilor națiunilor din nordul Europei, se ținură de vechia credință. Ast-fel linia de demarcație dintre cele două populații se făcu mai adîncă și mai lată. Vechia dușmănie se făcu mai tare printr'o nouă dușmănie mai învierșunată. Atunci veniră acele evenimente la cari s'a raportat onorabilul reprezentant de Shrewsbury. Spiritul de libertate în Anglia se aliă strîns cu spiritul de puritanism, și deveni vrăjmaș de moarte al papalității. Oamenii ca Hampden, Vane, Milton, Locke, de și zeloși în genere pentru libertatea civilă și religioasă, susțineau că cultul romano-catolic nu avea nici un drept la toleranță. Pe de altă parte, câte-și patru regiți din Casa de Stuart arătară mult mai multă favoare Romano-Catolicilor de cât or cărei clase de nonconformiști protestanți. Iacob I avea într'un timp oare cari speranțe de a efectua o împăcare cu Vaticanul. Carol I luă îndatoriri secrete de a asigura Romano-Catolicilor o tractare mai dulce. Carol II era un romano-catolic ascuns. Iacob II era un romano-catolic declarat. În urma acestora, în tot cursul veacului al șapte-spre-zecelea, libertatea Irlandei și robia Englierei erau unul și același lucru. Cuvintele de ordine,

insigniile, numele, locurile, zilele, cari în mintea unui Englez erau asociate cu libertate, prosperitate, demnitate națională, erau în mintea unui Irlandez asociate cu lanțuri, ruină, degradare. Amintirea de William III, aniversarea bătăliei de la Boyne, sînt exemple de ceea ce afirm. Am fost tare isbit de o împrejurare ce mi s'a înfățișat într'o zi pe care am toate cuvintele de a 'mă o aminti cu gratitudine și mândrie, ziua în care am avut înalta onoare de a fi declarat unul dintre cei d'ântăiî doi reprezentanți ai marelui colegiu electoral din Leeds. Trăsura mea era înpodobită cu panglice portocalii. Caii cari trăgeau la trăsura mea, abia se puteau vedea din profusiunea de podoabe colorate în portocaliū cu care erau înpodobiți. Cocarde portocalii erau la toate pălăriile; funte portocalii la toate ferestrele. Și amicii mei politici, nu am nevoie să o spun, erau oameni cari fuseseră ca și mine partizani zeloși ai emancipării catolice. Nu mă puteam opri de a observa că insigniile păreau nepotrivite. Dar mi se spuse că amicii emancipării catolice din Yorkshire s'aū adunat în tot d'a una sub stindardul orangist, că portocaliul era culoarea lui Sir George Savile, care aduse în parlament billul ce provocă tumultul anti-catolic din 1780, și că însă-și trăsura în care mă aflam era trăsura în care Lord Milton, acum Conte de Fitzwilliam, triumfase după marea victorie pe care o câștigase la 1807 asupra partidului anti-catolic, în a cărui frunte era atunci casa de Harewood. Mă gândeam ce efect deosebit ar fi produs această procesiune la Limerick sau la Cork, cu ce urlete de turbare și de ură populațiunea romano-catolică a acelor orașe ar fi urmărit drapelul portocaliū care, pentru fie care

romano-catolic din Yorkshire, era un semn de amintire a luptelor susținute pentru dobândirea drepturilor lor celor mai scumpe. Această împrejurare, or cât de neînsemnată ar fi, ilustrează destul de bine contrastul singular dintre istoria Engliterei și istoria Irlandei.

De două ori, Domnule Președinte, în cursul veacului al 17-lea, Irlandezii se resculară contra coloniei engleze. De două ori ei fură cu desăvârșire îngenunchiați; și de două ori cu asprime pedepsiți. Cea d'ântâi răscoală fu sfârșită de Oliver Cromwell; a doua de William III. Acești două bărbați mari nu se slujiră de victoria lor exact în același chip. Politica lui Cromwell era înțeleaptă, energică, francă și crudă. Ea se coprindea într'o vorbă, care, precum ne spune Clarendon, era adesea în gura englezimei din acel timp. Această vorbă era «extirpare». Sopol lui Cromwell era de a face Irlanda pe deplin anglo-saxonă și protestantă. Dacă el ar mai fi trăit două-zeci de ani, poate ar fi realizat acest scop; însă muri pe când opera sa era necompletă, și opera lui muri cu el. Politica lui William, sau, ca să mă exprim mai corect, a acelora ale căror înclinări William era nevoit să le consulte, era mai puțin dibace, mai puțin energică, și, de și mai umană în aparență, poate nu mai umană în realitate. Extirparea nu fu încercată. Romano-Catolicilor li se permise să trăiască, să fie prăsitori, să umple pământul; dar fură osîndiți să fie ceea ce erau Hiloții în Sparta, ceea ce Grecii erau sub Ottomani, ceea ce sînt astăzi Negrii la New York. Fie care din casta supusă era strict exclus de la funcțiunile publice. Or ce drum ar fi apucat în viață, el era împiedicat la fie care pas de restricțiuni vexatorii. Numai fiind ob-

scur și inactiv în pământul său de naștere, el putea să fie sigur. Dacă aspira să fie puternic și onorat, trebuia să înceapă prin a fi exilat. Dacă tindea la gloria militară, el putea să câștige o cruce sau bastonul de mareșal în armatele Franței sau ale Austriei. Dacă vocația lui era pentru politică, el se putea distinge în diplomația Italiei sau a Spaniei. Dar a casă la el era un simplu Gibeonit, un tăietor de lemne sau un căraș de apă. Legile Irlandei erau pline de dispoziții cari procură Romano-Catolicilor un foarte bun temei de recriminare contra noastră, când noi vorbim de barbariile lui Bonner și Gardiner; și asprimea acelor odioase legi a fost agravată prin o administrație și mai odioasă; căci, or cât de răi erau legiuitorii, administratorii erau și mai răi. În acele timpuri rele se născu acea ostilitate foarte nenorocită dintre proprietar și arendaș, care este unul din blestemele speciale ale Irlandei. Inpilarea și turbulența se născură reciproc una din alta. Unirea tiranilor rustici găsi rezistență în bandele bandiților rustici. Curți de judecată și juriu existau numai în folosul sectei domnitoare. Acei preoți cari erau respectați de milioane de inși ca povățuitorii și apărătorii lor naturali, ca singurii expositori autorizați ai credinței creștine, ca singurii dispensatori autorizați ai sacramentelor creștine, erau tractați de nobilii și damele rurale ale facțiunii domnitoare așa cum un om de inimă n'ar tracta pe cel mai de jos cerșetor. În chipul acesta trecu un veac. Apoi veni revoluțiunea franceză și marea deșteptare a spiritului în Europa. Ar fi fost în adevăr de mirare dacă, pe când cele mai fericite și mai liniștite națiuni erau agitate de nemulțumiri vage și de speranțe vage, Ir-

landa ar fi rămas în liniște. Jacobinismul, este adevărat, nu era un aliat foarte natural al religiunii romano-catolice. Dar inimiciii comuni produc coalițiunii străni; și o coalițiune stranie se formă. Atunci se produse a treia răscoală mare a populațiunii aborigene din insulă contra ascendenței englezești și protestante. Această răscoală fuse îngenuchiata cu sabia; și acum era datoria acelor cari se afla la cârma afacerilor de a cugeta cum trebuia să se folosească de victorie.

Nu voi fi bănuit de părtinire pentru memoria lui Pitt. Dar nu 'i pot refuza lauda înțelepciunii și a umanității, când compar planul ce formă el în acea oră de triumf cu planurile acelor guvernanți englezi cari au guvernat Irlanda înainte de dînsul. Unirea era numai o parte din planurile lui Pitt, o parte escelentă și esențială în adevăr, dar numai o parte. Am face o mare nedreptate capului și inimei lui, dacă am uita că el a fost îngăduit a aplica numai câte-va părți nelegate între dînsele dintr'un proiect vast și bine întocmit. El dorea să unească nu numai parlamentele, ci și națiunile, și să facă cele două insule una în interese și afecțiuni. Spre acest scop el avea de gând să desființeze incapacitățile Romano-Catolicilor; preoții romano-catolici aveau să fie puși într'o poziție confortabilă și onorabilă; și măsuri aveau să se ia pentru a se da Romano-Catolicilor foloasele educației liberale. În faptă, părerile lui Pitt asupra acestui subiect deriva, în mare parte, de la o minte încă și mai puternică și mai capabilă de cât a lui, de la mintea lui Burke. Dacă autoritatea acestor două bărbați mari ar fi prevalat, crez că unirea cu Irlanda ar fi fost acum tot așa de sigură, și tot așa de adăpostită contra or

cărei agitații, ca și unirea cu Scoția. Parlamentul din College Green ar fi fost amintit ca ceea ce era : cea mai tiranică, cea mai venală, cea mai lipsită de principii adunare din câte au stat vr'o dată pe fața pământului. Nu crez că, vorbind ast-fel, pot supăra pe vr'un gentleman din Irlanda, or cât de zelos ar fi d-sa pentru revocarea Unirii, pentru că eă repet numai felul vorbirii lui Wolfe Tone. Wolfe Tone zicea că vėzuse mai multe adunări deliberative de cėt ceă mai mulți oameni ; că vėzuse parlamentul englezesc, Congresul american, Consiliul celor Vechi și Consiliul celor Cincă-Sute, Convențiunea Batavă ; dar că nu găsise nică-ieră ceva ca înjosirea și nerușinarea ticăloșilor, cum îi numea el, din Dublin. Dacă tot planul lui Pitt s'ar fi executat, acel faimos parlament, acel scandal pentru numele de parlament, ar fi pierit neregretat ; și cea din urmă zi a existenței lui ar fi fost amintită de Romano-Catolicii din Irlanda ca cea d'ântăiă zi a libertății lor civile și religioase. Marele dar ce el le ar fi făcut, ar fi fost priimit cu recunoștință, pentru că n'ar fi fost atribuit friceă, pentru că ar fi fost un dar acordat de către cel puternic celui slab, de învingător celui învins. Din nenorocire, dintre toate proiectele lui în favoarea Irlandei numai Unirea fu realizată ; și de aceea acea Unire fu o Unire numai cu numele. Irlandezii găsiră că au pierdut și numele și aparența independenței, și că pentru acest sacrificiū al mândriei lor naționale nu vor priimi nici o compensație. Unirea, care trebuia să fie asociată în mințile lor cu libertatea și justiția, era asociată numai cu speranțe amăgite și făgădueli călcate. Cu toate acestea nici chiar atunci nu era prea târziū. Nu era prea

târziu în 1813. Nu era prea târziu în 1821. Nu era prea târziu în 1825. Da; dacă, chiar în 1825, câți-va bărbați cari erau atunci, cum sînt acum, investiți cu funcțiuni înalte în serviciul Coroanei, s'ar fi putut hotărî să facă ceea ce au fost siliți să facă cu patru ani mai târziu, acea mare operă de concilațiune, pe care Pitt o meditase, s'ar fi împlinit. Mașinăria agitației nu era încă pe deplin organizată; guvernul nu era sub-nici o presiune puternică; și de acea conceșiunea ar fi fost priimită cu recunoștință. Această ocaziune a fost lăsată să scape; și nu s'a mai întors nici o dată.

La 1829, în fine, se făcură conceșiuni, conceșiuni mari, fără condițiunile pe cari Pitt le ar fi cerut fără îndoială, și la cari, dacă ar fi fost cerute de Pitt, ar fi consimțit bucuros tot corpul Romano-Catolicilor. Dar acele conceșiuni fură făcute cu înpotrivire, fără bună-voință, făcute de nevoie și numai de frica războiului civil. Cum era dar posibil ca ele să producă mulțumire și liniște? Care putea fi efectul acelei liberalității subite și risipitoare, care urma după o înpotrivire lungă și îndărătnică la cererile cele mai raționale, de cât de a învăța pe Irlandez că putea să dobândească îndreptare numai prin turbulență? Putea el să uite că, în curs de două-zeci și opt de ani, suplicând parlamentul pentru dreptate, invocând acele argumente peremptorii cari probează că drepturile de conștiință trebuiesc considerate ca sfinte, reclamând împlinirea promisiunilor făcute de ministri și principii, suplicase, argumentase, reclamase în deșert împlinirea promisiunilor? Putea el să uite că două generații de cei mai adînci cugetători, de cele mai strălucitoare spirite,

de cei mai eloquenți oratori, scriseseră și vorbiseră pentru dînsul în deșert? Putea el să uite că cei mai mari bărbați de stat cari luaseră partea lui plățiseră scump această generositate? Pitt încercă să 'și împlinescă îndatoririle către dînsul, și fu dat afară din ministeriū. Lord Grey și Lord Grenville încercară să facă numai o foarte mică parte din ceea ce Pitt crezuse că este drept și oportun; și ei fură dați afară din ministeriū. Canning luă același rol; și răsplata lui fu de a fi fost amărît pînă la moarte de partidul a cărui cea mai strălucitoare podoabă era el. În cele din urmă, când el era mort, Romano-Catolicii începură a se uita nu la cabinete și parlamente, ci la ei înșiși. Ei desfășurară niște șiruri formidabile de putere fizică, și cu toate acestea rămaseră în limitele, exact în limitele legii. Urmarea fu că, în două ani, li s'a acordat de inimicii lor mai mult de cât se încumetase un amic prudent a cere pentru dînsii. Da; la două ani după ce Canning a fost depus în transeptul din apropierea noastră¹⁾, tot ce ar fi voit să facă el, și mai mult de cât putea face el, s'a făcut de către persecutorii lui. Cum era cu puțință ca întreaga populație romano-catolică din Irlanda să nu creadă că de la Anglia, sau cel puțin de la partidul care guverna atunci și care acum guvernează Anglia, nu se poate câștiga nimic cu motive, cu sollicitațiuni, cu răbdare liniștită, ci toate prin intimidare? Această căință târzie nu merită nici o grațitudine, și n'a obținut nici una. Intreaga mașinărie de agitație era com-

¹⁾ Westminster Abbey, unde este îngropat Canning, se află la câți-va pași de palatul parlamentului.

pletă și într'o ordine perfectă. Conducătorii gustaseră plăcerile popularității ; mulțimea gustase plăcerile răskoalei. Atât demagogul cât și auditorul lui simțiră o poftă pentru mijloace de așțare zilnică. Rămânea încă destule nemulțumiri,—Dumnezeu o știe,—ca să slujească drept pretexte pentru agitațiune ; și întreaga purtare a guvernului înpinse pe cei ce sufereaă să creadă că numai prin agitație se puteaă înlătura nemulțumirile.

Așa este, Domnule Președinte, istoria nașterii și progresului desordinelor din Irlanda. Un guvern rău, care ținu fără întrerupere de la domnia lui Enric II pînă la domnia lui William IV, ne a lăsat o masă imensă de nemulțumiri, cari, fără îndoială, chiar în timpuri ordinare, fac foarte anevoioasă sarcina unui bărbat de stat pe care Regina l-ar chiema la putere. Dar, cu toate că acest lucru este adevărat, nu este totu-și mai puțin adevărat că imediatele cause ale agitației extraordinare ce ne alarmează în acest moment, trebuesc căutate în purtarea cea rea a actualilor consilierii ai Maiestății Sale ; pentru-că, Domnule Președinte, de și Irlanda este în tot d'a una inflamabilă, nu este totu-și în tot d'a una în foc. Trebuie să facem deosebire între boalele chronice cari trebuesc atribuite la cause depărtate, și între atacurile acute, cari sînt provocate numai de imprudențe recente ; căci, de și este în tot d'a una o predispoziție către boală în această societate nenorocită, totu-și paroxismele violente vin numai la intervale. Trebuie să mărturisesc că datoresc o parte din metafora mea prea onorabilului Baronet Primul Lord al Tesaureriei. Când d-sa era pe această bancă, și era un simplu candidat pentru înaltul loc pe care îl ocupă acum, d-sa se compara cu un medic la patul bolna-

vului. Continuând metafora d-sale, pot zice că prognosa, diagnosa și tratamentul d-sale aũ fost toate nepotrivite. Nu contest că acest cas era greu. Pațientul era de o constituție foarte plãpândã, și suferise mai 'nainte multe de la mai mulți doctori, și, între alții, trebuie să declar, chiar de la prea onorabilul Baronet. Cu toate acestea boala se mai potolise acum cât-va timp, și se afla încă într'o stare mai mulțumitoare, printr'o judițioasă aplicare de lenitive ; și aveam cuvinte de a spera că, dacã regimul salutar va fi urmat înainte, vom avea o îmbunătățire repede în starea generalã. Din nenorocire, noul medic de stat preferi să aplice iritantele cari produsera un șir de atacuri convulsive, fie care mai violent de cât acela ce-l precedase. Ca să încetez cu figura, este cu neputință să conteste cine-va că guvernul Lordului Melbourne era popular cu marele corp al Romano-Catolicilor din Irlanda. Este cu neputință să conteste cine-va că cei doui vice-regi pe cari d-sa îi trimisese în Irlanda erau mai iubiți și mai onorați de poporul irlandez de cât or care din vice-regii dinaintea căruia a fost vr'o datã purtatã sabia statului. Sub guvernul de mai 'nainte, fãrã îndoialã, imperiul era amenințat de multe pericole ; însă, în or care parte ministrii s'ar fi uitat cu temere plinã de îngrijare, la Irlanda ei se puteau uita în tot d'a una cu încredere. Când oamenii rai ridicau turburãri aici, când o ceatã chartistã trãgea cu arme de foc asupra soldaților Reginei, numeroase regimente puteau, fãrã cel mai mic risc, să fie scoase din Irlanda. Când o rebeliune isbucni în una din coloniile noastre, — o rebeliune la care ne am fi putut aștepta că poporul irlandez va privi cu favoare, pentru că era o rebe-

liune de Romano-Catolică contra unor guvernatori protestanți, — chiar atunci Irlanda era credincioasă intereselor generale ale imperiului, și trupe fură trimise de la Munster și Connaught ca să potolească insurrecțiunea din Canada. Nimăni nu va tăgădăui că dacă, la 1840, noi am fi fost din nenorocire siliți la război, și dacă o armată vrăjmașă ar fi debarcat la Bantry Bay, toată populația din Cork și Tipperary s'ar fi ridicat ca să apere tronul Majestații Sale, și ar fi făcut năvălitorilor o rezistență tot așa de hotărâtă ca și cum ar fi fost făcută de locuitorii din Kent sau Norfolk. Și prin ce mijloace s'au produs aceste efecte salutare? Prin nici o mare reformă legislativă; pentru-că, din nenorocire, acest guvern, de și avea voința, nu avea puterea, de a trece asemenea reforme contra părerii unei puternice minorități din această Cameră și a unei majorități hotărâte din Camera Lorzilor. Nu, Domnule Președinte; aceste efecte s'au produs numai prin înțelepciunea, dreptatea și umanitatea cu care era administrată legea existentă, or cât de defectuoasă era ea. Guvernul de mai înainte, calumniat și contraccarat la fie care pas, luptându-se contra întregii influențe a bisericeii stabilite și a marelui corp a marelui nobilimă și a nobilimei rurale, arătă totu-și o dispozițiune de a se purta cu blândețe și dreptate către Irlanda, și tractă, pe cât sta în puterile lui, de o potrivă pe Protestanți și pe Romano-Catolici. Dacă am fi fost așa de tari ca și urmașii noștri în sprijinul parlamentar, dacă am fi isbit să facem pe amândouă Camerele să urmeze în legislație principiile de cari eram conduși în administrație, Unirea cu Irlanda ar fi fost tot așa de sigură de asalturile agitatorilor ca și Unirea cu

Scoția. Dar aceasta nu avea să fie. Șease ani d'a rîndul o opoziție, formidabilă ca număr, formidabilă ca dibăcie, alese ca obiect special al celor mai înviersunate și mai stăruitoare atacuri chiar acele fapte ale guvernului cari, după veacuri de animosități reciprocă, începaseră pe jumătate cele două insule. Cei două Lorzi Locotenenți cari, în Irlanda, erau venerați cum nici un Lord Locotenent nu fusese mai 'nainte venerat, fură injuriați aici cum nici un Lord Locotenent nu fusese mai 'nainte injuriat. Fie care faptă, fie care vorbă care fusese aplaudată de națiunea încredințată grijei lor, li se imputa aici ca o crimă. Fie care bill întocmit de consilierii Coroanei pentru binele Irlandei era său respins său mutilat. Puțini Romano-Catolici de un merit distins au fost numiți în funcțiuni cari în faptă erau mai pe jos de dreptele lor pretențiuni, dar cari totu-și erau mai înalte de cât cele ce a putut ocupa vr'un membru din biserica lor în curs de mai multe generațiuni. Două sau trei Romano-Catolici au depus jurământul de consilierii privați; unul ocupă un loc în serviciul Tesaureriei; altul în serviciul Amiralității. Aceasta produse o mare bucurie în Irlanda; și nu era o minune. Ceea ce se făcuse nu era mult; dar bariera se rupsese; Actul de Emancipație, care fusese ceva mai mult de cât o literă moartă, era în cele din urmă o realitate. Dar în Anglittera toți subalternii mareluî partid tory scoaseră un urlet de turbare și de ură vrednic de ceata pe care o condusesse Lord George Gordon cu strigătul: «Jos Papismul!»¹⁾ Prea onorabilul

¹⁾ În 1780, câte-va petițiuni de a revoca concesiunile acordate Romano-Catolicilor cu două ani mai 'nainte, escitară la acțiune asociațiunile Protestante sub Lord George Gordon, un fanatic sêlbatic fără nici

Baronet ce se află acum în capul Tesaureriei, cu prudența sa obicinuită, se abținu de a lua parte la acest strigăt și se mulțumi a asculta și a profita de dînsul. Dar câți-va din aceia cari ocupă un rang îndată după d-sa între căpeteniile opozițiunii, nu imitară politica sa rezervă. Un mare om declară pe Irlandezii de streinii. Altul îi numi favoriții papismului. Acei miniștri ai religiunii la cari milioane de inși se uitau cu dragoste și respect fură numiți de presa protestantă preoți diavoli și hoți înbrăcați în cămășii chorale, și erau denunțați de pe anvonul protestant ca pontifici ai lui Baal, ca profeți falși cari trebuiau uciși cu sabia. Ni se aduse aminte că o regină a poporului ales patronase în timpurile vechi pe miniștrii idololatriei, și că sângele ei fusese dat căinilor. Nemulțumiți cu respingerea sa și sluirea or cărei legi bine-făcătoare pentru Irlanda, nemulțumiți cu censura în terminii severe a or căruia fapt al puterii executive care da satisfacție Irlandei, dv., da, dv., cari acum ocupați marile oficii de stat, luarăți ofensiva. De la obstrucțiune trecurăți la agresiune. Aduserăți în parlament un bill pe care îl numeați Billul pentru Registrarea alegătorilor din Irlanda. Noi atunci vă spuserăm că acela era un bill pentru nimicirea desăvîrșită a dreptului electoral al Irlandei. Noi dovedirăm atunci într'un mod peremp-

un talent, a căruia vorbire în Cameră meritase adesea censură, de și în genere nebăgat în seamă. El propuse, fără să găsească un sprijinitor, ca petițiunea prezentată de Burke în sesiunea precedentă din partea Romano-Catolicilor ce sufereau de tumultele din Scoția «să fie aruncată de pe masă». Pentru ca să dea o dovadă mai mare de zelul său în aceeași cauză, el făcu apel «pentru gloria lui Dumnezeu», la gloata din Londra. Urmările acestor procederi fură tumulturi, în cari se făcură neorânduiri înfricoșate și crime.

Cf. J. Prior *A Life of Burke*, p. 188 sqq.

toriu că, sub pretext de a reforma legea de procedură, dv. schimbați în faptă substanța legii ; că, făcând pentru or cine imposibil de a 'și apăra dreptul de vot fără turburare, fără cheltuială și fără pierdere de timp, dv. luați în realitate voturile a zecimi de miș de alegători. Dv. tăgăduiți atunci toate acestea. Acum admiteți toate acestea cu sânge rece. Să crez oare că dv. nu știați toate acestea în 1841 ca în 1844 ? Adusu-s'a un nou fapt la lumină ? Descoperitu-s'a un argument care nu se produsese, acum trei sau patru ani, de trei-zeci, de patru-zeci de ori în această Cameră ? Cum se face că, fiind la putere, v'ați abținut de a propune acea schimbare în modul deregistrare, pe care, când nu erați la putere, o înfățișați ca indispensabilă ? Vă scusați zicând că acum aveți asupra dv. responsabilitățile oficiului. Cu vorbe lămurite, artifiul dv. 'și a ajuns scopul. Obiectul dv., — pentru că voi da dreptate patriotismului dv. — , obiectul dv. nu era de a vă ruina țara, ci de a ajunge la guvern ; și ați ajuns la guvern. O asemenea virtute publică a meritat o asemenea răsplată, o răsplată care s'a prefăcut în pedeapsă, o răsplată care trebuia să fie, pe câtă vreme va ținea lumea, un avertisment pentru ambițiunea nescrupuloasă. Mai multe cauze au contribuit a vă pune în actuala dv. situație. Dar cauza de căpetenie a fost, mai pre sus de or ce îndoială, prejudiciul ce ați ațitat între Englezii contra chipului just și uman în care foștii miniștri guvernau Irlanda. În nerăbdarea dv. de a ajunge la putere, ați evocat pe demonul netoleranței religioase, un demon cu mult mai ușor de evocat de cât de trimis înapoi. El 'și a făcut datoria, și 'și ține zălogul. Dv. ați găsit o dată într'însul un rob folo-

sitor, dar după aceea ați găsit într'însul un stăpân aspru. Era plăcut, fără îndoială, să fiți aplaudați de aderenții bisericeii de sus și de aderenții bisericeii de jos, de teatrul Sheldonian și de Exeter Hall. Era plăcut să fiți descriși ca ante-luptătorii credinței protestante, ca oameni cari se ridicau pentru Evanghelie contra acelei liberalități spurii care nu face nici o deosebire între adevăr și falsitate. Era plăcut să auziți pe oponentii dv. numiți cu tot felul de porecle batjocoritoare ce se găsesc în murdarul vocabular al Reverendului Hugh Macneill. Era plăcut să auziți că ei erau aliații lui Antichrist, că erau servitorii omului păcătos, că erau înfierăți cu semnul Bestiei¹⁾. Dar când toate aceste calumnii și batjocore vă ridicară la putere, când văzurăți că aveăți să conduceți milioane din aceia cari fuseseră, an peste an, neconținut insultați și defăimați de dv. înși-vă și de lakeii dv., atunci începu a vă lipsi inima. Acum ne spuneți că nu aveți de cât simțiminte de bună-voință și de respect către Romano-catolicii irlandezi, că doriți să vi 'i conciliați, că doriți să aduceți la o desăvârșită îndeplinire Actul de Emancipare, că nimic nu v'ar face mai multă plăcere de cât să puneți pe banca judecătorilor un jurisconsult romano-catolic de principii conservatoare, că nimic nu v'ar face mai multă plăcere de cât de a pune în oficiul Tesaureriei saă în oficiul Amiralității pe un gentleman romano-catolic de principii conservatoare, distins prin talentele sale pentru afaceri și desbateri. Singurul dv. motiv, ne asigurați, de a nu pune în funcțiune pe

¹⁾ Alusiune la Bestia din *Apocalypsul* S-tului Ioan, Cap. XIII, 1 : «A-tunci văzuți ridicându-se din mare o fiară care avea șapte capete și zece coarne, și pe coarnele ei zece diademe, și pe capete un nume de blasfem».

Romano-Catolică, este că toți Romano-Catolicii sînt vrăjmașii dv., și întrebați dacă un ministru este obligat să favorizeze pe inimicii săi. Din parte-mă, nu mă îndoiesc că dv. ați pune în funcțiuni înalte pe Romano-Catolici; pentru-că, precum am spus, sînt pe deplin încredințat că nu doriți să faceți țerei mai mult rău de cât vă trebuie pentru ca să scoateți pe whigii de la guvern și să 'i țineți departe de putere. Admit de asemenea că nu puteți fi criticați că nu puneți în funcțiuni înalte pe inimicii dv. Dar ceea ce aș dori să știu este cum se întîmplă că toți Romano-Catolicii din Regatul Unit sînt inimicii dv. Auzitu-s'a așa ceva înainte de dv. ? Aici sînt șese sau șapte milioane de oameni de toate profesiunile, de toate ocupațiile, de toate gradele de rang, avere, inteligență, educație. Incepeți cu primul Pair, Conte Mareșal al regatului, capul casei de Howard, moștenitorul Mowbray-ilor și Fitzalan-ilor, și coboriți-vă prin conți, baroni, baroneți, advocați și negustori, pînă la cel mai sărac țeran care 'și mănîncă cartofii fără sare în Mayo; și toate aceste milioane pînă la cel din urmă om sînt contra guvernului. Cum vă explicați dv. aceasta ? Este oare vr'o legătură firească între teologia romano-catolică și teoriile politice profesate de whigii și de reformatori mai democratici de cât whigii ? Nu numai că nu există o conexiune firească, dar încă există o opoziție firească. Dintre toate sectele creștine biserica romano-catolică ține mai mult la autoritatea antichității, a tradiției, a obiceiului immemorial. Spiritul ei este eminentemente conservativ, ba încă, după părerea tuturilor protestanților, conservativ pînă la un grad nerațional și primejdios. Un om care a fost învățat din copilărie

să privească cu groază or ce inovație în religie este de sigur mai puțin plecat de cât altul de a fi un inovator îndrăzneț în politică. Este probabil că un Romano-Catolic zelos, dacă nu ar fi vr'o cauză turburătoare, va fi tory ; și Romano-Catolicii ar fi toți tory pe cât timp nu 'i ați sili prin persecuțiuni să alerge la whiggism și radicalism. În războiul civil, câți Romano-Catolici aū fost în armata lui Fairfax ? Crez că nici unul. Ei erau toți sub drapelul lui Carol I. Când un premiu de cincă mi de lire sterling se puse pentru Carol II viu sau mort, când a-l ascunde pe el era a se expune la o primejdie mai serioasă de cât spînzurătoarea, atunci el găsi adăpost între Romano-Catolici. Tot așa a fost și în cele-l-alte țeri. Când toate erau în Franța la picioarele Jacobinilor, țărănimea romano-catolică din Bretagne și Poitou se sculă pentru Casa de Bourbon. În contra uriașei puteri a lui Napoléon, țărănimea romano-catolică din Tyrol apără neajutată cauza Casei de Habsburg. Ar fi ușor să înmulțesc exemplele. Și putem noi crede, în disprețul rațiunii și al întregii istorii, că, dacă Romano-Catolicii din Regatul Unit ar fi fost guvernați cuviincios de bine, nu s'ar fi lipit de guvern ? După părerea mea, torii n'aū săvîrșit nici o dată o greșală așa de mare ca atunci când, prin pedepse și batjocori, aū depărtat pe Romano-Catolici de dînșii. Burke înțelegea aceasta bine. Simțimântul care, către sfîrșitul vieței lui, ținea mintea lui într'o stăpînire desăvîrșită, era o groază, — care în cele din urmă ajunse o groază morbidă —, contra Jacobinismului și contra a tot ce i s'ar fi părut că tinde spre Jacobinism ; și, ca mare bărbat de stat și filosof, — căci așa era pînă și în greșelile lui —, el

pricepu și făcu pe Pitt să priceapă că, în războiul contra Jacobinismului, Romano-Catolicii erau aliații naturali ai regalității și aristocrației. Dar ajutorul acestor aliați fu respins cu dispreț de acei politicieni cari se fac ridiculi bând la ziua nașterii lui Pitt, de și abjură toate principiile lui Pitt. Urmarea este, după cum sînteți siliți să mărturisiți, că nu este în tot regatul un Romano-Catolic de valoare care să fie amicul dv. De aceea, or cari ar fi pornirile dv., sînteți nevoiți să încredințați puterea în Irlanda în mâinile Protestanților, Ultra-Protestanților, oamenilor cari în spirit sînt orangiști, facă ei parte saă nu din lojile orangiste. Or ce numire faceți sporește nemulțumirea Romano-Catolicilor. Cu cât sînt mai nemulțumiți, cu atît mai puțin vă puteți încumeta de a 'i numi în funcțiunii. Chipul în care îi tractați pe cînd erați în opoziție a născut într'înșii o ast-fel de aversiune și neîncredere contra dv., în cît nu puteți aduce la îndeplinire Actul de Emancipare, de și, precum ziceți, și precum crez, doriți în sinceritate să-l aplicați. În ceea ce se atinge de funcțiunile de cari dispuneți, acest Act este nul și vid. Dintre toate daturile ce acest Act voește să facă Romano-Catolicilor, ei se bucură în realitate de unul singur, admiterea în parlament; și nici de dînsul nu s'ar bucura, dacă ați fi putut acum trei ani să faceți a se vota Billul dv. irlandez de Registrație. Ați rănit simțimintele naționale; ați rănit simțimintele religioase; și animositatea ce ați ridicat se manifestă în o sută de chipuri, dintre cari de unele mă înfiorez, pe altele le deplâng, dar de nici unele nu mă mir. Ele sînt efectele firești ale insultei și injuriei contra unei sensibilități viui și neregulate. Dv., pentru scopurile dv. proprii, ați în-

flăcărat spiritul public al Angliei contra Irlandei; și nu aveți dreptul de a fi surprinși văzând că spiritul public al Irlandei este înflăcărat contra Angliei. Ați numit a patra parte din locuitorii Regatului Unit streini; și nu sînteți în drept să le imputați că simt și lucrează ca niște streini. Ați umplut toate departamentele publice cu inimicii lor. Ce puteați dar aștepta de la dînșii alt-ceva de cât ca ei să întocmească contra Lordului dv. Locotenent și în contra ierarchiei dv. oficiale o căpetenie mai puternică și o organizație mai puternică a lor proprie? Ei își amintesc, și ar fi în adevăr straniu dacă ar uita, ce au smuls de la dv. în 1829, sub aceeași căpetenie și cu o organizație similară; și sînt hotărîți să încerce dacă sînteți mai îndrăzneți și mai îndărătnici acum de cât atunci.

Atari sînt greutățile crizei. Pînă la o mare întindere ele sînt opera dv. Și ce ați făcut ca să scăpați de ele? Bărbați de stat mari au săvîrșit adesea greșeli mari, și cu toate acestea prin înțelepciune și tărie au eșit din încurcăturile ce pricinuiseră acele greșeli. Să vedem dacă aveți vr'un drept de a vă așeza în rîndurile unor asemenea bărbați de stat. Și mai întăiu, — dispunînd de o mare majoritate în această Cameră și în cea-l-altă cameră a parlamentului, — ce ați făcut pe calea legislației? Răspunsul este foarte scurt și simplu. Inceputul și sfîrșitul întregii dv. legislații pentru Irlanda se va găsi în legea de interzicere a armelor din sesiunea trecută. Nu puteți numi aceasta înpăcare; și eu nu o pot numi coercițiune. Era mai mult o șicană mică. Ea nu mulțumea pe nimeni. Noi ceream de la dv. îndreptarea suferințelor Irlandei. Mulți dintre amicii dv. vă cereau să innăbușiți plîngerile ei.

O nobilă și învățată persoană era așa de tare desgustată de moliciunea dv. în cât își întrebuișă marile sale talente și timpul său foarte prețios întru a forma un nou bill de coercițiune pentru dv. Dv. ați rămas surzi la îndemnurile sale ca și la ale noastre. Tot fructul înțelepciunii dv. legislative a fost această meschină și importună dispoziție polițienească.

Administrația dv. executivă în tot cursul vacanțelor a fost numai o lungă nepricepere. Modul în care Lordul dv. Locotenent și consilierii săi s'au purtat față cu meetingul de la Clontarf ar justifica singur un vot sever de censură. Nobilul Lord, Secretarul Coloniilor¹⁾, ne a spus că guvernul a făcut tot ce 'i a stat în putință de a împiedica poporul de a se duce la acel meeting, și că ar fi nerațional de a censura pe oameni că nu au realizat imposibilități. Acum, Domnule Președinte, miniștrii recunosc înșii că, chiar Vineri dimineața care a precedat ziua fixată pentru întrunire, Lordul Locotenent a hotărât să dea o proclamație contra întrunirii. Cu toate acestea proclamația nu s'a publicat în Dublin și în suburbiile de cât Sâmbătă după căderea nopții. Întrunirea era fixată pentru Duminică dimineața. Avea-va cine-va îndrăzneala de a afirma că era imposibil de a avea o proclamație redactată, tipărită și pusă în circulație, în douăzeci și patru de ore, ba chiar în șase ore? Este de prisos să mai vorbim de necesitatea de a cumpeni bine cuvintele unui asemenea document. Lordul Locotenent era dator să cumpenească bine valoarea viețelor supușilor Majestății Sale. Dacă d-sa ar fi făcut așa, nu mai încape

¹⁾ Lord Stanley.

îndoială că proclamația ar fi fost așiptă pe fie-care zid în și aproape de Dublin Duminică de dimineață. Negligența guvernului ar fi pricinuit probabil pierderea a mai multor viețe fără interpunerea bărbatului pe care dv. îl persecutați. Norocul v'a ajutat; și ast-fel s'a evitat un măcel mai teribil de cât acela ce s'a întemplat acum două-zeci și cinci de ani la Manchester.

Dar dv. erați incorigibili. Abia scăparăți teaferi prin norocul dv. dintr'o încurcătură, și vă grăbirăți să intrați în alta din care, pe cât pot vedea, nu aveți nici o perspectivă de a scăpa. Ați înființat cea mai neînțeleaptă, mai nenorocită dintre toate persecuțiunile de stat. Păreți a nu fi știut nici de cum ce făceați. Se pare că nici o dată nu v'a venit în minte că există oare care deosebire între o procedere criminală care avea de sigur să atragă luarea aminte a întregii lumii civilizate și între o acțiune ordinară. Evidența era așa și legea era așa în cât era probabil că veți obține un verdict și o condamnare; și atâta vă era de ajuns. Acum, Domnule Președinte, într'un asemenea cas, probabilitatea de a dobândi verdictul și condamnarea este numai o parte, și o foarte mică parte, din ceea ce trebuie să considere un bărbat de stat. Înainte de a vă hotărî să aduceți la bară ca pe un criminal pe cel mai talentat, cel mai puternic, cel mai popular dintre oponenții dv., pe temeiul modului în care vi s'a opus, trebuia să vă întrebați dacă hotărîrea ce așteptați să obțineți de la tribunale va fi ratificată de vocea patriei dv., a țerilor streine, a posterității; dacă opiniunea generală a omenirii nu va fi că, de și din punctul de vedere legal aveți dreptate, din punctul de vedere moral nu o aveți. Dv. vă puseserăți în minte

să pedepsiți o persoană nu comună. Asupra acestei persoane simț, o mărturisesc, o foarte mare greutate de a zice ceva. Dînsa este pusă într'o situație care ar trebui să oprească pe inimi generoși, care a oprit pe toți membrii acestei Camere, cu o singură ignominioasă excepțiune, de a-l asalta cu violență. Voi încerca, vorbind de dînsa, de a 'i da respectul cuvenit geniului și nenorocirei, fără să violez respectul cuvenit adevărului. Sînd încredințat că scopul ce urmărește dînsa este nu numai vătămător dar și cu neputință de atins ; și câte-va din mijloacele ce dînsa s'a coborît a 'și alege pentru atingerea acestui scop eū le privesc cu o adîncă desaprobară. Dar îmi este cu neputință să nu vĕz că locul ce dînsa ocupă în stima compatrioților sĕi este așa cum nici o căpetenie populară în istoria noastră, aș putea să zic în istoria lumii, nu l-a avut vr'o dată. Și interesul ce dînsa însuflă nu se mărginește la Irlanda sau la Regatul Unit. Duceți-vĕ or unde voiți pe continent : vizitați or ce cafenea, cinați la or ce masă publică, înbarcați-vĕ pe or ce vapor, intrați într'o diligență sau într'un vagon : din momentul ce accentul dv. vĕ va dovedi că sînteți englezî, cea d'ântăiū întrebare ce vi se va pune de companioni dv., fie dînșii or ce, medici, advocați, negustori, fabricanți sau ceea ce noi numim «yeomen», este sigur că va fi : «ce se va face cu d. O'Connell?» Uitați-vĕ la un șir de ziare franceze, și veți vedea ce spațiu ocupă d-sa în ochii poporului francez. Este foarte trist, dar este un adevĕr, și un adevĕr pe care trebuie să-l avem în tot d'a una în minte, că între vecinii noștri domnește un simțimĕnt asupra raporturilor dintre Anglia și Irlanda nu foarte mult neasemĕnat de sim-

țimântul ce există aici asupra raporturilor dintre Rusia și Polonia. Toate simpatiile tuturilor politicianilor de pe continent sînt pentru Irlandezi. Noi sîntem priviți ca înpilători, și Irlandezii ca înpilați. O insurecție în Irlanda ar avea cu dînsa urările de izbîndă ale unei mari majorități din locuitorii Europei. Și, Domnule Președinte, este natural să fie așa. Căci cauza repealerilor irlandezi are două aspecte deosebite, un aspect democratic, și un aspect romano-catolic, și de aceea este privită cu favoare de streinii de mai toate nuanțele de opiniune. Extrema stîngă, — ca să mă slujesc de nomenclatura franceză, — dorește izbîndă unei mari mișcări populare contra tronului și a aristocrației. Extrema dreaptă urează izbîndă unei mișcări în fruntea căreia sînt episcopi și preoți adevăratei biserici contra unui guvern eretic și a unei ierarchii eretice. Urmarea este că, într'o luptă cu Irlanda, nu veți avea, afară din această insulă, un singur voitor de bine în lume. Nu zic aceasta ca să vă intimidez. Dar zic că, într'o împrejurare în care toată creștinătatea privește purtarea dv. cu un ochi neprietinesc și bănuitor, ar trebui să vă feriți de or ce ar părea un joc neonorabil. Din nenorocire dv. erați prea mult porniți spre a câștiga victoria; și ați câștigat o victorie mai tristă și mai desastroasă de cât o învingere. D-nul O'Connell a fost condamnat; dar nu puteți tăgădui că i s'a făcut nedreptate, nu puteți tăgădui că s'a făcut neregularități sau că efectul acestor neregularități a fost de a vă pune pe dv. într'o situație mai bună și pe d-sa într'o situație mai rea de cât permitea legea. Este admis că numele cari trebuia să figureze pe lista juriului nu au figurat. Este admis că toate sau mai toate numele cari

aă fost pe nedrept escluse erau nume de Romano-Catolici. In ceea ce privește numele acelor care aă fost excluși pe nedrept nu mai încap nică o discuțiune. S'a produs un *affidavit* ¹⁾ care fixează numărul la două-zeci și șapte. Prea onorabilul gentleman, Recorderul din Dublin, care firește dă numărul pe cât de jos îi permite conștiința, admite două-zeci și patru. Dar câți-va gentlemen susțin că această neregularitate, de și fără îndoială vrednică de defaimă, nu poate să fi avut vr'un efect asupra rezultatului procesului. Ce, întreabă d-lor, ce sînt două-zeci sau două-zeci și șapte de nume în șapte sute și două-zeci? O simplă socoteală aritmetică, Domnule Președinte, ne va proba că neregularitatea era de o gravă însemnătate. Din șapte sute două-zeci de inși, patru-zeci și opt trebuiaă aleși prin sorți, și apoi reduși la două-spre-zece prin recuzări alternative. A patru-zeci și opta parte din șapte sute și două-zeci este cinci-spre-zece. Dacă dar ar fi fost încă cinci-spre-zece Romano-Catolici în lista juriului, ar fi fost un Romano-Catolic mai mult între cei patru-zeci și opt. Dacă ar fi fost încă două-zeci și șapte de Romano-Catolici pe listă, ar fi fost posibil să figureze două Romano-Catolici mai mult între cei patru-zeci și opt. Este oare imposibil, este oare neprobabil că, fără această fraudă sau fără această neghiobie, — nu voiă cerceta acuma care din două —, rezultatul procesului ar fi fost deosebit? Pentru-că, amintiți-vă ce putere dă legea unui singur jurat. El poate, dacă este hotărît, să împiedice o condamnare. Am auzit murmure, când am pronunțat cuvântul «fra-

¹⁾ Afirmație cu jurământ.

udă». Nu sînt e  oare în drept să sim  o îndoială, pe care este învederat că o simte d. Judecător Perrin? Se relatează că d-sa a zis, —  i ieau rela iunea din ziarele favorabile guvernului —, se relatează că d-sa a zis că a fost mare negligen , o mare călcare de datorie, că au fost înprejurări cari au ridicat mare bănuială,  i că d-sa nu poate afirma că neregularitatea a fost  nt mplatoare. Nobilul lord Secretarul Coloniilor ne a îndemnat să dăm respect judecătorilor. Sînt sigur că dau cel mai mare respect la tot ce iese din gura d-lui judec tor Perrin. D-sa trebuie să știe mult mai bine de c t mine, mult mai bine de c t or care gentleman englez, ce artificii se pot  ntrebuin a de funcționarii irlandezi ca să c rpeasc  un juriu ;  i d-sa ne spune că nu este convins că acea neregularitate era efectul unei simple inadverten . Dar, zice prea onorabilul Baronet, Secretarul Departamentului din lăuntru, «E  nu sînt răspunzător de această neregularitate». Foarte adevărat ;  i nimeni nu face pe prea onorabilul Baronet răspunzător de aceasta. Dar d-sa adaugă : «Depl ng în toată sinceritatea această neregularitate, pentru-că e  crez că dânsa a născut un prejudiciu contra administrației justiției». Exact a a. Tocmai a a zic  i e . E  zic că s'a creat un prejudiciu contra administrației justiției. Zic că o umbră de bănuială s'a aruncat asupra verdictului ce a i dobândit.  i întreb dacă este drept  i cuviincios pentru dv. să vă servi i de un verdict asupra căruia s'a aruncat o asemenea umbră? Singurul drum  n elept, singurul drum onorabil ce vă sta deschis era de a zice : «O gre al  s'a făcut ; această gre al  ne a dat un avantajiu neonorabil ;  i de acest avantajiu nu voim să facem us». Din nenorocire, tim-

pul în care puteați lua acest drum, și puteați ast-fel să reparați într'un mare grad erorile dv. de mai înainte, l'ați lăsat să treacă.

Prea bine. Ați tras la sorți patru-zeci și opt de nume din acea listă de juriu mutilată ; și apoi a venit recuzarea. Ați înlăturat toate numele romano-catolice, și ne dați motivele dv. pentru înlăturarea acestor nume, motive pe cari eu nu le crez vrednice de examinat. Adevărata cestiune pe care dv. trebuia să o considerați era aceasta : Poate fi o mare ceartă între două religii ostile, — căci de o asemenea natură era cearta — , poate fi judecată, într'un chip mai pre sus de or ce bănuială, de un juriu compus exclusiv din oameni dintr'una singură din acele religii ? Știu că ștergând din listă pe Romano-Catolici n'ați făcut nimic neconform cu regulile tehnice. Dar marea mea acușajie contra dv. este că dv. ați considerat întreg acest cas din punctul de vedere tehnic, că ați fost advocați când trebuia să fiți bărbați de stat. Litera legii era fără îndoială cu dv. ; dar nu și nobilul spirit al legii. Juriul *de medietate linguae* este între noi de o antichitate immemorială. Inchipuiți-vă că un matroz olandez este acusat în Wapping că a înjunghiat pe un Englez într'o ceartă. Soarta vinovatului este hotărâtă de o comisiune mixtă, din șase Englez și șase Olandez. Atari erau siguranțele ce înțelepciunea și dreptatea străbunilor noștri da streinilor. Dv. sînteți destul de grabnic întru a numi pe d. O'Connell strein când aceasta servește planurile dv. Dv. sînteți destul de grabnic a inflige Romano-Catolicilor irlandezi toate relele streinismului. Dar singurul privilegiu, singurul avantaj al calității de strein, i-l contestați. Într'un cas care

mai mult de cât toate casurile cerea un juriu *de medietate*, într'un cas care răsare din ostilitatea reciprocă a raselor și sectelor, dv. cârpiți un juriu numai dintr'o rasă și numai dintr'o sectă. Dacă erați hotărâți să continuați cu această nenorocită persecuțiune, de ce n'ați compus un juriu comun? Atunci nu aveați nici o greutate de a găsi un asemenea juriu, și printre jurați se puteau găsi câți-va Romano-Catolici respectabili cari nu erau membri ai Asociațiunii de Abrogare. Un verdict de neculpabilitate de la un asemenea juriu v'ar fi făcut infinit mai puțin rău de cât verdictul de culpabilitate pe care ați isbutit să-l dobândiți. Da, ați dobândit un verdict de culpabilitate; dar ați dobândit acest verdict de la două-spre-zece oameni adunați prin mijloace nelegale, și aleși în așa chip în cât hotărîrea lor nu poate insufla nici o încredere. Ați dobândit acest verdict cu ajutorul Președintelui Curții, despre a cărui procedere nu cutez să vorbesc. Pentru ca să 'i dau dreptate, cu toate acestea, voi zice că procederea sa nu a fost, precum s'a afirmat, fără precedent; pentru că dînsa poartă foarte multe urme de asemănare cu oare cari procederi ce se pot găsi în procesele politice de sub domnia lui Carol II. Cu toate acestea, cu acea listă de jurați, cu acel juriu, cu acel judecător, aveți un verdict. Și ce ați câștigat cu dînsul? Pacificat-ați Irlanda? Fără îndoială, chiar în acest moment acolo domnește o liniște aparentă; dar această liniște este mai alarmantă de cât turbulența. Irlandezii vor fi liniștiți pînă când veți începe să aduceți la îndeplinire sentința de închisoare, pentru-că simțind cel mai adînc interes pentru soarta tribunului lor persecutat, ei nu vor face nimic care 'i

ar fi prejudițios. Dar fi-vor ei liniștiți când porțile unei închisori se vor închide în urma lui ? Este oare cu putință să credeți că un agitator, pe care ei îl adorați pe când agitația sa era un izvor de profit pentru dînsul, va perde afecțiunea lor devenind martir în ceea ce ei consideră ca propria lor cauză ? Dacă eu, care sînt partizan nestrămutat al Unirii, care crez că ruperea Unirii va fi fatală imperiului, și care judec purtarea d-lui O'Connell în cel mai înalt grad reprehensibilă, nu pot zice în conștiință că v'ați luptat cavale-rește cu dînsul, dacă persecutorii înșiși sînt siliți să mărturisească că s'aũ petrecut lucruri cari aũ provocat un prejudițiu contra verdictului și a judecării, cari trebuie să fie simțimintele poporului din Irlanda, care crede nu numai că dînsul este nevinovat, dar că este cel mai bun amic ce a avut vr'o dată ? D-sa nu va putea mult timp să le vorbească ; dar nedreptatea ce suferă va aprinde sângele lor mai mult de cât a făcut vr'o dată eloquența d-sale ; nici nu va fi în stare să exercite din închisoare acea influență care 'i a oprit adesea, chiar în momentele lor cele mai escitate, de a procede la acte de violență.

Or încotro vè veți întoarce, priveliștea este posomorită ; și ceea ce mă neliniștește mai mult de cât or ce, este că experiența dv., or cât de prețioase învățăminte s'ar coprinde într'însa, nu pare a vè fi făcut mai înțeleți. Tot ce am putut culege din declarațiile dv. mă face să mă tem că, pe cât timp veți deținea puterea, viitorul va fi din aceea-și bucată cu trecutul. În ceea ce se atinge de administrația dv., nu ne dați nici o speranță că va fi alta de cât a fost pînă acum. Dacă ne uitați înapoi, singurele dv. remedii

contra desordinelor din Irlanda aŭ fost un proces de stat lipsit de or ce tact politic, o procedură judecătorească neonestă, casarme și soldați. Dacă ne uităm înainte, nu ne promiteți nici un leac, de cât numai o sentință nedreaptă, executarea aspră a sentinței, mai multe casarme și mai mulți soldați.

Incercați în adevăr să ne dați speranțe de una saŭ douë reforme legislative bine-făcătoare pentru Irlanda ; dar aceste speranțe, mă tem, se vor dovedi amăgitoare. Ne dați a înțelege că ați pregătit un bill de Registrație, al cărui efect va fi de a întinde dreptul electoral. Ce fel vor fi dispozițiile aceluï bill nu știm. Dar știm că obiectul este unul din acelea în cari vë este absolut imposibil de a face ceva care să fie tot de o dată onorabil pentru dv. și folositor pentru țară. Inainte de a vedea proiectul dv., putem zice cu deplină încredere că el trebuie saŭ să nimicească cea din urmă rămășiță de sistem reprezentativ în Irlanda, saŭ cea din urmă rămășiță din caracterul dv. din punctul de vedere al consecuței.

Asupra mult agitatei cestiuni a situației rurale recunoașteți că nu aveți în acest moment nimic de propus. E vorba să ni se facă un raport, dar nici dv. nu știți când.

Biserica irlandeză, așa cum este acum constituită și înzestrată, sînteți pe deplin hotărîți a o mînținea. Cu altă ocașie, sper că voiŭ putea să vë expun pe larg vederile mele asupra acestuï subiect. Astă noapte 'mă am sleit puterea și mă tem că am sleit și binevoitoarea indulgență a Camerei. De aceea voiŭ atinge pe scurt câte-va puncte asupra bisericei, despre cari s'a vorbit în cursul desbaterii de față.

Maî mulţi gentlemenî din partea opusă au vorbit despre discordia religioasă care este blestemul Irlandei într'o limbă ce le face onoare; şi 'mî pare rău numai că nu vom avea şi voturile d-lor precum avem discursurile d-lor. Dar de pe banca Tesaureriei nu am auzit nimic de cât că Irlanda are o biserică de stat şi că ea trebuie să rămână şi va rămânea. În ceea ce priveşte discursul nobilului lord Secretarul Coloniilor, în adevăr când auzim o apărare așa de slabă a unei mari instituţiuni din partea unui bărbat de nişte talente așa de superioare, ce concluzii putem trage de cât că instituţia nu se poate apăra cu nici un preţ? Nobilul lord ne spune că Romano-Catolicii, în 1757, când cereau să li se desfiinţeze legile penale, şi în 1792, când cereau să li se ridice incapacităţile civile, declarau că vor bucuroşi ca biserica stabilită să 'şi păstreze dotaţiunile. Ce ne pasă nouă, Domnule, Preşedinte, dacă ei au făcut acea declaraţie sau nu? Dacă puteţi dovedi că această biserică este o instituţie bună, fi-reşte ea trebuie mântinită. Dar voiţi dv. să înţelegeţi că o instituţie rea trebuie păstrată pentru-că câţi-va oameni cari zac de maî mulţi ani în mormânt ziceau că nu se plâng de dînsa? Ce ne priveşte pe noi dacă Romano-Catolicii din generaţia de faţă ţin un limbagiū deosebit asupra acestui subiect de Romano-Catolicii din generaţia trecută? Este oare această neconsequenţă, care pare a isbi pe nobilul lord, alt ceva de cât progresul firesc şi inevitabil al or cărei reforme? Oamenii cari sînt oprimaţi şi cari nu au altă speranţă de a dobîndi dreptate deplină se roagă să fie uşuraţi de partea cea maî amară a suferinţelor lor. Ei asigură pe înpilător că, dacă va îndulci puţin din severitatea

lui, vor fi mulțumiți; și poate în acel moment ei cred că vor fi mulțumiți. Dar oare niște expresii de felul acesta, niște suplicații exprimate sub împilare, trebuie să împiedice pe or cine le pronunță și pe posteritate pînă la sfîrșitul timpului de a reclama o deplină dreptate? Sînt eu oare oprit de a încerca să 'mă redobîndesc proprietatea de care am fost despuiat, pentru-că, în momentul cînd pistolul banditului era pe pieptul meu, îl rugam să 'mă iea or ce numai să 'mă cruțe viața? Nobilul lord știe bine că, pe cînd exista comerțul cu robii, marii bărbați cari se străduiau să pună sfîrșit acestui comerț declaraū că sînt departe de a cere emanciparea negrilor. În acele zile, Pitt, Fox, Lord Grenville, Lord Grey, și chiar scumpul și onoratul meu amic de care nu pot vorbi nici o dată fără emoțiune, d. Wilberforce, ziceaū că era o calumnie de a 'i acusa că aū de gînd să libereze populația neagră din insulele producătoare de zachar. La 1807, actualul Duce de Northumberland, atunci Lord Percy, în generosul entusiasm al tinereții, se redică spre a propune în această Cameră desființarea robiei. D-nul Wilberforce se înterupse, ba încă mi se pare, trase pe Lord Percy ca să șează jos. Cu toate acestea la 1833 nobilul lord Secretarul Coloniilor aduse un bill pentru desființarea robiei. Presupuneți că, în momentul cînd își luase din nou locul, după ce făcuse acel discurs foarte eloquent în care ne explica proiectul d-sale, s'ar fi ridicat un plantator din Indiile Occidentale și 'i ar fi zis că în 1792, în 1796, în 1807, toți șefii filantropiști aū declarat solemn că nu se gîndesc nici de cum la emanciparea negrilor; nu va răspunde oare nobilul lord că ceea ce s'a zis de cine-va în 1792 saū

în 1807 nu putea să ne lege pe noi de a face ceea ce era drept în 1833 ?

Acesta nu este singurul punct în care discursul nobilului lord este într'o patentă contradicție cu propria d-sale purtare. D-sa face apel la articolul al cincilea din Tractatul de Unire. D-sa ne zice că, dacă vom lua veniturile și privilegiile de la biserica stabilită, vom viola acel articol ; și a viola un articol din Tractatul de Unire este, se pare, o călcare a credinței publice la care d-sa nici nu se poate gândi. Dar, Domnule Președinte, de ce articolul al cincilea să fie considerat mai sacru de cât articolul 4, care fixează numărul reprezentanților irlandezi ce trebuie să sează în această Cameră ? Articolul 4, o știm cu toții, s'a modificat. Și cine a adus în parlament billul care modifica acel articol ? Nobilul lord însu-și.

Apoi nobilul lord ne face atenți asupra jurământului depus de reprezentanții romano-catolici din această Cameră. D-lor s'aū legat, zice d-sa, să nu se slujească de puterea d-lor pentru a prejudicia biserica stabilită. Imi pare rău că nobilul lord nu este în acest moment în Cameră. Dacă ar fi fost aici, aș fi făcut câte-va observări, pe cari acum le suprim, asupra unei saū douē expresiuni ce 'i aū scăpat. Dar, Domnule Președinte, să acordăm argumentului d-sale toată greutatea ce d-sa însu-și poate reclama pentru dînsul. Ce probează el ? Nu că biserica stabilită a Irlandei este o instituție bună ; nu că trebuie mântinută ; ci numai că, reprezentanții romano-catolici, când vom procede la vot asupra cestiunii dacă ea trebuie mântinută, trebuie să se ducă în bibliotecă. Jurământul ce d-lor aū depus nu este nimic pentru mine și pentru cei-l-alți repre-

sentanți protestanți cari nu l'am depus. Presupuneți atunci că amicii noștri romano-catolici s'au retras. Presupuneți că noi cei șase sute douăzeci sau treizeci de reprezentanți protestanți rămânem în Cameră. Atunci am terminat cu acest argument asupra jurământului. Fi-va în stare atunci nobilul lord să ne dea un motiv pentru mântinerea bisericei din Irlanda pe piciorul actual ?

Sper, Domnule Președinte, că prea onorabilul Baronet Primul Lord al Tesaureriei nu va tracta acest subiect cum l'au tractat colegii d-sale. Avem dreptul de a aștepta ca un bărbat de capacitatea d-sale, pus în fruntea guvernului, să încerce a apăra biserica irlandeză într'un mod viril și rațional. L-aș ruga să considere aceste cestiuni : pentru ce scopuri există bisericile stabilite ? Inplinește oare biserica stabilită a Irlandei acele scopuri sau vr'unul din acele scopuri ? Poate oare o biserică stabilită care nu are nici un sprijin în inimele marelui mase a poporului, poate fi alt fel de cât nefolositoare, sau mai rău de cât nefolositoare ? Are biserica stabilită din Irlanda vr'un punct de rezim în inimele masei poporului ? Fost-a dînsa fericită într-o face proseliți ? Fost-a dînsa ceea ce biserica stabilită a Engliterei a fost cu drept cuvînt numită, ceea ce biserica stabilită a Scoției a fost o dată cel puțin cu o egală dreptate numită, biserica săracului ? Crescut-a dînsa marea majotitate a poporului în virtute, mângâiatu-l-a în suferință, însuflatu-i-a respect, inspiratu-i-a dragoste pentru dînsa și pentru stat ? Dovediți-mi că la aceste întrebări se poate răspunde în mod afirmativ, și veți face, ceea ce sînt sigur că nu s'a făcut nici o dată, o bună apărare a

bisericeii stabilite din Irlanda. Dar este curată batjocoră să ne aduceți citații din discursuri uitate, și din petiții mucezite prezentate lui Georgiu II într'un timp când legile penale erau în toată puterea.

Și acum, Domnule Președinte, trebuie să mă opresc. Am vorbit destul pentru a justifica votul ce voiți da în favoarea moțiunii nobilului meu amic. Am dovedit, afară de nu mă voiți înșela prea tare, că desordinele extraordinare ce ne alarmează acum în Irlanda au fost produse de politica fatală a guvernului. Am dovedit că modul în care guvernul se poartă față de aceste desordini este mult mai probabil că le înflăcărează de cât că le potolește. Pe cât timp va ținea acest sistem, Irlanda nu va fi nici o dată liniștită; și pînă când Irlanda nu va fi liniștită, Englitera nu 'și va putea păstra nici o dată locul ce i se cuvine între națiunile lumii. Pentru demnitatea, puterea, siguranța acestei mari țări, pacea din lăuntru este neapărat trebuincioasă. În or ce negoțiere, fie cu Franța pentru dreptul de vizită, sau cu America pentru linia hotarelor, faptul că Irlanda este nemulțumită ocupă în mințile diplomaților de amândouă părțile locul de căpetenie, făcând pe reprezentanții Coroanei britanice sficioși, și făcând pe adversarii ei îndrăzneți. Și nu trebuie să ne prinză mirarea. Acesta este în adevăr un imperiū mare și strălucit, bine provăzut cu mijloace atât pentru atac cât și pentru apărare. Englitera poate săvîrși multe lucruri cari sînt mai pre sus de puterea altor națiuni din lume. Ea a dictat pace Chinei; domnește în Caffreria și Australasia; ea ar putea iară-și să desființeze de pe Ocean or ce comerț afară de al ei; ea ar putea să bloqueze din nou or ce port de la Baltica pînă la Adria-

tica ; ea este în stare să 'și apere vastele ei domenii indiene contra or cărei ostilități pe uscat și pe apă. Dar în acest corp uriaș este un singur loc vulnerabil aproape de inimă. Asupra acestuï loc acum patru-zeci și șease de ani fusese îndreptată o lovitură care era cât p'aci să nemerească ¹⁾, și care, dacă ar fi nemerit, ar fi putut să fie mortală. Guvernul și legislatura, fie care în sfera sa, este adînc răspunzător de continuarea unei stări de lucruri care este plină de primejdii pentru stat. De partea mea de răspundere mă voiü aquita prin votul ce voiü da ; și sînt încredințat că numărul și respectabilitatea aceloră în societatea căroră mă voiü duce în sala de așteptare va fi așa în cât va convinge pe Romano-Catolicii din Irlanda că nu trebuie încă să părăsească or ce speranță de a dobândi îndreptare de la înțelepciunea și dreptatea unuï parlament imperial.

¹⁾ Alusiune la insurecțiunea Irlandezilor contra guvernului englezesc și la trecerea unuï corp de soldați francezi în comitatul Mayo, sub comanda generalului Humbert în 1798.

BILLUL ASUPRA CAPELELOR NONCONFORMIȘTILOR.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 6 Iunie 1844.

Făcându-se o încercare de a priva câte-va congregațiuni nonconformiste de proprietatea de care se bucuraseră mult timp, pe motivul că ele nu mai aŭ opiniunile religioase pe cari le profesă cumpărătorii de la cari ei derivaŭ titlul lor la acea proprietate, guvernul lui Sir Robert Peel aduse în parlament un bill care fixa un termen în asemenea casuri. Termenul fixat era de douăzeci și cinci de ani.

Billul, după ce trecu la Lorzi, veni în Camera Comunelor. La 6 Iunie 1844, a doua citire fu propusă de Avocatul Coroanei, Sir William Follet. Sir Robert Inglis, Representantul Universității de Oxford, propuse ca billul să se citească pentru a doua oară peste șase luni; și amendamentul său a fost susținut de Plumtre reprezentant de Kent. Încă de la începutul dezbaterii fu pronunțat discursul următor.

A doua citire a fost priimită cu 307 voturi contra 117.

Dacă, din nenorocire, Domnule Președinte, nu voiŭ isbuti a păstra acel ton în care ar trebui dezbătută cestiunea supusă discușiunii noastre, de sigur aceasta nu se va întâmpla din lipsa de exemplu său de îndemn.

Onorabilul și învățatul reprezentant care a propus a doua citire 'mă a procurat un model pe care nu-l pot imita prea de aproape; și de la onorabilul reprezentant de Kent, dacă nu pot învăța alt ceva, pot cel puțin învăța de ce ton și de ce stil trebuie să mă feresc cu cea mai mare luare aminte.

Eram foarte doritor, Domnule Președinte, să înțeleg privirea dv., nu pentru că eram așa de presumpțuos în cât să crez că voi fi în stare să adaug multe la puternicele și luminoasele argumente ale onorabilului și învățatului gentleman care, spre marea noastră bucurie, a apărut din nou între noi în această noapte; ci pentru că am crezut de dorit ca, chiar de la începutul debaterii, o persoană al cărei loc este de această parte a Camerei, o persoană care se opune cu energie la politica guvernului actual, să declare, ceea ce eu acum declar din toată inima, că acest bill face foarte multă onoare acestui guvern, că este întocmit pe cele mai sănătoase principii, și învederat pornit din cele mai bune și mai curate motive. Această laudă este un tribut datorit miniștrilor Maiestății Sale; și simț o mare plăcere să le aduc acest tribut.

Simț de asemenea o mare plăcere aducând mărturia mea umanității, moderațiunii și cuviinței cu care onorabilul meu amic reprezentantul Universității de Oxford 'și a exprimat simțimintele sale. Eu în deosebi sînt dator să aplaud rezoluțiunea ce d-sa a anunțat și și la care mă asociez din toată inima, tractând această cestiune ca o cestiune de *meum* și *tuum*, și nu ca o cestiune de ortodoxie și eterodoxie. Cu d-sa este posibil să raționez. Dar cum să raționez cu onorabilul reprezentant de Kent, care a pronunțat un discurs

fără nici un fapt, fără nici un argument saŭ o umbră de argument, un discurs alcătuit numai din vituperății? O spun cu durere că aceea-și amărîciune de animosităte teologică care caracterizează acest discurs se poate întrevădea în foarte multe din petițiunile cari, precum o afirmă d-sa cu emfază, s'au grămadit zi peste zi pe masa noastră. Onorabilul reprezentant se plânge că acele petițiuni nu au fost tractate cu respectul cuvenit. Domnule Președinte, ele au fost tractate cu mult mai mult respect de cât meritaŭ. D-sa ne întrebă pentru ce să presupunem că petiționarii nu sînt competenți să 'și formeze o judecată asupra acestei cestiuni? Răspunsul meu este că dînșii 'și au afirmat incompetența cu propriile lor mâini. Ei au tractat, cu o singură excepțiune, această cestiune ca o cestiune teologică, de și aici avem a face cu o simplă cestiune de proprietate; și când vîz oameni tractând o cestiune de proprietate ca o cestiune de teologie, sînt sigur că, or cât de numeroși ar fi ei, opiniunea lor nu are dreptul la nici o considerație. Dacă persoanele pe cari acest bill tinde a le ajuta sînt ortodoxe, nu avem nici un cuvînt de a despuia pe cine-va ca să le înbogățim pe dînsele. Dacă sunt eretice, iară-și nu avem nici un cuvînt de a le despuia pe dînsele ca să înbogățim pe alții. Nu m'aș crede îndreptățit a sprijini acest bill, dacă n'aș putea declara în conștiința că, or ce sectă ar fi fost în posesiunea acestor capele, purtarea mea ar fi fost exact aceea-și. Nu am nici o simpatie particulară pentru Unitariani ¹⁾. Dacă acești oameni, în loc de a fi Unitariani, ar fi fost Romano-Catolici, saŭ Methodiști Wes-

¹⁾ Protestanți cari nu cred că Dumnezeu este în trei persoane.

leyană, sau Baptistă calviniștii, sau Baptistă arminiani, sau membri ai vechiei biserici presbyteriane din Scoția, sau membri ai bisericeii libere din Scoția, așa fi vorbit cum vorbesc acum, și așa vota cum am de gând să votez acum.

Domnule Președinte, toată disputa este asupra clauzei a doua din acest bill. Nu pot înțelege cum un gentleman va vota contra billului pentru că în nota marginală de la clauza a treia s'a strecurat o eroare. La cea d'antâiu clausă onorabilul meu amic reprezentantul Universității de Oxford zicea, dacă l'am înțeles bine, că nu are de făcut nici o obiecție; și în adevăr un bărbat de integritate și bună-voința d-sale nu putea să zică mai puțin, după ce ascultase argumentul lucid și puternic al Advocatului Coroanei. De aceea toată cestiunea se învârtește înprejurul clauzei a doua.

A doua clausă, Domnule Președinte, se întemeiază pe un principiu simplu, bine cunoscut, și foarte important pentru binele tuturilor claselor din comunitate. Acest principiu este că prescripțiunea este un bun titlu de proprietate, că trebuie să fie un timp de limităție, după care un posesor, în or ce chip s'ar fi născut posesiunea sa, nu trebuie desposedat. Până foarte încoa, Domnule Președinte, nu m'aș fi gândit că, într'o adunare de oameni rașionali, civilizați, educați, trebuia să fiu nevoit a mă ridica pentru apărarea acestui principiu. Aș fi crezut că este o adevărată pierdere de timpul ce se datorește afacerilor publice de a vorbi asupra acestui subiect precum de a vorbi contra arderii vrăjitoarelor, contra disputării unui drept prin soarta armelor sau contra cererii unui acusat de a 'și dovedi

nevinovăția mergând pe un fier de plug roșit în foc. Dar văz că am fost în eroare. Câți-va înțelepți, adunați de curând în conclavă la Exeter Hall ¹⁾, 'mă auz făcut onoarea de a 'mă comunica fructele profundelor d-lor meditațiuni asupra științei legislației. D-lor auz votat, mi se pare, o rezoluție care declară că principiul, pe care mi-l închipuisem că nici un om afară de unul din cei de la Bedlam ²⁾ nu l-ar pune în îndoială, este un principiu imposibil de susținut și cu totul nedemn de un parlament britanic. D-lor le a plăcut să adauge că guvernul actual nu poate, fără o mare neconsecvență, să invite parlamentul a vota o lege de prescripțiune. Și pentru ce? Crede-va Camera aceasta? Pentru că guvernul actual a numit două Vice-Cancelari noi.

În realitate, Domnule Președinte, nu știu dacă opoziții acesui bill strălucesc mai mult ca logiciani de cât ca juriconsulți. De oare ce ești stați aici ca apărător al prescripțiunii, nu trebuie să uitați acel drept prescriptiv de a vorbi non-sensuri pe care domniile, cari stați pe tribuna din Exeter Hall, sînt fără îndoială în drept de a-l pretinde pentru sine. Dar, de și recunosc dreptul, nu mă pot opri de a crede că se poate abusa de dînsul și că s'a abusat de dînsul în ocasiunea de față. Un lucru cel puțin este limpede că, dacă Exeter Hall ar avea dreptate, toți maestrii de filosofie politică, toți legiuitorii cei mari, toate sistemele de legi de cari oamenii sînt și auz fost guvernați în toate țerile civilizate, din timpurile cele mai vechi, nu ar

¹⁾ Clădire în Londra cu o sală mare în care pot încăpea 5000 de persoane; slujește pentru adunări religioase, mai ales pentru meetingurile din Maiu a felurite asociațiuni.

²⁾ Casă de nebuni din Londra.

avea dreptate. Cum în adevăr ar putea o societate să prospereze sau chiar să existe, fără ajutorul acestui principiu imposibil de susținut, acestui principiu nedemn de o legislatură britanică ? Acest principiu se găsea în legea atheniană. Acest principiu se găsea în legea romană. Acest principiu se găsea în legile tuturilor acelor națiuni a căror jurisprudență deriva din cea romană. Acest principiu se găsea în legea administrată de parlamentul din Paris ; și când acel parlament și legea administrată de dînsul au fost măturate de revoluțiune, acest principiu a reapărut în Codicele Napoleon. Mergeți spre apus, și veți găsi acest principiu recunoscut dincolo de Mississippi. Mergeți spre răsărit, și-l veți găsi recunoscut dincolo de Indus, în ținuturi cari nu au auzit nici o dată de numele lui Justinian, în țări în cari nici o traducere din Pandecte nu a ajuns vreodată. Uitați-vă în propriile dv. legi, și veți vedea că principiul designat astăzi ca nedemn de parlament, a condus parlamentul de când există parlament. Cea dintâi lege a noastră de prescripțiune s'a dat la Merton, de oameni dintre cari unii au contribuit a smulge Marea Chartă și Charta asupra Pădurilor de la regele Ioan. De atunci pînă acum a fost străduința unui șir de mari legiuitori și bărbați de stat de a face prescripțiunea din ce în ce mai obligatoare. Coroana și biserica în adevăr au fost mult timp scutite de regula generală. Dar experiența a dovedit pe deplin că or ce scutire de felul acesta a fost un rău ; și un remediu s'a aplicat în cele din urmă. Sir George Savile, modelul unui nobil rural englez, a fost autorul unei legi care mărginea privilegiile Coroanei. Acel magistrat eminent, răposatul Lord Tenterden, a fost auto-

rul legii care punea o margine la prerogativele bisericeii. Acum, Domnule Preşedinte, cum este cu putinţă să credem că Baroniile, ale căror sigilii sînt pe Marea noastră Chartă, s'au găsit de acord cu marii jurisconşulţi cari au format Codicele lui Justinian, cu marii jurisconşulţi cari au format Codicele lui Napoléon, cu cei mai învăţaţi legiuitori din al nouă-spre-zecelea secol, şi cu Pundiţii din Benares, dacă n'ar fi fost o raţiune puternică şi limpede care neapărat a condus pe oamenii de simţ în or ce epocă şi în or ce ţară la aceea-şi concluzie? Şi nici nu este anevoie de a vedea care a fost raţiunea. Căci este învederat că principiul pe care nişte fanatici incuţi şi ignoranţi l-au numit imposibil de susţinut este esenţial pentru instituţia proprietăţii, şi că, dacă veţi desfiinţa acest principiu, veţi produce rele ca acelea ce s'ar produce de o confiscare generală. Inchipuiţi-vă ce ar urma dacă maximele de la Exeter Hall s'ar introduce în Westminster Hall¹⁾. Inchipuiţi-vă o stare de lucruri în care unul din noi ar fi urmărit din cauza unei poliţe îndosată de moşul său la 1760. Inchipuiţi-vă un om care posedă o moşie şi un castel care a ajuns pînă la dînsul în decursul a zece sau două-spre-zece generaţiuni de străbuni, şi cu toate acestea care ar putea fi desposedat pentru că s'a descoperit o greşală într'un act făcut acum trei sute de ani, sub domnia lui Enric VIII. Cum n'am striga noi cu toţii, Domnule Preşedinte, că ar fi mai bine să trăim sub guvernul unui paşă turcesc de cât sub un asemenea sistem? Nu este oare învederat că, fără legile noastre de prescripţiune, un

¹⁾ Parlamentul britanic se află în partea oraşului numită Westminster.

proces ar fi numai o grea, o metodică hoție? Mi e rușine să argumentez un punct așa de limpede.

Și dacă aceasta este o regulă generală, pentru ce cazul pe care-l examinăm acum să fie o excepție la această regulă? Mi am dat toată osteneala ca să înțeleg pentru ce. Am citit multe discursuri rele și multe petițiuni absurde. Am ascultat cu luare aminte motivele onorabilului meu amic reprezentantul Universității de Oxford, și așa asculta motivele onorabilului reprezentant de Kent, dacă așa avea ce să ascult. Or ce argument prin care onorabilul meu amic reprezentantul Universității de Oxford încerca să ne convingă că acest cas este o excepție la regula generală, se va dovedi la o cercetare mai de aproape că este un argument contra regulii generale însăși. D-sa zice că posesiunea ce ne propunem să consfințim era la început o posesiune nedreaptă. Apoi, Domnule Președinte, toate legile de prescripțiune ce s'aun făcut vr'o dată sancționează o posesiune care a fost la început nedreaptă. Tocmai pentru protecțiunea posesorilor cari nu sînt în condițiune de a dovedi dacă posesiunea lor a fost de la început dreaptă s'aun votat legi de prescripțiune. Onorabilul meu amic mai zice că aceasta este o lege *ex post facto*. Apoi, Domnule Președinte, așa sînt toate marile noastre legi de prescripțiune. Priviți la statutul din Merton, votat la 1235; la statutul de Westminster, votat la 1275; la statutul lui Iacob I, votat la 1623; la Actul lui George Savile, votat în secolul trecut; la Actul lui Lord Tenterden, votat pe timpul nostru. Fie care din aceste Acte era retroactiv. Fie-care dintr'însele punea o barieră pretențiilor ce s'ar fi ridicat din transacțiuni trecute. Și

nici nu s'a ridicat vr'o dată o obiecție contra unor măsuri așa de învederat drepte și înțelepte, pînă când bigotismul și șicana nu aũ format acea ligă rușinoasă contra căreia ne luptăm acum. Dar, se zice, este nerațional să garantezi un dar unor oameni pentru că în curs de mai mulți ani, ei l-aũ stăpînit pe nedrept. Lungimea timpului în cursul căruia ei s'aũ bucurat de o proprietate ce nu era pe drept a lor, este o agravare a nedreptății ce ei aũ săvîrșit, și este așa de departe de a fi un motiv pentru a'î lăsa să se bucure de această proprietate pentru tot d'a una, în cât acesta este mai mult un motiv de a'î sili să facă o repede restituție. De această sofistică copilărească sînt pline petițiunile de pe masa noastră. Este oare cu puțință să fie cine-va așa de greu de cap în cât să nu priceapă că, dacă acesta ar fi un motiv, este un motiv contra tuturilor legilor noastre de prescripțiune? Eũ fac o mai mare nedreptate creditorului meu dacă îi refuz plata socotelei sale în curs de șase ani de cât dacă 'î o refuz numai două ani. Cu toate acestea legea zice că după trecere de două ani el poate să 'mă intenteze o acțiune și să mă silească să 'î plătesc cu dobîndă, dar că după trecere de șase ani el nu mă mai poate sili să'î plătesc nimic. Este cu mult mai greu ca o familie să fie exclusă de pe o moșie ereditară în curs de cinci generații de cât în curs de cinci zile. Dar dacă ești exclus de pe moșia ta în curs de cinci zile, aĩ acțiunea de expulsiune; și, după trecere de cinci generații, nu mai aĩ nici un mijloc de îndreptare. De aceea zic cu încredere că or ce argument s'a produs contra acestui bill este un argument contra marelui principiu al prescripțiunii. Merg mai departe și zic că,

dacă există vr'un cas care reclamă într'un chip special aplicarea principiului prescripțiunii, acela este casul de față. Pentru-că congregațiunile unitariane au cheltuit așa de mult pe aceste locuri mici, în cât este cu neputință să le ieși înapoi pământul fără să le ieși o proprietate care este de mult mai mare preț de cât pământul simplu, și care nu mai încapă vorbă că este a lor. Aici nu avem casul unui posesor care, în curs de mai mulți ani, a luat foloase mari de la un pământ asupra căruia nu avea titluri bune. Avem casul unui posesor care, din veniturile ce erau fără îndoială ale lui proprii, a cheltuit pentru pământ mult mai mult de cât prețuia el la început. Chiar în casul ântâi, politica tuturilor legiuitorilor înțelepți a fost de a le fixa un timp de prescripție. *A fortiori*, prin urmare, ar trebui să se dea un termen de prescripțiune în cazul din urmă.

Și aici, Domnule Președinte, nu mă pot opri de a ruga pe gentlemen să compare petițiunile pentru acest bill cu petițiunile contra lui. Nici o dată n'a existat un asemenea contrast. Petițiunile contra billului sînt pline de exclamațiuni goale, de declamațiuni de energumeni, de insulte, de bucăți din predice rele. Petițiunile în favoarea billului expun în modul cel mai simplu mari abuzuri practice. Luați de exemplu casul de la Cirencester. Casa de întrunire de acolo a fost clădită la 1730. Este sigur că doctrinele unitariane au fost predicate acolo încă de la 1742. Acestea s'au petrecut numai cu două-spre-zece ani după întemeierea capelei. Mulți din ctitorii originari trebuie să fi trăit încă. Multe din congregațiunile actuale se trag în linie dreaptă din ctitorii originari. Sume mari de bani s'au

cheltuit din timp în timp cu reparația, mărirea și înfrumusețarea clădirei ; și cu toate acestea sînt mulți oameni cari cred drept și rațional ca această congregație să fie gonită după trecere de mai mult de un veac. La Norwich, iară-și, s'a deschis la 1688 o mare casă de întrunire nonconformistă. Nu este ușor a se hotărî cât de timpuriu s'aŭ predicat acolo doctrinele anti-trinitariene. Schimbarea de simțimînt în congregațiune pare a se fi efectuat în mod gradat ; dar este foarte sigur că, la 1754, acum nouă-zeci de ani, atît păstor cît și turmă erau hotărît unitariani. Inprejurul capelei este un cimitir plin cu monumente ale unitarianilor eminenți. Unită cu capela este o școală și o biserică, zidită și înzestrată de unitariani. Și acum posesorii găsesc că titlul lor este disputat. Ei nu se pot încumeta a clădi ; nu se pot încumeta a face reparații, și așteaptă plini de îngrijire hotărîrea noastră. Nu știu dacă am citat casurile cele mai isbitoare. Vă dau istoria obicinuită a acestor clădiri. Duceți-vă la Manchester. Unitarianismul a fost învățat acolo cel puțin în curs de șapte-zeci de ani într'o capelă pentru care unitarianii aŭ cheltuit sume mari. Duceți-vă la Leeds. Patru miș de lire sterling s'aŭ scris pentru reparația capelei unitariene de acolo, capela în care, acum opt-zeci de ani aproape, oficia Priestley, marele doctor al sectei. Dar acele patru miș de lire sterling staŭ fără nici un folos. Nici un scaun nu se poate repara pînă nu se va ști dacă acest bill va deveni lege. Duceți-vă la Maidstone. Acolo doctrinele unitariene aŭ fost învățate cel puțin în curs de șapte-zeci de ani ; și șapte sute de lire sterling s'aŭ pus de curînd de congregațiune pentru reparația capelei.

Duceți-vă la Exeter. Nu importă unde vă veți duce. Dar duceți-vă la Exeter. Doctrinile unitariene au fost predicate mai bine de opt-zeci de ani; și două mii de lire sterling s'au cheltuit pentru capelă. Acela-și lucru este la Coventry, la Bath, la Yarmouth, or unde. Și va despuia un parlament britanic pe posesorii 'acelor clădiri? Nu mă pot servi de alt cuvânt. Ce am simți noi dacă ni s'ar propune să privăm o clasă de oameni de un pământ pe care l-a stăpinit așa de mult timp și l-a îmbunătățit cu cheltuieli așa de mari? Și, dacă această proprietate ar fi transferată la aceia cari o poftesc, ce ar câștiga ei în comparație cu ceea ce pierd posesorii actuali? Anvonul lui Priestley, anvonul lui Lardner, sînt obiecte de respect pentru congregațiunile cari urmează învățăturile lui Priestley și Lardner. Pentru năvălitori aceste anvonuri nu însemnează nimic; ba încă mai rău de cât nimic: amintiri de eresiarhi. În aceste capele și de jur împrejurul lor se află pietrele funerare pe cari evlavioasa dragoste a patru generațiunii le a pus peste rămășițele scumpelelor mume și surori, ale soțiilor și ficelor, ale predicatorilor eloquenți, ale învățaților scriitori teologi. Pentru unitarian, edificiul ce coprinde aceste amintiri este un local sfințit. Pentru strein, el nu are mai mult preț de cât or care alt local în care poate găsi o bancă pentru ca să șează și un acoperiș care să-l adăpostească. De aceea, dacă vom respinge acest bill, nu numai despuim o parte de oameni pentru ca să facem un dar altei părți, — aceasta ar fi destul de rău —; dar despuim pe unitariani de ceea ce ei privesc ca o comoară foarte prețioasă, de ceea ce li s'a făcut scump prin cele mai puternice simțimente religioase și cele

mai tari simțiminte familiare, de ceea ce nu li se poate smulge fără a li se inflige cea mai amară durere și umilire. Noi dăm trinitarianilor ceea ce poate fi pentru dînșii de puțină valoare sau de o valoare nulă, afară numai ca trofeu de cea mai inglorioasă victorie câștigată în războiul cel mai nedrept.

Dar, Domnule Președinte, o imputare de fraudă s'a aruncat contra unitarianilor; nu, ce e drept, aici, ci în mai multe alte locuri, și într'un loc de care aș dori să vorbesc în tot d'a una cu respect. Unitarianii, s'a zis, știaū că întemeietorii originari ai acestor capele erau trinitariani; și a se folosi, pentru propagarea doctrinei unitariane, de un edificiu ridicat pentru propagarea doctrinei trinitariane era foarte neonest. O persoană foarte eminentă¹⁾ a mers așa de departe în cât a afirmat că unitarianii nu pot pretinde o prescripțiune de mai mult de șasezeci și trei de ani; și d-sa probează acest punct ast-fel: «Pînă în anul 1779, zice d-sa, nici un predicator nonconformist nu se afla sub protecția Actului de Toleranță, afară numai dacă nu subscria acele articole ale bisericei anglicane cari afirmă doctrina athanasiană. Este învederat că nici un unitarian onest nu poate subscrie acele articule. Conclusia este că persoanele cari aū predicat în acele capele pînă în anul 1779 trebuie să fi fost sau trinitariani sau niște înșelători». Eū crez, Domnule Președinte, că ele nu erau nici trinitariani nici înșelători; și nu mē pot opri de a bănui că marele prelat care a ridicat această acușăție contra lor nu este așa de citit în istoria sectelor nonconformiste ca în istoria

¹⁾ Episcopul de Londra.

acelei biserici pentru care d-sa este o podoabă. Adevărul este că, mult înainte de anul 1779, clausa Actului de Toleranță care cerea de la ministrii nonconformiști să subscrie trei-zeci și cinci sau trei-zeci și șase din cele trei-zeci și nouă de articule mai-mai căzuse în desuetudine. În adevăr, acea clausă n'a fost executată nici o dată cu rigiditate; căci de la cel d'ântâiu moment au fost preoți nonconformiști cari au refuzat a subscrie, și cu toate acestea au continuat a predica. Și dacă aceasta s'a putut face în anul în care s'a votat Actul de Toleranță, putem ușor crede că mai târziu legea nu a fost observată cu prea mare stricteță. Măturele noui, cum zice proverbul vulgar, mătură bine; și nici o lege nu se aplică cu atâta rigiditate ca o lege făcută de curând. Dar, Domnule Președinte, încă din anul 1711, dispozițiile Actului de Toleranță au fost asupra acestui punct modificate. În acest an whigii, din considerație pentru Lord Nottingham, cu care se aliaseră contra Lordului Oxford, au consimțit să lase a trece Billul de Conformitate Occasională; dar au stăruit să se insereze în bill o clausă care avea de scop de a împăca pe nonconformiști. Prin această clausă se dispunea ca, dacă s'ar aduce o acușăție contra unui ministru nonconformist că a omis de a subscrie articolele, pîritul să poată, subscriind în or ce stadiu al procesului înainte de judecată, scăpa de acușăție, și arunca toate cheltuielile în sarcina acuatorului. Camera va crede ușor că acuatorii, când așa era starea legii, nu erau numeroși. În adevăr, în cursul discușiunilor din 1773, s'a afirmat limpede, atât în parlament cât și în manifestele publicate de nonconformiști, că majoritatea ministrilor nonconformiști

atunci în viață nu subscrisesese nici o dată. De aceea toate argumentele întemeiate pe nesinceritatea ce s'a imputat în pripă unitarianilor din generațiile precedente, cad de o dată la pământ.

Dar, se zice, persoanele cari sub domniile lui Iacob II, a lui William III și a Annei, au înființat atâtău aceste capele, profesău doctrina trinității ; și de aceea, când mai în urmă predicatorii și congregațiunile s'au despărțit de doctrina trinității, ele trebuiaă să renunțe și la capele. Onorabilul și învățatul gentleman, Advocatul Coroanei, a combătut acest argument cu atâtă abilitate în cât mai nu 'mă a lăsat nimic de adaus asupra acestui punct. Este bine cunoscut că schimbarea care a început, îndată după Revoluțiune, să se opereze în opiniunile unei secțiuni din vechiul corp al Puritanilor, a fost o schimbare gradată, mai-mai imperceptibilă. Principiul Presbyterianilor engleză era de a nu avea nici o confesiune de credință și nici o formă de rugăciune. Documentele lor de credință nu coprindeauă nici o definițiune limpede teologică. Nesubscrierea era în adevăr însă-și legătura care îi unea pe toți la o-laltă. Ce putea dar fi mai natural de cât ca, Duminică după Duminică, predicele lor să se asemene din ce în ce mai puțin cu predicele vechilor preoți calvină, ca doctrina trinității să se menționeze din ce în ce mai puțin, așa în cât în cele din urmă nu mai fu menționată nici de cum, și în cât cu chipul acesta, în cursul anilor, predicatori și auditori se făcură pe nesimțite mai atâtău Ariană, apoi, poate, Sociniană. Știu că această explicație a fost tractată cu dispreț de indivizi adânc ignoranți de istoria nonconformismului englez. Văz că prea onorabilul meu amic de lângă

mine ¹⁾ nu consimte la aceasta. Imi va permite oare d-sa să 'i amintesc un cas analog, pe care d-sa nu poate de cât să-l cunoască foarte bine? Nimeni în această Cameră nu este mai versat de cât d-sa în istoria bisericească a Scoției; și d-sa va admite, sînt sigur, că unele doctrine acum profesate de sectele scoțiene, cari aū răsărit din secesiunile de la 1733 și 1760, sînt așa că secesoriile de la 1733 și secesoriile de la 1760 le ar privi cu groază. Am vorbit cu câțiva dintre cei mai capabili, mai învățați și mai pioși dintre nonconformiștii Scoțieni ai timpului nostru; și d-lor admiteau toți pe deplin că profesează mai mult de cât o opiniune pe care predecesorii d-lor le ar fi considerat ca impii. Luați cestiunea connexiunii dintre biserică și stat. Secesoriile din 1733 credeau că legătura trebuia să fie mult mai strînsă de cât este. Ei desaprobaū legislatura pentru că tolera erezia. Ei susțineau că Liga Solemnă și Covenantul erau încă obligatorii pentru regat. Ei priveau ca un păcat că validitatea Ligei Solemne și a Covenantului nu a fost recunoscută pe timpul Revoluțiunii. Când George Whitfield se duse în Scoția, de și ei aprobaū opiniunile lui calviniste și de și admiraū acea eloquență naturală pe care o poseda într'un grad așa de minunat, totu-'și nu voira să aibă nici o comuniune cu dînsul, pentru că el nu voia să subscrie Liga Solemnă și Covenantul. Este oare aceasta doctrina urmașilor lui? Sînt acum nonconformiștii scoțieni contra toleranței? Nu sînt ei oare partizani zeloși ai bisericeii libere? Nu este oare strigătul lor statornic că nu este datoria magistratului civil de a

¹⁾ Fox Maule.

încuraja vr'o religione, falsă or adevărată? Urêște oare acum vre un episcop Liga Solemnă și Covenantul mai mult de cât ei? Aici avem un exemplu că numeroase congregațiuni, păstrându-și identitatea, au trecut gradat de la o opiniune la alta. Și ar fi oare drept, ar fi oare cuviincios din parte-mi, să le imput neonestitate asupra acestui punct? Prea onorabilul meu amic poate fi de părere că cestiunea connexiunii dintre biserică și stat nu este o cestiune vitală. Dar era oare aceasta opiniunea acelor preoți cari au redactat Testimoniul de Secesiune? D-sa știe bine că în ochii lor un om care contesta guvernului datoria de a apăra adevărul religios cu sabia civilă era tot atât de eretic ca un om care tăgăduia doctrina trinității.

Luați iară-și, Domnule Președinte, cazul Methodistilor Wesleyani. Ei sînt vrăjmași declarați ai acestui bill. Ei cred că este un ce monstruos ca o capelă clădită la început de oameni de o anumită credință, să fie în posesiunea unor oameni de altă credință. I aș sfătui să considere dacă nu pot găsi în istoria propriei lor secte motive ca să fie ceva mai indulgenți. Cum erau opiniunile aceluï mare și bun bărbat, întemeietorul lor, asupra cestiunii dacă oamenii cari nu priimiseră bine-cuvîntarea episcopală puteau legalmente să administreze Eucharistia? El zicea adeptilor săi că împărtășirea de către laici era un păcat pe care el nu putea să-l tolereze nicî o dată. Acestea erau chiar cuvintele de cari se sluji el; și eū crez că, pe cât trăi el, Eucharistia nu a fost nicî o dată administrată de laici, într'un local de cult care se afla sub controlul lui. După moartea lui, cu toate acestea, simțimîntul în favoarea administrației laice deveni puternic și

general între discipolii săi. Conferența cedă acestui simțimânt. Urmarea este că acum, în fie care capelă ce aparținea lui Wesley, aceia cari se glorifică cu numele lui Wesley săvârșesc, la fie care cuminecare de Duminică, ceea ce Wesley declara că este un păcat pe care el nu l-ar tolera nici o dată. Și cu toate acestea tocmai acele persoane nu se rușinează de a spune tare și cu o voce mânioasă că este fraudă, curată fraudă, dacă o congregațiune care s'a desfăcut de doctrinele ei originale păstrează fundațiunile ei originale. Crez, Domnule Președinte, că, dacă veți refuza de a face să treacă acest bill, Curțile de judecată vor avea îndată să decidă asupra unor cestiuni spinoase de cari Methodiștii nici nu visează încă.

Am simțit, mărturisesc, o adîncă durere vîzînd modul neonest și amar în care foarte mulți dintre nonconformiștii protestanți s'a'u opus acestui bill. Opozițiunea bisercei stabilite a fost comparativ blîndă și moderată ; și cu toate acestea de la biserica stabilită aveam mai puțin drept de a aștepta blîndețe și moderațiune. De sigur nu e drept, dar este foarte natural, ca o biserică, vechie și bogat înzestrată, strîns unită cu Coroana și aristocrația, puternică în parlament, domnitoare în universități, să uite cîte o dată ce datorește societăților creștine sărace și umile. Dar când auz un strigăt de ceea ce nu este nimic mai puțin de cît persecuțiune ridicat de oameni cari a'u fost de cînd țîu e'u minte siliți într'una să invoace pentru propria lor apărare principiile toleranței, nu pot simți de cît mirare amestecată cu indignație. Și ceea ce escită mai pre sus de toate mirarea și indignația mea este că cei mai sgomotoși dintre sgomotoșii oponenți ai billu-

lui ce ne preocupă, sînt cîtîi-va sectari cari chiar in acest moment ne roagă să votăm alt bill tocmai de acela-și fel în favoarea lor. Vorbesc de acei Presbyteriani irlandezi cari cer o lege *ex post facto* pentru confirmarea căsătoriilor lor. Vedeți cît de exactă este paralela dintre casul acelor căsătorii și casul acestor capele. Presbyteriani irlandezi au contractat căsătorii după propriile lor forme în cursul unui lung șir de ani. Unitarianii au stăpînit, înbunătățit, înflorit o proprietate în cursul unui lung șir de ani. In nici unul din aceste două casuri nu s'a ridicat nici o îndoială asupra dreptului în mințile cele mai oneste, cele mai scrupuloase. In cele din urmă, cam în acela-și timp, atît validitatea căsătoriilor presbyteriane cît și validitatea titlului în puterea căruia unitarianii țineau capелеle lor fură contestate. Amîndouă cestiunile fură duse înaintea tribunalelor. Tribunalele, cu mare repugnanță, cu mare durere, se pronunțară că nici în casul căsătoriilor nici în casul capelelor nu se poate invoca prescripțiunea în contra literei legii. In amîndouă casurile este o dreaptă cerere de a se da un ajutor așa cum numai legislatura îl poate da. In amîndouă casurile legislatura este dispusă a acorda acest ajutor. Dar aceasta nu mulțumește pe presbyteriani ortodoxi. Ei cer cu o egală vehemență două lucruri: ca ei să fie ajutați, și ca nimeni altul să nu fie ajutat. Dintr'o singură suflare ei ne spun că ar fi foarte nedrept de a nu vota o lege retroactivă în folosul lor, și că ar fi foarte nedrept de a vota o lege retroactivă în folosul soșilor lor de suferință. Nici o dată n'am făcut mai mult haz de cît în zilele trecute la citirea unui discurs pronunțat de o persoană de mare

însemnătate între Presbyterianii irlandezi asupra acestor căsătorii. «Este oare de suferit, zice dînsul, ca mumiile legilor vechi și uitate să fie desmormentate și desfășurate pentru amărirea nonconformiștilor?» Și cu toate acestea cu câte-va ore mai în urmă, acel orator eloquent se pune cu ardoare la lucru ca să desgroape și să desfășure altă speță de mumiă pentru amărirea altei părți de nonconformiști. Aș dori să știu ce mină ar face dînsul și semenii săi, dacă noi, aderenți ai Bisericeii Inalte, am lua către dînșii tonul pe care ei cred că se cuvine să-l iea către corpul unitarian; dacă am zice: «Voi și aceia pe cari voi voiți să 'i împilați sînteți de o potrivă afară din cercul nostru. Dacă ei sînt eretici după părerea voastră, apoi voi sînteți schismatici după a noastră. Fiind-că voi stăruiți asupra literei legii contra lor, noi vom stărui asupra literei legii contra voastră. Voi sînteți contra legilor *ex post facto*; și nu veți dobîndi una de felul acesta. Voi credeți că este rațional ca oamenii, în disprețul unei prescripțiunii de opt-zeci sau nouă-zeci de ani, să fie goniți dintr'o capelă zidită cu proprii lor bani și dintr'un cimitir în care zac rudele lor pentru-că titlul original nu este strict legal. Noi credem tot așa de rațional ca acele contracte pe cari voi vi le ați închipuit că sînt căsătorii, dar cari acum prin hotărîre judecătorească sînt declarate de căsătorii nelegale, să fie considerate ca nule». Doresc din tot sufletul meu ca o parte din acești nonconformiști ortodoxi să 'și aducă aminte că doctrina pe care ei o apără cu atîta zel contra unitarianilor nu formează întreaga sumă și substanța a creștinismului, și că există un text care zice să faci altora ceea ce ai dori ca ei să-'ți facă ție.

Pentru or ce om inteligent care nu se preocupă de alt ceva de cât de a da dreptate, nonconformiștii trinitariani și nonconformiștii unitariani cari ne cer acum să le venim în ajutor, au de o potrivă dreptate în cererea lor. Cu toate acestea există, trebuie să o mărturisesc, o deosebire între amândouă casurile. Nonconformiștii trinitariani formează un corp puternic, și cu deosebire tare între alegătorii de orașe. Ei au o mare greutate în stat. Unii dintre noi, votând astă-noapte contra dorințelor acelora, pot probabil să 'și pună în pericol scaunele din această Cameră. Unitarianii, pe de altă parte, sînt pușini la număr. Crezul lor este nepopular. Amiciția lor este probabil că vatămă mai mult de cât vrăjmășia lor. De aceea dacă se află printre noi vr'unul de natură în acela-și timp tiranică și lașă, vr'unul care simte plăcere întru a persecuta, dar care este ținut în frâu de frica de a persecuta sectele puternice, timpul său este acum. El nu va avea nicî o dată o mai bună ocasiune de a 'și satisface răutatea fără nicî un risc de răsplată. Cât pentru mine, eu am înbrășisat de mult cauza libertății religioase, nu pentru că ea era populară, ci pentru că era dreaptă ; și nu sînt dispus a părăsi, din considerație pentru un strigăt trecător, principiile cărora le am fost credincios în toată viața mea. Poate va veni o zi, și poate va veni iute, când aceia, cari ridică acum cu mai multă tărie acest strigăt, vor veni din nou, cum au venit înainte, să se roage de dreptate. Când acea zi va veni, voi încerca să opresc pe alții de a 'i împila, precum astă-zî mă încerc să 'i împiedic pe dînșii de a împila pe alții.

Până atunci mă voi lupta contra netoleranței lor cu aceea-și inimă, cu care poate mai târziu voi avea să mă lupt pentru drepturile lor.

TAXA ASUPRA ZACHARULUI

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 26 Februarie 1845.

La 14 Februarie 1845, Sir Robert Peel aduse proiectul său financiar. Pentru următorul discurs motivele de căpetenie au fost că taxa pe venit (*income tax*) se răsturna, pe când taxa asupra humbacului brut se desființa, și taxa asupra zăcharului se schimba după deosebite considerații. Sir Robert Peel propunea a nume ca această taxă să se reducă pentru coloniile west-indice la 11 shillingi 3 pence (pentru zăcharul brut), pentru țările streine producătoare de zăchar, cari nu aveau robii, taxa de protecțiune să se scază la 9 shillingi 4 pence, iar pentru țările cu robii să se mântină vechia taxă prohibitivă.

La 26 Februarie, când se puse întrebarea, dacă Adunarea trebuie să intre în cercetarea bugetului, Lord John Russel propuse următorul amendament :

«Este părerea acestei Camere că planul propus de guvernul Maiestății Sale, cu privire la taxele asupra zăcharului, voește a păstra o deosebire între zăcharul produs prin muncă liberă și zăcharul produs de robii, care este nepracticabilă și ilusorie, și, fără un folos adecuat pentru consumator, tinde așa de mult a micșora venitul, în cât desființarea taxei pe venit și pe proprietate, după trecerea a trei ani, este foarte nesigură și neprobabilă».

Amendamentul a fost respins cu 236 de voturi contra 142. În cursul debaterii următorul discurs a fost pronunțat.

Domnule Președinte, dacă cestiunea pusă azi în dezbateri ar fi o simplă cestiune financiară saŭ comercială, nu m'aș gândi nici de cum să reclam atențiunea

dv., căci știu bine că, atât la dreapta cât și și la stînga dv., se află mulți gentlemeni mult mai adînc versați de cât mine în știința finanțiară și comercială; și aş crede că 'mă aş împlini mai bine datoria ascultându-'i pe d-lor de cât luînd asupra-'mă oficiul unui învățător. Dar, Domnule Președinte, cestiunea asupra căreia trebuie să ne pronunțăm față de ministrii Maiestății Sale nu este nici finanțiară nici comercială. Dacă ar fi să pronunțăm decisiunea noastră numai cu privire la considerațiunile fiscale și mercantile, am adopta d'a 'ntregul planul recomandat de nobilul meu amic. În adevăr, prea onorabilul gentleman, fostul Președinte al Oficiului de Comerț ¹⁾, a admis aceasta într'un mod limpede. D-sa ne spune că ministrii Coroanei ne invită să jertfim mari foloase pecuniare și mari înlesniri comerciale pentru ca să păstrăm un principiu moral. Nici în desbaterile de mai 'nainte nici în desbaterea de astă seară nu s'a încumetat nimeni să conteste că, atât în ceea ce privește punga publică cât și în ceea ce privește interesele comerțului, drumul recomandat de nobilul meu amic nu este preferabil drumului recomandat de guvern.

Obiecțiunile făcute la amendamentul nobilului meu amic sînt atunci obiecțiuni curat morale. Ne aflăm, se pare, sub o obligație morală de a face deosebire între produsul muncii libere și produsul muncii roabe. Eū unul aş suferi cu mare durere imputarea de a fi indiferent la obligațiunile morale. Sper cu toate acestea că voiū putea da motive temeinice spre a crede că obligațiunea morală invocată de ministri nu există de

¹⁾ Gladstone.

loc. Dacă nu va exista nici o obligație morală de felul acesta, atunci, de oare s'a concedat de cea-l-altă parte că argumentele fiscale și comerciale sînt de partea nobilului meu amic, urmează că noi sîntem datorî să adoptăm amendamentul d-sale.

Prea onorabilul gentleman, fostul Președinte al Oficiului de Comerț, a zis că guvernul nu pretinde a lucra cu perfectă consecvență cu privire la deosebirea dintre munca liberă și munca roabă. Era în adevăr necesar ca d-sa să ne spună aceasta, pentru că politica guvernului este învederat foarte inconsecventă. O consecvență perfectă, admit și eu, nu trebuie să așteptăm în afacerile omenești. Dar, de sigur, este o consecvență convenabilă care trebuie observată; și la aceasta pare a fi simțitor prea onorabilul gentleman; pentru-că d-sa ne întrebă cum, dacă admitem zacharul cultivat de robî brazilienî, putem continua într'un mod cuviincios a prinde corăbiile braziliene angajate în comerțul cu robî. Acest argument, or care ar fi valoarea lui, purcede din prea corecta presupunere că dovida sincerității la indivizî, la partide și la guverne, este consecvența. Prea onorabilul gentleman simte, precum trebuie să simțim toți, că este peste puțină să credem în sinceritatea unui om care într'o ocaziune invoacă un scrupul de conștiință ca o scusă de a nu face ceva, și în alte ocaziuni, în cari nu este o deosebire esențială de circumstanțe, face tocmai acela-și lucru fără nici un scrupul. Nu doresc să mă slujesc de cuvîntul ipocrisie său să imput acest vițiu odios vre unui gentleman din or care parte a Camerei. Inșă cine declară într'un moment că se simte legat de o regulă morală oare care, și în momentul următor,

într'un cas strict similar, lucrează în mod diametral opus aceleia regule, acela trebuie să priimească ca, dacă nu onestitatea sa, cel puțin puterea sa de a deosebi dreptul de nedrept să fie serios pusă în cestiune.

Acum, Domnule Președinte, contest existența obligațiunii morale iuvocate de guvern. Contest că ne aflăm sub o obligație morală oare care de a transforma codicele nostru fiscal într'un codice penal, pentru ca să îndreptăm viciile din instituțiile statelor independente. Zic că, dacă presupunem că o asemenea obligație morală este în vigoare, atunci presupunerea ne duce la consecințe dinaintea cărora or care din noi ar sări înapoi, la consecințe cari ar arunca în confușiune întregul sistem politic și comercial al lumii. Zic că, dacă există o asemenea obligație morală, legislația noastră financiară este un morman de nedreptăți și neomenii. Și zic mai ales că, dacă o asemenea obligație morală există, atunci bugetul onorabilului Baronet este un morman de nedreptăți și neomenii.

Observați că nu pun în discușiune autoritatea suverană a obligației morale. Nu pun considerațiile pecuniare mai pre sus de considerațiile morale. Știu că ar fi nu numai o politică rea, dar și o politică mioapă, dacă am voi să facem o națiune ca aceasta mare și prosperă prin violarea legilor de justiție. Acelor legi sînt gata a mă supune, dicteze ele or ce vor voi. Dar nu voesc să 'mă bat joc de ele; nu le voiu invoca astă-zî pentru ca să mă folosesc de ele, și mâine să le eludez prin subtilități ca să obțiu alt folos. Nu voiu să am două norme de drept: una ca să-o aplic când doresc să protejiez un interes favorit în paguba pu-

blică, și alta ca să o aplic când voesc să umplu Vistieria și să dau un avânt comerțului. Nu voiū avea două cumpeni și două măsuri. Nu voiū să suflu cald și rece, să fac ploaie și timp frumos, să strecor țințarul și să înghiț cămila. Poate guvernul să zică tot ca mine? Sînt gentlemenii din partea opusă pregătiți a lucra în conformitate cu propriul d-lor principiu? Nu aū nevoie să caute mult timp o ocaziune. Legile sînt pline de dispozițiuni direct opuse la regula ce d-lor promit să o respecte. Voiū lua un singur exemplu din legile noastre existente, și-l voiū pune înaintea gentlemenilor opoșiți ca o dovadă, dacă nu de sinceritatea d-lor, cel puțin a puterii d-lor de discriminațiune morală. Luați articolul tutunului. Dv. nu numai priimiți tutunul din Statele Unite care este cultivat de sclavi; nu numai priimiți tutunul din Cuba care este cultivat de robi, și de robi aduși, precum ne spuneți dv., de cūrînd din Africa; dar încă opriți pe muncitorul liber din Regatul Unit de a cultiva tutunul. Ați avut de mult timp, în legile dv., dispoziții cari opreaū cultivarea tutunului în Englitera și cari autorizaū pe guvern să nimicească toate plantațiunile de tutun, afară numai de câți-va yarzī pătrați, pe cari îi sufereați să existe nesuperați în grădinile botanice pentru scopuri științifice. Aceste legi nu se întindeaū asupra Irlandei. Tērătimea liberă din Irlanda începu să cultive tutun. Cultura se întinse repede. Indată se năpusti legislația dv. asupra ei; și acum, dacă muncitorul liber din Irlanda îndrăznește a intra în concurență cu sclavii din Virginia și Habanna, dv. îl puneți la amendă, îl ruinați, îi smulgeți plantațiunea. Aici avem atunci o probă cu care putem încerca consequența gentlemeni-

lor din partidul opus. Vă întreb, sînteți pregătiți, nu zic a esclude tutunul cultivat de robî, ci a lua înapoi de la tutunul cultivat de robî monopolul pe care i-l dați acum, și a permite muncitorului liber din Regatul Unit să intre în concurență în condiții egale, în orice condiții, cu negrul care muncește sub biciu? Sînt încredințat că cei trei prea onorabili gentlemen din partidul opus, Primul Lord al Tesaureriei, Cancelarul Exchequerului ¹⁾ și fostul Președinte al Oficiului de Comerț, vor răspunde toți într'un glas: nu. Și pentru ce nu? «Pentru-că, zic d-lor, va prejudicia venitul. Este adevărat, vor zice d-lor, că tutunul importat din streinătate este cultivat de robî, și de robî dintre cari mulți aũ fost transportați de peste Oceanul Atlantic, nu numai în disprețul dreptății și umanității, ci al legii și tractatului. Este adevărat că cultivatorii din Regatul Unit sînt oameni liberi. Dar asupra tutunului importat sîntem în stare de a percepe la vamă o taxă de șese sute la sută, ba încă câte-o-dată de o mie două sute la sută, pe cînd, dacă tutunul ar fi cultivat aici, ar fi anevoie să percepem un acciz chiar de o sută la sută. Nu ne putem supune la această pierdere de venit; și de aceea trebuie să acordăm un monopol posesorului de sclavi și să facem o crimă omului liber dacă va călca monopolul».

Puteți avea dreptate; dar, în numele simțului comun, fiți consecvenți. Dacă acea obligație morală de care vorbiți așa de mult poate fi în mod cuviincios sacrificată considerațiilor fiscale, lăsați-ne să avem zachar brazilian. Dacă ea este mai pre sus de orice conside-

¹⁾ Ministrul de finanțe.

rații fiscale, atunci lăsați-ne cel puțin sa avem tabac și țigări britanice.

Ministrii actuali pot în adevăr să invoace în favoarea d-lor că nu d-lor sînt autorii legilor cari opresc cultivarea tutunului în Marea Britanie și Irlanda. Aceasta este adevărat. Guvernul actual a găsit aceste legi în ființă; și fără îndoială este un înțeles bun în doctrina conservativă că multe lucruri cari nu ar fi trebuit să se introducă, dacă o dată s'aun introdus, nu trebuiesc desființate în pripă și cu bruscheță. Dar ce va invoca prea onorabilul Baronet pentru apărarea bugetului d-sale celui nou? D-sa nu se mulțumește cu păstrarea legilor pe cari le a găsit în ființă în favoarea produselor cultivate de sclavi. D-sa introduce un maldăr de legi noi cari tind la acela-și efect. D-sa vine în Cameră cu o propunere pentru desființarea completă a taxelor de importatie asupra bumbacului brut; și se fălește cu acest plan. D-sa ne spune că este în strictă concordanță cu cele mai sănătoase principii de legislație; că aceasta va fi o bine-cuvântare pentru țară. Sînt de acord cu d-sa, și am de gând să votez cu d-sa. Dar cum s'a produs tot acest bumbac? Nu este el cultivat de robi? Iară-și zic, poți să ai dreptate; dar, în numele simțului comun, fii consequent. Am citit nu fără să fac mult haz, acum câte-va zile, un articol de unul din panegiriștii onorabilului Baronet, care suna ast-fel: «In acest chip acest eminent bărbat de stat a dat lucrătorului englez o mare cantitate din cel mai important material brut și s'a opus bărbătește acelor whigii mîncăcioși, cari ar dori să inunde țara cu zachar îngrășat în sânge de robi». Cu ce, aș dori să știu, este îngrășat bumbacul onorabilului Baronet?

Maî 'nainte, în adevăr, s'a făcut o încercare de a se stabili o deosebire între cultura bumbacului și cultura zacharului. Cultura zacharului, s'a zis, era cu deosebire fatală sănătății și vieței robului. Dar această apărare, or care ar fi valoarea ei, trebuie acum părăsită; pentru-că prea onorabilul Baronet propune acum să reducem foarte mult taxa pusă pe zacharul cultivat de robî importat din Statele Unite.

Atunci se statornicește o nouă deosebire. Statele Unite, se zice, aũ robia, dar nu aũ nici un comerț de robî. Contest această aserțiune. Zic că zacharul și bumbacul din Statele Unite sînt fructele nu numai ale robiei, ci și ale comerțului cu robî. Și adaug că, dacă este pe suprafața acestui pămînt o țară care, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, este maî răspunzătoare de cât or care alta de miseria și degradarea rasei africane, acea țară este nu Brazilia, ale cărei produse le esclude prea onorabilul Baronet, ci Statele Unite, ale căror produse d-sa propune să le admitem în condițiuni maî favorabile de cât or când. Nu simț nici o plăcere de a intra într'un argument de această natură. Nu crez că este datoria unui membru al parlamentului englez de a discuta abuzurî ce există în alte societăți. Rare orî o asemenea discussiune tinde a produce reforma unor asemenea abuzurî, și are o tendință directă de a răni mândria națională, și de a aprinde animositățile naționale. Aș evita cu plăcere acest subiect; dar prea onorabilul Baronet nu 'mî lasă nici o alegere. D-sa preface această Cameră într'o curte de judecată menită a critica și compara instituțiunile statelor independente. D-sa ne spune că tariful nostru trebuie să devină un instrument de a răsplăti dreptatea și

umanitatea unor guverne streine, și a pedepsi barbaria altora. D-sa leagă cele mai scumpe interese ale alegătorilor mei cu cestiuni cari de altmintrelea pe mine, ca membru al parlamentului, nu mă ating nici de cum. Aș dori să păstrez tăcerea asupra unor asemenea cestiuni. Dar nu pot. Negustori și lucrători pe cari îi represint eu îmi zic: «De ce să fim încărcăți de sigur pentru câți-va ani, probabil pentru tot d'a una, cu o taxă, pe care aceia cari o pun o recunosc că este impovărătoare, neegală, inquisitorială? De ce să fim încărcăți în timp de pace cu sarcini, cari mai 'nainte erau resevate pentru trebuințele războiului?» Fabricantul de hârtie, fabricantul de săpun, zic: «Dacă taxa asupra venitului trebuie să continue, de ce să nu priimească o ușurare ramurile noastre de industrie cari sînt importante și se află în suferință?» Și răspunsul este: «Pentru că Brazilia nu se poartă așa de bine ca Statele Unite cu rasa neagră». Pot eu atunci evita de a face o comparație? Nu sînt oare dator să pun la probă adevărul unei aserțiuni pline de urmări așa de momentoase pentru aceia cari m'aș trimis aici? Trebuie să vorbesc pe față; și, dacă ceea ce voi zice va naște supărări și va produce neajunsuri, pentru acele supărări și neajunsuri guvernul este răspunzător.

Afirm dar că există în Statele Unite un comerț cu robii, nu mai puțin odios și demoralizător, — ce zic? — în conștiința mea crez, mai odios și mai demoralizător de cât acela ce există între Africa și Brazilia. Carolina de Nord și Virginia sînt pentru Luisiana și Alabama ceea ce Congo este pentru Rio Janeiro. Statele cu robii ale Uniunii se pot împărți în două clase: state productoare, în cari vitele de povară omenești cresc și

se înmulțesc și se fac puternice pentru muncă ; și state de zachar și bumbac la cari acele vite de povară se trimit ca să muncească de moarte. In ce întindere comerțul cu oameni se practică, putem afla dintr'o comparație între censul de la 1830 și cel de la 1840. Carolina de Nord și Virginia sînt, precum am spus, mari state productoare. In zece ani de la 1830 pînă la 1840, populațiunea roabă din Carolina de Nord a rămas mai-mai staționară. Populațiunea roabă din Virginia chiar descrește. Cu toate acestea, atît în Carolina de Nord cît și în Virginia propagațiunea, în cursul acelor zece ani, mergea mereu înainte. Numărul nașterilor între robi din aceste state întrecea cu sute de miî pe al morților. Ce se făcea dar cu prisosul ? Uitați-vă la notițele din statele de Sud, din statele ale căror produse prea onorabilul Baronet propune să le priimim cu taxe reduse sau cu nici o taxă, și veți vedea. Veți găsi că sporirea robilor în statele productoare abia ajungea să acopere cererea statelor consumătoare. In Luisiana, de exemplu, unde știm că populația neagră descrește sub o muncă crudă, și, dacă ar fi lăsată în voia ei, nu 'și ar păstra numărul, se află, la 1830, o sută șapte miî de robi ; la 1840, o sută șapte-zeci de miî. In Alabama, populațiunea roabă tot în cursul acelor zece ani s'a îndoit, și chiar mult mai mult de cît atîta ; ea s'a ridicat de la o sută și șapte-spre-zece miî la două sute cincî-zeci și trei de miî. In Mississippî ea s'a întreit ; a sporit de la șase-zeci și cincî de miî la o sută nouă-zeci și cincî de miî. Atîta în privința acestui comerț cu robi. Și în ceea se atinge de natura lui, întrebați pe Englezii cari călătoresc în statele de Sud. Speculanți umblă

din plantație în plantație căutând proprietari cari nu se află în înprejurări favorabile, și cari sînt dispuși a vinde ieftin. Aici se alege un băiat negru ; colo o fată neagră. Cele mai scumpe legături ale naturei și ale căsătoriei sînt rupte tot așa de fără milă precum se rup de un negustor de robî pe țărmurile Guineei. Se formează un convoi de trei sau de patru sute de negri ; și apoi acești nenorociți, încătușați la mâini și încărcați de lanțuri, păziți de oameni armați, sînt mînați spre sud, cum ați mîna dv.—, sau mai bine cum nu ați mîna—, o turmă de boi la Smithfield, pentru ca să fie supuși la omorîtoarea muncă a fabricelor de zachar din apropierea gurilor rîului Mississippi. Câți-va ani de această muncă în acea climă sînt de ajuns ca să trimită în morment pe cel mai robust African. Dar stăpînul se poate ușor scuti de dînsul. Pe când el cade repede într'o bêtrînețe prematură, băieții negri din Virginia ajung tot așa de repede la o virilitate viguroasă ca să umple golul pe care cruzimea îl face în Luisiana. Să mă ferească Dumnezeu să micșorez grozăviile comerțului cu robî sub or ce formă ! Dar crez că aceasta este forma cea mai rea. Este destul de rău că niște oameni civilizați să plutească spre niște regiuni necivilizate ale lumii unde există robia, să cumpere acolo niște barbari nenorociți și să'i transporte de acolo întro țară depărtată ca să muncească ; destul de rău ! Insa când un om civilizat, un om botezat, un om mîndru de a fi cetățeanul unui stat liber, un om ce frecventează o biserică creștină, crește robî pentru export, și, dacă trebuie să spun tot oribilul adevăr, produce însu-și robî pentru export, vede copii, câte-o-dată copii sîi proprii, jucându-se din copilărie înpreju-

rul lui, observă creșterea lor, devine familiar cu chipurile lor, și apoi îi vinde pentru patru sau cinci sute de dolari de cap, și îi trimite într'o țară depărtată ca să ducă o viață care este o moarte înceată, o viață despre care nu se poate zice nimic mai bun de cât că este de sigur scurtă; aceasta, o mărtuiesc, eșcită o groază care întrece chiar groaza eșcitată de comerțul cu robi care este blestemul țermului african. Și observați: nu vorbesc de vre un cas rar, de un exemplu de depravare escentrică. Vorbesc de un comerț tot așa de regulat ca și comerțul cu porci dintre Dublin și Liverpool, sau ca și comerțul de cărbuni dintre Tyne și Thames.

Maî este alt punct, asupra căruia trebuie să vă fac atenți. Nu am nici de cum dorința de face apologia robiei cum există în Brazilia; dar zic că robia, așa cum există în Brazilia, de și este o nenorocire înfricoșată, mi se pare un rău cu mult mai puțin desprant de cât robia așa cum există în Statele Unite. Dacă judecăm caracterul robiei negrului nu trebuie să uităm nici o dată un ingredient foarte important; un ingredient care lipsea din robie așa cum ea era cunoscută Grecilor și Romanilor; un ingredient care lipsea din robie când ea apăru în Europa în cursul evului de mijloc: voiû să vorbesc de antipatia colorii. Unde această antipatie există într'un grad înalt, acolo este greu să înțelegem cum stăpâniî albî și muncitoriî negri se pot amesteca vr'o dată împreună, precum s'au amestecat senioriî și serviî în multe părți ale Lumii Vechi, într'o comunitate liberă. Acum această antipatie este știut că e mult mai puternică în Statele Unite de cât în Brazilia. În Brazilia oameniî de culoare liberi

sînt numeroși. Ei nu sînt excluși de la profesiunile onorabile. Puteți găsi între dînșii negustori, medici, advocați; mulți din ei poartă arme; unii aș fost admiși în ordinele bisericești. Or cine știe ce demnitare, ce sfințenie, adscrie biserica Romei persoanei unui preot, va înțelege ușor importantele urmări ce derivă din această din urmă înprejurare. Nu este nici de cum neobicinuit de a vedea un penitent alb îngenunchiînd dinaintea tribunalului spiritual al unui negru, mărturisindu-și păcatele dinaintea unui negru, priimind absoluțiunea de la un negru. Nu este nici de cum neobicinuit de a vedea un negru împărtășind Eucharistia unui cerc de albi. Nu am nevoie să spun Camerei ce emoțiunii de mirare și turbare ar escita o asemenea priveliște în Georgia sau în Carolina de Sud. De aceea, de și admit pe deplin că robia braziliană este un rău îngrozitor, totu-și trebuie să adaug că, dacă aș fi chemat să mă pronunț unde este mai bună soarta rasei africane, în Brazilia sau în Statele Unite, aș răspunde fără a pregeta că este mai bună în Brazilia. Nu crez neprobabil că peste opt-zeci sau o sută de ani populațiunea neagră din Brazilia va putea fi liberă și fericită. Nu vîz o perspectivă rațională de o asemenea schimbare în Statele Unite.

Prea onorabilul gentleman, fostul Președinte al Oficiului de Comerț, ne a vorbit mult asupra acelu sistem de poliție maritimă prin care am încercat să gonim corăbiile de robî de pe marele drum al națiunilor. Cum a fost purtarea Braziliei și cum a fost purtarea Statelor Unite, față cu acel sistem de poliție? Brazilia a intrat în sistem; Statele Unite aș pus tot felul de piedici în drumul sistemului. Ce opiniune aș miniș-

trii Maiestații Sale asupra dreptului de vizită, o știm din scrisoarea Lordului Aberdeen, care, acum câte-va zile, a fost depusă pe masa noastră. Crez că reproduc corect înțelesul aceleia scrisori dacă zic că nobilul conte privește dreptul de vizită ca un mijloc eficace, și ca singurul mijloc eficace, pentru oprirea comerțului maritim cu robii. D-sa exprimă cele mai serioase îndoieli dacă se poate găsi alt mijloc care să-l înlocuiască. Eu crez că acest frâu ar fi foarte eficace, dacă toate națiunile i s'ar supune; și aplaud umanitatea care a îndemnat administrațiunile britanice succesive de a lucra spre a dobândi concursul puterilor streine la un plan așa de escelent. Brazilia a consimțit a admite dreptul de vizită; Statele Unite au refuzat, și refuzând au luat dreptului de vizită jumătate din puterea lui. Nemulțumindu-se a refuza admiterea dreptului de vizită, ele au contestat chiar dreptul de vizită, un drept care nici un publicist nepărtinitor din Europa nu va tăgădui că este în strictă conformitate cu dreptul ginților. Și aceasta nu este tot. În or ce parte a continentului european, agenții diplomatice ai Cabinetului de Washington au lucrat să înduplice alte națiuni de a imita exemplul Statelor Unite. Nu puteți să fi uitat scrisoarea generalului Cass. Nu puteți să fi uitat terminii în cari guvernul său îi comunica aprobarea purtării lui. Știți tot așa de bine ca și mine că, dacă Statele Unite s'ar fi supus dreptului de vizită, nu s'ar fi ridicat nici un strigăt contra acestui drept în Franța. Și nu desaproab mult pe Francezii. Este natural că, dacă o putere maritimă își face un punct de onoare de a ne refuza acest drept, alte puteri maritime să crează că ele nu pot, fără a se degrada, să iea alt

drum. Este natural ca un Francez, mândru de țara sa, să întrebe pentru ce tricolorul să fie mai puțin respectat de cât stelele și dungile. Prea onorabilul gentleman zice că, dacă vom aproba amendamentul nobilului meu amic, nu vom mai fi în stare să mântinem dreptul de vizită. Domnule Președinte, nu trebuie să se îngrijească d-sa de acest drept. El nu mai există deja. Noi am priimit să negociem asupra acestui subiect cu Franța. Or cine știe cum se va termina această negociere. Pavilionul francez va fi scutit de vizită ; Spania va cere cu stăruință, dacă nu va fi cerut deja, o scutire similară ; și dv. i o veți acorda cu plăcere, și fără dispută ; pentru că un drept de vizită, de care pavilioanele Franței și Americii sînt scutite, nu merită o dispută. De aceea singurul sistem care, după părerea miniștrilor Majestății Sale, s'a mai găsit eficace pentru oprirea comerțului cu robii pe mare, este în faptă părăsit. Și cine este răspunzător de aceasta ? Statele Unite din America. Vina de căpetenie chiar a comerțului cu robii dintre Africa și Brazilia cade, nu asupra guvernului Braziliei, ci asupra guvernului Statelor Unite. Și cu toate acestea prea onorabilul Baronet propune să pedepsim Brazilia pentru comerțul cu robii, și în același moment propune să arătăm favoare Statelor Unite, pentru-că Statele Unite sînt curate de crima comerțului cu robii. Mulțumesc onorabilului gentleman fostul Președinte al Oficiului de Comerț că 'mă amintește scrisoarea d-lui Calhoun. Nu aș fi putut să doresc o ilustrație mai bună pentru argumentul meu. Să spună cine-va care a citit această scrisoare care este țara care, dacă luăm asupra noastră sarcina de a răsbuna suferințele Africeii, ar trebui să fie cel d'ântăiu

obiect al indignației noastre. Guvernul Statelor Unite s'a așezat pe o înălțime rea la care Brazilia n'a aspirat nici o dată, și la care Brazilia, chiar dacă ar fi aspirat vr'o dată, n'ar fi putut nici o dată să ajungă. Guvernul Statelor Unite s'a declarat pe față ca patron, campion al robiei negrilor din tótă lumea, ca geniul rău, Ahriman al rasei africane, și pare a'și face o față din această distincțiune rușinoasă și odioasă. Înțeleg ca bărbații de stat americani să zică: «robia este un rău îngrozitor; dar am găsit-o mai 'nainte; nu vedem nici un drum astă-zî ca să scăpăm de dînsa; și trebuie să o suportăm pe cât putem mai bine». Oamenii buni și luminați ar putea să țină un asemenea limbagiū; dar nu așa este limbagiul Cabinetului american. Acest Cabinet este însuflat de un spirit de propagandă, și lucrează ca să întinză robia și barbaria cu o ardoare pe care alte guverne n'au arătat-o nici o dată în cauza libertății și a civilizației. Mai mult încă: doctrina profesată la Washington este că această cauză sfîntă justifică mijloacele cele mai impii. Acești zeloți ai robiei se cred autorizați să iea provincii din dreapta și din stînga, în disprețul tractatelor publice și al dreptului internațional, de la țeri vecine cari au instituții libere, și aceasta cu intenția mărturisită de a înprăstia peste o suprafață mai vastă cel mai mare blestem ce bîntue omenirea. Ei se pun în capul negustorilor cu robi din tótă lumea, întocmai precum Elizabeth se punea în capul intereselor protestante; și or unde instituția lor favorită este în primejdie, sînt gata să o ajute, precum Elisabeth ajută pe Olandezi. Consider dar acest punct ca demonstrat, că din toate societățile ce există acum, republica Statelor U-

nite este cu mult cea mai vinovată în ceea ce privește robia și comerțul cu robii.

Acum vii la bugetul onorabilului Baronet. D-sa ne spune că nu va admite zacharul brazilian, pentru că guvernul brazilian tolerează robia și permite pe ascuns comerțul cu robii; și ne mai spune că va primi bumbacul cultivat de robii și zacharul cultivat de robii din Statele Unite. Nu pot înțelege nici de cum cum poate d-sa să justifice consecvența d-sale. D-sa ne spune că dacă vom adopta propunerea nobilului meu amic, vom încuraja comerțul cu robii dintre Africa și Brazilia. Să zicem că este așa. Dar nu este de o potrivă limpede că, de vom adopta propunerile prea onorabilului Baronet, vom încuraja comerțul cu robii dintre Virginia și Luisiana? Nu mă îndoiesc nici de cum că, îndată ce coprinsul acestui buget va fi cunoscut pe amândouă țărmurile Oceanului Atlantic, comerțul cu robii va deveni mai activ de cât este în acest moment; că speculanții cu carne și cu sânge de om vor avea mai mult de lucru de cât or când; că turmele de negri încătușați, ce se mișcă spre sud, vor fi mai numeroase pe fie care drum. Acestea vor fi roadele măsurii prea onorabilului Baronet. Cu toate acestea d-sa ne spune că această parte a bugetului d-sale este întemeiată pe principii sănătoase și va aduce mari foloase țerei. Și ne spune adevărul. Am de gând să votez cu d-sa; și pot să înpac perfect, întemeiându-mă pe principiile mele, cu conștiința mea votul ce voi da. Cum va înpăca prea onorabilul Baronet drumul ce iea cu conștiința d-sale, aceasta nu o pot înțelege și nu sînt curios a o ști. Nimeni nu este mai capabil de cât d-sa de a da dreptate unei cauze

ce întreprinde; și ar fi foarte presumptuos din parte-mă de a anticipa apărarea ce d-sa are de gând să facă. Dar sper că Adunarea mă va îngădui acum, ca pe unul ce consider acest subiect cu un simțimânt adânc, să expun motivele cari mă conving că trebuie să votez pentru propozițiunile onorabilului Baronet privitoare la produsele Statelor Unite. Expunând aceste motive, expun în același timp motivele cari mă fac să votez cu nobilul meu amic în astă noapte.

Zic dar, Domnule Președinte, că admit autoritatea supremă a obligațiunii morale. Dar este important să înțelegem clar natura și întinderea acestor obligațiuni. Sîntem fără îndoială datorî să nu facem rău nimănui. Mai mult încă: sîntem datorî să privim pe toți oamenii cu bună-voință. Dar providența a destinat fie-cărui individ și fie-cărei societăți o sferă în marginile căreia bună-voința trebuie să fie în deosebi activă; și dacă un individ sau o societate neglijează ceea ce se află în această sferă pentru ca să ajungă la ceea ce este afară dintr'însa, atunci este probabil că rezultatul va fi vătămător și nu ceva bun.

Așa este în viața privată. Noi nu am fi justificați dacă am voi să facem o nedreptate unui strein pentru ca să ne folosim noi sau accia cari ni sînt foarte scumpi. Fie-care strein este în drept după legile umanității să ceară de la noi oare cari servicii raționale. Dar nu este adevărat că noi sîntem datorî să ne străduim a servi pe un simplu strein precum sîntem datorî să ne străduim a servi pe rudele noastre. Un om nu ar fi justificat dacă ar supune pe soția și pe copiii lui la niște privațiuni neplăcute, pentru ca să scape de la o ruină completă pe un strein pe ca-

re nu l-a văzut nici o dată. Și dacă un om ar fi așa de absurd în cât să lase să sufere de foame propria sa familie pentru ca să ajute oamenii cu cari nu are nici o legătură, atunci nu mai încapе îndoială că necesitatea sa caritate va produce mult mai multă miserie de cât fericire.

Tot așa este cu națiunile. Nici un bărbat de stat nu trebuie să facă nedreptăți altor țări pentru ca să aducă faloase propriei sale țări. Nici un bărbat de stat nu trebuie să pearză o ocaziune cuviincioasă de a face națiunilor streine servicii ce le poate face fără a'și călca datoria ce are către societatea din care face parte. Dar, în cele din urmă, patria noastră este patria noastră, și are cele d'ântăiū drepturi la atențiunea noastră. Nu este, crez, nici o îngustime de inimă în acest patriotism. Nu zic că trebuie să punem fericirea unei societăți particulare mai pre sus de fericirea omenirii; dar zic că, străduindu-ne a spori fericirea societății cu care sîntem în legături mai strînse și pe care o cunoaștem mai bine, vom face mai mult pentru a spori fericirea omenirii de cât amestecându-ne în lucruri, pe cari nu le înțelegem pe deplin, și nu le putem controla într'un mod eficace.

Cu sistemul de fabrici din această țară sînt legate mari rele. Unele din aceste rele se pot, sînt înclinat a crede, depărta saū îndulci prin legislație. Asupra acestui punt mulți din amicii mei se deosibesc de mine; dar sîntem cu toții de acord că este datoria unui legiutor britanic de a considera subiectul cu atențiune și cu un simț serios de responsabilitate. Și în Rusia sînt multe rele sociale. Țăraniū acestui imperiū sînt în stare de servitute. Suveranul Rusiei es-

te legat prin cele mai solemne obligațiuni dacă poate face ceva spre a îmbunătăți condițiunea acestei mari părți din supușii săi. Dacă noi sîntem cu luare aminte asupra copiilor din fabricele noastre și dacă el se îngrijește de soarta țăranilor săi, se poate face mult bine. Dar s'ar putea face oare vr'un bine dacă împăratul Rusiei și parlamentul britanic 'și ar schimba rolurile? dacă el ar lua sub patronagiul său pe țesătorii din Lancashire? dacă noi am lua sub patronagiul nostru pe țăranii de la Volga? dacă el ar zice: «nu veți trimite bumbac în Rusia pînă când nu veți vota o lege de zece ore de lucru?» dacă noi am zice: «să nu mai trimiți cânepă și sevă în Anglittera pînă nu vei emancipa pe servii tăi?»

Pe aceste principii, Domnule Președinte, cari îmi par a fi principiile simplului simț comun, eu pot, fără să alerg la subtilități casuistice, justifica înaintea conștiinței mele, și, sper, înaintea țerei mele, întreaga linie de purtare ce am ținut cu privire la robie. Când am venit pentru întâia oară în parlament, robia exista încă în posesiunile britanice. Consideram, precum era natural, această cestiune cu simțiminte puternice. Lucram, potrivit cu situația mea și în măsura facultăților mele, în favoarea celor împilați. Nu m'am dat înapoi de la nici un sacrificiū personal în această cauză. Amintesc aceasta nu ca un obiect de fală. Nu făceam nimic mai mult de cât datoria mea. Prea onorabilul gentleman, Secretarul de Stat la Departamentul din lăuntru, știe că, în 1833, am desaprobat o parte din măsura pe care guvernul Lordului Grey o propusese în cestiunea robiei. Eram în funcțiune, și o funcțiune era atunci pentru mine un ce important ca pentru or

cine. Depusei demisiunea mea în mâinile Lordului Spencer, și vorbiu și votaiu contra administrației. Spre mirarea mea, Lord Grey și Lord Spencer refuzară de a 'mă primi demisiunea, și rămăsei în funcțiune; dar câte-va zile mă consideraiu afară din serviciul Coroanei. În același timp lucrai din inimă pentru a pune asupra țerei o grea sarcină pentru despăgubirea plantatorilor. Am lucrat așa, pentru-că, fiind un legiuitor britanic, am crezut de datorie mea, cu or ce preț pentru mine și pentru alegătorii mei, de a șterge o pată rușinoasă din legile britanice, și de a înlătura niște nedreptăți suferite de persoane cari, ca supuși britanici, erau puse sub protecția mea. Dar obligațiile mele speciale în privința robiei negrilor încetară când robia însăși încetă în acea parte a lumii, pentru al cărei bine eu, ca membru al acestei Camere, eram răspunzător. Întru cât privește pe negrii din Statele-Unite, simț pentru dînșii cea mai călduroasă simpatie, Dumnezeu o știe. Dar ei nu se află sub protecția mea. Nu stați cu robi din Luisiana și Alabama în aceleași raporturi în cari stam mai 'nainte cu robi din Demerara și Jamaica. Sînt ținut, pe de altă parte, prin cele mai solemne îndatoriri, a înbunătăți soarta a milioane din compatrioții mei, cari nu se află nici de cum în faptă în o stare așa de miserabilă și de degradată ca aceea a robilor din Statele Unite, dar cari muncesc o muncă aspră de la răsăritu pînă la apusul soarelui ca să câștige o subsistență neîdestulătoare; cari adesea abia sînt în stare să 'și procure trebuincioasele vieței, și a căror soartă s'ar ușura dacă aș putea să le deschiz piețe noi, și dacă i aș putea ușura de taxele cari apasă greu asupra

muncei lor. Vez limpede că escludend productele muncii roabe din porturiile noastre, voi aduce mari rele asupra concetătenilor și alegătorilor mei. Dar binele pe care l-aș face negrilor din Statele-Unite, luând o asemenea măsură, mi se pare foarte problematic. Poate să fie adevărat că, admițend bumbacul cultivat de robi și zacharul cultivat de robi, încurajăm, într'un înțeles oare care, robia și comerțul cu robi. Dar nu știu dacă transformând codicele nostru fiscal într'un codice penal pentru înfrênarea cruzimei plantatorilor americani, nu vom face în sumă mai mult rău de cât bine negrilor. Nicî o națiune independentă nu suferă să i se zică de către alta : «Noi sîntem mai virtuoși de cât voi ; am adus înaintea judecării instituțiunile voastre și am găsit că sînt rele ; ca o pedeapsă pentru păcatele voastre, vă osîndim să plătiți la vama noastră taxe mai ridicate de cât acelea ce cerem de la restul lumii.» O asemenea vorbire aștă firește resentimentul streinilor. Eă scusez susceptibilitatea lor, pentru că eă însu-mi simpatizez cu dînșii. Știu că Irlanda a fost guvernată rău ; și am făcut, și 'mi propun a face, tot ce voi putea pentru îndreptarea relelor ei. Dar când ieă în mână un ziar din New York și citesc într'însul deblaterățiile fiului președintelui Tyler, mă simț așa de desgustat de absurditatea și insolentă, în cât sînt pentru un moment înclinat a contesta Irlandei vre un motiv de a se plânge. Mi se pare că dacă vr'o dată robia se va stinge în mod pacinic în Statele Unite, marea și fericita schimbare se va realiza prin străduințele acelor luminați și respectabili cetățeni americani cari urăsc robia pe atît pe cât o urim noi. Nu mă pot opri de a mă teme că, dacă parlamentul

britanic se va proclama protectorul și răsbunătorul robului american, mândria acelor persoane escelente se va alarma. Se poate ca dînsele să-și facă un punct de onoare națională de a sări în ajutorul acelei instituțiuni pe care ele au privit-o pînă acum ca o rușine națională. Cu chipul acesta nu vom aduce nici un serviciu negrului; și în același timp vom supune pe compatrioții noștri la suferințe crude.

Pentru aceste motive, Domnule Președinte, eu pot, cu conștiința curată, vota pentru propozițiunile prea onorabilului Baronet privitoare la bumbacul și zăcharul Statelor Unite. Dar tocmai pentru aceleași motive pot, cu conștiința curată, vota pentru amendamentul nobilului meu amic. Și mărturisesc că aș fi foarte surprins dacă prea onorabilul Baronet 'mă ar putea a-reta vr'o deosebire între amîndouă casurile.

V'am ținut prea mult, Domnule Președinte; cu toate acestea mai este un punct asupra căruia trebuie să atrag atențiunea dv.; voi să vorbesc de rafinare. Auzit-a cine-va vr'o dată vorbindu-se de o asemenea deosebire? Se găsește ceva analog în toate dialogurile lui Pascal cu bētrânul Iesuit? Nu vom mânca pentru toată lumea o singură uncie de zăchar brazilian. Dar importăm blestematul obiect; îl priimim în interposit, punem toată dibăcia și toate mașinele noastre ca să-l facem mai fermecător pentru ochi și mai plăcut pentru limbă, îl exportăm la Livorno și Hamburg, îl trimitem la toate cafenelele din Italia și Germania, băgăm în buzunar un profit de la toți, și apoi luăm un aer farisaic și mulțumim lui Dumnezeu că nu sîntem ca acei Italiani și Germani infamii cari nu au nici o muștrare de a se îndopa cu zăchar cultivat de robi. De sigur

această sofistică este vrednică numai de cea mai rea clasă de marturi mincinoși. «Nu fac jurământ strîmb! Nu, pentru toată lumea. Mî am sărutat numai polica-rul; nu 'mî am atins buzele de pielea vițelului.» Imî aduc aminte ceva foarte analog cu moralitatea prea onorabilului Baronet dintr'o nuvelă spaniolă pe care am citit-o de mult. Cer iertare Camerei că o ocup cu asemenea nimicuri; dar istorioara slujește mult scopului meu. Un băiat vagabond, un fel de Gil Blas, este priimit în serviciul unui bogat argintar bătrîn, un om foarte pios, care se roagă în tot d'a una cu mătaniile sale, care ascultă leturghia în fie-care zi, care păzește sêrbătorile și posturile bisericeî cu cea mai mare sfin-țenie. Argintarul predică în tot d'a una onestitatea și pietatea. «Nici o dată, repetă el neconținut, tînê-rului sêu asistent, nici o dată nu pune mîna pe ce nu este al tîu; nu-'ți permite nici o dată o libertate cu lucruri sfinte». Sacrilegiul este un pecat de care el are cea mai adîncă groază, fiind-că unește hoția cu profanațiunea. Intr'o zi, pe cînd predica după obi-ceiul sêu, un om cu un chip suspect intră în prăvălie cu un sac sub subțioară. «Vrei să cumperi astea?» întrebă visitorul, și scoate din sac cîte-va vase bi-sericești și un bogat crucifix de argint. «Să le cum-pêr!» zice evlaviosul om. «Nu; nici nu pun mîna pe ele; nu, pentru lumea întregă. Știu de unde le ai luat. Miserabile ce ești, nu te gîndești la sufletul tîu?» «Atunci bine, zise hoțul, dacă nu vrei să le cumperi, vrei să le topești?» «Să le topesc! zise argintarul; asta este cu totul alt ceva.» El apucă potirul și cru-cifixul cu o pîrechie de clește; argintul ast-fel apucat este aruncat în tîgaie, topit și înapoiat hoțului, care

îi pune în mână cinci pistoli și o șterge cu prada sa. Tânerul servitor rămâne uimit la această scenă. Dar maestrul își reia cu gravitate predica. «Fiul meu, zice el, iea seama la acest pungaș sacrileg, și iea exemplu de la mine. Gândește-te ce povară de păcate zace pe conștiința lui. Il vei vedea spânzurat după puțin timp. Dar cât despre mine, ai văzut că n'am pus mâna pe proprietatea furată. Eă păstrez aceste clește pentru asemenea ocaziuni. Și ast-fel trăiesc în frica lui Dumnezeu, și câștig o para cinstită.» Vorbiți de moralitate. Ce poate fi mai immoral de cât de a face ridicul cuvântul de moralitate, trăgând o linie de deosebire acolo unde nu este nici o deosebire ? Nu este de ajuns că această casuistică neonestă a înveninat teologia noastră? Nu este de ajuns că s'a inventat un șir de subterfugii, la adăpostul cărora un preot poate susține cele mai rele doctrine ale bisericei romane, și alături cu dînsele poate păstra cele mai bune beneficii ale bisericei anglicane ? Lăsați cel puțin desbaterile acestei Camere libere de sofistica tractatului Numărul Nouă-zeci. ¹⁾

Și apoi prea onorabilul gentleman, fostul Președinte al Oficiului de Comerț, se miră că alte națiuni consideră groaza noastră de robie și de comerțul cu robi ca o extremă ipocrisie ? Apoi, Domnule Președinte, cum poate fi alt-fel ? Și dacă această învinuire ne su-

¹⁾ Al nouă-zecelea tractat, care provocă judecăți și chiar măsuri aspre din partea Bisericei de Stat contra Puseyților, este de profesorul Newman și poartă titlul : *Observații asupra unor articole ale bisericei anglicane*. El se apropie de Catholicism cu mult mai mult de cât cele 89 de tractate ale Puseyților publicate mai înainte, se pronunță pentru Purgatoriū, pentru grație, cultul icoanelor, invocarea sfinților, autoritatea Papei și recomandă celibatul preoților.

pără, cui trebuie să mulțumim de dînsa ? Or cât de numeroși și de rău-voitori ar fi detractorii noștri, nici unul dintr'înșii nu a fost așa de absurd ca să ne acuse de ipocrisie pentru că luăm tutun cultivat de robî și bumbac cultivat de robî, pînă când guvernul nostru n'a început să afecteze scrupule în privința admiterii zacharului cultivat de robî. Firește, îndată ce miniștrii noștri anunțară cu ostentațiune lumii întregi că sistemul nostru fiscal se întemeia pe un nou și sublim principiu moral, toți începură să cerceteze dacă noi ne țineam cu consecvență de acel principiu. Aceasta reclama mult mai puțină agerime de minte și mult mai puțină rea voință de cât se poate găsi la vecinii noștri ca să descopere că această ură contra produselor cultivate de robî era numai prefăcătorie. Ei vîd că noi nu numai luăm tutun produs cu ajutorul robiei și al comerțului cu robî, dar că oprim chiar pe oamenii liberi din această țară de a cultiva tutunul. Ei vîd că noi nu numai luăm bumbacul produs cu ajutorul robiei și al comerțului cu robî, dar sîntem chiar pe cale de a scuti acest bumbac de orice taxă. Ei vîd că noi reducem în acest moment taxa asupra zacharului cultivat de robî în Luisiana. Cum putem aștepta noi de la dînșii să creadă că punem o taxă prohibitivă asupra zacharului brazilian dintr'un simțimînt de justiție și umanitate ? Eū mă preocup puțin de abuzul ce o presă streină și o tribună streină aruncă asupra politicei macchiavellice a perfidului Albion. Ceea ce mă întristează este nu că acușatia de ipocrisie se face, dar că sînt incapabil de a vedea cum să o resping.

Încă o vorbă. Prea onorabilul gentleman, fostul

Președinte al Oficiului de Comerț, a citat opiniunile a două persoane foarte distinse prin străduințele ce 'și aū dat pentru desființarea robiei: regretatul meu amic, Sir Thomas Fowell Buxton, și Sir Stephen Lushington. Este foarte adevărat că acești eminenti bărbați aū aprobat principiul stabilit la 1841 de prea onorabilul Baronet din partea opusă. Eū crez că dînșii erau în eroare; dar în eroarea lor erau sinceri, și eū am credința nestrămutată că erau consecuenți. Ei s'ar fi opus, fără îndoială, la amendamentul onorabilului meu amic; dar s'ar fi opus de o potrivă și la bugetul prea onorabilului Baronet. Nu era prudent, crez, din partea gentlemanilor din partidul advers de a face alusiune la aceste nume respectabile. Mențiunea acestor nume duce într'un mod iresistibil spiritul meu înapoi spre zilele marelui lupte pentru liberarea negrilor. Și este natural să întrebăm unde erau, pe timpul acelei lupte, aceia cari acum profesează atâta aversiune contra zacharului cultivat de robi? Cele trei persoane cari sînt cu deosebire responsabile pentru politica finanțiară și comercială a guvernului actual sînt, pe cât știu, prea onorabilul Baronet din fruntea Tesaureriei, prea onorabilul gentleman Cancelarul Exchequerului, și prea onorabilul gentleman fostul Președinte al Oficiului de Comerț. Este ceva în purtarea trecută a vre uneia din aceste trei persoane care să mă poată duce la credința că simpatia sa pentru relele robiei este mai mare de cât a mea? Sînt sigur că prea onorabilul Baronet Primul Lord al Tesaureriei va crede că vorbesc în ironie, dacă l-aș complimenta de zelul său pentru libertatea negrilor. Nicī măcar o dată, în tot cursul lungului și îndērētnicului conflict

care se sfârși cu desființarea robiei în coloniile noastre, d-sa n'a rostit o singură vorbă, n'a făcut un singur semn de încurajare pentru aceia cari sufereau și lucrau pentru cauza cea bună. Toată greutatea marilor d-sale talente și influențe a fost de cea-l-altă parte a cumpenei. Imi aduc bine aminte că, nu mai departe de cât în anul 1833, d-sa declara în Camera că nu poate da asentimentul său nici planului de imediată emancipare propus de nobilul meu amic care acum reprezintă Sunderland ¹⁾, nici planului de emancipare gradată propus de guvernul Lordului Grey. Imi aduc bine aminte că d-sa zicea: «Nu voiü reclama mai târziu credit pe temeiul acestui bill; tot ce doresc este să fiü scutit de responsabilitate». In ceea ce privește pe cei-l-alți două prea onorabili gentlemen pe cari i am menționat, d-lor sînt West-Indieni; și purtarea d-lor a fost purtarea West-Indienilor. Nu voiü să le pricinuesc nici o neplăcere sau să arunc vr'o învinuire rușinoasă asupra d-lor. Personal îi privesc cu simțiminte de bună-voință și stimă. Nu pun în cestiune sinceritatea d-lor; dar știü că oamenii cei mai onești sînt foarte înclinați a se amăgi pe sine înșiși cu credința că drumul spre care îi împing propriile lor interese și pasiuni este calea datoriei. Am conștiință că aceasta mi se întemplă mie, și crez că li se întemplă și d-lor. De oare ce prea onorabilul gentleman, Cancelarul Exchequerului, a părăsit Camera, voiü zice numai că, în cestiunea robiei, d-sa a lucrat după chipul clasei din care făcea parte. Dar de oare ce prea onorabilul gentleman, fostul Președinte al Oficiului de Comerț, se află la locul d-sale, d-sa imi va da voie

¹⁾ Lord Howick.

să'i amintesc partea ce a luat în desbaterile din 1833. D-sa zicea atunci; «Dv. ridicați un strigăt mare asupra culturii zacharului. Ziceți că este o râmură de industrie fatală sănătății și vieții robului. Nu contest că este oare care deosebire între munca de pe o plantațiune de zachar și munca de pe o plantațiune de bumbac, sau de pe o plantațiune de cafea. Dar deosebirea nu este așa de mare pe cât credeți. În pământurile smîrcoase, robii cari cultivă trestia de zachar sufer greū. Dar în Barbados, unde aerul este bun, ei prosperă și se înmulțesc». Apoi adause că, chiar în cazul cel mai rău, munca dintr'o plantațiune de zachar nu era mai nesănătoasă de cât unele feluri de muncă la care sînt întrebuițați lucrătorii din Englitera, și pe care nimeni nu se gîndește să o oprească. D-sa aminti în deosebii lustruirea pietrei. «Vedeți cum lustruirea pietrei sfărîmă sănătatea, vederea, viața. Cu toate acestea în contra lustruirii pietrei nu se ridică nici un strigăt». D-sa zicea apoi că întreaga cestiune trebuie lăsată de parlament pe seama Legislaturilor West-Indiene.

[*D-nul Gladstone.* N'am zis nici o dată aceasta. Nu reproduceți nici de cum cuvintele mele exact].

Cum? nici despre cultura zacharului și lustruirea pietrei?

[*D-nul Gladstone.* Aceasta este exact, dar n'am recomandat nici o dată ca cestiunea să fie lăsată pe seama Legislaturilor West-Indiene].

Am reprodus exact. Dar fiind-că prea onorabilul meu amic contestă simțimintele ce i s'au imputat de reporterii, nu voiū mai zice nimic asupra acestui punct. Nu mă îndoiesc că d-sa are dreptate pe deplin și că ceea ce d-sa a zis a fost rău înțeles. Ceea ce

remâne necontestat este de ajuns pentru scopul meu. Vez că persoanele cari arată așa de mult zel contra robiei din țările streine, sînt acelea-și persoane cari mai 'nainte sprijineaŭ robia în coloniile britanice. Imi aduc aminte de timpul când d-lor susțineau că dreptatea ne silește să protegem zacharul cultivat de robî contra concurenței zacharului cultivat de oameni liberi, ba chiar a zacharului cultivat de Englezî liberi. Acum îi auz îndemnându-ne să protegem zacharul cultivat de oameni liberi contra concurenței zacharului cultivat de robî. Imi aduc aminte de timpul când d-lor micșoraŭ pe cât puteau relele culturei zacharului. Acum îi auz exagerând acele rele. Dar, or cât de sinuos ar fi drumul d-lor, este totu-și un fir conductor cu care îi pot urmări în toate rătăcirile d-lor. Nestatornicî în toate, d-lor sînt statornicî întru a cere protecțiune pentru plantatoriî West-Indieni. Pe cât timp aceștia se serveau de robî, d-lor făceau tot ce puteau ca să scuseze relele robiei. De îndată ce ei sînt siliți să întrebuițeze oameni liberi, d-lor încep să proclame cu strigăte bine-facerile libertății. D-lor merg de jur înprejurul busolei, și cu toate acestea rêmân lipiți de un punct; și acest punct este interesul proprietarilor West-Indieni. Am terminat, Domnule Președinte; și mulțumesc în toată sinceritatea Camerei pentru răbdarea și indulgența cu care am fost ascultat. Sper că am dovedit cel puțin consequența mea. Cum vor dovedi miniștrii Maiestății Sale consequența d-lor, cum vor proba că purtarea d-lor a fost condusă în tot d'a una de acelea-și principii, sau chiar că purtarea d-lor în momentul de față este condusă de un principiu cu totul statornic, nu sînt în stare să conjecturez.

SEMINARIUL MAYNOOTH

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor, la 14 Aprilie 1845.

Legea lui Sir Robert Peel asupra Seminariului din Maynooth consta din următoarele trei propuneri :

1° Dirigenții Seminariului din Maynooth să fie declarați ca persoană morală, ceea ce le acorda avantajul de a putea primi imediat legate și donațiuni ;

2° Pentru întreținerea profesorilor și școlarilor, pentru bibliotecă , se acordă 26,000 de lire sterling pe fie care an ;

3° Se acordă 26,000 de lire pentru clădiri noi, pentru ca exteriorul Institutului pe care-l întreține statul să se arate demn.

Sâmbătă la 11 Aprilie 1845, Sir Robert Peel propuse a doua citire a billului pentru Seminariul din Maynooth. După o desbatere de șase nopți, moțiunea fu votată cu o majoritate de 323 de voturi contra 176. În a doua noapte se pronunță următorul discurs.

Nu am de gând, Domnule Președinte, de a urma pe onorabilul gentleman, care se așeză chiar acum jos, în discusiunea amendamentului ce se află acum înaintea noastră. Când onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield ¹⁾ va crede de cuviință de a face o moțiune asupra acestui subiect important, asupra căruia a atras de repetite ori atențiunea Camerei, voi

¹⁾ Ward.

cere poate să fiu ascultat. De astă dată mă voiü mulțumi cu expunerea motivelor cari mă conving că este datoria mea de a vota pentru a doua citire a acestui bill; și nu pot, crez, să expun mai bine aceste motive de cât trecând în revistă, pe cât voiü putea de repede, principalele obiecțiuni ce s'aü făcut billului aici și aiurea.

Aceia cari fac aceste obiecțiuni se pot, Domnule Președinte, împărți în trei clase. Cea d'ântâiü clasă consistă din acele persoane cari critică nu principiul de a se acorda seminariului din Maynooth o sumă de bani, ci numai suma. A doua clasă consistă din persoane cari se opun din principiü la or ce sume acordate unei biserici pe care o consideră coruptă. A treia clasă consistă din persoane cari se opun din principiü la or ce sume acordate bisericilor, fie ele corupte sau curate.

Dintre aceste trei clase, Domnule Președinte, cea d'ântâiü se află învederat pe principiul cel mai imposibil de susținut. Cum poate cine-va crede că seminariul din Maynooth trebuie sprijinit cu bani publici, și cu toate acestea crede acest bill foarte rău ca să fie îngăduit a trece în Comitet, iată ce nu pot înțelege bine. Cu toate acestea sînt silit să admit că sînt multe persoane de această categorie; căci nu pot să nu 'mă aduc aminte că vechiul vot anual abia provoca câte o obiecțiune; și vëz că acest bill a produs o escitare violentă. Nu pot să nu 'mă aduc aminte că vechiul vot anual trecea de obiceiü cu foarte puține disente; și vëz că un număr mare de gentlemen cari nu aü figurat nicî o dată printre acei oponenti, s'aü grămădit în Cameră ca să voteze contra acestui

bill. Este în adevăr sigur că o mare parte, crez o majoritate, din acei membri cari nu pot, după cum ne asigură, sprijini în conștiință planul propus de prea onorabilul Baronet din fruntea guvernului, l-ar fi sprijinit fără cel mai mic scrupul, dacă d-sa ne ar fi cerut acum, ca în anii de mai 'nainte, să dăm nouă mii de lire sterling pentru două-spre-zece luni. Așa este ; cu toate acestea nu pot să nu mă mir că este așa. Căci cum poate vr'o ingeniositate omenească să prefacă o cestiune dintre nouă mii de lire sterling și două-zeci și șase de mii de lire sterling, sau dintre două-spre-zece luni și un număr nedefinit de luni, într'o cestiune de principiu ? Observați : nu răspunz acum acelora cari susțin că nu trebuie să se dea nimic din punga publică unei biserici corupte ; nici nu răspunz acum acelora cari susțin că nu trebuie să se dea nimic din punga publică nici unei biserici. D-lor, o admit, se opun acestui bill din principiu. Înțeleg perfect, de și nu împărtășesc, părerea zelosului voluntar care zice : «Invețe biserica romano-catolică adevărul său eroarea, ea nu trebuie să aibă nici un sprijin din partea statului». Înțeleg de asemenea perfect, de și nu împărtășesc, părerea zelosului protestant, care zice : «Biserica romano-catolică învață eroarea, și de aceea nu trebuie să aibă nici un sprijin din partea statului». Dar nu pot înțelege raționamentul unui om care zice : «Eū crez că, de și biserica romano-catolică învață erori, ea totuși trebuie să priimească un ajutor de la stat ; dar eū sînt dator să 'mă arēt aversiunea contra erorilor ei dăruindu'i o sumă de nimic. Dogmele ei sînt așa de absurde și de vătămătoare, în cât voiū plăti profesorului care le învață o leafă mai mică

de cât ofer feciorului meu de casă. Riturile ei sînt așa de superstițioase, în cât voiû avea grijă ca ele să se săvîrșească într'o capelă cu un acoperiș găurit și cu o pardoseală murdară. Să-'i asigurăm în or ce cas un seminariû, numai să fie meschin. Să sprijinim pe aceia cari aû să învețe doctrinele și să administreze sacramentele ei generațiunii viitoare, numai cu condițiunea ca or ce preot să ne coste mai puțin de cât un soldat pedestru. Să nutrim pe tinerii ei teologi ; numai să luăm seama ca mijloacele lor de hrană să fie așa de neîndestulătoare, în cât să fie siliți a suspenda cursurile înainte de vacanța regulată din cauza lipsei de hrană. Să le dăm locuință ; dar să facem ca în locuința lor ei să fie grămădiți ca porcii într'o cocină, și să fie pedepsiți pentru eterodoxia lor, simțind zăpada și vîntul prin ferestrele lor sparte». Este oare cu putință să 'și închipuiască cine-va ceva mai absurd or mai rușinos ? Poate să fie ceva mai limpede de cât aceasta, că ceea ce ne obligăm a face trebuie să-l facem bine ? Dacă este drept să întreținem acest seminariû, atunci trebuie să fie drept a-l întreține într'un mod cuviincios. Demnitatea noastră națională este în joc ; pentru-că această instituție, bună or rea, este, mai presus de or ce dispută, o instituție foarte importantă. Chiemarea ei este de a forma caracterul acelora cari aû să formeze caracterul a milioane de inși. Dacă trebuie să acordăm un patronagiû unei asemenea instituțiuni, aceasta este o cestiune asupra căreia oamenii înțelepți și onești pot să se deosibească. Dar că, dacă vom acorda un patronagiû unei asemenea instituțiuni, patronagiul nostru trebuie să fie vrednic de obiect și vrednic de mărirea țerei noastre, aceasta

este o propozițiune pe care mă mir auzind că sînt persoane cari o contestă.

Cu o deosebită nemulțumire, trebuie să o spun, vîd că unul din reprezentanții Universității din care am onoare a face parte și eu ¹⁾, un gentleman care nu s'a crezut nici o dată obligat a zice o vorbă saŭ a da un vot contra acordării sumei de nouă miî de lire sterlig, se opune acum cu violență la acordarea sumei de două-zeci și șase miî de lire sterlig ca exorbitantă. Când mă gîndesc cu cîtă liberalitate sînt înzestrate colegiile din Cambridge și Oxford, și cu ce pompă sînt înconjurate acolo religiunea și învățătura; când îmi amintesc lungile strade de palate, turnurile și ferestrele în ogivă, venerabilele clastre, frumoasele grădini, orgelile, imaginile de pe altare, solemna lumină a ferestrelor picturate, bibliotecile, museele, colecțiile de pictură și sculptură; când îmi mai amintesc conforturile fizice prevăzute atît pentru instructori cît și pentru scolarî; când reflectez că chiar scolarîi burșierî și servitorîi locuesc și mîncîncă mult mai bine de cît acei studenți cari sînt destinați a deveni după puțîni ani preoți și episcopiî poporului irlandez; când cuget la spațioasele și mărețele edificii ale directorilor colegiilor, la camerele comode ale agregatilor și studenților, la refectorii, la sîlile de întrunire, la locurile de joc, la grajduri, la pompa și luxul marilor sîrbători, la coloanele de vase vechi de argint așezate pe masă, la aburul savuros al bucătăriei, la mulțimea de gîște și de claponi cari se învîrtesc de o dată în frigări, la oceanele de bere escelentă din cîmări; și când îmi amintesc de unde a derivat toată

¹⁾ Onorabilul Charles Law, reprezentantul Universității de Cambridge.

această splendoare și abundență ; când îmi amintesc care a fost religiunea lui Eduard III și a lui Enric VI, a Margaretei de Anjou și a Margaretei de Richmond, a lui William de Wykeham și a lui William de Waynefleet, a Arcehiscopului Chicheley și a Cardinalului Wolsey ; când îmi amintesc că am luat de la Romano-Catolici King's College, New College, Christ Church, propriul meu Trinity College ; și când mă uît la miserabila Dotheboys Hall pe care le am dat-o în schimb, simț, trebuie să o mărturisesc, mai puțină mândrie de cât aş dori că sînt protestant și membru al Universității din Cambrigde.

Câți-va gentlemen, este adevărat, au făcut o încercare de a demonstra că există o deosebire de principiu între vechia sumă pe care au sprijinit-o în tot d'auna și o sumă mai mare pe care d-lor sînt hotărîți a o combate. Dar nici o dată n'a fost încercare mai deșartă. D-lor zic că pe timpul Unirii am intrat într'un contract tacit cu Irlanda pentru a întreține acest seminariu. De acea, zic d-lor, sîntem ținuți print'un contract public a continua vechia sumă, dar nu sîntem ținuți să facem un adaus la această sumă. Asupra acestui punct, de și nu asupra altora, mă unesc din toată inima cu acei petiționari cari, cu această ocaziune, au acoperit biuroul dv. cu vrafuri de hârtie murdară și de pergamente. Contestez existența unui asemenea contract. Eû unul mă simț cu totul liber de a vota pentru desființarea acestui seminariu, dacă aş fi convins că este o instituție vătămătoare, precum sînt liber de a vota contra or căruî punct din adausele făcute la artilerie, precum sînt liber de a vota pentru reducerea numărului marinarilor. Este de asemenea

straniū ca aceia cari fac apel la acest contract imaginari sã nu înțelegã cã, chiar dacã ficțiunea d-lor ar fi admisã ca adevãratã, ea nu'î scoate cu nici un preț din dificultate. Spuneți-ne lãmurit cari sînt terminii preciși ai contractului ce dv. presupuneți cã Marea Britanie a fãcut cu Irlanda asupra acestui seminariū. Or cari ar fi terminii, ei nu pot servi scopului dv. Era contractul ca parlamentul imperial sã facã pentu seminariū ceea ce parlamentul irlandez obicînuia a face? Sãu era contractul cu parlamenul imperial sã întreținã seminariul într'o stare respectabilã și eficace? Dacã coprinsul contractului era cel d'ântãiu, atunci nouë mi de lire sterling sînt prea mult. Dacã coprinsul lui era cel din urmã, nu veți fi în stare, sînt încredințat, sã dovediți cã douë-zeci și șease de mi de lire sterling sînt prea puțin.

Am zis, crez, în de ajuns ca sã rãspunz acelora cari susțin cã trebuie sã dãm sprijin acestui seminariū, dar cã sprijinul trebuie sã fie meschin și trecãtor. Acum viū la o clasã mult mai formidabilã de adversari. Obiecțiunile d-lor se pot în scurt formula ast-fel. Nici un om nu poate sã se creazã în drept, fie ca individ fie ca înputernicit al poporului, de a contribui la rãspândirea unei erori religioase. Biserica Romei învațã erori religioase; decî nu putem în justiție strictã sã contribuim la sprijinirea unei instituțiunii al cãrei obiect este înprãștierea doctrinelor bisericei romane. Conțest, Domnule Președinte, majoara acestui syllogism. Eū crez cã sînt ocașiuni în cari sîntem ținuiți sã contribuim la rãspândirea unor doctrine cu cari sînt amestecate erori într'un mod inseparabil. Doresc sã fiū bine înțeles. Cestiunea nu este dacã noi trebuie sã

învățăm adevărul său să învățăm eroarea, ci dacă putem învăța adevăr falsificat cu eroare, sau dacă nu trebuie să învățăm nici un adevăr. Construcția minții omenestii este așa că este peste putință să alcătuim pentru răspândirea adevărului o mașină care, de o dată cu adevărul, să nu împrăstie și oare cari erori. Chiar acele raze ce ne vin de la marele isvor de lumină, nu pătrund curate cum sînt în greaua și întunecoasa atmosferă în care locuim, ci mult refractate, descolorate și întunecate, așa că foarte adesea ne înșală. Este în general admis că, dacă se poate găsi unde-va adevăr religios nepătat de eroare, este numai în Scriptură. Dar este astăzi pe suprafața globului o singură ediție din Scripturi despre cari să se poată zice că coprinde adevărul absolut nepătat de eroare? Se găsește un manuscris, o ediție din Vechiul și Noul Testament în limbile originale, pe care un învățat să o declare lipsită de erori? Dar pentru vasta majoritate a Creștinilor limbile originale sînt și trebuie să fie în tot d'a una neînțelese. Cu excepție poate de un om la zece mii, noi trebuie să ne mulțumim cu traduceri. Și este oare vr'o traducere în care să nu fie numeroase greșeli? Nu sînt numeroase greșelile chiar în versiunea noastră autorizată, de și această versiune a fost făcută cu o sîrguință și o grijă penibilă, de oameni foarte pricepuți, și sub un patronagiū foarte strălucit? Firește, greșelile trebuie să fie și mai numeroase în acele traduceri pe cari niște oameni pioși le au făcut de curînd în limbile bengaleză, hindustană, tamil, canareză și alte limbi orientale. Admir zelul, stăruința, energia acelor cari, neținînd seamă de greutatea ce păreaū nebiruite pentru mințile ordinare, au

împlinit această operă obositoare. Aplaud acele societăți bine-voitoare cari au încurajat cu atâta liberalitate această operă. Dar am fost asigurat de judecători competenți că traducerea are multe erori. Și cum se putea alt-fel? Cum ar fi putut un Englez să producă o traducere fără greșală din limba ebraică în limba cingaleză? De acea zic că chiar Scripturile, sub or ce formă în care le putem avea astăzi, coprind o parte de eroare. Și dacă acest lucru este așa, cum puteți dv. aștepta un adevăr curat și nedesfigurat în or care altă compoziție? Dv. contribuiți, fără nici un scrupul, la tipărirea tractatelor religioase, la înființarea de școale de Duminică, la trimiterea de misionari. Dar sînt tractatele dv. perfecte? Sînt învățători dv. infalibili? Sînt misionarii dv. inspirați? Uitați-vă la cele două biserici de stat din această insulă. Zice-veți că amîndouă învață adevărul fără nici un amestec de eroare? Aceasta este cu neputință; pentru că ele profesază doctrine deosebite asupra mai multor puncte importante. Este învederat prin urmare că dacă, precum ne ziceți, este un păcat pentru un stat de a patrona o instituție care învață erori religioase, atunci or biserica Engliterei or biserica Scoției trebuie desființată. Dar încumeta-se-va cine-va să afirme că una din cele două biserici învață adevărul fără nici o mixtură de eroare? Nu au fost mult timp în biserica Scoției două școli foarte deosebite de teologie? În curs de mai mulți ani, Dr. Robertson, capul partidului moderat, și Dr. Erskine, capul partidului calvinist, au predicat sub același acoperiș, unul dimineața, cel alt seara. Ei predicaū două religii deosebite, așa de deosebite în cât adepții lui Robertson consideraū pe adepții lui

Erskine ca fanatici, iar adepții lui Erskine considerați pe adepții lui Robertson ca Arianii săi mai rău de cât Arianii. Și nu este nici o mixtură de eroare în doctrina învățată de clerul bisericeii din Engiltera? Nu este oare toată țara frământată în acest moment de dispute privitoare la care este în realitate doctrina Bisericeii asupra câtor-va puncte importante? Nu voiți lua asupra-mi sarcina de a decide cine are dreptate și cine nu. Dar afirm cu încredințare că, aibă dreptate Tractarianii săi Evangelicii, mai multe sute din acei preoți cari ocupă în fie care Duminică anvoanele bisericilor noastre parohiale trebuie să fie foarte mult în eroare.

Acum, Domnule Președinte, nu văz de ce multe persoane foarte respectabile, cari cred că fac un păcat de a contribui la învățarea erorii în seminariul din Maynooth, cred că este nu numai o datorie legală, ci și o datorie sfântă de a contribui la învățătura erorilor din casurile ce am menționat. D-lor știu că versiunea noastră a Bibliei coprinde unele erori. Și cu toate acestea d-lor subscriu la Societatea Bibliei. D-lor știu că traduceriile din Serampur coprinde o sumă și mai mare de erori. Cu toate acestea contribuesc cu liberalitate pentru tipărirea și circularea acelor traduceri. Onorabilul meu amic reprezentantul Universității de Oxford nu va contesta că în clerul bisericeii din Engiltera există un partid puritan, și un partid anti-puritan, și că unul din aceste partide trebuie să învețe oare cari erori. Cu toate acestea d-sa ne îndeamnă cu stăruință să acordăm acestei bisericeii o donațiune de nu știu câte sute de mii de lire sterling. D-sa se va apăsă fără îndoială zicând că nimic pe pământ nu este

perfect; că cele mai curate societăți religioase trebuie să consiste din ființe omenești, și că trebuie să aibă acele defecte cari sînt produsul slăbiciunilor omenești; și că adevărurile profesate de clerul stabilit, de și nu în tot d'a una nescutite de un aliagiū de eroare, sînt așa de prețioase, în cât este mai bine ca ele să fie împărțite poporului cu acel aliagiū de cât să nu fie împărțite de loc. Tocmai așa zic și eu. Imi pare rău că nu putem învăța pe poporul irlandez adevărul curat. Dar eu crez că este mai bine ca el să aibă adevăruri importante și salutare, pătate cu câte-va erori, de cât să rămână de tot neinstruit. Doresc din inimă ca Irlandezii să fie protestanți. Dar prefer ca ei să fie romano-catolici de cât să nu aibă nici o religiune. «Voiți, zice un gentleman, să învățați poporul a se închina cultului din Jugernaut sau zeiței Kalee?»¹⁾ Neapărat nu. Argumentul meu nu mă duce la o asemenea concluzie. Cultul din Jugernaut și al zeiței Kalee este un blestem pentru omenire. Este mult mai bine ca omenirea să fie fără religie de cât să creadă într'o religie care recomandă prostituția, sinucidul, hoția, omorul. Dar contesta-va vr'un protestant că este mai bine ca Irlandezii să fie romano-catolici de cât să trăiască și să moară ca dobitoacele pe câmp, să cedeze poftelor lor fără nici un frâu religios, să sufere lipsa și nenorocirea fără nici o mângâiere religioasă, să se ducă în mormânt fără nici o speranță religioasă? Aceste considerațiuni satisfac pe deplin mintea mea. Neapărat, n'aș propaga eroarea numai pentru eroare. A lucra

¹⁾ Jugernaut este o localitate în care se află templul lui Krișna, templu mănjit cu sânge; iar Kalee este soția lui Siva; ea este zeita sectei Thagilor.

ast-fel ar fi nu numai rusinos, dar chiar diavolesc. Dar, pentru ca să pot fi în stare de a propaga adevărul, eu consimț a propaga acea parte de eroare care este strâns unită cu adevărul și care nu poate fi despărțită de adevăr. Doresc ca creștinismul să aibă o mare influență asupra țărânimii din Irlanda. Nu văz nici o probabilitate ca creștinismul să aibă această influență de cât sub o singură formă. Această formă eu o consider ca foarte coruptă. Cu toate acestea mi se pare că binele predomină cu mult asupra răului ; și de aceea, nefiind în stare să dobândesc binele singur, mă mulțumesc să ieaș binele și răul la un loc.

Acum viș la a treia clasă de oponenți. Înțeleg pe aceia cari își ieaș ca punct de sprijin principiul voluntar. Nu voiș cerceta cu această ocaziune dacă d-lor aș dreptate crezând că guvernele nu trebuie să contribuiască la sprijinul vr'unei religii, adevărate sau false. Pentru că mi se pare că, chiar dacă ar fi să admit că regula generală este corect pusă de d-lor, totu-șî casul de față ar fi o excepție la această regulă. Cestiunea asupra căreia sînt chemat a vota este nu dacă statul trebuie să dea or nu vr'un sprijin religii din Irlanda. Statul dă un asemenea sprijin, și va continua a-l da, or care va fi rezultatul acestei desbateri. Singurul punct asupra căruia avem să ne pronunțăm este dacă dându-se acest sprijin, trebuie să se dea exclusiv pentru religiea minorității. Aici avem o insulă cu o populație de aproape opt milioane, și cu o biserică de stat bogată, ai cărei aderenți sînt ceva mai mult de cât opt sute de mi de suflete. Avem un Archiepiscop cu zece mi de lire sterling pe an. Dacă imi aduc aminte bine, șapte-zeci de mi de lire ster-

ling sînt împărțite la douăsprezece prelați. În același timp nonconformiștii protestanți din nordul Irlandei primesc, sub altă formă, un sprijin de la stat. Dar marea majoritate a populațiunii, partea cea mai săracă a populațiunii, partea populațiunii care are mai multă nevoie de ajutor, partea populațiunii ce se ține de aceea credință pentru propagarea căreia se pune la început decima de o parte și s'au dat la început moșiile bisericești, trebuie să și întrețină singură pe preoți. Nu este oare acesta un caz unic în felul său? Și nu pot oare chiar aceia cari susțin propozițiunea generală, că fie care om trebuie să plătească pe păstorul său spiritual, vota cu toate acestea pentru acest bill, fără să fie acușați de neconsecvență? Am rămas uimit auzind pe onorabilul reprezentant de Shrewsbury ¹⁾ spunându-ne că, dacă acordăm aceste sume, ne va fi cu neputință să resistăm pretențiunilor or căreia secte disidente. D-sa a menționat în deosebire pe Methodistii Wesleyani. Sînt oare casurile analoage? Este cea mai mică asemănare între ele? Să 'mă probeze onorabilul gentleman că, din șase-sprezece milioane de oameni cari locuiesc Anglittera, trei-sprezece milioane sînt Methodistii Wesleyani. Să 'mă probeze că membrii bisericii stabilite din Anglittera sînt măcar a zecea parte din populațiune. Să 'mă probeze că nonconformiștii englezi cari nu sînt Methodistii Wesleyani primesc un *Regium Donum*. Să 'mă probeze că nemărginitele moșii dăruite lui John Wesley pentru propagarea Methodismului au fost, printr'un Act al parlamentului, luate de la Methodistii și date Bisericeii. Dacă d-sa poate să 'mă arate acestea,

¹⁾ Disraeli.

îi promit că, îndată ce Methodiștii Wesleyani vor cere două-zeci și șase de mii de lire sterling pe an pentru instrucțiunea ministrilor lor, voiți fi gata să le împlinesc cererea. Dar nici cazul Methodiștilor, nici vre un alt cas ce se poate menționa, nu se aseamănă cu cazul de care ne ocupăm. Uitați-vă de jur împrejurul Europei, de jur împrejurul lumii, ca să găsiți un paralel; și vă veți uita în desert. În adevăr, starea de lucruri ce există în Irlanda n'ar fi putut nici o dată să existe, dacă Irlanda n'ar fi fost strâns unită cu o țară, care posedă o mare superioritate de putere, și care a abusat de această superioritate. Sarcina ce noi sîntem pe cale, sper, de a lua asupra-ne este numai o mică pedeapsă pentru o mare nedreptate. Chiar dacă aș fi un partizan nestrămutat al sistemului voluntar, totu-și aș simți că, pe cât timp biserica a opt sute de mii de oameni păstrează marile ei donațiuni, nu aș fi în drept de a refuza acest mic dar bisericeii de opt milioane.

Ca să resum în scurt ce am zis, este mai ântâi de toate limpede pentru mine că, dacă nu avem nici un scrupul religios ca să acordăm acestui seminariu nou douăzeci și șase de mii de lire sterling pe fie care an, nu trebuie să avem nici un scrupul religios pentru ca să-i acordăm douăzeci și șase de mii de lire sterling pe an pentru un termen nedefinit.

Al doilea, mi se pare că acele persoane cari ne spun că nu trebuie în nici o împrejurare să contribuim la răspândirea erorii, stabilesc în faptă o normă care va împiedica tot de odată și răspândirea adevărului.

Al treilea, mi se pare că, chiar în ipoteza că principiul voluntar este principiul sănătos, cazul de față este un cas excepțional, căruia ar fi nedrept și neînțelept de a 'i aplica acel principiu.

Atât, Domnule Președinte, asupra acestui bill. Și acum permiteți-mi să adaug câte-va cuvinte asupra aceluia de către cari acest bill a fost întocmit și adus în parlament. Am fost exortați, în ântâia noapte a acestei debateri, să votăm contra billului, fără să intrăm în cercetarea meritelor sale, pe motivul că, bun sau rău, a fost propus de oameni cari nu puteau să-l propună în mod onest și onorabil. Un apel analog ni s'a făcut în seara aceasta. În aceste împrejurări, Domnule Președinte, sînt dator, nu, precum sper, din spirit de partid, nu, sînt sigur, din animositățe personală, ci din considerație pentru interesul public, care trebuie să fie într'un mod injurios atins de or ce tinde a înjosi caracterul oamenilor publici,—sînt dator să spun limpede ce crez despre purtarea miniștrilor Maiestății Sale. Fără îndoială este de cea mai înaltă importanță să legiferăm bine. Dar este tot așa de cea mai înaltă însemnătate ca aceia cari ne guvernează să aibă, și să fie știuți că aș principii nestrămutate, și să se conducă de acele principii atât la guvern cât și în opoziție. Este de cea mai înaltă importanță ca lumea să nu fie sub impresia că un bărbat de stat este o persoană care, când este în opoziție, profesează și promite ceva pentru ca să ajungă la putere, și care, când este la guvern, uită tot ce a profestat și promis pe când era în opoziție. Nu am nevoie, presupun, de prea mult timp ca să probez că o lege poate fi în sine o lege extraordinar de bună, și cu toate acestea poate fi o lege care, când este judecată în legătură cu purtarea de mai 'nainte a aceluia cari aș propus-o, poate să le probeze că nu merită încrederea țerei lor. Dacă acesta este cazul, calea noastră este limpede.

Noi trebuie să facem deosebire între lege și autorii ei. Sîntem datorii să sprijinim legea, întemeiîndu-ne pe meritele ei întrinsece. Despre autorii legii, datoria noastră este de a vorbi în termîni de censură.

În asemenea termîni simț că este datoria mea de a vorbi de actualii consilierii ai Maiestății Sale. Nu am nici o ostilitate personală contra vr'unuia din d-lor; și acea ostilitate politică pe care nu o tăgăduesc, nu m'a împiedicat de a da dreptate talentelor și virtuților d-lor. Am admis în tot d'a una, și admit acum foarte bucuros, că prea onorabilul Baronet din fruntea guvernului posedă multe din calitățile unui escelent ministru, talente eminente pentru desbatere, talente eminente pentru afaceri, mare experiență, mare știință, mare abilitate în conducerea acestei Camere. Merg mai departe, și zic că am o deplină încredere în sinceritatea dorinței d-sale de a mări prosperitatea patriei d-sale. Cu toate acestea îmi este peste putință să contest că sînt multe cuvinte pentru imputările acelorora cari, în disprețul unei experiențe amare, acordîndu-î pentru a doua oară încrederea d-lor, se găsesc acum pentru a doua oară amăgiți. Nu pot să nu văz că a fost prea mult practica d-sale, cînd era în opozițiune, de a se servi de acele pasiuni pentru cari nu are nici o simpatie, și de prejudiții pe cari le privește cu cel mai adînc dispreț. De îndată ce ajunge la putere, o schimbare se petrece în d-sa. Instrumentele cu cari 'și a făcut treaba sînt aruncate la o parte. Scara cu care s'a suit este trîntită cu o lovitură de picior. Sînt silit să zic că prea onorabilul Baronet lucrează așa din deprindere și din sistem. Exemplul dinaintea noastră nu este un cas izolat. Nu doresc să stăruiesc asu-

pra evenimentelor ce s'aũ petrecut acum șapte-sprezece sau opt-spre-zece ani, asupra limbajului ce prea onorabilul Baronet ținea asupra cestiunii catolice, când d-sa nu era la putere în 1827, și asupra schimbării ce aũ produs două-spre-zece luni de putere. Voiũ zice numai că o asemenea schimbare este prea de ajuns pentru o viață. Iară-și prea onorabilul Baronet era în opoziție; și iară-și întrebuișă vechia d-sale tactică. Nu voiũ relata cu deamăruntul istoria manoperelor cu cari a fost răsturnat guvernul whig. Este destul să spun că mai multe interese puternice se uniseră contra aceluĩ guvern sub conducerea prea onorabilului Baronet, și că din acele interese nu este unul care să nu fie acum înșelat și să nu se plângă. Pentru ca să mărginesc observațiile mele la obiectul ce se află imediat înaintea noastră,—poate cine-va să conteste că, dintre multele strigăte ce s'aũ ridicat contra administrației trecute, acela care a întăritat mai tare opiniua publică a fost strigătul de «Jos Papismul?» Este în Cameră un singur gentleman care să conteste că, dacă acum patru ani, nobilul meu amic reprezentantul Cetății Londra ar fi propus acest bill, ar fi fost combătut de fie care membru al actualului Cabinet? Acum patru ani, Domnule Președinte, noi discutam un bill cu totul deosebit. Partidul care era atunci în opoziție, și care acum este la putere, încerca să treacă cu sila prin parlament o lege, care purta în adevăr un nume specios, dar al cărei efect ar fi fost de a priva de drepturile lor electorale vr'o zece mii de alegători romano-catolici din Irlanda. În zadar noi argumentam, protestam, ceream o amânare de o singură sesiune, o amânare pînă se va face o anchetă, o amânare pînă

când un Comitet ne va face un raport. Ni s'a spus că cestiunea era de o urgență extremă, că fie care oră era prețioasă, că Adunarea trebuie, fără pierdere de timp, să fie curățită de favoriții papismului. Aceste meșteșugiri isbutiră. O schimbare de guvern se făcu. Prea onorabilul Baronet veni la putere. De rîndul acesta d-sa este de aproape patru ani la putere. Are un parlament care, fără îndoială, ar fi votat cu bucurie și entusiasm acel Bill de Registrație, pe care d-sa și colegii d-sale îl pretindeau neapărat pentru fericirea statului. Și unde este acum acel bill? Aruncat la o parte, condamnat de proprii săi autori, declarat de dînsii așa de înpilător, așa de necompatibil cu toate principiile guvernului reprezentativ, în cât, de și d-lor îl sprijiniseră cu vehemență pe când erau la stînga noastră, totu-și nu se gândiră a-l propune de pe banca ministerială. Și ce compensație dă prea onorabilul Baronet aderenților d-sale ca să-î mîngâie de pierderea favoritului d-lor Bill de Registrație? Chiar acest bill pentru donațiunea propusă în favoarea seminariului din maynooth. Văzutu-s'a vr'o dată asemenea scamatorie? Și ne mai putem mira că zeloșii, oneștii, înflăcărații protestanți, cari v'au ridicat la putere cu încredințarea că veți scurta privilegiile Romano-Catolicilor, se uită superași și murmură, când dv. propuneți să dați bani publici Romano-Catolicilor? Ne mai putem mira că, de la o margine pînă la cea-l-altă a țerei, toate sînt fierbere și escitațiune, că petițiunii, noapte după noapte, albesc toate băncile întocmai ca o cădere de zăpadă? Ne mai putem mira că poporul de la porți este exasperat vîzînd chiar pe oamenii cari, când eram noi la putere, votaui contra vechiei sume

acordate seminariului din Maynooth, iar acum sînt înpinși și înbrânciți în Cameră de agenții dv. ca să voteze pentru sporirea sumei? Consequențele naturale urmează. Toate acele spirite turbulente, pe cari le ațîțați ca să ne hârțuiți, fac acum volta și încep să vă sfișie pe dv. Orangistul înalță strigătul său de război; Exeter Hall scoate sbieretul său, d-nul Macneill se cutremură văzînd pe masa Reginei un ospet mai sumptuos pregătit pentru preoții lui Baal; și Lucrătorii Protestanți din Dublin cer, într'o limbă engleză afară din cale rea, darea în judecată a miniștrilor. Dar ce așteptați? Credeați, când chieamați pe diavolul ca să vă ajute, că va pleca tot așa de ușor precum a venit? Credeați când, sesiune după sesiune, împiedicați și insultați pe aceia pe cari îi știați că aũ dreptate, și lingușeați pasiunile cele mai rele ale acelor pe cari îi știați că nu aũ dreptate, că ziua socotelei nu va veni nici o dată? Ea a venit. Ședeți acolo și faceți penitență pentru ani de nesinceritate. Dacă nu este așa, ridicați-vă bărbătește, și purificați-vă reputația înaintea Camerei și a țerei. Dovediți-ne că un principiu statornic a călăuzit purtarea-vă cu privire la afacerile irlandeze. Dovediți-ne cum, dacă sînteți onești în 1845, ați putut fi onești în 1841. Arătați-ne pentru ce, după ce ați întăritat Irlanda pînă la nebunie ca să vă inbunați cu Englezii, acum puneți Englitera în foc ca să vă inbunați cu Irlandezii. Dați-ne motive cari să probeze că politica ce urmați ca ministri, are drept de a fi sprijinită, și cari să nu probeze de o potrivă că ați fost cea mai facțioasă și mai lipsită de principii opoziție ce această țară a văzut. vr'o dată.

Dar, Domnule Președinte, fiind-că am această cre-

dință despre purtarea miniștrilor Maiestății Sale, trebuie să urmez sfatul onoralilului reprezentant de Shrewsbury și să votez contra billului d-lor? Nicî de cum. Știu că soarta acestui bill și soarta guvernului este în mâinile noastre. Dar departe fie de noi ideea de a imita meșteșugirile cu cari am fost răsturnați. Privești ce ni s'a dat de pe banca opusă va face destul rău. Acest rău nu va fi micșorat, ci îndoit, dacă din această parte a Camerei se va da o privesște corăspunzătoare de neconsequență. Dacă acest bill, după ce a fost adus de tori, va fi respins de whigî, amândouă marile partide din stat se vor discredita de o potrivă. Atunci se va întempla un vast naufragiu al tuturilor caracterelor publice din țară. De aceea, hotărîndu-mă pentru sacrificii, cari nu vor fi lipsite de dureri, și înnăbușind unele simțiminte cari se agită cu vigoare în inima mea, voi da din toate puterile sprijinul meu în favoarea acestui bill. Da, Domnule Președinte, în favoarea acestui bill și în favoarea or căruî bill care îmi va părea că întărește unirea reală a Marei Britanii cu Irlanda. Voi da sprijinul meu, fără să mă preocup de defăimări, fără să mă gândesc la riscul de a pierde scaunul meu în parlament; pentru că am învățat să consider asemenea defăimări ca o adevărată glorie. Iar cât pentru scaunul meu, am hotărît să nu fie nicî o dată ocupat printr'o înfeudare ignominioasă; și sint sigur că nu poate fi pierdut nicî o dată pentru o cauză mai onorabilă.

BISERICA DE STAT A IRLANDEI

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 23 Aprilie 1845.

La 23 Aprilie 1845, după ordinea zilei, trebuia ca legea asupra seminarului din Maynooth să fie discutată în Comitet. Când se propuse ca Președintele să 'și părăsească scaunul, d-nul Ward, reprezentantul de Sheffield, propuse următorul amendament :

«Camera este de părere ca suma destinată pentru billul de față să se iea din fondurile întrebuițate pentru scopurile bisericesti în Irlanda».

După o dezbateră de două nopți, amendamentul a fost respins cu 322 de voturi contra 148. În întâia noapte următorul discurs a fost pronunțat.

Doream, Domnule Președinte, să îndreptez privirile dv. asupra-mi, pentru că întemplerăa a voit să nu găsesc nici o dată o ocaziune mai favorabilă de cât acum pentru a expune pe deplin vederile mele asupra importantului subiect al bisericeii irlandeze. În adevăr, eu nu eram în țară când acest subiect înpinse pentru cât-va timp pe toate cele-l-alte în umbră, încurcă toată lumea politică, produse o schismă în administrația Lordului Grey, și răsturnă scurta administrație a prea onorabilului Baronet din partidul opus. Moțiunea dinaintea noastră deschide, după cum crez eu, cestiunea întregă.

Onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield, în adevăr, ne cere numai să trecem două-zeci și șase de mii de lire sterling pe fie care an de la biserica stabilită a Irlandei la seminariul din Maynooth. Dar această moțiune, crez, se aseamănă cu o cerere de expulsiune adusă contra unui singur arendaș, pentru a se proba dreptul asupra unei moșii mari. Or cine refuză de a 'și da asentimentul său la ceea ce se propune acum, trebuie să fie considerat că profesează părerea că proprietatea bisericeii irlandeze trebuie păstrată neviolată; și eu nu pot crede că va vota cine-va pentru ceea ce se propune acum, fără să fie hotărît a merge mai departe. Punctul în desbatere dar, după părerea mea, este «dacă biserica irlandeză, așa cum este constituită acum, trebuie or nu să fie mântănită?»

Domnule Președinte, când un legiuitor este chemat a decide dacă o instituție trebuie mântănită sau nu, mi se pare că el trebuie mai întâiu de toate să examineze dacă instituția este bună sau rea. Aceasta poate să sune a adevăr banal; dar, dacă trebuie să judec după discursurile ce s'aun făcut, în această ocaziune și în alte ocaziuni anterioare, de către gentlemenii din partidul opus, nu este un adevăr banal, ci un adevăr adînc ascuns. Eu crez, Domnule Președinte, că biserica stabilită din Irlanda este o instituție rea. Merg mai departe. Nu vorbesc cu mînie, sau cu vr'o dorință de a escita mînie în alții; nu vorbesc cu exagerație retorică; exprim cu liniște și cu reflesione, cu terminii potriviți, o părere pe care 'mă am format-o acum mai mulți ani, pe care aun întărit-o toate observațiunile și reflesionile mele, și pe care sînt gata a o sprijini cu motive, când zic că din toate instituțiunile ce

există astăzi în lumea civilizată, biserica de stat din Irlanda mi se pare că este cea mai absurdă.

Nu mă pot opri de a cugeta că discursurile acelorora cari apăsă această biserică îmi sînt singure de ajuns pentru a dovedi că vederile mele sînt drepte. Căci cine a auzit vr'o dată pe cine-va apăsând-o pentru meritele ei? A apăsă-o vr'un gentleman în această noapte pentru meritele ei? Ni s'a vorbit de jurămîntul romano-catolic, ca și cum acest jurămînt, or care ar fi înțelesul lui, or care ar fi întinderea îndatoririlor ce el pune pe conștiința celor ce-l fac, ar putea proba că această biserică este o instituție bună. Ni s'a spus că Romano-Catolicii de seamă, atât laici cât și clericî, acum cincî-zeci de ani, aș declarat că, dacă vor fi ușurați de incapacitățile sub cari se aflaș atunci, ei vor priimi cu bucurie ca biserica din Irlanda să fie în posesiunea tuturor donațiunilor ei, ca și cum ceea ce a zis cine-va acum cincî-zeci de ani ne poate scuti pe noi de datoria de a face ceea ce este acum mai bine pentru țară. Ni s'a vorbit de articolul al cincilea al Unirii, ca și cum articolul al cincilea ar fi mai sacru de cât al patrulea. De sigur, dacă este vr'un articol al Unirii care să fie privit ca inviolabil, este al patrulea, care regulează numărul relativ de reprezentanți ce Marea Britanie și Irlanda trebuie să trimită în parlament. Cu toate acestea dispozițiile articolului al patrulea aș fost schimbate cu învoirea aproape unanimă a tuturor partidelor din stat. Schimbarea a fost propusă de nobilul Lord care este acum Secretarul Coloniilor. Ea a fost sprijinită de prea onorabilul Baronet Secretarul Departamentului din lăuntru, și de alți membri ai administrației actuale. Și

oponenții Billului de Reformă au fost așa de departe de a se opune la această violare a Tractatului de Unire, în cât erau dispuși să meargă și mai departe. Imi aduc bine aminte noaptea în care desbăteam ces-tiunea dacă Finsbury, Marylebone, Lambeth și Tower Hamlets trebuia să aibă reprezentanți. Cu această ocazie, torii încercară de a desface pe Reformatorii irlandezi de noi, promițându-le că Irlanda va avea o parte din spoliile districtelor metropolitane. După aceasta, Domnule Președinte, mi se pare că este o copilărie din partea gentlemanilor opoșiți de a apela la articolul al cincilea al Unirii. Cu o surprindere și mai mare am auzit pe prea onorabilul gentleman Secretarul pentru Irlanda zicându-ne că, de vom priimi acest amendament, vom face nesigură or ce proprietate de pământ și de capital. Mi e rușine în adevăr să răspunz la un asemenea argument. Nimeni nu propune să se atingă de un interes întemeiat; și de sigur nu am trebuință să atrag luarea aminte a prea onorabilului gentleman asupra deosebirei dintre proprietatea asupra căreia cine-va are un interes întemeiat, și proprietatea asupra căreia nimeni nu are un interes întemeiat. Această deosebire formează o parte din primele elemente ale științei politice. Apoi prea onorabilul gentleman caută pricină discutând asupra formei amendamentului. În adevăr, Domnule Președinte, poate s'ar fi putut alege o formă mai potrivită. Dar oare cu subtilități de felul acesta se poate apăra o mare instituție? Și cine a auzit vr'o dată apărându-se biserica de stat a Irlandei alt-fel de cât cu subtilități de acest fel? Cine a auzit vr'o dată pe vr'unul din advocații ei vorbind într'o limbă bărbătească și de om de stat?

Cine auzit vr'o dată pe unul din advocații ei zicând : «apăr această instituție pentru că este o instituție bună ; scopurile pentru cari există o biserică de stat sînt cutare și cutare ; și vă voiû arêta că această biserică atinge acele scopuri» ? Nicî unul nu vorbește așa. Nicî unul nu se încumetează să vorbească așa. Care cleric, care teoretic politic care a scris pentru apărarea bisericilor de stat, le a apêrat vr'o dată cu argumente cu cari ar putea să sprijinească biserica Irlandei ? Ce panegiric s'a pronuțat vr'o dată asupra bisericilor Engli-terei și Scoției care să nu fie o satiră a bisericei Irlandei ? Ce călător vine la noi fără să se mire și să nu rîză de biserica Irlandei ? Saû ce scriitor strein asupra afacerilor britanice, european, american, protestant saû catolic, conservator saû liberal, favorabil Engliteri saû plin de prejudiții contra Engli-terei, menționează biserica Irlandei fără să 'și exprime uîmirea că o asemenea instituție există la niște oameni raționali ?

Și aceia cari vorbesc ast-fel despre această biserică vorbesc drept. Este ceva care să se asemene cu dînsa ? Fost-a ceva care să se asemene cu dînsa ? Lumea este plină de bisericî de stat ; dar un monstru ca biserica Irlandei nu se poate găsi nică-ierî. Uîtați-vê de jur înaprejurul continentului european. Biserici de stat de la Marea Albă pîna la Mediterana ; bisericî de stat de la Volga pîna la Oceanul Atlantic ; dar nică-ierî biserica unei mici minorități care se bucură de o recunoaștere exclusivă. Uîtați-vê la America. Acolo aveți toate formele de creștinism, de la mormonism, dacâ trebuie să numim mormonismul creștinism, pîna la romanism. In unele locuri, aveți sistemul volun-tarian. In altele aveți mai multe religii unite cu

statul. În altele aveți ascendența solitară a unei singure biserici. Dar nică-ieri, de la Cercul Arctic pînă la Capul Horn, nu găsiți biserica unei mici minorități exclusiv stabilită. Uitați-vă de jur împrejur în imperiul nostru. Avem o biserică stabilită în Engli-tera; ea este biserica majorității. Avem o biserică stabilită în Scoția. Când a fost înființată, ea era biserica majorității. Acum câte-va luni ea era biserica majorității. Nu sînt încă de tot sigur dacă, chiar după ultima ruptură nenorocită, ea este biserica minorității. În coloniile noastre statul face mult pentru sprijinirea religiei; dar în nici o colonie, crez, nu sprijinim religiunea minorității. Chiar în acele părți ale imperiului unde marea masă a populației se închină la superstiții absurde și immorale, dv. nu v'ați făcut vinovați de nebunia și nedreptatea de a cere de la dînsa să plătească pentru o religie de care nu are nevoie. Noi nu am împărțit Bengalul și Carnaticul în parochii și n'am înprăștiat rectori creștini, cu stipendii și moșii, între milioanele de păgâni și de Mohamedani. Intreținem, în adevăr, o mică biserică creștină, sau mai bine trei mici biserici creștine, anglicană, presbyteriană și catolică. Dar le întreținem numai pentru creștinii din serviciile civile și militare, și lăsăm neatinse veniturile moskeelor și ale căpiștilor. Într'o singură țară se poate vedea priveslăstea unei comunități de opt milioane de ființe omenești, cu o biserică care este biserica numai a opt sute de mii de inși.

S'a zis adesea, și s'a repetit în astă seară de onorabilul reprezentant de Radnor, că această biserică, de și coprinde numai a zecea parte din populațiune, are mai mult de cât jumătate din bogăția Irlandei. Dar este

oare acesta un argument în favoarea sistemului actual? Nu este oare cel mai tare argument ce se poate invoca în favoarea unei schimbări complete? Este adevărat că sînt multe casuri în cari se cuvine ca proprietatea să precumpănească asupra numărului. Acele casuri, după părerea mea, se pot așeza în două clase. O clasă consistă din acele casuri în cari păstrarea sa și îmbunătățirea proprietății este scopul ce se are în vedere. Ast-fel într'o societate de drumuri de fier, nimic nu poate fi mai rațional de cât ca un proprietar de cinci sute de acțiuni să aibă mai multă putere de cât cinci proprietari cari aș fie care câte o acțiune. Cealaltă clasă de casuri în cari proprietatea poate pe drept conferi privilegiu este unde se cere o inteligență superioară. Proprietatea este în adevăr o dovadă foarte imperfectă de inteligență. Dar, când legiferăm pe o scară mare, atunci este poate cea mai bună ce putem aplica. Căci unde nu este nici o proprietate, acolo poate fi foarte rar o cultură mintală. După acest principiu, jurații speciali, cari aș să judece cause de o delicateță particulară, se aleg dintr'o clasă mai bogată de cât aceea care procură jurații obicinuși. Dar nu poate fi o analogie mai falsă de cât de a conchide de la aceste casuri la cazul bisericești stabilite. Așa de departe este de a fi adevărat că, în stabilirea unei biserici, trebuie să dăm mai multă însemnătate unui om bogat de cât la cinci oameni săraci, în cât tocmai diametralmente opusul este regula sănătoasă. Trebuie să ținem seamă mai mult de un om sărac de cât de cinci bogați. Pentru-că, mai întâiu de toate, cultul public al unei religiuni este de mai multă importanță pentru sărac de cât pentru bogat. Nu voiș să zic că

un bogat nu poate fi mai bun pentru a asculta predică și a lua parte la rugăciunile publice. Dar aceste lucruri nu sînt neapărate pentru dînsul; și, dacă se află într'o situație care nu îi permite a le avea, el poate găsi compensațiuni. El are bani ca să cumpere cărți, timp ca să le studieze, inteligență ca să le priceapă. În fie care zi el poate comunica cu spiritul lui Hooker, al lui Leighton și al lui Barrow. De aceea el are mai puțină nevoie de instrucțiunea orală a unui preot de cât un țeran care nu poate citi, sau care, dacă poate citi, nu are bani ca să-și procure cărți sau timp liber ca să le citească. Un asemenea țeran, dacă nu va fi învățat cu vorba gurei, nu poate cunoaște din creștinism mai mult de cât un Hottentot sêlbatic. Și aceasta nu este tot. Săracul nu numai are mai multă nevoie de ajutorul unui ministru al religiunii de cât bogatul, dar încă este mai puțin în stare de a 'și-l procura. Dacă nu ar fi nici o biserică stabilită, atunci oamenii de poziția noastră socială ar putea să aibă predicatori după inima lor, cu cheltueli pe cari abia le ar simți. Dar când un sărac, care abia poate da copiilor sêi cantitatea îndestulătoare de cartofi, este silit să-și vînză porcul pentru ca să plătească ceva preotului, atunci povara este mare. Acesta este, în faptă, motivul cel mai puternic pentru a avea o biserică stabilită într'o țară. El este singurul cuvânt care mă oprește de a mă uni cu partizanii sistemului voluntar. Aș considera argumentele d-lor ca peremptorii dacă cestiunea ar privi numai clasele de sus și de mijloc. Dacă doresc să păstrez biserica stabilită a Engliterei, o fac nu pentru lorzi și baroneți și nobilimea rurală care are un venit anual de cinci

miî lire sterling și pentru bancheriî cei bogați din City. Știu că acești oameni vor avea în tot d'a una biserici, ba încă și catedrale, și orge, și bogate vase de cuminecătură. Persoana de care mă îngrijesc este lucrătorul, omul căruia îi este greu să plătească chiar cinci shillingi sau zece shillingi pe an din micile sale câștiguri pentru cultul bisericesc. Ce se face el cu sistemul voluntarian? Trebuie oare să se lipsească cu totul de instrucțiunea religioasă? Aceasta ar fi, o credem cu toții, o mare nenorocire pentru el însuși, și o mare nenorocire pentru societate. Trebuie oare să plătească el din slabele sale mijloace? Aceasta ar fi o taxă prea mare. Trebuie oare să aștepte de la liberalitatea celor-l-alți? Aceasta este o dependență cam precară și cam umilitoare. Prefer, o mărturisesc, acest sistem sub care este, în cel mai incult și mai depărtat district, o casă a lui Dumnezeu, în care cultul public se face într'un mod acceptabil de toată majoritatea comunității, și în care cel mai sărac poate lua parte la ordonanțele religiunii, nu ca o milă, ci ca un drept. Dar se aplică oare acest argument la o biserică ca biserica Irlandei? Nu este nevoie să decid cu această ocaziune dacă argumentele în favoarea bisericeî de stat sau argumentele în favoarea sistemului voluntar sînt mai puternice. De amîndouă părțile sînt motive temeinice. Cumpănindu-le pe cât pot, crez că, în ceea ce privește Anglittera, preponderanța este de partea bisericeî de stat. Dar, în ceea ce privește Irlanda, nu am nevoie să mă cumpănesc. Toată greutatea este de o parte a balanței. Toate argumentele ce ne înclină contra bisericeî Englitterei, și toate argumentele ce ne pleacă în favoarea bisericeî Englitterei,

sînt de o potrivă argumente contra bisericeî Irlandei, contra bisericeî puşinora, contra bisericeî bogatului, contra bisericeî care, r sturn nd or ce principi  pe care trebuie să se întemeieze o biserică creştin , în-
buibeaz  pe bogat cu bunurile ei şi dă afară cu
m na goală pe cel fl m nd.

Un argument, care a fost expus at t în această
Cameră c t şi afară dintr'însa asupra bisericeî Irlandei,
pare a merita oare care luare aminte. Se admite, ca
şi cum nu s'ar putea contesta în faptă, că această
biserică nu 'şi împlineşte îndatoririle ce se aşteaptă or
unde de altmintrelea de la asemenea instituţiunii, că
nu  nv t  masa poporului, că nu  np rt şeşte m ng -
ierea religioasă la masa poporului. Dar, se zice, tre-
buie să privim această biserică ca o biserică agresivă,
o biserică  nsufleţit  de spiritul de proselitism, o bise-
ric  militantă care face progrese în mijlocul inamicilor
ei. Chiemarea ei este de a r sp ndi protestantismul
peste Munster şi Connaught. Im  aduc bine aminte că,
acum un-spre-zece ani, c nd guvernul Lordului Grey
propuse reducerea numărului episcopiilor irlandeze, s'a
ţinut acest limbagi . Se recunoştea că erau mai mulţi e-
piscopi de c t cerea numărul persoanelor cari erau atunci
 n comuniune cu biserica stabilită. Dar acel număr, ni se
asigura, nu va fi staţionar ; şi de aceea ierarchia trebuia să
se constituiasc   ntemei ndu-se pe milioanele de conver-
tiţi cari vor cere îndată ministeriul pastorilor protes-
tanţi. Im  aduc bine aminte energicele cuvinte de cari
s'a servit atunci onorabilul me  amic, reprezentantul
Universităţii de Oxford. Trebuie să recunoaştem, zicea
d-sa, puterea expansivă a protestantismului. Acum
c te-va nopţi, un nobil lord, pentru care simţ, în co-

mun cu întreaga Cameră, cel mai mare respect, reprezentantul de Dorsetshire ¹⁾, vorbea de caracterul misionar al bisericei Irlandei. Dacă, Domnule Președinte, un asemenea limbaj ar fi fost ținut în camera de consiliu a reginei Elizabeth, când constituția acestei biserici se desbătea acolo pentru întâia oară, nu am avea de ce să ne mirăm. Sir William Cecil sau Sir Nicholas Bacon puteau în modul cel mai firesc să zică: «Sînt puțin protestanți acum în Irlanda, este adevărat. Dar când ne gândim cât de repede s'a împrăștiat doctrina protestantă, când ne amintim că abia a trecut ceva mai mult de patru-zeci de ani de când Martin Luther a început a predica contra indulgențelor, și când vedem că o jumătate din Europa este acum emancipată de vechia superstiție, putem în mod rațional aștepta ca Irlandezii să urmeze îndată exemplul celor-l-alte națiuni cari au îmbrățișat doctrinele Reformei». Cecil, zic, și colegii săi puteau în mod firesc să nutrească aceste speranțe, și puteau fără absurditate să se pregătească pentru un eveniment pe care ei îl priveau probabil în cel mai înalt grad. Dar noi, cari am văzut acest sistem în deplină activitate de la 1560 pînă la 1845, trebuie să fim mai bine instruiți, afară numai dacă nu sîntem incapabili de a mai învăța. Două sute și opt-zeci și cinci de ani această biserică a fost la lucru. Ce se putea face pentru dînsa pe calea autorității, a privilegiilor, a donațiunilor, și nu s'a făcut? Priimit-a alt grup de episcopi și preoți din lume așa de mult ca să facă așa de puțin? Nu a priimit vr'o dată alt grup de episcopi și preoți din lume pe jumătate atîta ca să facă

¹⁾ Lord Ashley.

de două orî atîta? Şi ce avem de arătat pentru toate aceste cheltuieli risipitoare? Ce alt de cât cea mai ze­loasă populație romano-catolică de pe suprafața pămîntului? Unde erați acum o sută de ani, unde erați acum două sute de ani, tot acolo sînteți și acum, nu ca victorioși peste domeniul vechiei credințe, ci apărându-vă cu greutate cu un succes îndoios propria voastră frontieră, propriul vostru pămînt. Câte o dată un desertor vă părăsește. Altă dată un desertor se strecoară la voi. Nu știu dacă câştigurile sau pierderile voastre de acest fel sînt mai mari, și nici nu merită să fac o cercetare. Asupra marelui masă solide a populațiunii romano-catolice n'ați făcut absolut nici o impresie. Ei sînt, cum erau acum generații, zece contra unuia în fața membrilor bisericeii voastre stabilite. Explicați-mi aceasta. Vă vorbesc dv., zeloși protestanți de cea-l-altă parte a Camereii. Explicați-mi aceasta după principiile protestante. Dacă aș fi romano-catolic, aș putea ușor să-mi dau seamă de aceste fenomene. Dacă aș fi romano-catolic, m'aș mulțumi a zice că puternica mână și întinsul braț s'aun ridicat, potrivit cu făgăduința, pentru apărarea bisericeii celei nesupuse la nici o schimbare; că Acela care în vechile vremuri a prefăcut blestemele lui Balaam în bine-cu­vîntări, și a bătut oștirea lui Sennacherib, și a bătut joc în fața lumii de meșteșugirile bărbaților de stat eretici. Dar ce poate zice un protestant? El afirmă că, în cursul acestei lungi lupte, în cursul căreia zece generațiuni de oameni s'aun născut și aun murit, rațiunea și Scriptura aun fost de partea bisericeii stabilite. Spuneți-ne dar, ce să credem despre acest răs­boi straniu, în care rațiunea și Scriptura, sprijinite

de bogăție, de demnitate, de ajutorul puterii civile, nu aũ fost în stare să lupte contra erorii împilate și parăsite ? Cu cât este mai deplină convingerea noastră că doctrinele voastre sînt drepte, cu atît mai deplină, dacă sîntem oameni raționali, trebuie să fie convingerea noastră că tactica noastră a fost greșită, și că am adus mai mult rău cauzei pe care căutam să o ajutăm.

Observați: nu numai numărul comparativ al Romano-Catolicilor și Protestanților ne poate procura materie pentru reflesii serioase. Calitatea ca și cantitatea romanismului irlandez merită să fie luate în băgare de seamă. Este altă țară locuită de o populație amestecată din catolici și protestanți, este altă țară în care doctrinele protestante aũ fost mult timp propagate în libertate de către presă și de pe anvon, în care spiritul romano-catolic să fie așa de tare ca în Irlanda ? Nu crez. Belgienii trec în genere de niște romano-catolici statornici și zeloși. Dar nu crez că ei sînt egali cu Irlandezii, fie în statornicie fie în zel. Și acesta este fructul a trei veacuri de arhiepiscopi, episcopi, archidiaconi, decani și rectori. Și cu toate acestea unde este minunea ? Este această priveriște o minune, dinaintea căreia să rămănem uimiți ? Nicî de cum. Ea este un rezultat pe care înțelepciunea omenească trebuia de mult să-l fi prevăzut și să-l fi evitat. Este succesiunea naturală dintre cauză și efect. Dacă nu înțelegeți aceasta, este pentru că nu înțelegeți ce este natura și acțiunea unei biserici. Sînt părți în mecanismul unui guvern cari pot fi tot așa de eficace când sînt urîte ca și când sînt iubite. O armată, o flotă, o supraveghiere vamală, o forță polițienească, își

pot face treaba când simțimântul public este cu dinsele său contra lor. Ne place or nu ne place legea asupra cerealelor, vămile și garzii dv. de țermuri o-presc grâul strein. Mulțimea din Manchester nu a fost mai puțin real înprăștiată de cavaleria gardei naționale, cu toate că amestecul cavaleriei gardei naționale escita cea mai amară idigație. Acolo scopul era de a produce un efect material ; mijloacele materiale erau de ajuns ; și nimic mai mult nu se cerea. Dar o biserică există pentru scopuri morale. O biserică există ca să fie iubită, ca să fie respectată, ca să fie ascultată cu docilitate, ca să domnească asupra inteligenței și inimei oamenilor. O biserică ce însuflă groază este nefolositoare sau mai rău de cât nefolositoare ; și de aceea a înquartiera o biserică ostilă în mijlocul unui popor cucerit, precum ați înquartiera o soldățime, este cea mai absurdă dintre greșeli. Această greșală aș să-virșit-o strămoșii noștri. Ei aș postat o biserică în Irlanda întocmai cum aș postat garnizone în Irlanda. Garnizonele 'și aș făcut datoria. Ele erau urite. Dar aceasta nu făcea nimic. Ele aveau fortărețele și armele lor, și țineaș ingenuchiată rasa aborigenă. Dar biserică nu 'și a ajuns scopul. Pentru această operă dragostea și încrederea poporului erau esențiale.

Voiș observa în treacăt că, chiar în niște înprejurări mai favorabile, o preoțime parochială nu este un instrument nemerit pentru a face proseliți. Biserica Romei, or cari ar fi ideile noastre asupra scopurilor ei, nu a arătat nici o lipsă de agerime în alegerea mijloacelor, și ea cunoaște bine acest adevăr. Când ea face o mare mișcare agresivă, — și multe asemenea mișcări ea le a făcut cu un succes strălucit, — ea între-

buințează nu clerul parochial, ci cu totul alt mecanism. Chiemarea preoților ei parochiali este de a apăra și governa ceea ce s'a câștigat. Marile ei aquisițiuni au fost făcute de ordinele religioase, și în deosebi de Iesuïți. În Irlanda preoții vostri parochiali se află sub două mari desavantagie. Ei au fost înzestrați, și au fost odioși; așa de bogat înzestrați, în cât puțină dintr'înșii s'au gândit să se facă misionari; așa de amar odioși în cât acei puțină au avut puține succese. Ei s'au mulțumit mult timp a primi emolumentele ce le veneau de la beneficiile lor, și nu se îngrijau de acele mijloace cărora, în alte părți ale Europei, protestantismul datorește victoria sa. Este bine cunoscut că dintre toate instrumentele întrebuițate de reformatorii din Germania, Anglita, Scoția, pentru ca să lucreze asupra spiritului public, cel mai puternic a fost Biblia tradusă în limbele vulgare. În Irlanda, biserica protestantă a fost stabilită cu o jumătate de veac aproape înainte de a se tipări Noul Testament în limba ersă. Toată Biblia n'a fost tipărită în limba ersă pînă când această biserică n'a existat de mai bine de o sută douăzeci de ani. Și nici atunci publicațiunea nu s'a făcut sub patronagiul leneșei și bogatei ierarhii. Cheltuiala s'a făcut de un laic, ilustrul Robert Boyle. Așa trecu veac după veac. Swift, acum o sută și mai bine de ani, descria pe prelații acelei țări ca pe niște oameni înbuibați de bogăție și cufundați în nepăsare, a căror ocupație de căpetenie era de a se încovoia și de a face tripotagiul la Castel. Singura funcțiune spirituală, zice el, pe care o împlinea, era ordinațiunea; și, când el vedea la ce persoane dau ordinațiunea, se întreba dacă nu ar fi mai bine ca ei să neglijeze a-

ceastă funcțiune cum neglijaū pe toate cele-l-alte. Trăiesc încă, Domnule Președinte, aceia cari pot să-și aducă bine aminte cum veniturile celui mai bogat scaun episcopal din Irlanda erau risipite pe malurile Mediteranei de un episcop, ale cărui epistole, compozițiuni foarte deosebite de epistolele Sfintului Petru sau ale Sfintului Ioan, se pot găsi în corespondența doamnei Hamilton. Asemenea abuseri nu provocară nici o plângere, nici o reprimandă. Și în tot acest timp adevărații păstori ai poporului, rău nutriți și rău înbrăcați, văzuți rău de lege, expuși la insultele fie-cărui domnișor care se proslăvea în numele de protestant, se puteau găsi în colibe miserabile, în murdărie, și foame, și contagiune, învățând pe tână, mângâiând pe nenorocit, ținând crucifixul înaintea ochilor murindului. Este oare straniu ca, în asemenea împrejurări, religiuinea romano-catolică să devină din ce în ce mai scumpă unui popor înflăcărat și simțitor, și ca biserica voastră de stat să cază din ce în ce mai jos și mai jos în stima lor? Neapărat nu fac răspunzător pe clerul actual al bisericei irlandeze de greșelile predecesorilor lui. Să mă ferească Dumnezeu! A face ast-fel ar fi cea mai flagrantă nedreptate. Știu că o schimbare mântuitoare s'a petrecut. Nu am nici un cuvânt de a mă îndoii că în învățatură și viața morală clerul protestant din Irlanda este pe acela-și nivel cu clerul din Englitera. Dar pe calea facerii proseliților el înaintează tot așa de puțin ca și predecesorii săi. O vrăsmășie de trei sute de ani desparte națiunea de aceia cari trebuiaū să fie învățătorii ei. În scurt, este învederat că spiritul Irlandei și a luat direcțiunea sa, și nu se mai lasă a fi abătut în altă direcțiune, sau, în or

ce cas, nu se poate abate prin mecanismul vostru actual.

Atunci, bine; această biserică este neputincioasă ca instrument de conversiune. Dar mai este alt scop la care, după părerea unor bărbați eminenți, o biserică poate sluji. Acest scop a fost adesea în mințile politicilor practici. Dar cel d'ântâiu politician teoretic care a arătat limpede acest scop, a fost Hume. După cum se putea cine-va aștepta din opiniunile lui cunoscute, Hume a tratat cestiunea numai din punctul de vedere al fericirii lumești a omului; și, poate, nu se știe lămurit dacă el avea o părere dreaptă despre modul în care chiar fericirea lumească a omenirii este influențată de restricțiunile și mângâierile religiunii. El raționa astfel: «Este periculos pentru pacea societății ca spiritul public să fie escitat cu violență de subiecte religioase. Dacă priimiți sistemul voluntar, spiritul public va fi în tot d'a una ațîțat. Căci fie-care predicator, știind că pâinea sa depinde de popularitatea sa, va aromatisa tare doctrina sa, și va întrebuița tot felul de mijloace pentru ca să câștige ascendență asupra auditorilor săi. Dar când guvernul plătește pe ministrul religiunii, atunci el nu are nici un motiv puternic ca să înflăcăreze zelul congregațiunii sale. El își va împlini probabil datoriile sale într'un mod cam moale. Puterea lui nu va fi prea formidabilă; și va fi, precum este întrebuițată în sprijinul acelei ordini de lucruri sub care el se găsește așa de bine». Acum, Domnule Președinte, nu este trebuincios să cercetez dacă doctrina lui Hume este sănătoasă sau nu. Pentru-că, sănătoasă sau nesănătoasă, ea nu procură nici un argument pe care să puteți întemeia apărarea institu-

țiunii de cari ne ocupăm aici. Este învederat că punând în Irlanda biserica minorității în legătură cu statul, dv. ați produs, în gradul cel mai înalt, toate acele nenorociri pe cari Hume le privește ca nedespărțite de sistemul voluntar. Puteți străbate toată lumea fără să găsiți altă țară în care deosebirea religioasă să ia o formă așa de primejdioasă pentru pacea societății, unde poporul de rînd să fie așa de mult sub influența preoților săi, sau unde preoții cari învață pe poporul de rînd să fie așa de complet instreinați de guvernul civil.

Și acum, Domnule Președinte, resum ceea ce am zis. Pentru care sfîrșit există biserica Irlandei? Este acest sfîrșit învățătura și mîngăierea marelui mase a poporului? Trebuie să admiteți că biserica Irlandei n'a ajuns la acest sfîrșit. Este oare scopul pe care-l aveți în vedere convertirea marelui mase a poporului de la religiunea romano-catolică la o formă mai curată de creștinism? Trebuie să admiteți că biserica Irlandei n'a atins acest scop. Sau vă propuneți scopul la care a vizat Hume, pacea și siguranța societății civile? Trebuie să admiteți că biserica Irlandei n'a atins acest scop. În numele simțului comun dar, spuneți-ne ce scop bun a atins această biserică; sau suferiți să conchidem, precum sînt silit eu să conchiz, că este o instituție rea în toată puterea cuvîntului.

Nu urmează neapărat, știu, că, fiind-că o instituție este rea, trebuie numai de cât să o nimicim. Câte o dată o instituție rea se înrădăcinează așa de adînc în inimile oamenilor, își înpletește așa de tare rădăcinile cu adevăratele temelii ale societății, în cât nu se poate înlătura fără pericole serioase pentru ordine,

lege și proprietate. De exemplu, eă consider poligamia ca una din cele măi pernicioase practice ce există în lume. Dar dacă Consiliul Legislativ al Indiei ar face o lege pentru oprirea poligamiei, aş crede că 'și a eșit din minți. O asemenea măsură ar doborî de o dată vasta clădire a imperiului nostru indian. Dar avem oare vr'un motiv similar ca să tractăm cu gingășie biserica de stat a Irlandei ? Această biserică, Domnule Președinte, nu este una din acele instituții rele cari trebuesc cruțate pentru că sînt populare și pentru că desființarea lor ar prejudiția niște instituții bune. Ea este, din potrivă, așa de odioasă, și vecinătatea eă primejdueste așa de tare părți prețioase ale constituției noastre, în cât, chiar dacă ar fi în sine o instituție bună, am avea motive puternice ca să o desființăm.

Onorabilul gentleman care vorbi în urmă ne a spus că d-sa nu poate atinge această biserică fără să pună în pericol Unirea Legislativă. Domnule Președinte, am dat toată luarea aminte acestuî punct important ; și am ajuns la o conclusie cu totul deosebită. Cestiunea de limpezit este aceasta : care este cea măi bună cale pentru a păstra unirea politică dintre niște țări în cari domnesc religiuni deosebite ? Cu privire la această întrebare avem, crez, toată lumina pe care ne o poate da istoria. Nu este nici un fel de experiență descrisă de Lord Bacon pe care să nu o fi încercat. Filosofia inductivă nu este de nici un preț, dacă nu putem avea încredere în învățămintele scoase dintr'o experiență de măi bine de două sute de ani. Englitera a fost mult timp de aproape unită cu două țări măi puțin puternice de cât ea și deosebite de ea prin religiune. Poporul scoțian este presbyterian ; poporul irlan-

dez este romano-catolic. Noi am hotărît să introducem cu sila sistemul anglican în amêndouë țările. În amêndouë țările rezultatul a fost o mare nemulțumire. În cele din urmă Scoția s'a răscolat. Apoi s'a răscolat Irlanda. Răscoalele scoțiană și irlandeză, întêmplându-se într'un timp când spiritul public din Englitera era foarte tare și cu drept cuvânt întărîtat, produsera aici Marea Rebeliune și căderea monarchiei, a bisericeii și a aristocrației. După Restaurațiune încercarăm din nou cu sistemul cel vechi. În curs de douë-zeci și opt de ani stăruiam în străduința de a introduce cu sila episcopatul în Scoția, și urmarea a fost că, în acei douë-zeci și opt de ani, Scoția a înfățișat o priveliște înfricoșată de miserie și depravare. Istoria acestui period se compune din împilare și rezistență, din insurecțiuni, pedepse barbare și omoruri. Într'o zi o ceată de țărani zeloși se apără cu desperare și respinge pe dragoni. A doua zi dragonii înprăștie și taie în bucăți țărani-me ce fugea. Într'o zi se strivesc în acea blestemată cismă oasele piciorului unui nenorocit Covenantar. A doua zi Lordul Primat este smuls afară din trăsura sa de o bandă de fanatici turbați, și pe când ștriga iertare, este măcelărit la picioarele ficeii sale. Așa se petreceau lucrurile, pînă când în cele din urmă ne veni în minte că instituțiile sînt făcute pentru oameni, nu oamenii pentru instituții. Un guvern înțelept părăsi deșarta încercare de a păstra o biserică de stat episcopală în mijlocul unei națiuni presbyteriane. Din acest moment legătura dintre Englitera și Scoția se făcu pe fie care an mai strînsă și mai strînsă. Mai remâneau, ce e drept, câte-va cause de amărîciune. Există o vechie antipatie între națiuni, efectul multor lovituri date și

priimate de amândouă părțile. Toate nenorocirile cele mai mari cari căzuseră asupra Scoției veniră și asupra Engliterei. Cele mai mândre evenimente din istoria scoțiană erau victoriile câștigate asupra Engliterei. Cu toate acestea toate simțimintele de mânie se stinseră repede. Unirea națiunilor ajunsese desăvârșită. Cel mai bătrân om ce este în viață nu 'și aduce aminte să fi fi auzit vr'un demagog exprimând vr'o dorință de separațiune. Credeți dv. că aceasta s'ar fi, întâmplat dacă Englitera ar fi stăruit, după Revoluțiune, în străduințele ei de a introduce cu sila haïna de chor și Cartea de Rugăciuni între Scoțieni? Vă declar că, dacă ați fi stăruit în nebunul plan de a avea o unire religioasă cu Scoția, nu ați fi avut nici o dată o cordială unire politică cu dînsa. Chiar astă-zî ați fi avut întruniri monstri la miază-noapte de Tweed, și altă *Conciliation Hall*, și altă nasture de «*repeal*» cu motto: *Nemo me impune lacessit*. În adevăr, Englitera n'ar fi ajuns nici o dată marea putere ce este. Pentru că Scoția ar fi fost nu o adunare la puterea efectivă a imperiului, ci o scădere dintr'însa. De câte ori ar fi fost un război cu Franța sau Spania, am fi avut o insurecțiune în Scoția. Țara noastră ar fi scăzut la rangul unui regat de clasa a doua. O singură biserică ca aceea asupra căreia noi desbatem acum este o povară grea pentru cel mai mare imperiū. Două biserici de felul acesta, nici un imperiū nu le ar putea purta. Dv. ați continuat a governa Irlanda în curs de mai multe generațiuni, precum guvernați Scoția pe timpul lui Lauderdale și al lui Dundee. Și iată rezultatul. Irlanda a rămas, în adevăr, o parte din imperiul dv. Dar știți că ea este mai mult un isvor de slăbiciune

de cât de tărie. Miseria ei este o învinuire pentru dv. Nemulțumirea ei îndoiește primejdiile unui război. Puteți dv., cu asemenea fapte înainte-vă, să pregețați asupra drumului ce trebuie să luați? Inchipuiți-vă un doctor cu două pațienți, amândouă afectați de aceea-și boală. El aplică acelea-și medicamente drastice. Amândouă merg mai rău și mai rău cu acelea-și simptome inflamatorii. Atunci el își schimbă tratamentul pentru un cas, și dă medicamente calmante. Pațientul reînviază, merge din zi în zi mai bine, și este readus în cele din urmă la o sănătate perfectă. Cel alt pațient continuă a fi supus vechiului tratament și devine neconținut mai mult și mai mult sdruncinat. Cum ar lucra un medic într'un asemenea cas? Și nu sînt oare principiile filosofiei experimentale acelea-și în politică ca și în medicină?

De aceea, Domnule Președinte, sînt pe deplin pregătit de a lua măsuri energice față de biserica stabilită a Irlandei. Nu este necesar să spun precis cât de departe aș merge. Sînt convins că ar fi necesar, în acest cas ca și în altele, să consimțim la un compromis. Dar cu cât reforma ce se va propune va fi mai completă, cu atît mai cordial o voi sprijini, respectând cu sfințenie, precum sînt sigur că vom face, drepturile legal dobândite.

Cum că o reformă se va face, nu mă pot îndoii. Într'un timp scurt vom vedea relele, pe cari le am descris, îndulcite, dacă nu cu totul înlăturate. O administrație liberală va face această concesiune Irlandei dintr'un simțiment de dreptate. O administrație conservatoare o va face dintr'un simțiment de primejdie. Prea onorabilul Baronet a dat Irlandezilor o lecție care

va produce roade. Aceasta este o lecție pe care guvernanții trebuie să o dea încet, pentru că este din acelea pe cari popoarele se prea grăbesc a le învăța. Ni s'a spus de repețite ori prin fapte, — acum ni se spune mai-mai în cuvinte lămurite, — că agitația și intimidarea sînt mijloacele ce trebuiesc întrebuintate de aceia cari doresc îndreptarea relelor de către aceia cari sînt acum la putere. Așa în adevăr a fost prea mult timp politica Engliterei față de Irlanda; dar de sigur nici o dată mai 'nainte ea n'a fost mărturisită cu o francheță așa de indiscretă. Fie care epocă ce se amintește cu plăcere de cea-l-altă parte a Canalului St. George coincide cu o epocă pe care noi cei de aici o considerăm ca desastroasă și primejdioasă. Răsboiului american și voluntarilor datorî parlamentul irlandez independența sa. Răsboiului cu revoluțiunea franceză datoriră Romano-Catolicii irlandezi drepturile lor electorale. In deșert toți marii oratori și bărbați de stat a două generațiuni se străduiră a desființa incapacitățile romano-catolice, Burke, Fox, Pitt, Windham, Grenville, Grey, Plunkett, Wellesley, Grattan, Canning, Wilberforce. Argumente și îndemnuri rēmaseră fără fruct. In cele din urmă o presiune de o natură mai tare fu aplicată cu îndrăzneală și dibăcie; și îndată toate greutățile periră. Asociațiunea Catolică, alegerea din Clare, temerea de un răsboiū civil, produsēră Actul de Emancipare. Strigătul de «Jos Papismul» se ridică din nou. Strigătul își avu efectul seū. O facțiune care insultase în terminii cei mai amari blānda administrație a Vice-regilor whigī, și care se îndatorase să steargă cu desăvîrsire pe Romano-Catolici din lista alegătorilor, ajunse la putere. Un șef al acelei facțiuni provocase aplause

entusiaste prin declamațiile sale contra favoriților papismului. Altul designase șase milioane de Catolici irlandezi ca streini. Al treilea declarase în public convingerea sa că este aproape timpul când toți protestanții de toate nuanțele vor recunoaște necesitatea de a forma o ligă contra impietărilor romanismului. De la asemenea oameni nu puteam aștepta de cât opresiune și netoleranță. Sîntem plăcut amăgiți să găsim că un șir de billuri conciliatorii s'a adus înaintea noastră. Dar, în mijlocul desfătării noastre, nu ne putem înfrîna de a cere oare cari lămuriri ale acestei schimbări extraordinare. Ni se răspunde ca replică că întrunirile monstri de la 1843 aũ fost foarte formidabile, și că relațiile noastre cu America sînt într'o stare foarte nemulțumitoare. Opiniunea publică din Irlanda trebuie consultată, religiunea Irlandei trebuie tractată cu respect, nu pentru că equitatea și umanitatea ne impun lămurit această cale, căci equitatea și umanitatea ne impuneau această cale tot așa de lămurit pe când dv. calumniați pe Lord Normanby și vă grăbeați cu billul dv. de Registrațiune ; ci pentru-că poziția dv. între d. O'Connell și d. Polk era foarte grea. Domnule Președinte, cu rușine, cu întristare și, voiũ adauge, cu groază, ascult un asemenea limbagiũ. Eũ am desaprobat pînă acum întrunirile monstri din 1843. Am desaprobat modul în care d. O'Connell și alți căți-va reprezentanți Irlandezi s'aũ retras din această Cameră. Nu aș alege spre a aplica acestor gentlemen tocmai vorbele de cari s'a servit într'o ocasiune anterioară onorabilul și învățatul reprezentant de Bath. Dar mă unesc cu d-sa în substanță. Am considerat ca o onoare înaltă pentru prea onorabiliĩ mei amici reprezentanții de Kil-

dare, de Roscommon și al orașului Waterford, că au avut curagiul moral de a asista serviciul acestei Camere și de a ne da ajutorul foarte prețios pe care d-lor sînt, în deosebite chipuri, așa de bine calificați spre a ni-l oferi. Dar ce să zic acum ? Cum mai pot eu contesta că locul în care gentlemenii Irlandezi pot servi foarte bine patria lor este Conciliation Hall ? Cum pot eu aștepta ca un Romano-Catolic irlandez să se întristeze aflând că relațiunile noastre externe se află într'o stare alarmantă, sau să se bucure auzind că or ce primejdie de război a trecut ? Fac apel la membrii conservatori ai acestei Camere. Îi întreb încotro ne grăbim ? Îi întreb apoi care este scopul unei politici al cărei principiu este de a nu da nimic justiției, și toate fricei ? Am fost acușați că ne tîrim dinaintea agitatorilor irlandezi. Dar vă desfid să ne arătați că am făcut vr'o dată sau că facem acum Irlandei o singură concesiune care nu era în strictă conformitate cu principiile noastre. De aceea puteți să vă încredeți în noi, când vă spunem că este un punct unde ne vom opri. Limbajul nostru către Irlandezi este acesta : «Dv. ați cerut emancipația ; era potrivit cu principiile noastre ca să o aveți, și v'am ajutat să o dobîndiți. Ați dorit un sistem municipal, tot așa de popular ca acela ce există în Anglittera ; noi am crezut dorința dv. rațională, și am făcut tot ce ne a stat în putere ca să v'o dăruim. Acest dar seminariului din Maynooth este, după părerea noastră, equitabil ; și vom face tot ce vom putea ca să vi-l dobîndim, de și ne va costa popularitatea noastră și scaunele noastre în parlament. Biserica de stat din insula dv., așa cum este constituită acum, este un rău de care vă plîngeți cu drept cuvînt. Ne

vom strădui să îndreptăm acest rău. Abrogarea Uniunii o privim ca fatală imperiului nostru, și nu vom consimți nică o dată la aceasta; nică o dată, chiar dacă țara va fi de jur împrejur amenințată de primejdii tot așa de mari, ca acelea ce o amenințau când coloniile ei americane, și Franța, și Spania, și Olanda, se uniseră contra ei, și când neutralitatea armată a puterilor de nord îi disputa drepturile ei maritime; nică o dată, chiar dacă alt Bonaparte își va așeza lagărul în fața castelului de la Dover; nică o dată, pînă când cele patru continente ale lumii vor fi puse în convulsii de cea din urmă luptă a marelui popor englez pentru locul lui între națiuni». Aceasta este, Domnule Președinte, adevărata politică. Când dăm, dăm de bună voie. Când refuzăm, refuzăm cu hotărîre. Atunci ceea ce dați este priimit cu grațitudine; și cât despre ceea ce refuzați, oamenii, vîzînd că nu este pentru dînșii o întreprindere sigură sau ușoară, încetează de a o spera, și, cu timpul, încetează de a o dori. Dar este un mod de a refuza ast-fel în cât ațîță numai dorință, și de a da ast-fel în cât ațîță numai dispreț; și acest mod ministrii actuali l'au descoperit. Imi este oare cu putință să mă îndoiesc dacă în câte-va luni de aici înainte aceea-și mașinărie care a smuls de la oamenii ce se află acum la putere Actul de Emancipație, nu va fi pusă din nou în mișcare? Cine ne va spune care va fi viitorul sacrificiu? Din parte-mi crez cu tărie că, dacă actualii ministri vor mai rămînea cinci ani la putere, și dacă vom avea, — Dumnezeu să ne ferească! — un război cu Franța sau America, biserica stabilită din Irlanda va fi desființată. Prea onorabilul Baronet va veni să ne facă o propunere concepută tot

în spiritul moțiunilor ce s'a făcut în repetite rînduri de onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield. D-sa va fi iară-'și părăsit de proprii săi aderenți și va fi scos iară-'și din dificultățile sale de oponentii săi. Poate că un onest Lord al Tesaureriei se va hotărî să 'și dea mai bine demisiunea de cât să desmință toată profesiunea unei viețe întregi. Dar nu va fi greu a găsi un succesori gata a 'și schimba toate opiniunile în două-spre-zece ore. Poate că eu, susținînd din inimă billul, mă voi încumeta iară-'și a zice ceva asupra consecuentei și asupra importanței de a avea cine-va un ideal înalt de moralitate politică. Prea onorabilul Baronet îmi va zice iară-'și că d-sa se preocupă numai de isbânda măsurii sale și că nu 'i place să răspundă la sarcasme. Și prea onorabilul gentleman Cancelarul Exchequerului va scoate pe Hansard, va citi Camereii discursul meu din astă-noapte, și va conchide într'un mod foarte logic că nu trebuie să învinovățesc pe ministrii de neconsequența lor, de oare ce eu, din cunoștința ce am despre caracterul și principiile d-lor, am prezis pînă la cel mai mic punct natura și întinderea acestei neconsequențe.

Domnule Președinte, am crezut de datoria mea de a înfiera în termeni puternici de muștrare practica de a concede, în timp de pericol public, ceea ce s'a refuzat cu îndărătnicie în timp de liniște publică. Sînt pregătit, și m'am pregătit de mult, a acorda mult, foarte mult, Irlandei. Dar dacă Asociațiunea de Abrogare ar fi să se desfacă mâine, și dacă cel d'ântăiu steamer ne ar aduce vestea că toate neînțelegerile noastre cu Statele Unite s'a aplanat în modul cel mai onorabil și mai amical, nu aș acorda Irlandei nimic mai mult nici mai

puțin de cât 'i aş fi acordat în ajunul unei revoluțiuni ca cea din 1789 ; dacă războiul 'și ar exercita turbarea d'a lungul frontariei Canadiene, și dacă treizeci de corăbii de linie franceze ar înfrunta flota noastră în Canalul St. George. Daū votul meu din toată inima și din tot sufletul meu pentru amendamentul onorabilului meu amic. D-sa ne invită să facem Irlandei o concesiune, care în dreptate trebuia făcută de mult, și care poate fi făcută cu grație și demnitate chiar acum. Știu bine că veți refuza de a o face acum. Știu tot așa de bine că o veți face în urmă. O veți face cum s'a făcut or ce concesiune Irlandei. O veți face când efectul ei va fi, nu de a potoli, ci de a ațîța agitația. O veți face când ea va fi privită nu ca un mare act de justiție națională, ci ca o mărturisire de slăbiciune națională. O veți face ast-fel și într'un ast-fel de timp, în cât vom avea prea multe motive de a ne îndoi dacă ați făcut mai mult rău prin îndelungatul dv. refuz, saū prin târziul și silitul dv. consimțiment.

JURĂMÎNTUL DE CONFESIUNE ÎN UNIVERSITĂȚILE SCOȚIENE.

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 9 Iulie 1845.

La 1-iulie Maiu 1845, Rutherford, reprezentant de Leith, priimi încuviințarea de a aduce un bill pentru regularea admisiunii la catedrele de studii profane în Universitățile Scoției. În dimineața de 6 Maiu billul fu citit pentru întâia oară, și rămase două luni pe biuroul Camerei. În cele din urmă a doua citire fu fixată pentru 9 Iulie. Rutherford nu putu să fie de față în acea zi, și era de trebuință ca unul din amicii săi să-l înlocuiască. În consecință, în dată ce se citi ordinea zilei, următorul discurs fu pronunțat.

La votare, billul fu respins cu 116 voturi contra 108. Dar, în starea în care se afla atunci partidele, această învingere a fost în genere privită ca o victorie.

Domnule Președinte,

Am fost rugat de onorabilul și învățatul meu amic, reprezentantul de Leith, să mă presint ca substitutul său în această ocaziune. Regret în adevăr că este nevoie de un substitut. Regret în adevăr că nu este d-sa în-

tre noi ca să se însărcineze cu acest bill, pe care d-sa nu de mult l-a adus cu unul din cele mai convingătoare și mai luminoase discursuri ce am avut plăcerea să auzvr'o dată. Auditoriul său era restrîns ; dar puținii cari formaū acel auditoriū nu pot să fi uitat efectul ce aū produs argumentele și eloquența d-sale. Ministrii erau gata să se înpotrivească moțiunii d-sale ; dar curagiul 'i a părăsit ; d-lor pregetară, se consultară între d-lor, și în cele din urmă consimțiră să lase a se aduce billul. In adevăr, așa era limbagiul ce d-lor ținură în această ocașie și într'o ocașie subsequentă, în cât atât onorabilul și învățatul meu amic cât și eū le dederăm mai multă încredere de cât meritaū. Noi crezurăm în adevăr că d-lor se hotărîseră să nu facă nici o opozițiune unei legi, pe care era foarte învederat că d-lor o judecaseră ca dreaptă și bine-făcătoare. Dar am fost amăgiți. Am fost informați că toată influența guvernului se va exercita contra billului nostru. In asemenea înprejurări descu-rajătoare mă ridic ca să propun a doua citire.

Cu toate acestea, Domnule Președinte, nu desper cu totul de succes. Când mă gândesc ce cuvinte puternice, irresistible avem de invocat, nu crez că e cu puțință ca ordinul celei mai puternice administrații să prevaleze contra noastră. Ba încă aș considera victoria nu numai ca probabilă, ci ca sigură, dacă nu aș ști cât de imperfecte sînt informațiile ce gentlemenii englezi aū în general despre cestiunile scoțiene. Fiind-că știū aceasta, crez de datoria mea de a mă depărta de practica obicînită, și, în loc de a propune simplu a doua citire, de a expune cu oare cari amănunte principiile pe cari se întemeiază acest bill. Mă adresez mai ales către acei reprezentanți englezi cari

nu aș fost așa de fericiți să auză discursul onorabilului și învățatului meu amic, reprezentantul de Leith, ca să mă favorizeze cu atențiunea d-lor. D-lor vor admite, crez, că am dreptul de a fi ascultat cu indulgență. Am fost trimis în această Cameră de un mare oraș care a fost o dată capitală, reședința unui suveran, locul unde Statele unui regat își țineau ședințele lor. Pentru binele general al imperiului, Edinburgh s'a coborât de pe această înaltă eminentă. Dar, încetând de a fi o metropolă politică, el ajunsese o metropolă intelectuală. Pentru pierderea unei Curți, a unui consiliu privat, a unui parlament, Edinburgh găsi o compensație în înflorirea și strălucirea unei Universități renumită pînă la cele mai depărtate margini ale pământului ca școală de știința fizică și morală. Această nobilă și binefăcătoare instituție este acum amenințată cu ruina de nesocotința guvernului, și de violența unei facțiuni eclesiastice, care este pornită spre prigonire fără să aibă miserabila scusă a fanatismului. Și nu numai Universitatea din Edinburgh este în primejdie. Pledând pentru această Universitate, pledez pentru toate marile instituții academice ale Scoției. Soarta tutulora atîrnă de rezultatul acestor desbateri; și, în numele tutulor, reclam atențiunea fie căruia care dorește să-și stăpînească știința sa și libertatea religioasă.

Întâia întrebare ce trebuie să considerăm este dacă principiile billului sînt sănătoase. Eū crez că sînt sănătoase, și sînt sigur că nici unul din cei ce se află pe banca ministerială nu se va încumeta să le declare de nesănătoase. Nu sună frumos în gurile ministrilor să zică că instrucțiunea literară și instrucțiunea științifică sînt nedespărțit unite cu instrucțiunea religioasă. Nu

le șade bine d-lor să rîză de colegiile fără Dumnezeu. Nu le șade bine d-lor să vorbească cu groază de primejdia de a îngădui ca tinerii să asculte la lecțiunile de botanică ale unui profesor Arian sau la lecțiunile de chimie ale unui profesor papistaș. D-lor introduc în acest moment în Irlanda un sistem absolut identic cu sistemul ce noi dorim să înființăm în Scoția. Numai câte-va ore au trecut de când d-lor s'au străduit să dovedească că, într'o țară în care o mare parte a populațiunii din aceia cari au nevoie de o educație superioară se abate de la biserica stabilită, este de dorit să fie școli fără jurământ de credință. Prea onorabilul Baronet din capul guvernului propune ca în nouile colegii ce d-sa înființează la Belfast, Cork, Limerick și Galway, profesoratul să fie deschis la oameni de or ce crez; și d-sa a apărut cu energie cea parte a planului d-sale contra atacurilor ce veneau din tabăra opusă, contra atacurilor zeloșilor membri ai bisericei Engliterei și ale zeloșilor membri ai bisericei Romei. Numai alaltă-ieri onorabilul Baronet reprezentantul de North Devon ¹⁾ se aventură a propune un jurământ de credință, la care nu se putea face nici o obiecțiune, cum nu se poate face nici o obiecțiune la un jurământ de credință în general. D-sa cerea numai ca profesorii să declare credința lor generală în divină autoritate a Vechiului și Noului Testament. Dar Primul Lord al Tesaureriei se opuse chiar acestui amendament, și, precum crez eu, cu cea mai mare dreptate. D-sa ne spuse că era absolut netrebuincios de a înființa o inquisițiune pentru opiniunile religioase ale unor bărbați a

¹⁾ Sir Thomas Acland.

căror chiemare era numai de a propune știința profană, și că era absurd a ne închipui că un om de știință se va desonora și se va ruina însu-și predicând necredința de pe catedra de limba greacă sau de matematică.

Câți-va membri ai acestei Camere au ținut firește limbajii deosebite; dar argumentele d-lor au făcut tot așa de puțină impresie asupra ministrilor Majestății Sale ca și asupra mea. Ni s'a spus cu cea mai mare serioșitate că știința profană, neînsoțită de o sănătoasă credință religioasă și nesanctificată de simțimântul religios, este nu numai nefolositoare, ci de bună seamă vătămătoare, un blestem pentru cel ce o are, un blestem pentru societate. Simț cea mai mare amicitie personală și respect pentru câți-va din gentlemenii cari au ținut acest limbajiu. Dar d-lor trebuie să mă ierte dacă voi zice că propozițiunea ce au afirmat d-lor, or cât de frumos ar suna la urechi pioase când este formulată în termeni generali, va apărea, îndată ce va fi aplicată la cazuri reale din viață, că este prea monstruoasă, prea ridiculă, pentru o combatere serioasă. Susțin d-lor serios că, dacă căpitanul unui vas ce călătorește la Indiî este Socinian, este mai bine pentru dînsul, pentru oamenii și pentru călătorii săi, ca el să nu știe cum să se slujească de quadrantul și de chronometrele sale? Susțin d-lor serios că, dacă un farmacist este Swedenborgian, este mai bine pentru dînsul și pentru clienții săi ca el să nu știe deosebirea dintre sulfatul de magnesie și acidul oxalic? O sută de milioane dintre suțușii asiatici ai Reginei sînt mohamedani și păgâni. Susțin d-lor serios că este mai de dorit ca ei să fie ignoranți ca locuitorii indigeni din New South

Wales, să nu aibă nici alfabet, să nu aibă nici aritmetică, să nu cunoască cum să construiască un pod, cum să sape un puț, cum să irigeze un câmp? Dacă ar fi adevărat că știința profană, nesanctificată este un rău pozitiv, toate aceste consecuențe urmează. Dar cu toate acestea de sigur ele sînt consecuențe dinaintea cărora or ce minte sănătoasă ar sări înapoi. Este o mare nenorocire, fără îndoială, ca un om să fie eretic sau ateist. Dar eu nu pot pricepe cum această nenorocire se micșorează prin faptul că el nu știe că pământul se învîrtește înprejurul soarelui, că, cu ajutorul unei pârghii, o forță mică va ridica o greutate mare, că Virginia este republică sau că Parisul este capitala Franței.

Pe acest temei, Domnule Președinte, eu am sprijinit din inimă billul asupra colegiilor irlandeze. Dar principiul colegiilor irlandeze și principiul acestui bill pe care-l țin în mână sînt absolut identice; și Camera și țara sînt în drept a ști pentru ce autorii billului dinainte se opun billului din urmă. O singură deosebire este, admit, între Irlanda și Scoția. Este adevărat că în Scoția nu este nici un strigăt contra Unirii cu Anglita. Este adevărat că în Scoția nici un demagog nu poate dobîndi aplause și bogății cu insulte și calumnii contra poporului englez. Este adevărat că în Scoția nu este nici un trădător care să îndrăznească a zice că el privește pe vrăjmașii statului ca pe aliații săi. În or ce extremitate națiunea scoțiană va fi găsită credincioasă causei comune a imperiului. Dar ministrii Maiestații Sale nu se vor aventura, crez, a zice că acesta este motivul pentru care refuză Scoției darul ce propun să se confere Irlandei. Și cu toate

acestea, dacă motivul d-lor nu este acesta, ce motiv putem găsi? Observați cât de strict analoage sînt ca-surile. Dv. dați ca motiv pentru stabilirea colegiilor în Irlanda fără profesiune de credință faptul că biserica stabilită din Irlanda este biserica minorității. Din nenorocire se poate ridica îndoială dacă biserica de stat a Scoției nu este și ea acum, mulțumită politiceii dv., biserica minorității. Este adevărat că membrii bisericii stabilite din Scoția formează aproape jumătate din populațiunea Scoției, și că membrii bisericii stabilite din Irlanda nu sînt mult mai mulți de cât a zecea parte din întreaga populație a Irlandei. Dar ces-tiunea pe care o desbatem nu privește întreaga popu-lațiune. Ea privește numai clasa care are nevoie de cultura academică, și eii nu preget a zice că, în clasa care are nevoie de instrucțiunea academică, în clasa pentru care există universități, proporțiunea persoanelor cari nu țin de biserica stabilită este tot așa de mare în Scoția ca și în Irlanda. Dv. ne ziceți că în-vățămîntul sectarian în Irlanda este o nenorocire. Este el oare mai puțin o nenorocire în Scoția? Ne ziceți că este de dorit ca protestanții și romano-catolicii să studieze împreună la Cork. Este oare mai puțin de do-rit ca fiul unui primogenit din biserica stabilită și fiul unui primogenit din biserica liberă să studieze împr-eună la Edinburgh? Ne ziceți că nu este rațional să cerem de la un profesor de astronomie sau de chirurgie din Connaught o declarație că crede în Evangheliă. Pe ce temei, atunci, puteți dv. crede că este rațio-nal să cerem de la un profesor din Scoția o declara-ție că aprobă forma presbyteriană a constituțiunii bi-sericești? Vă disfid, cu toată ingeniositatea dv., să

găsiți contra billului nostru un argument, un loc comun retoric care să nu se poată îndrepta cu un efect egal contra billului dv. pentru colegiile irlandeze.

Este oare în sistemul academic al Scoției vr'o particularitate care face necesarii aceste jurăminte de credință? De sigur nu. Sistemul academic al Scoției își are particularitățile sale; dar acele particularități nu sînt în armonie cu aceste jurăminte, ba chiar se opun acestor confesiuni de credință. Este o eroare să 'și închipuiască cine-va că, votând acest bill, vom stabili un precedent care ne va duce la o schimbare în constituțiunea universităților de Cambridge și Oxford. Dacă o asemenea schimbare este saū nu de dorit, aceasta este o chestiune care trebuie rezolvată pe motive cu totul deosebite de acelea pe cari întemeiăm cazul nostru. Rog pe gentlemenii englezii să nu se lase a fi înșelați de cuvîntul «Universitate». Acest cuvînt înseamnă două lucruri deosebite de cele două părți ale rîului Tweed. Autoritățile academice din Cambridge și Oxford staū într'o relațiune părintească cu studentul. Ele ieaū asupra'și nu numai sarcina de a-l instrui în filologie, geometrie, filosofie naturală, ci și sarcina de a forma opiniunile lui religioase, și de a supraveghia purtarea sa morală. El trebuie crescut în principiile anglicane. La Cambridge nu poate dobîndi nici un grad; la Oxford, crez, nu poate fi înmatriculat, fără să se declare anglican. Colegiul este o familie mare. Studentul care a ajuns pînă la gradele de jos, locuește saū între zidurile colegiului saū într'o casă particulară, care este autorizată a primi tinerii și condusă de autoritățile academice. El este dator să asiste la cultul public după formele bisericeii anglicane de mai multe

orî pe s ptem n . Un funcționar are sarcina de a nota absen a t n rului de la serviciul divin, altul de a însemna lipsirea lui de la masa publică, altul de a raporta pe aceia cari se întorc acasă la ore târziu neiertate. O poli ie academică străbate stradele noaptea, ca să prinză pe c te un nenorocit care poate fi găsit beat sau într'  societate rea. Sînt pedepse pentru deosebite grade de neregularit i în purtare. C te o dată delinquentul are a învăța un capitol din Testamentul grecesc ; altă dată este oprit în colegiu ; altă dată este mustrat în public ; pentru abateri grave este exclus provisoriu sau exclus definitiv. Acum, Domnule Președinte, nu voi  cerceta dacă acest sistem este bun sau r u, eficace sau neeficace. Un lucru este învederat, a nume că jurămintele religioase sînt în perfectă armonie cu un asemenea sistem. Christ Church și King's College se  ns rcinesc să instrui pe fie-care t n r care se duce la dînsele în doctrinele bisericei anglicane, și a priveghia ca el să ia parte regulat la cultul bisericei anglicane. Dacă aceasta trebuie să fie aș , o repet, nu voi  cerceta acum ; dar, de oare ce este aș , nimic nu este mai ra ional de c t să cerem de la dirigenții institutelor Christ Church și King's College o declara ie că ei înși sînt membri ai bisericei anglicane.

Caracterul universităților scoțiene este cu totul deosebit. Aici nu aveți funcționari cari seamănă cu Vice Cancelarii și Proctorii, Directorii de Colegiu, Tutorii și Decanii, dinaintea cărora e   m  scoteam pălăria la Cambridge. Aici nu este nici o capelă, nici o autoritate academică în drept de a întreba pe un t n r dacă se duce la biserica parochială sau la adunarea Quakerilor, la sinagogă sau la leturghie. Universitatea nu are

nimic a face cu purtarea lui morală. Rectorul și în-
tregul senat academic nu pot impune nici o restricți-
une saŭ să dicteze o penalitate unui tînăr pe care l-ar
vedea beat mort în High Street din Edinburgh. În
faptă, un student dintr'o universitate scoțiană este în-
tr'o situație de aproape asemănată cu a unui student
în medicină din Londra. În Londra se află un mare
număr de tineri cari vizitează spitalul St. George saŭ
spitalul St. Bartholomeu. Unul din acești tineri poate
să se ducă în Albemarle Street ca să asculte lecțiunile
d-lui Faraday asupra chimiei, saŭ în sala Willis ca să
asculte lecțiunile d-lui Carlyle asupra literaturii ger-
mane. Duminica se duce, poate, la biserică, poate la
capela romano-catolică, poate la Tabernacul, poate
nică-ieri. Nici unul din domniile ale căror lecțiuni le a
vizitat în cursul săptămânii nu are cel mai mic drept
de a'î spune unde să se roage, saŭ să-l pedepsească
pentru că se duce în localurile de joc saŭ pentru că
bea în pivnițele unde se vinde *cidre*. De sigur ar
trebui să simțim cu toții că ar fi culmea absurdității
să cerem d-lui Faraday saŭ d-lui Carlyle să subscrie
o confesiune de credință înaintea lecțiunii sale ; și în
ce se deosibește situația lor de situația profesorului
scoțian ?

De aceea, eu găsesc în caracterul particular al uni-
versităților scoțiene un motiv puternic pentru a vota
acest bill. Găsesc motive și mai puternice, dacă mă
uît la terminii tractatelor ce există între națiunea en-
glezească și cea scoțiană.

Câți-va gentlemen, după cum văz, cred că mă a-
venturez pe un tărîm primejdios. Ni s'a spus în terminii
asigurătorii că dacă vom vota acest bill, vom viola

Tractatul de Unire și Actul de Securitate. Cu o egală încredere, și cu o încredere mult mai bine întemeiată, afirm că Tractatul de Unire și Actul de Securitate nu numai nu ne îndatorează să respingem acest bill, dar ne îndatorează să votăm acest bill, sau un bill de aproape asemănat cu acesta.

Ministrii par a considera această propoziție ca paradoxală; dar mă însăcinez să dovedesc aceasta cu argumentul cel mai limpede și mai onorabil. Nu voi recurge la nici o răsucire de texte. Dacă aş crede că siguranța comunității cere să sacrificăm Tractatul de Unire, l'aș viola pe față și aş apăsă purtarea mea pe temeiul necesității. Poate că într'un cas extrem datoria noastră va fi de a rupe tractatele noastre. Nici o dată datoria noastră nu va fi de a le elude cu subtilități. Ceea ce zic este că Tractatul de Unire, alcătuit nu cu subtilitatea advocaților de șicană, ci potrivit cu spiritul său, ne obligă să trecem acest bill, sau altul asemănat lui

Prin Tractatul de Unire s'a stipulat ca nici o persoană să nu fie învățător sau funcționar în universitățile scoțiene, dacă nu va declara că s'a conformat cu cultul și constituția bisericeii stabilite în Scoția. Care biserică se înțelegea, mai cu deosebire, de partidul spre care noi trebuie în tot d'a una să înclinăm, voi să zic partidul mai slab? De sigur biserica de stat din 1707 când s'a făcut Unirea. Apoi este biserica Scoției în acest moment constituită, în toate punctele pe cari membrii acestei biserici le cred esențiale, întocmai precum era constituită în 1707? Foarte sigur că nu.

Or cine conoaște ceva din istoria bisericească a Scoției

știe că, chiar de la reformă încoace, marea masă a presbyterianilor din această țară a susținut că congregațiile trebuie să aibă o parte în numirea preoților lor. Acest principiu este stabilit foarte lămurit în atâtia carte de disciplină bisericească, redactată de John Knox. El este stabilit, de și nu tocmai într'un mod așa de energic, în a doua carte de disciplină, redactată de Andrew Melville. Și eă rog pe gentlemeni, pe gentlemenii englezi, să observe că în Scoția acest punct nu este privit ca un obiect de simplă cuviință. Toți presbyterianii devotați cred că turma este în drept, *iure divino*, de a vota la numirea pastorului, și că a pune cu sila pe un pastor într'o parohie, în care nu este iubit, este un păcat oprit de cuvântul lui Dumnezeu, ca idolatria și sperjuriul. Sînt foarte sigur că nu exagerez cînd zic că cei mai devotați aderenți ai bisericeii înalte din Oxford nu pot da mai multă însemnătate guvernului episcopal și ordinațiunii episcopale de cît multe mii de scoțieni, bărbați înțelecți, bărbați respectabili, oameni cari se tem de Dumnezeu și onorează pe Regina, dau acestui drept al poporului.

Cînd, pe timpul revoluțiunii, cultul și disciplina presbyteriană fură stabilite în Scoția, cestiunea patronajului fu rezolvată printr'un compromis, care era în adevăr departe de a mulțumi oameni de opiniuni extreme, dar care a fost în genere priimit. O lege, votată la Edinburgh în 1690, trecea ceea ce noi am numi în Englitera *advowsons* (presbyteriile) de la vechii patroni la consiliile parohiale, compuse din primogeniți și de proprietari de moși protestanți. Acest sistem, or cît de imperfect ar parea unor covenantari rigizi ca Davie Deans și Gifted Gilfillan, lucră într'un

mod mulțumitor ; și națiunea scoțiană pare a fi fost mulțumită cu constituția ei eclesiastică când Tractatul de Unire a fost încheiat. Prin acest tractat constituția bisericească a Scoției a fost declarată de inalterabilă. Nimic prin urmare nu pote fi mai clar de cât că parlamentul Britaniei Mari se lega prin cele mai sfinte obligații de a nu reînvia acele drepturi de patronagiū pe care parlamentul Scoției le desființase.

Dar, Domnule Președinte, Unirea nu ținuse cinci ani, când strămoșii noștri se făcură vinovați de o mare violare a credinței publice. Istoria acestei mari greșeli și a urmărilor ei este plină de interes și de învățăminte. Nedreptatea se săvârșise în pripă și cu o ușurință rușinoasă. Vinovații erau fără îndoială departe de a prevedea că păcatul lor era să fie pedepsit asupra generațiunii a treia și a patra, așa că noi primim la 1845 pedeapsa pentru ceea ce ei au făcut la 1712.

La 1712, Domnule Președinte, whigiī, cari fuseseră principalii autori ai Unirii, fură dați jos de la putere. Persecuțiunea lui Sacheverell îi făcuse odioși în ochii națiunii. Alegerile generale din 1710 eșiră contra lor. Bărbați de stat tori erau la guvern. Nobili de țară tori formaū mai mult de cât cinci din șase părți ale Camerei. Partidul care era la cârmă credea că Anglittera făcuse la 1707 un tîrg rău, un tîrg așa de rău, în cât anevoie putea fi considerat ca obligator. Garanția așa de solemnă dată bisericeī din Scoția era obiectul unei plîngerī tari și amare. Ministriī urau această biserică mult ; și sprijinatoriī lor de căpetenie, nobilimea de la țară și preoții de la țară din Anglia, o urau și mai mult. Numeroase insulte mici se ofereau

opiniunilor, saŭ, dacă vrei, prejudițiilor presbyterianilor. În cele din urmă ei se hotărîră a merge mai departe și a înapoia patronilor acele drepturi ce li se luaseră la 1690. Un bill se aduse în Cameră, un bill a cărui istorie o puteți urmări în procesele noastre verbale. Câte-va pasagie din ele sînt foarte semnificative. Cu toate remonstranțele ce i se făcură, majoritatea tori nu voi să auză de amânare. Minoritatea whigă se luptă bărbătește, făcu apel la Actul de Unire și la Actul de Securitate, și stărui să se citească amîndouă aceste legi la biuroŭ. Billul trecu în această Cameră, cu toate acestea, înainte de a afla poporul din Scoția că venise în parlament. Pentru-că atunci nu erau nici stenografii nici drumuri de fier; și o informație de la Westminster punea mai mult timp ca să ajungă la Cambridge de cît pune acum ca să ajungă la Aberdeen. Billul se afla în Camera Lorzilor mai înainte de a face biserica din Scoția să i se auză glasul. Atunci veni o petiție din partea unui comitet numit de Adunarea Generală ca să privighieze asupra intereselor religiunii, pe cînd Adunarea Generală nu ținea ședințe. Cel d'ântăiu nume semnat în acea petițiune este numele rectorului Carstairs, un om care a ținut un loc înalt în stima și favoarea lui William III, și care a avut o parte de căpetenie în stabilirea bisericeii presbyteriane în Scoția. Carstairs și colegii lui făcură apel la Actul de Unire, și rugară pe pairi să nu calce acel Act. Dar spiritul de partid precumpăni, credința publică nu fu luată în seamă, patronagiul fu reînființat. Acelei ruperi a Tractatului de Unire trebuiesc adscrise d'a dreptul toate schismele cari aŭ sfîșiat de atunci biserica Scoției.

Nu voi ținea Camera făcându-î o amănunțită dare de seamă despre acele schisme. Este destul să spun că legea patronagiului produse mai întâi secesiunea din 1733 și înființarea Synodului Asociaților, apoi secesiunea din 1752 și înființarea Synodului Liberator, și în fine marea secesiune din 1843 și înființarea Bisericei Libere. Numai două ani au trecut de când văzurăm, cu un amestec de admirație și milă, o privește vrednică de cele mai frumoase zile ale bisericeii. Patru sute și șapte-zeci de miniștri renunțară la onorariile lor, își părăsiră casele parohiale, și plecară în lume, incredințându-se pe dînșii, femeile, copii lor, îngrijirilor Providenței. Congregațiunile lor îi urmară cu miile și ascutară zeloase cuvântul vieței în corturi, în grânare, sau pe acele coline și în acele mlaștine, unde neclintiții presbyteriani dintr'o generație trecută se rugaseră și cântaseră psalmii lor, înfruntând cisma lui Lauderdale și sabia lui Dundee. Bogatul dede cu liberalitate din bogățiile sale. Săracul contribui cu spiritul aceleia care puse cei două dinari ai ei pe altarul din Ierusalem. Intre acestea, în toate bisericile din orașele mari, din comitate întregi, clerul stabilit predica la bănci goale. Și din aceste secesiuni fie-care poate fi limpede urmărită pînă la acea violare a Tractatului de Unire ce se săvîrși la 1712.

Aceasta este, Domnule Președinte, adevărata istorie a schismelor religioase din Scoția; și, de oare ce este așa, cum poate cine-va să aibă fruntea de a invoca Tractatul de Unire și Actul de Securitate în contra acelor cari sînt părtenii cei mai credincioși ai aceluși sistem, pe care Tractatul de Unire și Actul de Securitate erau chiermate să-l apere, și cari sînt secesori

numai pentru că Tractatul de Unire și Actul de Securitate au fost înfrînte? Rog pe gentlemeni să reflecte asupra modului în care d-lor și părinții d-lor au lucrat față de presbyterianii scoțieni. Mai întâiu dv. v'ați legat prin cele mai solemne obligații să păstrați neschimbată biserica lor cum era organizată la 1707. Cinci ani după aceea schimbați constituția bisericii lor asupra unui punct privit de dînșii ca esențial. Ca urmare a călcării d-voastră de credință, secesiune după secesiune s'au petrecut, pînă când în cele din urmă biserica statului încetă de a fi biserica poporului. Apoi începeți să faceți pe conștiințioșii. Pe urmă acele articule ale Tractatului de Unire pe cari, când erau în realitate obligatorii, dv. le ați violat într'un mod rușinos, acum când nu mai sînt obligatorii, acum când nu mai este în puterea d-voastră de a le păstra potrivit cu spiritul, sînt înfățișate ca inviolabile. Mai întâiu, călcându-vă cuvîntul, prefăceți sute de mii de aderenți ai bisericii de stat în nonconformiști, și apoi îi pedepsiți că sînt nonconformiști, pentru că zău! nu v'ați călcat nicîo dată cuvîntul. Dacă conștiințele d-voastră sînt în realitate așa de delicate, de ce nu abogați legea din 1712? De ce nu puneți din nou biserica Scoției în situația în care se afla la 1707? Am avut mai multe ocașii în cursul acestei sesiuni să admir dibăcia casuistică a miniștrilor Maiestății Sale. Dar trebuie să declar că chiar scrupulul d-lor asupra zacharului cultivat de robî, de și acest scrupul este rîsul Europei și Americii întregi, merită respect dacă-l comparăm cu scrupulul d-lor asupra Tractatului de Unire. Este oare cea mai ușoară îndoială că fie care convenție trebuie explicată în înțelesul în care au luat-o aceia cari au

făcut-o? Și este oare cea mai ușoară îndoială în privința sensului în care a fost înțeles pactul dintre Engllitera și Scoția de către aceia cari l-au făcut? Presupuneti că am putea să chiemăm din morminte pe acei gravii preoți presbyteriani cari ședeau atunci în Adunarea Generală. Presupuneti că am putea chiema pe Carstairs, că am putea chiema pe Boston, autorul Statului Quadruplu; că am putea să-î povestim istoria revoluțiunilor bisericești ce s'au petrecut, de pe timpul lor încoa, în Scoția; și că 'î am putea întreba: «Este oare biserica stabilită, sau biserica liberă, identică cu biserica ce exista pe timpul Unirii»? Nu este oare foarte sigur care va fi răspunsul lor? Că ei ar zice: «Biserica noastră, biserica ce ați făgăduit să păstrați neschimbată, nu era biserica pe care o protejați voi, ci biserica pe care voi o împilați. Biserica noastră a fost biserica lui Chalmers și a lui Brewster, nu biserica lui Bryce și Muir».

Este adevărat, Domnule Președinte, că nonconformiștii presbyteriani nu sînt singurii nonconformiști pe cari acest bill voește a'î ușura. După sunetul legii, așa cum este astăzi, toate persoanele cari refuză de a da aprobarea lor constituției synodale, cu alte cuvinte toate acele persoane cari refuză de a declara că privesc constituția episcopală și ordinațiunea episcopală cel puțin ca obiecte de tot indiferente, sînt incapabile de a ocupa funcțiunii academice în Scoția. Acum, Domnule Președinte, voi-va vr'un gentleman care iubeste biserica Englliterei să voteze pentru mîntinerea acestei legi? Dacă în faptă am fi legați prin jurămînt public a mîntinea această lege, admit că nu am avea nici o alegere. Dar am dovedit, afară numai de

nu mă înșel foarte tare, că dînsul nu este legat prin jurămînt public să mînșină această lege. Poate oare dînsul să sprijinească pe miniștri în astă noapte ? Dacă votează pentru d-lor, atunci votează pentru prigo-nirea unei biserici pe care dînsul o crede adevărată. El pune înaintea membrilor propriei sale biserici mo-meli ca să-î ispitească a renunța la acea biserică și să se unească cu o biserică pe care o consideră mai puțin curată. Noi ne putem deosebi în opiniuni dacă este nemerit de a impune pedepse și incapacității eretici-lor. Dar de sigur vom fi de acord în credința că nu trebuie să pedepsim pe nimeni pentru ortodoxie.

Știu, Domnule Președinte, că sînt mulți gentlemeni cari urîesc inovațiunea numai ca inovațiune, și ar fi bucuroși în tot d'a una să păstreze lucrurile așa cum sînt acum. Chiar la această clasă de persoane voiți îndrăzni să fac apel. Le asigur că nu sîntem innova-torii. Le asigur că obiectul nostru este de a păstra lucrurile așa cum sînt și cum aũ fost mult timp. În formă, mărturisesc, noi propunem o schimbare ; dar în faptă ne împotrivism schimbării. Cestiunea în reali-tate este nu dacă trebuie să desființăm vechile jură-minte de confesiune, ci dacă trebuie să impunem noi jurăminte de confesiune. Legea pe care noi căutăm să o revocăm a fost mult timp în desuetudine. Jurămîn-tele de confesiune aũ căzut așa de complet în desuetu-dine în cât, numai mai alaltă-ierî, prea onorabilul Baronet, secretarul pentru departamentul din lăuntru, vorbind în favoarea billului pentru colegiile irlandeze, ne spuse că guvernul nu face un experiment pripit. «Planul nostru, zise d-sa, a fost încercat în Edinburgh și a isbutit. În Edinburgh jurămintele de confesiune

aă căzut în desuetudine de acum aproape o sută de ani». In ceea ce se atinge de Glasgow, gentlemenii din partidul oposit ne pot da informațiuni depline din propria d-lor experiență. Pentru-că sînt cel puțin trei membri în Cabinet cari aă fost Lorzi Rectori : Primul Lord al Tesaureriei, și Secretarii pentru departamentul din lăuntru și departamentul colonial. D-lor nu aă de-pus nici o dată jurămîntul de confesiune. D-lor probabil nu puteaă să-l depună, pentru că sînt Episcopaliani. In faptă d-lor fac parte tocmai din acea clasă pe care jurămîntul de confesiune tindea cu deosebire a o esclude. Jurămîntul nu tindea a esclude pe nonconformiștii presbyteriani, pentru-că biserica presbyteriană nu a fost încă sfîșiată de nici o schismă serioasă. Și jurămîntul nu tindea să escludă nici pe Romano-Catolici, pentru că în contra Romano-Catolicilor eraă deja în perfectă siguranță. Episcopalianul protestant era vrăjmașul contra căruia se credea cu deosebire neapărat, la 1707, a se lua precauțiuni. Cum că aceste precauțiuni aă căzut de mult timp în desuetudine ne pot certifica cei trei membri ai Cabinetului pe cari 'i am amintit.

De o dată legea care dormise mult timp un somn adînc, a fost deșteptată, înboldită și pusă într'o acțiune viguroasă. Acele jurăminte înveterate aă să se ceară acum, pe cât se pare, cu severitate. Și pentru ce? Numai pentru că s'a petrecut un eveniment care le face de zece ori mai nedrepte și mai înpilătoare de cât ar fi fost mai 'nainte. Ele nu se cereaă pe cînd biserica stabilită era biserica majorității. Se cer acum numai pentru că s'a ivit o secesiune care a făcut din biserica stabilită biserica minorității. Pe cât timp puteaă face puțin rău, ele eraă suferite să fie neținute

în seamă. Ele vor fi acum puse în vigoare, pentru-că a venit un timp în care nu pot fi aplicate fără consecvențe fatale.

Imi este peste putință să vorbesc fără indignație contra aceloră cari au luat cârma în opera de prigonire. Cu toate acestea trebuie să mărturisesc că au mare curaj. D-lor au ales ca obiect al atacurilor d-lor un bărbat nu mai mic de cât Sir David Brewster, rectorul universității din St. Andrews. Am avut în mână libelul, cum se chiamă cu terminul tehnic, în care un presbyteriū al bisericei stabilite cere ca Sir David, pentru crima de a adera la acea constituție bisericească care a fost garantată țerei sale prin Actul de Unire, să fie «depărtat din oficiul său, și să fie pedepsit cu o censură sau o pedeapsă precum comandă legile bisericei, pentru gloria lui Dumnezeu, siguranța bisericei și prosperitatea Universității, și să îngrozească pe alți detentori de asemenea officii importante de a săvârși asemenea abateri în tot timpul viitor, iar cei-l-alți să auză și să se teamă de primejdia și detrimentul de a umbla pe căi schismatice». Da; pentru gloria lui Dumnezeu, siguranța bisericei, și prosperitatea Universității. Ce drept au, Domnule Președinte, autorii unui asemenea document să ridice vocile lor în contra insolentei și netoleranței Vaticanului? Gloria lui Dumnezeu! Cât despre aceasta, voiți zice numai că aceasta nu este atâtia ocasiune în care gloria lui Dumnezeu a fost luată ca pretext pentru nedreptatea omului. Siguranța bisericei! Domnule Președinte, dacă, ferească Dumnezeu, această biserică este în adevăr stăpînită de răul spirit care muncește acest presbyteriū; dacă această biserică, după ce a pierdut de cu-

rënd sute de ministri capabili și sute de miî de auditori devotați, în loc de a încerca prin blândețe și prin o îngrijire îndoită să recâștige pe aceia pe cari 'și 'i a înstreinat, le va da o nouă provocare ; dacă va ascuți în contra lor o lege vechie al cărei tăiș s'a ruginit de mult ; atunci declar zilele acestei biserici numërate. În ceea ce privește prosperitatea Universității, este vre un colț al Europei unde oamenii de știință să nu rîză auzind că prosperitatea Universității din Saint Andrews va crește prin expulsiunea lui Sir David Brewster din cauza unei certe teologice ? Profesorii din Edinburgh știu mai bine de cât acest presbyteriū cum sporește prosperitatea unei reședințe de știință. Acolo Senatul Academic este aproape unanim în favoarea billului. Și în adevăr este de tot sigur că, afară numai dacă acest bill său un bill similar va trece, un nou colegiū se va înființa îndată și înzestrat cu acea magnificență de care istoria bisericei libere ne dă așa de multe exemple. Din ziua în care se va ridica o asemenea universitate, vechile universități vor trebui să decline. Acum ele sînt în faptă instituții naționale, iar nu sectariane. Și cu toate acestea chiar acum, emolumentele profesoratului sînt așa de mult mai mici de cât acelea ce talentul și stăruința pot dobândi pe alte căi, în cât este greu să găsim bărbați eminenți ca să ocupe acele catedre. Și dacă există această greutate acum, când studenții de toate persuasiunile religioase frecventează lecțiunile, ce este probabil că se va întempla când toți membrii bisericei libere se vor duce în altă parte pentru instrucțiune ? Dacă există această dificultate când dv. aveți toată lumea ca să alegeți profesori dintr'însa, ce este probabil că se va întempla când

alegerea dv. se va mărgini la mai puțin de cât jumătate Scoția? Cu cât profesoratul va sărăci mai tare, profesorii vor deveni mai puțin competenți. Cu cât profesorii vor deveni mai puțin competenți, clasele se vor goli mai tare. Cu cât clasele se vor goli, profesoratul va sărăci iară-și mai tare. Decăderea va fi repede și impetuoasă. În scurt timp, lecțiunile se vor face în niște săli goale; iarba va crește în curți, și oameni incapabili de a fi dascăli de sate vor ocupa catedrele lui Adam Smith și Dugald Stewart, ale lui Reid și Black, ale lui Playfaire și Jamieson.

Le place ministrilor Maiestății Sale o asemenea perspectivă? Deja d-lor 'și au asigurat, — dacă prin greșala saă nenorocul d-lor nu voiă cerceta acum, — un loc de neînviat în istoria Scoției. Numele d-lor sînt deja nedespărțit asociate cu sfișierea bisericeii ei. Sînt oare aceste nume predestinate a fi nedespărțit asociate cu ruina universităților ei?

Dacă guvernul ar fi consequent în eroare, un oare care respect s'ar putea amesteca cu desaprobarea noastră. Dar un guvern care nu este călăuzit de nici un principiu; un guvern care, în cele mai grave cestiuni, nu știe singur ce vrea în două-zeci și patru de ore una după alta; un guvern care este contra jurămîntului de confesiune la Cork și pentru jurăminte la Glasgow, în contra jurămintelor la Belfast și pentru jurăminte la Edinburgh, contra jurămintelor Lunii, pentru ele Miercuri, și iară în contra lor Joi, — cum poate un asemenea guvern însufla stimă saă încredere? Cum se pot mira ministrii că liberalitatea lor nesigură și caprițioasă nu isbutește a căștiga aplausele partidului liberal? Ce drept au d-lor de a se plînge dacă pierd în-

crederea unei jumătăți din națiune fără să câștige încrederea celei-l-alte jumătăți ?

Dar nu vorbesc guvernului. Vorbesc Camereii. Fac apel la aceia cari, Lunia trecută, au votat cu ministrii contra jurământului de confesiune propus de onorabilul Baronet reprezentantul de North Devon. Știu ce datorește cine-va legăturilor de partid. Dar este un nomol așa de negru și așa de adânc, în cât nici un șef nu are dreptul să târască pe aderenții săi printr'în-sul. Sînt numai patru-zeci și opt de ore de când onorabilii gentlemeni au fost aduși în Cameră ca să voteze contra necesității de a se cere de la profesorii din colegiile irlandeze să facă o declarație de credință în Evangelie; și acum aceia-și gentlemeni sînt invitați să vie ca să voteze că nimeni nu poate fi profesor într'un colegiu scoțian dacă nu va declara că este calvinist și presbyterian. Or cât de flagrantă ar fi nedreptatea cu care ministrii au tractat Scoția cu această ocasiune, nedreptatea cu care ei au tractat pe sprintorii d-lor proprii este încă și mai flagrantă. Fac apel la toți aceia cari au votat Lunii cu guvernul să cugete dacă pot în mod consequent și onorabil să voteze cu guvernul în noaptea aceasta ; fac apel la toți membrii bisericeii Englitereii să cumpănească bine, înainte de a face ca aderența cui-va la biserica Englitereii să fie un ce penal ; și, în fine, fac apel la or ce om din or ce sectă și partid care iubește știința și literale, care se preocupă de liniștea publică, care respectă credința publică, să fie de partea noastră în această luptă înviersunată, ca să depărtăm ruina ce amenință Universitățile Scoției. Propun ca acest bill să se citească acum pentru a doua oară.

LEGILE CEREALILOR

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Edinburgh la 2 Decembre 1845.

Următorul discurs a fost pronunțat la o întrunire publică ținută în Edinburgh la 2 Decembre 1845, pentru a cere de la Maiestatea Sa să deschiză porturile Regatului Unit intrării libere a grâului și altor comestibile.

Lord Primar și Gentlemen,

Veți crede, sper, că sînt adînc simțitor la amabilitatea cu care m'ați priimit. Vă rog numai să continuați a 'mî acorda indulgența dv., dacă vocea mă va părăsi în încercarea mea de a vă vorbi. Am crezut de datoria mea de a răspunde invitației dv., de și nu sînt tocmai la înălțimea exigențelor de a vorbi în public, și de și mă aflu într'o asemenea situație că nu pot petrece de cît puține ore în mijlocul dv. Dar mi s'a părut că aceasta nu este o întrunire ordinară sau o criză ordinară. Mi s'a părut că o eră mare a

sosit, și că, într'o asemenea conjunctură, dv. sînteți în drept să cunoașteți opiniunile și intențiile unuia care are onoarea de a fi reprezentantul dv.

În ceea ce privește trecutul, Gentlemen, am poate ceva de lămurit, dar de sigur nimic de care să mă căiesc sau pe care să-l retractez. Opiniunile mele, din ziua în care am intrat în viața publică, nu au variat nici o dată. Am considerat în tot d'a una principiul de protecțiune pentru agricultură ca un principiu vițios. Am crezut în tot d'a una că acest principiu vițios a luat o formă cu deosebire vițioasă în legea de la 1828 și în legea de la 1842. Aceasta am declarat-o acum două-spre-zece ani, când am reprezentat orașul Leeds ; aceasta am declarat-o în Maiu 1839, când m'am înfățișat pentru ântâia oară înaintea dv. ; și când, cu câteva luni mai târziu, Lord Melbourne m'a invitat să fac parte din guvernul său, 'i am spus limpede că, în guvern său afară din guvern, trebuie să votez pentru totala abrogare a legilor asupra cerealelor.

Dar în anul 1841 izbucni o criză specială. Era un motiv de a spera că se va putea face un compromis, care nu va înlătura de tot relele nedespărțite de un sistem de protecțiune, dar care le va îndulci mult. Erau oare cari înprejurări în situația finanțiară a țerei cari îndemnau pe aceia cari erau atunci consilierii Coroanei să spere că vor fi în stare să scape de scara mobilă și să substitue în locu-'i o taxă fixă moderată. Noi propuserăm o taxă de opt shillingi pe quarterul de grâu. Parlamentul refuză chiar de a lua în considerație planul nostru. Maiestatea Sa făcu apel la popor. Eū mă presentaiū înaintea dv., și dv. veți mărturisi că nu am ascuns nimic. Eū ziseiū : «sînt pentru

un comerț absolut liber cu grâul ; însă crez că, în starea în care ne aflăm, am face bine să consimțim la un compromis. Dv. aveți să hotărâți dacă, în acești termiși, vè pot representa or nu». Dv. ați fost de acord cu mine ; m'ați trimis înapoi în Camera Comunelor cu înțelegerea lămurită că voiù vota pentru planul propus de guvernul din care făceam parte. Indată ce noul parlament se întruni, o schimbare de administrație se petrecu. Dar mi se părea că era datoria mea de a sprijini, de și afară din Cabinet, acea propoziție la care luasem parte când eram în guvern. De aceea nu m'am crezut în drept de a vota pentru un comerț absolut liber, pînă când parlamentul nu va hotărî contra taxei noastre fixe și în favoarea noiei scări mobile a lui Sir Robert Peel. Indată ce s'a pronunțat hotărîrea, am înțeles că nu mai eram legat de termiși compromisului ce consimțisem, cu multe temeri, a oferi agricultorilor, și pe care agricultorii refuzaseră de a-l priimi. De atunci am votat în tot d'una în favoarea or cărei moțiuni care a fost făcută pentru totala desființare a taxelor asupra cerealelor.

A fost, este adevărat, oare care deosebire de opiniuni între mine și câți-va dintre dv. Noi făceam parte din aceea-și tabără, dar nu ne înțelegeam pe deplin asupra modului de a purta răsboiul. Eù vedeam nemărginita putere de interese ce se așezaseră în linie de bătaie contra noastră. Vedeam că monopolul cerealelor va ținea în veci vecilor dacă aceia cari îl apëraù ar fi fost uniți, pe când aceia cari îi dau asalt erau desbinați. Vedeam că mulți bărbați de talente și un patriotism distins, ca Lord John Russel, Lord Howick, Lord Morpeth, nu voiaù să părăsească or ce speranță

că cestiunea se poate deslega printr'un compromis ca acela ce se propusese la 1841. Mi se părea că ajutorul acestor bărbați ne era indispensabil și că, dacă vom depărta de noi niște aliați așa de prețioși, nu vom fi în stare să ne luptăm contra vrăjmașului comun. Câți-va dintre dv. credeaū că eram fricos, iar alții că eram amăgit de spiritul de partid saū de amicitii personale. Eū crez și acum că am judecat drept. Dar nu voiū argumenta acum cestiunea. Ea a fost limpezită pentru tot d'a una, și în chipul cel maī bun. Nu este neapărat să cercetăm ce relațiuni trebuie să întreținem cu partidul care este pentru o taxă fixă moderată. Acel partid a dispărut. Timpul și reflesiunea și discussiunea aū produs efectele lor firești asupra unor spirite eminentemente inteligente și candidе. Acum nu maī există umbre intermediare de păreri. Nu maī este lumină crepusculară. Lumina s'a despărțit de întuneric. Cele două partide s'aū așezat în linie de bătaie unul contra celui-l-alt. Acolo este steagul monopolului. Aici este steagul libertății comerțului, și sub steagul libertății comerțului mă leg să staū neclintit.

Gentlemenī, mi s'a pus în mână o rezoluțiune pe care o voiū propune cu cea maī mare plăcere. Această rezoluțiune stabilește într'un limbagiū energic un ade-văr de cea maī mare însemnătate, a nume, că actuala lege asupra cerealelor apasă cu o asprime specială asupra săracului. Era un timp, Gentlemenī, când politicianiī nu se rușinaū de a apăra legea asupra cerealelor numai ca o invențiune pentru a pune banii mul-tora în buzunarele puținora. Trebuie, — așa raționaū acei oameni, — să avem o clasă puternică și opulentă de magnați ; pentru ca să putem avea asemenea mag-

nați, trebuie să păstrăm neatinsă renta pământului; și pentru ca renta pământului să se păstreze neatinată, trebuie să păstrăm prețul pâinii. Poate să mai fie încă oameni cari cred așa; dar ei păstrează înțelepțește credințele lor pentru dinșiși. Nimeni nu se mai încumetează acum a zice în public că zece miș de familie trebuie puse la rațiuni mici de hrană pentru ca un singur om să aibă un grajd frumos și o frumoasă galerie de tablouri. Monopoliștii noștri și-au schimbat temelia. Ei au părăsit vechiul lor argument pentru un argument nou mult mai puțin odios, dar, după părerea mea, mult mai absurd. S-au transformat în filantropi. Inimile lor sângerează pentru miseria sormanului muncitor. Ei ne spun într'una că strigătul contra legii cerealelor a fost ridicat de capitaliști; că acești din urmă doresc să se îmbogățesc pe sine în paguba atât a nobilului de la țară cât și a poporului muncitor; că or ce scădere în prețul hranei trebuie să fie urmată de o scădere a salariilor, și că, dacă pâinea va costa numai jumătate din ceea ce costă acum, țăranul și lucrătorul vor cădea în miserie și degradare, și singurii cari vor câștiga vor fi milionarii și banchierii. Acest non-sens a fost spus nu numai de proprietari, nu numai de tori. L'am auzit de la oameni de o clasă cu totul deosebită, de la demagogi cari doresc să păstreze legea asupra cerealelor, numai pentru ca legea cerealelor să facă pe popor miserabil, și pentru ca miseria să facă pe popor turbulent. Dv. știți cu câtă stăruință au lucrat acești vrăjmași ai or cărei ordinii și ai or cărei proprietăți, ca să înșele pe lucrători pentru a-i face să creadă că pâinea ieftină ar fi pentru ei un blestem. Și nu au lucrat în deșert. Vă aduceți aminte că o

dată, chiar în acest oraș mare și luminat, o întrunire publică convocată pentru ca să se ocupe de legea asupra cerealelor a fost turburată de o ceată amăgită. Acum, întru cât mă privește, or de câte ori auz tombatere cari se împotrivesc la or ce reformă, și anarhiști cari sînt porniți către o destrucțiune universală, unindu-se în acela-și strigăt, sînt sigur că este un strigăt absurd și vătămător ; și de sigur n'a fost nici o dată un strigăt așa de absurd și așa de vătămător ca acest strigăt contra pâinilor ieftine. Se pare straniu ca conservatori, oameni cari profesază că aș groază de nouile teorii, oameni cari ne vorbesc în tot d'a una de înțelepciunea străbunilor noștri, să stăruiască ca noi să priimim ca adevăruri neîndoioase un paradox straniu neauzit nici o dată de la facerea lumii pînă în secolul al nouă-spre-zecelea. Incepeți cu cea mai vechie carte ce există, cartea Genesei, și coboriți-vă pînă la debaterile parlamentare din 1815 ; și mă încumetez a zice că veți găsi că, asupra acestui punct, partidul care afectează o profundă reverență pentru vechime și prescripțiune are în contra sa vocea unanimă a trei-zeci și trei de veacuri. Dacă este vr'un lucru în care toate popoarele, națiunile și limbile, Ebrei, Greci, Romani, Italieni, Francezi, Englezii, aș fost de acord, este că scumpetea hranei este o mare nenorocire pentru sărac. De sigur, argumentele cari contra-cumpănesc o asemenea masă de autoritate trebuie să fie ponderoase. Cari sînt dar acele argumente ? Cunosc numai unul. Dacă vr'un gentleman mai cunoaște altul, aș dori să ni-l comunice ; și mă îndatorez că va avea în mine un auditor onest și deplin. Singurul argument ce cunosc este că sînt unele țări pe lume unde hrana este mai

ieftină de cât în Anglitera și unde poporul este mai miserabil de cât în Anglitera. Bengalul a fost menționat. Dar Polonia este casul favorit. Or de câte ori întrebăm de ce să nu fie un comerț liber între Vistula și Thames, răspunsul este acesta : «Doriți ca lucrătorii noștri să fie reduși la condiția țăranilor de la Vistula»? Auzitu-s'a vr'o dată mai 'nainte un asemenea raționament? Vedeți cât de grabnic se poate întoarce în contra acelora cari se slujesc de el. Grâul este mai ieftin la Cincinnati de cât aici ; dar salariile lucrătorilor sînt mult mai urcate la Cincinnati de cât aici ; prin urmare, cu cât prețul hranei este mai mic, cu atât salariile sînt mai urcate. Acest raționament este tot așa de bun ca al adversarilor noștri ; adică nu este bun de nimic. Nu o singură cauză face națiunile prospere sau miserabile. Nici un amic al libertății comerțului nu este așa de idiot în cât să zică că libertatea comerțului este singurul lucru prețios în lume ; că religiunea, guvernul, poliția, educația, administrația justiției, finanțele, relațiunile cu streinătatea, nu aũ întru nimic a face cu buna stare a națiunilor ; că un popor cufundat în superstiție, robie, barbarie, trebuie să fie fericit din momentul ce are hrana ieftină. Acești gentlemen ieaũ țara cea mai nenorocită din lume, o țară care, pe când avea un guvern independent, avea pe cel mai rău dintre guvernele indepentente ; suveranul o fantasmă ; nobiliĩ provocându-se și certându-se între dînșii ; marea masă a populațiunii în stare de servitute ; nici o clasă de mijloc ; nici o fabrică ; abia puțin comerț și acela în mâinile colpotorilor ebrei. Așa era Polonia pe când forma un regat în parte. Dar năvălitorii streini s'aũ năpustit asupra ei. Ea fu cucerită, recucerită,

împărțită, iară-și împărțită ; ea se află acum sub un guvern asupra căruia nu mă încumetez să vorbesc. Aceasta este țara în care acei gentlemeni se duc să studieze efectul prețurilor scăzute. Când vor să se asigure de efectul prețurilor urcate, atunci ieaă țara noastră ; o țară care a fost în curs de mai multe generații cea mai bine guvernată din Europa ; o țară unde robia personală a fost necunoscută în curs de veacuri ; o țară care se bucură de bine-cuvântările unei religii unii curate, de libertate, de ordine ; o țară de mult asigurată prin mare contra năvălirii streine ; o țară în care cel mai bătrân dintre oamenii în viață n'a văzut un steag srein de cât ca trofeu. Filosofii noștri politici statornicesc o comparație între aceste două țări. Ei găsesc pe Britan mai bine de cât pe Polonez ; și ajung imediat la conclusia că Britanul stă așa de bine pentru că pâinea lui e scumpă, și Polonezul așa de rău pentru că pâinea lui e ieftină. Apoi este un singur bine pe care cu chipul acesta să nu-l pot dovedi că este rău, sau un singur rău pe care să nu-l pot dovedi că este bine ? Luați schiopătenia. Vă voi proba că cel mai bun lucru din lume este de a fi schiop, pentru că vă pot arăta oameni cari sînt schiopi, și cu toate acestea mult mai fericiți de cât mulți oameni cari se pot servi pe deplin de amîndouă picioarele. Vă voi proba că sănătatea este o nenorocire. Pentru-că pot găsi ușor oameni cu o sănătate escelentă a căror avere s'a ruiat, a căror reputație este nimicită și cari sînt mai miserabili de cât mulți invalizi. Dar oare aceasta este calea pe care raționează un om întreg la minte ? Nu ; cestiunea este aceasta : N'ar fi fost schiopul mai fericit dacă i s'ar fi redat usul picioarelor ? N'ar fi fost

omul sănătos mai miserabil dacă ar fi avut podagră și reumatism ca adaus la toate cele-l-alte nenorociri ale lui? N'ar sta Englezul mai bine dacă hrana ar fi fost tot așa de ieftină ca în Polonia? N'ar fi Polonezul mai miserabil dacă hrana ar fi în Polonia tot așa de scumpă ca aici? Mai miserabil în adevăr nu ar putea fi, căci ar muri într'o lună.

Este învederat că adevărata cale pentru a deslega cestiunea de care ne ocupăm, este de a compara starea unei societăți când hrana este ieftină cu starea aceleia-și societăți când hrana este scumpă; și această comparațiune o putem face ușor. Nu avem de cât să ne aducem aminte ce am văzut noi înșine în cei din urmă zece ani. Luați anul 1835. Hrana era atunci ieftină; și capitalistul progresa tare. Dar era oare lucrătorul miserabil? Din potrivă, este notoriu că lucrul era în abundență, că salariile erau ridicate, că poporul de rînd mergea bine și era mulțumit. Atunci veni o schimbare ca aceea din visul lui Faraon. Spicele seci nimiciră pe cele pline; vacile slabe înghițiră pe cele grase; zilele de belșug trecură și zilele de scumpete sosiră. În 1841 capitalistul mergea rău fără îndoială. Dar zice-va cine-va că numai capitalistul suferea să suferă mai mult de cât toți? Uitat-am care era condițiunea poporului muncitor în acel an nefericit? Așa de învederată era miseria orașelor industriale în cât un om de inimă nu putea să treacă prin ele. Or unde găsea murdărie și goliciune, și glasuri plângătoare, și forme istovite și chipuri slăbite. Politiciani pe cari nu 'i ar fi crezut cine-va nici o dată alarmiști începură a tremura chiar pentru temeliile societății. Mai întâiu fabricile înpușinară timpul de lucru. Apoi încetară cu

totul de a lucra. Atunci se puse amanet sāraca proprietate a lucrătorului : ântâiū micile lui obiecte de lux, apoi conforturile, în fine necesariile. Colibele fură despuiate pînă cînd ajunseră tot așă de goale ca wigwamul unui Indian cu coastele ca de cîne. În mijlocul miseriei generale prospera numai prāvālia cu trei ghiulele de aur, și era plină din pivniță pînă în pod cu ceasoarnicele, și mesele, și cāldările, și plāpumele, și Bibliile sāracului. Imi aduc bine aminte efectul ce se produse în Londra de priveliștea neobicinuită a marilor piese de tunuri ce se duceau spre nord ca să țină în frēū populația flāmāndă din Lancashire. Acele zile rele trecurā. De atunci am avut iar pāinea ieftinā. Capitalistul a cāștigat. Era drept și bine cā a cāștigat. Dar oare numai el a cāștigat ? Incumeta-se-vor aceia cari ne spun într'una cā muncitorul polonez stā mai rēū de cāt muncitorul englez să ne spunā cā lucrătorul englez sta mai rēū în 1844 de cāt în 1841 ? N'am vėzut noi pretutindenī cā obiectele sāracului se întorceau de la prāvālia împrumutătorului pe amanet ? N'am vėzut în casa lucrătorului, în înbrēcāmintea lui, în privirea lui chiar cānd trecea pe lāngā noi pe stradā, cā era o ființă mai fericitā ? Cāt pentru plăcerile lui, și în deosebī pentru cele mai nevinovate, cele mai mântuitoare din plăcerile lui, întrebași pe foarte inteligentul și foarte folositorul dv. concetățean, pe d. Robert Chambers, ce vėnzare a avut cārțile populare în anul 1841, și ce vėnzare aū avut în anul trecut. Sînt convins cā, într'o singurā sēptēmānā din 1845, suma plătītā în salarii la douē-zeci de mīle de jur împrejurul orașului Manchester a întrecut cu un milion și jumėtate sumele plătite în sēptēmāna corespunzētoare din 1841.

Gentlemenî, atât capitalistul cât și lucrătorul aû câștigat, precum trebuiaû să câștige, prin scăderea prețului pâinii. Dar este al treilea partid, care nu trebuia să câștige prin acea scădere, și cu toate acestea a câștigat forte mult printr'înșa ; și acest partid este guvernul actual al Maiestății Sale. Este în interesul guvernanților ca aceia pe cari ei îi guvernează să fie prosperi. Dar prosperitatea de care ne am bucurat de curênd era o prosperitate pe care nu o datoram guvernanților noștri. Ea a venit fără voia lor. Ea a fost produsă prin ieftinătatea aceluî-obiect pe care d-lor s'aû străduit să-l facă scump. Sub pretext de a ne face independenți de aprovizionările streine, d-lor aû stabilit un sistem care ne face dependenți în chipul cel mai rău posibil. Precum prea nemerit a zis stimatul meu amic, Lordul Primar ¹⁾, este o dependență mutuală între națiuni de care nu putem scăpa. Cum că Providența a asigurat deosebite producțiuni la deosebite clime, acesta este un adevêr cu care fie cine este familiar. Dar aceasta nu este tot. Chiar în aceea-și climă diferite producțiuni sînt proprii la deosebite stadii de civilizație. Precum o latitudine este priincioasă viței și alta trestiei de zachar, tot așa, pe aceea-și latitudine, există o stare de societate în care este de dorit ca activitatea omului să fie mai-mai cu totul îndreptată asupra culturei pămêntului, și altă stare de societate în care este de dorit ca o mare parte a populațiunii să fie întrebuițată în fabrici. Nicî o dependență nu se poate închipui mai firească, mai mântuitoare, mai liberă de or ce degradare de cât dependența

¹⁾ Adam Black.

reciprocă ce există între o națiune care posedă o întindere nemărginită de pământ roditor, și o națiune care posedă o bogăție nemărginită de mașini; între o națiune a cărei îndeletnicire este de a preface pustiile în câmpuri de bucate, și între o națiune a cărei îndeletnicire este de a înzeci prin proceduri ingenioase valoarea lânii și a fierului brut. Chiar dacă această dependență ar fi mai puțin bine-făcătoare de cât este, totu-și trebuie să ne supunem ei, pentru-că este inevitabilă. Să facem or ce legi vom voi, trebuie să fim dependenți de alte țări pentru o mare parte din hrana noastră. Acest punct a fost hotărât când Englitera încetă de a fi o țară exportătoare. Pentru-că, Gentlemen, se poate dovedi că numai o țară care expoartă de ordin comun comestibile poate fi independentă de provisiunile streine. Dacă un fabricant se hotărăște a produce zece mii de părechi de ciorapi, va produce zece mii, și nu mai mult nici mai puțin. Dar un agricultor nu se poate hotărî să producă zece mii de quarteri de grâu, și nu mai mult sau mai puțin. Pentru ca să poată fi sigur că va avea zece mii de quarteri într'un an rău, el trebuie să semene o așa întindere de pământ în cât va avea mult mai mult de cât zece mii de quarteri într'un an bun. Este învederat că, dacă insula noastră nu produce în anii ordinari mult mai mulți quarteri de cât ne trebuiesc, în anii răi va produce mai puțin quarteri de cât ne trebuiesc. Și este de asemenea învederat că agricultorii noștri nu vor produce mai mulți quarteri de cereale de cât ne trebuiesc, dacă nu vor putea să expoarte prisosul cu folos. Nimeni nu se poate aventura a ne spune că Britania Mare poate fi de ordin comun o țară exportătoare. Urmează dar că trebuie să

fim dependenți ; și toată întrebarea este care este cel
 mai bun mod de dependență ? La această întrebare nu
 este greu să răspundem. Duceți-vă în Lancashire ; ve-
 deți acea mulțime de orașe, dintre cari unele sînt egale
 în mărime cu capitalele unor regate mari. Priviți
 magaziile cu mărfuri, mașinăria, canalele, drumurile
 de fier, dockurile. Vedeți mișcarea acestui stup de ființe
 omenești activ ocupate cu lucrarea, împachetarea, în-
 cărcarea de stofe cari vor fi purtate în Canada și Caf-
 rieria, în Chili și Java. Vă întrebați firește cum se
 poate hrăni această imensă populație, adunată pe o
 suprafață care nu produce bucate pentru a zecea parte
 dintr'însa ? Dar schimbați scena. Duceți-vă dincolo de
 Ohio, și veți vedea acolo alte feluri de industrii, tot
 așa de întinse și tot așa de înfloritoare. Veți vedea
 sălbăticia retrăgându-se repede dinaintea valurilor de
 viață și civilizație, vaste recolte legănându-se de jur în-
 prejurul negrelor smârcuri unde cu puține luni mai
 înainte era o pădure fără poteci, și case de țară, maga-
 ziile de grâne, mori, ridicându-se în mijlocul vizuinelor
 de lupi și de urși. Aici este grâu mai mult de cât
 trebuie pentru a hrăni pe lucrătorii des populatei noas-
 tre insule ; și cultivatorul acestor grâne le va schimba
 foarte bucuros pe un cuțit din Sheffield, o lingură din
 Birmingham, o haînă caldă de lână din Leeds, un
 costum ușor din Manchester. Dar guvernantații noștri
 opresc acest schimb. Ei zic populațiunii noastre lucră-
 toare : «Voi vreți bucuros să țeseți haîna pentru lo-
 cuitorii din America, și ei vor bucuros să semene
 grâu pentru voi ; dar noi oprim acest schimb. Noi
 osîndim atât răsboaiele voastre de țesut cât și plugu-
 rile lor la inacțiune. Vă vom sili să plătiți prețuri mari

pentru o rațiune de făină. Vom sili pe aceia cari ar voi bucuros să fie furnisorii și clienții voștri să fie rivalii voștri. Îi vom sili să se facă fabricanți ca să se apere; și când, imitându-ne de aproape pe noi, ei vor impune taxe mari asupra mărfurilor britanice, noi, în discursurile și depeșile noastre, ne vom exprima mirarea și mila noastră despre strania lor ignoranță de economie politică».

Așa a fost politica ministrilor Maiestății Sale; dar ea n'a resistat la o probă mai serioasă. Recolte bune au oprit legi rele de a produce deplinul lor efect. Guvernul a avut noroc într'una; și observatori vulgari au luat norocul drept înțelepciune. Dar asemenea noroace nu țin pentru vecie. Providența nu va trimite în tot d'a una ploaia și arșița soarelui tocmai la timpul trebuincios și în catitatea trebuincioasă, ca să mântuiască reputația unor bărbați de stat scurți la vedere. Avem multe cuvinte pentru a crede că zilele rele se apropia. Intr'un asemenea subiect este o datorie sfântă de a ne feri de exagerație; și voiți face așa. Observă că scriitorii, — scriitori nenorociți, — cari susțin administrația actuală, afirmă că nu este nici o probabilitate de o urcare considerabilă în prețul provisiunilor, și că whigi și Liga contra legii cerealelor se ocupă cu mare râvnă spre a pune în circulație știri false pentru nemernicul scop de a înprăștia panica. Gentlemenii, nu va fi nimeni în stare să arunce asupra'mi o asemenea învinuire; pentru că voiți descrie prevederile noastre chiar cu vorbele ministrilor. Țiți în mână o scrisoare în care Sir Thomas Freemantle, Secretarul Irlandei, cere informațiuni asupra recoltei cartofilor în acea țară. Cuvintele sale sînt acestea: «Guvernul Ma-

iestății Sale dorește să afle părerea cunoscătorilor și a persoanelor bine informate din or care parte a Irlandei, ca să știe dacă este probabil că provisiunile vor ajunge pentru întreținerea poporului în cursul iernei și primăverii viitoare, pentru ca să iea seama la păstrarea cantității ce se află și să facă economie în consumarea ei». Aici, veți observa, se admite ca sigur că provisiunile nu sînt de ajuns pentru consumarea unui an; se admite ca sigur că, fără grijă și economie, provisiunile nu vor ajunge pînă la sfîrșitul primăverii; și se exprimă o îndoială dacă, cu grijă și economie, provisiunile vor ajunge chiar pe iarnă. În această scrisoare ministrii Coroanei ne spun că foamea bate la poartă; și cu toate acestea, când această scrisoare a fost scrisă, taxa asupra cerealelor streine era de șapte-spre-zece shillingi pe quarter. Este oare de trebuință să măi vorbesc asupra meritelor balanței mobile? Ni se spunea cu sigurauță că această mașină minunată ne va asigura contra or căreia primejdii de lipsă. Dar din nenorocire mașina are o meteahnă; scara mobilă nu vrea să se măi miște; miniștrii strigă «foamete», pe când arătătorul pe care l-aū născocit ei înșii arată încă «belșug».

Și ast-fel, Domnule Președinte, mă întorc la rezoluțiunea pe care o țiū în mână. Un an de scumpete este înaintea noastră. Prețul făinei este deja, crez, cu o jumătate măi urcat de cum era acum cîte-va luni. Sîntem, din nenorocire, din nou siliți să punem la proba faptelor doctrina că scumpetea hranei este foloșitoare lucrătorului și păgubitoare numaii capitalistului. Prețul hranei se urcă. Se urcă oare și salariile? Din potrivă, ele scad. În numeroase districte se zăresc deja

simptome de miserie. Fabricanții încep deja să scurteze timpul de lucru. Învățați prin experiențe repetite, ei știu bine ce va veni, și așteaptă ca 1846 să fie un al doilea 1841.

Dacă aceste fapte nu ne vor învăța minte, atunci sîntem incapabili de a mai învăța ceva. De două ori în zece ani am văzut prețul cerealelor urcându-se; și, îndată ce s'a urcat, salariile claselor muncitoare au scăzut. De două ori în același period am văzut prețul cerealelor scăzînd; și, îndată ce au scăzut, salariile claselor muncitoare s'au urcat. De sigur, niște experimente ca acestea ar fi în or ce știință privite ca hotărîtoare.

Perspectiva, Gentlemen, este fără îndoială posomorîtă. Cu toate acestea își are și partea ei luminoasă. V'am felicitat deja de importantul fapt că Lord John Russel și aceia cari pînă acum au lucrat asupra acestui subiect în unire cu dînsul, au renunțat la orice idei de taxă fixă. Am a vă felicitat de un fapt nu mai puțin important. Sînt sigur că lucrătorii din districtele manufacturare au ajuns în fine să înțeleagă această cestiune. Aspra învățătură ce au primit a produs acest efect bun, că nu vor mai asculta pe un orator care va avea nerușinarea de a le spune că salariile lor se ridică și scad cu prețul pâinii. Ast-fel ne vom duce la luptă cu niște șefi și cu o trupă cum nu s'a văzut nicî o dată. Cea mai bună parte a aristocrației va fi în fruntea noastră. Milioane de lucrători, cari au fost despărțiți de noi prin meșteșugirile înșelătorilor, vor forma arriere-garda noastră. Ast-fel conduși și ast-fel sprijiniți, putem, crez, să așteptăm izbînda, dacă nu în acesta, cel puțin în viitorul par-

lament. Dar, fie triumful nostru apropiat sau depărtat, vă asigur că nu voi lipsi, în această cestiune, de a fi adevăratul dv. reprezentant. Voi pune acum, Milord, în mâinele dv. această rezoluțiune: «Actuala lege asupra cerealelor apasă cu mai multă asprime asupra claselor sărace».

BILLUL DE ZECE ORE

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 22 Maiu 1846.

La 29 Aprilie 1846, d. Fielden, reprezentant de Oldham, propuse a doua citire a billului pentru mărginirea muncii copiilor din fabrici la zece ore pe zi. Debaterea a fost amânată, și a fost de repetite ori reluată după intervale lungi. În cele din urmă la 22 Maiu billul fusese respins cu 203 voturi contra 193. În aceea zi următorul discurs fu pronunțat.

Imi este cu neputință, Domnule Președinte, să păstrez tăcerea după apelul ce mi s'a făcut într'un mod așa de semnificativ de onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield ¹⁾. Și, chiar de nu mi s'ar fi făcut acest apel, aș fi fost foarte doritor de a avea o ocaziune ca să expun motivele pe temeiul cărora voiu vota pentru a doua citire a acestui bill.

Nu este neapărat, crez, să asigur pe onorabilul meu amic că desaprobu cu totul acele calumii ce s'aū a-

¹⁾ Ward.

runcat, atât în această Cameră cât și afară dintr'însa, asupra proprietarilor de fabrici. Pentru această clasă prețioasă nu pot avea de cât simțiminte de respect și bună-voință. Sînt convins că interesele acestei întregi comunități, și în deosebiri ale claselor muncitoare, sînt nedespărțit legate de ale lor. Pot dar în perfectă sinceritate să declar că votul pe care-l voiî da astă noapte nu va fi un vot fațios. În nici o împrejurare în adevăr nu voiî crede că legile ostilității politice îmi permit de a tracta această cestiune ca o cestiune de partid. Dar în momentul de față sînt mai înclinat a întări de cât a slăbi mâinile ministrilor Maiestății Sale. Nu 'mî e cu nici un chip plăcut să fiî sub necesitatea de a le face opozițiune. Îi asigur, și asigur pe amicii mei din această parte a Camerei de cari am nenorocirea de a diferi, și mai ales pe onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield care a vorbit, trebuie să o spun, mai mult pe un ton prea acusator, că nu am nici o dorință de a dobîndi renumele de umanitate în paguba d-lor. Crez pe deplin că simțimintele d-lor pentru lucrători sînt tot așa de bine-voitoare ca și ale mele. Nu este nici o deosebire între noi asupra scopului, ci o onestă deosebire asupra mijloacelor, și noi ar trebui de sigur să fim în stare a discuta puntele asupra cărora ne deosebim fără vr'o emoțiune de mînie sau vr'o vorbă acrimonioasă.

Amănuntele billului, Domnule Președinte, vor fi discutate mult mai cuviicios și mai regulat când le vom examina în Comitet. Preocuparea noastră de o cam dată este principiul, și principiul, ni s'a zis de mai mulți gentlemen cu mare autoritate, este nesănetos. După părerea d-lor, nici acest bill, nici alt bill

care ar regula orele de lucru, nu poate fi apărat. Acesta, zic d-lor, este unul din acele subiecte asupra cărora noi nu trebuie să legiferăm nici de cum ; unul din acele subiecte cari se întomesc de sine mai bine de cât le poate întocmi vr'un guvern. Este foarte important ca acest punct să fie pe deplin limpezit. Noi nu trebuie de sigur să usurpăm funcțiuni cari la adică nu ne privesc ; dar, pe de altă parte, nu trebuie să renunțăm la funcțiuni cari ne privesc de aproape. Nu știu care este cel mai mare blestem pentru o societate, un guvern părintesc, adică un guvern care 'și vîră nasul în toate, care se amestecă într'una în treburile altora, care se bagă în fie care parte a vieței ome-nești, și care crede că poate face or ce pentru or cine mai bine de cât poate face or cine or ce pentru sine însu-și ; sau un guvern nepăsător, un guvern de gură-cască, care suferă rele, pe cari le ar putea înlătura de o dată, să crească și să se înmulțească, și care la or ce plângere și remonstranță are numai un răspuns : «Trebuie să lăsăm lucrurile în voia lor, trebuie să lăsăm lucrurile să 'și ia drumul lor, trebuie să lăsăm lucrurile să 'și găsească singure echilibrul». Nu este o problemă mai importantă în știința politică de cât de a găsi calea de mijloc între aceste două extreme foarte primejdioase, de a trage cu corectitudine linia ce desparte acele casuri în cari este o datorie pentru stat de a interveni de acele casuri în cari este datoria statului de a se abține de la or ce interferență. În timpurile vechi păcatul statornic al guvernanților era fără îndoială o dispozițiune escesivă de a se amesteca. Legiuitorul spunea în tot d'a una poporului cum să-'și țină prăvăliile, cum să 'și lucreze câmpurile, cum să

și crească copiii, câte feluri de bucate să aibă pe masă, câți coși de materie să pună pentru haine. El încerca în tot d'a una să vindece niște boale cari la dreptul-dreptului nu cădea în sfera sa; și urmarea era că el mărea boalele pe cari încerca să le vindece. El era așa de tare isbit de miseria nedespărțită de lipsă în cât făcea statute contra vnzării anticipate și a precupeției, și ast-fel prefăcea lipsa în foamete. El era așa de tare isbit de viclenia și lipsa de inimă a cămătarilor în cât făcea legi contra cametei; și urmarea era că dacă cel ce se împrumuta găsea, când era neocrotit, bani cu zece la sută, abia putea, când era ocrotit, să găsească cu cincî-spre-zece la sută. Câți-va eminenti filosofi politici din secolul trecut au expus cu mult talent nebunia unei asemenea legislații, și, făcând ast-fel, au adus mari servicii omenirii. A venit o reacțiune, o reacțiune care a produs fără îndoială mult bine, dar care, ca cele mai multe reacțiuni, nu a fost fără rele și fără primejdii. Bărbații nostri de stat de astăzi nu pot fi acușați că se amestecă în toate. Dar mă tem că, chiar în unii din cei mai talentați și mai drepecți dintre dînșii, este o tendință către greșala opusă. Voiu da un exemplu de ceea ce crez. Acum cincî-spre-zece ani se făcu invederat că drumurile de fier vor întrece în or ce parte a regatului pe o mare întindere vechile drumuri mari. Lucrarea nouilor drumuri cari avea să unească toate orașele de căpetenie, porturi și arsenaluri navale din insulă, era un obiect de cea mai înaltă însemnătate națională. Dar, din nenorocire, aceia cari trebuiau să lucreze pentru națiune refuzară de a se amesteca. Prin urmare numeroase cestiuni cari erau în realitate publice, cestiuni cari priveau comunicația pu-

blică, prosperitatea publică, securitatea publică, au fost tractate ca cestiuni private. Se părea că s'a uitat cum că întreaga societate se interesează să aibă un bun sistem de comunicație internă. Speculantul care avea nevoie de mari dividende pentru acțiunile lui, proprietarul de pământ care dorea un preț mare pentru pogoanele lui, fură pe deplin ascultați. Dar nimeni nu se strădui a fi ascultat pentru folosul comunității. Efectele acestei mari greșeli le simțim, și nu vom înceta îndată a le simți. Afară numai dacă nu mă înșel tare, sîntem în pericol de a săvîrși în astă noapte o greșală de acela-și fel. Onorabilul reprezentant de Montrose ¹⁾ și onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield cred că cestiunea ce desbatem este numai o cestiune între vechile și nouile teorii de comerț. D-lor nu pot înțelege cum un amic al libertății comerțului poate cere ca legislatura să intervină între capitalist și lucrător. D-lor zic : «Nu fac o lege ca să fixez prețul mînușilor, sau materia mînușilor, sau lungimea creditului ce fabricantul de mînuși trebuie să acoarde. Lăsați-l pe el să hotărască dacă va pune prețuri mari sau mici, dacă va întrebuința materie traînică sau proastă, dacă va da pe credit sau pe bani gata. Dv. recunoașteți că acestea sînt obiecte pe cari el are să le reguleze cu clienții săi și că noi nu trebuie să ne amestecăm. Se poate ca el să-și ducă prăvălia rău. Dar este sigur că noi 'i o vom duce rău. Pentru acelea-și motive pentru cari lăsați pe vînzătorul de mînuși și pe cumpărătorul de mînuși să 'și facă ei singuri contractul, trebuie să lăsați pe vînzătorul de muncă și pe cum-

¹⁾ Hume.

părătorul de muncă să 'și facă ei singuri contractul».

Am mare respect, Domnule Președinte, pentru aceia cari raționează ast-fel ; dar nu pot vedea acest obiect în lumina în care se arată d-lor ; și de și nu mă pot încrede pe deplin în judecata mea, totu-'și trebuie să mă conduc de dînsa. Țiū, crez, tot așa de tare ca or care din membrii acestei Camere la principiul libertății comerțului bine înțeles. Comerțul, considerat ca simplu comerț, considerat cu privire la interesul pecuniar al părților contractante, nu poate să fie îndestul de liber. Dar sînt o mulțime de comerțuri cari nu pot fi considerate numai ca simple comerțuri, și cari ating interese mai mari de cât cele pecuniare. Și a zice că guvernul nu trebuie nici o dată să reguleze asemenea comerțuri este o propozițiune monstruoasă, o propozițiune de care Adam Smith s'ar fi îngrozit. Noi impunem oare cari restricțiuni comerțului pentru scopuri de poliție. Ast-fel, noi nu îngăduim ca or cine are o trăsură și un cal să facă pe birjarul pe stradele Londrei. Nu lăsăm ca prețul curselor să fie determinat după legea ofertei și cererii. Nu dăm voie unui birjar să ia o guinee pentru o jumătate de milă ¹⁾ pe o zi de ploaie când nu este altă trăsură la stațiune. Impunem restricțiuni comerțului în favoarea veniturilor statului. Ast-fel oprim pe un arendaș de a cultiva tutun pe pământul său. Impunem restricțiuni comerțului în favoarea apărării naționale. Ast-fel silim pe un om care ar voi mai bine să are saū să țeasă să între în armată ; și 'i hotărîm solda ce va priimi, fără să 'i cerem consimțimîntul. Și în toate acestea nu este nimic care să fie în

¹⁾ O milă englezească este ceva mai mult de un kilometru și 600 de metri ; iar o guinee, ceva mai mult de 25 lei.

contradicție cu cea mai sănătoasă economie politică. Pentru că știința economiei politice ne învață numai că nu trebuie din motive comerciale să ne amestecăm în libertatea comerțului; și, în casurile pe cari le am produs, noi ne amestecăm în libertatea comerțului pentru motive mai înalte de cât comerciale.

Și acum, Domnule Președinte, ca să mă apropiu de cazul ce ne preocupă, zic, mai întâiu, că or unde este vorba de sănătatea comunității, poate fi datoria statului de a se amesteca în contractele indivizilor; și cu această propozițiune sînt de tot sigur că se va învoi și guvernul Maiestății Sale. Am citit chiar acum un raport foarte interesant semnat de două membri ai acestui guvern, Ducele de Buccleuch, și nobilul conte care a fost mai 'nainte Șef Commissioner al Pădurilor, și care este acum Secretar pentru Irlanda ¹⁾; și de când acest raport a fost depus pe biouroul Camerei, nobilul conte însu-și, cu aprobarea Cabinetului, a adus un bill pentru protecțiunea sănătății publice. Prin acest bill se prevede ca nimeni să nu fie îngăduit a zidi o casă pe propriul său pămînt într'un oraș mare fără să dea de știre la anumiți funcționari. Nimeni nu poate săpa o pivniță fără aprobarea acelor funcționari. Zidurile casei nu pot avea mai puțin de cât grosimea prescrisă. Nicî o casă nouă nu trebuie să se clădească fără să aibă canale de scurgere. Dacă o casă vechie nu are canal, funcționarii pot să dea ordin proprietarului să facă canal. Dacă refuză, funcționarii fac canalul în locul lui și 'i trimit socoteala. Ei pot să 'i poruncească a 'și spoi casa. Dacă refuză, ei trimit oameni cu bidinele și găleți ca

¹⁾ Contele de Lincoln.

să 'i o spoiască în socoteala lui. Acum presupuneți că un proprietar de case din Leeds sau Manchester ar învinui pe guvern în termeni în care guvernul a învinuit pe sprijinatorii acestui bill pentru regularea orelor de lucru din fabrici. Presupuneți că el ar zice nobilului conte: «Dv. profesati că sinteți amicul libertății comerțului. Doctrina dv. este că fie care este liber de a cumpăra ieftin și de a vinde scump. Atunci de ce să nu pot eu clădi o casă pe atât de ieftin pe cât pot, și să închiriez camerele mele cât de scump pot? Dv. nu vă plac casele fără canalizare. Atunci nu luați nici una de la mine. Dv. credeți că odăile mele de dormit sînt murdare. Nimeni nu vă silește să dormiți în ele. Folosiți-vă de libertatea dv., nu restrîngeți pe a aproapelui dv. Eu pot găsi multe familii cari sînt bucuroase să plătească un shilling pe săptămână ca să le las să doarmă în ceea ce dv. numiți o șandrama. Și de ce să nu primesc eu bucuros un shilling pe care ele mi-l dau bucuroase? Și de ce ele să nu aibă adăpostul pe care li-l pot oferi pentru un shilling? De ce ați trimis fără consimțimîntul meu să-'mî curețe casa și apoi să mî siliți să plătesc ce n'am comandat nici o dată? Chiriașii mei găsesc casa destul de curată pentru ei, sau altmintrelea n'ar fi chiriașii mei; și dacă ei și eu sîntem mulțumiți, pentru ce, călcînd toate principiile libertății comerțului, interveniți între noi?» Acest raționament, Domnule Președinte, este din aceea-și bucată cu raționamentul onorabilului reprezentant de Montrose, și cu al onorabilului meu amic reprezentantul de Sheffield. Dacă nobilul lord îmi va permite să fac o apărare în locul d-sale, eu crez că d-sa ar răspunde ast-fel la această obiecțiune: «Susțiu, va zice d-sa, doctrina să-

nătoasă a libertății comerțului. Dar doctrina d-le despre libertatea comerțului este o exagerație, o caricatură a doctrinei sănătoase; și expunând o asemenea caricatură d-ta discreditezi doctrina cea sănătoasă. Noi nu ne amesteca în contractele dintre d-ta și chirieșii d-le, dacă aceste contracte ar privi numai interesele pecuniare. Dar interese mai înalte de cât cele pecuniare sînt în joc. Este interesul binelui public ca marea masă a poporului să nu trăiască într'un chip care vatămă și scurtează sănătatea, care slăbește corpul și strică mintea. Dacă, trăind în case cari seamănă cu niște cocine de porci, un mare număr dintre compatrioții noștri aū contractat gusturile porcilor, dacă ei s'aū deprins întru atâta cu murdăria și putoarea și contagiunea, în cât se tîrăsc fără scârbă în găuri cari ar întoarce mașele unui om de deprinderi curate, aceasta este numai o dovadă mai mult că ne am neglijat prea mult timp datoriile, și un cuvânt mai mult ca să le împlinim acum».

Al doilea, zic că unde este vorba de moralitatea publică poate fi datoria statului de a se amesteca în contractele indivizilor. Luați comerțul cu cărți și tablouri licențioase. Contesta-va cine-va că statul poate, cu drept cuvânt, interzice acest negoț? Saū casul lotăriilor. Am, presupun, o moșie pentru care doresc să ieău douăzeci de miș de lire sterling. Anunț intențiunea mea de a scoate o mie de bilete a douăzeci de lire sterling unul. Detentorul numărului care va fi scos ântăiū trebuie să aibă moșia. Dar magistratul intervine; contractul dintre mine și cumpărătorii losurilor mele este anulat; și eū sînt silit să plătesc o amendă mare pentru că am făcut un asemenea contract. Apelez la prin-

cipiul libertății comerțului, așa cum l-a expus onorabili gentlemani reprezentanți de Montrose și Sheffield. Zic legiuitorilor cari au restrâns libertatea mea : «Ce treabă aveți dv. să vă amestecați între cumpărător și vînzător ? Dacă credeți că speculația este rea, nu luați bilete. Dar nu opriți lumea cea-l-altă de a judeca ea însă-și». De sigur dv. ați răspunde : «Ai avea dreptate dacă ar fi o simplă cestiune de comerț ; dar aici este o cestiune de moralitate. Noi te oprim de a dispune de proprietatea d-le în acest mod particular, pentru-că este un mod care tinde a încuraja cea mai pernicioasă deprindere a minții, o deprindere a minții incompatibilă cu toate calitățile de cari depinde buna stare a indivizilor și a națiunilor».

Atunci trebuie, crez, să se admită că, unde este vorba de sănătate și unde este vorba de moralitate, statul este în drept de a se amesteca în contractele indivizilor. Și, dacă se admite aceasta, atunci urmează că cestiunea de care ne ocupăm aici este o cestiune de interferență.

Se va contesta oare că sănătatea unei mari părți din generația ce se ridică poate fi serios atinsă de contractele pe cari acest bill tinde a le regula ? Poate cine-va care a citit declarațiile marturilor oculare, declarații ce se află înaintea noastră ; poate cine-va care a observat vr'o dată tinerimea ; poate cine-va care 'și amintește propriile sale senzații de când era tînăr, — poate a se îndoii că o muncă de două-spre-zece ore pe zi într'o fabrică este prea mult pentru un băiat de trei-spre-zece ani ?

Sau se poate contesta că aceasta este o cestiune în care se află în joc moralitatea publică ? Se poate îndoii cine-va, — sînt sigur că nici unul dintre amicii din-

prejurul meu nu se îndoiește, — că educația este o cestiune de cea mai înaltă importanță pentru virtutea și fericirea unui popor? Știm că nu poate fi nici o educație fără repaus. Este învederat că, după ce ați scăzut dintr'o zi douăspre-zece ore de muncă într'o fabrică, și orele adiționale trebuincioase pentru exercițiu, recreațiune și repaus, nu va rămânea destul timp pentru educație.

Am arătat, crez, că acest bill este în principiu inatacabil; și cu toate acestea nu am atins partea cea mai tare a casului nostru. Am dovedit că, unde este în cestiune sănătatea publică, și unde este în cestiune moralitatea publică, statul poate fi în drept de a regula chiar contractele adulților. Dar noi propunem să regulăm numai contractele minorilor. Apoi fost-a vr'o dată o societate civilizată, în care contractele minorilor nu au fost supuse unui control? Este un singur membru al acestei Camere care să susțină că un minor bogat de trei-spre-zece ani trebuie să fie absolut liber de a face o transmisiune a moșiei sale, sau de a da un înscris de cincî-zeci de miș lire sterling? Dacă ar fi cine-va destul de absurd să zică: «Ce are a face Legislatura cu acest obiect? Cum puteți dv. să nu lăsați comerțul liber? Pentru ce pretindeți a înțelege interesul băiatului mai bine de cât îl înțelege el»? — dv. 'i ați răspunde: «Când va fi mare, poate risipi averea lui cum îi va plăcea; dar acum statul este supraveghietorul lui; și el nu se va ruina pînă când nu va fi destul de în vîrstă ca să știe ce este pe cale a face». Minorii pe cari noi dorim să-'i protegem nu au într'adevăr avere mare de risipit; dar nu sînt mai puțin pupiliî noștri. Singura lor moștenire, singurul capital de la care

trebuie să aștepte subsistența lor în cursul vieții, este mintea sănătoasă în corp sănătos. Și nu este oare datoria noastră de a 'i opri să 'și nimicească această bogăție foarte prețioasă înainte de a 'i cunoaște prețul?

Dar, s'a zis, acel bill, de și mărginește într'un mod direct numai lucrul minorilor, va mărgini, printr'o operație indirectă, și munca adulților. De și, Domnule Președinte, nu sînt pregătit a vota pentru un bill care ar mărgini direct munca adulților, voiți declara pe față că nu crez că limitarea muncii adulților va produce neapărat toate acele urmări înfricoșate pe cari le am auzit prezicîndu-le. Dv. strigați la mine cu niște tonuri foarte triumfătoare, ca și cum aș fi exprimat un paradox monstruos. Rogu-vă, nu-'i vine nimănui în minte dintre dv. că munca adulților este acum limitată în această țară? Nu știți dv. că trăiți într'o societate în care munca adulților este limitată la șese zile din șapte? Dv., nu eă, susțineți un paradox opus părerilor și practicelor tuturilor națiunilor și tuturilor vîrstelor. Auzit-ați dv. vr'o dată de un sigur stat civilizat de la începutul lumii, în care o porțiune de timp să nu fie pusă la o parte pentru odihna și recreațiunea adulților prin autoritate publică? În general, această dispozițiune a fost sfințită de religione. Egipteni, Ebrei, Greci, Romani, au avut zilele lor de repaus; India are zilele lui de repaus; Musulmanul are zilele lui de repaus; sînt zile de repaus în biserica greacă, zile de repaus în biserica Romei, zile de repaus în biserica Engliterei. Nu este oare amuzant să auzi un genleman declarînd cu încredere că o legislație care limitează munca adulților trebuie să producă urmări fatale pentru societate, fără să 'și amintească o singură dată că

în societatea în care trăiește, și în or care societate care există, sau a existat vr'o dată, a fost o asemenea legislație fără vr'o consecvență rea? Este adevărat că un guvern puritan în Anglittera, și un guvern atheist în Franța, au desființat vechile zile de repaus ca superstițioase. Dar acele guverne au simțit că este neapărat trebuincios să înființeze noi zile de repaus. Sărbătorile civile au înlocuit sărbătorile religioase. Veți găsi printre ordonanțele Lungului Parlament o lege care dispunea ca, în schimbul zilelor de repaus și de petrecere de cari poporul obicinuia a se bucura la Paști, la Rusalii și la Crăciun, să se dea lucrătorului a doua Marți din fie care lună, și ca or ce ucenic care va fi silit să lucreze a doua Marți dintr'o lună să traducă pe stăpînul său dinaintea magistratului. Jacobinii francezi au decretat ca Dumineca să nu mai fie o zi de repaus; dar au înființat altă zi de repaus, Decada. Ei au șters sărbătorile bisericești romano-catolice; dar au instituit alt șir de sărbători, *Sans-culottidele*, dintre cari una era închinată geniului, alta industriei, alta opiniunii și așa mai încolo. De aceea zic că practica de a limita prin lege timpul de muncă al adulților este așa de departe de a fi, precum par a crede câți-va gentlemen, o practică neauzită și monstruoasă, în cât este o practică tot așa de universală ca gătirea bucatelor, ca purtarea de haine și ca usul animalelor domestice.

Și probatu-s'a prin experiență că această practică este vătămătoare? Să luăm exemplul cu care sîntem mai familiari. Să cercetăm care a fost efectul acelor legi cari, în propria noastră țară, limitează munca adulților la șase zile din șapte. Este cu totul netrebuincios să discutăm dacă creștinii sînt or nu legați prin

o poruncă dumnezeiască a păzi Dumineca. Pentru-că este învederat că, or va fi repausul nostru săptămânal o instituție divină or va fi o instituție omenească, efectul său asupra intereselor timporale ale societății este absolut acela-și. Ei bine, este oare în tot discursul onorabilului meu amic reprezentantul de Sheffield un singur argument care să nu vorbească exact tot așa de tare contra legilor cari ne comandă păzirea Duminecii ca în contra billului de pe biuroul nostru? De sigur, dacă raționamentul d-sale este bun pentru ore, trebuie să fie tot așa de bun pentru zile.

D-sa zice: «Dacă această limitațiune este bună pentru lucrători, atunci aveți încredere într'înșii că ei vor găsi singurii aceasta și că o vor stabili ei înșii fără vr'o lege». De ce să nu raționăm în acela-și chip asupra Duminecii? De ce să nu zicem: «Dacă este bine pentru oamenii din Londra să închiză prăvăliile o zi la șapte, ei vor descoperi singurii aceasta, și vor închide prăvăliile fără vr'o lege». Domnule Președinte, răspunsul este aproape de mintea omului. Nu mă îndoiesc că, dacă ați pune pe stăpîni de prăvălii din Londra să voteze, veți găsi o imensă majoritate, probabil o sută la unu, în favoarea închiderii prăvăliilor Dumineca, și cu toate acestea este de neapărată trebuință să dați dorinței majorității sancțiunea unei legi; pentru-că, dacă n'ar fi o asemenea lege, minoritatea, deschizând prăvăliile, ar sili îndată pe majoritate să facă acela-și lucru.

Dar, zice onorabilul meu amic, nu puteți limita lucrul adulților fără să fixați salariile. D-sa repetă adesea această propozițiune, ne asigură că este incontestabilă, și în adevăr pare a o crede învederată de sine,

pentru-că d-sa nu 'și a dat nici o osteneală de a o demonstra. Domnule Președinte, răspunsul meu va fi foarte scurt. Noi am limitat, în curs de mai multe veacuri, lucrul adulților la șase zile din șapte; și cu toate acestea n'am fixat salariile.

Dar, se zice, nu puteți legifera pentru toate felurile de negoț, și de aceea ați face mai bine să nu legiferați pentru nici unul. Uitați-vă la sërmana cusătoreasă. Ea lucrează mult mai mult și mai greu de cât copilul din fabrică. Câte o dată ea nu lasa acul din mână cinci-spre-zece, șase-spre-zece ore în două-zeci și patru. Vedeți câte servitoare lucrează, în picioare de la șase ore de dimineață, suind și scoborînd scările pînă aproape de miezul nopții. Dv. mărturisiți că nu puteți face nimic pentru cusătoreasă și servitoare. Atunci de ce vă mai bateți capul cu copilul din fabrică? Luați seama ca nu cum-va protejând o clasă să nu îngreuiati suferințele claselor pe cari nu le puteți protege. Apoi, Domnule Președinte, toate acestea nu se pot zice vorbă cu vorbă contra legilor cari comandă pázirea Duminecei? Sînt clase de oameni pe cari nu le puteți opri de a lucra Dumineca. Sînt clase de oameni pe cari, dacá ați putea, nu ar trebui să le opriți de a lucra Dumineca. Luați cusătoreasa, despre care s'a vorbit așa de mult. Dv. nu o puteți opri de a coase și a face tigheluri toată Dumineca în mansarda ei. Dar nu credeți că este un motiv ca Covent Garden Market ¹⁾, și Leadenhall Market ²⁾, și Simithfield Market ³⁾, și toate prăvăliile de la Mile End pînă la Hyde Park să fie deschise

1) Piața de căpetenie din Londra pentru flori, fructe și legume.

2) Piața pentru păseri și vînat.

3) Marea piață pentru carne.

toată Dumineca. Da; aceste fabrici asupra cărora desbatem, — propune cine-va ca ele să fie îngăduite a lucra toată Dumineca? Vedeți dar cât de neconsequenți sînteți. Dv. credeți nedrept a limita lucrul copilului din fabrică la zece ore pe zi, pentru că nu puteți limita lucrul cusătoresei. Și cu toate acestea nu vedeți nici o nedreptate întru a limita lucrul copilului din fabrică, ba încă și al omului din fabrică, la șase zile pe săptămână, de și nu puteți limita lucrul cusătoresei.

Dar, ziceți, protejând o clasă noi vom îngreuija suferințele tuturilor claselor pe cari nu le putem proteja. Dv. ziceți aceasta, dar nu o probați, și toată experiența probează contrariul. Noi intervenim ca să închidem prăvăliile Dumineca. Nu intervenim în lucrul servitoareii. Dar sînt oare servitoarele din Londra mai aspru muncite Dumineca de cât în celelalte zile? Faptul notoriu este invers. Pentru-că legislația dv. ține simțimîntul public într'o stare dreaptă, și ast-fel protejează indirect pe aceia pe cari nu 'i poate proteja în mod direct.

Susținea-va onorabilul meu amic reprezentantul de Sheffield că legea care limitează numărul zilelor de lucru a fost o lege vătămătoare pentru populația muncitoare? Sînt sigur că nu. Atunci cum poate d-sa aștepta de la mine să crez că o lege care limitează numărul orelor de lucru trebuie neapărat să fie vătămătoare populațiunii muncitoare? Cu toate acestea d-sa și aceia cari sînt de acord cu d-sa par a se mira de simplitatea noastră că nu admitem numai de cât adevărul doctrinei ce d-lor propun asupra acestui subiect. D-lor raționează ast-fel. Nu putem reduce numărul orelor de lucru în fabrici fără să reducem cantitatea producțiunii. Nu putem reduce cantitatea producțiunii fără să

reducem remunerația lucrătorului. Intre acestea streini, cari sînt liberi a lucra pînă cad morți pe răsboiale lor de țesut, ne vor goni de pe toate piețele lumii. Salariile vor scădea îndată. Condițiunea claselor noastre muncitoare va fi cu mult mai rea de cât acum; și neînțeleapta noastră interferență, ca neînțeleapta interferență a strămoșilor noștri în treburile samsarilor de cereale și ale cămătarilor, va spori miseria tocmai a acelei clase pe care dorim să o ușurăm.

Acum, Domnule Președinte, admit pe deplin că poate să fie o limitare a orelor de lucru care să producă relele urmări cu cari sîntem amenințați; și acesta, fără îndoială, este un cuvânt foarte puternic ca să legiferăm cu mare precauțiune, ca să pipăim drumul și să fim cu mare luare aminte asupra amănuntelor acestui bill. Dar de sigur nu este adevărat că or ce limitare a orelor de lucru trebuie să producă acele consecvențe. Și eu sînt surprins, trebuie să o spun, când aud oameni de un talent distins și de cunoștințe întinse stabilind propozițiunea că micșorarea timpului de lucru trebuie să fie urmată de o micșorare a salariilor de lucru, ca o propozițiune universal adevărată, ca o propozițiune capabilă de a fi strict demonstrată, ca o propozițiune asupra căreia nu poate fi mai multă îndoială de cât asupra unei teoreme din Euclides. Domnule Președinte, contest adevărul propozițiunii, și pentru acest cuvânt simplu. Noi am redus deja mult, prin lege, timpul de lucru în fabrici. Acum trei-zeci de ani, răposatul Sir Robert Peel spunea Camerei că era o practică comună de a pune să muncească copii de opt ani în fabrici cinci-spre-zece ore pe zi. De atunci s'a făcut o lege care oprește persoanele mai mici de opt-spre-zece ani

de a lucra în fabrici mai mult de două-spre-zece ore pe zi. Această lege a fost combătută întocmai cu acelea-și motive cu care este combătut billul dinaintea noastră. S'a spus parlamentului atunci, ca și acum, că de o dată cu timpul de lucru va scădea și cantitatea de producțiune, că fabricile noastre nu vor fi în stare să se lupte cu fabricile streine, și că condiția populației muncitoare în loc de a se îmbunătăți prin interfezența legislaturei se va face mai rea. Citiți acele debateri, și vă veți putea închipui că citiți desbaterea din seara aceasta. Parlamentul nu ținu seamă de acele profeții. Timpul de lucru a fost limitat. Scăzut-au salariile? Părăsit-a comerțul de bumbac Manchester ca să se ducă în Franța or în Germania? Devenit-a mai miserabilă condiția populațiunii muncitoare? Nu este oare universalmente recunoscut că nenorocirile ce ni se preziceau cu atâta încredere nu s'au întemplat? Înțelegeți-mă bine. Eu nu susțiu că, fiind-că o lege care a redus orele de lucru pe zi de la cincî-spre-zece la două-spre-zece nu a scăzut salariile, o lege care ar reduce acele ore la zece saū la un-spre-zece nu poate să nu reducă salariile. O asemenea conclusie nu este neapărată. Ceea ce zic este că, de oare ce o lege care a redus orele de lucru pe zi de la cincî-spre-zece la două-spre-zece nu a redus salariile, propozițiunea că or ce reducere a orelor de lucru trebuie neapărat să reducă salariile este o propozițiune falsă. Este învederat o lacună în această demonstrație pe care onorabilul meu amic o crede desăvârșită; și în ce constă această lacună vom descoperi poate dacă vom privi la casul analog la care m'am referit așa de des.

Domnule Președinte, tocmai trei sute de ani acum,

mari schimbări religioase s'au petrecut în Anglittera. Multe s'au zis și s'au scris, în acea epocă de cercetare și inovațiune, asupra cestiunii dacă creștinii sînt sub o îndatorire religioasă de a înceta lucrul o zi pe săptămână ; și este bine știut că principalii reformatori, atît aici cît și pe continent tăgăduiau existența unei asemenea obligațiuni. Presupuneți dar că, în 1546, parlamentul ar fi făcut o lege ca de atunci înainte să nu mai fie nici o deosebire între Duminecă și altă zi. Acum, Domnule Președinte, oponenții noștri, dacă ar fi consecvenți, ar trebui să susțină că o asemenea lege ar fi sporit imens avuția țerei și remunerația lucrătorului. Ce efect, dacă principiile d-lor ar fi sănătoase, s'ar fi produs prin adaugerea de una a șasea la timpul de lucru ! Ce creștere de producțiune ! Ce ridicare de salarii ! Cât de absolut incapabil ar fi fost meseriașul strein, care păzea încă zilele lui de sărbătoare și de repaus, de a ținea concurență cu un popor ale cărui prăvălii erau deschise, ale cărui piețe gemeau de lume, ale cărui sape, și topoare, și rindele, și albiș, și nicovale, și răsboaie de țesut erau la lucru de dimineață pînă noapte trei sute șasezeci și cinci de zile pe an ! Duminecile a trei sute de ani fac cincizeci de ani de zile de lucru. Știm cu toții ce poate face munca a cincizeci de ani. Știm ce minună a făcut munca celor cincizeci de ani din urmă. Argumentele onorabilului meu amic ne duc în mod iresistibil la conclusia că, dacă în cursul celor trei veacuri din urmă, Dumineca nu ar fi fost observată ca zi de odihnă, noi am fi un popor mult mai bogat, mult mai civilizată de cît sîntem acum, și în deosebi clasa muncitoare ar fi stat cu mult mai bine de cît acum. Dar crede d-sa, crede serios vre unul din membrii Came-

rei, că ar fi fost așa ? Cât pentru mine, eu nu am cea mai mică îndoială că, dacă noi și strămoșii noștri am fi lucrat, în cursul celor din urmă trei veacuri, tot așa de activ Duminecile ca în cele-l-alte zile ale săptămânei, am fi fost în acest moment un popor mai sărac și mai puțin civilizată de cât sîntem ; că ar fi fost mai puțină producțiune de cât a fost, că salariul lucrătorului ar fi fost mai mic de cât este, și că altă națiune ar fi făcut acum stofele de bumbac și stofele de lână și cuțităria pentru lumea întreagă.

Firește, Domnule Președinte, nu voi să zic că un om nu va produce mai mult într'o săptămână lucrând șapte zile de cât lucrând șase zile. Dar mă îndoiesc foarte mult dacă, la sfîrșitul unui an, el va fi produs mai mult lucrând șapte zile pe săptămână de cât lucrând șase zile pe săptămână ; și eu crez cu tărie că, la sfîrșitul a douăzeci de ani, va fi produs mult mai puțin lucrând șapte zile pe săptămână de cât lucrând șase zile pe săptămână. De asemenea nu contest că un copil din fabrică va produce mai mult, într'o singură zi, lucrând două-spre-zece ore de cât lucrând zece ore, și lucrând cinci-spre-zece ore de cât lucrând zece ore. Dar contest că o mare societate în care copiii lucrează cinci-spre-zece, sau două-spre-zece ore pe zi, va produce, în timp de o generație, tot așa de mult ca și când acei copii ar fi lucrat mai puțin. Dacă privim pe om numai din punctul de vedere comercial, dacă îl considerăm numai ca o mașină pentru producțiunea madapolamului și firului tors, atunci să nu uitați ce piesă de mecanism este, cât de delicat și admirabil făcută. Noi nu tractăm un cal bun sau un câine inteligent întocmai cum tractăm o mașină de tors. Nicî chiar

un stăpîn de robî, care are destulă minte ca să 'și cunoască propriul său interes, nu tractează vitele sale omenestî întocmai precum tractează caii și căinii săi. Și veți tracta dv. pe lucrătorii liberi din Englitera ca pe o roată sau un scripete? Fiți încredințați că acea muncă întinsă, care începe prea de timpuriu în viață, continuată prea mult în fie care zi, care împiedică creșterea corpului, care împiedică dezvoltarea minții, care nu lasă nici un timp pentru exerciții sănătoase, care nu lasă nici un timp pentru cultura intelectuală, va vătăma toate acele calități înalte cari au făcut mărirea țerei noastre. Copii dv. prea împovărați de lucru vor ajunge o rasă de oameni slabă și ignobilă, părinții unei progenituri mai slabe și mai ignobile; și nu va trece mult, și deteriorarea lucrătorului va vătăma chiar acele interese pentru cari s'au jertfit energiile lui fizice și morale. Pe de altă parte, o zi de repaus venind pe fie care săptămână, două sau trei ore de odihnă, de exercițiu, de distracții nevinovate sau studiu folositor, venind în fie care zi, vor ameliora întregul om, fizicește, moralicește, intelectualicește; și ameliorarea omului va ameliora tot ce omul produce. Pentru-ce, Domule Președinte, țesătorul indian de bumbac, lângă poarta căruia crește bumbacul, nu poate, pe piața propriului său oraș, susținea concurență cu fabricantul englez de bumbac, care trebuie să trimeată la mii de mile după material brut, și care apoi trebuie să trimeată materialul lucrat la mii de mile ca să-l vînză? Veți zice că aceasta se datorește eselenței mașinilor noastre. Dar cui se datorește eselența mașinilor noastre? Cât din înbunătățirile ce s'au făcut în mașinile noastre nu se datorește ingeniosității și gândirii pațiente a lucrătorului? Adam

Smith ne spune, în primul capitol al marelui sale operă, că nu vî puteţi duce într'o fabrică fără să vedeţi câte o maşină foarte drăguţă, — aceasta este expresia lui, — inventată de un lucrător. Hargraves, inventatorul maşinei de tors, era un lucrător de rînd. Crompton, inventatorul maşinei de a trage firul pe mosoare, era un lucrător. Cîte ore de muncă de copii ar face pentru fabricile noastre atîta cât a făcut una din acele îmbunătăţiri? Şi în care fel de societate este probabil că se pot face asemenea îmbunătăţiri? De sigur într'o societate în care facultăţile lucrătorului sînt dezvoltate prin educaţie. Cât timp trebuie să aşteptaţi ca un negru, lucrînd sub biciu în Luisiana, să nascocască o maşină mai bună pentru tescuirea trestiei de zachar? Onorabilul meu amic îmi pare că, în toate raţionamentele d-sale asupra prosperităţii comerciale a naţiunilor, uită cauza de căpetenie de care atîrnă această prosperitate. Ce face, Domnule Preşedinte, marea deosebire dintre ţară şi ţară? Nu exuberanţa pămîntului, nu dulceaţa climei, nu minele, nu porturile, nu rîurile. Aceste lucruri sînt în adevăr preţioase cînd inteligenţa omenească le adaptează trebuinţelor sale; dar inteligenţa omenească poate face mult fără ele, şi ele fără inteligenţa omenească nu pot face nimic. Ele există în cel mai înalt grad în ţări ai căror locuitori sînt puţini, şi murdari, şi barbari, şi goi, şi flămânzi; pe cînd pe stînci sterpe, în mijlocul smîrcurilor nesănătoase, şi sub ceruri inclemente, se pot găsi populaţiuni imense, cu hrană bună, cu locuinţe bune, cu vestminte bune, cu un guvern bun. Natura a destinat Egiptul şi Sicilia să fie grădinile lumii. O dată ele erau aşa. Este ceva în pămînt sau în aer care face

Scotia mai înfloritoare de cât Egiptul, care face Olanda mai înfloritoare de cât Sicilia ? Nu ; Scoțianul a făcut Scotia ; Ollandezul a făcut Olanda. Uitați-vă la America de Nord. Acum două veacuri, locurile pe cari se înalță acum fabrici, și oteluri, și bănci, și colegii, și biserici, și edificiile Senatului unei comunități inflo-ritoare, erau niște pustiї lăsate pe seama panterei și a ursului. Cine a făcut schimbarea ? Bogatul pământ vegetal sau rîurile cele redundante ? Nu ; câmpiile erau tot așa de roditoare, Ohio și Hudson erau tot așa de late și de pline ca și acum. Fost-a înbunătățirea efec-tul vre unei transportări mari de capital din lumea vechie în lumea nouă ? Nu ; emigranții în general du-ceau cu dînșii numai o zestre slabă ; dar purtau ini-ma, și capul, și brațul englezesc ; și inima și capul și brațul englezesc au prefăcut sël bățicia în câmpuri de cereale și într'o grădină, și uriașii copaci ai pădu-rilor de veacuri în orașe și flote. Omul, omul este marele instrument care produce bogăția. Deosebirea naturală dintre Campania și Spitzberg este o secătură de o vom compara cu deosebirea dintre o țară locuită de oameni plini de vigoare trupească și mintală, și o țară locuită de oameni căzuți în decrepitudine trupească și mintală. Noi nu sîntem mai săraci ci mai bogați, de și în curs de mai multe generații, am încetăț de la lucrul nostru o zi la șapte. Această zi nu este pierdută. Pe cât timp activitatea este suspendată, pe cât timp plugul zace în brazdă, pe cât timp bursa tace, pe cât timp fumul nu se ridică din fabrici, se mișcă un proces tot așa de important pentru avuția națiu-nilor ca și procesul ce se împlinește în zilele de acti-vitate. Omul, mașina mașinelor, mașina în comparație

cu care toate invențiunile Wattilor ¹⁾ și Arkwrightilor ²⁾ nu aș nici un preț, se repară și câștigă o nouă elasticitate, așa în cât se întoarce la lucrul său de Luni cu o inteligență mai limpede, cu un spirit mai animat, cu o reînnoită vigoare corporală. Nici o dată nu voi crede că ceea ce face o populație mai puternică, și mai sănătoasă, și mai înțeleaptă, și mai bună, o poate face în cele din urmă mai săracă. Dv. încercați să ne speriați spunându-ne că, în unele fabrici germane, tinerii lucrează șapte-spre-zece ore în două-zeci și patru, că lucrează așa de îndesat în cât între o mie de inși nu este unul singur care să ajungă la statura trebuincioasă pentru ca să fie admis în oștire; și dv. întrebați dacă, votând acest bill, ne vom putea susține contra unei asemenea concurențe? Domnule Președinte, eu rîz la idea unei asemenea concurențe. Dacă vr'o dată vom fi nevoiți să cedăm ântâiul loc între națiunile comerciale, îl vom ceda nu unei rase de stîrpituri, ci unui popor cu deosebire viguros la corp și minte.

Pentru aceste motive, Domnule Președinte, aprob principiul acestui bill, și voi vota, fără a mai sta pe gânduri, a doua citire. Pînă la cât trebuie să reducem orele de lucru este o întrebare de mai multă dificultate. Eu crez că ne aflăm în situația unui medic care s'a convins că există o boală, și că este un medicament specific pentru boală, dar care nu este sigur de cantitatea de medicament ce constituția pațientului va răbda. Un asemenea medic va administra după toată probabilitatea remediul său în doze mici, și va ob-

¹⁾ John Watt amelioră mașina cu abur și inventă condensatorul.

²⁾ Sir Richard Arkwright, 1732—1792, îndrumat de invențiunea lui Hargraves, construi mașina de tors la 1768.

serva cu grijă efectele lui. Nu mă pot opri de a crede că, reducând de o dată orele de lucru de la două-spre-zece la zece, ne am hazarda prea mult. Schimbarea este mare, și ar trebui făcută cu precauțiune și gradat. Inchipuiți-vă că ar urma o scădere imediată de salarii, ceea ce nu este imposibil. Nu poate veni atunci o reacțiune violentă? Nu poate oare publicul să creadă că legislația noastră a fost greșită în principiu, de și, în realitate, greșala noastră poate să fi fost o greșală nu de principiu, ci numai de grad? Nu poate oare parlamentul fi nevoit a se întoarce pe urmele sale? Nu poate oare să fie greu de a menține chiar limitația actuală? Cea mai înțeleaptă cale ar fi, după părerea mea, de a se reduce orele de lucru de la două-spre-zece la un-spre-zece, de a observa efectele acestui experiment, și dacă, precum sper și crez, rezultatul va fi mulțumitor, atunci să facem o reducere mai departe de la un-spre-zece la zece. Aceasta este însă o întrebare, care va fi considerată cu mai mult folos când vom fi în comitet.

Încă o vorbă, Domnule Președinte, înainte de a mă așeza, ca răspuns la nobilul meu amic de lângă mine ¹⁾. D-sa pare a crede că billul nu a venit la timpul său. Mărturisesc că nu pot fi de acord cu d-sa. Noi am trimis Luniă trecută la bara Lorzilor un bill care desființează cea mai odioasă și mai vătămătoare restricțiune ce s'a pus vr'o dată asupra comerțului. Nimic nu poate fi mai nemerit de cât de a aplica, în aceeași săptămână, un remediū la un rău de o natură diametralmente opusă. Ca legiuitori, avem două mari gre-

¹⁾ Lord Morpeth.

șeli de mărturisit și de îndreptat. Am făcut ceea ce nu trebuia să facem. Am lăsat nefăcut ceea ce trebuia să facem. Am regulat ceea ce ar fi trebuit să lăsăm să se reguleze de sine. Am lăsat neregulat ceea ce eram dator să regulăm noi. Am dat la unele ramuri de industrie o protecțiune care s'a probat că e ruina lor. Am refuzat sănătății publice și moralității publice protecțiunea ce le datoram. Am oprit pe lucrător de a 'și cumpăra pâinea de unde putea să-și o iea foarte ieftină ; dar nu l-am oprit de a-și ruina corpul și mintea printr'o muncă prematură și necumpătată. Sper că am văzut cele din urmă zile ale sistemului vițios de interferență și ale sistemului vițios de neinterferență, și că compatrioții noștri mai săraci nu vor mai avea de aici înainte nici un cuvânt de a atribui suferințele lor ingerenței sau nepăsării noastre.

LITERATURA BRITANIEI

DISCURS

PRONUNȚAT LA

Deschiderea Institutului filosofic din Edinburgh la 4 Noembrie 1846.

Vă mulțumesc, Gentlemeii, de această primire cordială. Am crezut de cuviință a lua puțin timp din datoriile nu neimportante pentru ca să dau sprijinul meu unei întreprinderi care, precum crez, este menită a ridica creditul și a favoriza interesele cele mai scumpe ale unui oraș ce are așa de multe titluri la recunoștința mea.

Directorii Institutului nostru m'aun invitat să vă propun ca toast Literatura Britaniei. Nu puteau să 'mă încredințeze o onoare mai plăcută. Obiectul de căpetenie al acestui Institut este, precum înțeleg, de a răspândi știința prin mijlocirea propriei noastre limbi. Edinburgh este deja bogat în bibliotecă vrednică de renumele său ca sediū de literatură și ca sediū de juris-

prudență. Un om de litere poate dobândi aici acces la depozite pline de înțelepciunea mai multor generații și mai multor națiuni. Dar ceva lipsea încă. Aveam nevoie de o bibliotecă deschisă acelei clase mari, importante, respectabile, care, de și nelipsită cu nici un preț de curiozitate nobilă sau de sensibilitate pentru plăcerile literare, este totu-și silită să se mulțumească cu ceea ce s'a scris în propria noastră limbă. Pentru această clasă în deosebire, nu zic în mod exclusiv, este destinată această bibliotecă. Directorii noștri, sper, nu se vor mulțumi, euh, ca membru, nu voi fi mulțumit, pînă când nu vom poseda o colecție nobilă și completă de cărți englezești, pînă când nu va fi imposibil a căuta în deșert în rafturile noastre o singură carte englezească de valoare, fie din punctul de vedere al materiei, fie din punctul de vedere al formei, care să arunce oare care lumină asupra istoriei noastre civile, bisericești, intelectuale sau sociale, care, în scurt să ne poată da sau o învățatură folositoare sau o distracție nevinovată.

De la o asemenea colecție, pusă la dispoziția acelei clase mari și prețioase pe care am menționat-o, sînt înclinat a aștepta mult bine. Și când zic aceasta, nu mă gîndesc la acele cazuri rare la cari stimatul meu amic, Lordul Primar ¹⁾, a făcut o alusiune așa de norocită. Nu este în adevăr imposibil ca un om de geniu care ar putea înbogăți literatura noastră cu discursuri și poezii neperitoare, sau care ar putea întinde imperiul rasei noastre asupra materiei, să nu aibă conștiință, în sala noastră de lectură, de puteri încă nedesvoltate. Nu este

¹⁾ Adam Black.

imposibil ca volumele noastre să sugereze atâtia idee de ceva mare unui viitor Burns, sau Watt, sau Arkwright. Dar eu nu vorbesc de aceste cazuri extraordinare. Ceea ce prevăz cu încredere este că, în toată clasa al cărei folos îl avem mai ales în vedere, se va opera o ameliorație morală și intelectuală; că multe ore, cari altmintrelea se pot pierde în nebunie și vițiu, vor fi întrebuințate în ocupații cari, pe când aduc cele mai înalte și mai durabile plăceri, sînt nu numai nevinovate, ci purifică și înalță. Experiența mea proprie, observația mea proprie, mă autorizează să nutresc această speranță. Am avut ocaziuni, atât în această țară cât și în altele, să-mi fac o idee despre efectul ce poate produce o bună colecție de cărți asupra unei societăți de tineri. Nu există, mă încumetez a zice, nici un comandant inteligent de regiment care să nu vî spună că vecinătatea unei librării de valoare îmbunătățește într'un mod simțitor întregul caracter al unui corp de ofițeri. Am cunoscut bine un eminent funcționar militar al Companiei Indiene, un om cu mari și variate cunoștințe, un om distins cu onoare atât în răsboi cât și în diplomație, un om care se bucura de încrederea a câtor-va din cei mai mari generali și bărbați de stat ai timpului nostru. Când l-am întrebat cum, lăsându-și țara încă de pe când era băiat și petrecându-și tinerețea în stațiunile militare din India, a fost în stare să se educe, răspunsul său a fost că a fost staționat în vecinătatea unei escelente librării, că i se permisesse acces liber la cărți, și că ele aŭ hotărît, în cel mai critic timp al vieței lui, caracterul lui și l-aŭ scăpat de a fi un simplu fumător, un jucător de cărți, un oșios beutor de punch.

Câte-va din obiecțiunile ce s'a făcut la institute ca al nostru aũ fost combătute așa de complet și cu atãta norocire de către amicul meu Lordul Primar, și de către Preá Reverendul Prelat care ne a onorat cu prezența sa astã searã ¹⁾, în cât ar fi de prisos să zic din nou ceea ce s'a zis așa de bine. Cu toate acestea este o obiecțiune pe care, cu permisiunea d-lor, vë voi face-o cunoscutã. Uniã oameni, despre cari doresc să vorbesc cu mare respect, sânt coprinși, pe cât mi se pare, de o fricã neraționalã de ceea ce dînșii numesc știința superficialã. Știința, zic dînșii, care meritã în realitate acest nume, este o mare bine bine-cuvântare pentru omenire, este aliata virtuții, înainte-mergãtoarea libertãții. Dar o asemenea știință trebuie să fie profundã. O ceatã de oameni cari aũ o spoialã de matematici, o spoialã de astronomie, o spoialã de chimie, cari aũ citit puținã poezie și puținã istorie, este primejdioasã pentru comunitate. O asemenea semi-știință este mãi rea de cât ignoranța. Și apoi se invoacã autoritatea lui Pope : «Bea adânc saũ nu gusta ; sorbiturile ușoare înbatã ; bea din belșug, și atunci vei fi treaz». Trebuie să mărturisesc că primejdia ce alarmeazã pe acești gentlemen, nu mi s'a părut nici o datã serioasã ; și cuvântul meu este că n'am putut nici o datã să fac pe o asemenea persoanã care declarã știința superficialã un blestem, și știința profundã o bine-cuvântare, să'mi spunã care este mësura profunditãții. Argumentul purcede de la suposițiunea că existã o linie de demarcațiune între știința profundã și știința superficialã ca aceea care desparte adevêrul de falsitate. Eũ

¹⁾ Archiepiscopul Whateley.

unul nu cunosc o asemenea linie. Când vorbim de oameni de știință profundă, înțelegem noi că ei au mers pînă în fundul său aproape de fundul științei? Înțelegem oare că ei știu tot ce se poate ști? Înțelegem măcar că știu, chiar în specialitatea lor, tot ce semi-doctii din generația viitoare vor ști? Apoi, de vom compara puținul adevăr ce cunoaștem cu infinita masă de adevăr ce nu cunoaștem, atunci sîntem cu toții superficiali; și cei mai mari filosofi ce au trăit vr'o dată ar fi cei d'ântăiu cari ar mărturisi superficialitatea lor. Dacă am putea evoca pe cea d'ântăiu dintre ființele omenești, dacă am putea evoca pe Newton, și l-am întreba dacă, chiar în acele științe în cari el nu avea nici un rival, se considera ca adînc știutor, el ne ar declara că era un simplu superficial ca noi înșii, și că deosebirea dintre știința lui și a noastră piere, de o vom compara cu cantitatea de adevăr încă nedescoperit, întocmai precum distanța dintre o persoană de la poalele muntelui Ben Lomond și vîrfurile muntelui Ben Lomond dispăre de o vom compara cu distanța pînă la stelele fixe.

Este dar învederat că aceia cari se sperie de știința superficială nu înțeleg prin știință superficială știința care este superficială cînd o comparăm cu cantitatea de adevăr ce se poate ști. Pentru că, în acest sens, toată știința omenească este, și a fost în tot d'a una, și va fi în tot d'a una, superficială. Atunci care este norma? Este ea oare aceea-și în două ani în aceea-și țară? Este oare aceea-și, în acela-și moment, și în două țări? Nu este oare notoriu că profunditatea unei epoci este superficialitate pentru cea viitoare; că profunditatea unei națiuni este superficialitate pentru o națiune vecină? Ramohun Roy ¹⁾

¹⁾ Sau Ram Mahun Roy, născut în 1774 la Badhnagar în Bengală din-

trecea, între Indieni, de un om cu profundă învățătură apusană ; dar el ar fi fost numai un membru foarte superficial al acestui institut. Strabo era cu drept cuvânt, acum opt-spre-zece sute de ani, considerat ca un geograf profund. Dar un învățător de geografie, care n'ar fi auzit nici o dată de America, ar fi luat în ris de fetele dintr'o scoală elementară. Ce s'ar crede acum despre cel mai mare chimist din 1746, sau de cel mai mare geolog din 1746 ? Adevărul este că, în toate științele experimentale, omenirea a înaintat neconținut într'un mod necesar. Fie care generație, firește, își are avant-garda și arrière-garda sa ; dar arrière-garda generației următoare ocupă locul pe care-l ocupase avant-garda generației anterioare.

Vă aduceți aminte de aventurile lui Gulliver. Ântâi el face naufragiū într'o țară de oameni mici ; și el este un colos în mijlocul lor. El pășește peste zidurile capitalei lor, este mai înalt de cât cupola templului lor, trage după sine o flotă regală ; își desface picioarele, și o armată regală, bătând tobele și filfîind drapelele, trece pe sub uriașul arc ; înghite o magazie de grâu la dejun, mănâncă o turmă de vite la cină, și-'și udă mâncarea cu toate buțiile dintr'o pivniță. În călătoria sa următoare el este între oameni înalți de șasezeci de picioare. El care, în Lilliput, avea obiceiū de ridica oamenii în mână ca să 'i poată auzi, este însu-'și luat în mână și ținut la urechile stăpânilor săi. Tot ce poate face este de a se apăra cu cuțitul de vânătoare contra ghierlanilor și șoarecilor. Damele de la curte fac haz vîzîndu-l că se bate cu viespile și broaștele ; maîmuța

tr'o familie brahmanică bogată, este întemeietorul *Societății Adoratorilor* (Brahma-Samagi) pentru purificarea religiunii indiene.

aleargă cu el pe vârful coșului casei ; piticul îl aruncă în castronul cu lapte și-l lasă să 'nnoate ca să 'și scape viața. Acum, era Gulliver un om înalt or scurt ? In casa lui din Rotherhithe, el era considerat ca un om de statură mijlocie. Duceți-l la Lilliput, și el este Quibus Flestrin, Omul Munte. Duceți-l la Brobdingnag, și este Grildrig, micul Omuleț. Tot așa este și în știință. Pigmeii unei societăți vor trece de uriași în alta.

Ar fi amuzant a face o comparație între unul dintre oamenii adînc învățați ai veacului al trei-spre-zecelea și unul dintre cititorii care va visita biblioteca noastră. Luați pe marele filosof ¹⁾ de pe timpul lui Enric III al Angliterei, sau Alexandru III al Scoției, pe omul renumit în toată insula, și chiar în Italia și Spania, ca cel d'ântăiū dintre astronomi și chimiști. Ce este astronomia lui ? El crede cu tărie în sistemul lui Ptolemeu. N'a auzit nici o dată de legea gravitațiunii. Spuneți-î că succesiunea zilei și nopții este produsă de învîrtirea pămîntului înprejurul axeî sale. Spuneți-î că, din cauza acestei mișcări, diametrul polar al pămîntului este mai scurt de cât diametrul equatorial. Spuneți-î că succesiunea verei și a iernei este cauzată de revoluțiunea pămîntului înprejurul soarelui. Dacă nu vè va lua drept un idiot, el va depune o acuză contra dv. și vè va arde ca eretic. Ca să-i facem cu toate acestea dreptate, dacă el este rău instruit asupra acestor puncte, apoi sînt altele asupra cărora Newton și Laplace erau numai niște copii față de dînsul. El vè poate fixa nativitatea. Știe ce se va întempla când Saturn va fi în Casa Vieței, și ce se va întempla

¹⁾ Oratorul se gîndește poate la călugărul Roger Bacon, 1214 — 1292.

când Marte va fi în conjuncțiune cu Coadă Dragonului. Poate citi în stele dacă o expediție va fi norocită, dacă recolta viitoare va fi abundantă, care din copii dv. va fi fericit în căsătorie și care se va pierde pe mare. Fericit statul, fericită familia, care este condusă de sfaturile unui om așa de adânc ! Și ce putem aștepta de cât nenorocire, publică și privată, de la temeritatea și gărgăunii semi-învęțaților cari nu știu asupra corpurilor cerești de cât ceea ce au învățat din frumosul mic volum al lui Sir John Herschel. Dar, ca să vorbim serios, nu este mai bine puțin adevăr de cât o mare cantitate de falsitate ? Nu este oare omul care, în serile a două săptămâni, a dobândit o noțiune corectă despre sistemul solar, un astronom mult mai profund de cât un om care a petrecut trei-zeci de ani citind despre *primum mobile*, sau desemnând scheme de oroscopuri ?

Sau luați chimia. Filosoful nostru din veacul al trei-spre-zecelea va fi, dacă voiți, un geniū universal, chimist tot așa de bun ca și astronom. Poate că a mers așa de departe în cât știe că, dacă amestecă cărbune de lemn și silitră în anumite proporțiuni și apoi le dă foc, atunci se va întembla o explozie care va sgudui toate retortele și vasele lui de sublimare ; și el e mândru că știe ceea ce într'o epocă de mai târziu va fi familiar la toți băieții leneși din regat. Dar sînt departamente de știință în cari nu se teme de rivalitatea lui Black, or a lui Lavoisier, or a lui Cavendish, or al lui Davy. El este înflăcărat pentru căutarea pietrei filosofale, a pietrei care îi va da avuție, sănătate și viață lungă. Are un șir lung de vase cu forme strani, umplute cu uleiū roșu și cu uleiū alb, ce fierb

într'una. Momentul transformării este aproape ; și îndată toate căldările și grătarele lui se vor preface în aur curat. Sărmantul profesor Faraday nu poate face nimic de felul acesta. V'ăș înșela dacă aș naște cea mai mică speranță în dv. că el va putea vr'o dată preface piesele dv. de o jumătate de penny în sove-reign-î. Dar, dacă îl puteți hotărî să facă în Institutul nostru un șir de lecțiuni așa cum l-am auzit o dată făcând la Institutul Regal la copii în sărbătorile Crăciunului, vă promit că veți ști mai mult asupra efectelor produse asupra corpurilor de căldură și fierbere de cât știaū mulți alchimiști cari, în evul de mijloc, aū fost considerați vrednici de patronagiul regilor.

Cum a fost în știință tot așa a fost și în literatură. Comparați cunoștințele literare ale marilor oameni din veacul al trei-spre-zecelea cu acelea ce vor fi la dispozițiunea multora cari vor visita sala noastră de lectură. În ceea ce privește limba greacă, omul profund din veacul al trei-spre-zecelea era absolut egal cu omul superficial din al nouă-spre-zecelea. În limbile moderne, nu era, acum șease sute de ani, un singur volum care să fie citit acum. Biblioteca profundului nostru învățat trebuie să fi constat numai din cărți latinești. Să presupunem că el avea o colecțiune atât mare cât și aleasă. Să-i concedem treizeci, ba chiar patru-zeci de manuscripte, și între ele un Virgil, un Terențiu, un Lucan, un Ovidiū, un Stațiu, o mare parte din Liviū, și o mare parte din Cicerone. Concedându-i tote acestea, ne am purtat foarte liberal cu dînsul ; căci este mult mai probabil că raturile lui erau pline cu tractate asupra teologiei și a dreptului canonic, compuse de scriitori ale căror nume

lumea a fost foarte cu minte de le a uitat. Dar, chiar de vom presupune că el posedă toate câte sînt de cea mai mare valoare în literatura Romei, zic cu perfectă încredere că, atît în privința ameliorării intelectuale, cît și în privința plăcerilor intelectuale, el se afla într'o situație mult mai puțin favorabilă de cît un om care acum, cunoscînd numai limba engleză, are un dulap plin cu cele mai bune cărți englezești. Marele nostru om din evul de mijloc nu putea să-și formeze o idee de o tragedie care să se apropie de *Macbeth* sau de *Lear*, sau de o comedie egală cu *Enric IV* sau *A două-spre-zecea Noapte* (întitulată și *Cum vè place*). Cea mai bună poemă epică ce el a citit era cu mult inferioară *Paradisului Pierdut*; și toate tomurile filosofilor săi nu erau vrednice de o pagină din *Novum Organum*.

Este adevărat că persoanele cari știu numai englezește trebuie să citească *Novum Organum* într'o traducere; și aceasta îmi aduce aminte un mare avantajiu ce asemenea persoane vor avea din instituțiunea noastră. În biblioteca noastră, ele vor fi în stare să facă cunoștință cu spiritele cele mai mari ale epocelor celor mai depărtate și ale țerilor streine. O mare parte din ceea ce este mai vrednic de cunoscut în vechia literatură, și în literatura Franței, Italiei, Germaniei și Spaniei, s'a tradus în limba noastră. Este imposibil ca traducerea unei cărți de cel mai înalt rang să fie egală cu originalul. Dar, de și nuanțele mai delicate se pot pierde în traducere, totu-și marile trăsuri fundamentale vor rămînea. Un Englez care n'a văzut nici o dată frescurile Vaticanului poate totu-și, după gravuri, să-și facă o idee de perfecta grație a lui Rafael,

și de sublimitatea și energia lui Michel Angelo. Tot așa geniul lui Homer se vede în cea mai săracă versiune a Iliadei; geniul lui Cervantes se poate vedea în cea mai săracă traducere a lui Don Quixote. Să nu credeți că doresc să îndemn pe cine-va de a nu studia limbile vechi sau limbile Europei moderne. Departe de aceasta. Eū prețuesc foarte mult chieile științei; și crez că nici un om care are timp de a studia nu trebuie să se mulțumească pînă nu va poseda mai multe dintr'însele. In tot d'a una am admirat mult o vorbă a împăratului Carol Quintu. «Când învăț o limbă nouă, zicea el, simț că dobândesc un suflet nou». Dar doresc să consolez pe aceia cari nu aū timp de a se face linguști asigurându-'i că, cu ajutorul limbei lor materne, vor putea dobândi acces ușor la nemărginite comori intelectuale, la comori pe cari le ar fi invidiat cei mai mari linguști din epoca lui Carol Quintu, la comori cari întrec pe cele ce le poseda Aldus, Erasm și Melanchthon.

Și așa m'am întors la punctul de unde am pornit. Am fost rugat să vă invit a vă umplea pacharele pentru Literatura Britaniei; pentru acea literatură, cea mai strălucitoare, cea mai curată, cea mai trainică dintre toate gloriile țerei noastre; pentru acea literatură, așa de bogată în adevăruri prețioase și în ficțiuni prețioase; pentru acea literatură care se fălește cu principele tuturilor poeților¹⁾ și cu principele tuturilor filosofilor²⁾; pentru acea literatură care a exercitat o influență mai vastă de cât a comerțului nostru, și mai puternică de cât a armelor noastre; pentru acea lite-

¹⁾ Shakespeare.

²⁾ Francis Bacon Lord de Verulam.

ratură care a învățat Franța principiile de libertate, și a dat Germaniei modele de artă; pentru acea literatură care formează o legătură mai strânsă de cât legătura de consanguinitate dintre noi și comunitățile din valea râului Mississippi; pentru acea literatură dinaintea luminei căreia a luat repede fuga impiile și crudele superstițiuni de pe malurile Gangelui; pentru acea literatură care, în vîrstele viitoare, va instrui și desfăta nenăscutele milioane cari vor preface deșertele Australasiane și Caffreriane în orașe și grădini. Pentru Literatura Britaniei dar! Și or unde se va înprăștia literatura britanică, fie ca ea să însoțească virtutea britanică și libertatea britanică!

INSTRUCȚIA

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Camera Comunelor la 19 Aprilie 1847.

Pină la 1832, când parlamentul acordă pentru întâia oară două-zeci de mii de lire sterling, instrucțiunea poporului era lăsată la bună-voința persoanelor private; nici guvernul nici biserica de stat nu făcea nimic pentru dînsa. Împărțirea acestor sume fu încredințată la 1839 unui comitet special. Sir Robert Peel ridică acel ajutor la o sută de mii de lire sterling (2.5000.000 lei). La 1847, guvernul, din care Macaulay făcea parte ca Tesaurar general al armatei și al flotei, hotărî înființarea unui sistem de inspecțiune și formarea de seminariști și învățători. Când Lord John Russel desvoltă la 29 Aprilie planul guvernului și ceru să i se acoarde suma, Thomas Duncombe, reprezentant de Finsbury, propuse un amendament «de a se alege un comitet, ca să cerceteze planul și probabilele cheltueli ce va necesita, și de a cerceta asemenea dacă dispozițiunile acelu plan nu vor mări într'un mod necuviincios influența Coroanei și nu vor impieta asupra funcțiunilor constituționale ale parlamentului, și nu vor da guvernului prilej de a se amesteca în convicțiunile religioase și în drepturile politice ale supușilor Maiestății Sale».

În opozițiune cu acest amendament se pronunță următorul discurs. După o desbatere de trei nopți, Thomas Duncombe obținu permisiunea de a retrage partea din urmă a amendamentului său. Antăia parte fu pusă la vot și respinsă cu 372 de voturi contra 47.

Să nu vă mirați, Domnule Președinte, că doresc a atrage astă seară privirile dv. asupra mea. Antăia datorie ce 'mă am împlinit, ca membru al Comitetului de Consiliu care este însărcinat cu superintendența instrucțiunii publice, a fost de a da asentimentul meu cordial la planul pe care, după invitarea onorabilului reprezentant de Finsbury, Camera ar trebui să-l condamne. Sînt unul din aceia cari aū fost acușați în toate părțile regatului, și cari acum sînt acușați în parlament, că tind, sub pretexte specioase, a lovi în libertățile civile și religioase ale poporului. Este dar natural să profit de cea d'antăiū ocasiune spre a mă apêra de o acușatie așa de gravă.

Onorabilul reprezentant de Finsbury mă va scusa dacă, în observațiile ce voiū presenta Camerei, nu voiū urma prea de aproape ordinea discursului d-sale. Adevêrul este că un simplu rêspons la discursul d-sale nu va fi o apêrare pentru mine saū pentru colegii mei. Sînt surprins, o mărturisesc, că un bărbat de agerimea și talentele d-sale a pronunțat, într'o asemenea ocasiune, un asemenea discurs. Țara este escitată de la o margine pînă la cea-l-altă de o mare cestiune de principiu. In această cestiune guvernul a luat o parte. Onorabilul reprezentant înaintează ca ales și înputernicit campion al unui mare partid care ocupă cea-l-altă parte. Noi ne așteptam să auzim de la d-sa o expoziție deplină a vederilor acelora în numele căroră d-sa vorbește. Dar, sîpre mirarea noastră, d-sa n'a făcut nici măcar alusiune la controversa care a desbinat națiunea întregă. D-sa ne a întreținut cu sarcasme și anecdote personale; ne a vorbit multe de cestiuni de simple amênunte; dar trebuie să spun că, după ce am ascultat

cu o atențiune încordată tot ce a zis d-sa, sînt absolut incapabil de a descoperi dacă, asupra singurului punct important ce e în desbatere, d-sa este de acord cu noi sau cu acel mare și activ corp al nonconformiștilor cari sînt diametralmente opuși nouă. D-sa s'a așezat jos fără să scoată o singură vorbă din care să ne fie cu puțință a descoperi dacă d-sa crede că instrucțiunea este or nu un obiect în care statul trebuie să intervină. Cu toate acestea, aceasta este cestiunea asupra căreia națiunea întreagă, în curs de mai multe săptămîni, a scris, a citit, a vorbit, a auzit, a gîndit, a petiționat, și asupra căreia este acum datoria parlamentului să pronunțe o hotărîre. Dacă vom limpezi o dată această cestiune, atunci ne va rămînea puțin cîmp de dispută. Dacă statul nu este în drept a interveni în instrucția poporului, modul de interferență recomandat de Comitetul Consiliului trebuie firește condamnat. Dacă este dreptul și datoria statului de a se îngriji de educația poporului, atunci obiecțiunile făcute proiectului nostru, în foarte puține vorbe, se vor dovedi frivole.

Voiu lua o cale foarte deosebită de aceea pe care a luat-o onorabilul gentleman. Voiu expune în modul cel mai limpede părerea mea asupra acestei mari cestiuni de principiu, care a fost cu îngrijire înlăturată; și pentru părerea mea voiu da motive cari mi se par peremptorii.

Crez, Domnule Președinte, că este dreptul și datoria statului de a lua măsuri pentru educația poporului de rînd. Această propozițiune mi se pare că este implicată în or ce definițiune care s'a dat pînă acum asupra funcțiunilor guvernului. Asupra întinderii acestor funcțiuni a fost multă deosebire de păreri între oameni

îngenioși. Unii au susținut că este de competența guvernului de a se amesteca în orice parte a sistemului vieții omenești, de a regula comerțul prin recompense și prohibițiuni, de a regula cheltuielile prin legi sump-tuare, de a regula literatura prin censură, de a regula religiunea prin inquisițiune. Alții merg în extremul opus, și hotărăsc guvernului o sferă de acțiune foarte restrînsă. Dar sfera cea mai restrînsă ce s'a acordat vr'o dată guvernelor de vr'o scoală de filosofie politică este destul de spațioasă pentru scopul meu. Asupra unui punct toți dispuțanții sînt de acord. Ei recunosc în unanimitate că datoria or căruia guvern este de a se îngriji să dea siguranță persoanelor și proprietății membrilor comunității.

Admițînd aceasta, se poate oare contesta că educația poporului de rînd este un mijloc foarte eficace de a asigura persoanele noastre și proprietatea noastră? Să răspundă Adam Smith la această chestiune în locul meu. Autoritatea sa, în tot d'a una înaltă, are, asupra acestu-i subiect, drept la un respect deosebit, pentru-că lui nu-'i plăceau guvernele indiscrete, guvernele ce se amestecă și intervin în afacerile guvernaților. El era de părere de a se lăsa literatura, artele, științele, să îngrijească ele singure de dînsese. Nu era amic al așeză-mintelor bisericesti. El era de părere că statul nu trebuie să se amestece în educația bogatului. Dar ne a spus a nume că trebuie făcută o deosebire, mai ales într'o societate comercială și înalt civilizată, între educația bogatului și educația săracului. Educația săracului, zice el, este un obiect care privește de aproape comunitatea. Precum magistratul este dator să intervină ca să împiedice lepra de a se împrăști în mijlocul poporului,

tot așa el trebuie să intervină ca să oprească progresul boalelor morale cari sînt nedeslipite de ignoranță. Această datorie nu se poate neglija fără primejdie pentru pacea publică. Dacă lăsați mulțimea neinstruită, este mare pericolul că animositățile religioase vor produce cele mai înfricoșate desordini. Cele mai înfricoșate desordini ! Acestea sînt cuvintele lui Adam Smith ; și profetice cuvinte fură. Abia pronunță această profeție guvernanților noștri, când predicțiunea lui se împlini într'un mod ce nu se va uita nici o dată. Vorbesc de strigătele «Jos Papismul !» de la 1780 ¹⁾). Nu știu dacă aș putea găsi în toată istoria o dovadă mai puternică a propozițiunii, că ignoranța poporului de rînd face proprietatea, membrele, viețile tuturilor claselor nesigure. Fără umbra unei nemulțumiri, după îndemnul unui nebun, o sută de mii de oameni izbucniră în insurecțiune. În curs de o săptămână întregă, domni anarhia în cel mai mare și mai bogat din orașele europene. Parlamentul fu asediat. Predecesorul dv. ședea tremurând pe scaunul său, și aștepta să vadă la orice moment porțile sfărîmate de rău-făcătorii ale căror urlate le auzea înprejurul Camerei. Păirii sînt smulși din trăsurile lor. Episcopii în veștmintele lor de paradă sînt siliți să fugă pe d'asupra acoperișului. Capelele ambasadurilor streine, clădiri sanctificate prin dreptul internațional, sînt dărîmate. Casa Judecătorului Suprem este dărîmată. Micii copii ai Primului Ministru sînt luați din paturile lor și puși în veștmintele lor de noapte pe masa din camera gardei, singurul asil sigur contra furiei mulțimei. Inchisorile se deschiseră. Hoți de dru-

¹⁾ Vezi nota 1 de la pag. 46 și nota de la pag. 373.

mul mare, spărgători de case, omorători, năvălesc afară ca să sporească plebea de care au fost puși în libertate. Trei-zeci și șase de incendii își înalță de o dată flăcările în Londra. Apoi veni ziua răsplătirii. Numărați pe toți nenorociții cari au fost înpușcați, cari au fost spînzurați, cari au fost striviți, cari au bătut pînă au murit din rîurile de rachiu ce curgeau de pe Colina Holborn; și veți găsi că bătălii s'au pierdut și câștigat cu mai puțină jertfă de viață. Și care a fost cauza acestei calamități, calamități care, în istoria Londrei, stă pe aceea-și linie cu ciuma cea mare și cu focul cel mare? ¹⁾ Causa a fost ignoranța unei populațiuni care a fost îngăduită, în vecinătatea palatelor, a teatrelor, a templelor, să crească incultă și stupidă ca un trib de canibali tatovați din Noua Zelanda, aș putea zice ca o turmă de vite din Smithfield Market.

Exemplul este isbitor; dar nu este singuratic. La aceea-și cauză trebuiesc adscrise răscoalele din Nottingham, jăfuirea Bristolului, toate crimele din Ludd, Swing și Rebecca, frumoase și costisitoare mașini rupte în bucăți în Yorkshire, magazine de grâne și clăi de fîn arse în Kent, înprejmuirii și clădiri dărîmate la pământ în Wales. Se puteau face asemenea lucruri într'o țară în care mintea lucrătorului s'a deschis prin educație, în care el a fost învățat a găsi plăcere în exercițiul intelectului său, învățat să respecte pe Creatorul său, învățat să respecte autoritatea legitimă, și învățat în acela-și timp să caute îndreptarea relelor sale reale prin mijloace pacifice și constituționale?

Argumentul meu dar este acesta. Este datoria guver-

¹⁾ Ciuma din 1666 ucise 100.000 de oameni în șase luni; iar focul de la 2 Septembrie acela-și an nimici 1.300 de case și 90 de biserici.

nului de a protege persoanele și proprietatea noastră contra primejdiei. Ignoranța crasă a poporului de rînd este cauza de căpetenie a primejdiei ce amenință persoanele și proprietatea noastră. De aceea, este datoria guvernului de a îngriji ca poporul de rînd să nu fie cu totul ignorant.

Și care este alternativa? Se recunoaște pretutindeni că guvernul trebuie să protege, prin oare cari mijloace, persoanele și proprietatea noastră. Dacă scoateți educația, ce mijloace lăsați? Aveți mijloace de acelea pe cari numai nevoia le justifică, mijloace cari imprimă o cantitate infricoșată de durere, nu numai vinovatului, ci și nevinovatului care este în legătură cu vinovatul. Vă rămân tunurile și baionetele, nuielele și posturile de biciuit, tread-morile, celulele solitare, coloniile penale, spînzurătorile. Vedeți dar cum stă cazul. Aici avem un scop pe care, precum toți sîntem de acord, guvernele sînt ținute să-l atingă. Nu sînt de cît două căi pentru atingerea lui. Una din aceste căi constă întru a face pe oameni mai buni, și mai înțelepți, și mai fericiți. Cea-l-altă cale este de a'i face infamî și miserabili. Poate fi oare îndoială ce cale trebuie să preferim? Nu este oare straniu, nu este oare aproape de necrezut, ca niște oameni pioși și binevoitori să propună doctrina că magistratul este ținut să pedepsească și în același timp este ținut să nu învețe? Mie mi se pare foarte limpede că or cine are dreptul de a spînzura are dreptul de a educa. Putem oare să ne gândim fără rușine și remușcare că mai mult de jumătate din acei nenorociți cari în zilele noastre au fost duși legați la Newgate ar fi putut trăi fericiți, că mai mult de jumătate din aceia cari sînt acum în

pușcăriile noastre s'ar fi putut bucura de libertate și s'ar fi folosit bine de acea libertate, că un Iad pe pământ ca Insula Norfolk ¹⁾ n'ar fi existat nici o dată, dacă am fi cheltuit să educăm oameni onești numai o mică parte din ceea ce cheltuim ca să prindem și să torturăm niște pungași ?

Aș ruga serios pe fie care gentleman să se uite la raportul coprins în apendicele la ântâiul volum al protocoalelor Comitetului de Consiliu. Vorbesc de raportul făcut de d. Seymour Tremenheare asupra celei părți din Monmouthshire, care este locuită de o populație aplicată mai ales la lucrarea minelor. D-sa a găsit că, în acel district, către sfârșitul anului 1830, dintre un-spre-zece mii de copii cari erau în etate de a visita scoala, opt mii nu se duseseră nici o dată în nici o școală, și cei mai mulți din cele-l-alte trei mii ar fi putut tot așa de bine să nu se ducă în nici o școală, de cât să se ducă în acele șandramale murdare, în cari oameni cari ar fi trebuit să fie scolari pretindeau a fi învățători. În general acei oameni aveau numai o calificatie pentru ocupația lor, și aceasta era absoluta lor incapacitate pentru or care altă ocupație. Ei erau lucrători de mine slăbiți sau precupeți scăpați. În scoalele lor tot era putoare, și sgomot și confuzie. Din când în când sgomotul băieților înceta pentru două minute prin amenințările furioase ale dascălului; dar el isbucnea îndată din nou. Învățătura ce se da era de felul cel mai de jos. Nici o școală la zece nu era inzestrată cu o singură chartă a țerei. Aceasta este calea pe care dv. îngăduiți să se formeze

¹⁾ Această insulă este un loc de pedeapsă pentru acei deportați, cari au comis delictे noi în Australia.

mințile unei mari populațiuni. Și acum să venim la efectele nepăsării dv. Barbarii locuitorii ai acestei regiuni se ridică într'o rebeliune nebună contra guvernului. Ei se revarsă ca un torent în jos pe văi către Newport. Trag focuri asupra trupelor Reginei. Rănesc un magistrat. Soldații răspund la rîndul lor cu focuri; și foarte mulți din acești nenorociți plătesc cu viețile lor crima lor. Dar este oare crima numai a lor? Este oare straniu că ei au ascultat pe singurul învățator ce l-au avut? Cum puteți dv., cari nu vă dați nici o osteneală să-i instruiți, să-i osîndiți că au plecat urechia la un demagog care 'și a dat osteneala de a-i amăgi? Noi 'i am ingenuchiat, firește. I am pedepsit. Nu aveam nici o alegere. Ordinea trebuia păstrată; proprietatea trebuia apărută; și, fiind-că am omis de a lua cea mai bună cale pentru a ținea pe acești oameni în liniște, am fost sub necesitatea de a-i ținea în liniște cu frica de sabie și de frînghie. Dar putea să fie o necesitate mai crudă? Și care din noi ar risca să fie pus a două oară într'o asemenea necesitate?

De aceea zic că educația poporului este nu numai un mijloc, dar cel mai bun mijloc, de a atinge ceea ce toți recunoaștem că este scopul de căpetenie al guvernului; și, dacă este așa, este mai pre sus de facultățile mele de a înțelege cum un om poate afirma cu gravitate că guvernul nu are întru nimic a face cu educația poporului.

Increderea în opiniunea mea se întărește când mă gândesc că susțiu această opiniune în comun cu toți cei mai mari legiuitori, bărbați de stat, și filosofi politici ai tuturilor națiunilor și epocelor, cu toți cei mai ilustri campioni ai libertății civile și religioase, și mai ales cu acei bărbați ale căror nume au fost o dată

ținute în cea mai mare venerație de nonconformiștii protestanți ai Engliterei. Aș putea să citez multe din aceste nume venerabile ale lumii; dar voiû cita mai bucuros exemplul acelei țeri pe care sprijinatorii sistemului voluntar de aici ne o recomandă în tot d'â una ca un model. Duceți-vă înapoi spre zilele când mica societate, care a ajuns opulenta și luminata republică Massachusetts, începu a exista. Nonconformiștii noștri moderni nu se vor încumeta, crez, a vorbi cu dispreț de acei Puritani al căror curaj nu l-aû putut încovoia Laud și Curtea lui Supremă, de acei Puritani cari erau mai bucuroși să lase patrie și rude, și toate conforturile și rafinările vieței civilizate, să străbată Oceanul, să 'și fixeze locuințele în păduri în mijlocul fiarelor sêlbaticice și al oamenilor sêlbaticî, de cât să săvîrșească păcatul de a împlini, în Casa lui Dumnezeu, un singur act ce ei credeau că nu 'I place. Credeau acești curagioși exilați că este incompatibil cu libertatea civilă or religioasă ca statul să se însărcineze cu educația poporului? Nu, Domnule Președinte; una din cele d'ântâiû legi votate de coloniștii Puritani a fost ca fie care localitate, îndată ce Domnul o va fi crescut la numărul de cincî-zeci de case, să numească pe cine-va ca să învețe pe toți copii să scrie și să citească, și ca fie care localitate de o sută de case să înființeze o școală de latinește. Și urmașii acelora cari aû făcut această lege nu aû încetat nici o dată de a sustinea că autoritățile publice erau ținute să procure mijloacele pentru învățământul public. Și doctrina aceasta nu s'a mîrginit în Noua Engliteră. «Educați poporul» a fost cel d'ântâiû îndemn adresat de Penn 1) coloniei pe care

1) William Penn, întemeietorul Pennsylvaniei, 1644—1718.

a fundat-o el. «Educați poporul» a fost testamentul lui Washington către națiunea pe care o mântuise. «Educați poporul» a fost neconținută exortare a lui Jefferson ¹⁾; și citez pe Jefferson cu o deosebită plăcere, pentru că dintre toți bărbații eminenți cari au trăit vr'o dată, neșeptând nici chiar pe Adam Smith, Jefferson a fost acela care avea mai multă groază de or ce semăna a intervenție din partea guvernelor. Cu toate acestea ocupația de căpetenie a ultimilor săi ani a fost de a înființa un bun sistem de educație în Virginia.

Și contra unei autorități ca aceasta, ce aveți să arătați dv. cari ocupați cea-l-altă parte? Puteți menționa un singur filosof mare, un singur om distins prin zelul lui pentru libertate, umanitate și adevăr, care, de la începutul lumii încoace până în zilele actualului parlament, să fi susținut vr'o dată doctrinele dv.? Nu puteți opune vocii unanime a tuturilor oamenilor înțelepți și buni, a tuturilor epocelor, și a amândoror emisferelor, de cât un strigăt, care s'a auzit întâiu acum câte-va luni, un strigăt cu care nu vă puteți asocia fără a condamna nu numai pe aceia a căror memorie dv. profesați că o țineți în reverență, ci chiar ființa dv. de mai 'nainte.

Această teorie nouă de știință politică are cel puțin meritul originalității. Ea se poate, în mod leal, formula ast-fel. Toți oamenii au fost până aici greșiți în privința naturei și scopului guvernului civil. Marele adevăr, ascuns or cărei generațiunii anterioare, și în cele din urmă revelat, în anul 1846, la câți-va înalt

¹⁾ Thomas Jefferson, 1743—1826, al treilea președinte al Statelor Unite; este întemeietorul democrației americane.

respectabil preoți și primo-geniți de congregațiunii nonconformiste, este acesta. Guvernul este numai un mare gâde. Guvernul nu trebuie să facă nimic de cât cu mijloace aspre și înjositoare. Singura datorie a guvernului este de a încătușa, și de a închide, și de a bate cu biciul, și de a înpușca, și de a tăia, și de a spînzura. Este o tiranie odioasă din partea unui guvern de a încerca să preîntîmpine crima cultivând inteligența și înălțând simțimentul moral al poporului. Un bărbat de stat poate vedea cătune prefăcute, în cursul unei singure generațiunii, în mari porturi de mare și în orașe manufacturare. El poate ști că de caracterul vastei populațiunii care este adunată în acele admirabile orașe, depinde prosperitatea, pacea, chiar existența societății. Dar el nu trebuie să se gîndească a forma acel caracter. El este un vrăjmaș al libertății publice, dacă se încearcă a opri acele sute de miî de compatrioți ai săi de a deveni niște simpli Yahoo. El poate în adevăr clădi casarme după casarme că să 'i sperie. Dacă ei isbucnesc în insurecțiune, el poate trimite cavalerie ca să-'i taie cu sabia; poate să-'i culce la pămînt cu cartușe, poate să-'i spînzure, să le scoată măruntaile, să-'i facă în patru, toate, numai să-'i învețe nu. El poate vedea și, vîzînd, poate să se cutremure, că în districte mari rurale, milioane de copiii cresc din copilărie pînă la bărbăție ignoranți, ca niște simpli robi ai poftelor sensuale, ca debitoacele cari nu aū un scop mai înalt în viață. Nu face nimic. El este un trădător al cauzei libertății civile și religioase, dacă nu se uită cu brațele încrucisate, pe cînd speranțe absurde și patimi rele mișună în acel pămînt nesănătos. El trebuie să aștepte ziua secerișului său. Trebuie să aștepte pînă

vine Jacqueria, pînă cînd casele agricultorilor sînt arse, pînă cînd mașinele de treierat sînt sfărîmate în bucăți; și atunci începe chiemarea lui, care este de a trimite pe un sërman ignorant sëlbatîc în pușcăria comitatului, pe altul la antipozi și pe al treilea la spînzurătoare.

Așa este, Domnule Președinte, noua teorie de guvern care a fost ântâiū propusă, în anul 1846, de câți-va oameni de înaltă considerație între nonconformiștii Engliterei. Este greu de înțeles cum niște oameni de talente superioare și de intențiuni escelente, — și asemenea oameni se află între aceia cari susțin această teorie, precum o admit bucuros, — aū putut cădea într'o eroare atît de absurdă și atît de pernicioasă. O singură explicație îmi vine în minte. Eū sînt înclinat a crede că avem aici un exemplu de efectele marii legi a reacțiunii. Am eșit abia acum victoriosi dintr'o lungă și crâncenă luptă pentru libertatea comerțului. Pe cît timp această luptă era nehotărîtă, multe s'aū zis și s'aū scris asupra foloaselor liberei concurențe, și asupra primejdiei de a îngădui ca statul să reguleze obiecte cari ar trebui lăsate pe seama indivizilor. În consecință, s'a născut în mintea persoanelor cari se conduc de vorbe, și cari nu aū tocmai deprinderea de a face distincțiuni, o dispoziție de a aplica la cestiuni politice și morale principii cari sînt sănëtoase numai aplicate la cestiuni comerciale. Acești oameni, nemulțumiți că aū silit pe guvern să înapoieze o provincie pe care el o usurpase pe nedrept, doresc acum să iea cu luptă de la guvern un domeniu ținut pe drept, care n'a fost nici o dată mai 'nainte pus în cestiune, și care nu poate fi pus în cestiune nici cu cea mai mică aparență de dreptate. «Dacă, zic d-lor, libera concurență este un lucru bun în comerț,

ea trebuie de sigur să fie un lucru bun în educație. Oferta de alte mărfuri, de zachar, spre exemplu, este lăsată să se reguleze de sine după cerere; și urmarea este că sîntem mai bine aprovizionați cu zachar de cât dacă guvernul ar lua asupra-și sarcina de a ne aproviziona. Atunci de ce să ne îndoim că oferta de instrucțiune, fără amestecul guvernului, va fi egală cu cererea?» ?

Nici o dată n'a fost o analogie mai falsă. Dacă un om are cantitatea de zachar ce-î trebuie, aceasta este o cestiune care-l privește numai pe el. Dar dacă el are cantitatea de instrucție ce-î trebuie, aceasta privește pe vecinii lui și pe stat. Dacă nu poate oferi nici o plată pentru zachar, trebuie să trăiască fără zachar. Dar nu este drept cu nici un chip că, fiindcă nu poate să ofere nici o plată pentru educație, trebuie să rămână needucat. Intre bogat și învățătorii săi, zice Adam Smith, poate fi comerț liber. Proviziunea de maestri de muzică și de profesori de limba italiană poate fi lăsată să se potrivească de sine cu cererea. Dar ce se face cu milioanele de inși cari sînt prea săraci ca să-și procure fără asistență serviciile unui învățător cum se cuvine? Am auzit în adevăr zicîndu-se că chiar aceste milioane vor fi aprovizionate cu învățători prin libera concurență a indivizilor bine-voitori, cari se vor întrece între dînșii întru a face serviciul omenirii. Fără îndoială vor fi mulți indivizi bine-voitori cari își vor cheltui timpul și banii într'un mod foarte laudabil înfințînd și sprijinind scoale; și dv. puteți zice, dacă vă place, că, între aceste persoane respectabile, este o concurență de a face bine. Dar nu vă înșelați de vorbe. Nu credeți că această concurență se aseamănă

cu concurența produsă de dorința de îmbogățire și de frica de ruină. Este o mare deosibire, fiți siguri, între rivalitatea filantropilor și rivalitatea băcanilor. Băcanul știe că, dacă marfa sa va fi mai rea de cât a celorl-alți băcani, el se va duce îndată înaintea Curții de Falimente, și femeia lui și copiii lui nu vor avea altă scăpare de cât atelierul; el știe că, dacă prăvălia sa va dobândi o celebritate onorabilă, el va fi în stare să țină o trăsură și să-și cumperc o vilă; și această știință îl înboldește la străduințe față de cari străduințele chiar ale unui individ foarte caritabil de a servi pe sărac nu sînt de cât slabe. Ar fi o stranie infatuție în adevăr de a legifera pe supozițiunea că un om îngrijește de semenii lui tot așa de mult ca și de sine.

Afară numai de nu mă înșel amar, Domnule Președinte, acele argumente, cari demonstrează că guvernul nu trebuie să lase particularilor sarcina de a îngriji de apărarea națională, demonstrează de o potrivă că guvernul nu trebuie să lase particularilor sarcina de a îngriji de educația națională. Asupra acestui subiect, Hume a stabilit regula generală cu un bun simț și cu o perspicacitate admirabilă. Înțeleg pe David Hume, nu pe reprezentantul de Montrose, de și acest onorabil gentleman va fi de acord, sînt încredințat, cu doctrina propusă de ilustrul său omonim. David Hume, Domnule Președinte, zice cu drept cuvânt că cele mai multe din arte și comerțuri cari există pe lume procură așa de multe foloase și plăcere indivizilor, în cât magistratul poate în toată siguranța să lase pe seama indivizilor de a încuraja acele arte și comerțuri. Dar el adaugă că sînt ocupațiuni cari, de și foarte folositoare, ba chiar absolut trebuincioase socie-

tății, totu-și nu ofer nici o plăcere particulară sau vre un profit individului. Profesiunea militară este un exemplu. Aici, zice Hume, guvernul trebuie să intervină. El trebuie să ia asupra-și sarcina de a regula aceste profesii, și de a stimula cu recompense pecuniare și cu onoruri activitatea persoanelor cari urmează aceste cariere.

Acum, Domnule Președinte, mi se pare că, tot după principiul că guvernul trebuie să supravegheze și să recompenseze pe soldat, guvernul trebuie să supravegheze și să recompenseze pe învățator. Înțeleg, firește, pe învățatorul poporului de rînd. Cum că profesiunea lui este folositoare, cum că profesiunea lui este necesară, nu se va contesta. Cu toate acestea este clar că serviciile sale nu vor fi recompensate într'un mod cuviincios, dacă va fi lăsat să fie remunerat de aceia pe cari îi învață, or de contribuțiunile voluntare ale caritabilului. Se contestă oare aceasta? Uitați-vă la fapte. Dv. ne spuneți că scoalele se vor înmulți și vor înflori într'un mod extraordinar, dacă guvernul se va abține numai de a interveni într'însele. Nu s'a abținut oare guvernul mult timp de a interveni într'însele? Nu s'a lăsat oare toate, în curs de mulți ani, inițiativei individuale? Dacă ar fi adevărat că instrucțiunea, ca și comerțul, prosperă mai mult acolo unde magistratul se amestecă cât se poate mai puțin, atunci poporul de rînd din Anglittera ar fi acum cel mai bine instruit popor din lume. Scoalele noastre ar fi modele de scolă. Fie-care ar avea o mică bibliotecă bine aleasă, charte escelente, un cabinet mic dar curățel cu aparate pentru experimente în filosofia naturală. O persoană adultă incapabilă de a citi și scrie

ar fi arătată cu degetul ca Uriașul O'Brien sau Contele Polonez. Invățătorii noștri ar fi tot așa de eminent experți în tot ce privește învățământul precum cușitarii, țesătorii noștri de bumbac, inginerii noștri sînt recunoscuți în carierele lor respective. Ei s'ar bucura, ca clasă, de o înaltă considerație, și câștigurile lor ar fi ast-fel în cât ar fi ușor să găsim oameni de caracter și cunoștințe respectabile ca să umple locurile vacante.

Acum, așa stau lucrurile? Uitați-vă la plîngerile judecătorilor, la rezoluțiunile marilor juriî, la rapoartele funcționarilor publici, la rapoartele asociațiilor libere. Toate ne povestesc aceea-și istorie tristă și rușinoasă. Luați rapoartele inspectorilor de inchisori. În casa de corecțiune de la Hertford, dintre șapte sute de închiși, cari au trecut prin pușcăria de la Maidstone numai cinci-zeci puteau să citească și să scrie bine. În inchișoarea de la Coldbath Fields, proporția acelor cari puteau citi și scrie bine pare a fi fost și mai mică. Treceți de la registrele întemnițaților la registrele de căsătorii. Veți găsi că în anul 1841 aproape o sută trei-zeci de miî de părechî s'au căsătorit. Mai bine de patru-zeci de miî dintre gineri și mai bine de șase-zeci de miî dintre mirese nu puteau să se iscălească, ci trăgeau numai cu degetul. Aproape una a treia dintre bărbați și aproape o jumătate dintre femei, cari se află în floarea vieții, cari au să fie părinții Englezilor din generația viitoare, cari au să joace un rol de căpetenie în formarea minților Englezilor din generația viitoare, nu-și pot scrie numele lor proprii. Amintiți-vă de asemenea că, de și unii oameni cari nu pot să se iscălească trebuie să fie într'o ignoranță crasă,

totu-și mulți oameni pot să se iscălească și cu toate acestea au foarte puține cunoștințe. Zecimi de mii cari sînt în stare să-și scrie numele au priimit după toată probabilitatea miserabila educație a unei scoale de toate zilele. Știm ce sînt foarte adesea aceste scoli; un spațiu acoperit de murdărie, fără lumină, fără aer, cu o grămadă de material combustibil într'un colț și cu o cloșcă cu pui în altul; singurul aparat de învățatură este un abecedar cu colțurile întoarse și o tablă de ardesie spartă; învățătorii lepădătura tuturilor celor-l-alte profesioni, feciori de casă congediați, colportori ruinați, oameni cari nu pot scrie o scrisoare obicinuită fără să comită neghiobiile nepermise, cari nu știu dacă pământul este o sferă sau un cub, oameni cari nu știu dacă Ierusalismul este în Asia sau în America. Și unor asemenea oameni, oameni cărora nimenea din noi nu le ar încredința cheile pimniței sale, noi am încredințat mintea generației ce se ridică, și, de o dată cu mintea generației ce se ridică, libertatea, fericirea, gloria țerei noastre.

Puneți oare în îndoială acurateța descrierii? Voiu aduce o mărturisire contra căreia sînt sigur că nu ve veți încumeta a ridica vr'o obiecțiune. Or cine știe, presupun, ce loc important ocupă Unirea Congregațională între nonconformiști, și ce rol proeminent a jucat d. Edward Baines în opozițiunea contra educației date de stat. Un comitet al Unirei Congregaționale a redactat în anul trecut un raport asupra educației. Acest raport a fost aprobat de Unire; și acea persoană care a propus să fie aprobat este d. Edward Baines. Acel raport coprinde următorul pasagiū: «Dacă ar fi de trebuință să expunem fapte unei adunări ca aceasta,

ca să dovedim ignoranța și înjosirea părților neîngrijite din populația noastră de orașe și de prin districtele rurale, atât adulte cât și juvenile, ar fi ușor să le aducem. Informațiuni private comunicate Comitetului, observațiuni și investigațiuni personale din deosebite localități, împreună cu documentele publicate în Registrul General, și cu rapoartele despre starea închisorilor din Englitera și Wales, publicate din ordinul Camerei Comunelor, ne ar procura fapte de ajuns ca să ne facă modești când vorbim de ceea ce s'a făcut pentru clasele de jos, și să ne facă să ne rușinăm că fiți pământului Engliterii au fost așa de mult timp părăsiți, și că înfățișează călătorului luminat de pe alte țărături o priveliște așa de tristă de cultură neîngrijită, de putere mintală pierdută, și de degradare spirituală». Nimic nu poate fi mai exact. Toate informațiile ce am putut dobândi confirmă aserțiunile Unirii Congregaționale. Eū crez că ignoranța și degradarea unei mari părți din comunitatea de care ținem trebuie să ne facă a roși de noi înși-ne. Crez că un călător luminat din New York, din Geneva, sau din Berlin, va fi isbit văzând atâta barbarie într'o vecinătate strînsă cu atâta bogăție și civilizație. Dar nu este oare straniū ca tocmai acei gentlemen cari ne vorbesc într'un limbagiū așa de emfatic că poporul este rușinos de rău educat, să stăruiască totu-și a ne spune că sub un sistem de liberă concurență poporul este sigur de a fi educat într'un mod escelent? Chiar astă-dimineață oponenții planului nostru puseseră în circulație o hârtie, în care preziceau cu încredere că libera concurență va face tot ce este necesar, numai dacă vom aștepta cu pațiență! Să așteptăm cu pațiență! Eī bine, am așteptat

într'una de la Heptarchie. Cât să mai așteptăm ? Pînă în anul 2847 ? Or pînă în anul 3847 ? Cum că încercarea n'a isbutit pînă acum nu veți contesta. Și de ce n'a isbutit ? Făcutu-s'a oare în împrejurări nefavorabile ? Nu ; s'a făcut în cea mai bogată, în cea mai liberă și cea mai caritabilă țară din toată Europa. Făcutu-s'a pe o scară foarte mică ? Nu ; milioane s'au supus acestei încercări. Făcutu-s'a într'un spațiu de timp prea scurt ? Nu ; s'a continuat în curs de mai multe generațiuni. Causa neisbândeii este dar învederată. Intregul nostru sistem a fost nesănătos. Am aplicat principiul liberei concurențe la un cas la care acest principiu nu este aplicabil.

Dar, Domnule Președinte, dacă starea părții meridionale a insulei noastre 'mă a procurat un argument puternic, starea părții de nord îmi procură alt argument care, dacă este posibil, este și mai hotărîtor. Acum o sută cincî-zeci de ani Anglittera era una din cele mai bine guvernate și mai înfloritoare țări din lume ; Scoția era poate cea mai incultă și mai săracă țară ce putea să aibă pretenții la civilizație. Numele de Scoțian era pronunțat cu dispreț în această parte a insulei. Cei mai inteligenți bărbați de stat scoțieni priveau cu un simțiment aproape de disperare starea degradată a săracilor lor compatrioți. Este bine cunoscut că Fletcher din Saltoun, un om viteaz și cult, un om care trăsesese sabia pentru libertate, care suferise proscricțiunea și exiliul pentru libertate, era așa de tare scărbit și consternat de miseria, ignoranța, lenea, nelegiuirea poporului de rînd, în cât propuse să facă mai multe miș dintr'înșii robi. Nimic, credea el, de cât numai disciplina care păstrează ordinea și

înboldește la lucru pe negrii dintr'o colonie de zachar, nimic de cât numai biciul și ciomagul, nu poate întoarce pe vogabonzi, cari infestaă toată Scoția, de la deprinderile lor indolente și jăfuitoare, și a-i sili să se întrețină printr'o muncă regulată. De aceea el, îndată după revoluțiune, publică o broșură, în care recomanda cu serioșitate și, precum crez, îndemnat numai de umanitate și patriotism, Statelor din Regat acest remediū drastic, care singur, după cum înțelegea el, putea să depărteze răul. La puține luni după publicarea acelei broșuri se aplică un remediū foarte diferit. Parlamentul din Edinburgh votă o lege pentru înființarea de școli parohiale. Ce a urmat? O îmbunătățire precum lumea n'a văzut nici o dată realizându-se în caracterul moral și intelectual al poporului. Îndată, cu toată asprimea climei, cu toată sterilitatea pământului ei, Scoția ajunsese o țară care nu avea nici un cuvânt de a invidia cele mai frumoase regiuni ale globului. Or unde se ducea Scoțianul, — și erau puține părți ale lumii unde nu se ducea, — el ducea superioritatea sa cu sine. Dacă era priimit într'o funcțiune publică, lucra mereu pînă ajungea la postul cel mai înalt. Dacă dobânda o ocupație într'o berărie sau într'o fabrică, îndată era cel d'ântăiū. Dacă deschidea o prăvălie, comerțul lui era cel mai bun din stradă. Dacă intra în armată, ajungea purtător de drapel. Dacă se ducea într'o colonie, era acolo cel mai bogat plantator. Despre Scoțianul din veacul al șapte-spre-zecelea se vorbea în Londra cum vorbim noi de Esquimoii. Scoțianul din secolul al opt-spre-zecelea era un obiect nu de dispreț, ci de invidie. Strigătul era că, or pe unde se ducea, câștiga mai mult de cât i se cuvenea;

că, de se amesteca cu Englezul său de se amesteca cu Irlandezul, el se ridica d'asupra precum untul-de lemn se ridică d'a supra apei. Și ce cauză produsese această mare revoluțiune? Aerul Scoției era tot așa de rece, stîncile scoțiene erau tot așa de goale ca or cînd. Toate calitățile firești ale Scoțianului erau încă ceea ce fuseseră pe cînd oameni învățați și bine-voi-tori erau de părere ca el să fie bătut cu biciul, ca o vită de povară, pentru ca să se ducă la treaba sa zil-nică. Dar statul îi dedese o educație. Această educa-ție nu era, este adevărat, în toate privințele ceea ce trebuia să fie. Dar, așa cum era, ea făcuse pentru re-cile și sterpele țermuri de la Forth și Clyde mai mult de cât cel mai bogat din pămînturi și cea mai dulce din-tre clime a făcut pentru Capua și Tarent. Este oare un singur membru al acestei Camere, or cât de tare ar ținea la doctrina că guvernul nu trebuie să inter-vie în educația poporului, care să se ridice și să a-firme că, după părerea sa, Scoțienii ar fi fost acum un popor mai fericit și mai luminat, dacă ar fi fost lăsat, în cursul a cinci generațiuneî, să-și găsească sin-gur instrucțiunea?

Atunci susțîu, Domnule Președinte, că dacă știința guvernului este o știință experimentală, cestiunea este hotărîtă. Noi sîntem în poziție de a împlini procesul inductiv conform cu regulile stabilite în *Novum Orga-num*. Avem două națiuni strîns unite, locuind aceea-și insulă, eșite din acela-și sânge, vorbind aceea-și limbă, guvernate de acela-și Suveran și de aceea-și legisla-tură, ținînd în esență de aceea-și credință religioasă, avînd aceia-și aliați și aceia-și inimici. Din aceste două națiuni una era, acum o sută cincî-zeci de ani, în ceea

ce privește bogăția și civilizația, la cea mai înaltă treaptă între comunitățile europene, cea-l-altă la treapta cea mai de jos. Națiunea bogată și înalt civilizată lasă educația poporului la libera concurență. În națiunea săracă și semi-barbară educațiunea poporului este luată de stat pe seama lui. Resultatul este că cea d'ântăiū este cea din urmă și cea din urmă cea d'ântăiū. Poporul de rînd din Scoția, — în deșert se maschează acest adevăr, — a întrecut pe poporul de rînd din Anglitera. Concurența liberă, încercată sub cele mai favorabile împrejurări, a produs efecte de cari, precum ne spune Unirea Congregațională, ar trebui să ne fie rușine, și cari trebuie să ne înjosească în opinia or căruī strein inteligent. Educația prin stat, încercată în condițiunile cele mai nefavorabile, a produs o îmbunătățire căreia cu greutate 'i am găsi o paralelă în vr'o epocă saū în vr'o țară. O experiență ca aceasta ar fi considerată ca peremptorie în chirurgie saū chimie, și ar trebui, crez, să fie considerată tot așa de conclusivă în politică.

Acestea sînt, Domnule Președinte, motivele cari m'aū convins că este datoria statului de a educa poporul. Fiind tare convins de acest adevăr, nu mă voiū da înapoi de a-l proclama aici și or unde, în disprețul celor mai tari strigăte ce agitatoriī pot ridica. Restul sarcinei mele este ușor. Căci, dacă marele principiū pentru care m'am luptat se admite, obiecțiunile ce s'aū făcut amēnuntelor proiectului nostru vor pieri iute. Mă voiū ocupa cu acele obiecțiuni în ordinea în care ele sînt așezate în amendamentul propus de onorabilul reprezentant de Finsbury.

Cea d'ântăiū dintre obiecțiunile d-sale este costul. De sigur, Domnule Președinte, nici o persoană care

admite că este datoria noastră de a forma mințile generațiunii ce se ridică nu poate crede suma de o sută de mii de lire sterling prea mare pentru acest scop. Dacă privim obiectul din cel mai de jos punct de vedere, dacă considerăm ființele omenești ca simpli producători de avuție, deosebirea dintre o populație inteligentă și alta stupidă, prețuită în lire, shillingi și pence, întrece de sute de ori cheltuiala propusă. Și atâta nu este tot. Pentru or ce liră ce economisiți în educație, veți cheltui cinci în urmăriri, în închisori, în colonii penale. Nu pot crede că Adunarea, care n'a cruțat nici o dată nimic din câte i se cereau pentru păstrarea ordinei și apărarea proprietății prin durere și frică, va începe să se arate avară, când i se propune să ajungă la aceleași rezultate făcând poporul mai înțelept și mai bun.

A doua obiecțiune făcută de onorabilul reprezentant planului nostru este că el va spori influența Coroanei. Această sumă de o sută de mii de lire sterling poate fi întrebuițată, se teme d-sa, în corupțiuni și în tripotagiuri electorale. Acei învățători cari votează pentru candidații ministeriali vor dobândi o parte din suma acordată; acei învățători cari votează pentru opoziției ministeriului vor cere în deșert un sprijin. Domnule Președinte, onorabilul reprezentant n'ar fi făcut nici o dată această obiecțiune dacă 'și ar fi dat osteneala de a înțelege proiectele pe cari le condamnă. Noi propunem ca această parte din cheltuielile publice să se înconjoare de garanții, cari să facă moralmente imposibile abuzuri ca acelea de cari se teme onorabilul reprezentant. Nu se vor lua numai acele garanții ordinare ce se cred îndestulătoare pentru a împiedica reaua întrebuițare a mai multor milioane acor-

date pe fie care an armatei, flotei, poliției, guvernului civil; ministrii Coroanei vor trebui nu numai să vină în fie care an înaintea acestei Camere ca să ceară încuviințarea ei, și să fie pregătiți a da seamă de modul în care au cheltuit ceea ce s'a votat în anul precedent; dar chiar, după ce au satisfăcut Camera, după ce au obținut votul ei, ei nu vor fi în drept a împărți banii după bunul lor plac. Or ce vor face pentru un învățător trebuie să se facă în unire cu acele persoane cari, în districtul unde trăiește învățătorul, se interesează de educațiune și contribuesc cu mijloacele lor private la spesele de instrucțiune. Dacă onorabilul gentleman se teme că vom corupe pe învățători, d-sa uită, mai întâiu, că nu noi numim pe învățători; al doilea, că noi nu putem depărta pe învățători; al treilea, că administratorii, cari sînt cu totul independenți de noi, pot, fără consimțimîntul nostru, depărta pe învățători; și, al patrulea, că fără recomandația acelor administratori noi nu putem da nimic învățătorilor. Mai observați că o asemenea recomandație nu va fi una din acele recomandații pe cari oamenii buni de inimă și fără nici o grijă sînt prea dispuși a le da or cui le cere, și nici nu se va asemăna cu acele recomandații pe cari Secretarul Tesaureriei este obicînit a le priimi. Pentru-că de fie-care liră sterling ce vom plăti după recomandația administratorilor, administratorii înșiși vor trebui să plătească două lire. Ei trebuie de asemenea să dea învățătorului o casă din propriile lor fonduri, înainte de a putea să obțină pentru el o sumă din fondurile publice. Ce perspectivă de tripotagii electorale încape aici? Este destul de obicînit, fără îndoială, ca un membru al parlamentului care votează cu guvernul să ceară un

loc la accize saŭ la vamă pentru unul din aceia cari l-aŭ ajutat cu zel la cea din urmă alegere. Dar un asemenea membru va înceta îndată de a solicita, dacă răspunsul ar fi: «Amicul d-le va avea un loc de cincî-zeci de lire sterling pe an, dacă 'i veî da o casă și 'i veî asigura un venit de o sută de lire sterling pe an». Ce perspectivă dar, întreb iară, de tripotagii electorale încape aici? Ce ar putea, întreabă uniî nonconformiști din Leeds, să împiedice pe un guvern tory, pe un guvern al înaltei biserici, de a întrebuința această sumă acordată de parlament pentru corupțiunea învățătorilor din orașul nostru, și de a 'i face să exercite influența lor în favoarea unui candidat tory saŭ din Inalta Biserică? Apoi, Domnule Președinte, nonconformiștii din Leeds înșiî aŭ puterea de a opri aceasta. Să subscrie pentru scoli, să ia o parte în administrarea scoalelor, să refuze de a recomanda Comitetului de Consiliu un învățător pe care-l bănuiesc că a votat la vr'o alegere din motive corupte; și lucrul este făcut. Planul nostru, în adevăr, este alcătuit din mijloace de control. Singura mea îndoială este ca nu cum-va aceste frêne să nu se găsească că sînt prea numeroase și prea stringente. Purtarea noastră generală este frêul ordinar, frêul parlamentar. Și, întru cât se atinge de aceste mici amănunte pe cari este imposibil să le cerceteze această Cameră, vom fi controlați, în fie care oraș și în fie care district rural, de comitete compuse din oameni independenți și zeloși pentru cauza educației.

Adevărul este, Domnule Președinte, că aceia cari strigă mai tare în contra planului nostru, nu s'aŭ gîndit nici o dată să se asigure ce este. Vêz că un gentleman, care ar fi trebuit să o știe mai bine, nu s'a ruși-

nat de a spune lumii în public că planul nostru va costa pe națiune două milioane pe fie care an, și va paraliza toate străduințele indivizilor de a educa poporul. Amândouă aceste aserțiuni s'aū pronunțat dintr'o suflare. Și cu toate acestea, dacă acela care le a făcut ar fi citit proiectul nostru înainte de a 'și bate joc de dînsul, ar fi văzut că predicțiunile sale sînt contradictorii ; că nu se pot împlini amândouă ; că dacă indivizii nu se vor strădui înșii, țara nu va plăti nimic ; și că, dacă țara are să plătească două milioane, aceasta s'ar face pentru-că indivizii 'și aū dat niște străduințe așa de admirabile, aū lucrat cu o vigoare așa de necrezut, în cât aū adunat patru milioane prin contribuțiuni voluntare.

Obiecțiunea următoare făcută de onorabilul reprezentant de Finsbury este că am lucrat neconstituțional, și că am impietat asupra funcțiunilor parlamentului. D-sa pare a considera Comitetul de Consiliū ca o adunare nelegală. D-sa îl numește câte o dată un corp ales de sine și altă dată un corp numit de sine. Domnule Președinte, acestea sînt cuvinte fără înțeles. Comitetul nu este un corp ales de sine precum nu este Oficiul de Comerț. El este un corp numit de Regina ; și, numindu-l, Maiestatea Sa exercită, cu avizul ministrilor săi răspunzători, o prerogativă tot așa de vechie ca și monarchia. Dar, zice onorabilul reprezentant, calea constituțională ar fi fost de a obține un Act al parlamentului. Pe ce temeiū ? Un Act al parlamentului se cere numai ca să se legalizeze ceea ce este nelegal. Dar cine a auzit de un Act al parlamentului ca să se legalizeze ceea ce era incontestabil legal ? Firește, dacă dorim să expulsăm pe streini din țara

noastră, să să ținem persoane bănuite la arest fără să le dăm în judecată, trebuie să obținem un Act al parlamentului care să ne înputernicească a le face. Dar de ce să cerem un Act de parlament ca să ne înputernicească a face ceea ce poate face or cine, ceea ce poate face onorabilul reprezentant de Finsbury? Este vr'o îndoială că d-sa să or cine poate subscrie la o școală, poate da un stipendiū unui băiat bine înzestrat să fixa o pensiu de retragere unui învățator care a adus serviciū reale? Ceea ce poate face or care din supușii Reginei poate face și Regina. Presupuneți că punga sa privată ar fi așa de mare în cât ar putea oferi o sută de mii de lire sterling în acest mod bine-făcător; ar fi trebuincios un Act de parlament ca să o autorizeze a face aceasta? Or ce parte a planului nostru poate fi legalmente adusă la îndeplinire de o persoană, Suveran să supus, care este dispusă și da banī. Noi nu avem banī; și pentru banī ne adresăm, în modul strict constituțional, la Camera Comunelor. Calea ce am luat este în conformitate cu toate precedentele, tot așa de bine ca și cu toate principiile. Sînt școli de copii de militari. Nicī un Act de parlament nu a fost de trebuință spre a se înființa asemenea școli. Tot ce era de trebuință era acordarea banilor pentru acoperirea cheltuielilor. Când eram ministru de război era de datoria mea de a aduce la cunoștința Majestații Sale situația fetelor soldaților săi. Mulți din acești copii însoțeau or ce regiment, și educația lor era foarte neîngrijită. Maiestatea Sa găsi de cuviință a subsemna un ordin prin care se atașa la fie care corp o școală de fete. Nicī un Act de parlament nu a fost de trebuință. Pentru că a înființa

o școală în care fetele să poată învăța a citi, și a scrie, și a coase, și a găti bucate, era deja perfect legal. Aș fi înființat-o eu însu-mi, dacă aș fi fost destul de bogat. Tot ce am avut să cer parlamentului erau bani. Dar trebuie să vă cer iertare că explic un punct așa de învederat.

Obiecțiunea următoare adusă planului nostru este că se amestecă în convingerile religioase ale supușilor Majestății Sale. S'a insinuat adesea, dar nu s'a probat nici o dată, că Comitetul de Consiliu a arătat o favoare necuvenită bisericei stabilite. Domnule Președinte, am citit și considerat cu luare aminte aceste planuri; și doresc ca or cine 'și a exercitat elocvența contra lor să fi făcut tot așa. Zic că le am citit și considerat cu luare aminte, și că mi se par a fi alcătuite cu o nepărtinire exemplară. Bine-facerile ce noi oferim, le oferim de o potrivă oamenilor de toate persuasiunile religioase. Administratorii de școli nonconformiști vor avea o egală autoritate cu administratorii ce aparțin bisericei stabilite. Un băiat ce se duce la o școală va fi tot așa de eligibil ca să fie monitor, și va primi un stipendiū tot așa de mare, ca și cum s'ar duce la catedrală. Învățătorul nonconformist și învățătorul conformist se vor bucura de același onorariū, și va obține, după același termen de serviciu, în aceeași condițiuni, aceeași pensie de retragere. Doresc ca uni gentlemani, în loc de a recurge la fraze vagi asupra libertății religioase și a drepturilor de conștiință, să răspundă la această cestiune simplă. Presupuneți că în unul din marile noastre orașe se află patru școli: o școală stând în legătură cu biserica stabilită, o școală stând în legătură cu independenței, o

scoală a baptiștilor, și o școală a wesleyanilor; ce încurajare, bănească sau onorară, se va da prin planul nostru scoalei ce stă în legătură cu biserica stabilită, și se va refuza uneia din cele-lalte trei școli? Nu este în adevăr limpede că, dacă din negligență sau administrație rea școala bisericei stabilite va ajunge într'o stare rea, pe când școalele nonconformiste vor înflori, școalele nonconformiste vor primi bani publici și școala bisericei stabilite nu va primi nici un ban?

Este adevărat, admit, că, în districtele rurale cari sînt prea sărace ca să întrețină mai mult de cît o școală, religiunea comunității de care ține majoritatea va avea un avantajiu asupra celor-lalte comunități religioase. Dar aceasta nu este greșala noastră. Dacă sîntem nepărtinitori pe cît este cu putință să fim, dv. de sigur nu așteptați mai mult. Dacă ar fi o parohie coprinzînd nouă sute de membri ai bisericei stabilite și o sută de nonconformiști; dacă ar fi, în această parohie, o școală unită cu biserica stabilită; dacă nonconformiștii din acea parohie vor fi prea săraci ca să și facă o școală a lor, fără îndoială că școala în legătură cu biserica stabilită va primi, în acea parohie, toți banii, și nonconformiștii nu vor primi nimic. Dar observați că nu este nici o părtinire pentru biserica stabilită, ca biserica stabilită, în această întocmire. Aderenții bisericei de stat primesc bani publici, nu pentru că sînt aderenți ai bisericei de stat, ci pentru că sînt în majoritate. Nonconformiștii nu primesc nimic, nu pentru că sînt nonconformiști, ci pentru că sînt o mică minoritate. Sînt districte în cari cazul va fi invers, unde vor fi școale nonconformiste, și nici o școală a bisericei

de stat. În aceste cazuri nonconformiștii dobândesc ceea ce avem de dat, și aderenții bisericeii de stat nu capătă nimic.

Dar, Domnule Președinte, n'ar trebui să zic că un membru al bisericeii anglicane nu capătă nimic într'un sistem care dă o bună educație nonconformiștilor, sau că un nonconformist nu capătă nimic într'un sistem care dă o bună educație anglicanilor. Nu sîntem, sper, așa de mult conformiști, sau așa de mult nonconformiști, în cât să uităm că sîntem Englezii și creștinii. Anglicanii, presbyteriani, independenții, baptiști, metodiști, toți avem interes ca marea masă a poporului să scape de ignoranță și de barbarie. Amintiți-vă gloata Lordului George Gordon. Această gloată începuse, este adevărat, cu romano-catolicii; dar, cu mult înainte de a trece tumulte, nu era un protestant respectabil în Londra care să nu se teamă pentru casa sa, pentru membrele sale, pentru viața lui, pentru viața aceluia cari îi erau foarte scumpi. Onorabilul reprezentant de Finsbury zice că noi invităm oamenii să plătească pentru o educație din care nu vor trage nici un folos. Contest că este în țară un om onest și industriuos care să nu tragă nici un folos din faptul că trăiește în mijlocul unor vecini onești și industrioși, iar nu în mijlocul răsvrătorilor și haïmanalelor. Acest obiect privește tot așa de mult pe public ca și apărarea țărmurilor noastre. Presupuneți că așa zice: «De ce mă taxați pentru fortificația Portsmouthului? Dacă locuitorii din Portsmouth cred că nu pot fi în siguranță fără bastioane și meterezuri, să plătească locuitorii din Portsmouth pe ingineri și pe zidari. De ce să port eu sarcina unor lucrări din cari nu voi trage nici un folos?» Dv. veți

răspunde, și cu foarte mare dreptate, că nu este nici un om în insulă care să nu tragă folos din aceste lucrări, locuiește el acolo or ba. Și de oare ce or cine, în or ce parte a insulei ar trăi, este dator să contribuie la întreținerea acelor arsenale cari sînt trebuincioase pentru siguranța noastră comună, tot așa or cine, din or ce sectă ar face parte, este dator să contribuie la întreținerea acelor școli de cari, nu mai puțin de cât de arsenalele noastre, atîrnă siguranța noastră comună.

Viu acum la ultimele vorbe ale amendamentului. Onorabilul reprezentant de Finsbury se teme că planul nostru va impieta asupra drepturilor civile ale supușilor Maiestății Sale. Cum pot fi prejudiciate drepturile civile ale unui om învățînd a citi și scrie, a înmulți și împărți, sau chiar dobîndind oare cari cunoștințe de istorie și geografie, nu înțeleg prea bine. Un lucru este clar, că persoane cufundate în acea ignoranță în care, precum ne asigură Unirea Congregațională, sînt cufundați mulți dintre compatrioții noștri, pot fi libere numai cu numele. Nu este necesar să numim un comitet special ca să cerceteze dacă știința este aliata sau inimica libertății. Este, trebuie să o spun, numai un amic scurt la vedere al poporului de rînd acela care este zelos a 'i acorda un drept de alegere, care îl va face atotputernic, și cu toate acestea voește să-l țină departe de acea instrucțiune, fără care puterea lui va fi un blestem pentru el însu-și și pentru stat.

Aceasta este, Domnule Președinte, apărarea mea. De la strigătul acusatorilor noștri apelez cu încredere la țară căreia trebuie, nu după mult timp, să-i dăm seamă de administrația noastră. Apelez cu o încredere

încă și mai mare la generațiile viitoare, cari, pe când se vor bucura de toate bine-cuvântările unui sistem nepărtinitor și eficace de instrucție publică, cu greu va crede că autorii acestui sistem au avut a se lupta cu o opozițiune vehementă și pertinace, și încă și mai greu va crede că o asemenea opoziție s'a ridicat în numele libertății civile și religioase.

DISCURS INAUGURAL la UNIVERSITATEA DIN GLASGOW

DISCURS

PRONUNȚAT LA

Universitatea din Glasgow la 21 Martie 1849.

La alegerea de Lord Rector al Universității din Glasgow, în Noembrie 1848, voturile au stat astfel :

Macaulay . . . . . 255.

Colonel Mure . . . . . 203.

Instalarea s'a făcut la 21 Martie 1849 ; și, după ce s'a împlinit această ceremonie, următorul discurs a fost pronunțat.

Ântâia mea datorie, Gentlemen, este de a vă exprima mulțumirile mele pentru onoarea ce mi ați conferit. Știți bine că ea a fost cu totul nesolicitată ; și vă pot asigura că a fost cu totul neașteptată. Pot adăoga că, dacă aș fi fost invitat să-mi pun candidatura la sufragiile dv., aș fi declinat respectuos invitațiunea. Predecesorul meu, pe care sînt așa de fericit că pot să-l numesc amicul meu, declara din acest loc în anul trecut, într'o limbă ce-l prindea așa de bine,

că nu s'ar fi prezentat ca să mișce din loc pe un bărbat așa de eminent ca Lord John Russel. Eū pot cu un adevăr egal să afirm că nu m'aș fi prezentat ca să mișc din loc pe un gentleman așa de vrednic de stimă și un învățat așa de împlinit ca Colonelul Mure. Dar Colonelul Mure simțea în anul trecut că nu i se cuvenea d-sale, și eū simț că nu mi se cuvine mie, să pun în cestiune hotărîrea dv. asupra unui punct în care, prin constituția corpului dv., sînteți judecători. De aceea priimesc cu recunoștință funcțiunea la care m'ați chemat, propunîndu-mi pe deplin de a întrebuița or ce puteri țin de dînsa numai la înflorirea și renumele societății dv.

Nu mă slujesc numai de o simplă frază de politeță, când zic că simțimintele cu cari ieau parte la ceremonia acestei zile sînt așa în cât 'mă e greu să găsesc cuvinte ca să le exprim în vorbe. Nu mi se pare straniu că acel mare maestru de eloquență, Edmund Burke, pe când sta unde staū eū acum, se îngână și rămase mut. Fără îndoială mulțimea de gândiri ce năvăliseră în mintea lui era așa în cât nu putea ușor să le așeze sau să le exprime. In adevăr sînt puține priveliști mai fapante sau mai atingătoare de cât aceea ce ne înfățișează un mare loc istoric de educație într'o zi solemnă. Este ceva cu deosebire interesant în contrastul dintre venerabila antichitate a unui corp, și fresca și arzătoarea tinerețe a marelui majorității a membrilor săi. Amintiri și speranțe se grămădesc de o dată asupra noastră. Trecutul și prezentul se întîlnesc în același timp în noi. Gîndirile noastre se duc înapoi spre timpurile când s'a pus temelia acestei clădiri antice, și înainte spre timpul când aceia pe cari noi trebuie să-i conducem și învățăm vor fi conductorii și în-

vătătorii posterității noastre. În ocasiunea de față este nemerit să lăsăm gândirilor noastre drumul lor, căci s'a întâmplat ca magistratura mea să cază într'o mare epocă seculară. Acesta este al patru-sutelea an din existența Universității dv. La asemenea jubileuri, jubileuri din cari nimeni nu vede mai mult de unul, este natural, și este bine, ca o societate ca aceasta, o societate care supraviețuește tutulor părților transitorii din care este compusă, o societate care are o existență corporată și o succesiune perpetuă, să-și răsfoiască analele, să urce din nou treptele creșterii sale de la copilărie la maturitate, și să încerce a găsi, în experiența generațiilor ce au dispărut, lecțiuni folositoare pentru generațiile ce nu s'au născut încă.

Retrospectiva este plină de interes și învățăminte. Poate că este îndoios dacă, de la era creștină, a fost un punct de timp mai important pentru cele mai mari interese ale omenirii de cât acela în care a început existența Universității dv. Era momentul unei mari destrucțiuni și al unei mari creațiuni. Societatea dv. se înființă tocmai înainte de a peri Imperiul de Răsărit; acel imperiū straniu care, ducând o viață lângedă într'o mare epocă de întuneric, una în sine cele două mari epoce de lumină; acel imperiū care, fără să adauge ceva la comorile noastre de știință și fără să producă un singur om mare în litere, în știință sau în artă, ne a păstrat totu-și, în mijlocul barbariei, acele capete-d'operă ale geniului attic, pe cari mințile cele mai înalte le contemplă încă și le vor contempla mult timp cu o desperare admirătoare. Și tocmai în acel timp pe când fanaticii Moslemeni prădau bisericile și palatele din Constantinopol, sfărîmau în bucăți

sculpturile grecești, și dau flacărilor coloane de eloquență grecească, câți-va umili lucrători germani, cari abia știaū că chiamă la existență o putere mult mai mare de cât aceea a victoriosului Sultan, erau ocupați a tăia și a așeza cel d'ântâiū tipar. Universitatea veni la existență la timpul nemerit ca să fie martură la disparițiunea celui din urmă vestigiū din Imperiul Roman, și să fie martură la publicarea celei d'ântâiū cărți imprimate.

În această conjunctură, o conjunctură de un interes fără rival în istoria literilor, un om, care nu trebuie nici o dată pomenit fără respect de or ce amic al literilor, ținea cel mai înalt loc în Europa. Înțeleapta noastră alipire la acea credință protestantă, căreia țara noastră îi datorește așa de mult, nu trebuie să ne împiedice de a da tributul pe care-l cer, în această ocaziune și în acest loc, dreptatea și recunoștința, întemeietorului Universității din Glasgow, celui mai mare dintre restauratorii erudițiunii, Papa Nicolae V. El se trăgea din poporul de jos; dar talentele și erudițiunea lui atraseră de timpuriū asupra-'i luarea aminte a celor mari. El studiase mult și călătorise departe. Visitase Britania, care, în bogăție și rafinare, era către nativa sa Toscană, ceea ce sînt acum pădurile de dincolo ale Americii către Britania. Trăise cu principii negustori ai Florenței, acei oameni cari înnobilară pentru ântâia oară comerțul făcînd din comerț aliatul filosofiei, al eloquenței și al gustului. El înființă, sub protecțiunea darnicului și inteligentului Cosimo, cea d'ântâiū bibliotecă publică pe care o avu Europa modernă. Intemeietorul ei se ridică de la viața privată pe un tron; dar pe tron el nu uită nici o dată studiile cari fuseseră desfătarea sa în viața privată. El era centrul unui grup

ilustru, compus parte din cei din urmă învățați mari ai Greciei, și parte din cei d'ântâiu învățați mari ai Italiei: Theodor Gaza și George din Trebizond, Visarion și Filelfo, Marsilio Ficino și Poggio Bracciolini. De către el s'a întemeiat biblioteca Vaticanului, atunci și mult timp după aceea cea mai prețioasă și cea mai bogată colecție de cărți din lume. De el s'a păstrat cu grijă cele mai de preț comori intelectuale ce s'a putut smulge din naufragiul Imperiului Bizantin. Agenții lui se puteau găsi pretutindeni, în bazarele extremului Orient, în mănăstirile extremului Occident, cumpărând sau copiatând pergamente roase de viermi, pe care erau scrise cuvinte vrednice de nemurire. Sub patronagiul lui s'a pregătit versiuni latinești corecte din multe rămășițe prețioase de la poezii și filosofii greci. Dar nici un domeniu al literaturii nu 'i datorește așa de mult ca istoria. Prin el s'a introdus în cunoștința Europei apusene două mari și neîntrecute modele ale compozițiunii istorice, opera lui Herodot și opera lui Thukydidēs. Tot prin el strămoșii noștri au făcut cunoștință cu grațioasa și lucida simplitate a lui Xenophon și cu bărbătescul bun simț al lui Polybiu.

Pe când era ocupat cu grijă ca acestea, atențiunea lui se îndreaptă asupra lipsurilor intelectuale ale acestei regiuni, o regiune care acum furnică de populațiune, bogată în agricultură și răsunând de sgomotul mașinelor, o regiune care acum expediază flote încărcate cu admirabilele sale fabricate în țeri de cari, în zilele lui, nici un geograf nu auzise vr'o dată, un ținut sălbatic, sărac, semi-barbar, așezat la granița cea mai depărtată a lumii cunoscute. El dede sancțiunea sa planului de înființare a unei Universități la Glasgow, și acordă noului sediū

de știință toate privilegiile de cari se bucura Uuiversitatea din Bologna. Pot să 'mă închipuesc că un suris de compătimire trecu pe fața lui, când numi de o dată Bologna și Glasgow. In Bologna el studiasc. Nică un loc pe lume nu fusese măi fayorizat de natură saă de artă. Ținutul de prin prejur era un ținut roditor și luminat de soare, un ținut de câmpuri de cereale și de vii. In oraș domnea casa Bentivoglio, o casă care se întrecea cu casa dei Medici în gust și magnificență, care a lăsat posterității nobile palate și temple, și care a dat un strălucit patronagiū artelor și literilor. Intemeietorul dv. cunoștea că Glasgow este un oraș sărac, mic, incult, un oraș, cum trebuie să 'și-l fi închipuit el, care probabil nu era să ajungă nică o dată mare și opulent; pentru-că pământul, comparat cu bogata țară de la poalele Apenninilor, era sterp, și clima așa în cât un Italian se cutremura gândindu-se la dînsa. Dar nu de fertilitatea solului, nu de dulceața atmosferei, depinde măi ales prosperitatea națiunilor. Robia și superstiția pot face din Campania o țară de cerșetori, și pot preface câmpia Ennei într'o pustie. Nică nu este măi pre sus de puterea inteligenței și energiei omenești, desvoltate prin libertate civilă și spirituală, de a preface stîncile sterpe și smîrcurile pestilențiale în orașe și grădini. De și luminat cum era, totu-'și întemeietorul dv. nu știa că el însu-'și era agentul de căpetenie într'o mare revoluțiune, fizică și morală, politică și religioasă, într'o revoluțiune destinată a face coada frunte și fruntea coadă, într'o revoluțiune destinată a răsturna pozițiunile relative ale Glasgowului și Bolognei. Nu putem, crez, întrebuița măi bine câte-va minute de cât revězînd stadiile acestei mari mișcări în afacerile omenești.

Revista va fi scurtă. În adevăr nu pot face mai bine de cât de a trece repede din secol în secol. Uitați-vă atunci la lume, cu o sută de ani după ce Nicolae V pusese pecetea pe documentul care chema la existența Universitatea dv. Găsim Europa, găsim în deosebi Scoția, în agoniile acelei mari revoluțiuni pe care noi o numim cu fală Reforma. Patronagiul liberal pe care Nicolae V și oamenii asemenea lui, îl dedeseră învățături și de care întemeierea acestui sediu de învățatură nu este cel mai mic exemplu, produsese un efect care nu le trecuse nici o dată prin gând. Ignoranța era talismanul de care depindea puterea lor, și acest talisman îl sfărâmaseră ei înșii. Ei chemaseră știința numai ca o servitoare care să decoreze superstițiunea, și eroarea lor produse efectul ei natural. Nu am nevoie să vă spun ce rol au jucat, în marea mișcare contra tiraniei spirituale, adoratoriî învățăturiî clasice, și mai ales adoratoriî învățăturiî grecești, Humanistiî, cum se numeau pe atunci. Ei formaü, în faptă, avant-garda acelei mișcări. Fie care dintre reformatoriî de căpetenie, — nu 'mi amintesc în acest moment o singură excepție, — era un Humanist. Mai-mai fie care Humanist eminent din nordul Europei era un reformator, în măsura integrității și curagiului său. Intr'o Universitate scoțiană nu am nevoie să pomenesc numele lui Knox, Buchanan, Melville, al Secretarului Maitland. În adevăr, minți hrănite zilnic cu cea mai bună literatură a Greciei și Romei ajunseră neapărat la prea multă putere ca să se sperie de pânzele de păiajin ale teologiei scolastice; și influența unor asemenea minți se simțea repede de toată comunitatea, pentru că invențiunea tiparului pusese cărți chiar la dispozițiunea micului arendaș și a

meseriaşului. Decî de la Mediterana pînă la Marea Inghietată spiritul public era pretutindeni în fierbere; şi nică-ieri fierberea nu era mai mare de cât în Scoţia. În mijlocul martiriilor şi al proscricţiunilor, în mijlocul unui război dîntre putere şi adevăr, se închise ântâiul secol al existenţei Universităţii dv.

Trece altă sută de ani, şi sîntem în mijlocul altei revoluţiuni. Războiul dîntre papism şi protestantism se terminase, în insula noastră, prin isbânda protestantismului. Dar din acest război isbucnise alt război, războiul dîntre prelaţie şi puritanism. Sectele religioase ostile se aliaşeră, se amestecaseră, se confundaseră cu partidele ostile politice. Elementul monarchic al constituţiunii era pentru prelatist un obiect de devoţiune mai-mai exclusivă. Elementul popular al constituţiunii era în deosebî scump puritanului. În cele din urmă se făcu apel la sabie. Puritanismul triumfă; dar puritanismul era deja împărţit în sine însu-şi. Independenţa şi republicanismul erau de o parte, presbyterianismul şi monarchia limitată erau de cea-l-altă. În partea cea mai întunecoasă a acestui timp întunecos, în mijlocul bătăliilor, asediilor şi execuţiunilor, când toată lumea era încă înmărmurită dinaintea înfricoşatei privelişti a unui rege britanic stînd dinaintea unui tribunal şi punîndu-şi gâtul pe trunchiū, tocmai când rîmăşitele sluite ale Ducelui de Hamilton fuseseră depuse în mormentul casei sale, când capul Marquizului de Montrose fusese înfip în Tolbooth din Edinburgh, Universitatea dv. împlini al douilea secol.

Încă o sută de ani, şi am ajuns în fine la începutul unui period mai fericit. Libertăţile noastre civile şi religioase aū fost în fine rîscumpărate cu un preţ

înfricoșat. Dar au fost răscumpărate. Prețul s'a plătit. Cea din urmă bătălie pe pământul britanic s'a dat. Cel din urmă eșafod negru s'a înălțat pe Tower Hill. Zilele rele au trecut. Un secol strălucitor și liniștit, un secol de toleranță religioasă, de pace domestică, de libertate temperată, de justiție egală, a început. Acel secol se închide acum. Când îl comparăm cu un period tot așa de lung din istoria altei societăți mari, găsim motive abundante de mulțumire către Dătorul tuturilor bunurilor. Nică nu este alt loc mai potrivit în tot regatul pentru a deștepta acest simțiment de cât locul în care ne aflăm acum adunați; pentru-că în tot regatul nu vom găsi nică un district în care progresul comerțului, al manufacturelor, al bogăției, și al artelor de viață, să fi fost mai repede de cât în Clydesdale. Universitatea dv. a luat o parte însemnată la prosperitatea acestui oraș și a regiunii dinprejur. Siguranța, liniștea, libertatea, cari au fost prielnice activității negustorului și fabricantului, au fost de asemenea prielnice activității învățatului. De cel din urmă secol țin cele mai multe din numele cu cari pe drept vă faliți. Timpul 'mă ar lipsi dacă aș încerca să dau dreptate memoriei tuturilor bărbaților iluștri cari, în cursul acestui period, au studiat sau au propus înțelepciunea înlăuntru acestor vechi ziduri: geometri, anatomă, jurisconșulți, filologi, metafisici, poeți; Simpson și Hunter, Millar și Young, Reid și Stewart; Campbell, al căruă cosciug a fost dus de curând într'un mormânt din acel transept renumit care coprinde cenușa lui Chaucer, a lui Spenser, și a lui Dryden; Black, ale căruă descoperiri formează o eră în istoria științei chimice; Adam Smith, cel mai mare dintre toți

maestrii științei politice ; James Watt, care, de când s'a scris *Noua Atlantis* a lui Bacon, a făcut poate mai mult de cât a făcut un om singur, spre a realiza acea glorioasă profeție. Noi vorbim acum limba umilinței dacă zicem că Universitatea din Glasgow nu trebuie să se teamă de o comparație cu Universitatea din Bologna.

Al cincilea period secular este aproape de a începe. Nu lipsesc alarmiști cari să vă spună că este aproape de a începe sub auspiciu rele. Dar de la mine nu trebuie să vă așteptați la asemenea prognosticațiuni posomorâte. Le am auzit prea mult timp și prea neconținut ca să mă mai sperii de ele. Chiar de când am început a face observații asupra stării țerei mele, n'am văzut de cât creștere, și n'am auzit de alt ceva de cât de decadență. Cu cât am contemplat mai mult nobilele noastre instituțiuni, cu atât m'am convins că ele sînt sănătoase la inimă, că nu aū nimic din bătrânețe de cât demnitatea ei, și că tăria lor este încă tăria tinereții. Vijeliile, cari aū răsturnat de curînd așa de multe lucruri ce erau mari și păreaū durabile, aū probat numai soliditatea lor. Ele staū încă, auguste și nemișcate, pe când dinastiile și bisericile zac în grămezi de ruine înprejurul nostru. Nu vîz nici un cuvînt pentru a mă îndoi că, dacă Dumnezeu va bine-cuvînta o politică înțeleaptă și temperată, o politică al cărei principiu este de a păstra ce este bun reformînd la timp ce este rău, instituțiile noastre civile vor ajunge nevătămăte la o tîrzie posteritate, și că, la umbra instituțiilor noastre civile, instituțiile noastre academice vor continua mult timp a înflori.

De aceea sînt încredințat că, după ce va trece încă o sută de ani, această vechie Universitate va continua încă a bine merita de la țara noastră și de la omenire. Sînt încredințat că instalația din 1949 va uni o

adunare de studenți și mai mare de cât am fericirea de a vedea acum înaintea mea. Adunarea, în adevăr, poate să nu se întrunească în locul în care ne am întrunit noi. Aceste venerabile săli pot să dispară. Urmașul meu poate să vorbească urmașilor dv. într'un local mai măreț, într'un local care, chiar între mărețele clădiri ale viitorului Glasgow, va fi încă admirat ca un frumos specimen de arhitectura care înflorește în zilele buneii regine Victoria. Dar, de și locul și zidurile pot fi noi, spiritul instituțiunii va fi, crez, încă același. Urmașul meu va putea, sper, să se fălească că al cincilea secol al Universității a fost mai glorios de cât al patrulea. El va putea să justifice aceea fală citând o listă lungă de bărbați eminenți, mari maestri ai științei experimentale, ai erudițiunii clasice, ai eloquenței noastre naționale, podoabe ale senatului, ale anvonului și ale baroului. El va menționa, sper, cu o înaltă onoare pe câți-va din tinerii mei amici cari mă ascultă acum; și va putea să adauge, sper de asemenea, că talentele și știința lor nu s'a pierdut în obiecte egoiste sau ignobile, că ei s'a devotat pentru sporirea binelui fizic și moral al speței lor, a întinde imperiul omului asupra lumii materiale, a apăra cauza libertății civile și religioase contra tiranilor și bigoților, și a apăra cauza virtuții și a ordinii în contra inamicilor tuturilor legilor divine și umane.

Am exprimat acum o parte, și numai o parte, din amintirile și speranțele de cari, în această ocaziune solemnă, e plină mintea mea. Vă mulțumesc încă o dată de onoarea ce 'mi ați făcut, și vă asigur că, pe cât timp voi trăi, nu voi înceta de a mă interesa din adîncul inimei de prosperitatea și renumele corpului cu care, prin bună-voința dv., m'am pus de astăzi în legătură.

REALEGEREA PENTRU PARLAMENT

DISCURS

PRONUNȚAT ÎN

Edinburgh la 2 Noembre 1852.

La alegerea generală din 1852, voturile Orașului Edinburgh au stat ast-fel :

Macaulay	1872.
Cowan	1754.
Lordul Primar	1559.
Bruce	1066.
Campbell	686.

La 2 Noembre alegătorii s'au adunat în Music Hall ca să felicite pe reprezentantul pe care, fără nici o solicitare din parte'î, îl puseseră în fruntea scrutinului. Cu această ocasiune următorul discurs a fost pronunțat.

Gentlemenî, vă mulțumesc din inimă de această primire bine-voitoare. În adevăr, ea m'a învins. Buna dv. opinie și buna dv. voință 'mă au fost în tot d'una de mare preț, de mult mai mare preț de cât un obiect vulgar de ambițiune, de mult mai mare preț de cât un oficiu, or cât de lucrativ sau onorabil. În adevăr, nici un oficiu, or cât de lucrativ sau onorabil, nu m'ar fi ispitit să fac ceea ce am făcut la apelul dv., de a parasi iară-și cea mai fericită și cea mai liniștită retragere pentru a mă arunca în tumultul vieței politice. Dar onoarea ce 'mă ați conferit, o onoare de care cei mai mari oameni ar fi mândri, o onoare pe care numai un popor liber o poate acorda, 'mă a impus o asemenea îndatorire în cât am crezut că ar fi ingraturitate, am crezut că este pusilanimitate, de a nu face cel puțin o străduință ca să vă servesc.

Și aici, Gentlemenî, ne întîlnim din nou cu bună-

voință după o lungă despărțire. Este mai mult de cinci ani de când stam tot în acest loc, — o mare parte de viață omenească. Puțini sînt aceia dintre noi asupra cărora acești cinci ani nu aũ pus semnul lor, puține cercuri din cari acești cinci ani nu aũ luat cu dînșii ceea ce nu se mai poate pune înapoi. Chiar în această mulțime de figuri amicale mă uît în deșert după câte-va cari în această zi ar fi strălucit de bucurie și bunătate. Simț lipsa unui bărbat venerabil, care, înainte de a mă naște eũ, în timpuri rele, în timpuri de împilare și corupțiune, a aderat, cu o fidelitate mai-mai singulară, la cauza libertății, și pe care l-am cunoscut într'o vîrstă înaintată, dar încă în toată vigoarea minții și a corpului, bucurându-se de respectul și recunoștința concetăenilor săi. Aș fi, în adevăr, foarte ingrat dacă aș putea, în această zi, să uît pe Sir James Craig, spiritul său public, sfaturile lui judițioase, bunătatea sa părintească pentru mine. Și Jeffrey. — cu ce efusiune de nobilă dragoste nu 'mă ar fi urat, în această zi, de bună venire din nouă la Edinburgh! S'a dus și el; dar amintirea lui este una din multele legături ce mă unesc cu orașul o dată scump inimei lui, și încă nedespărțit asociat cu renumele lui.

Dar, Gentlemen, nu numai aici, intrând din nou, după chemarea dv., pe o cărare de viață pe care credeam că am părăsit-o pentru tot d'a una, îmi voiũ aminti cu durere schimbările ce s'aũ produs în cei din urmă cinci ani. În parlament mă voiũ uita în deșert după virtuți pe cari le iubeam, și după talente pe cari le admiram. Adesea în desbatere, și nici o dată mai mult de cât când vom discuta acele cestiuni de politică colonială cari câștigă pe fie care zi un interes

noû, îmi voiû aminti cu regret câtă eloquență și spirit, câtă agerime de minte și știință, câte calități amabile, câte speranțe frumoase, s'aû îngropat în mormântul sërmanului Charles Buller. Eraû alți bărbați, bărbați cu cari nu aveam nici o legătură politică și puține relațiuni personale, bărbați căroră, în cursul unei mari părți din viața mea, m'am opus în mod onest, și la cari nu mă pot gândi acum fără să regret că înțelepciunea lor, experiența lor, și greutatea marilor lor nume nu vor mai putea, în ora de nevoie, să dea ajutor națiunii saû Tronului. Așa eraû acei doui eminenți bărbați pe cari 'i am lăsat la culmea, pe unul a faîmei civile ¹⁾, pe cel-alt a faîmei militare ²⁾; unul oraculul Camerei Comunelor, cel-alt oraculul Camerei Lorzilor. Eraû părți în lunga lor viață publică pe cari ei singuri, sînt convins, într'o retrospectivă liniștită, le ar fi recunoscut că sînt cu drept cuvânt censurabile. Dar este cu neputință să contestăm că fie care în ramura lui a mântuit statul; că unul a adus la o încheiere triumfătoare cel mai formidabl conflict în care țara noastră s'a angajat vr'o dată cu un inamic din afară; și că cel alt, cu o nemărginită jertfă de simțiminte personale și de ambițiune personală, ne a scăpat de un monopol odios, care n'ar mai fi putut exista mulți ani fără să producă înfricoșate discordii intestine. Îi regret pe amêndouî; dar regret în deosebî pe acela care este asociat în mintea mea cu locul în care m'ați trimis. Cu greu aș recunoaște Camera Comunelor fără Sir Robert Peel. În prima seară în care 'mî am luat locul în acea Cameră, acum douë-zeci și doui de ani și mai

¹⁾ Sir Robert Peel.

²⁾ Ducele de Wellington.

bine, el ocupa cea mai înaltă pozițiune între miniștrii Coroanei ce se află acolo. În toți anii următori ai serviciului meu parlamentar nu 'mi amintesc o singură discuțiune importantă, în care el să nu fi jucat un rol cu un talent superior. Figura sa este acum înaintea mea ; toate notele vocei sale sînt în urechile mele ; și durerea cu care mă gîndesc că nu o voiî mai auzi iară-și ar fi amărîta prin amintirea a câtor-va întel-niri vehemente ce s'au petrecut între noi, dacă în cele din urmă n'ar fi venit o împăcare întreagă și cordială, și dacă, numai cu câte-va zile înainte de moartea sa, n'aș fi avut plăcerea de a priimi de la dînsul semne de bună-voință și de stimă, a căror amintire îmi va fi în tot d'a una scumpă.

Dar, Gentlemenî, nu numai prin aceste schimbări pe cari le produce legea firească a mortalității, nu numai prin succesivele disparițiuni de bărbați eminenți, fața lumii s'a schimbat în cursul celor cinci ani ce au trecut de când ne am întîlnit pentru cea din urmă oară. Nici o dată de la originea rasei noastre nu au fost cinci ani mai fertili de mari evenimente, cinci ani cari au lăsat în urma lor o lecțiune mai înfricoșată. Am trăit mai multe vieți în acest timp. Revoluțiunii de vîrste de oameni s'au îndesat în câte-va luni. Franța, Germania, Ungaria, Italia, — ce istorie a fost a lor ! Când ne am întîlnit aici la cea din urmă oară, în toate aceste țeri era o aparență externă de liniște ; și puțini erau aceia cari, chiar din cei mai înțelepți dintre noi, își închipuiaă ce pasiuni sîlbaticе, ce teorii sîlbaticе, fierbeau sub acel exterior pacinic. O împotrivire îndărătnică la o reformă rațională, o împotrivire prelungită numai cu o zi peste timpul cu-

viințios, dede semnalul exploziunii; și într'o clipă, de la hotarele Rusiei pînă la Oceanul Atlantic, toate erau confușiune și spaîmă. Stradele celor mai mari capitale din Europa fură închise cu baricade și umplute cu șiroaie de sânge. Casa de Orléans fugi din Franța, Papa fugi din Roma, Împăratul Austriei nu mai era sigur în Viena. Instituțiunile populare erau în Florența, instituții populare la Napoli. O convențiune democratică reședea în Berlin, altă convențiune democratică la Francfurt. Vă aduceți foarte bine aminte, sînt sigur, câți din cei mai înțelepți și mai onești amici ai libertății, de și înclinați a privi cu mare indulgență la escesele nedespărțite de revoluțiunii, începură pentru înțâia oară a se îndoii și apoi a se despera de viitorul omenirii. Vă aduceți aminte cum tot felul de animosități, naționale, religioase și sociale, isbucniră de o dată. Vă aduceți aminte cum cu ura supușilor nemulțumiți contra guvernelor lor se amestecă ura de rasă contra rasă și de clasă contra clasă. Eū unul rēmăseiū uimit; și de și din natură de o dispozițiune sanguină, mă îndoii un moment dacā progresul societății nu era apoape de a se opri, ba încă de a se întoarce înapoi în mod subit și violent; dacā nu eram osîndiți a trece într'o singură generațiune de la civilizația secolului al nouē-spre-zecelea la barbaria celui de al cincilea. Imi aduseiū aminte că Adam Smith și Gibbon ne spuseseră că epocile de întuneric s'au dus, că nu se vor mai întoarce, că Europa modernă nu mai era în primejdia soartei ce căzuse asupra Imperiului Roman. Acel potop, zic ei, nu se va mai întoarce ca să acopere pămîntul; și păreaū că raționează drept, pentru-că ei comparaū nemărginita putere a părții de lu-

me luminate cu slăbiciunea părţii ce a rămas sëlbată, și se întrebaū de unde vor mai veni Hunii și Vandalii ca să sfărâme iară-și civilizația? Nu le a trecut prin gând că civilizația însă-și poate să nască barbari cari să o sfărâme. Nu le a trecut prin minte că chiar în inima marilor capitale, în vecinătatea splendidelor palate, și a bisericilor, și a teatrelor, și a bibliotecelor, și a museelor, vițiul și ignoranța puteaū produce o rasă de Huni mai fieroși de cât aceia ce mergeaū sub Attila, și de Vandali mai porniți spre distrugere de cât aceia ce urmaū pe Genseric. Ast-fel era primejdia. Ea a trecut. Civilizația a scăpat; dar cu ce preț! Fluxul simțimentului popular se retrase și scăzu tot așa de repede precum se ridicase. O opoziție neînțeleaptă și îndărênică la cereri raționale a născut anarhia; și îndată ce oamenii aū vëzut anarhia de aproape aū fugit de spaîmă să se încolăcească la picioarele despotismului. După domnia gloatei armate cu sulii a urmat domnia mai aspră și mai durabilă a armatelor disciplinate. Papalitatea s'a ridicat din înjosirea sa; s'a ridicat mai netolerantă și mai nerușinată de cât înainte; netolerantă și nerușinată ca în zilele lui Hildebrand; netolerantă și nerușinată într'un grad, care desilusionă și amări pe aceia cari nutriseră cu predilecție speranța că spiritul ce însuflețise pe Cruciferi și pe Inquisitori s'a înblânzit prin trecerea anilor și prin progresul științei. În toată acea regiune vastă, unde acum ceva mai mult de patru ani ne uitam în deșert după o autoritate statornică, ne uitam acum în deșert după o urmă de libertate constituțională. Și noi, Gentlemeii, în acest timp am fost scutiți de amëndouë calamitățile cari aū adus ruină de jur înprejurul nostru. Nebunia din 1848

n'a răsturnat tronul britanic. Reacțiunea ce a urmat nu a nimicit libertatea britanică.

Și pentru ce aceasta? Pentru ce țara noastră, cu toate plagele ce au bântuit de jur împrejurul ei, a fost un pământ Goșen? Pretutindenii bubuia tunetul, și fulgerul alerga d'a lungul pământului, — o furtună înfricoșată, — o furtună cum n'a mai fost nici o dată de când omul este pe pământ; și cu toate acestea toate erau liniștite aici; și apoi iară-și noapte adîncă, un întuneric de putea cine-va să-l simță cu mâna; și cu toate acestea lumină în toate locuințele noastre. Noi datorăm această fericire singulară, cu bine-cuvîntarea lui Dumnezeu, unei constituțiuni înțelepte și nobile, opera mai multor generații de oameni mari. Să profităm de experiență; și să fim recunoscători că profităm de experiența altora, și nu de a noastră proprie. Să prețuim constituția noastră, să o purificăm, să o amendăm, dar să nu o distrugem. Să evităm extremele, nu numai pentru că fie care extrem este în sine însu-și un rău pozitiv, ci și pentru că fie care extrem naște neapărat opusul său. Dacă iubim libertatea civilă și religioasă, să sprijinim în ziua primejdiei legea și ordinea. Dacă sîntem zeloși de lege și ordine, să prețuim, ca cel mai sigur scut al legii și ordinii, libertatea civilă și religioasă.

Da, Gentlemen; dacă m'ar întreba cine-va de ce noi sîntem liberi pe când de jur împrejurul nostru este servitudine, de ce *Actul Habeas Corpus* al nostru n'a fost suspendat, pentru ce presa noastră nu este încă supusă nici unui censor, pentru ce noi avem încă libertatea întrunirilor, pentru ce instituțiile noastre reprezentative se păstrează încă în toată puterea lor, aș

răspunde : «pentru-că în anul de revoluțiunii noi am stat neclintiți lângă guvernul nostru în pericolul său» ; și dacă m'ar întreba cine-va de ce am stat lângă guvernul nostru în pericolul său, pe când oamenii de jur împrejurul nostru se pusese ră să dărîme guvernele, aș răspunde : «pentru-că noi știam că, de și guvernul nostru nu este un guvern perfect, totu-și este un guvern bun, că greșelile lui admit remedii pacifice și legale ; că nici o dată nu s'a împotrivit cu îndărătnicie la cereri drepte, că am obținut concesiuni de o valoare inestimabilă, nu bătînd toba, nu trăgînd clopotele, nu scoțînd pietrele caldarîmului, nu dînd năvală în prăvăliile armurierilor ca să căutăm arme, ci numai prin puterea rațiunii și a opiniunii publice». Și, Gentlemen, în cel d'ântăiu rînd între acele victorii pacifice ale rațiunii și opiniunii publice, a căror amintire ne a condus mai ales, precum crez, prin anul de revoluțiunii și prin anul de contra-revoluțiunii, voi pune două mari reforme, nedespărțit asociate, una cu memoria unui bărbat ilustru, care acum este mai presus de or ce invidie, cea-l-altă cu numele altui bărbat ilustru, care este încă, și, precum sper, va fi încă mult timp, ținta viuă a calumniei. Vorbesc de marea reformă comercială din 1846, opera lui Sir Robert Peel, și de marea reformă parlamentară din 1832, opera mai multor bărbați de stat eminenti, între cari nici unul nu s'a distins mai mult de cât Lord John Russel. Atrag în deosebire luarea dv. aminte asupra acestor două mari reforme, pentru-că va fi, după părerea mea, datorită specială a acelei Camere a Comunelor în care, prin distincția dv. favoare, am un scaun, de a apăra reforma comercială a lui Sir Robert Peel,

și de a perfecționa și întinde reforma parlamentară a lui Lord John Russel.

Cu privire la reforma comercială, de și susțiu că va fi o datorie sfântă de a o apăra, nu mă tem că vom găsi sarcina foarte grea. În adevăr, mă îndoiesc dacă avem vr'un cuvânt de a ne teme de un atac direct contra sistemului acum în ființă. Din expresiunile întrebunțate în cursul sesiunii trecute, și în cursul alegerilor trecute, de ministri și de aderenții lor, mărturisesc că 'mi este cu neputință de a trage o concluzie oare care. Ei s'aũ contrazis unii p'e alții ; și s'aũ contrazis înșii pe sine. Nimic n'ar fi mai ușor de cât de a alege din discursurile lor pasagie cari ar proba că sînt liberî-schimbîști, și pasagie cari ar proba că sînt protecționîști. Dar, în realitate, singura concluzie ce putem trage la adică dintr'un discurs al unuia din acei gentlemen în favoarea libertății comerțului este că, pe cînd vorbea, era candidat pentru un oraș ; și singura concluzie ce se poate trage din discursul altuia în favoarea protecționismului este că, pe cînd vorbea, era candidat pentru un comitat. Am părăsit Londra în înfierbințeala alegerilor. Am lăsat în urma mea un candidat tory pentru Westminster și un candidat tory pentru Middlesex, proclamându-se sus și tare Derby și liber-schimbîști. În toată călătoria mea prin Berkshire și Wiltshire n'am auzit de cât strigătul Derby și protecțiune ; dar cînd am ajuns la Bristol, strigătul era iară-'și Derby și liber-schimb. De o parte a rîului Wash, Lord Stanley, sub-secretarul de stat la ministeriul de externe, un tîner nobil de mari speranțe, un tîner nobil ce mi se pare că moștenește o mare parte din talentul și energia tatălui său, ținea o

vorbire din care toți înțelegeau că guvernul a părăsit cu totul or ce idee de protecțiune. Lord Stanley se adresa către locuitorii unui oraș. Intre acestea, de cealaltă parte a râului Wash, Cancelarul ducatului de Lancaster vorbea către arendașii din Lincolnshire ; și, când cine-va îi punea întrebarea ; «Ce veți face, domnule Christopher, dacă Lord Derby va părăsi protecționismul?» cancelarul ducatului refuza de a răspunde la o cestiune așa de monstruoasă, așa de insultătoare pentru Lord Derby. «Voiu fi alături de Lord Derby, zicea d-sa, pentru că știu că Lord Derby va fi pentru protecționism.» Aceste declarațiuni opuse a două persoane eminente, cari probabil cunosc intențiunile Lordului Derby asupra acestui subiect, continuă, și sînt luate de aderenți mai puțin distinși ai partidului. Candidatul tory din Leicestershire zice : «Am încredere în d. Christopher ; pe cât timp veți vedea pe d. Christopher în guvern, puteți fi siguri că agricultura va fi protejată.» Dar, în East Surrey, care este în realitate o suburbă a Londrei, găsesc un candidat tory zicînd : «Nu-mi vorbiți de d. Christopher. Eū am încredere în Lord Stanley. Ce știe d. Christopher asupra acestui subiect ? D-sa nu este în Cabinet ; nu poate să vë spună nimic despre aceasta». Ba încă această tactică a fost dusă așa de departe, în cât torii cari mai înainte erau pentru liberul schimb, se prefăceau în protecționiști, dacă 'și puneau candidatura în comitate ; și torii, cari aū fost în tot d'a una protecționiști furioși, se declaraū pentru liberul schimb, fără scrupul său rușine, dacă erau candidați pentru orașe mari. Lu-ați de exemplu pe Lord Maidstone. D-sa era o dată unul din cei mai vehemenți protecționiști din Englitera,

și a publicat un volum mic, pe care, fiind-că eă sînt elector în Westminster și d-sa era candidat la Westminster, am crezut de datoria mea de a-l cumpăra, ca să cunosc opiniunile d-sale. Volumul este întitulat *Examine de liber schimb*. Asupra meritelor poetice ale exametrelor Lordului Maidstone nu mă încumetez să dau nici o opiniune. Vă puteți ușor forma o părere prin dv. înși-vă cumpărându-vă câte un exemplar. Ele se pot procura ușor; pentru că am fost asigurat, când am cumpărat pe al meu în Bond-Street, că mai este un foarte mare număr nevîndut. Dar asupra meritelor politice ale exametrelor Lordului Maidstone pot vorbi cu încredere; și 'mă este cu neputință să-mă închipuesc un atac mai violent, potrivit cu măsura puterilor a-saltatorului, de cât acela pe care d-sa l-a făcut contra politiceii lui Sir Robert Peel. Pe de altă parte, Sir Fitzroy Kelly, care acum este Solicitor General, și care era Solicitor General sub Sir Rebert Peel, vota într'una cu Sir Robert Peel, fără îndoială din considerație pentru interesul public, care ar fi suferit tare prin retragerea unui legiuitor așa de capabil din serviciul Coroanei. Sir Fitzroy n'a crezut necesar să-și depună oficiul chiar când Sir Robert Peel aduse billul care stabilea libertatea comerțului cu grâne. Dar din nenorocire Lord Maidstone devine candidat pentru Westminster, și Sir Fitzroy Kelly candidează pentru un comitat agricultural. Indată dar Lord Maidstone își uită versurile, și Sir Fitzroy Kelly își uită voturile de mai 'nainte. Lord Maidstone se declară convertit la opiniunile lui Sir Robert Peel, și propriul Solicitor General al lui Sir Robert Peel își ridică capul fără temere, și face un discurs, compus învederat din exametrele lui Lord Maidstone.

De aceea îmi este absolut cu neputință, Gentlemenî, să pretinz a conchide, din vorbirea ținută de membrii guvernului și de aderenții lor, ce cale vor lua dînșii în cestiunea protecționismului. Cu toate acestea, zic cu încredere că sistemul stabilit de Sir Robert Peel este perfect sigur. Legea care a revocat legile asupra cerealilor stă acum pe o temelie cu mult mai tare de cât când a trecut ântâiū. Sîntem mai tari de cât or când în motive, și sîntem mai tari de cât or când în număr. Sîntem mai tari de cât or când în motive, pentru-că ceea ce era o dată profeție este acum istorie. Nimenî nu mai poate pune în cestiune efectele mîntuitoare ce revocarea legilor asupra cerealelor a avut asupra comerțului și industriei noastre. Sîntem mai tari de cât or când în număr. Vē aduceți aminte, sînt sigur, timpul când o opozițiune formidabilă s'a făcut la revocarea legilor asupra cerealelor de către o clasă care era adînc interesată la această revocare, voiū să zic de clasa muncitoare. Vē aduceți aminte că, în multe orașe mari, acum zece anî, amicii liberului schimb nu îndrăzneau să convoace întruniri pentru ca să petiționeze contra legilor asupra cerealelor, de frică de a nu fi îtrerupte de cete de lucrători, cari fuseseră învățați de o clasă de demagogi să afirme că cestiunea era una din acelea în care lucrătorii nu aū nici un interes, că era o simplă cestiune de capitaliști ; că, dacă săracul va câștiga o pâine mare în loc de o pâine mică, va câștiga de la capitalist numai o jumătate de shilling în loc de un shilling întreg. N'am avut nici o dată cea mai mică încredere în acele doctrine. Chiar atunci ele îmi păreau pe deplin combătute de experiență. Comparaiū loc cu loc, și găsiū că, de și pâinea era

mai scumpă în Anglittera de cât în Ohio, salariile erau mai mari în Ohio de cât în Anglittera. Comparaiū timp cu timp, și vëzuiū că acele timpuri când pâinea era foarte ieftină în Anglittera, de când țiū eū minte, aū fost și timpurile în cari condițiunea claselor munci-toare a fost cea mai fercită. Dar acum experimentul s'a făcut într'un chip care nu mai admite nici o dispută. Aș dori să știū, dacă s'ar face acum o încercare de a pune o taxă pe cereale, ce demagog ar fi în stare să aducă o ceată de lucrători ca să ridice mâinile în sus în favoarea unei asemenea taxe. Ast-fel, Gentlemenī, tarī în motive, și tarī în numër, nu trebuie, crez, să ne temem de nici un atac direct asupra principiilor liberului schimb. Cu toate acestea una din cele d'ântăiū datorii ale reprezentanșilor dv. va fi de a veghia ca nu cum-va să se facă un atac indirect contra acestor principii, și de a avea grijă ca nu cum-va în întocmirile noastre finanșiare să se acoarde unei clase vr'o favoare necuvenită.

Cu privire la cea-l-altă cestiune pe care am menșionat-o, cestiunea Reformei Parlamentare, eū crez că a sosit timpul când această cestiune cere cea mai serioasă luare aminte, când este neapërat să considerăm Actul de reformă din 1832, și să-l amendăm temperat și cu precaușione, dar într'un spirit larg și liberal. Mărturisesc că, după părerea mea, această revizuire nu se poate face cu folos de cât de ministrii Coroanei. Më îndoiesc tare că ne va fi posibil să realizăm un plan de îmbunëtășire, dacă guvernul nu va fi din inimă cu noi; și trebuie să spun că de la actuala Administrașie nu pot, în ceea ce privește acest obiect, aștepta nimic bun. Ceea ce pot să aștept a nume de la ministri

nu știu, o opoziție foarte îndărătnică la orice schimbare, sau cea mai nebună schimbare violentă. Dacă mă uît la purtarea lor, am cele mai serioase cuvinte de a mă teme că o dată se vor opune cererilor celor mai drepte, și altă dată, numai din simplu caprițiu, vor propune cele mai fantastice inovații. Și să vă spun de ce am această părere. Imi pare rău că, spunând, trebuie să pomenesc numele unui gentleman despre care, ca persoană, am cel mai înalt respect; înțeleg pe d. Walpole, Secretarul de Stat de la Departamentul din lăuntru. Cunoștința mea personală cu d-lui este superficială, dar îl cunosc bine după caracter; și crez că este un bărbat onorabil, escelent, abil. Nicî un om nu este mai stimat în viața privată; dar despre viața sa publică trebuie să reclam dreptul de a vorbi cu libertate; și voiî vorbi cu cel mai mic scrupul, pentru-că d-sa 'mî a dat un exemplu de acea libertate, și pentru-că acum mă aflî în defensivă. D-nul Walpole a pronunțat mai zilele trecute un discurs către alegătorii din Midhurst; și în acest discurs d-sa a vorbit personal despre Lord John Russel așa cum un bărbat onorabil trebuie să vorbească de altul, și precum, sînt sigur, doresc în tot d'a una să vorbesc de d. Walpole. Dar în purtarea publică a Lordului John Russel d. Walpole a găsit mai multe greșeli. Cea mai de căpetenie dintre acele greșeli este că Lord John Russel a redeschis chestiunea reformei. D-nul Walpole se declara opus din principiî unei schimbări organice. D-sa zicea cu drept cuvînt că dacă, din nenorocire, o schimbare organică ar fi necesară, or ce se va face trebuie să se facă cu multă deliberațiune și cu o precauțiune mai-mai fricoasă; și acuza pe Lord John că a lăsat la o parte

aceste reguli elementare de prudență. Am fost ca isbit de trăsnet când am citit acest discurs, pentru-că îmi aduc bine aminte că cea mai violentă și mai democratică schimbare ce s'a propus vr'o dată de când țin minte cei mai bătrâni a fost propusă numai acum câte-va săptămâni de acela-și d. Walpole, ca organ al guvernului actual. Vă aduceți aminte istoria Billului miliției? În general, când o mare schimbare în instituțiile noastre se propune de pe banca ministerială, ministrul anunță intențiunile sale cu câte-va săptămâni mai 'nainte. Asistența este numeroasă, în adunare domnește cea mai penibilă anxietate spre a se cunoaște ce are să se recomande. Îmi aduc bine aminte, — pentru-că eram de față, — cu ce încordare lipsită de respirație șease sute de persoane așteptau, la 1-iū Martie 1831, să auză pe Lord John Russel expunând principiile Billului său de Reformă. Dar ce era acest Bill de Reformă față cu Billul Administrațiunii Derby? La sfârșitul unei nopți, în modul cel mai rece posibil, fără cea mai mică notiță, d. Walpole propuse să se adauge la coada Billului Miliției o clausă cu coprins că or cine a servit două ani în miliție să voteze în comitat. Care este numărul acelor votanți cari aveaū să fie îndreptățiți a vota cu chipul acesta în comitate? Miliția Engliterei trebuie să consiste din opt-zeci de miș de oameni; și termenul de serviciū trebuie să fie de cincī ani. În zece ani, numărul va fi de o sută șease-zeci de miș; în douăzeci de ani, de trei sute douăzeci de miș; și în douăzeci și cincī de ani, de patru sute de miș. Câți-va din acești alegători noui vor muri, firește, peste douăzeci și cincī de ani, de și sănătatea acestor oameni este aleasă, superioară. Cum va fi mortalitatea după toate

probabilitățile, nu știu ; dar un secretar de la compania de asigurare vă o poate calcula ușor. Voiu zice, în număr rotund, că veți avea, dacă sistemul va fi pus în lucrare în curs de o generație, un spor de vr'o trei sute de mii la corpurile electorale din comitate ; cu alte cuvinte, fie care comitat din Engliterea și Wales va primi un spor de șase mii de alegători în termin de mijloc. Acesta este de sigur un adaus imens. Și în ce constă calificațiunea electorală ? Cea d'ântăiu calificație este tinerețea. Acești alegători nu trebuie să fie trecuți de o vîrstă a nume ; dar cu cât îi puteți avea mai aproape de opt-spre-zece ani, cu atât mai bine. A doua calificație este sărăcia. Alegătorul trebuie să fie o persoană pentru care un shilling pe zi este ceva. A treia calificație este ignoranța ; căci îndrăznesc a zice că, dacă vă veți da osteneala de a observa înfățișarea acelor tineri cari se țin pe strade după sergentul de recrutare, veți zice de o dată că, între clasele muncitoare, ei nu sînt cei mai educați, ei nu sînt cei mai inteligenți. Cum că sînt băieți bravi, voinicî, o crez pe deplin. Lord Hardinge îmi spune că n'a văzut nici o dată un șir mai frumos de tineri ; și eă nu am cea mai mică îndoială că, dacă va fi de trebuință, după câte-va săptămâni de exercițiu, ei vor fi în stare să apere vetrele noastre contra celor mai bine disciplinați soldați pe cari continentul îi produce. Dar acestea nu sînt calificațiile potrivite cari fac pe oamenii apți a alege legiuitorî. Un tîner ce se duce de la coarnele plugului în armată este în general un individ lipsit de ideî și pornit spre lene. O ! dar este altă calificație pe care am uîtat-o : alegătorul trebuie să fie de cincî picioare și douî țolî. Aceasta este o

calificație pentru dv. ! Gândiți-vă să măsoare cine-va un om ca să vadă dacă poate alege ! Și aceasta este opera unui guvern conservator,—acest plan care va coplesi toate comitatele din Angliteration cu alegători cari posedă calificația Derby-Walpole ; cu alte cuvinte, tinerețe, sărăcie, ignoranță, o pornire către vagabondagiū, și cincipicioare și două țoli. Ei bine, ce drept au niște oameni cari au propus o schimbare ca aceasta să vorbească,—nu zic de imprudența Lordului John Russel, — ci de imprudența lui Ernest Jones sau de a altui Chartist ? Chartiștii, ca să le dăm dreptate, ar voi să dea drepturi electorale bogăției ca și sărăciei, științei ca și ignoranței, vârstei mature ca și tinereții. Dar a face o calificație compusă din discalificații este o ispravă a cărei glorie întregă revine guvernanților conservatori. Această propozițiune uimitoare a fost făcută, crez, într'o Cameră foarte puțin numeroasă ; dar a doua zi Camera a fost destul de plină, de oare ce fie care venise să auză ce are să se mai întempele. Unul întreba, de ce nu aceasta ? și altul, de ce nu această-l-altă ? Avea-vor oare toate trupele regulate dreptul de a alege ? toți oamenii de poliție ? toți matrozii ? pentru-că, dacă dați dreptul electoral la rîndași de plugari de douăzeci și unu de ani, ce clasă de onești Englezii și Scoțienii puteți exclude într'un mod cuviincios ? Dar se scoală Secretarul de la Interne, și informează Camera că planul n'a fost destul de studiat, că unii din colegii d-sale nu erau mulțumiți, și că d-sa nu va stărui asupra propozițiunii d-sale. Dacă mi s'ar fi întemplat mie să propun o asemenea reformă într'o ședință a Camerei, și în ședința viitoare să o retrag, fiind-că nu a fost bine studiată, eu crez că, pînă la sfîrșitul vieței mele, n'aș mai fi vorbit nici o

dată de escesiva imprudență de a redeschide cestiunea reformei; n'aș mai fi îndrăznit nici o dată să fac altui om o lecțiune asupra precauțiunii cu care trebuesc alcătuite toate planurile de schimbare organică. Repet că, dacă trebuie să judec după vorbirea ministrilor actuali, și să pun în legătură cu dînsa acest exemplu izolat de talentul d-lor legislativ pe calea reformei, atunci nu știu nici de cum ce să aștept. În total, ceea ce aștept este că d-lor vor opune o împotrivire pertinace, vehementă, provocătoare unei schimbări folositoare și rațională, și că apoi, într'un moment de frică saă de caprițiu, vor aduce și vor arunca pe biuroū, într'un acces de disperare saă de ușurință, un plan care va desface chiar temeliile societății.

Din parte-mi, crez că cestiunea reformei parlamentare trebuie luată numai de cât; dar trebuie luată de guvern, și sper că nu va trece mult, și vom vedea la putere un ministeriū care o va lua cu cea mai mare seriozitate. Am curajul de a zice că nu mă veți bănuī că vorbesc așa din vr'un simțimēt interesat. În nici un caz nu voiū fi membru al vr'unui ministeriū. În cursul timpului ce 'mi mai poate rămānea din viața publică, nu voiū servi pe nimenī afară de dv. Nu am să cer nimic vr'unui guvern, de cât acea protecțiune ce datorește or ce guvern unui supus credincios și leal al Reginei. Dar sper să vĕz în scurt timp la putere un ministeriū care va tracta această mare cestiune cum trebuie să fie tractată. Va fi datoria aceluī ministeriū de a revizui distribuțiunea puterii. Va fi datoria aceluī ministeriū de a considera dacă micile corpuri electorale, cari sînt notoriū corupte și dovedite corupte, ca cel de la Harwich, spre exemplu, trebuie să păstreze dreptul de a trimite reprezentanți în parlament. Va fi datoria unui asemenea ministeriū de

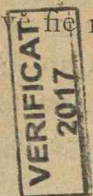
a considera dacă micile corpuri electorale, chiar mai puțin notoriu corupte, trebuie să aibă, în consiliile imperiului, o parte tot așa de mare ca districtul de West din York, și de două ori așa de mare ca cel din comitatul Perth. Va fi datoria unui asemenea ministeriu de a considera dacă se poate, fără cel mai mic pericol pentru pace, lege și ordine, întinde dreptul electoral la clase din comunitate cari nu-l au acum. Cât despre sufragiul univereal, dv. cunoașteți deja opiniunile mele asupra acestui subiect; și acum vii înaintea dv. cu acelea-și opiniuni întărite prin tot ce s'a petrecut în Europa, de când le am exprimat. Știm acum, prin cea mai clară din toate probele, că sufragiul universal, chiar unit cu votul secret, nu este o garanție contra stabillrii unei puteri arbitrare. Dar, Gentlemen, aștept, și nu într'un period foarte depărtat, o întindere a votului electoral, așa cum înainte o credeam primejdioasă. Crez că o asemenea întindere va fi adusă de puterea înprejurărilor în modul cel mai bun și cel mai fericit. Poate că sînt optimist, dar crez că timpurii bune vor veni pentru clasele muncitoare ale acestei țări. Nutresc această speranță pentru-că nu aștept ca Fourierismul sau Saint-Simonismul sau socialismul, sau or care din cele-l-alte «isme» pentru cari limba engleză are vorba simplă «hoție», să învingă. Știu că asemenea teorii numai agravează mizeria pe care pretind să o ușureze. Știu că este posibil, prin legislație, să facem pe bogat sărac, însă că este absolut imposibil să facem pe sărac bogat. Dar crez că progresul științei experimentale, liberul comerț dintre națiune și națiune, influxul neînpiedicat al mărfurilor din țări unde ele sînt ieftine, și effluxul neînpiedicat al muncei către țări unde ea este scumpă,

va produce îndată, ba încă crez că a început a produce, o mare și foarte bine-cuvântată revoluțiune socială. Nu am nevoie să vă spun, Gentlemenî, că în acele coloniî cari aũ fost întemeiate de rasa noastră, — și când vorbesc de coloniile noastre, înțeleg atât pe cele ce sînt despărțite de noi cât și pe cele ce rămân încă unite cu noi, — nu am nevoie să vă spun că în coloniile noastre condițiunea săracului a ajuns de mult timp cu mult mai înfloritoare de cât în or care parte a Lumii Vechi. Și pentru ce aceasta? Uniî vă spun că locuitoriî din Pennsylvania și din Noua Engliteră stau mai bine de cât locuitoriî Lumii Vechi, pentru-că Statele-Unite aũ o formă de guvern republicană. Dar noi știm că locuitoriî din Pennsylvania și din Noua Engliteră erau mult mai prosperi de cât locuitoriî Lumii Vechi, când Pennsylvania și Noua Engliteră erau tot așa de loyale ca or care parte din posesiunile lui Georgiũ I, Georgiũ II și Georgiũ III; și noi știm că în Țara lui Van Diemen, în Noua Zeland, în Australasia, în Noul Brunswick, în Canada, supușii Maiestății Sale sînt tot așa de prosperi cum ar putea fi sub guvernul unui Președinte. Causa reală este că, în aceste țeri noi, unde este o întindere fără margini de pământ roditor, nimic nu este mai ușor pentru lucrător de cât de a trece dintr'un loc unde este prea multă putere de lucru în alt loc unde există prea puțină putere de lucru; și că ast-fel atât cel ce se mută cât și cel ce stă pe loc are în tot d'a una destul. Iată ce întreține prosperitatea Statelor Atlantice ale Uniunii. Ele trimit populația lor către Ohio, dincolo de Ohio către Mississippi, și dincolo de Mississippi pînă la Munții Stâncoși. Pretutindenî pustia se retrage din aintea fluxului de viață omenească.

și de civilizație ce înaintează ; și, între acestea, aceia cari au rămas în urmă trăiesc în abundență, și nu îndură nici o dată privațiunii ca acelea ce în vechile țări prea adesea cad asupra claselor muncitoare. Și pentru ce condițiunea lucrătorilor nostri nu a fost tot așa de norocită ? Numai din cauza marelui depărtări, precum crez eu, care desparte țara noastră de partea nouă și neocupată a lumii, și din cauza cheltuielilor neapărate pentru a străbate această depărtare. Cu toate acestea știința a scurtaț și scurtează această depărtare ; știința a scăzut și scade aceste cheltueli. Deja Noua Zeland este, pentru toate scopurile practice, mai aproape de noi de cât era Noua Angliteră pentru puritanii ce fugeau într'acolo de tirania lui Laud. Deja porturile din America de Nord, Halifax, Boston, și New York sînt mai aproape de noi de cât erau, după ținerea de minte a persoanelor ce trăiesc acum, Insula Skye și comitatul Donegal de Londra. Deja emigrațiunea începe a produce aici același efect pe care l-a produs asupra Statelor Atlantice ale Uniunii. Și să nu vă închipuiți că compatriotul nostru care se duce în țări streine este pentru tot d'a una pierdut pentru noi. Chiar dacă se sustrage de sub domnia Reginei britanice și de sub protecțiunea pavilionului britanic, el continuă, sub bine-făcătorul sistem al libertății comerțului, de a fi unit cu noi prin legături strînse. Dacă încetează de a fi vecin, continuă a fi bine-făcător și client. Ducă-se orunde vrea, dacă dv. păstrați acel sistem neviolat, el preface pentru noi în câmpuri de cereale pădurile de pe malurile rîului Mississippi ; pentru noi își tunde oile și pregătește lâna din inima Australasiei ; și în același timp priimește de la noi mărfurile ce se produc cu mai

mult avantagiū în bătrânele societăți, unde s'au acumulat mase mari de capital. Sfeșnicele și oalele și tigăile lui îi vin din Birmingham, cuțitele din Sheffield, jachetele ușoare de bumbac ce le poartă vara din Manchester, buna haină de postav ce poartă iarna din Leeds; și în schimb el ne trimite înapoi dintr'o regiune, care cu puțin mai 'nainte era pustie, frumoasa făină din care se face pâinea cea mare pe care lucrătorul britanic o înparte copiilor săi. Eū crez că în aceste schimbări trebuie să vedem cea mai bună soluțiune a cestiunii electorale. Trebuie să facem instituțiunile noastre mai democratice de cât sînt, nu înjosind dreptul electoral la nivelul marelui mase a comunității, ci ridicând, într'un timp care va fi foarte scurt de-l vom compara cu existența unei națiuni, marea masă la nivelul dreptului electoral.

Simț că trebuie să mă opresc. Aveam de gând să mai vorbesc asupra altor subiecte. Aveam de gând să zic ceva asupra scrutinului secret, căruia, precum știți, eū 'i am fost în tot d'a una favorabil; ceva asupra parlamentelor trienale, căroră, precum știți, m'am opus în tot d'a una în mod onest; ceva asupra jurămintelor de confesiune în Universitatea dv.; ceva asupra strigătului pentru egalitatea religioasă ce s'a ridicat de curênd în Irlanda; însă simț că nu pot merge mai departe. Am, numai forța de a vă mulțumi iară-și, din fundul inimei mele, pentru marea onoare ce mi ați făcut alegêndu-mă, fără a solicita, să vă represint în parlament. Sînt mândru de legătura noastră; și voiū încerca să lucrez ast-fel în cât să nu fie rușine de mine.

FINE

